ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORTA ÖĞRETİM SOSYAL ALANLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Ünsal BEKDEMİR

GİRESUN KENT COĞRAFYASI

DOKTORA TEZİ

Tez Yöneticisi

Prof.Dr. Hayati DOĞANAY

T 94139

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

ERZURUM-2000

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Bu çalışma, Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Anabilim Dalı'nın Coğrafya Bilim Dalında jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman/Jüri

Prof.Dr. Hayati DOĞANAY

Jüri

Doç.Dr. Lütfi ÖZAV

Jüri

Doç.Dr. İbrahim GÜNER

Jüri

Doç.Dr. Kenan ARINÇ

Jüri

Doç.Dr. İhsan BULUT

Yukarıdaki imzalar, adı geçen öğretim üyelerine aittir...../...../2000

(İMZA)

Enstitü Müdürü

ÖZET

DOKTORA TEZİ

GİRESUN KENT COĞRAFYASI

Ünsal BEKDEMİR
Danışman: Prof.Dr. Hayati DOĞANAY
2000- Sayfa :355
Jüri: 1. Prof.Dr. Hayati DOĞANAY
2. Doç.Dr. Lütfi ÖZAV
3. Doç.Dr. İbrahim GÜNER
4. Doç.Dr. Kenan ARINÇ
5. Doç.Dr. İhsan BULUT

Giresun ülkemizin Karadeniz Bölgesi'nin Doğu Karadeniz Bölümü kıyılarında yer alan bir kent yerleşmesidir.

Kent kenar dağların güneyini denize bağlayan en kısa, en iyi yollardan biri olan ve tarihî çağlarda kıyı ile iç kesimler arasındaki bağlantının sağlandığı önemli kervan yollarından biri durumundaki Giresun-Şebinkarahisar yolunun bitiminin batı tarafına kurulmuştur. Kale yapımına elverişli bir tepe ile çevresinde liman kurmaya elverişli iki koyun varlığı, buranın; yerleşme tarihi boyunca her zaman önemini korumasına neden olmuştur.

Giresun kenti başlangıçta Aksu ve Batlama vadileri arasında denize doğru sokulan bir yarımada üzerinde kurulmuştur. Zamanla kent yerleşmeye elverişlilik gösteren doğu ve batı yönüne genişlemiştir. Doğuda Aksu deresi ile batıda Küçük Güre deresi arasında (yaklaşık 20 km.) hatta buraları da geçerek yayılan ve güneyde bazı kesimlerde 500 m.'ye yükselen belediye alanında dahi, yeryüzü şekilleri büyük bir çeşitlilik göstermektedir.

Kent Türkiye iklim bölgelerinden Karadeniz iklim bölgesine dahildir. Bu bölgenin iklimi, çok yağış miktarı, nispeten yüksek yaz sıcaklıkları ve kışları ılık bir iklimle karakterize edilmektedir.

Giresun kentinin nüfusu 1960'lı yıllara kadar çok az artmıştır (1927'de 11888 olan nüfus 1960'da 19902'dir). Bu tarihten sonra özellikle limanın yapımı ve kırsal alandan göç alması nedeniyle, sanayi ve ticaret sektöründe önemli bir canlanma görülmüş ve nüfuş bu gelişmelere paralel olarak sürekli bir artış eğilimine girmiştir.

Nitekim 1997'de 74868 kadar olan kent nüfusu günümüzde (2000) değişik kaynaklarda bu değerin de oldukça üzerine çıkmıştır.

Giresun'da ekonomik ve sosyal yaşamı büyük ölçüde fındık tarımı yönlendirmektedir. Kentte sanayi, tarımsal ürünlerin, özellikle fındık ve orman ürünlerinin işlenmesine dayanmaktadır. Kentin ticarî faaliyetinde ise yine en önemli yeri fındık alır. Ticaretin bu geleneksel yapısına, son yıllarda başta orman ürünleri olmak üzere bazı sanayi kuruluşlarının ticarî ürünleri de girmiştir.

Giresun 1927'den buyana aktif nüfus içerisinde hizmetler sektöründe çalışanların daima çoğunlukta olduğu, hatta günümüzde %85'lere kadar ulaştığı bir *genel hizmetler* kentidir. Bunun yanında, özellikle tarıma dayalı sanayinin nispeten geliştiği, tarım sektöründe çalışanların yıllara göre sürekli olarak düştüğü, ancak kentteki ekonomik yaşama büyük ölçüde yön vermesi bakımından çok önemli olduğu bir kent yerleşmesidir.

Giresun'un fonksiyonel etki alanı ise ulaşım ve daha başka faktörlerle bağlantılı olarak Şebinkarahisar-Alucra yolunu takiben giderek azalarak güneydoğuya sarkarken, kıyı kuşağında ise Bulancak-Keşap arasında kalmaktadır. Karayolunda yapılan son yenileme ve düzenlemelerle meydana gelen ulaşım kolaylığı, Trabzon'un etki alanını Giresun'a kadar uzatmıştır. Bu nedenle kent, Samsun ve Trabzon kentsel etki alanlarının çakıştığı noktada ve bu etki alanlarının içinde kalmaktadır.

ABSTRACT

Ph.D.THESIS

URBAN GEOGRAPHY OF GİRESUN

Ünsal BEKDEMİR
Supervisor: Prof.Dr. Hayati DOĞANAY
2000- Pages :355
Juri: 1. Prof.Dr. Hayati DOĞANAY
2. Doç.Dr. Lütfi ÖZAV
3. Doç.Dr. İbrahim GÜNER
4. Doç.Dr. Kenan ARINÇ
5. Doç.Dr. İhsan BULUT

Giresun is a city settlement located on the coasts of the East Black Sea part of the Black Sea Region.

The city is situated on the west part of the end of Giresun-Şebinkarahisar road which is one of the shortest, and best roads which join the south of the side-mountains to the sea, and which is the one of the important caravan roads linking the coast and inner lands through history. That there is a hill which is suitable to build a tower, and two bays for a harbour has caused the settlement to keep its importance for its history.

Giresun city is first located on a peninsula lying through Aksu and Batlama valleys. In times, the city has expanded towards the east and west directions which are suitable for settlement. Geographic features of the city which are enlarging through Aksu current in the east and Küçük Güre current in the west (nearly 20 km.) and increasing up to 500 m in the south in municipality area show differences.

The city is in the Black Sea Region climate which has more rainfall, high summer heat, and warm winters.

The population of Giresun city had been increasing very little by 1960's (it was 11888 in 1927 and 19902 in 1960). Then, as a result of the harbour's building and migration from countryside, important livelihood in industry and trade sectors was seen and the population, parallel to these developments, started to increase constantly. So, the population of the city which was 74868 in 1997 has today (2000) surpassed this number a lot in different references.

Nut farming is largely leading the economic and social life in Giresun. The industry in the city depends on farm crops, especially on processing nuts and forest products. In trade activities, the nut again plays the most important role. In recent years, some industrial companies' products, mainly forest products, have been added to the traditional trade.

Since 1927, Giresun has been a *general service* city where those who work in service sector have always been more in the active population, moreover, today it increases up to 85 %. Besides, it is a city where the industry which is depended on farming has relatively been developing, and the number of those who work in farming has been decreasing in years, but it still keeps its importance on the economic life.

While, the functional effective area of Giresun, depending on transportation and other factors, leads, slowly decreasing, towards the south-east on Şebinkarahisar-Alucra road, stays between Bulancak-Keşap on the coast. The facilities of transportation as a result of the last repairs and new replanning on roads have expanded the effective area of Trabzon to Giresun. Thus, the city is on the focusing point of effective areas of Trabzon and Samsun.

ÖNSÖZ

Giresun Kent Coğrafyası konulu araştırma, bir doktora tezi çalışmasıdır. Konuyla ilgili saha etütlerini 1997-1999 yılları arasında yapılmış ve eser, 2000 yılında eldeki duruma getirilmiştir.

Kentler ve kentleşme hareketi sorunları, farklı bilimlere inceleme konusu oluşturur. Bunlardan birisi de, hatırlanacağı üzere coğrafya ilmidir. Bu ilimde, "kent coğrafyası"adı altında; kentsel işlevler ve bundan kaynaklanan temel sorunlar başta olmak üzere, "kent planlaması sorunlarının coğrafi esasları" üzerinde durulur.

Bu bağlamda, araştırma konumuz olan Giresun kenti, geçmişi hayli eskiye dayanan bir yerleşme olmakla birlikte, küçük ölçekli ticaret faaliyetleri ve yönetim işlevinin etken bulunduğu, sadece yakın çevresine hizmet verebilen orta büyüklükte bir kıyı kentidir. Karadeniz kıyıları boyunca genişlemekte olan yerleşme, genel olarak "plansız" bir şekilde büyümektedir. Özellikle 1960 sonrasında nispeten "yarı statik"bir hareketlilik kazanan kentsel büyüme, plansız bir yayılışa neden olmaktadır. Kentin plansız büyümesinde, topoğrafik yapının da önemli rolü vardır. Çünkü, güneye doğru genişleyen yerleşme semtleri heyelan tehdidi altında olup, doğu – batı yönündeki kıyı boyu genişleme alanlarında ise vadi yataklarını geçme zorunluluğu, çok sayıda köprü yapımını gerektirmektedir. Bunlar ve benzer planlama sorunları, aslında denetimsiz bir büyümenin eseri olarak göze çarpmaktadır.

Bu esaslar, dahilinde çalışmamızda, Giresun kentinin kuruluş, gelişme, işlevsel özellikler ve başlıca planlama sorunları irdelenmektedir.

Araştırma konusunun seçiminden, tez metni durumuna getirilmesine kadar, çalışmanın her aşamasında hocam ve tez danışmanım Prof. Dr. Hayati DOĞANAY'ın önemli katkı ve yardımları olmuştur. Bu katkılarından dolayı, her zaman olduğu gibi yine kendisine minnet ve şükran duygularımı sunuyorum.

Gerek lisans ve gerekse lisans üstü öğrenimim sırasında emeği geçen ve fikirlerinden her zaman yararlandığım, başta Doç. Dr. İbrahim GÜNER olmak üzere, Doç. Dr. Hakkı YAZICI, Doç. Dr. İhsan BULUT, Yrd. Doç. Dr. Mustafa GİRGİN, Yrd. Doç. Dr. Halil KOCA ve Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı'ndaki diğer meslektaşlarıma da teşekkür ederim.

Çalışmamın doküman derlemesi aşaması ve diğer aşamalarında, Giresun ili mülkî ve yerel yönetim amirlerinin önemli yardımlarını gördüm. Özellikle de Giresun Belediyesi Şehir Plancısı Selim ÖZGÜREL ve Dr. Ahmet KARTAL başta olmak üzere, yardımlarını gördüğüm herkese ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Giresun Kent Coğrafyası konulu bu araştırmamızda, ileri sürülen görüş ve önerilerin, planlı bir Giresun kenti oluşmasına katkı yapacağını umuyoruz.

Ünsal BEKDEMİR
ERZURUM – Ekim 2000

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET I

ABSTRACT III

ÖNSÖZ V

İÇİNDEKİLER VII

TABLOLAR LİSTESİ X

ŞEKİLLER LİSTESİ XII

HARİTALAR LİSTESİ XIII

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ XIV

Giriş 1

1- Araştırma Sahasının Konumu, Sınırları ve Başlıca Özellikleri 1

2- Araştırmanın Amacı ve Metodu 7

BİRİNCİ BÖLÜM 11

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ 11

1.1 Jeomorfolojik Özellikler ve Giresun Kent Coğrafyası 12

1.2 İklim Özellikleri ve Giresun Kent Coğrafyası 26

1.3 Hidrografik Özellikler ve Giresun Kent Coğrafyası 54

1.4. Toprak Özellikleri ve Giresun Kent Coğrafyası 60

1.5. Bitki Örtüsü Özellikleri ve Giresun Kent Coğrafyası 62

İKİNCİ BÖLÜM 67

BEŞERÎ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ 67

2.1 Kuruluşu ve Tarihî Gelişimi 68

2.2 Nüfusun Gelişimi 81

2.3. Nüfus Hareketleri 94

2.3.1 Doğumlar ve Ölümler 94

2.3.2. Göçler 96

2.3.2.1 Giresun'a Yönelik Göçler 98

2.3.2.2 Giresun'dan Olan Göçler 106

2.3.2.3 Mevsimlik Göçler 112

2.4 Nüfusun Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı 113

2.4.1 Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri 113

2.4.1.1 Cins ve Yaş Yapısı 113

YÖKSEKÖĞ... DOKÜMANTAS...

2.4.1.2 Aile Yapısı ve Hane Büyüklükleri 119
2.4.1.3 Sosyal Yapı 122
2.4.1.4 Nüfusun Ekonomik Özellikleri 125
2.4.2- Nüfusun Kültürel Özellikleri 131
2.5 Mahalle Nüfus Yoğunlukları ve Dağılışı 136
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM 144
GİRESUN'UN ŞEHİRSEL FONKSİYONLARI ve FONKSİYON BÖLGELERİ 144
3.1 Genel Olarak Fonksiyon Kavramı 145
3.2. Şehirsel Fonksiyonların Tespiti 147
3.3 Giresun'un Şehirsel Fonksiyonları 153
3.3.1 İdarî Fonksiyonlar 153
3.3.2 Kültürel ve Sosyal Fonksiyonlar 162
3.3.3. Sağlık Fonksiyonu 183
3.3.4 Ekonomik Fonksiyonlar 189
3.3.4.1 Tarım Fonksiyonu 189
3.3.4.2 Ticaret Fonksiyonu 196
3.3.4.3. Sanayi Fonksiyonu 217
3.3.4.3.1. Modern Sanayi Tesisleri 226
3.3.4.3.2. Küçük Sanayi 237
3.3.4.4 Ulaşım Fonksiyonu 241
3.3.4.5- İnşaat Sektörü 265
3.3.4.6-Turizm Fonksiyonu 267
3.4 Fonksiyonu Destekleyen Kaynaklar 279
3.5. Fonksiyon Bölgeleri 283
3.5.1. Şehirsel Toprakların Alanı 283
3.5.2.Konut Fonksiyon Alanları 288
3.5.3. Ticaret Fonksiyon Bölgeleri 293
3.5.4. Sanayi Fonksiyon Bölgeleri 299
3.5.5. Resmi Fonksiyon Bölgeleri 301
3.5.6. Ulaşım Fonksiyon Bölgeleri 305
3.5.7. Park-Yeşil Alan ve Koruluklar 305

3.5.8 Diğer Kullanışlar 307
3.6. Giresun'un Etki Alanı ve Ülke Yerleşim Sistemi İçindeki Yeri 308
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM 312
GİRESUN'UN YERLEŞİM PLANI ve FİZYONOMİSİ 312
4.1. Şehrin Yerleşim Planı ve Onu Şekillendiren Faktörler 313
4.2. Şehirsel Altyapı 316
4.3. Şehrin Fizyonomisi 319
4.3.1. Konut Yapı Malzemesi 319
4.3.2. Konut Tipleri 319
SONUÇ ve ÖNERİLER 328
YARARLANILAN KAYNAKLAR 346
ÖZGEÇMİŞ 355

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa No:

Tablo 1.1. Giresun'da Aylık Ortalama Güneşlenme Süresi. 30
Tablo 1.2. Giresun'da Yıllık sıcaklık Ortalamasının ve Günlük en Yüksek Sıcaklık Farkının Aylık Gidişi (1934-1990). 32
Tablo 1.3. Giresun'un Mevsimlik Sıcaklık Ortalamaları 33
Tablo 1.4. Giresun'da Ortalama Max. ve Min. Sıcaklıkların Aylık Gidişi (59 yıllık). 34
Tablo 1.5. Giresun'da Tropik Gün ve Yaz Günü Sayısının Aylara Dağılışı. 35
Tablo 1.6. Giresun'da Donlu Gün ve Kış Günü Sayılarının Aylık Gidişi. 36
Tablo 1.7. Giresun'da Ortalama, En yüksek ve Düşük Basınç Değerlerinin Aylara Dağılışı (1929-1990) 37
Tablo 1.8. Giresun'da Rüzgârın Yönlere Göre Esme Sayılarının Aylık Gidişi (35 Yıllık). 40
Tablo 1.9. Giresun'da Yıllık Ortalama Yağış Tutarlarının Aylık Dağılışı (1929-1990yıl ort.). 44
Tablo 1.10. Giresun'da Ortalama Kar Yağışlı, Karla Örtülü Günler Sayısı ve En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm). Rasat Süresi: 61 yıl. 46
Tablo 1.11. Giresun'da Ortalama Bulutluluğun Aylık Dağılış (56 yıllık). 48
Tablo 1.12. Giresun'da Ortalama Bağıl Nem ve En Düşük Bağıl Nemin Aylara Göre Dağılımı. 49
Tablo 1.13. De Martonne Göre Aylık Kuraklık İndisleri. 51
Tablo 1.14. Giresun'un Su Bilançosu. 52
Tablo 1.15. Erinç Formülüne Göre Aylık ve Yıllık İndis Değeri. 53
Tablo 2.1. 1927-1997 Yılları Arasında Giresun Kent Nüfusun Gelişimi ve Cinsiyet Oranları. 86
Tablo 2.2. Giresun İli Genel Nüfusu ve Giresun Kent Nüfusunun 1927-1997 Yılları Arasındaki Artış Oranları. 86
Tablo 2.3. Giresun Kentindeki İlin Diğer İlçeleri Doğumlu Olan Nüfusun Geldikleri İlçelere Göre Dağılımı (18 ve Daha Yukarısı Yaştaki Nüfusu 1999) 103
Tablo 2.4. Giresun Kentindeki Giresun İli Doğumlu Olmayan Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı (18 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus, 199). 105
Tablo 2.5. Giresun İlinden 1964-1976 Yılları Arasında Cinsiyete Göre Yurt Dışında Çalışanlar. 111
Tablo 2.7. Giresun Kent Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılışı. 116
Tablo 2.8. Giresun Kent nüfusunun Geniş Aralıklı Olarak Gruplandırılması. 118
Tablo 2.9. Giresun'un Nüfusunun Aile Büyüklüklerine Göre Dağılımı. 120
Tablo 2.10. Giresun'da Mahallelere Göre Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü. 121
Tablo 2.11. Giresun Kentine Dışarıdan Gelen Nüfusun Mahallere Göre Dağılış Oranı. 123
Tablo 2.12. Giresun'da Mahallelerin Gelir Grubuna Göre Dağılımı. 124
Tablo 2.13. Giresun Kentinde Konutların Mülkiyet Durumu. 125
Tablo 2.14. 1927 yılı itibarıyla Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı. 126
Tablo 2.15. 1980-1990 Yıllarında Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı. 128
Tablo 2.16. 1996 Yılı İtibarıyla Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılım Oranı. 129
Tablo 2.17. Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1990). 131
Tablo 2.18. Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1999). 132
Tablo 2.19. Giresun Kent Nüfusu Eğitim Durumunun Mahallelere Göre Dağılımı (1999). 134
Tablo 2.20. Giresun Kent Nüfusunun Mahallelere Göre Halen Okudukları ve Bitirdikleri Eğitim Kurumlarına Göre Oranları (1999). 135
Tablo 2.21. Giresun Kentinde Aritmetik Nüfus Yoğunluğunun Mahallelere Göre Dağılımı (1980). 137
Tablo 2.22. Giresun Kentinde Aritmetik Nüfus Yoğunluğunun Mahallelere Göre Dağılımı (1999). 139
Tablo 3.1. Giresun İlinin Yönetim Bölümleri 157
Tablo 3.2. Giresun'un İlçe Merkezlerinin Değişik Tarihlerdeki Nüfusları. 161
Tablo 3.3. Giresun'da İdarî Fonksiyonu Oluşturan Kurumlar ve İstihdam Durumu (1998). 162
Tablo 3.4. Giresun Kentindeki İlköğretim Okullarının Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Durumları. 167
Tablo 3.5. Giresun'daki İlköğretim Okullarının Arsa Alanı Genişliği ve Öğrenci 168
Tablo 3.6. Giresun Kentindeki Lise ve Dengi Meslek Liselerindeki Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Miktarları (1998-1999). 171

Tablo 3.7. Giresun'daki Lise ve Dengi Okulların Arsa Alanı Genişliği ve Öğrenci Başına Düşen Alan Miktarı. 172
Tablo 3.8. Giresun'da Bulunan Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci ve Öğretim Elemanı Miktarı (1998-1999). 173
Tablo 3.9. Giresun'daki Fakülte ve Yüksekokullarda Okuyan Öğrencilerin Geldikleri İllere Göre Dağılım (1999-2000). 174
Tablo3.10. Giresun'daki Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Coğrafî Bölgelere Göre Dağılımı (1999-2000) 174
Tablo 3.11. Giresun Kentinde Değişik Tarihlerde Yayınlanan Yerel Gazeteler. 177
Tablo 3.12. Giresun Kentinde Değişik Tarihlerde Yayınlanan Yerel Dergiler. 178
Tablo 3.13. Giresun'da Yayınlanan Yerel Gazeteler ve Başlıca Özellikleri. 178
Tablo 3.14. Giresun'daki Yataklı Sağlık Kurumlarının Yatak Sayısı ve Personel Durumu. 187
Tablo 3.15. Giresun'daki Diğer Sağlık Kurumlarının Personel Sayısı. 188
Tablo 3.16. Giresun ve Türkiye'nin Yıllara Göre Fındık Üretimi 193
Tablo 3.17. Giresun Kentinde Ticarî İş Yerleri Sayısı (1933). 202
Tablo 3.18. 1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932 Yıllarında Giresun Limanından İstanbul ve Başka Yerlere Giden Başlıca Mallar. 202
Tablo 3.19. 1927-1933 Yılları Arasında Giresun Limanı'ndan Yurt İçi ve Yurt Dışına Gönderilen İç ve Kabuklu Fındığın Miktar ve Kıymeti. 203
Tablo 3.20. Giresun Kenti'nde Ticarî İş Yerleri Sayısı (1980). 205
Tablo 3.21. Giresun Kentinde Ticarî İş Yeri ve Çalışanlar Sayısı. 206
Tablo 3.22. Giresun Kenti'ndeki Ticarî İşletme Gruplarının Açılış Tarihleri. 207
Tablo 3.23. Giresun Kenti'nde Ticarî İşletme Gruplarının Malları Temin Ettiği ve Satışını Yaptığı Yerler. 207
Tablo 3.24. Giresun Limanından Yapılan Yükleme ve Boşaltma (Kabotaj-İthâlat-İhracat) Yıllara Göre Toplam Değeri (1980-1997). 214
Tablo 3.25. 1997-1998 Yılları Ülkeler İtibariyle Giresun İli Fındık İhracatı. 216
Tablo 3.26. Yıllara Göre Giresun'da Yapılan Fındık İhracatı ve Sağlanan Gelir Miktarı 216
Tablo 3.27. Giresun'da Sanayi İş Yeri Mülkiyet Durumu (1999) ve İş Gücü (10 kişi +) 223
Tablo 3.28. Giresun'da Sanayi İş Yerlerinin İş Gücüne Göre Gruplandırılması (1999). 224
Tablo 3.29. Giresun'da Başlıca Sanayi Kolları ve Çalıştırdığı İşgücü Durumu (1999). 224
Tablo 3.30. Seka Aksu Müessesesi'nin Yıllık Gazete Kağıdı Üretimi ve Kapasite Kullanımı. 233
Tablo 3.31. Giresun Limanı'na Giriş-Çıkış Yapan Türk ve Yabancı Gemilerin Sayı ve Tonajları (1981-1994). 245
Tablo 3.32. Giresun Limanın Yıllara Göre Yolcu Durumu (1990-1996). 246
Tablo 3.33. Giresun Kentinin Bazı İl Merkezlerine Olan Uzaklığı. 250
Tablo 3.34. Giresun İlinde İlçelere Göre Köy Yollarının Durumları (1999). 251
Tablo 3.35. Devlet Sahil Karayolu'nun Giresun İli Sınırları İçerisindeki Bölümünün Yıllık Ortalama Günlük Taşıt Değerleri (1995). 252
Tablo 3.36. Giresun'da Kentler Arası Yolcu Taşımacılığı Yapan Seyahat Şirketlerinin Gittikleri Yerler. 254
Tablo 3.37. Giresun'dan Günübirlik Minibüs Ulaşımının Yapıldığı İlçe Merkezleri ve Sefer Sayıları. 256
Tablo 3.38. Giresun Kentinde Önemli Caddeler ve Boyutları. 264
Tablo 3.39. Giresun Belediyesince Verilen İnşaat ruhsatlarının Yıllara Göre Dağılımı (1990-1996). 267
Tablo 3.40. Giresun'daki Konaklama Tesisleri ve Yatak Kapasiteleri (2000). 278
Tablo 3.41. Giresun Kentinde Fonksiyon Sahaları (1998) 284
Tablo 3.42. Giresun Kentinde Mahallelere Göre konut ve Bina yoğunluğu. 293
Tablo 3.43. Giresun'da Resmi Kurumlara Ait Alanların Oranları (1998). 301
Tablo 3.44. Giresun Kentinde Büyük Alan Kaplayan Bazı Resmi Kuruluşların Alanları. 303
Tablo 3.45. Kentteki Sağlık Kurumlarının Kapladığı Alan. 304

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No:

Şekil 1.1. Giresun'a Güneş Işınlarının Düşüş Açıları. 31
Şekil 1.2. Giresun'da Yıllık Sıcaklık Ortalamasının ve Günlük En Yüksek Sıcaklık Farkının Aylık Gidişi (1934-3990). 32
Şekil 1.3. Giresun Kentinde Ortalama Maksimum. Ve Minimum Sıcaklıkların Aylık Gidişi. 34
Şekil 1.4. Giresun'da Tropik ve Yaz Günü Sayılarının Aylara Dağılımı. 35
Şekil 1.5. Giresun'un Ortalama Donlu Gün Sayısı Diyagramı. 36
Şekil 1.6. Giresun'da Ortalama, Maksimum ve Minimum Yerel Basıncın Aylık Dağılışı. 38
Şekil 1.7. Giresun Kentinin Yıllık ve Mevsimlik Ortalama Rüzgâr Frekans Gülleri (35 Yıllık). 41
Şekil 1.8. Giresun'un Ortalama Yağışlarının Aylık Gidişi. 44
Şekil 1.9. Giresun'da Ortalama Kar Yağışlı Günler ve Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı. 47
Şekil 1.10. Giresun'da Ortalama Bulutluluğun Yıllık Gidişi. 49
Şekil 1.11. De Martonne Kuraklık İndisinin Giresun'a Uygulanması. 51
Şekil 1.12. Giresun'un Su Bilençosu Grafiği (Thornwaite Göre). 53
Şekil 1.13. Erinç'e Göre Yağış Etkinliği Diyagramı. 54
Şekil 2.1. Giresun Kent Nüfusunun Sayım Dönemlerine Göre Artış Oranları ve Dönemler Arası Alınan Nüfus Miktarı (1927-1997). 87
Şekil 2.2. Giresun Kentinin Sayım Dönemlerinde Aldığı Nüfus Miktarı. 87
Şekil 2.3. Giresun Kent Nüfusunun Sayım Dönemlerine Göre Artışı (1927-1997). 87
Şekil 2.4. Sayım Dönemlerine Göre Giresun Kent Nüfusunun Cins Durumu. 115
Şekil 2.5. Giresun İl Sağlık Müdürlüğü İstatistik Şubesi Verilerine Göre Kent Nüfus Piramidi (1999). 116
Şekil 2.6. DİE 1990 Genel Nüfus Sayımına Göre Giresun Kent Nüfus Piramidi. 117
Şekil 2.7. Giresun Kent Nüfusunun Geniş Aralıklı Olarak Gruplandırılması (1999). 119
Şekil 2.8. Giresun Nüfusunun Aile Büyüklülerine Göre Dağılımı. 120
Şekil 2.9. Giresun'da Mahallelere Göre Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü. 122
Şekil 2.10. 1927 Yılı İtibarıyla Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılış Oranı. 127
Şekil 2.11. 1980-1990 Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı. 128
Şekil 2.12. 1996 Yılı İtibarıyla Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı. 129
Şekil 2.13. Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1990). 132
Şekil 2.14. Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1999). 133

Şekil 3.1. Giresun Limanı'ndan Yapılan Yükleme ve Boşaltma (Kabotaj-İthalat-İhracat) Yıllara Göre Toplam Değeri (1980-1997). 215
Şekil 3.2. Giresun'daki Sanayi kuruluşlarına Kamu ve Özel Sektöre Göre Oranı (1999). 223
Şekil 4.1. Bir Yüzlü İç Sofalı Plan Tipleri. 325

HARİTALAR LİSTESİ

Sayfa No:

Harita 1.1. Giresun Kentinin Lokasyon Haritası. 4
Harita 1.2. Giresun Kenti ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası. 16
Harita 1.3. Giresun İli Topoğrafya Haritası. 17
Harita 1.4. Giresun Kenti ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası 20
Harita 1.5. Giresun Kent Yerleşim Alanın Eğim Haritası. 22
Harita 1.6. Giresun Kent Yerleşim Alanı Jeoloji Haritası. 25
Harita 2.1. Giresun Kentinin Yatay Gelişimi 78
Harita 2.2. Giresun Kentsel Alanının Mahalleler İtibariyle Bölünüşü. 80
Harita 2.3. İl Sınırları İçinde Doğdukları İlçeden Ayrılıp Giresun Kentine Yerleşen Nüfusun İlçelere Göre Dağılımı. 104
Harita 2.4. Giresun Doğumlu Olmayan Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılışı. 106
Harita 2.5. Giresun İlinin Göç Verdiği Önemli İller. 110
Harita 2.6. Giresun'da Nüfusun Mahallelere Göre Dağılışı. 141
Harita 3.1. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Giresun Kazası (Karaman 1999'dan). 156
Harita 3.2. Giresun Kent İçi Otobüs ve Dolmuş Hatları. 265
Harita 3.3. Giresun Kentiçi Arazi Kullanım Haritası. 286
Harita 3.4. Giresun Kent İçi Arazi Fiyatları Haritası. 287
Harita 3.5. Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi Açısından Giresun Kentinin Bölge Yerleşme Sistemi İçindeki Durumu. 310
Harita 3.6. Giresun'un Fonksiyonel Etki Alanı. 311

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

Sayfa No:

Fotoğraf 1.1. Giresun Kenti'nin Havadan Bir Görünüşü. 2
Fotoğraf 1.2. Giresun kentinin kurulmasında önemli bir etkisi olan Giresun yarımadasından ve kentin batıdaki gelişim alanından bir görüntü 19
Fotoğraf 1.3. Kenti ve Sahil Karayolunun Şiddetli Fırtına Dalgalarından Korumak İçin Yapılan Kıyı Set ve Mahmuzlarında Bir Görünüş. 42
Fotoğraf 1.4. 20 Şubat 1999 Yılında Meydana Gelen Şiddetli Fırtına Dalgaları Sonucu Kırılıp, Parçalanan Giresun Limanından Bir Görünüş. 43
Fotoğraf 1.5. Giresun Kentinde Karın Nadir Yağdığı Zamanlardan Bir Görünüş. 47
Fotoğraf 1.6. Batlama Deresinin Oluşturduğu Küçük Düzlük Alanında Oluşturulan Konut Alanından Bir Görünüş. 57
Fotoğraf 1.7. DSİ Tarafından Taşkın Koruma Projesi Uygulanarak Korumaya Alınmış Boğacık Deresi ve Çevresindeki Konut Alanından Bir Görünüş. 58
Fotoğraf 1.8. Aksu Deresinin Oluşturduğu Düzlükte Gelişen Aksu Mahallesinden Bir Görünüş. 61
Fotoğraf 1.9. Giresun Kenti İçerisinde Oldukça Sık Görülen Fındık Bahçeleri ve İçerisinde Yer Alana Kızıl Ağaçlardan Bir Görünüş. 64
Fotoğraf 2.1. Eski Giresun'dan Bir Görünüm. 73
Fotoğraf 2.2. Kentin İlk Kuruluş Yerini Oluşturan Giresun Kalesinden ve Modern Binalar Arasında Nispeten Tarihî Dokusunu Koruyan Evlerin Bulunduğu Kalenin Doğu Kesiminden Bir Görünüş. ..74
Fotoğraf 2.3. Günümüzde Daha Çok Batı Yönünde Gelişme Gösteren Giresun Kentinin Bu Kesiminden Bir Görünüş. 77
Fotoğraf 2.4. Giresun'un Doğudaki Gelişim Alanından Bir Görünüş. 77
Fotoğraf 2.5. Kentin Kırsal Kesime Doğru Gelişiminden Bir Görünüş. 81
Fotoğraf 3.1. Giresun Vilayet Binasından Bir Görünüş. 162
Fotoğraf 3.2. Giresun'un En Büyük İlköğretim Kurumu Olan Cumhuriyet İlköğretim Okulundan Bir Görünüş. 169
Fotoğraf 3.3. 1913 Yılında Kurulan MA. Ersoy İlköğretim Okulundan Bir Görünüş. 169
Fotoğraf 3.4. Giresun'un En Büyük Ortaöğretim Kurumu Olan Giresun Lisesi'nden Bir Görünüş. 170
Fotoğraf 3.5. Giresun Eğitim Fakültesi'nden Bir Görünüş. 175
Fotoğraf 3.6. Aksu Şenliklerinden Genel Bir Görünüş. 181
Fotoğraf 3.7. Giresun Atatürk Stadından Bir Görünüş. 182
Fotoğraf 3.8. Fındık Bahçeleri İçerisinde Gelişen Konut Alanlarından Bir Görünüş. 196
Fotoğraf 3.9. Giresun Kenti'nde Ticarî Faaliyetlerin En Yoğun Olduğu Gazi Caddesinden Bir Görünüş. 208
Fotoğraf 3.10. Kentte Uygun Yer Olmadığından Dolayı Cadde ve Sokak Aralarına Kurulan Açık Pazar Yerinden Bir Görünüş. 210
Fotoğraf 3.11. Fiskobirlik Entegre Tesisleri'nden Bir Görünüş. 228
Fotoğraf 3.12. Şeka-Aksu Müessesesinden Bir Görünüş. 232
Fotoğraf 3.13. Giresun'un Tek Maden İşleme Tesisi Olan Pet-Ma'dan Bir Görünüş. 236
Fotoğraf 3.14. Giresun Gemiler Çekeği Mahallesindeki Küçük Sanayi Sitesi'nden Bir Görünüş. 238
Fotoğraf 3.15. Giresun Limanı'nın 1905'lerdeki Durumu. 244
Fotoğraf 3.16. Sahil Karayolunun Doğu Kesiminden ve Kentin Bu Alandaki Gelişmesinden Bir Görünüş. 252
Fotoğraf 3.17. Giresun'un Kentler arası Otobüs Terminali. 254
Fotoğraf 3.18. Osmanağa Toplum Taşım Kalkış Durağından Bir Görünüş. 257
Fotoğraf 3.19. Sahil Karayolunu Kent İçindeki Bölümünden (Atatürk Bulvarı) Bir Görünüş. 261
Fotoğraf 3.20. Kent İçi Ulaşımda Çok Önemli Bir Yere Sahip Olan Gazi Caddesi'nin Girişinden Bir Görünüş. 262
Fotoğraf 3.21. İnönü Bulvarı'ndan Bir Görünüş. 263
Fotoğraf 3.22. Giresun'da Son Yıllarda Gelişen Çok Katlı Konut Alanlarından Bir Görünüş. 267
Fotoğraf 3.23. Giresun Adası'ndan Bir Görünüm. 271
Fotoğraf 3.24. Giresun Kalesi'ndeki Mesire Yerinden Bir Görünüm 273

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON

Fotoğraf 3.25. Gogora Kilisesi. 275
Fotoğraf 3.26. Giresun Yarımadası'nın Boyun Noktasındaki Konut Alanlarından Bir Görünüş. 289
Fotoğraf 3.27. Kentte Konut Alanlarının En Yoğun Olduğu Merkezi Kesimden Bir Görünüş. 289
Fotoğraf 3.28. Teyyaredüzü Kentin Yeni ve Planlı Gelişen Mahallelerindendir. 291
Fotoğraf 3.29. Gazi Caddesi Depboy Mevkiinden bir Görünüş. 296
Fotoğraf 3.30. Gazi Caddesinden Bir Görünüm. 296
Fotoğraf 3.31. Sultan Selim Mahallesinin Önemli İş ve Ticaret Alanlarındandır. 297
Fotoğraf 3.32. Alparslan Caddesinden Bir Görünüş. 298
Fotoğraf 3.33. Yapılmakta Olan Yeni Hükümet Konağı Büyük Ölçüde Tamamlanmıştır. 302
Fotoğraf 3.34. Giresun Belediye Binası. 302
Fotoğraf 3.35. Kale Parktan Bir Görünüş. 306
Fotoğraf 3.36. Atapark'tan Bir Görünüm 306
Fotoğraf 4.1. Kentteki Eski Konutlar Bahçe İçerisinde 2 veya 3 Katlı Evler Şeklindedir. 320
Fotoğraf 4.2. Sit Alanı İçerisindeki Eski Konutlardan Bir Görünüm. 321
Fotoğraf 4.3. Yöresel Mimariyi Yansıtan ve Günümüzde Önemli Ölçüde Bozulmuş Olan Ahşap Konutlara Bir Örnek (Gazi Caddesi) 326

Giriş

1- Araştırma Sahasının Konumu, Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Araştırma sahamızı Giresun kenti belediye sınırları ve yakın çevresi oluşturmaktadır. Bilindiği üzere Giresun kenti, Karadeniz Bölgesinin Doğu Karadeniz Bölümü kıyılarında yer alır.

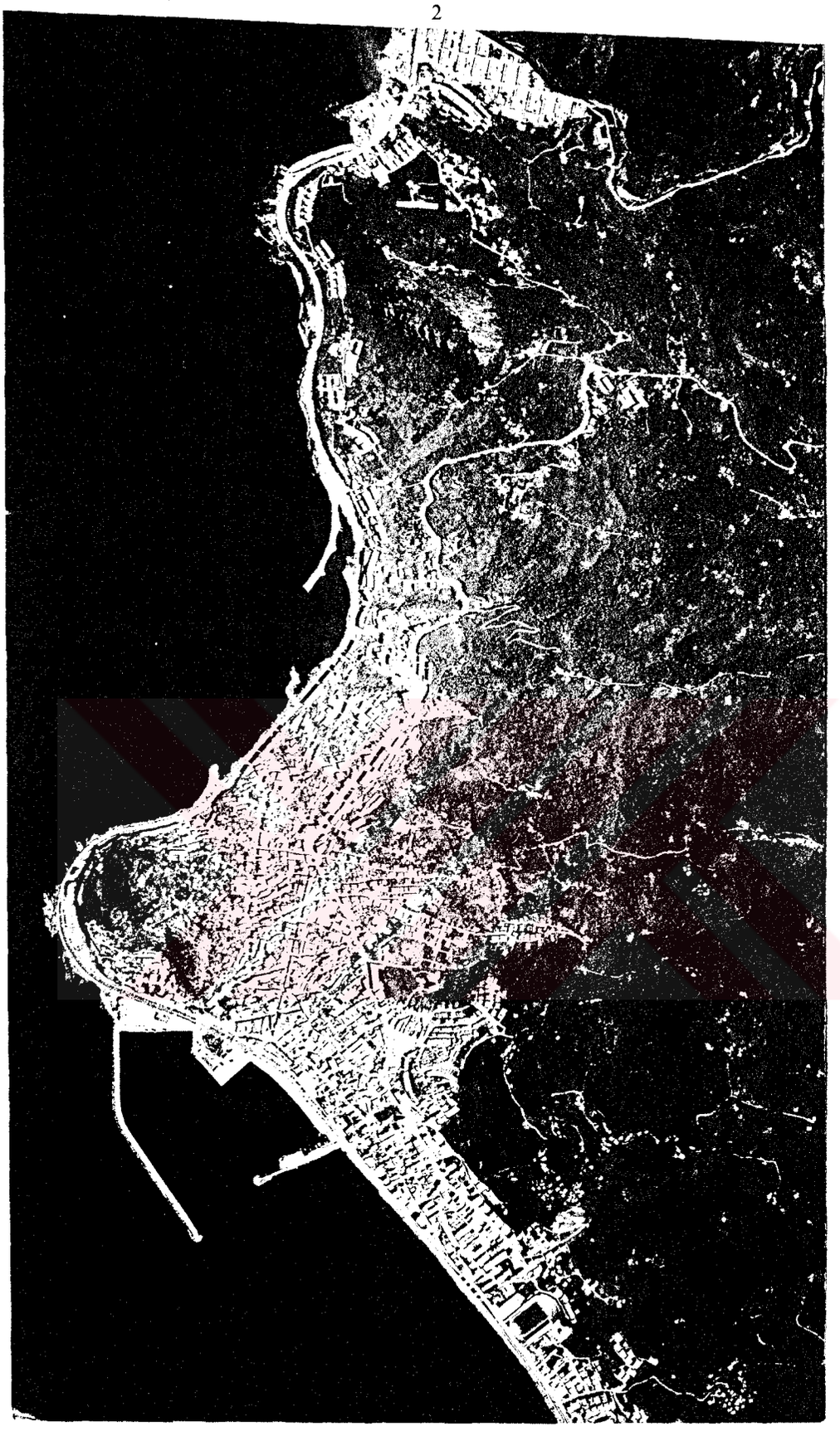
Giresun'un yakın çevresine göre konumu incelendiğinde, Doğu Karadeniz Bölümü'nün diğer kent yerleşmelerinde de görüldüğü gibi kuşkusuz bazı özellikler gösterir. İnceleme sahamızın da içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz Bölümü'nün en büyük yerleşme merkezleri kıyı şeridinde, daima bir vadinin ağzında ve bu vadiyi takip ederek iç kısımlardan denize inen az veya daha çok önemli karayollarının bitiminde bulunurlar. Bu tipteki kıyı kentleri, yakın ve uzak hinterlandının ekonomik durumu ve kabiliyetlerine, nüfus sıklığına ve özellikle, bitiminde kentin bulunduğu vadi yolunun önemine bağlı olarak gelişmişlerdir. Gerçekte bu gelişme etmenleriyle ilgili olarak, kentlerin genel olarak nüfus ve ekonomik önemlerinin yer yer değiştiği görülmektedir. Kıyı kentlerinin hemen hepsinin, ilk çağlara kadar inen çok eski birer tarihî vardır ve bunların içerlerinde veya hemen kenarlarında görülen antik kale harabeleri, kıyı kentlerinin bugün rolünü kaybetmiş olan tarihsel çekirdeklerini işaret eder.[1]

Giresun, kenar dağların güneyini denize bağlayan en kısa, en iyi yollardan biri olan ve tarihî devirlerde iç kesimlerin kıyı ile bağlantı kurduğu önemli kervan yollarından biri durumundaki Giresun-Şebinkarahisar yolunun bitimin batı tarafında kurulmuştur. Kent kuzeye, denize doğru ilerlemiş, 140-150 m. yükseltide eski bazalt lavlarından oluşmuş küçük bir yarımadanın çevresinde, özellikle berzah (kıstak) kesiminde yerleşmiştir[2] (Fotoğraf 1.1). Kentin tarihî nüvesi, halen üzerinde sur kalıntıları, kuyular ve Hıristiyanlık dininin yayılma döneminde, kilise olarak kullanıldığı sanılan bir mağaranın bulunduğu yarımada kesimidir.[3] Kule yapımına elverişli bir tepe ile çevresinde liman kurmaya elverişli iki koyun varlığı, buranın; yerleşme tarihî boyunca her zaman önemini korumasına neden olmuştur.

---

[1] Erinç, S., 1945 *Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri*. Türk Coğrafya dergisi, s:7-8, İstanbul, s.126-127

[2] Darkot, B., 1988, İslam Ansiklopedisi, Giresun Maddesi, 4. Cilt, M.E.B., İstanbul, s. 789

Fotoğraf 1.1. Giresun Kenti'nin Havadan Bir Görünüşü.

[3] Erinç, S., 1945, a.g.m., s. 127

Aslında antik Pharnekia'nın yerinde bulunmasına rağmen bugünkü adını, daha doğuda olması gereken kirazlarıyla tanınmış Cerasus'dan alan Giresun,[4] tüm Doğu Karadeniz kıyı kentlerinin gerek yerleşme alanlarının coğrafî yapısı, gerekse fonksiyonların doğa ile belirledikleri uyum açısından ortak değişmez özellikler gösterir. Yalın bir anlatımla Giresun; deniz kenarında kıyıya paralel düz ve dar şerit üzerinde ticarî ünitelerin, dar şeridi izleyen yukarı yamaçlarda ise konut gruplarının, kentin ana formunu belirlediği söylenebilir. Doğuya yönelik yamaçların iç bükey bir biçimde belirlediği kesimler, özellikle kentsel yerleşme alanı olarak geleneksel yerleşmede öncelik kazanmışlardır. Sık derelerle yarılmış yamaçlar Doğu Karadeniz yerleşmelerinin kuzey-batı rüzgârlarına kısmen kapalı ve güneşe yönelik alanları olarak, biyo-meteorolojik açıdan en iyi koşulları belirler. Batıdan başlarsak; Ünye, Fatsa, Perşembe, Ordu, Giresun (kalenin doğusunda kalan kesim), Trabzon (limana dönük yerleşmeler), Rize'de ve daha birçok küçük kıyı kentinde az ya da çok etkin biçimde yerleşmelerin, benzer doğa yapısını seçtikleri izlenir[5]

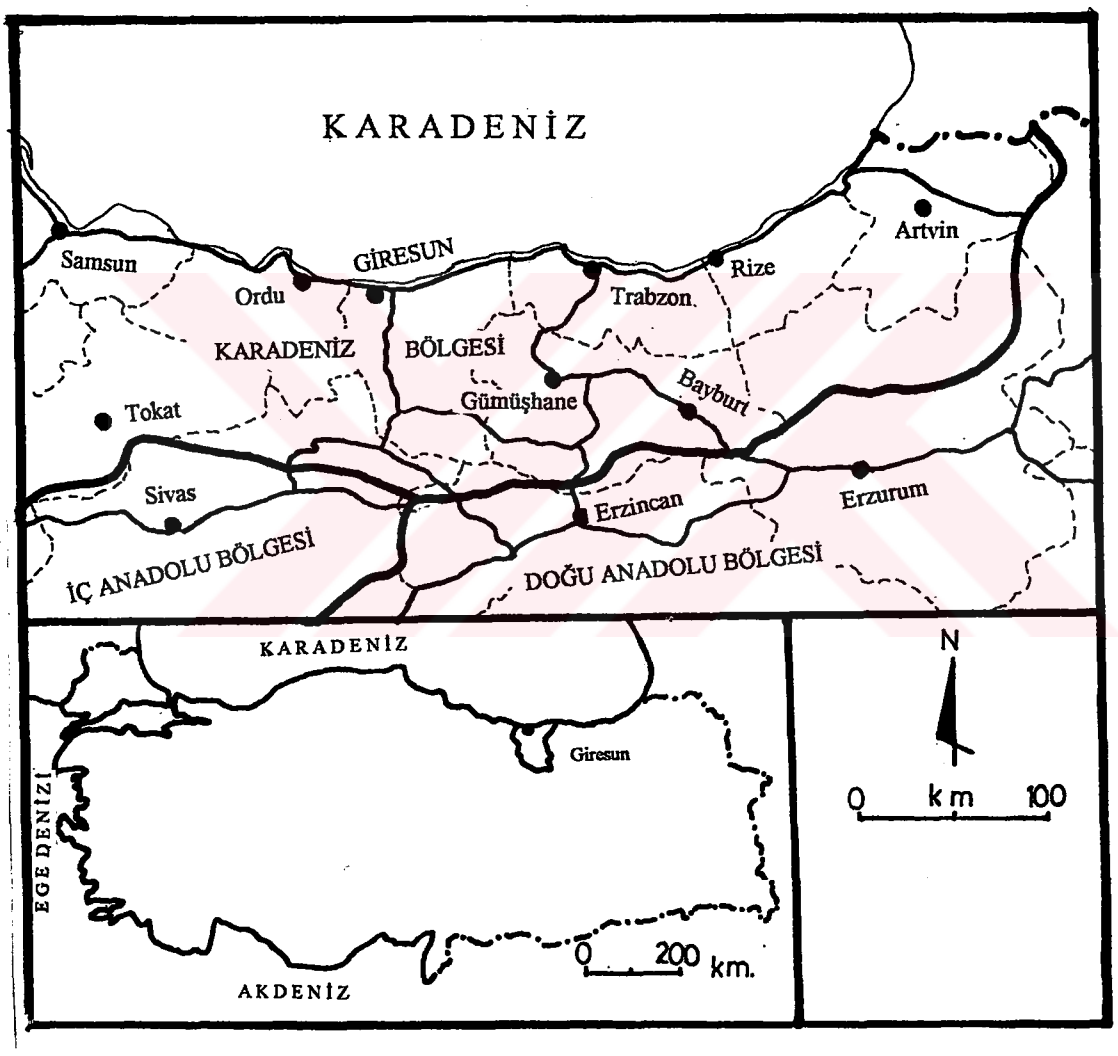
Bugün Giresun yer yer denizin doldurulması ile yer yer de batıdaki bataklık alanların kurutulması ile kazanılan ve kıyı boyu süreklilik gösteren sahil karayolu boyunca doğuda Aksu deresi, batıda Küçük Güre derelerini geçerek yaklaşık 18-19 km. kadar uzanan bir kıyı kentidir. Özellikle merkez kesiminde kent formunu etkileyecek boyutlara ulaşan çizgisel yapılaşma, denizle kent arasında yüksek bir duvar oluşturmakta, hatta küçük adalardan oluşan çarşı içinin denize açılan solunum yollarını da tıkamaktadır. Kentin hemen ardından başlayan ve bir duvar gibi kıyıya paralel uzanan dağlar nedeniyle, kentin genişliği oldukça dardır. Bu genişlik ortalama bin ile iki bin metreler arasında değişmektedir. Kentin en fazla genişlediği yer, topografik olarak bir semeri andıran yarımadanın berzah kısmıdır. Kentin toplam alanı ise, mücavir alanlar dahil 2763 ha kadardır.

Giresun kentinin konumu, uzak çevresine göre incelendiğinde; başlıca şu özellikler dikkati çekmektedir. Yaklaşık 6934 km²'lik yüzölçümüyle Giresun, ülkemizin küçük yüzölçümlü illeri arasında yer alır. Toplam 471 875 kişinin yaşadığı ilde kırsal kesimde 225376 kişi yaşarken, şehirsel nüfus miktarı 246499 kişiyi bulur. Nüfusun

[4] Erinç, S., 1945, a.g.m., s. 127
[5] Kaptan, H., 1978, Doğu Karadeniz Kırsal Alan Yerleşme Düzeni ve Tarımsal Üretim İlişkileri. (Basılmamış Doçentlik Tezi), İDMMA Mimarlık Bölümü, İstanbul, s. 122-126.

10.000 ve üstünde olduğu kent merkezleri Alucra (12436), Bulancak (30420), Espiye (12446), Görele (22554), Şebinkarahisar (31329), Tirebolu (17325) ve Giresun (74868)' dur.

Bugün il yönetim birimi olan Giresun; Doğuda Trabzon'un Tonya ve Vakfikebir; Gümüşhane'nin Torul ve Şiran; güneyden Erzincan'ın Refahiye; güney ve güneybatıdan Sivas'ın Suşehri ve Koyulhisar; batıdan Ordu'nun Mesudiye ve Gülyalı ilçeleriyle sınırlandırılmış durumdadır (Harita 1.1).

Harita 1.1. Giresun Kentinin Lokasyon Haritası.

Kelkit Çöküntü oluğuyla İç Anadolu'dan ayrılmış bulunan il alanı, kuzeyden Karadeniz ile çevrilidir.

Giresun ili, Merkez ilçe de dahil, yönetim bakımından 16 ilçeye ayrılmıştır. Bunlardan Keşap, Espiye, Tirebolu, Görele ve Eynesil merkez ilçeye göre doğuda; Bulancak ve Piraziz batıda; Yağlıdere, Güce,Canakcı ve Doğankent güneydoğuda; Dereli, Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk güneyde bulunmaktadır. Söz konusu yönetim sistemi içinde; 564 adeti köy, 15'i ilçe ve bir adeti de il merkezi olmak üzere 1999'da 580 adet yönetim birimi merkezi vardı.

Giresun'un kendi yöresinin dışına açılması, tarihî çağlarda ve yakın zamana kadar, çoğunlukla deniz yolu ile olmuştur. Kıyıya paralel bir şekilde uzanan Kuzey Anadolu kıvrım dağları bu bölgede yaşayan insanların yaşamlarını yakından etkilemiştir. Bu kesimdeki kıyı şekli bir dizi yükselmiş dağ eteği düzlüğü ile az yüksek tepelikler tarafından belirlenmiştir. Bu nedenle, bugünkü kıyı çizgisi boyunda bir dizi yüksek kayalık yar ile o yarlar arasında denize ulaşan dar vadiler ağzında derelerin oluşturduğu çakıllık veya kumluk küçük düzlükler mevcuttur. Bu kıyı morfolojisinin 10 ile 20 km. gerilerinde yüksek dağlık bir alan vardır, ancak bazı yerlerde bu dağların yüksek yamaçları doğrudan doğruya kıyıya iner[6].

Yukarıda sözü edilen yüksek dağlık sıranın kuzey eteğindeki tepelerin yamaçları, etek düzleri ve kıyı boyu aşınım şekilleri Anadolu'nun en yağışlı ve verimli tarım alanlarını ve ormanlıklarını oluşturur. Burada yerleşip yaşayan insanlar, asırlardan beri nispeten dışa kapalı bir alanda kendilerine özgü bir hayat kurmuşlardır[7]. Dağlardan denize doğru akan sayısız küçük akarsuyun açtığı derin vadiler nedeniyle bu yörede doğu-batı yönünde kara ulaşımı özellikle tarihî çağlarda çok zor olmuştur ve o zamanlarda iyi havalarda kıyı boyunda gidip gelen küçük yerel gemiler hemen hemen dışarı ile bağlantı kurabilen tek ulaşım aracıydı. Zamanın akışına uygun olarak günümüzde bu özellik, önemli ölçüde değişmiştir.

Ulaşım fonksiyonu konusunda da daha ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere bugün Giresun'un en önemli karayolu bağlantısı kıyıya paralel olarak uzanan ve tüm Doğu Karadeniz illerinden geçen Sahil Karayoludur. Sahil karayolu, kuzeye bakan yamaçlardaki vadi içi yerleşme birimlerine kavşaklar vermekte, yaylalara kadar vadi içi

---

[6]Erol, O., 1991, *Türkiye Kıyılarındaki Terkedilmiş Tarihi Limanlar ve bir Çevre Sorunu olarak kıyı Çizgisi Değişimlerinin Önemi*. İstanbul Ü. Deniz Bilimleri ve Coğr. Enst. Bülteni, sayı:8, İstanbul, s. 3,

[7] Akkan, E., 1974, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Coğrafi Özellikleri. Ankara Üniversitesi Haftası Konferansları, Ankara

kırsal yerleşme gruplarının toplama yolu niteliğini göstermektedir. Böylece, sahil yolu hem kıyıda gelişmiş kent merkezlerinin, hem de güney kırsal hinterlandının dış bölgelerle ilişkilerini düzenlemekte, ayrıca vadi içi kırsal yerleşme gruplarının birbirleriyle olan ilişkisini sağlamaktadır. Samsun ve Trabzon üzerinden ülke ana ulaşım sistemine bağlanan bu yolun, Giresun ili sınırları içindeki uzunluğu yaklaşık 122 km. kadardır. Doğuda Trabzon üzerinden, Zigana Geçidi, Gümüşhane ve Bayburt üzerinden Erzurum'a ulaşan 470 km.'lik yol aracılığıyla Giresun, Doğu Anadolu Bölgesi'ne bağlanır. Kent 626 km.lik karayolu ile Samsun üzerinden Ankara'ya, 942 km.lik bir karayolu ile de İstanbul'a bağlıdır.

Giresun'un kuzey-güney doğrultusunda iç kesimle bağlantısı, birkaç yolla sağlanmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Giresun-Dereli-Şebinkarahisar yoludur. Bu yol, Alucra ilçesinden Gümüşhane'ye; güneydeki uzantısıyla da Sivas, Erzincan ve Tokat'a bağlanır. Diğer önemli bir yol, yapımı sürdürülen ve büyük bir kısmı tamamlanmış olan, Giresun'u Doğu Anadolu'ya ve İran transit ticaret yoluna bağlayan başlıca doğal yol güzergâhı durumundaki Tirebolu-Torul (Harşit Vadisi) yoludur.

Bilindiği üzere Giresun, aynı zamanda bir liman kentidir. Doğu Karadeniz'i ülkenin diğer kısımlarına bağlayan sahil karayolu yapılana kadar kent yakın ve uzak çevresiyle bağlantısını, ancak denizyolu ile kurabiliyordu. Özellikle İç Anadolu bölgesini ülkenin batı kesimine bağlayan karayolu ve demiryolunun gelişmemiş olduğu ve Giresun-Şebinkarahisar yolunun sürekli işler halde bulunduğu dönemlerde, bir liman kenti olarak Giresun canlı bir ekonomik hayata sahip olmuş; Rusya limanlarıyla yapılan deniz ulaştırması, bu alanda çalışanları zengin etmiştir.

Giresun kentinin bugün Karadeniz çevresindeki bütün ülkeler (Gürcistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Romanya ve Bulgaristan) ile ticarî bağlantısı vardır. Eskiden olduğu gibi, bugün de Karadeniz'in dünya denizyolları arasındaki yerini doğal şartlar belirlemiştir. İşte bu nedenledir ki, Karadeniz çevresindeki ülkelerin, Akdeniz, bu denizden de Cebelitarık Boğazı ve Süveyş Kanalı aracılığıyla dünyanın diğer kısımlarına bağlanmasında, İstanbul ve Çanakkale boğazlarının oynadığı rol tarihte ve günümüzde hiçbir zaman önemini kaybetmemiştir. Karadeniz'in çeşitli yerlerinde bulunan liman ve iskelelerden gelen yollar, İstanbul boğazında birleşerek, bir anayol halini almakta, buradan da Akdeniz ve dünya ülkeleriyle bağlantı kurmaktadırlar.

Dolayısıyla Giresun kentinin de, dünya ülkeleriyle daha doğrusu Karadeniz ülkeleri dışındaki bağlantısı, ancak limanı vasıtasıyla boğazlar aracılığıyla kurabilmektedir.

Sözü edilen bu genel bilgilerden de kolayca anlaşıldığı gibi, Giresun tarihî oldukça eskiye dayanan, ancak ulaşım ve başka faktörlerle bağlantılı olarak fonksiyonel etkisi il yönetim birimi sınırlarını aşmayan, hatta bazı fonksiyonlarda sadece yakın çevresine hizmet eden, sahil karayolu boyunca gelişimini sürdüren orta büyüklükte tipik bir Karadeniz kentidir. Bunun yanında kendisine özgü olan bazı kentsel özellikleriyle de araştırmaya değer bir kenttir. Bu nedenle konu, daha sonra ele alacağımız bölümlerde, ayrıntılı bir şekilde incelenmeye gayret edilmiştir.

2- Araştırmanın Amacı ve Metodu

Bilindiği üzere hızlı kentleşme ülkemizdeki temel sorunlardan biridir. Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar günümüzde hayli tartışılmaktadır. Yerleşme sorunları, yalnızca nüfusun yer değiştirmesi sorunu olarak ele alınamaz; bu nüfusun sosyo-ekonomik faaliyetlerinin örgütlenmesinin mekana yansımasını da içermektedir.

Günümüzde kentlerimiz sağlıksız yapılaşma, konut sorunu, ulaşım yetersizliği, içme suyu sorunu, kanalizasyonların bulunmayışı, kentlerde oluşan atık suların arıtılmadan alıcı ortamlara verilmesi sonucunda ortaya çıkan su kirliliği, trafikten, sanayiden ve ısınma amaçlı yakmalardan kaynaklanan hava kirliliği, gürültü kirlenmesi, yeşil alan ve rekreasyon alanlarının eksikliği, okul, eğitim ve kültürel imkanların yetersizliği gibi pek çok sorunla karşı karşıyadır. Hızla büyüyen kentlerimiz bu yerleşim çevresindeki ve içindeki doğal ve tarihî alanları hızla tahrip etmekte, çevreye uyumlu, geleneksel mimari öğeler hızla yok olmaktadır.

Yukarıda belirtilen bu sorunların çözümlenmesi ise hiç şüphesiz kentle ilgilenen bilim dallarına ve diğer ilgili kamu kurumlarına düşmektedir. Ülkemizde ise bu konuda tabanı aynı, fakat üretilen çözümler açısından perspektifleri farklı olan kent çalışmalarının çok çeşitli oldukları görülmektedir. Bunların birkaçı; üniversitelerimizdeki şehircilik bilim dalları, bölge planlamacılık, mimarlık ve inşaat bölümleri, sosyoloji, coğrafya ve kamu yönetimi bölümleri olup, kentlerle ilgileri, bu konuda yapılan ve yapılmış olan çalışmalardan anlaşılmaktadır. Diğer tarafta, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, T.O.D.A.İ.E., D.P.T., S.P.D., D.İ.E., İller Bankası ve

Yerel Yönetimler (Belediyeler) ve benzeri gibi kamu kurum ve genel hizmet kuruluşlarının da kentlerle ilgileri bulunmaktadır.

Kentle ilgili bu bilim ve genel hizmet kuruluşlarının çok oluşları, kent ve kentleşme hakkında, çok farklı yaklaşımların da ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Ülkemizde kent ve kentleşme hakkında ortaya konulması gereken planlama ve çözüm önerilerinin, pek standartlaşmadığı görülmekle birlikte, bu konuda yetki karmaşasının da olduğu belirtilebilir.

Şehir Coğrafyası yerleşme coğrafyasının bir parçasıdır. Özellikle son 40-50 yıl içinde nüfusun artmasına ve aynı zamanda zirai olmayan nüfusun gittikçe daha fazla dikkati çekmesi, şehir coğrafyasının kendine özgü bir sistematiğe ve ilkeye sahip olmasına yol açmıştır. Şehir Coğrafyasının geçmişi çok kısadır. Bilindiği gibi coğrafya da, bugünkü duruma gelinceye kadar dört devre gelişmiştir. Bunlar klasik devre, bölgesel devre, ihtisaslaşma devresi ve tatbiki coğrafya devresidir. İşte şehir coğrafyası, özellikle ihtisaslaşma devresinde ortaya çıkmaya ve gelişmeye başlamış bugünkü tatbiki coğrafyaya girmiştir. Bu bakımdan oldukça yeni sayılabilecek bir bilim dalıdır.

Hiç kuşkusuz coğrafyanın bütün diğer dallarında olduğu gibi, şehir coğrafyası da başka disiplinlerden yararlanmaktadır. Bunlar arasında sosyal bilimler, tarih, sosyoloji, mimarlık ve benzerlerini sayabiliriz. Coğrafyaya düşen önemli görev, "Şehri bir kültürel coğrafya ünitesi olarak kavramak, dağılış ve düzenini, yapısını ve fonksiyonunu bir bütün olarak görmek ve değerlendirmektedir"; diğer bir ifade ile şehrin morfolojik ve fonksiyonel bütünlüğünü, şehrin lokasyonunu, gelişimi ve çevresi ile olan ilişkiler içinde incelemektir. Söz konusu bu görüş daima ön planda gelmelidir.

Son yüzyılda coğrafyanın muhtelif bölümleri arasında ancak bir kaçı şehir coğrafyasına benzer şekilde gelişme kaydetmiştir. Şüphesiz bu husus hayret verici değildir. Zira günümüzde şehirler, diğer coğrafî olaylardan daha fazla önem kazanmış bulunmaktadır. Kentlerde nüfus kalabalıklaşmakta, iktisadî ve içtimaî hayat düğümlenmektedir. Gerçekten kent ve kentleşme zamanımızın en önemli olaylarının başında gelmektedir.

Türkiye genelinde uzun yıllardan beri kentle yakından ilgilenilmiş ve bu konuda çok fazla sayıda olmayan, kent coğrafyası çalışmaları yapılmıştır. Ancak bu çalışmaların da büyük bir çoğunluğu orta ya da büyük kentlerimize yönelik olarak

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

yapılmış olup, küçük kentlerimizin araştırılıp değerlendirilmesi ve bu kentlerimizin de büyümesine bağlı olarak meydana gelen sorunlar üzerinde pek durulmamıştır. Bu araştırmamızın amacı, kent coğrafyası çalışmalarına orta büyüklüğe yakın bir kent coğrafyası etüdünü daha kazandırmaktır. Coğrafî bakış açısıyla, kent ve planlama sorunlarına, araştırma sahamız olan Giresun kenti, bölgedeki diğer kıyı kent yerleşmelerinde olduğu gibi, kendine has özellikleriyle bir örnek oluşturmaktadır.

Şüphesiz ki kent coğrafyası etütleri bir yerleşmenin bütün sorunlarının çözümlenmesi önerilerinin tümüne sahip olma iddiasından oldukça uzaktır. Ancak, bölgesel coğrafî farklılıkların planlamalarda dikkate alınması konusunda haklı olarak ısrar edilmesi gerçeğini öğütlemesi bakımından, coğrafya ilminin en yoğun uygulama alanlarından biridir. Bu nedenle, kent ve onların planlanmasına yönelik kararların bölgesel farklılıklarla birlikte, kentleşme hızı ve yerleşme büyüklüğü ile özellikleri içermesi gerekmektedir.

Araştırmanın amacı, Giresun şehrini, şehir coğrafyası bilim alanının temel inceleme prensiplerine uygun olarak etüt etmektir. Kentsel gelişme hızını nüfus artışı ve yerleşme alanı genişliği gibi kriterleri esas alarak tespit etmeye çalıştığımız bu araştırmada hızlı gelişmenin yol açtığı sorunlar ve çözüm önerileri üzerinde durulmak istenmektedir.

Uzun süren gözlemler ve veri toplama aşamaları ile başlanan çalışmalar 1997 yılı yaz sezonundan itibaren takip eden yaz sezonu ve periyodik ziyaretlerle sürdürülmüştür. Giresun'u doğrudan konu alan herhangi bir coğrafî etüdün olmayışı nedeniyle literatür toplanmasında bir hayli güçlük çekilmiştir. Bu nedenle, konuyla ilgili çalışmaların ağırlık noktasını yerinde veri toplanması ve değerlendirilmesi teşkil etmiştir. Bu amaçla geniş ölçüde belediye yatırım ve fon işleri kayıtları, binalar cetvelleri, valilik ve bağlı birimleri olan tapu ve kadastro kayıtları, tarım, milli eğitim, sağlık müdürlükleri ile nüfus ve sağlık ocakları verilerinden geniş ölçüde yararlanılmıştır.

Gelişmeyle ilgili bilgileri uzun süreden beri anlayarak yaşadığımız ortamın değişikliklerini ortaya koyma gayretlerimizi bilirkişi ve kaynak kişi görüşlerine dayandırarak yorumlanması sonucu oluşturmaya çalıştık. Kuşkusuz inceleme alanımıza yönelik olarak yapılmış ve yayımlanmış diğer bilim dalı mensuplarının çalışmaları ile

sahayı dolaylı olarak ilgilendiren basılı kaynaklar da derlenerek, bunlardan da yararlanılmıştır.

Veri derlemesi konusunda; çeşitli kartografik malzemeden de yararlanılmıştır. Bunlar arasında Giresun kenti imar planları (1/5000 ve 1/1000 ölçekli), 1/25000 ve 1/100000 ölçekli topoğrafya haritaları 1/1000 ölçekli jeoloji haritaları sayılabilir.

Çalışmanın yazımı aşamasında şehir içi arazinin fonksiyonel kullanış durumu, mevcut imar planları ve bu planların gerçekleştirilme oranları arasındaki tezatları da ortaya koyacak şekilde ele alınmıştır. Değişme, gelişme ve gerilemeler dağılış ve nedenleri ile açıklanmak istenmiştir. Fonksiyonel değişmeler ise yaşanarak ve dokümanlara dayandırılarak açıklanmaya çalışılmıştır. Tez metninin daha anlaşılır olmasını sağlamak amacıyla, sık sık coğrafî ifade tekniklerine (kompoze etme, dağılım haritaları ve grafik hazırlama) başvurulmuştur. Bu amaçla veriler uygun tablolara dökülerek, amaca uygun grafik, harita ve diyagramlarla sunulmuştur. Ayrıca, amaca uygun fotoğraflar tespit edilerek, bazı özelliklerin görsel metodlarla sunulması yoluna da gidilmiştir.

Bütünüyle değerlendirildiğinde, çalışmada, Giresun'un kentsel gelişim dönemleri ve özellikleri ortaya konulduğu gibi, yerleşmenin geçmişten gelen sorunları ile bugünkü gelişme sorunları ve başlıca çözüm önerileri üzerinde durulmuştur. Kentin hizmet bölgesi ile hayat bölgeleri arasındaki ilişkiler ve bu ilişkilerin nedenleri fonksiyonel etki düşüncesine uygun olarak ele alınmıştır.

Çalışmanın başta Giresun kent idareci ve planlamacılarına, diğer taraftan Kent Coğrafyası çalışmalarına bir örnek oluşturması, özellikle kent planlamacılığında mevcut coğrafî özelliklerin dikkate alınması gereken önemli bir durum olduğunu, kent dışındaki coğrafî ortamın kentin var oluşuna etkilerinin neler olabileceği hakkında iyi bir sentez olacağı kanaatindeyiz.

BİRİNCİ BÖLÜM

DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1 Jeomorfolojik Özellikler ve Giresun Kent Coğrafyası

İnsanın ekonomik uğraşı ile coğrafî koşullar birbirinden soyutlanamaz. Fizikî coğrafya koşulları insanın uğraşına yön veren en önemli unsuru oluşturur. Bu açıdan kırsal ve kentsel yerleşme düzenine, gerçekte fizikî koşullarla bir bütün olarak bakılmalıdır.

Yerleşme; doğal çevre, insan ve onun eserlerinden oluşan bir mekan birimi olarak tanımlanabilir. Bu mekanın temel unsuru olan doğal çevre; jeolojik yapı ve relief, toprak, su kaynakları, atmosferik olayları ve iklim özellikleri ile bitki topluluklarından meydana gelir. Herhangi bir yerleşmenin kurulup gelişmesi ise; doğal çevrenin yerleşme birimine sağladığı imkanlara ve kaynaklara bağlıdır. Diğer bir ifadeyle, doğal çevre unsurları (yapı ve relief, iklim, toprak, bitki ve sular) yerine göre değişik özelliklere sahip oldukları için, değişik bir yerleşme strüktürünü zorunlu kılar. Coğrafî çevre (mekan)'nin ikinci unsuru insan ve onun eserleridir. İnsanlar yerleştikleri çevreye tarihî olaylarla, ekonomik etkinliklerle ve meydana getirdikleri eserlerle bağlıdır. Eğer doğal çevre şartları yeterli ise, üretimi artırma ve çeşitlendirme çabaları, sanayileşme, ulaşım ve ticaretin geliştirilip yaygınlaştırılması yerleşme birimine güç ve devamlılık kazandırır. Geçen zaman içinde nüfus sayısı giderek artar ve yerleşme bir sosyal varlık alanı bir, mekan birimi durumuna gelir[8].

Araştırma sahasının yer aldığı Karadeniz Bölgesi topografik özellikler yönünden, ülkemizin en yüksek ve en engebeli bölgelerinden biridir. Bölge kıyıları, Marmara denizi ve Ege denizi kıyılarından farklı olarak, ülkenin iç kısmından, kıyıya paralel olarak uzanan yüksek birtakım sıradağlarla ayrılmış durumdadır. Bu dağlar, bir bütün olarak, Kuzey Anadolu dağları olarak adlandırılır. Yer yer kıyıya kadar inen veya sahilin hemen gerisinde yükselen bu dağlar, Karadeniz'in kıyı bölgesi ile İç ve Doğu Anadolu arasındaki ulaşımı güçleştirir ve iktisadî büyük engeller teşkil eder[9].

Bununla beraber, bu dağlar Karadeniz boyunca her yerde aynı yükseklik, aynı genişlik, aynı sıklık ve sarplıkta değildir. Orta Karadeniz Bölümü'nde Kuzey Anadolu sıradağları alçalır, düzleşir ve daralır. Bu dağların arasına aynı zamanda ulaşımı daha

---

[8] Koçman, A., 1991, *İzmir'in Kentsel Gelişimini Etkileyen Doğal Çevre Faktörleri ve Bunlara İlişkin Sorunlar.* Coğrafya Araştırmaları Derg. Sayı:3, Ankara. S. 102.

[9] Tanoğlu, A., 1944, *Samsun Limanı ve Hinterlandı.* Samsun Üniversitesi Haftası, cilt:3, Samsun, s. 283-284.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

çok kolaylaştıran enine ve boyuna bir takım depresyonlar sokulur. İşte topoğrafyanın bu şekli Orta Karadeniz bölümü kıyılarının orta kesiminde yer alan Samsun'u İç Anadolu'nun, hatta Doğu Anadolu'nun bir kısmının denize açılan kapısı haline getirmiştir[10]. Aynı zamanda Samsun doğusunda bulunan Giresun'da dahil hemen bütün kıyı kent yerleşmelerinin sahil karayolu ile İç Anadolu ve ülkenin batı kesimine bağlayan bir kavşak noktası durumundadır.

Buna karşılık, bölgenin Doğu Karadeniz Bölümü'nde kıyının hemen gerisinde yükselen dağlar, ülkemizin en yüksek alanları arasındadır. Bölgenin bu bölümünde de biri kıyı kuşağında, diğeri ise iç kısımlarda olmak üzere iki dağlık şerit ayrılabilir. Kıyı çizgisine genel olarak paralel uzanan bu dağlar, Giresun, Gümüşhane, Zigana, Soğanlı, Dilek, Kaçkar ve Karcal dağlarıdır[11]. Zirveler bölgesine tekabül eden bu yükseltiler sürekli olmayıp her dağlık kütlede geniş dalgalı iniş ve çıkışlar yapmaktadır ve bu yerler, genellikle, kıyı bölgesi ile iç kısımlar arasında geçitlere tekabül etmektedir. Karagöl dağlarında Eğribel Geçiti (2075 m.) Zigana dağlarında Zigana Geçidi (2035m.), Soğanlı dağlarındaki geçit (2675 m.)bunlardandır[12].

İç sıradağları meydana getiren dağlar, Kelkit ve Çoruh vadileri ile kıyı dağlarından ayrılırlar. Kızıldağ, Çimen dağı, Kop dağları, Mescit dağı, Akdağ, Çoruh ve Kelkit vadilerinin güneyinde yer alan başlıca dağlardır.

Doğu Karadeniz dağlarının dikkat çekici özellikleri arasında, kıyı çizgisine paralel uzanan dağlarının kuzey yamaçlarının akarsular tarafından çok hızla yarılmış olmasıdır. Bunda, yağış miktarının fazla olması kadar, jeolojik yapının da etkisi vardır.

Doğu Karadeniz bölümünde, paleozoik temele dayanan granit, grano-diyorit kütleleri ile kretaseye ait kalker, fliş ve volkanikler yaygındır. Lav, tüf ve pirokalastiklerden oluşan volkanik formasyonlar, çökeller arasında önemli ara katlar meydana getirirler. Bununla beraber, Giresun, Trabzon ve Rize kesimlerinde olduğu gibi, çökellere göre üstün bir durum olarak tümüyle volkanik bir görünüm kazanırlar[13].

---

[10] Tanoğlu, A., 1944, a.g.e., s.284-285.
[11] Sözer, M.A.-Isık, Ş.-Mutluer, M, 1990, Karadeniz Bölgesi. Ege Üni. Edebiyat Fak. Ders notları, no:6 İzmir, s. 7-8.
[12] Ardel, A., 1963, *Samsunla Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafi Müşahadeler*. İst. Üni. Coğr. Enst. Derg. Cilt:7, sayı:13, İstanbul, s.37.
[13] Sözer, M.A.-Isık,Ş.-Mutluer, M., 1990, a.g.e. s.8.

Karadeniz kenar dağlarının Ordu-Giresun kesimi coğrafya ve jeoloji literatüründe Doğu Karadeniz sıradağları adı altında tanınan silsilenin orta bölümüne düşer. Giresun kıyı bölgesi ve gerisindeki alanlar, kretase yaşlı volkanik kompleksten müteşekkil dağ ve tepelerden meydana gelmiştir. Hemen her yerde olduğu gibi, burada da parçalanma çok ileri gitmiştir. Vadiler genellikle dar ve derindir[14]. Yerey, kalınlığı 1000-2000 m., fakat daha büyük bir ihtimalle 700 m. kadar tahmin olunan ve altta asit, üstte bazik üst kretase ve tersiyer lavları ve tüfleri ile bunların arasına yer yer gözlenen kalker, marn ve gre banklarından oluşmuştur[15]. Kenar dağların meydana getirdiği büyük antiklinalin kuzey yanına tekabül eden ve çok daha yeni lavlar da denilen bu seriler, bütünü ile Karadeniz'e doğru eğimlidir ve muhtelif faylar boyunca bu yönde alçalır. Dağınık bir şekilde konik biçimleri ile dikkati çeken nekler ve daha nadiren, dirençli kalker banklarından meydana gelen kornişler, küçük kuestamsı şekiller görülür[16] (Harita 1.2.).

Karadeniz bölgesi için faylı bir uslup kabul edilmişse de kendini gösteren önemli faylara pek rastlanmamaktadır[17].

Kentlerin kuruluş ve gelişmesinde, kıyı şekillerinin de çok büyük etkisi vardır. Özellikle de doğal bir koy, haliç ve ulaşıma elverişli nehirlerin ağızları, limanları hemen daima kendisine çeker. Bu gibi yerler, ticarî aktivitesi yüksek limanların oluşmasına imkan sağladığı gibi büyük liman kentlerinin de doğmasına yol açmıştır.

Karadeniz'in Türkiye kıyıları uzunluğu 1795 km. kadardır. Bu kıyıların başlıca özellikleri ise bir bütün olarak boyuna yapılı kıyılar veya pasifik tipi kıyılar olmasıdır. Bu tip kıyılarda tortul kayaçlardaki kıvrımları (antiklinal ve senklinallerin) eksenleri kıyıya az çok paralel bir şekilde uzanır. Boyuna yapılı kıyılar, yüksek, falezli kıyılardır ve genellikle uzun mesafeler boyunca önemli değişiklikler göstermeden devam edip giderler[18]. Karadeniz kıyıları Marmara denizi ve Ege denizi kıyılarında olduğu gibi derin ve kapalı koy ve körfez oluşturan büyük girinti ve çıkıntılar bulunmadığı gibi ada

---

[14] Ardel, A., 1963, a.g.e., s. 42.
[15] Altınlı. E., 1946, *Ordu-Giresun Vileyetinin jeolojisi*. İst. Üni. Fen Fak. Mecmuası cilt:11, sayı:3, İstanbul, s.135-136.
[16] Erinç, S., 1942, a.g.m., s. 283.
[17] Altınlı, E., 1946, a.g.m., s. 135-136.
[18] İnandık, H., 1971, Deniz ve Kıyı Coğrafyası. İst. Üni. Yay. No:1289, Coğrafya Enst. Yay. No:47, İstanbul, s. 175-176.

ve yarımada da yok gibidir[19]. Kuzey Anadolu kıyılarının girintili ve çıkıntılı olmaması, çoğu yerde falezli bir görünüm arz etmesi, bölgenin yapısı ile ilgilidir. Hatırlanacağı üzere, Kuzey Anadolu orojenik kuşağının Oligosenden itibaren yükselmesi ve Karadeniz çanağının torbalaşması; Kuvaternerde de Karadeniz çanağının tekrar çökmesi ve özellikle Kuzey Anadolu dağlarının yükselmesi, kıyı bölgesinde eğimin artmasına kıta sahanlığının bükülerek ve kıvrılarak daralmasına yol açmıştır.

Karadeniz kıyılarındaki girintiler, irili ufaklık koylar olup, pek azı doğal liman özelliliği taşır. Bu limanların çoğu dalgakıranlarla korunmuş yerel limanlar durumundadır. Diğer taraftan Kuzey Anadolu sıradağlarının bir duvar gibi kıyıya paralel uzanması ve ancak belirli yerlerden iç kesimlere geçit vermesi, limanların ticarî aktivitelerinin küçük yerel limanlar olmasına ve bu limanların yanında kurulmuş kentler de nispeten küçük kent yerleşmeleri şeklindedir. Ancak iç kesimlerle bağlantının kurulduğu yerlerde, Orta Karadeniz'de Samsun Doğu Karadeniz'de ise Trabzon gibi ticarî aktiviteleri yüksek nispeten büyük liman kentlerinin ortaya çıktığı görülmektedir.

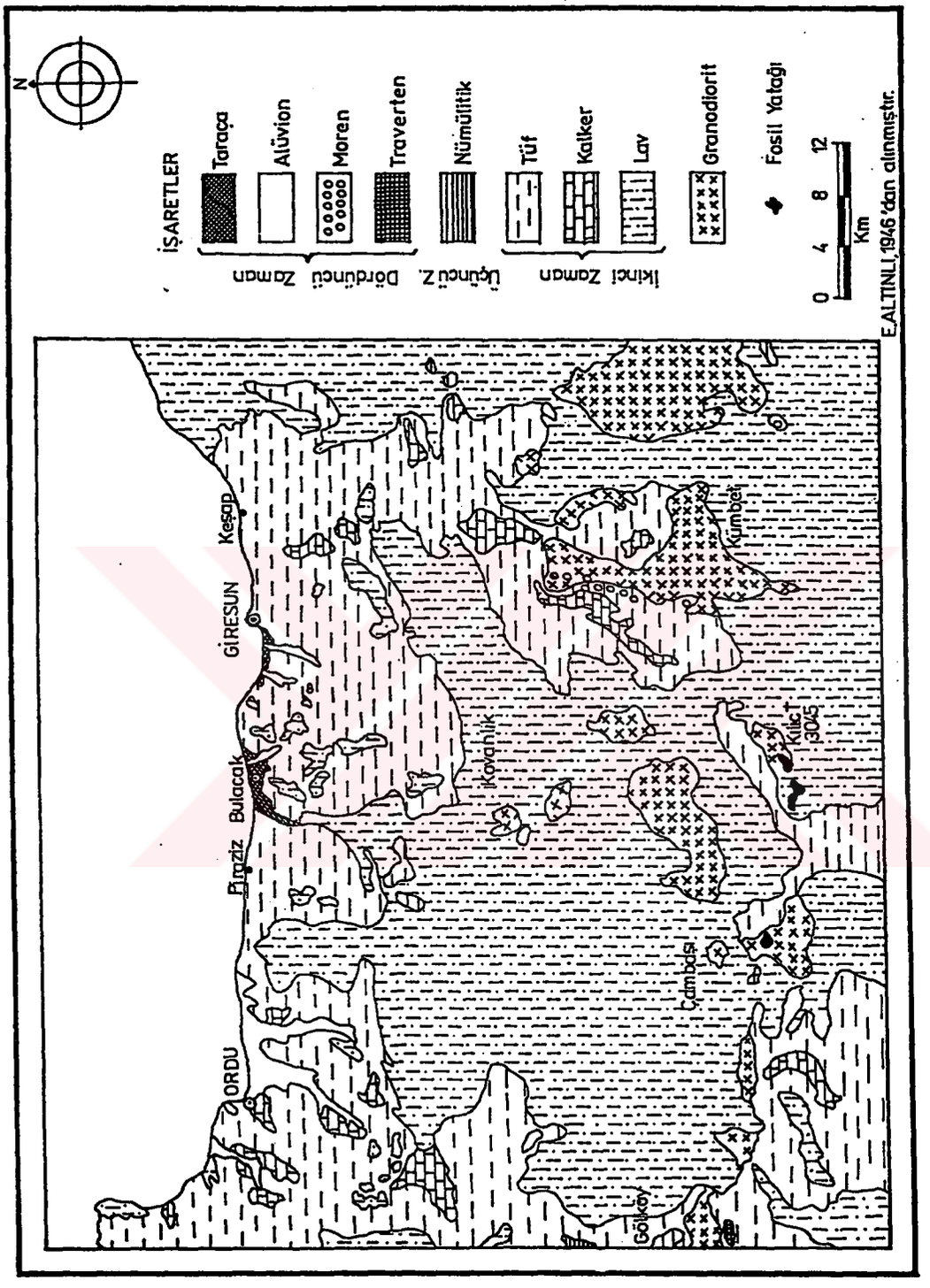
Kent ile topoğrafya şekilleri ve jeomorfolojik özellikler arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Kentin kurulmuş olduğu sahanın yakın ve uzak çevresindeki bu coğrafî şartlar, yol dokusu, ulaştırma ve taşıma faaliyetleri, kent ile yakın çevresi ve hinterlandı arasındaki bağlantı ve ilişkiler, kentin fizikî gelişimi, genel görünümü, taşkınlar, şehirsel hava dolaşımı ve hava kirliliği gibi sorunlar bakımından avantaj ve dezavantajlara sahip olabilirler[20].

Bu açıdan bakıldığında, Giresun kent yerleşim alanı ile yakın çevresinin ve bir bütün olarak Giresun ilinin jeolojik ve jeomorfolojik özelliklerine, daha ayrıntılı bir şekilde değinmenin çok daha yerinde olacağı kanaatindeyiz. Çünkü coğrafî ortamın topografik özellikleri kentlerin kuruluş, gelişme ve planlamasında göz önünde tutulması gereken önemli bir etmendir.

Giresun il topraklarının %94'ü dağlarla kaplıdır. İlde dağlar kıyıya paralel uzanır. Doğu Karadeniz dağlarının il sınırları içerisinde kalan bölümüne Giresun dağları adı verilir. Bu dağların batısında Canik dağları yer alır.

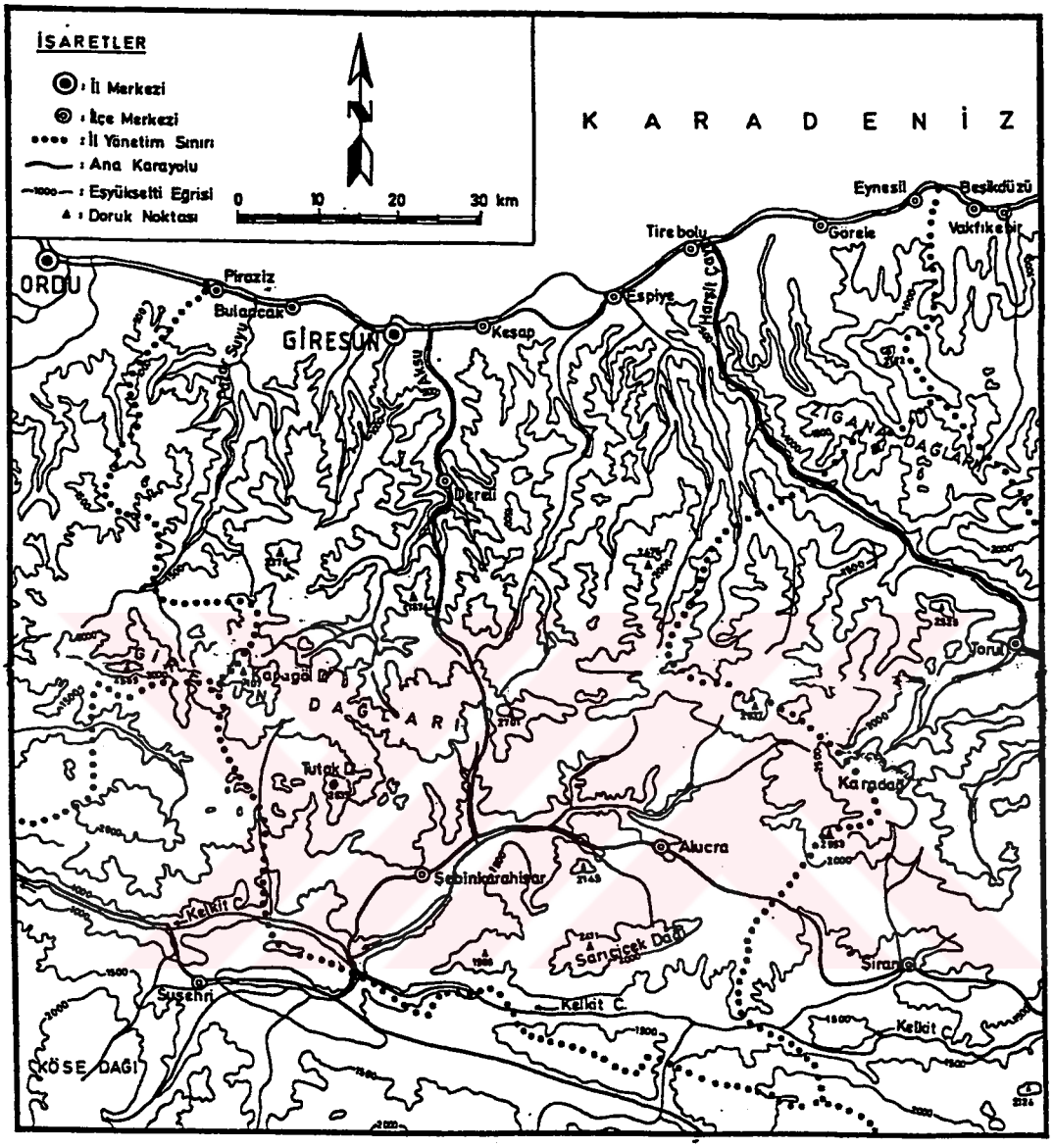
[19] Tanoğlu, A., 1944, a.g.m., s. 283.

Harita 1.2. Giresun Kenti ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası.

[20] Doğanay, H., 1984, Bölge Planlamasının Coğrafî Esasları, Atatürk Üniv. Fen-Ede. Fak. Edebiyat Bölümü Ders Notları No:63, Coğrafya Bölümü ders Notları No:8, Erzurum, s. 15.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Harita 1.3. Giresun İli Topoğrafya Haritası.

Giresun dağları, doğudaki Rize dağları kadar yüksek olmamakla birlikte, yine de yer yer 3000 m. yi aşar. Gavur dağları (Balaban dağları) üzerindeki 3331 m. yükseltili Abbas Musa Tepesi, aynı zamanda ilin en yüksek noktasıdır. Yine aynı sıra üzerinde 3248 m. yükseltili Gavur dağı tepesi, 3044 m. yükseltili Küçükkor tepesi ve 3278 m. yükseltili Cankurtaran tepesi yer alır.

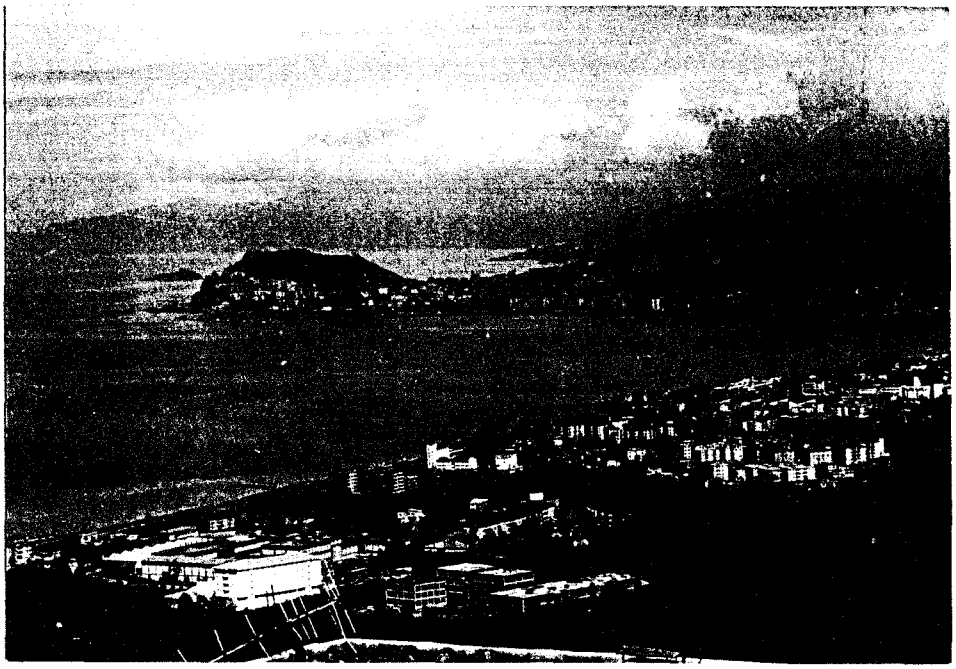
Batıda Giresun-Şebinkarahisar arasında yer alan Erimez dağının yüksekliği 2701 m. dir. Aynı sırada, Ordu, Giresun ve Sivas il sınırlarının birleşme noktasında bulunan Karagöl dağları üzerindeki Karataş tepesi 3107 m. yüksekliğindedir. (Harita 1.3)

Giresun dağları da, diğer Karadeniz dağları gibi denize paralel uzanan, az geçit veren dağlardır. Bölgenin bu özelliği Giresun kentinin hinterlandının dar olmasına yol açmıştır. Adeta bir duvar gibi uzanan Giresun dağları, ancak belli noktalardan iç kesimlere olanak verir. Bunlardan en önemlisi, Doğu Karadeniz'i Harşit havzasına bağlayan başlıca doğal yol güzergâhı, Tirebolu ilçesi sınırlarında kalan Harşit Çayı vadisidir. Bunun dışında 2075 m. yükseklikteki Eğribel geçidi ile 2000 m. yükseklikteki Şehitler geçidi, diğer önemli geçitlerdir.

Dağların kuzey kesimleri güney kesimlerine göre, daha fazla yağışlı olduğundan, akarsu şebekesi bu kesimde hem sık hem de daha enerjiktir. Aynı zamanda bu akarsular ve açmış oldukları vadiler, kıyı ile iç kesimler arasında bağlantı kurulmasında, kolaylıklar sağlamaktadır. Giresun il alanının güney kesim, Kelkit çöküntü oluğu yönünde eğimlidir. Bu oluğun içinde doğu-batı yönünde Kelkit ırmağı akar. Gümüşhane dağlarının Karadeniz'e bakan bölümünden başlayan Doğankent çayı (Harşit suyu) vadisi, kuzeybatı yönünde çıkarak Günyüzü yakınlarında Giresun topraklarına girer. Sonra kuzeye yönelerek ve 40-50 km kadar akar; Tirebolu'nun doğusunda denize ulaşır.

Giresun'un kurulmuş olduğu çevrenin, bir kent kuruluşuna imkan hazırlayan şartların başında, kuzeye Karadeniz'e doğru uzanan ve eski bazalt lavlardan oluşan, Giresun yarımadasının büyük etkisi vardır (Fotoğraf 1.2). Bu yarımada, doğusunda ve batısında iki doğal koyun oluşmasını sağlamıştır. Böyle iki koyun varlığı burada bir liman kurulmasına da olanak vermiştir. Her ne kadar günümüzde, tarihî çağlardaki kadar pek önemli olmasa da özellikle sahil karayolu yapılana kadar bu liman Giresun kentinin fonksiyonel sürekliliği üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur.

Yarımadanın doğusuna doğru kıyı boyunca yer yer küçük burun ve kayalıklara rastlamak mümkündür. Bu kesimde dağlık ve tepelik alanlar, kıyının hemen gerisinden başlar. Kentin doğu kısmında sadece Boğacık ve Aksu derelerinin oluşturmuş olduğu küçük düzlük alanlar mevcuttur.

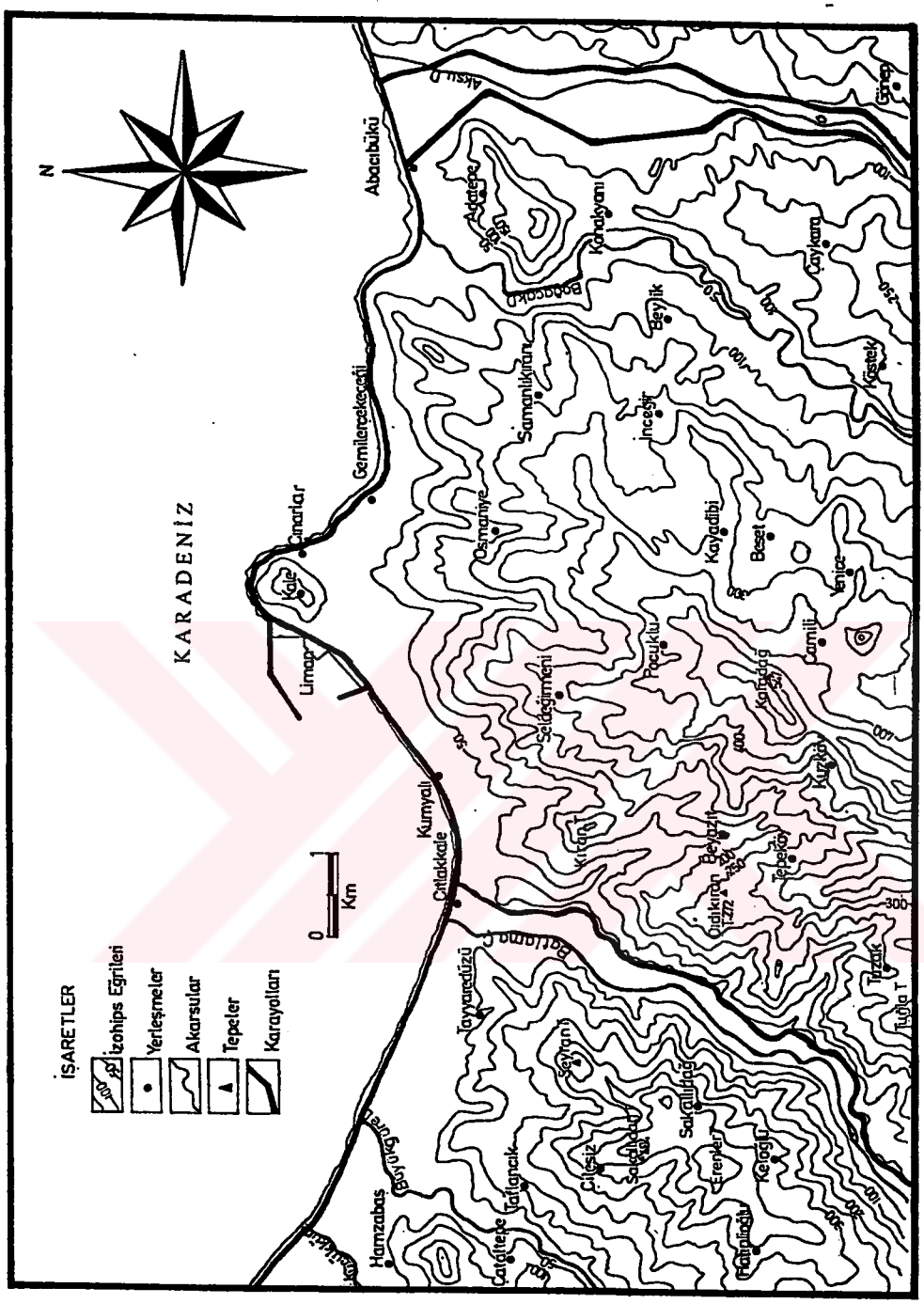

Fotoğraf 1.2. Giresun kentinin kurulmasında önemli bir etkisi olan Giresun yarımadasından ve kentin batıdaki gelişim alanından bir görüntü

Kentin batısına doğru kıyı, doğu kesimine nispetle daha az girintili çıkıntılı ve daha sade bir yapıya sahiptir. Doğu kesiminde pek görülmeyen plajlara ve düzlük alanlara, özellikle Teyyaredüzü ve Çıtlakkale mahallerinde rastlamak mümkündür. Doğuda kıyının hemen gerisinden başlayan dağlık alan, batıda biraz daha geriden başlamaktadır. Kent içerisindeki en önemli yükseltiler Giresun kalesi (140 m.) ile Gedikkaya (232 m.) dır. (Harita 1.4.)

Kentin yerleşme sahası, deniz kıyısını takip eden sahil karayolunun hemen ardından başlayarak yamaçlara doğru 250-300 hatta 400-500 metreye kadar çıktığı gözlenmektedir.

Yerleşme kıyı şeridinde ve gerideki yamaçlar üzerinde yayıldığı gibi doğudan batıya doğru sıralanan tepeleri birbirinden ayıran dere vadilerinin içine doğru da sokulur. Bu yerleşme sahasının her tarafında aynı sıklıkta yerleşmeye rastlanılmaz. Yerleşmenin sık veya seyrek oluşunda topografik durumun büyük etkisi vardır. Özellikle eğimin fazla olduğu kesimlerde yerleşme daha seyrek, düz sahalarda ise daha sıktır.

Harita 1.4. Giresun Kenti ve Yakın Çevresinin Topoğrafya Haritası

Bilindiği üzere eğimli alanlarda kurulmuş olan kentler; güneşlenme ve rüzgâr dolaşımı bakımından çok elverişli şartlara sahiptir. Kuşkusuz bu avantajlara,binaların birbirini görüş alanına engel olmaması, taşkın olayına maruz kalmaması, hava kirlenmesi olayının pek etkili olmaması, kanalizasyon şebekesinin etkin bir mekanik

aktarma gücü kazanması gibi yararları da eklemek gerekir. Ancak böyle alanlara kurulmuş olan kentlerde, mekanın morfolojisinden kaynaklanmış olan bazı sorunlar da ortaya çıkmıştır. Nitekim mekanla ilgili ulaşım kolaylıkları güçleşmiştir. İç dokunun bağlantısını sağlamak için, adeta kent içi asansörler diye bileceğimiz merdivenli sokak sistemleri, hem insanın hareket kabiliyetini kısıtlamış, hem de motorlu taşıtlar trafik akışını sınırlandırmış veya bazı hallerde tamamen ortadan kaldırılmıştır[21].

Giresun kent yerleşim alanı ve çevresinde eğim değerleri % 20'ninüzerinde olup, yer yer ve önemli bir kesimde % 50'nin üzerine çıkmaktadır (Harita 1.5). Ancak kalenin yer aldığı tepe dışında, çok eğimli yerlerde toplu yerleşme görülmemektedir. Yerleşme alanlarında eğim değerleri % 20'yi pek aşmamaktadır.

Sahada % 0-5 eğim grubuna giren bölüm, batıda Teyyaredüzü ve Çıtlakkale, Kumyalı mahallesinin sahil kesimleri ile doğuda Aksu mahallesinin deniz tarafındaki kesimidir. Eğim değerlerinin oldukça yüksek oluşu ve bunun yanı sıra yerleşme, denize yönelen geleneksel bir düzen içinde olduğundan, konutların güneşlenmek olanakları oldukça kısıtlıdır. Konutlarda oturma ve yatak odaları manzara ve denize bakışı tercihi nedeni ile kuzeye bakmakta ve böylece güneşten yoksun kalmaktadır. Giresun kentinde doğuya bakan ve hem de deniz gören sahalar arasında Hacı Hüseyin Mahallesi ve çevresi daha elverişlidir.

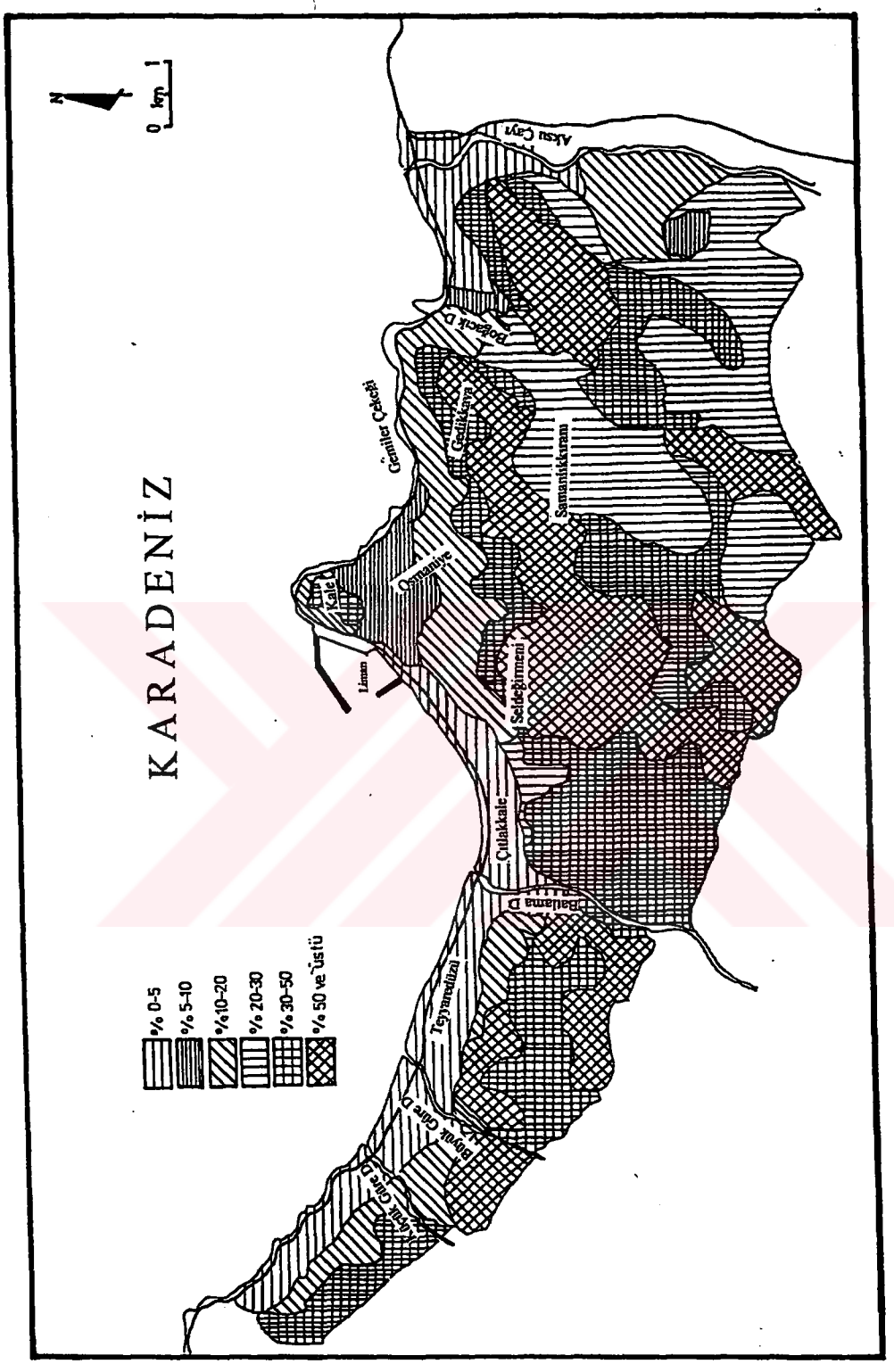
Kentlerin kuruluş yerinin planlanmasında göz önünde tutulması gereken temel faktörlerden biri de mekanın jeolojik özellikleridir. İki açıdan önemlidir. Mekanın doğal ve beşerî kaynaklarının zengin olup olmaması; bina zemin mekaniği bakımından önemi[22].

Giresun kent yerleşim alanı jeolojik olarak karışık bir seri üzerinde bulunmaktadır. Bu seri sediment kayaçlar ile volkanik kayaçların birbirleriyle fazla karışmasından meydana gelmiştir. Kum ve alüvyon sahalara da rastlamak mümkündür[23].

---

[21] Doğnay, H., 1984, a.g.e., s. 16.
[22] Doğanay, H., 1984. A.g.e., s. 18.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Harita 1.5. Giresun Kent Yerleşim Alanın Eğim Haritası

[23] İmar ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 1980, Kentlerin Jeolojisi ve Deprem Durumu Ankara, s.154.

Kentin batısında Güre deresi ile Batlama deresi arasında yamaçlardan denize kadar denizel kökenli kumsal bir zemin görülmektedir. Ayrıca sahile yakın düzlüklerde Batlama deresi ve Tabaklar çayı arasında denizel veya derelerin getirmiş olduğu materyallerden ibaret alüvyon sahalar yer alır. Bu alüvyonlar, gevşek yapılı çakıl, kum, silt ve kilden ibarettir. Bu kısımda alüvyon yapı zemin olarak zayıf olup, binalarda depreme karşı inşaî tedbirlerin uygulanması gerekmektedir. Kentin merkezî kısmında, belediye binasının ve civarının zemini, batıdaki gevşek alüvyon zeminlere göre orta sıklıkta ve daha emniyetli olduğu görülmüştür. Aynı zamanda alüvyon, doğuda Boğacık deresinin vadi düzlüğünün zemin yapısını da meydana getirir. Kentin bu kesiminde, bodrumsuz ve su basmanları yüksek olması koşuluyla inşaatlara izin verilmesi gerekmektedir[24]

Kentte 40-50 m. yüksekteki yamaçlarla, spilit ve aglomeralar üzerinde kuvars, feldispat kumları ve çakıllarından oluşan üzerleri toprakla örtülü üstte, ortada ve deniz içinde olmak üzere üç kademede taraçalar bulunur. Kent yerleşim sahası içerisinde volkanik kayaçlar, geniş bir alanı kaplamaktadır. Kale tepesi ile yanındaki tepe ve yamaçların zemin yapısı, üst kretase fasiyesinde spilit, bazalt, aglomera ve tüflerden ibarettir. Bazalt ve aglomeralar kale tepesi ile kıyıya yakın yamaçların alt kısmında aflöre ederler. Saha yapı zemini olarak uygundur; ancak topografik yönden yerleşim alanı kısıtlıdır[25].

Yamaçların üst kısımlarında tüfler oldukça yaygın bir şekilde görülür. Tüfler arasında killi ve marnlı tabakalara rastlanılmaktadır. Tüflerin üzerleri yer yer kalınlığı değişen bir toprak tabakası ile örtülüdür. Kent yerleşim alanının merkezî kesiminde, güneye doğru uzanan yapıların çoğu bu zeminde kurulmuştur. Yeni inşaat kazılarında üstte bir-iki metre kalınlıkta toprak tabakası (moloz), onun altında tüf ve killi marnların bulunduğu görülmüştür. Bu nedenle bu kesimlerdeki yapıların emniyet bakımından heyelana karşı eğim yönünde istinat duvarları ile desteklenmesi gerekmektedir. Aynı zamanda sahanın zemin yapısı ve topografik özelliği nedeniyle, bu kesimde inşâ edilecek yapılarda muhtemel heyelan hareketlerine karşı gerekli mühendislik tedbirlerinin alınması zorunludur. Öte yandan batıda Batlama deresi ile Gökgöz deresinin sağ sahillerinin dik vadi yamaçları da heyelan için uygundur. İnşaatlarda

[24] Giresun Belediyesi, 1998, a.g.e., s. 26.
[25] İmar ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 1980, a.g.e., s. 154

heyelana karşı gerekli tedbirler alınmadıkça, bu arazide bina yapılmasına, özellikle de çok katlılara, izin verilmemelidir[26].

Kentin doğusunda yer alan Aksu deresi ve yatağı, genellikle çimentosuz çakıl, kum ve kil ile kaplıdır. Bu birimde sırtlara doğru kil oranı fazlalaşmaktadır. Aksu deresinin çevresinde denize yaklaştıkça bataklık alanlar oluşmaktadır. Bu bataklıklar eskiden beri doldurularak yerleşim alanı kazanılmaya çalışılmaktadır. Deniz kenarında oluşan kum ince bir şerit halinde ve benzin istasyonunun doğusunda Aksu deresi ağzına kadar devam eder. Aksu deresi çevresinde doldurulan bataklık alanları üzerinde, çok katlı binalar yapmaktan kaçınılmalıdır.

Bu kesimde volkanik alan tamamen Aksu deresinin batısında yer alır. Volkanik formasyon benzinlik civarında koyu kahverengi, siyah bazaltik sert zemin karakterindedir. Bu birim güneye doğru andezit ve spilite dönüşür. Aksu Kağıt Fabrikasının tam karşısında üstü çürümüş (killenmiş, kloritleşme-ufalanma) ve kayma olasılığı fazla olan bir alan vardır. Bu kaymayı önleyebilmek için su drenajı ve ağaçlandırma yapılmalıdır. Bu alan yerleşme için oldukça tehlikelidir. Bundan dolayı haritada taralı olarak gösterilen bölüm; yerleşme dışı bırakılmalıdır[27] (Harita 1.6). Bu alanda volkanik formasyon atmosferik etkilerden, çoğu zaman üstleri çürümüştür. Sağlam zemin ise kısa bir mesafede altta bulunur. Bu nedenle üstü çürümüş olan volkaniklerin üzerinde inşaat yapılmadan önce, zemini yumuşak materyallerden temizlenmeli ve binaların temelleri sağlam zemine oturtulmalıdır.

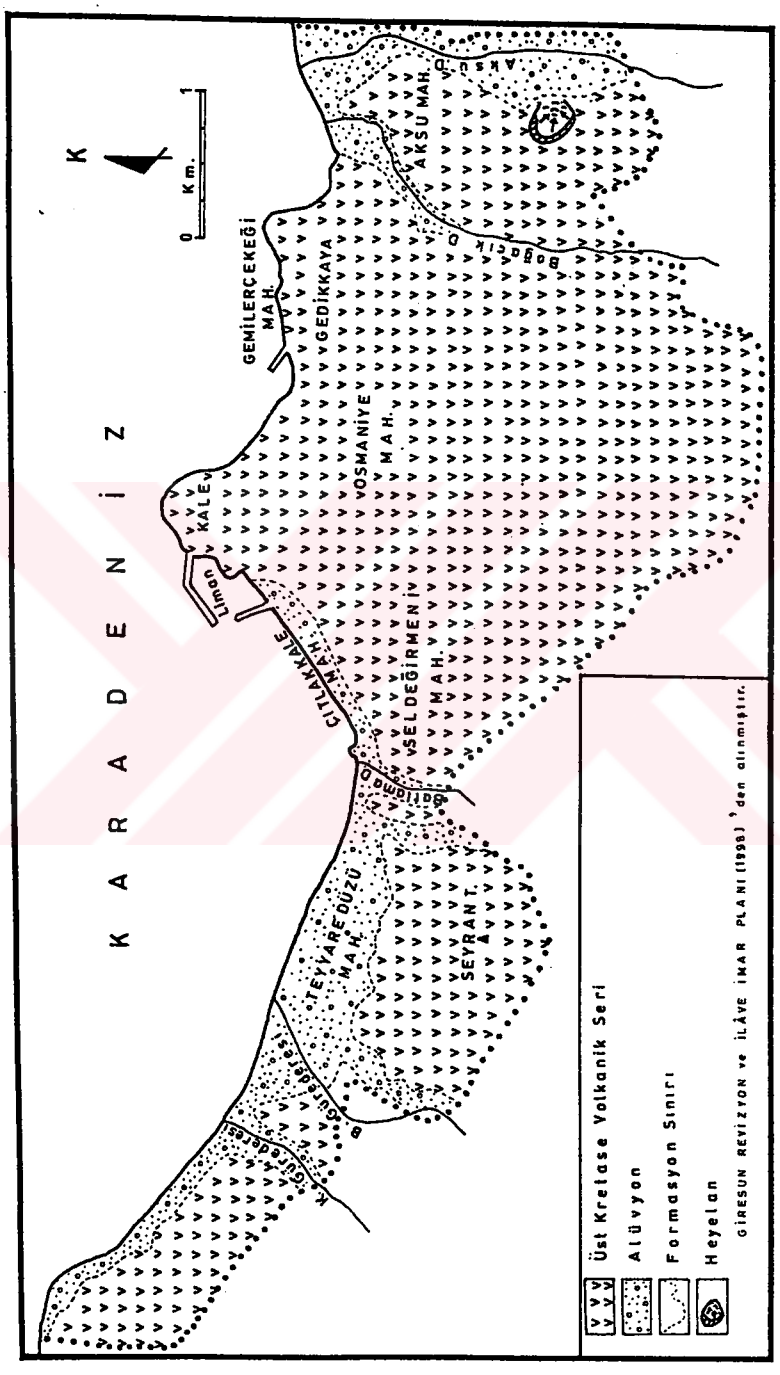
Jeolojik yapı itibariyle tektonik kırık çizgilerinin geçtiği oynak zeminler, bina temel mekaniği bakımından tehlikelidir. Zira bu gibi kuşaklar, deprem odakları bakımından çok duyarlıdır. Bu nedenle, özellikle 1,2 ve 3. derecede aktif bölgelerde yapılacak binalar için, planlamada bazı özel tedbirler alınması gerekmektedir[28].

Giresun, Türkiye deprem bölgeleri haritasında 4. Derecede deprem alanı üzerinde yer almaktadır[29]. Ancak Giresun'un daha önceden jeolojik etüdünü yapmış olan E. Lahn'ın 28.5.1954 tarihli raporunda ve jeolog Mehmet Taşdemiroğlu'nun 9.9.1960 tarihli raporlarında Giresun'un 2. Derece deprem bölgesinde olduğu kaydı

---

[26] Giresun Belediyesi, 1998, a.g.e., s. 27-28.
[27] Giresun Belediyesi, 1998, a.g.e., s. 27-28.
[28] Doğanay, H., 1984, a.g.e., s. 18.
[29] İmar ve İskan Bakanlığı, Afet İşleri Genel Müd., 1980, a.g.e., s. 154.

vardır. Her iki raporda da 1939 Erzincan depreminde Giresun'da oldukça büyük hasar meydana geldiği ve özellikle de batıdaki kumsal ile kalın bir toprakla örtülü yamaç kısmında deprem hasarının büyük olduğu belirtilmiştir[30].

Harita 1.6. Giresun Kent Yerleşim Alanı Jeoloji Haritası.

[30] Giresun Belediyesi, 1998, a.g.e., s. 27.

Giresun, hem Erzincan'dan geçen Kuzey Anadolu fay hattınca uzanan deprem merkezleri etki bölgesi içinde kalmakta olup, hem de yerel depremlere maruz kalmaktadır. Bu nedenle yapıların deprem bölgelerinde yapılacak yapılar yönetmeliğine göre projelendirilmesi gerekmektedir.

1.2 İklim Özellikleri ve Giresun Kent Coğrafyası

Giresun kenti ve çevresinin iklim özelliklerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, önce Türkiye ve dolayısıyla Karadeniz bölgesini etkileyen büyük hava durumlarının etkilerine kısaca değinmek yararlı olacaktır. Özellikle de bölgenin Doğu Karadeniz Bölümü'nün iklim özelliklerinin bilinmesi ve bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir.

Bilindiği üzere Türkiye'nin iklimi planetar ve coğrafî faktörler belirler. Ana karakterler mevsimlik sirkülasyon şartları, ülkenin çeşitli hava kütlelerine, kutbî cepheye, bu cepheye bağlı atmosferik olaylara göre konumu gibi planetar faktörler tarafından çizilir[31]. Konumunun bir sonucu olarak Türkiye, subtropikal karaların batı kıyılarını karakterize eden Akdeniz ikliminin sınırları içinde yer alır. Kışın kutbî cephe ve kutbî menşeili denizel ve karasal hava kütleleri genellikle Türkiye dolayısıyla Karadeniz bölgesi üzerine, hatta güneye kadar uzanır ve hava şartlarına orta kuşağın karakteristik siklonik distürbansları hakim olur. Bu nedenle kış esas yağış mevsimidir. Bu sırada soğuk, çoğunlukla nemli devreler ile tropikal hava intrüzyonlarına bağlı sıcak ve güneşli devreler birbirini izler. Yazın kutbî cephe ve ona bağlı hava tipleri daha kuzeye çekilir ve Türkiye dolayısıyla Karadeniz bölgesi kuzey batıdan sokulan denizel tropikal hava kütlesinin hakimiyetine girerek bir frontoliz sahası haline dönüşür. Bu nedenle yaz mevsiminde sıcaklıklar yüksek olup, yağış az veya hemen hemen hiç görülmez[32].

Fakat planeter faktörlerin oluşturduğu bu genel tablo, denizlerin tesiri, karasallık derecesi, yükselti ve reliefin uzanış doğrultusu gibi önemli ölçüde bölgesel değişikliklere uğratılır. Örneğin relief, yağış dağılışında önemli değişikliklere yol açar. Kıyılar genellikle nemli olduğu halde, kenar dağların yağmur gölgesi tesiri dolayısıyla

[31] Koçman, A., 1993, Türkiye İklimi. Ege Üniv. Edebiyat Fak., Yay. No: 72, İzmir, s. 1-3.
[32] Erinç, S., 1960, Klimatoloji ve Metodları. İst. Üniv. Yay. No:2053, Coğrafya Enst. Yay. No:35, İstanbul, s. 294-295.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

iç kısımların büyük bir kısmı yarı kurak bir karakter gösterir[33]. Buna karşılık Karadeniz kıyıları, özellikle doğu kısmında yazın bile orografik yağışlar alırlar. Kıyı bölgelerinin sıcaklık şartları, komşu oldukları derin denizlerin termik etkisi altındadır. Örneğin Karadeniz ve Akdeniz kıyı istasyonlarında ekstrem ayların ortalama sıcaklıkları, komşu bulundukları denizin su sıcaklıklarına önemli bir ölçüde uyar. Buralarda, özellikle güney kıyılarda don nadirdir; hele Akdeniz kıyılarında kar yağışı istisnai bir olaydır[34].

Karadeniz bölgesinin iklim özellikleri ile topoğrafya koşulları arasında çok sıkı ilişkiler vardır. Kıyının hemen gerisinde yer alan Kuzey Anadolu sıradağları, kuzeyden gelen hava kütlelerinin iç kısımlara ulaşmasını engelleyen ve böylece, kıyı ile iç kısımlar arasında termik zıtlıkları güçlendiren bir duvar gibi yükselir. Kıyı kuşağı ile iç kısımlar arasında, özellikle kışın çok belirgin olan nemlilik derecesi, sıcaklık ve yağış farkları, bu bölgedeki relief koşullarının belirlediği özellikler ile yakından ilgilidir[35].

Giresun'un da içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz'in bulunduğu sahanın coğrafî tabiatının meydana gelmesinde, Doğu Karadeniz sıradağları önemli bir rol oynar. Bu dağların bulunduğu bölge ve bu bölgede mevcut iklim tipi, hiçbir şekilde Karadeniz dağlarının üzerinde bulunduğu enlem derecesi ile ilgili değildir. Yani 41° kuzey enlemi üzerinde Doğu Karadeniz Bölümü'nde egemen olan iklim tipini bundan daha başka bir sahada bulmak mümkün olmaz; aksine bu bölgede lokal koşullardan sentezlenmiş bir iklim yer alır[36]. Bu farklılık ve onun meydana getirmiş olduğu özellik, Doğu Karadeniz dağlarının önünde bir denizin uzanması, kuzeyde Kafkas sıradağları paravanasının yer alması, batıdan gelen barometre minimumlarının yönünde bu bölge olması, aynı zamanda barometre minimumlarının Karadeniz ve Kafkas dağları arasında sıkışması gibi hususlar Doğu Karadeniz iklim tipini sentezleyici faktörler olarak kabul edilirse de,[37] belirtilen bu faktörlerin gerçek sentez için yeterli olmadığı söylenebilir. Doğu Karadeniz iklim tipinin oluşmasında yukarıdaki faktörler kadar, bir de bunlara 3000 m. yükseklikteki hava kütlelerine geçit vermez dağ duvarının da eklenmesi gerekmektedir. Ancak bu faktörler ile birlikte Doğu Karadeniz iklim tipinin meydana gelebileceği söylenebilir. Bu nedenle Doğu Karadeniz Bölümü'nde lokal mahiyetteki

[33] Erinç, S., 1969, a.g.e., s. 301-306.
[34] Erinç, S., 1969, a.g.e., s. 301-306.
[35] Sözer, M.A.,-Işık, Ş-Mutluer, M., 1990, a.g.e., s. 18.
[36] Tunçdilek, N., 1985, Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı. İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğr. Enst. Yay. No: 3, İst. Üniv. Yay. No: 3279. İstanbul, s. 158.

termik özellikleri, yıllık sıcaklık eğrisinin desimetrik gidişini, tedrici (yavaş yavaş olan) ilkbahar yükselişini ve büyük sonbahar gecikişini, coğrafî enleme nispetle pek önemli olmayan yıllık sıcaklık farkını ve nihayet genel olarak sıcaklık eğrisinin oldukça yüksek değerleri takip etmekte oluşunu göz önünde tutarak, bu kıyıların termik rejim bakımından subtropikal-okyanusal bir karakter gösterdiği söylenebilir[38].

Bölgede nemli-subtropikal bir iklim tipinin yer alması, nemli bir denizin barometre minimumları kadar bunları dinamik bir unsur haline getirecek yüksek bir relief ile mümkün olabilir. Böylece Doğu Karadeniz Bölümü'nün nemli subtropikal iklimi; yükselti ile atmosfer faktörlerinin bir ürünü olmaktadır. Bu iklim tipi ancak kuzeye bakan kesim de mevcut olduğu için bakı koşullarını da buna eklemek gerekir[39].

Doğu Karadeniz Bölümü'nde dağların nemli subtropikal iklim tipinin oluşmasındaki ilk rolü, deniz üzerinden gelen nemli ve ılık hava kütlelerini karşılaması, yükseltmesi ve yükselme esnasında yağışa çevirmesi ile kendini gösterir. Bu nedenle Doğu Karadeniz sıradağlarının kuzeye bakan yamaçları, bol yağışa neden olan bir karakter gösterdiği gibi, bölgenin nemliliğinin üst seviyeye ulaşmasını sağlar. Sıcaklık faktörünün yüksek değerler göstermesine gelince, bunun da nedenleri oldukça çeşitlidir. Denizin ılıklılığı kadar Kafkas paravanasının kuzeyden gelecek soğuk hava kütlelerini tutması gibi faktörler sayılabilirse de, 3000 metrelik dağların kuzey yamaçlarında meydana gelen fön tipli hava hareketleriyle bölgenin özellikle alt zonunu ısıtması, gözden uzak tutulamaz.

Doğu Karadeniz kıyılarımızın kış mevsiminde coğrafî enleme nazaran çok uygun olan termik şartları üzerinde bu mevsimde Doğu Anadolu platolarından Karadeniz'e doğru ilerleyen hava kütlelerinin kıyılara erişmek üzere 2000-3000 m. kadar alçalmalarının ve bu sırada adyabatik olarak ısınmaları önemli bir etki oluşturmaktadır. Rüzgâr istikametlerinin ve frekanslarının ortaya koyduğu üzere, bu kıyılarımızda kış mevsiminde güney sektörlü rüzgârlar % 55-66 arasında değişen büyük bir hakimiyet gösterirler. Kuzey sektörlü rüzgârların frekansları (%21-29) ise çok düşüktür. Bu durum karşısında Doğu Karadeniz kıyılarımızda kış mevsimindeki nispeten yüksek sıcaklıkları az önce belirttiğimiz gibi sadece Kafkas paravanasının tesiri

---

[37] Erinç, S., 1945, a.g.e., s. 121.
[38] Erinç, S., 1945 a.g.e., s 121.
[39] Tunçdilek, N., 1985, a.g.e., s. 158.

ile açıklamaya imkan kalmadığından, bu termik özellikleri daha ziyade iç platolardan hareketle yüksek dağları aşan ve kıyı bölgelerine adiyabatik olarak ısınmış bir vaziyette inen hava kütlelerinin, yani fön karakterindeki rüzgârların etkisine bağlanabilir. Doğu Karadeniz kıyılarındaki fönlü hava tipleri, genellikle kasımdan nisan sonuna kadar devam eder. Bu devre için de, ortalama fönlü gün sayısı 12 gündür[40].

Sonuç olarak Orta Kuşak Ilıman – Okyanusal iklim tipinin, yurdumuzdaki en iyi örneğini teşkil eden Doğu Karadeniz kıyı şeridinde 15° dolayındaki (Giresun 14.4°, Trabzon 15.4°, Rize 14.9°) oynayan ortalama yıllık sıcaklığı ılık kışları (Şubat ayı ortalaması Giresun 5.8°, Rize 7.3°, Trabzon 7.4°) ve çok sıcak olmayan yaz mevsimi (Ağustos ayı ortalaması Giresun 23.6°, Trabzon 23.2°, Rize 23.9°), bütün yıla az çok düzenli dağılmış bol yağışları (yıllık ortalama miktar Giresun,1324.6 mm., Rize 2332.2 mm.) ve her ay yüksek bağıl nem oranı (% 70'in üzerinde) ile gerçek bir nemli-ılıman iklim hakim sürmektedir[41]. En az yağış alan nisan ve mayıs aylarında dahi aylık buharlaşma miktarlarının düşük olması nedeniyle yıl içinde kurak bir devrenin görülmediği kıyı kuşağının bu en alt yükseklik basamağındaki gür bitki örtüsüyle çay ziraatı bunun en iyi kanıtını oluşturmaktadır. Tüm kıyı kuşağında olduğu gibi, burada da muhtemel don olaylarının kasım-nisan arası devrede görülebileceği anlaşılmaktadır.

Bölge ikliminin genel karakterlerini ana hatlarıyla bu şekilde özetledikten sonra, Giresun'un ikliminin daha yakından tanınması, buradaki rasat istasyonunun, çeşitli iklim elemanlarına ait verilerinin ayrı ayrı analiz edilmesi ile mümkündür.

Bilindiği üzere iklim şartları ve yerleşme arasında, çok çeşitli yönlerden ilişkiler vardır. Konutları yapı malzemesi, konutlarda form ve eklentiler ile çatı durumu bunların başlıcalarıdır[42]. Biz burada öncelikli olarak güneşlenme özellikleri ile konuya başlamamızın yerinde olacağı kanaatindeyiz. Çünkü güneşlenme ile kent planlaması ve dolayısıyla bina yerleşim konumu arasında çok yakın ilişkiler vardır.

Güneş ışınları; yeryüzünün değişik konumlarına farklı açılarda geldiği gibi, söz konusu geliş açıları mevsimlere göre de değişiklik gösterir. Kent planlamasında,

---

[40] Erinç, S., 1961, *Doğu Karadeniz Kıyılarında Fön ve Termik Tesirleri Hakkında.* Türk Coğr. Derg. Sayı:21 s.16.
[41] Nişancı, A., 1988, *Karadeniz Bölgesi'nin İklim Özellikleri ve Farklı Yöreleri.* Birinçi Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 19 Mayıs Üniv. Eğit. Fak. Samsun, s. 227-228.
[42] Doğanay, H., 1984, a.g.e., s. 19.

özellikle de bina konum planları yerleştirilirken, bu nokta dikkatle göz önünde tutulmalıdır.

Giresun 40° 55' kuzey enlemi üzerinde bulunmaktadır. Yıllık ortalama güneşlenme süresi 4.30 saattir. Yıllık ortalama kalori miktarı 251.98 kaloridir(Tablo 1.1).

Tablo 1.1. Giresun'da Aylık Ortalama Güneşlenme Süresi.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl
Güneşlenme Süresi (Sa/dk)	2.43	3.07	3.47	4.07	4.55	7.00	5.47	5.28	4.11	3.02	3.19	1.46	4.30

Kaynak: Giresun Meteoroloji İstasyonu Verilerinden (1929-1990) Alınmıştır.

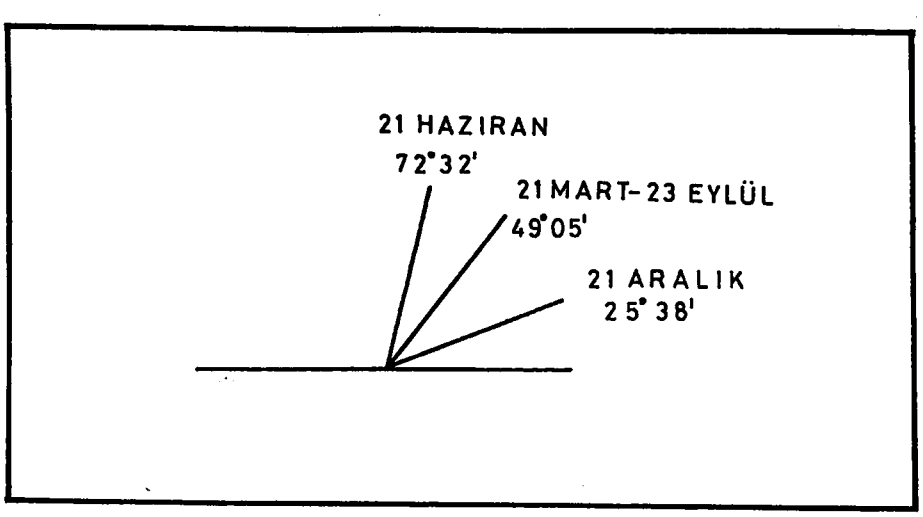
En fazla güneşlenme, gök yüzünün açık olduğu haziran ayında yaşanır. Bu değer maksimum 7 saattir. Güneşlenmenin en fazla olduğu ay ise 1.46 saat ile aralık ayıdır. Bu durum yerin yıllık hareketinin bir sonucudur. Haziran ayı güneş ışınlarının Kuzey Yarım Küreye dik ve dike yakın açılarla geldiği, aralık ayı ise güneş ışınlarının güney yarım küreye dik ve dike yakın açılarla geldiği aylardır.

Kalori miktarı bakımından da haziran ayında maksimum değere (442.71 cal/km²) rastlanır. Minimum değere ise (95.72 cal/km²) aralık ayında görülmektedir.

Radyasyon miktarı güneş ışınlarının geliş açısına da bağlıdır. Giresun'da güneşin ufuk üzerindeki yükseltisi 21 Haziran tarihînde 72° 32' ile maksimum değere, 21 Aralık tarihînde 25° 38' ile minimum değere ulaşmıştır. (Şekil 1.1). Ekinoks tarihlerinde ise (21 Mart – 23 Eylül) 49° 05' dır. Bu duruma göre güneş radyasyonu yaz mevsiminde artmakta, kış mevsiminde ise düşmektedir.

Giresun kentinde binaların konum planları yapılırken, bina cepheleri ve güneşlenme süresi arasındaki ilişkiyi pek dikkat edilmediği gözlenmektedir.

Giresun bir kıyı kenti olması nedeniyle binalar inşâ edilirken çoğunlukla deniz manzaralı bir görünüş tercih edilir. Bu nedenle bina cepheleri genellikle kuzeye, denize dönük bir şekilde yapılmıştır. Diğer taraftan, kentte yerleşmeye uygun arazinin kıt ve aynı zamanda pahalı olması, binaların genelde bitişik bir düzende inşâ edilmesine ve cadde sokak sistemlerinin çok dar olmasına neden olmuştur. Bu durum binaların birbirini gölgelemesine ve kentteki binaların büyük bir çoğunluğunun güneş enerjisinden sınırlı bir şekilde yararlanması sorunu ortaya çıkarmıştır.

Şekil 1.1. Giresun'a Güneş Işınlarının Düşüş Açıları.

Yerleşmeler üzerinde etkili olan diğer bir iklim elemanı ise sıcaklıktır. Giresun Meteoroloji İstasyonunun 1929-1990 yılları arasındaki verilerine göre, Giresun'un yıllık sıcaklık ortalaması 14.2°C dir. Oysa, bu değer, ilin güneyinde Kelkit havzasında kalan Şebinkarahisar ilçesinde 9.2°C dir. Aynı değer, komşu il merkezlerinde Ordu'da 13.9°C, Sivas'ta 8.6°C, Erzincan'da 10.6°C, Gümüşhane'de 10.0°C, Trabzon'da ise 14.4°C dir[43].

Aylara ait ortalama sıcaklıklar ise 7.0°C ile 22.6°C arasında değişmektedir. Buna göre en soğuk ay şubat (7.0°C) en sıcak ay ise ağustos (22.6°C) ayıdır. Temmuz ayının sıcaklığı (22.4°C) ağustos ayına, ocak ayının sıcaklığı (7.1°C) da şubat ayına çok yaklaşmaktadır. Görüldüğü gibi temmuz ve ağustos aylarının ortalama sıcaklığı 20°C'nin üzerindedir. En sıcak ay ile en soğuk ay arasındaki ortalama sıcaklık farkı (sıcaklık amplitüdü) 15.6°C dir. Amplitüdün fazla yüksek olmayışı denizelliğin etkisinden dolayıdır. Yine ortalama sıcaklık değerlerine göre en düşük sıcaklıkların şubat ayında ortaya çıkması da denizel etkilerden dolayıdır. Deniz sularının en düşük değere ulaştığı ay da şubat ve mart ayıdır (Tablo 1.2, Şekil 1.2).

Giresun'da en yüksek sıcaklık farkına nisan (24.1°C) ayında rastlanmaktadır. İlkbahar mevsiminin diğer aylarında da değerler diğer mevsimlere göre yüksektir. İlkbahar mevsimi yerin ısınmaya başladığı dönemdir. Ancak denizler daha geç ısındığı için, kenarındaki kara kütlesinin ısısını düşürmektedir. Bunun sonucu olarak da Giresun

[43] D.M.İ.G.M. (1984) Ortalama, Ekstrem Sıcaklık ve Yağış Değerleri Bülteni'nden alınan ortalamalar

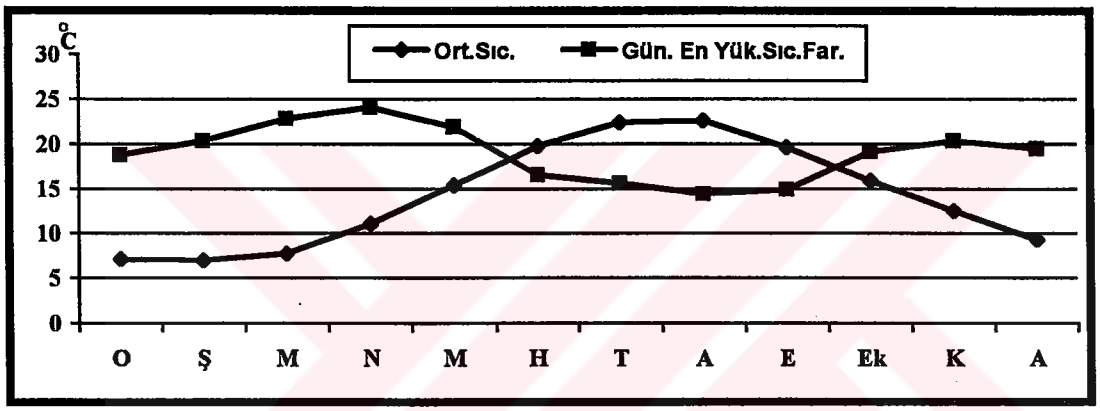
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

kentinde günlük amplitüd değeri genelde ilkbahar mevsiminde maksimuma ulaşır. Gündüzleri ısınan kara geceleri yer radyasyonunun artmasıyla amplitüdü de arttırır.

Tablo 1.2. Giresun'da Yıllık sıcaklık Ortalamasının ve Günlük en Yüksek Sıcaklık Farkının Aylık Gidişi (1934-1990).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl
Ort. Sıc	7.1	7.0	7.8	11.1	15.4	19.8	22.4	22.6	19.6	15.9	12.5	9.3	14.2
Gün.En Yük. Sıc.	18.8	20.3	22.8	24.1	21.9	16.5	15.6	14.4	14.9	19.1	20.3	19.5	24.1
Ort. Deniz Suyu Sıc.	9.5	8.2	8.2	10.2	14.3	19.7	23.5	24.7	22.9	19.2	15.6	11.9	15.7

Kaynak: D.M.İ.G.M. Kayıtlarından Yararlanılmıştır.

Şekil 1.2. Giresun'da Yıllık Sıcaklık Ortalamasının ve Günlük En Yüksek Sıcaklık Farkının Aylık Gidişi (1934-3990).

Sıcaklık rejimine bakıldığında, ocak ve şubat aylarında 7.1°C - 7.0°C'lerde seyreden sıcaklık değerleri daha sonra mart ayından itibaren giderek artmaya başlamakta ve devamlı bir yükselme göstererek maksimum değere ağustos ayında erişmektedir. Eylül ayı başlarında tedrici bir azalma göstermeye başlayan sıcaklık düşüşü ekim ayından itibaren hızlanmakta ve bu durum ocak ayına kadar devam etmektedir. Sıcaklık yavaş yavaş yükselmekte ve alçalmakta olup, yaz mevsiminde fazla ısınma olmadığı gibi kışın fazla soğuma yoktur. Denizel etkiden dolayı amplitüd değeri düşüktür.

Giresun'un mevsimlik sıcaklık ortalamalarını incelediğimizde Tablo 1.2.'de görüldüğü üzere, en yüksek sıcaklığa (22.6°C) yaz ayında, en düşük sıcaklığa (7.0°C) kış ayında rastlıyoruz.

Kış sıcaklıkları 7.0°C'nin altına düşmediği gibi 10°C'yi de geçmez (Aralık 9.3°C, Ocak 7.1°C, Şubat 7.0°C). Kış mevsiminin sıcaklık ortalaması 7.8°C dir. Buna karşılık yaz sıcaklıkları 23°C'yi geçmez ama 19°C'nin altına da düşmez.

Giresun'da kış sıcaklıklarının fazla düşük olmaması, buna karşın yaz sıcaklıklarının da çok yüksek olmaması, daha önce söylediğimiz gibi, denizelliğin etkisinden kaynaklanır. Aynı zamanda kış mevsiminde sıcakların çok düşük olmamasında fön karakterli rüzgârların da büyük etkisi vardır.

İlkbahar aylarının ortalama sıcaklık değerleri (mart 7.8°C, nisan 11.1°C, mayıs 15.4°C) sonbahar aylarının ortalama sıcaklık değerlerinden (eylül 19.6°C, ekim 15.9°C, kasım 15.5°C) daha düşüktür. İlkbahar mevsimi sıcaklık ortalaması 11.4°C, sonbahar mevsimi sıcaklık ortalaması ise 16°C dir. (Tablo 1.3).

Tablo 1.3. Giresun'un Mevsimlik Sıcaklık Ortalamaları

Mevsim	Kış	İlkbahar	Yaz	Sonbahar
Sıcaklık Ort. °C	7.8	11.4	21.6	16

Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

Görülüyor ki ilkbahar mevsiminin sıcaklık ortalaması, sonbahar mevsiminin sıcaklık ortalamasından daha düşüktür. Bunun nedeni soğuk kışı izleyen ilkbahar mevsiminde güneş enerjisinin büyük bir kısmı sürekli enerji kaybetmiş olan yerin tekrar enerji kazanmasına ve ısınmasına harcanır. Ayrıca yaz mevsiminden sonra yaşanılan sonbahar mevsiminde yaz sıcaklığının etkisiyle toprak ve deniz suyu daha sıcaktır.

Giresun Meteoroloji İstasyonu'nun rasat verilerine göre yapılan sıcaklık çalışmasında şunlar gözlenmiştir; iki ayın sıcaklık ortalaması 20°C üstündedir. Mevsimler oldukça belirgindir. Sıcaklıklar ağır ağır yükselmekte ve ağır ağır düşmektedir. Yazın fazla sıcaklar görülmediği gibi, kış mevsiminde de çok düşmez. Amplitüd değeri düşüktür. Bu özelliğiyle de Giresun Orta Kuşak Deniz Tesirli Sıcaklık Rejimi tipine girer[44].

Giresun kentinin yıllık ortalama maksimum sıcaklık değeri 17.9°C dir. Dört ayın ortalama maksimum sıcaklığı (haziran 23.2°C, temmuz 25.7°C, ağustos 26.2°C) 20 °C üstündedir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Ortalama sıcaklık değerine göre en sıcak ay ağustos (22.6°C) olduğu gibi, ortalama maksimum sıcaklık değerine göre de en sıcak ay ağustos (26.2°C) tur.

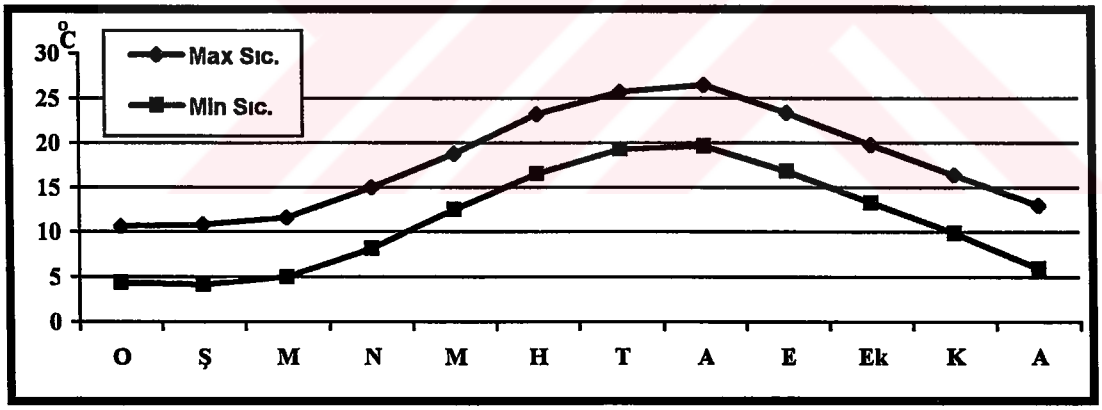
Ortalama maksimum sıcaklık ortalamalarına göre 10°C nin altında değerler olmamakla birlikte, en soğuk ay 10.6°C ile ocak ayıdır. Ayrıca ilkbahar mevsimi sonbahar mevsimine göre daha serin geçmektedir.

Giresun'da yıllık ortalama minimum sıcaklık değeri 11.4°C dir. İki ayın ortalama minimum sıcaklıkları (ocak 4.4°C, şubat 4.2°C) 5.0°C nin altındadır. (Tablo 1.4, Şekil 1.3). Ortalama sıcaklık değerine göre en soğuk ay şubat ayı (7.0°C) olduğu gibi, ortalama minimum sıcaklık değerine (4.2°C) de bu ayda rastlanmaktadır.

Tablo 1.4. Giresun'da Ortalama Max. ve Min. Sıcaklıkların Aylık Gidişi (59 yıllık).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıl
Max. Sıc. ° C	10.6	10.8	11.6	15.0	18.8	23.2	25.7	26.2	23.4	19.8	16.4	13.0	17.9
Min. Sıc. ° C	4.4	4.2	5.0	8.2	12.5	16.5	19.3	19.6	16.8	13.3	9.9	6.6	11.4

Kaynak: D.M.İ.G.M. verilerinden yararlanılmıştır.

Şekil 1.3. Giresun Kentinde Ortalama Maksimum. Ve Minimum Sıcaklıkların Aylık Gidişi.

59 yıllık ortalama minimum sıcaklık değerlerine göre 20°C yi bulan sıcaklık olmamakla beraber, bu değere yaklaşan ağustos ayı değeri 19.6°C dir. Bu aydan itibaren değerler düşmeye başlayarak; şubat ayında en düşük değere ulaşır. Ortalama maksimum

[44] Aydın (Emiroğlu), F., 1999, Giresun Şehrinin İklimi. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Fizikî Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul, s. 8.

sıcaklık değerlerinde olduğu gibi, ortalama minimum sıcaklık değerlerinde de sonbahar mevsiminde değerler ilkbahar mevsiminden daha yüksektir.

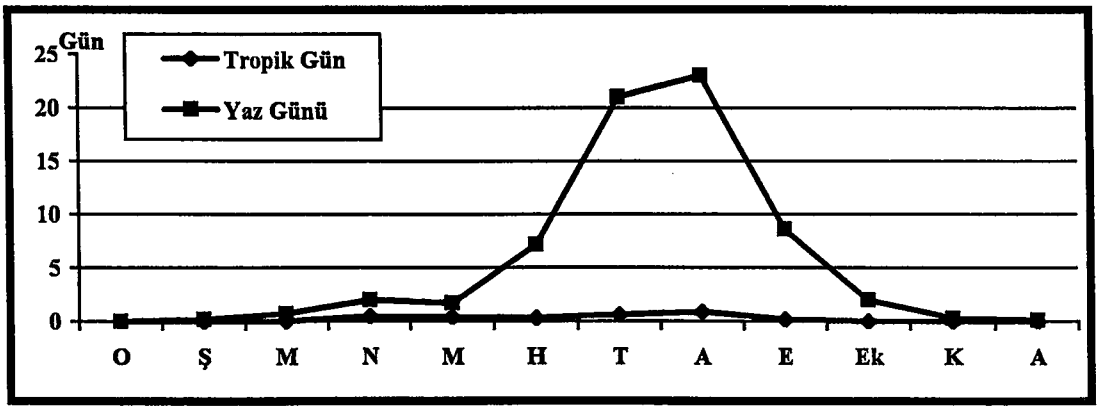
Giresun kentinde en yüksek sıcaklık değerine 1952 yılının ekim ayında (37.3°C) rastlanmıştır. Genelde yaz ayları ile birlikte sonbahar aylarında yüksek sıcaklıklar görülmektedir. İnceleme alanında en düşük sıcaklığa ise 1960 yılının şubat ayında (-9.8°C) rastlanılmıştır. Çoğunlukla kış ayları ile birlikte ilkbahar aylarında da düşük sıcaklıklar görülmektedir.

Giresun'da yaz günü sayısı (günlük yüksek sıcaklığın 25°C üzerine çıktığı günler) 67.6 gündür. Ocak ayı hariç tüm aylarda yaz günü yaşanmaktadır. Ağustos ayı 23.1 gün ile en fazla yaz gününün yaşandığı aydır. Kentte ortalama tropik gün sayısı (günlük en yüksek sıcaklığın 30°C üzerine çıktığı günler) ise üçtür (Tablo 1.5, Şekil 1.4). Yılın yedi ayında tropik günler görülmüştür. Bu aylar; nisan (0,5 gün), mayıs (0,4 gün), haziran (0,3 gün), temmuz (0,6 gün), ağustos (0,9 gün), eylül (0,2 gün), ekim (0,1gün) dir. Görüldüğü gibi ilkbahar aylarında başlayan tropik günler yaz aylarında artmış, sonbahar mevsiminde azalmış, kış mevsiminde ise hiç görülmemiştir.

Tablo 1.5. Giresun'da Tropik Gün ve Yaz Günü Sayısının Aylara Dağılışı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Tropik Gün	-	-	-	0.5	0.4	0.3	0.6	0.9	0.2	0.1	-	-	3.0
Yaz Günü	-	0.2	0.7	2.0	1.7	7.2	21.0	23.1	8.6	2.2	0.8	0.1	67.6

Kaynak: D.M.İ.G.M. verilerinden yararlanılmıştır.

Şekil 1.4. Giresun'da Tropik ve Yaz Günü Sayılarının Aylara Dağılımı.

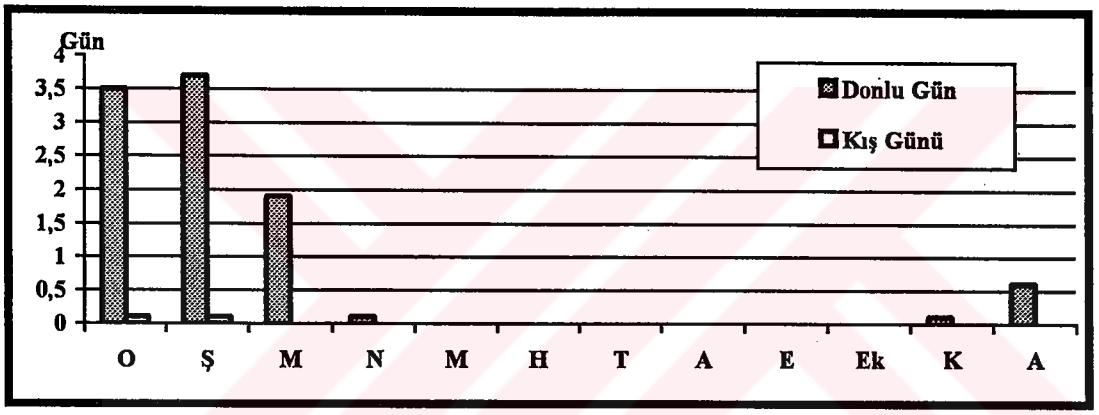
Bilindiği üzere don olayı insan etkinlikleri, ulaşım, inşaat ve özellikle bitki yaşamı bakamından çok büyük bir öneme sahiptir.

Giresun'da ortalama donlu günlerin sayısı (gün içerisinde sıcaklığın 0° C'nin altına düştüğü gün) 9.9 gündür. Giresun kentinde yılın altı ayında (kasım, aralık, ocak, şubat, mart, nisan) don olayı görülmektedir. Kış mevsiminin her ayında don olayı meydana gelirken; sonbahar mevsiminin sadece bir ayında (kasım) ve ilkbahar mevsiminin de iki ayında (mart, nisan) don olayı görülmektedir (Tablo 1.6, Şekil 1.5).

Tablo 1.6. Giresun'da Donlu Gün ve Kış Günü Sayılarının Aylık Gidişi.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Don. Gün Say.	3.5	3.7	1.9	0.1	-	-	-	-	-	-	0.1	0.6	9.9
Kış Gün Say.	0.1	0.1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	0.2

Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

Şekil 1.5. Giresun'un Ortalama Donlu Gün Sayısı Diyagramı.

Giresun'da ortalama ve ekstrem sıcaklıkların aylık gidişi, ülkemizde karasal iklimin hüküm sürdüğü kentlerimiz kadar olmasa da, kentsel yaşam üzerinde bir çok yönden etkisi bulunmaktadır. Giresun'da sıcaklığın sıfır derecenin altına pek düşmese de; özellikle kış aylarında kentte en az 120-130 günlük bir zaman süresince ısınma ihtiyacı duyulmaktadır. Her ne kadar bu durum karasal iklim şartlarının şiddetle hüküm sürdüğü Erzurum, Erzincan (210 günden fazla) gibi kentlerimiz kadar olmasa da, yine de oldukça uzundur. Bu nedenle, konut yapımında kış şartları dikkate alacak şekilde konut inşası gerekmektedir. Ancak, bu duruma pek dikkat edildiği söylenemez.

Bir yerde sıcaklık değerlerinin günlük ve aylık gidişi, konutların ısıtılması bakımından, her zaman yeterli bir ölçü olamaz. Çünkü konutların soğuğa karşı izole edilip edilmemiş olması, oda boyutları ve hacimleri, duvarların kalınlıkları, pencere

boyutları, bina cephe yönü, söz konusu coğrafî konumdaki hava nemlilik durum gibi etmenler konutların ısıtılması zorunluluğu bakımından hava sıcaklığının minimum sınırlarını etkileyebilir[45].

Diğer taraftan kentte don olayının fazla görülmemesi nedeniyle bu klimatik olayın kentsel yaşam üzerinde pek etkili olduğu söylenemez. Yine don olayının kısa bir devreyi kapsaması, kentte inşaat sezonunun oldukça uzun bir zaman sürmesine neden olmuştur.

Hava basıncı ve rüzgârın, diğer iklim elemanlarında olduğu gibi kent coğrafyasına direkt ve dolaylı etkileri olmaktadır. Hava basıncının,rüzgâr yönlerinde esiş sayısında ve şiddetinde belirleyici rolü bulunmaktadır. Ülkemizde basınç şartlarının yıllık, mevsimlik, aylık ve günlük değişmelerinin, sıcaklık, yağış, rüzgâr, bulutluluk, nemlilik ve benzeri gibi, iklim elemanlarının miktar ve oranlarında yol açtığı değişiklikler yöreden yöreye ayrı özellikler sergiler. Özellikle, hakim rüzgâr yönünün mevsimlik değişmeleri iklim karakterleri açısından da önemli sonuçla ortaya çıkarmaktadır.

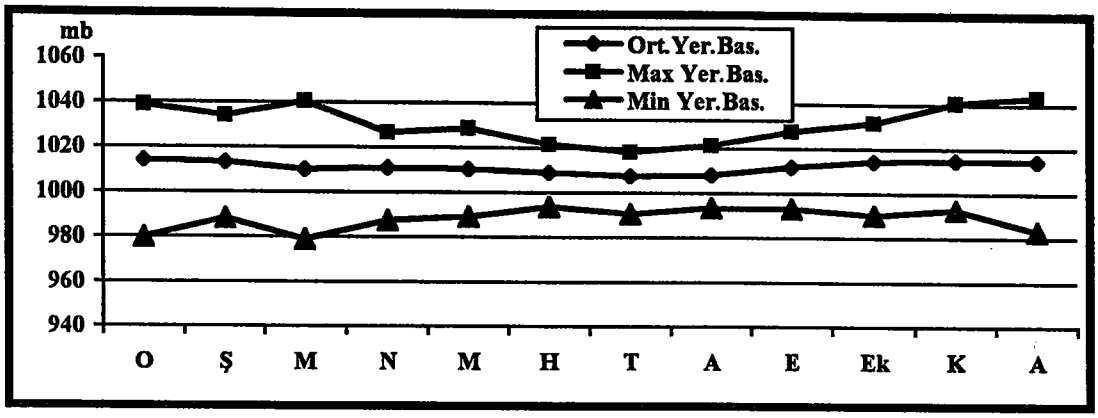
Araştırma sahasında basınç şartlarının yıl içindeki değişimleri atmosfer sirkülasyonu ile ilgilidir. Eylül ayından itibaren yükselmeye başlayan ortalama basınç, kasım ayında en yüksek değere (1014.8 mb) ulaşır ve bu aydan itibaren düşmeye başlar. Ancak ekim, aralık, ocak ayı değerleri kasım ayınınkine çok yakındır. Temmuz ayında da en düşük değeri (1007.4 mb) göstermektedir. Giresun kentinde maksimum yerel basınç (1043.2 mb) aralık ayında, minimum yerel basınç (978.9 mb) ise mart ayında gözlenmiştir (Tablo1.7, Şekil 1.6).

Tablo 1.7. Giresun'da Ortalama, En yüksek ve Düşük Basınç Değerlerinin Aylara Dağılışı (1929-1990)

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort.Yer. Bas. (mb)	1014,1	1013,2	1012,7	1010,9	1010,4	1008,9	1007,4	1008,1	1011,7	1014,4	1014,8	1014,6	1011,8
Max.Yer. Bas. (mb)	1038,8	1034,0	1040,6	1026,7	1028,8	1021,7	1018,2	1021,2	1027,7	1031,8	1040,7	1043,2	1043,2
Min. Yer. Bas. (mb)	979,7	988,2	978,9	987,3	989,0	993,6	990,6	993,3	993,0	990,4	992,8	983,3	978,9

Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

[45] Doğanay, H., 1983, a.g.e., s. 20.

Şekil 1.6. Giresun'da Ortalama, Maksimum ve Minimum Yerel Basıncın Aylık Dağılışı.

Hatırlanacağı üzere, Türkiye yaz mevsiminde Azor YB. merkezinden kaynaklanan ve Basra AB. merkezine yönelmiş olan, hava akımlarının etkisinde kalmaktadır. Kış mevsiminde ise ülke geneli, İzlanda ve Sibirya kökenli soğuk hava akımlarının etkisi altında kalır[46]. Karadeniz'de özellikle kış mevsiminde, Rusya-Sibirya stepleri üzerinden gelen ve önünde hiçbir engele rastlamadan denizi aşarak Kuzey Anadolu kıyılarını bütün şiddetiyle döven rüzgâr ve fırtınaların etkisi altında kalır. Buna bağlı olarak da Karadeniz hemen sadece yaz mevsiminde sakindir. Yılın diğer mevsimlerinde sık sık hırçınlaşır; bunun için de bu kıyılarda bulunan sahil karayolunu ve kentleri şiddetli fırtına dalgalarından korumak için çeşitli tedbirler alınmak zorunda kalınmıştır. Aynı zamanda Giresun da dahil olmak üzere bu kıyılarda yer alan kentlerin limanlarının hemen hepsi, dalgakıranlarla korunmuş liman durumundadır. Sanırız bu hırçınlığa bağlı olarak olacak ki, Karadeniz'in adı da oldukça dikkat çekicidir. Karadeniz bu adını muhtemelen çok eskiden almıştır. Denizin ilk adı olarak bilinen *Ahşayena* (Axshacnal) eski Pers dilinde *karanlık* anlamına gelmektedir. Karadeniz'e ilk gelen Yunanlılar bu kelimeyi ilk önce *misafir sevmez* anlamına gelen *Axeinos* şekline sokmuşlar; daha sonra, bir ihtimal, bu hırcın denizi biraz uslandırmak ümidiyle, bunu misafir kabul eden anlamına gelen *Euxeinos'a* çevirmişler. Romalıların *Pontus Euxinus* ve şimdi hala Frenklerin bazen kullandıkları *Pont Euxin* bu sonucu kelimeden gelmektedir[47].

[46] Erinç, S., 1969, a.g.e. s. 295-302.
[47] Tanoğlu, A., 1944, a.g.e., s. 284.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Giresun kenti, özellikle kış ve bahar aylarında görülen rüzgâr ve fırtınaların etkisi altındadır. Giresun'da yıllık ortalama duruma göre hakim rüzgâr yönü SW dir. Bu yönde esen rüzgâr frekansının değeri 3962'dir. İkinci, derece hakim rüzgâr yönü ise 2984 esme sayısı ile güneydir. Kente güney sektörden esen rüzgârlar bütün yönden esen rüzgârların %44.5'ini meydana getirirken, bu oran ilkbaharda % 32.2, yazın %42.2, sonbaharda %49.5 ve kışın %52 dir. Güney sektörlü rüzgârların hakimiyetlerini en fazla hissettirdikleri mevsim kıştır. Sonbahar ve kış mevsimlerinde güney ve güneydoğu rüzgârlarının hakim olmasının en büyük nedeni, bu mevsimlerde Anadolu'nun iç kesimlerinde meydana gelen kontinental YB'dan Karadeniz üzerindeki AB. alanına doğru bir hava hareketinin olmasıdır. Yaz mevsiminde kuzeye çekilmiş olan kutbî cephe, batı kuzeybatıdan batı rüzgârlarının etkisi ile kuzey rüzgârları yurdumuza ulaşır[48].

İlkbahar mevsimi hariç, bütün mevsimlerde güney sektörden esen rüzgârlar hakim durumdadır. Genelde bu durum Türkiye'nin bütününü etkisi altında bulunduran genel atmosfer sirkülasyonu ile ilgilidir. Özellikle soğuk mevsimde, Doğu Karadeniz kıyılarında meydana gelen fön karakterindeki hava hareketleri etkilidir. Daha önce de belirttiğimiz gibi, bu kıyılarımızda fön devreleri kasım ayında başlamakta ve nisan ayında sona ermektedir. Sonuç olarak Giresun'da soğuk devre aylarının ortalama sıcaklık şartları ile fönlü günlerin sayısı ve bu günlerdeki fön olaylarının şiddeti arasında çok sıkı bir ilişki vardır.

Giresun'da ikinci derecede hakim rüzgâr yönü ise kuzeydir. Türkiye, senenin büyük bir kısmında, bilhassa yaz mevsiminde sahası genişlemiş ve Balkanlara kadar sokulmuş olan subtropikal antisiklon sahası ile, Basra körfezi üzerinde oluşmuş ve zaman zaman Anadolu içlerine kadar bir oluk şeklinde sokulan alçak basınç veya kuzeye doğru yönelmiş intertropikal cephenin etkisi altındadır. Aksiyon merkezlerinin bu durumuna göre, aynı zamanda izobar yüzeylerinin genel istikametlerine uygun olarak, rüzgârlar genellikle kuzey sektörden eserler.

Rüzgârların esme oranının mevsimlik dağılışında İlkbahar mevsiminde hakim sektörün kuzey olduğunu görüyoruz. Bu mevsimde yerin daha çabuk ısınıp bir alçak basınç oluşturması, buna karşın denizin henüz ısınmaması ve bir yüksek basınç sahası

[48] Erinç, S., 1969, a.g.e., s. 306.

olmasından dolayı rüzgârlar kuzey yönlüdür. Bunları deniz musonları gibi düşünebilir veya deniz meltemleri, yazın ise deniz ısınması ve alçak basınç halini alması ve sonuçta kara meltemlerinin oluşması ile hakim sektör tekrar güneye kaymıştır.

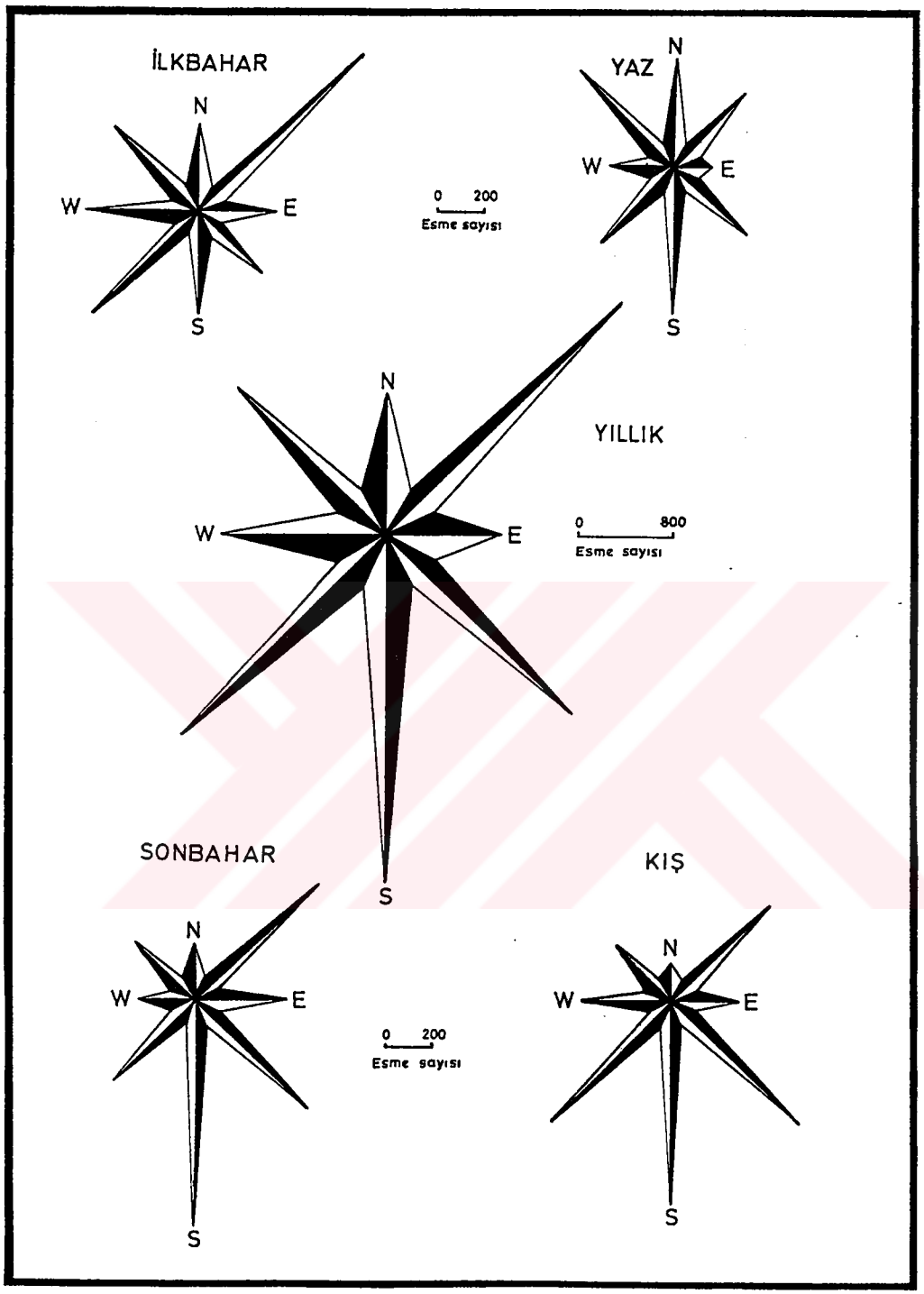
Genel bir değerlendirme ile Giresun'da hakim olan rüzgârlar konusunda şunu söyleyebiliriz. Kentin mevsimlik ve yıllık ortalama rüzgâr frekans güllerinde de görüldüğü gibi (Tablo 1.8 Şekil 1.7), kentte esas itibarıyla iki rüzgâr istikametinin hakim olduğu görülür. Bunlardan birincisi memleketimizde keşişleme olarak bilinen güneydoğu rüzgârlarıdır. İkincisi ise, Karadeniz bölgesinin karakteristik rüzgârı olarak bilinen ve kuzey batıdan esen karayel rüzgârlarıdır. Giresun'da en hızlı esen rüzgâr yönü de saniye de 43.4 m. Hızla güney (kıble) dir. Kentte yıllık ortalama fırtınalı gün sayısı ise 3.5 gündür ve en fazla aralık ve ocak ayında görülmektedir.

Tablo 1.8. Giresun'da Rüzgârın Yönlere Göre Esme Sayılarının Aylık Gidişi (35 Yıllık).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
N	52	64	97	134	138	158	151	136	113	78	50	51	1222
NNE	106	97	160	183	271	260	208	213	208	114	111	65	1996
NE	171	218	287	345	316	231	150	127	218	260	213	208	2774
ENE	96	115	131	142	110	69	52	50	43	78	99	115	1100
E	92	82	108	102	96	61	53	44	52	82	103	116	991
ESE	67	63	62	50	50	337	44	44	41	68	94	87	707
SE	236	211	119	123	123	135	121	147	160	232	268	298	2173
SSE	133	79	56	59	70	61	97	90	81	117	125	123	1091
S	314	201	163	138	147	177	242	289	338	334	289	352	2984
SSW	402	328	250	234	215	265	339	376	359	388	412	394	3962
SW	280	221	244	200	190	176	215	185	149	171	167	230	2428
WSW	168	179	180	145	130	119	108	114	62	87	95	149	1536
W	128	154	181	172	132	132	86	81	76	86	80	110	1418
WNW	111	130	140	111	114	103	108	99	85	94	72	68	1235
NW	99	111	187	171	180	192	200	184	138	125	88	79	1754
NNW	63	73	96	77	109	118	122	131	85	70	58	61	1063

Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

Rüzgâr ve fırtınaların Giresun kenti ve limanının üzerinde oldukça büyük etkileri vardır. Kenti ve sahil karayolunu bu şiddetli rüzgâr dalgalarına karşı korumak için, kıyı mahmuzları ve setleri yapılmıştır (Fotoğraf 1.3).

Şekil 1.7. Giresun Kentinin Yıllık ve Mevsimlik Ortalama Rüzgâr Frekans Gülleri (35 Yıllık).

Bilindiği üzere liman da dalgakıranlarla korunmuş durumdadır. Ancak bu önlemler dahi bazen çok şiddetli fırtına dalgalarını önlemekte yetersiz kalabilmektedir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Örneğin 20 Şubat 1999 tarihînde meydana gelen şiddetli rüzgâr ve fırtınaların etkisiyle oluşan tonlarca ağırlığındaki dalgaların, sağlam bir şekilde inşâ edilmiş olan Giresun limanının dalgakıranlarını kırıp parçalamıştır (Fotoğraf 1.4). Diğer taraftan liman sahası içerisinde TMO silolarını da yıkmıştır. Kentin kıyı kesiminde yer alan bazı binaların zemin katını deniz suyu basmış ve karayoluna taş ve kaya parçaları fırlatarak ulaşımın bir süre aksamasına neden olmuştur.

Fotoğraf 1.3. Kenti ve Sahil Karayolunun Şiddetli Fırtına Dalgalarından Korumak İçin Yapılan Kıyı Set ve Mahmuzlarında Bir Görünüş.

Her ne kadar Giresun Limanı, ticarî aktivitesi yüksek bir liman olmasa da, bu rüzgâr ve fırtınalar liman faaliyetlerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Limanın giriş kısmı kuzeybatı rüzgârlarına açık bir şekilde yapılmıştır. Bu rüzgârların büyük bir hızla estiği zamanlarda meydana getirdiği şiddetli dalgalar, liman içerisine girerek solugan etkisi meydana getirmektedir. Buna bağlı olarak da rıhtımlara yanaşmış veya liman içinde demirlemiş gemilerin emniyetle barınması ve iş görmeleri bazen mümkün olmamaktadır. Özellikle kış mevsiminde kuzeybatı (karayel) rüzgârlarının meydana getirdiği kötü hava şartları liman faaliyetlerinin aksamasına neden olmaktadır[49].

[49] Bekdemir, Ü., 1996, Ulaşım Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Giresun Limanı ve Hinterlandı. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniv. Sos. Bil. Enst. Coğrafya Eğitimi ABD, Erzurum, s. 37.

Fotoğraf 1.4. 20 Şubat 1999 Yılında Meydana Gelen Şiddetli Fırtına Dalgaları Sonucu Kırılıp, Parçalanan Giresun Limanından Bir Görünüş.

Karadeniz kıyı çizgisinin daha ziyade fay çizgilerinin denetimi altında olması, kıyı çizgisini gerileten dalga etkisi ile ilerleten akarsu biriktirmesi olaylarının güçlü fakat birbirine denk olması nedeniyle çizgide dinamik bir dengenin oluşmuş bulunması nedeniyle kıyıda güncel bir denge belirmiştir. Ancak, gelecek yüzyılda, deniz düzeyinde olası bir 50 ile 100 cm.'lik bir yükselme olduğu takdirde, bu hassas dinamik denge hemen bozulabilir, yükselerek ilerleyen deniz dalgaları, şu anda çok yerde ince bir kumsal şeridi arkasında korumlu olan eski yalıyarların dibine ulaşarak orada şiddetli bir dalga erozyonunun canlandırabilir. Bunun sonucunda, kıyı yarlarında zaten mevcut olan heyelan eğilimi artar, halen sahil şeridi boyunca inşa edilmiş olan sahil karayolu, kıyı mahmuzları, rıhtımlar ve diğer tesisler artan bir dalga tehdidi altına girer. Bu gibi sorunlar belki, şimdiye kadar olduğu gibi, teknik imkanlarla giderilmeye çalışabilir. Ancak dar kıyı şeridine sıkışmış olan köy, kasaba, kent ve limanlarda iskan alanların ve liman tesislerini gerilere taşımak her zaman mümkün olmayabilir. Bu nedenle bu kıyılarda yapılacak olan 20-30 yıldan uzun ömürlü yapılarda, bu olasılıklı değişmelerin göz önünde bulundurulması gerekir[50].

[50] Erol, O., 1991, a.g.e., s. 5.

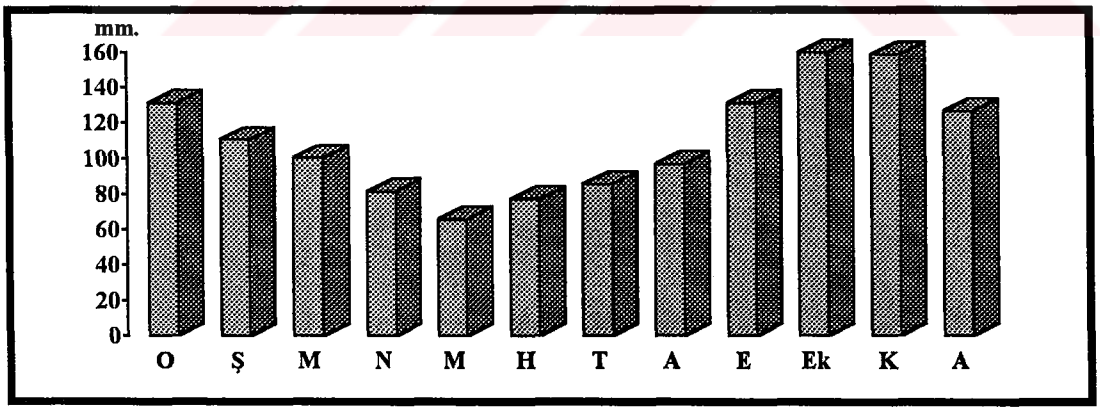
Giresun'un yağış durumuna gelince, 61 yıllık verilere göre yıllık ortalama yağış miktarı 1324.5 mm'dir. Giresun bu yağış miktarı ile ülkemizin ve Doğu Karadeniz'in en yağışlı yerleri arasında bulunmaktadır. Yağışın yıl içerisinde aylara dağılışı genellikle düzenlidir (Tablo 1.9, Şekil 1.8). Aylık dağılış miktarları 65.8 mm ile 159.9 mm arasında değişmektedir. Buna göre en yağışlı ay ekim (159.9 mm), en az yağışlı ay ise mayıs (65.8 mm) ve ekim ayında maksimum değere erişmektedir. Bu aydan itibaren yağışlarda bir azalma görülür ve bu azalma mart ayından sonra daha da fazlalaşarak temmuz ayı sonuna kadar devam etmektedir.

Yağışın mevsimlere dağılışı gözden geçirildiğinde, en az yağış ilkbaharda (248.3 mm) en fazla yağışın da sonbahar mevsiminde (450 mm) düştüğü görülür. Yıllık yağış miktarının % 34'ü sonbaharda, % 27.8'i kış mevsiminde, % 19.5'i yaz mevsiminde, % 18.7'si de ilkbahar mevsiminde görülmektedir (Tablo 1.9, Şekil 1.8).

Tablo 1.9. Giresun'da Yıllık Ortalama Yağış Tutarlarının Aylık Dağılışı (1929-1990yıl ort.).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	O	Yıllık
Ort. Yağ. Mik. (mm)	131.2	110.4	100.1	81.4	65.8	77.0	85.4	96.6	131.3	159.9	158.8	126.6	1324.5

Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

Şekil 1.8. Giresun'un Ortalama Yağışlarının Aylık Gidişi.

Tüm Doğu Karadeniz kıyı şeridinde olduğu gibi, Giresun her mevsimde yeterince yağış alır; ve burada memleketimizin büyük bir kısmını etkisi altında bulunduran yaz kuraklığından bahsedilemez. Bilakis sıcak mevsimde de atmosferin nispi nemliliği yüksek ve yağışlar önemlidir. Büyük bir ihtimalle bu durum, yaz

aylarında Asya'nın fazla ısınan bölgelerine doğru çekilen, Bauer'in ifadesiyle musonumsu NW rüzgârlarının kenar dağları üzerine yağış bırakmasıyla ilgilidir[51]. Az önce belirttiğimiz gibi sonbahar en yağışlı, ilkbahar en az yağışlı mevsimdir. Yağış maksimumu daima kasıma, minimumu daima mayısa düşer. Sonbahar ve kış maksimumları, nispeten kurak ilkbahar ve daha yağışlı geçer, yazları ile tamamıyla Batı Avrupa'nın okyanusal yağış rejimine benzeyen bu yağış dağılışının nedenleri, Erinç'e göre yalnız gezici depresyonların mevsimlik tekrarları ile açıklamak mümkün olmamakta ve özellikle kara ve deniz arasındaki mevsimlik sıcaklık ve basınç münasebetlerinden doğan yerel yoğuşma şartlarının da önemle hesaba katılması gerekmektedir. Bu yerel şartlar, özellikle ilkbahar minimumunun aydınlatılması bakımından gerekli görülmektedir. Gerçekten bu mevsimde deniz nispeten ılık olduğu halde, kara oldukça büyük bir hızla ısınmış bulunmakta ve bu yüzden ilkbahar genel olarak yoğunlaşmaya en elverişsiz şartları göstermektedir. Buna karşılık karaların denize nispetle çok daha soğuk olduğu sonbahar ve kış mevsimlerinde ise yağış ihtimali daha büyüktür[52].

Sonuç olarak Giresun yağış rejimi; yazları serin kışları ılık geçer, yağışın en fazla sonbahar ve kış mevsiminde düşmekle beraber bütün mevsimlerin hatta ayların yağışlı geçtiği Karadeniz yağış rejimine, dolayısıyla yağış maksimumunun sonbahara isabet ettiği orta kuşağın deniz tesirli yağış rejimi tipine girer[53].

Giresun'da yıllık yağış tutarının fazla olması, kent yerleşim alanını da bir takım sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Özellikle çok şiddetli yağmurlu günlerde, eğim derecesinin düşük olduğu Hacı Siyam, Teyyaredüzü ve Çıtlakkale gibi mahallelerde evlerin zemin katlarını su basmaktadır. Bilhassa da sonbahardaki aşırı yağışlardan dolayı kuru dere yataklarının taşmasıyla bu durum meydana gelmektedir.

Şiddetli ve uzun süreli yağışların açtığı bir diğer sorun ise, heyelan hareketleridir. Kütle hareketi dediğimiz bu yer kayması hareketinin oldukça değişik nedenleri vardır. Eğim derecesinin yüksek oluşu ölçüsünde yerçekimi etkisi, ana kayanın özellikleri, ana kayanın üzerindeki kütlenin özellikleri (örneğin killi-marnlı

[51] Erinç, S., 1945, a.g.e, s. 122.
[52] Erinç, S., 1945, a.g.e, s. 123.
[53] Erinç, S., 1969, a.g.e, s. 334.

seriler gibi), yağışların yıllık tutarları ve rejimleri ve beşerî faaliyetlerin yol açtığı hafriyat işleri heyelan hareketini teşvik eden başlıca faktörlerdendir[54].

Bu afet başta yurdumuzun Doğu ve Batı Karadeniz Bölümü illerinde görülmektedir. Giresun kentinin çeşitli yerleri de heyelan hareketine maruz kalmaktadır. Özellikle de Seka Kağıt Fabrikasının batısı ve kentin güney kesimleri eğim değerlerinin artmasına bağlı olarak ve bir de buna aşırı yağışların eklenmesi, bu olayın sıkça görülmesine neden olmaktadır.

Yağışın bu olumsuz etkisine karşılık, kentte ve çevresinde meydana getirdiği yeşil alanlar, tarımda sulama probleminin olması ve yörenin su kaynakları açısından zengin oluşu gibi birçok avantajları da beraberinde getirmiştir.

Giresun'da 35 yıllık verilere göre kar yağışlı günlerin yıllık ortalaması 4.2 gündür. Buna göre yılın 6 ayında kar yağışı görülmektedir (Tablo 1.10, Şekil 1.9). Kar yağışları önemsiz olmakla birlikte, sonbaharın sonlarına doğru (kasım ayında) başlamakta, kış mevsiminde artarak şubat ayında maksimum değere ulaşmaktadır. Mart ayından itibaren azalmaya başlayan kar yağışları, nisan ayı sonrasında görülmez. Ortalama kar yağışlı günleri % 76'sı, kış mevsimine isabet etmektedir.

Tablo 1.10. Giresun'da Ortalama Kar Yağışlı, Karla Örtülü Günler Sayısı ve En Yüksek Kar Örtüsü Kalınlığı (cm). Rasat Süresi: 61 yıl.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Kar Yağ. Gün. Say.	1.3	1.7	0.8	0.1	-	-	-	-	-	-	0.1	0.2	4.2
Ort. Karla Ört. Gün Say.	3.9	3.7	1.5	0.1	-	-	-	-	-	-	0.1	0.7	9.9
En Yük. Kar Ört. Kalın.	94	125	35	5	-	-	-	-	-	-	28	27	125

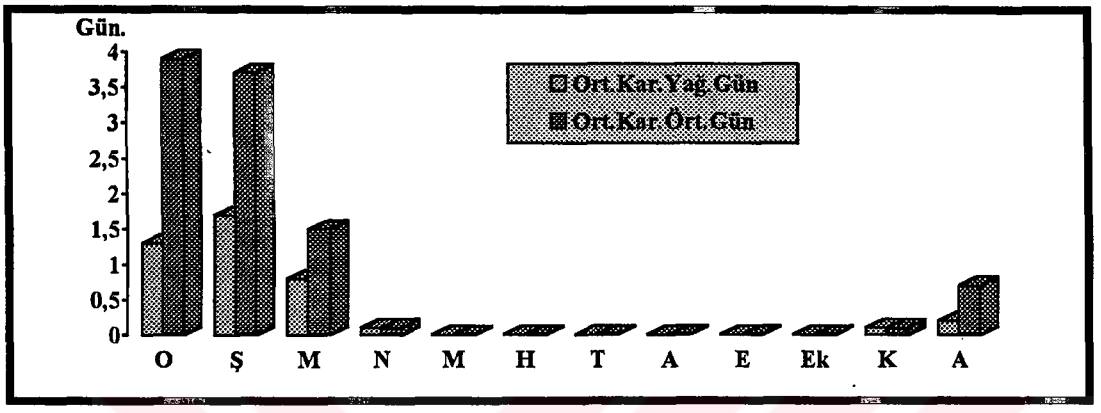
Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

Giresun'da yıllık ortalama karla örtülü gün sayısı 9.9 gündür. Karla örtülü gün sayısın % 84'ü kış mevsimindedir. Giresun'da en yüksek kar kalınlığı ise 125 cm ile şubat ayındır (Fotoğraf 1.5).

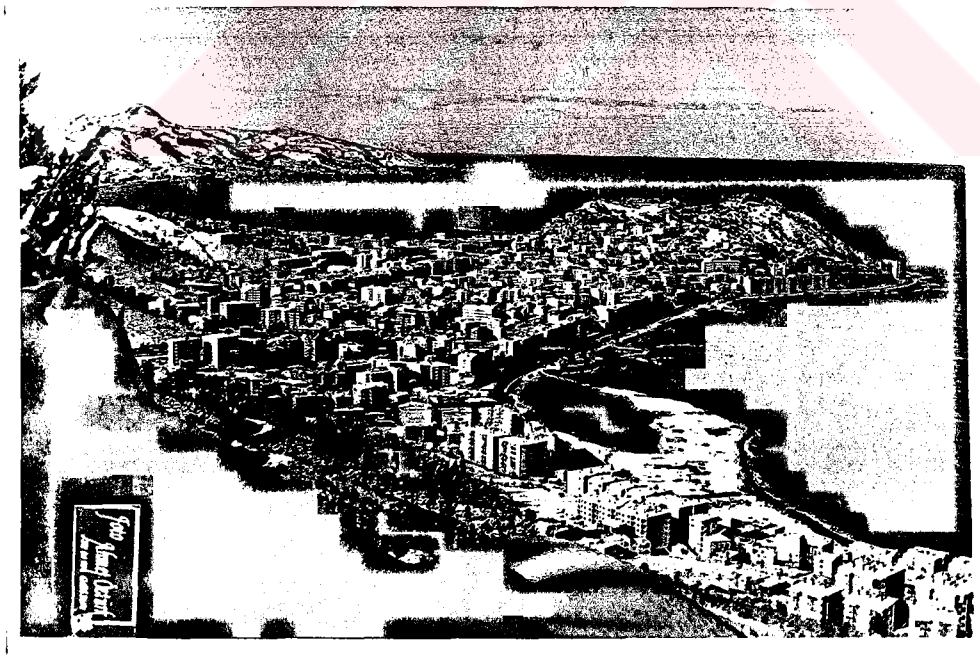
Karın yerde kalış süresinin fazla olmaması nedeniyle, kentsel yaşam üzerinde pek etkisi olduğu söylenemez. Ancak Giresun kentini iç kesimlere bağlayan yollar, özellikle kar yağışının yoğun olduğu günlerde kapanmakta ve bu durum da çeşitli

[54] Şahin, C., 1991, Türkiye Afetler Coğrafyası, Gazi Üni. Yay. No: 172, Gazi Eği. Fak. Yay. No: 21, Ankara s. 15-34.

sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Öte yandan beklenmedik kar yağışlarının yöredeki tarım hayatı üzerinde de olumsuz etkileri mevcuttur. Özellikle Doğu Karadeniz'de fönlü hava tipinin görüldüğü zamanlarda, fındık ağacının erken döllenmesine neden olmaktadır. Bu devreden sonra meydana gelen ani kar yağışları ve özellikle de donlu günler, fındık ürününe önemli ölçüde zarar verdiği gözlenmiştir.

Şekil 1.9. Giresun'da Ortalama Kar Yağışlı Günler ve Ortalama Karla Örtülü Gün Sayısı.

Fotoğraf 1.5. Giresun Kentinde Karın Nadir Yağdığı Zamanlardan Bir Görünüş.

Giresun'da dolu yağışlı günler sayısı ise fazla olmasının yanında, aylar arasındaki fark da fazla değildir. Yıllık ortalama dolulu günler sayısı 1.3 gündür.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İnceleme alanında dolu yağışı genelde sonbahar sonları, kış mevsimi ve ilkbahar mevsiminde görülmektedir. Temmuz, ağustos ve eylül aylarında Giresun'da dolu yağışı hiç görülmemiştir.

Giresun'da 56 yıllık verilere göre ortalama yıllık bulutluluk 6.2 gündür. Ortalama bulutluluğun aylara dağılışı incelendiğinde, maksimum değere mart ayında (7.1 gün), minimum değere de haziran ayında (5.0 gün) erişildiği görülür. Ortalama bulutluluğun en yüksek olduğu mevsimler ise kış ve ilkbahar, en düşük değerlere ise yaz ve sonbahar mevsimlerine isabet ettiği görülür (Tablo 1.11, Şekil 1.10).

Bulutluluk oranının yanı sıra açık, bulutlu ve kapalı günlerin sayısının da önemi büyüktür. Giresun'da yıllık ortalama açık günler sayısı 53.3 gün; ortalama bulutlu günler sayısı 177.7 gün; ortalama kapalı gün sayısı ise 135.0 gündür.

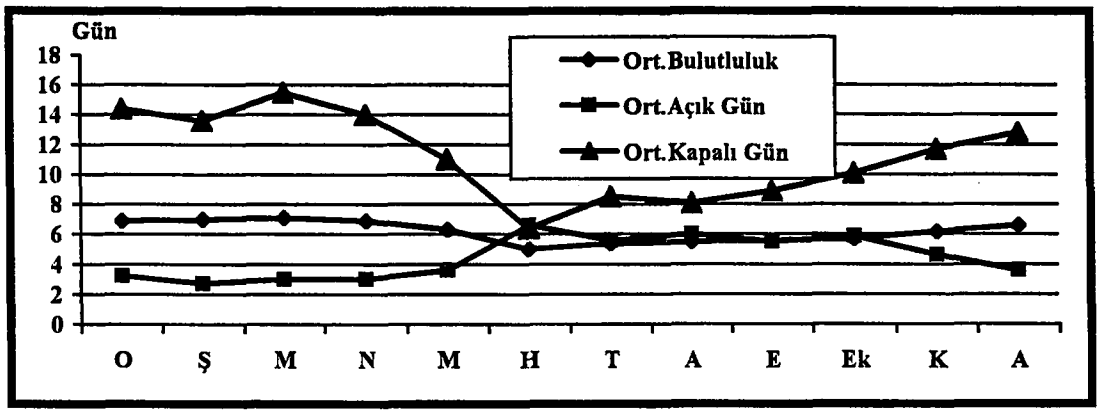
Ortalama açık, bulutlu ve kapalı günler sayısını gösteren tabloyu ve şekil 10'u incelediğimizde, Giresun'da yıl içerisinde günlerin büyük bir kısmı bulutlu veya kapalı geçmektedir. Kapalı günler ile bulutlu günlerin toplamı 312.7 gündür. Böylece yılın 365 gününün % 85.7'sinin bulutlu ve kapalı, sadece 53.3 gününün yani % 14.3'ünün açık geçtiği görülmektedir.

Tablo 1.11. Giresun'da Ortalama Bulutluluğun Aylık Dağılış (56 yıllık).

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Bulutluluk (0-10)	6.9	7.0	7.1	6.9	6.3	5.0	5.4	5.5	5.6	5.7	6.2	6.6	6.2
Ort. Açık Gün (0.0-1.9)	3.2	2.7	3.0	3.0	3.6	6.6	5.6	6.0	5.5	5.9	4.6	3.6	53.3
Ort. Bulut. Gün. (2.0-8.0)	13.4	12.0	12.5	13.0	16.6	17.2	16.9	16.9	15.6	15.2	13.8	14.6	177.7
Ort. Kap. Gün. (8.1-10.0)	14.4	13.6	15.5	14.0	11.0	6.4	8.5	8.1	8.9	10.1	11.7	12.8	135.0

Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

Diğer taraftan çevrede bulutluluk oranını yıllık seyri, havanın oransal neminin yükselmesi ve yağışların artmasıyla yakından ilgilidir. Giresun'da yıllık ortalama bulutluluğun aylara dağılışı ile bağıl nemin aylara dağılışı arasında nispi nemin aylara dağılışı arasında bir uygunluk olduğu görülür.

Şekil 1.10. Giresun'da Ortalama Bulutluluğun Yıllık Gidişi.

Giresun'da ortalama bağıl nem % 76'dır. Kış mevsimi hariç diğer mevsimlerde, bağıl nem genelde yıllık ortalamanın üstündedir. Ortalama maksimum değere ise mayıs ayında (% 81) rastlanır. Bağıl nemin aylık dağılımı genelde dengelidir. Ayların bağıl nem oranları arasındaki fark fazla olmayıp, maksimum bağıl nem ile minimum bağıl nem arasındaki fark % 12'dir. Değerler yaz aylarına doğru yükselmekte, sonbaharın sonlarına doğru düşmeye başlayarak, kış mevsiminde aralık ve ocak aylarında % 69 ile en düşük değere inmektedir. Şubat ayından itibaren tekrar yükselmeye başlamaktadır (Tablo 1.12).

Tablo 1.12. Giresun'da Ortalama Bağıl Nem ve En Düşük Bağıl Nemin Aylara Göre Dağılımı.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Ort. Bağıl Nem %	69	72	75	78	81	78	77	78	78	78	73	69	76
En Düşük Bağıl Nem %	10	15	11	10	12	31	37	38	23	20	16	10	10

Kaynak: D.M.İ.G.M. Verilerinden Yararlanılmıştır.

Yöredeki bu aşırı nemlilik şartlarının Giresun'un ekonomisinde büyük bir rolü olan fındık tarımının gelişmesinde olumlu katkılar sağlamışsa da, dikkat çekici olumsuz etkileri de beraberinde getirmiştir. Bölgenin nemli iklim şartları, tüm Karadeniz'de yaygın olarak görülen bazı hastalıkların oluşmasına neden olmuştur. Romatizmal hastalıklar ve verem bunların başında gelmektedir. Aynı zamanda yüksek yağış ve nemlilik konutlarda malzemenin seçilmesinden, kullanma yerine ve evin inşa tarzına, nihayet mimari karakterine kadar çeşitli sahalarda az veya çok nispetlerde etki yapar. Her ne kadar bu etki kırsal kesimdeki meskenlerde çok daha fazla görülse de kentte eski

konutlarda ve modern bir şekilde inşa edilmiş konutlarda da görmek mümkündür. Örneğin özellikle kent içindeki tarihî konutlarda daha çok ahşap malzeme kullanılması, evlerin derin vadiler içinden, havadar tepelere çekip; onları nemli zeminden uzaklaştırmak, evlerin alt katlarının genellikle boş bırakılması ve çoğunlukla ahşap malzeme ile kaplanması, düz damlı evlerin pek yapılmayışı, hep aşırı neme karşı alınmış tedbirlerdir. Ancak bugün kent içindeki modern konutlarda nem şartlarına karşı pek fazla koruyucu tedbir alınmayışı, sağlıksız yaşam koşullarına ve yukarıda belirttiğimiz hastalıkların çok daha yaygın bir şekilde görülmesine neden olmaktadır.

Diğer taraftan yaz aylarında bu aşırı nemliliğin ortaya çıkardığı bunaltıcı sıcaklar, kentte yaşayan ailelerin bir kısmının bu mevsimi yayla yerleşmelerinde geçirmesine neden olmuştur. Dolayısıyla da bu durumu, Giresun'a yakın yaylaların birer sayfiye yerleşmeleri haline gelmesine yol açmıştır.

Giresun'da yıllık ortalama sisli gün sayısı ise 13.3 gündür. Sisli günlerin yıllık dağılışında maksimum değerlerin ilkbahar mevsiminde ve özellikle Nisan ayına isabet ettiği gözlenir. Yaz ve sonbahar mevsimlerinde sisli gün sayıları azalmakta ve eylül ayında sisli gün görülmemiştir.

Sisli günlerin en fazla görüldüğü ilkbahar mevsiminde, toplam sisli gün sayısı 9.4 gün olup, bu miktar yıllık toplam sisli gün sayısı % 70.7'den fazladır.

Karadeniz kıyılarında sisin en yoğun olarak görüldüğü mevsim, ilkbahardır. Bu mevsimde Karadeniz kıyıları adeta bir sis kuşağı halini alır. Aynı zamanda, bu mevsimde bölge kıyıları Türkiye'nin de en sisli kuşağıdır. Bu coğrafî dağılışın, nedeni ise, bu mevsimde ısınmış kara ile henüz serin olan Karadeniz arasındaki sıcaklık farkları ile açıklanabilir[55]. Sis olayının kentteki limancılık, balıkçılık ve ulaşım faaliyetleri üzerinde kısmen de olsa olumsuz etkisi olduğu söylenebilir.

Giresun kentinin başlıca iklim özelliklerini kısaca gözden geçirdikten sonra, yağış-sıcaklık ve buharlaşma-terleme arasındaki ilişkilerin ve sahanın su bilençosunun incelenmesi uygun olacaktır. Bunun içinde Köppen, Emm de Martonne, Thornthwaite ve Erinç formüllerini, Giresun İstasyonunun verilerine uygulayacağız. Böylelikle Giresun'un iklim tipi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

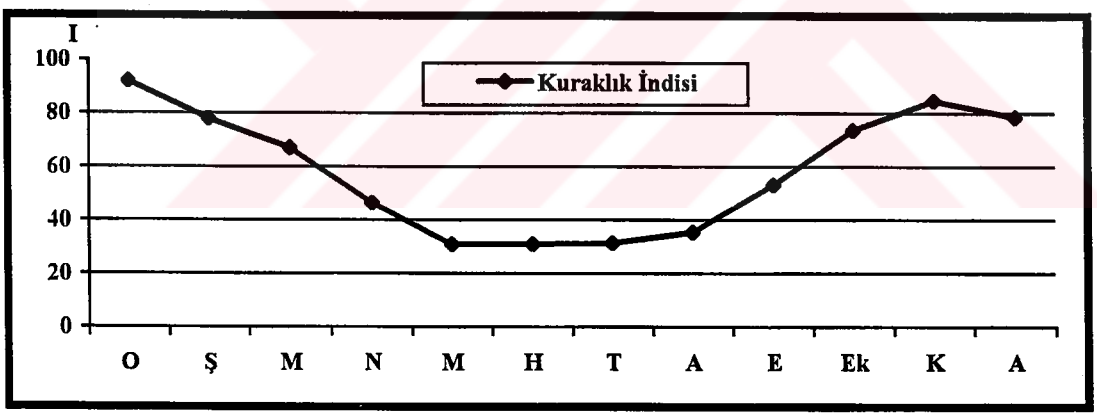
[55] Erinç, S., 1969, a.g.e. s, 375.

Köppen formülüne göre Giresun, kışı soğuk, yazı sıcak (en sıcak ayın ortalaması 22°C'den yüksek) her mevsimi nemli iklim tipine sahiptir.

De Martonne formülü uygulandığında, kuraklık indis değeri 54.7 olarak bulunmuştur. De Martonne yıllık kuraklık indis değeri 20'den fazla olan sahaları nemli iklim olarak kabul etmektedir. Buna göre Giresun 54.7'lik indis değeri ile nemli iklim grubuna girmektedir. De Martonne'un aylık indis formülü uygulandığında, Giresun'da bütün aylar nemli bölge kategorisine girmektedir. Böylece Martonne'un kuraklık indis formülüne göre Giresun'da çöl, yarı kurak ve yarı nemli grubuna giren ay yoktur (Tablo 1.13, Şekil 1.11).

Tablo 1.13. De Martonne Göre Aylık Kuraklık İndisleri.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık	7.1	7.0	7.8	11.1	15.4	19.8	22.4	22.6	19.6	15.9	12.5	9.3	14.2
Yağış	181.2	110.4	100.1	81.4	65.8	77.0	85.4	66.6	131.3	159.9	158.8	126.6	1324.5
Kuraklık İndisi	92.1	77.9	67.5	46.3	31.3	31.0	31.5	35.6	53.2	73.7	84.7	78.7	54.7
Kategori	NEMLİ												

Şekil 1.11. De Martonne Kuraklık İndisinin Giresun'a Uygulanması.

Thornwaite formülüne göre Giresun B3, B2'ra harfleriyle ifade edilen nemli, ikinci dereceden Mezotermal, su noksanı olmayan veya çok az olan, tam deniz tesirli iklim tipine girmektedir.

Thornwaite formülüne göre hazırlanan Giresun'un su bilençosu tablosu ve diyagramı (Tablo 1.14, Şekil 1.12) incelendiğinde şu hususlar dikkati çekmektedir.

Eylül ayında yağış miktarı (131.3 mm), PE (89 mm) den fazla olduğu için, toprakta su birikmeye başlamıştır. Bu durum yağış miktarının PE den fazla olduğu

ekim, kasım, aralık, ocak, şubat, mart ve nisan ayı sonuna kadar devam eder. Mayıs ve haziran aylarında ise toprakta birikmiş su sarf edilmiş ve temmuz başlarında su noksanı görülmeye başlamıştır. Nitekim temmuz ve ağustos su noksanının söz konusu olduğu kurak aylardır. Bu dönemde su ihtiyacı fazla olan bazı bitkilerin, özellikle sebzelerin sulanması gerekmektedir.

Tablo 1.14. Giresun'un Su Bilançosu.

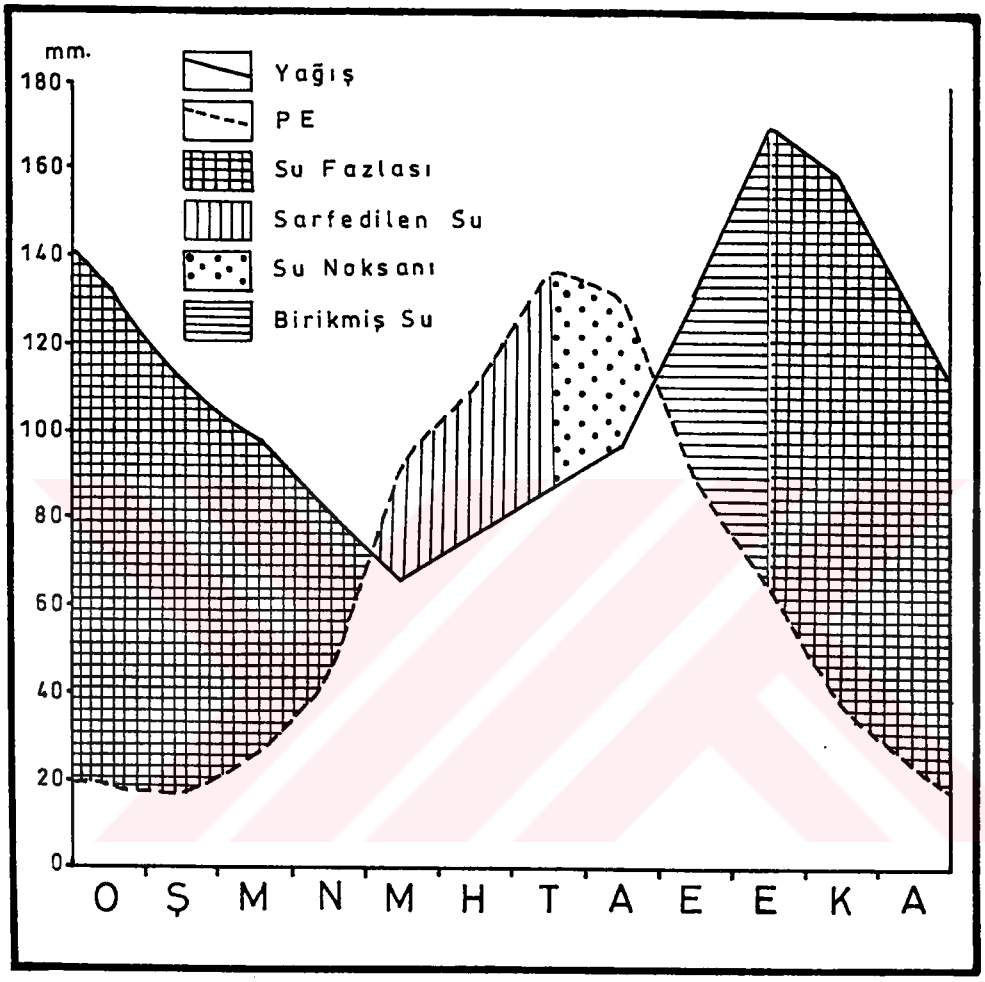
Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Sıcaklık	7.1	7.0	7.8	11.1	15.4	19.8	22.4	22.6	19.6	15.9	12.5	9.3	14.2
Sıcaklık İndisi	1.70	1.66	1.96	3.34	5.49	8.03	9.68	9.82	7.91	5.76	4.00	2.56	61.91
Düzeltilmemiş PE	18	20	24	39	75	88	108	110	86	68	45	30	-
Düzeltilmiş PE	18	17	25	43	94	111	137	131	89	65	37	24	791
Yağış	131.2	110.4	100.1	81.4	65.8	77.0	85.4	96.6	131.3	169.9	158.8	126.6	1324.5
Birikmiş Suyun Aylık Değişimi	0	0	0	0	-28.2	-34	-37.8	0	42.3	57.7	0	0	-
Birikmiş Su	100	100	100	100	71.8	37.8	0	0	42.3	100	100	100	-
Gerçek Evapot.	18	17	25	43	94	111	123.2	96.6	89	65	37	24	742.8
Su Noksanı	0	0	0	0	0	0	13.8	34.4	0	0	0	0	48.2
Su Fazlası	113.2	93.4	75.1	38.4	0	0	0	0	0	37.2	121.8	102.6	581.7
Akış	100	97	86.1	62.3	31.1	16	8	4	2	18.6	70.2	86.4	581.7
Nemlilik Oranı	6.3	5.5	3	0.9	-0.3	-0.3	-0.4	-0.3	0.5	1.5	3.3	4.3	-

Giresun'da temmuz ve ağustos ayları haricinde 10 ayda su noksanı olmadığı gibi, ekim, kasım, aralık, ocak, şubat, mart, nisan aylarında toprak suya doygundur. Dolayısıyla, bu yedi ayda su fazlası vardır ve su fazlası bir bakıma yıllık akış toplamına (581.7 mm) eş değerdir.

Erinç formülüne göre, Giresun'un yıllık yağış etkinliği indisi 74'dür. Bu değer Giresun'un çok nemli iklim sahasında olduğunu göstermektedir. Çünkü Erinç, etkinliği bakımından yapmış olduğu sınıflamada, indis değeri 55'den fazla olan sahaları çok nemli grubuna dahil etmiştir.

Erinç'in aylık kuraklık indis formülü uygulanarak bulunan değerler (Tablo 1.15), De Martonne'un aylık kuraklık indis formülü uygulayarak Giresun için bulunan aylık kuraklık indis değerleri (Tablo 1.12) karşılaştırıldığında, aralarında bazı farklılıklar olmakla beraber, büyük benzerlikler olduğu dikkati çeker. De Martonne'un formülüne göre yapılan sınıflamada tüm aylar nemli kategorisine girerken, Erinç'in yağış etkinliği formülüne göre; haziran, temmuz ayları yarı nemli; mayıs, ağustos ayları nemli; diğer aylar ise çok nemli grubuna girmektedir (Şekil 13).

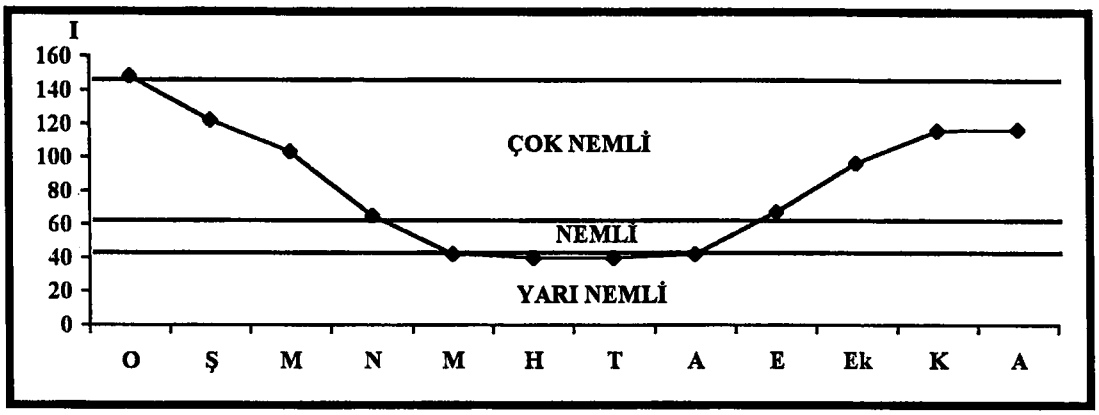
Sonuç olarak Giresun için Erinç'in aylık yağış etkinliği formülü uygulanarak bulunan değerler, De martonne'un aylık kuraklık indis formülü uygulanarak bulunan değerlere göre gerçeği daha iyi yansıtmaktadır.

Şekil 1.12. Giresun'un Su Bilençosu Grafiği (Thornwaite Göre).

Tablo 1.15. Erinç Formülüne Göre Aylık ve Yıllık İndis Değeri.

Aylar	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K	A	Yıllık
Yağış	131.2	110.4	100.1	81.4	65.8	77.0	85.4	96.6	131.3	159.9	158.8	126.6	1324.5
Ort. Max. Sıc.°C	10.6	10.8	11.6	15.0	18.8	23.2	25.7	26.2	23.4	19.8	16.4	13.0	17.9
İndis	148.5	122.2	103.6	65.1	42.	39.8	39.8	44.2	67.3	96.91	116.2	116.9	74
Kategori	ÇOK NEMLİ				NEMLİ	YARI NEMLİ		NEMLİ	ÇOK NEMLİ				

Şekil 1.13. Erinç'e Göre Yağış Etkinliği Diyagramı.

1.3 Hidrografik Özellikler ve Giresun Kent Coğrafyası

Araştırma sahası, hem yer altı, hem de yer üstü su kaynakları bakımından oldukça zengindir. Bunda, yağışın bol ve her mevsime dağılmış olmasının önemli bir payı vardır. Kentin güneyinde yer alan tepelik alanların yamaçlarında bir çok kaynak bulunmaktadır. Aynı yamaçların alt kesimlerinde ise, yüksek bir yer altı su seviyesi mevcut değildir. Ancak, bazı kesimlerde sızıntı sularına rastlanılmaktadır. Kentin batısında yer alan Hacisiyam, Teyyaredüzü ve Çıtlakkale mahallelerinin bulunduğu düz arazide, yer altı seviyesi 3,5 ile 4 m. arasında değişmektedir. Aynı zamanda kent içerisinde birçok yerde memba suyuna rastlamak da mümkündür[56].

Kentin su ihtiyacı da yer altı suyundan, kuyular açmak vasıtasıyla sağlanmaktadır. Bu amaçla, kentin su ihtiyacını karşılamak üzere İller Bankası tarafından kuyular açılmış, 400 m³/sn'lik su rezervi bulunmuştur. Bu projede 10 adet terfi merkezi bulunmaktadır. Kentin 30 yıllık ihtiyacını karşılayacak su rezervi ve projesi bulunmaktadır.

Mevcut 14 kuyunun ortalama derinliği 30 ile 52 m. Arasında değişmekte olup, ortalama her kuyudan 30 ile 500 m³/sn arasında su sağlanabilmektedir. Günümüzde 8 adet kuyu faal olup, diğer 8 kuyu rezerv olarak bekletilmektedir. Aksu deresi çevresinde yer altı suyu çok derin ve az rezervlidir, ancak derenin yatağı keson kuyu işleri için elverişlidir. Diğer taraftan Aksu vadisindeki kuyu yeterli su depolayamadığından (kağıt fabrikasının atıklarının dere yatağına su sızdırmak duruma getirmesinden dolayı) bu kaynakta su sıkıntı çekilmektedir.

Bilindiği üzere Karadeniz Bölgesi, akarsu ağının en sık olduğu bölgelerimizden biridir. Bölgede de en sık akarsu ağına, Doğu Karadeniz dağlarının kuzeye bakan yamaçlarında rastlanılır. Giresun'un kıyı şeridinde yerey yapısı kuzeye doğru eğimli olduğu için, akarsular da bu eğime uygun olarak yönlenmişlerdir. Bunların eğimleri fazla, yatakları düzenlenmemiş ve rejimleri, düzenli yıllık yağış dağılışına rağmen eğimin fazlalığından ötürü, sel karakterindedir. Bunların en önemlileri doğudan batıya doğru Aksu, Boğacık, Batlama, Büyük Güre ve Küçük Güre dereleridir. Bu akarsuların ve genel olarak bu kesimde bütün akarsuların boyları kısadır ve aralarında hiç biri, kenar dağların güney aklanına geçemez. Buna karşılık vadi sıklıkları çok fazladır ve saha derin vadilerle geniş ölçüde yarılmıştır. Relyef enerjisi şiddetlidir ve bu durum genellikle yerleşmeyi, topraktan topraktan faydalanmayı ve özellikle doğu-batı doğrultusundaki karasal ulaşıma olağanüstü güçlükler çıkarmaktadır[57].

Giresun'daki en önemli akarsu Aksu çayıdır. Kentin en doğusunda bulunan ve aynı zamanda merkez ilçe sınırını oluşturan bu çay, Karagöl dağlarından doğar. Kızıltaş, Sarıyakup, Pınarlar ve Güdül bölgelerinden sularını topladıktan sonra, kentin doğusundan Karadeniz'e dökülür. Uzunluğu yaklaşık 60 km. olan Aksu'nun , debisi ise 117 m^3/sn'dir[58]. Denize döküldüğü yerde küçük bir ova oluşturmuş ve burada da aynı adı taşıyan mahalle kurulmuştur.

Sürekli akışa sahip olan ve kent üzerinde önemli etkileri olan diğer akarsular arasında, Gemiler Çekeği Mahallesinin doğusundan denize dökülen Boğacak deresi; Çaldağ'ın batı yamacının güneyinde Bektaş yaylasından doğan ve Çıtlakkale Mahallesinden denize dökülen, uzunluğu yaklaşık 40 km olan Batlama deresi; Teyyaredüze Mahallesinden denize ulaşan Büyük Güre ve Güre Mahallesinden denize dökülen Küçük Güre dereleri de sayılabilir.

Bölge iklim koşullarının, bu akarsuların rejimlerine olan etkileri, oldukça belirgindir. Karadeniz iklim ve yağış rejiminin etki alanından doğan bu akarsuların rejimleri oldukça sadedir.

---

[56] İmar ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 1980, a.g.e., s. 154.
[57] Erinç, S. 1945, a.g.e. s. 124.

[58] Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 1987, Giresun ili Arazi Varlığı, İl Raporları 28, Ankara, s. 9.

Bu akarsuların önemli bir özelliği de akımlarının sıcaklık koşullarına uygunluk göstermesidir. Yüksek akımlar, yağışın az, sıcaklığın yüksek olduğu bu nedenle de karların eridiği nisan sonu ile mayıs ayında görülür. Düşük akımlar ise, yağış fazlasına karşılık yağışın kar şeklinde yüksek kesimlerde biriktiği kış aylarında rastlanır. Asıl Karadeniz rejimi de budur[59].

En az akım ocak ve şubat aylarındadır. Bunda, daha önce de belirttiğimiz gibi, yağışların az oluşunun ve yüksek kesimlerde ise kar şeklindeki yağışların payı büyüktür. Bunu, nisanda başlayıp mayıs ayında erişilen maksimum seviye izler. Bu dönemde yağış az olmakla birlikte, yükseklerde biriken karların erimesi artmıştır. Haziran ayında başlayan akım azalması, ağustos ayına kadar artarak devam eder. Bu azalmanın nedeni ise, yağış artışına rağmen buharlaşmanın fazla olması ve kar sularının azalmasıdır. Sonbahar yağışları ile akım tekrar artmakta, ancak yüksek kısımlarda meydana gelen don şartları ile bu artış önemsiz olmaktadır[60].

Bu akarsuların denize döküldükleri yerlerde oluşturdukları küçük düzlüklerde, yoğun yerleşme ve konut alanları oluşturulmuştur (Fotoğraf 1.6). Giresun'da düz arazi kısıtlı olduğundan, daha çok taşkınlar bu derelerin ağızlarında oluşturdukları küçük düzlüklerde etkili olmaktadır. Bu akarsulardan sadece Boğacık deresi, DSİ 22. Bölge Müdürlüğü tarafından taşkın koruma projesi uygulanarak korumaya alınmıştır (Fotoğraf 1.7). Bunlardan Küçük Güre ve Büyük Güre dereleri de korumaya alınmıştır, ancak bu yeterli olmamaktadır.

Özellikle de Aksu Çayı ve Batlama derelerinin ıslah edilmemiş olması, bunların çevresinde yer alan yerleşmelerin, önemli bir taşkın tehdidi altında kalmasına neden olmaktadır.

Sürekli akışa sahip olan bu akarsulardan başka, mevsimlik akışa sahip olan birçok küçük dere de bulunmaktadır. Sayıları 15'den fazla olan bu derelerden bazıları; Veran Dere, Kuru Dere, Gökgöz, Kavlan, Zekeriye, Kama Deresi, Sütlaç Deresi ve Çırak dereleridir. Özellikle yağışların yoğun olarak görüldüğü sonbahar ve kış mevsimlerinde bu derelerin sel karakterli bir görünüm kazanması, çevrelerindeki yerleşim alanları için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle de Hacı Siyam,

[59] Sözer, M. A.-Işık, Ş.-Mutluer, M., 1990, a.g.e., s. 14.
[60] Sözer, M. A.- şık, Ş,- Mutluer, M., 1990, a.g.e., s. 15.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

Çıtlakkale ve Teyyaredüzü gibi eğim değerlerinin çok az olduğu mahallerde, konutların zemin katlarını su basmaktadır. Gerçi bu derelerin büyük bir çoğunluğunun taşkın durum yerinde incelenmiş ve mevcut 19 derenin taşkın sahaları belirlenmiştir. Ancak, günümüzde bu ıslah çalışmaları yapılmadığından veya yapılması uzun sürdüğünden, bu derelerin göllenme ve taşkın sahalarında gerekli önlemlerin alınması gerekmektedir. Kent yerleşim alanı kısıtlı olduğundan, göllenme sahaları, yerleşme dışı bırakılmasına gerek yoktur, ancak buralarda yapılacak olan binalar su basmanlı ve bodrumsuz inşa edilmemelidir. Taşkın sahaları ise ıslah tesisleri yapılana kadar, yerleşmeye tahsis edilmemelidir. Özellikle de DSİ tarafından bırakılması teklif edilen şerit genişlikleri asgari değerde tutulduğundan, bunların küçültülmesi yoluna gidilmemelidir.

Fotoğraf 1.6. Batlama Deresinin Oluşturduğu Küçük Düzlük Alanında Oluşturulan Konut Alanından Bir Görünüş.

Giresun'un topoğrafik yapısı, nedeniyle kıyıya dik inen yamaçlar ve vadiler arasında, iç kısımdaki dağlık alanlardan gelen bu akarsular, özellikle sel karakterli olarak aktıkları sonbahar ve kış mevsimlerinde oldukça fazla miktarda kum, çakıl, iri bloklar, ağaç parçaları, kil ve silt gibi materyaller taşımaktadır. Bu nedenle, denize ulaşan akarsuların ağız tarafındaki kesimlerde bu materyaller bir enkaz yığını haline gelmektedir. Kil ve silt gibi daha ince unsurlar ise çok kıvamlı koyu çamurlu bataklığı

andıran görüntüler ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan, kentin katı ve sıvı atıklarının genel olarak akarsulara dökülmesi, bu akarsuların kirlenmesine ve bu da denizin kirlenmesine neden olmaktadır. Bunun sonucunda ise sahil de hoş olmayan görüntüler ortaya çıkmaktadır.

Fotoğraf 1.7. DSİ Tarafından Taşkın Koruma Projesi Uygulanarak Korumaya Alınmış Boğacık Deresi ve Çevresindeki Konut Alanından Bir Görünüş.

Giresun kenti ve çevresindeki en önemli hidrolojik unsur; hiç şüphesiz ki Karadeniz'dir. Bunun için de bu denizin özelliklerinden kısaca bahsetmemiz uygun olacağı kanaatindeyiz. Çünkü Karadeniz tüm bölge halkı açısından olduğu gibi Giresun için de, gerek balıkçılık, gerek ulaşım, gerekse de turizm gibi faaliyetler bakımından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Karadeniz, konumu bakımından bir iç deniz özelliği taşımaktadır. Bu deniz, Avrupa'nın güneydoğusunda Balkan ve Anadolu yarımadaları ile Doğu Avrupa Platformu ve Kafkas arasında, doğu-batı doğrultusunda uzanan elips şeklinde bir denizdir. Yüzölçümü Azak denizi ile birlikte 459 064 (Azak denizi hariç 422 189 km²)

km^2 dir. Ortalama derinliği 1187, en derin yeri ise 2245 m. kadardır. Azak denizi ile birlikte 537 220 km^3 bulundurmaktadır[61].

Karadeniz havzası, kıta sahanlığı veya şelf, kıtasal yamaç, kıtasal yamaç eteği abisal ova veya derin su düzlüğü olmak üzere dört ayrı fizyografik birime ayrılabilir. Karadeniz'in büyük bir bölümü kıta sahanlığı ve onun önünde uzanan kıtasal yamaçtan oluşmaktadır. Fakat bu bölümler denizin kuzey bölümünde çok geniş alanlar kaplamasına rağmen; Anadolu kıyılarında çok dardır. Bu kesimde yaklaşık 90 m. derinliğinde olan kıta sahanlığı, ancak birkaç yerde 30 km. genişliğindedir[62].

Karadeniz suyunun tuzluluk oranı, denizin orta kesimlerinde ortalama % 018 kadardır. Derinlilere inildikçe bu değer artmakta, akarsuların ağız kısımlarında ise düşmektedir. Zaten tuzluluk oranının da düşük olmasında, bu denizin büyük akarsularla beslenmesinin önemli etkisi vardır.

Orta iklim kuşağında bulunan Karadeniz, yazın subtropikal durumda olan Akdeniz alemine dahil olmakta ve kışın ise daha ziyade Doğu Avrupa kontinental iklim sahasının etkisi altında bulunmaktadır. Yazın Karadeniz'in yüzey sularının sıcaklığı, temmuz-ağustos aylarında 20°C ile 26°C arasındadır. Şubat ve mart aylarında ise denizin orta kısmında yüzey sıcaklığı 7-7,5°C civarındadır. Mevsimlere ve derinliklere göre, bu sıcaklık değerleri değişmektedir[63]. Giresun kıyılarında ise yıllık ortalama deniz suyu sıcaklığı 15.7 C° dir. Yazın bu değer 22-23°C, kışın ise 7-8°C civarında seyretmektedir.

Karadeniz'in diğer önemli bir özelliği ise; 200 m. derinlikten sonra oksijenin tamamen kaybolup yerine kükürtlü hidrojen (H2S) in geçmesidir. Derinlere inildikçe artan bu zehirli gazın etkisiyle; Karadeniz'de bu derinliğin altında canlı hayatına rastlanmaktadır[64].Bundan dolayı bu denizdeki balıklar şelf bölgelerinde –200 m. derinliğe kadar yayılır, yumurtlarla, ürer ve yıl boyunca, aynı yaşam bölgesi sınırları dahilinde yer değiştirirler. Her ne kadar Karadeniz'de canlı hayatı sınırlı bir derinliğe kadar olsa da bugün ülkemizin en önemli balık avlama bölgesidir. Bugün Karadeniz'de pek çok aile, geçimini bu sektörden sağlamaktadır. Ancak günümüzde diğer

---

[61] Ardel, A., 1973, *Türkiye'nin Denizleri (I Karadeniz).* İstanbul Üniv. Coğr. Enst. Derg., Cilt: 13, sayı 18-19, İstanbul, s. 275-279.
[62] Atalay, İ., 1989, Türkiye Coğrafyası. Ankara, s. 94-95.
[63] Atalay, İ., 1989, a.g.e., s. 98.

denizlerimizde olduğu gibi bu denizde de başlayan kirlenme, önemli boyutlara ulaşmıştır.

1.4. Toprak Özellikleri ve Giresun Kent Coğrafyası

Her türlü kentsel işlev toprak üzerinde gerçekleştirilmektedir. Değişik kentsel hizmetlerin yerine getirilmesinin gerekliliği toprak talebini artırır. En kıt kaynakların başında gelen toprağın kullanımı da bu açıdan en önemli sorunların başında gelmektedir. Toprağın kıt olması ve kullanımdaki seçenek bolluğu toprak değerinin hızla yükselmesine neden olmaktadır. Toprağın tarımsal kullanımdan kentsel kullanıma geçmesi, yani arsa olarak kullanılması, kentsel kullanım için toprak üzerinde alt yapı yatırımlarının yapılması, yol yeşil alan gibi kamusal hizmetlerin sunulması arsa değerini artırmaktadır[65]. Özellikle de Giresun'da olduğu gibi kentsel kullanım için toprak kıt olursa, bu kullanımlar için toprak çok daha değerli olmakta ve toprağın en ekonomik şekilde kullanılmasını gerektirmektedir.

İklim, topoğrafya ve ana madde farklılıkları nedeniyle, Giresun kenti ve yakın çevresinde önemli büyük toprak grupları oluşmuştur.

Giresun'da alüvyon topraklar akarsular boyunca ve birikinti alanlarında az da olsa bulunmaktadır. Özellikle Aksu, Boğacık, Batlama, Büyük Güre ve Küçük Güre derelerinin oluşturmuş olduğu küçük düzlük alanlarında, bu toprak grubuna rastlamak mümkündür. Daha önce de belirttiğimiz gibi bu küçük düzlüklerde de arazi kıt olduğundan dolayı, konut alanları oluşturulmuştur. Örneğin Aksu deresinin oluşturduğu küçük düzlükte Aksu mahallesi kurulmuştur (Fotoğraf 1.8). Yine, kentin önemli sanayi kuruluşlarından biri olan, SEKA Aksu Müessesesi burada kurulmuştur.

Araştırma sahasında, yamaçların eteklerinde ve vadi boğazlarında az da olsa kolüvyal topraklara da rastlanmaktadır[66].

Karadeniz bölgesinde, özellikle doğu kısımlarında, yağışın fazla olması topraklarda podzollaşma olayına yol açmaktadır. Yani buradaki bir kısım toprakların oluşması podzollaşma yolu ile olmaktadır. Buna bağlı olarak da Giresun'da hakim

---

[64] Ardel, A., 1988, Karadeniz. İslam Ansiklopedisi, Cilt: 6 M.E. Basımevi, İstanbul, s. 233.
[65] Özer, İ., 1998, *Türkiye'de Kentleşme.* Yeni Türkiye, Cumhuriyetin Özel sayı 3, Sayı: 23-24, İstanbul, s. 2343.
[66] 1987, Giresun İli Arazi Varlığı Raporu, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, s. 10.

toprak sınıfını gri-kahve rengi podzolik toprakları oluşturmaktadır. Bu topraklar hafifçe podzollaşmıştır. Üzerindeki bitki örtüsü çoğunlukla yaprağını döken ormandır, bazı yerlerde iğne yapraklılar da bulunur[67].

Fotoğraf 1.8. Aksu Deresinin Oluşturduğu Düzlükte Gelişen Aksu Mahallesinden Bir Görünüş.

Gri-kahverengi podzolik toprakların verimliliği ana maddeye bağlı olarak, büyük ölçüde değişiklik gösterir. Bu toprakların kireçlenmesi ve gübrelenmesi iyi sonuç verir. Bu toprakların yer aldığı kısımlarda eğim değerleri çok fazladır. Toprak derinliği genellikle 50 cm.'den daha azdır. Toprakların bir kısmının yüzeyinde taşlılık görülmektedir ve çoğu şiddetli erozyona uğramıştır. Büyük bir kısmı orman örtüsü altında yer alan bu toprakların, bir kısmında tarla tarımı yapılmakta ve bir kısmında da fındık yetiştirilmektedir. Az bir kısmı da ot örtüsü ile kaplıdır[68].

Gri kahverengi podzolik topraklar kıyıdan başlayıp, Giresun dağlarının 1500-2000 m. yükseklerine kadar uzanır. Buralarda yağışlar 1000 mm.'den fazladır[69].

---

[67] Dizdar, M. Y., 1987, Topraklarımız. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Etüt ve Proje Dairesi Başkanlığı, Ankara, s. 17.
[68] Dizdar, M.Y., 1987, a.g.e, s. 17-18.
[69] Dizdar, M.Y., 1987, a.g.e, s. 18.

Giresun'da diğer hakim toprak grubu ise kırmızı sarı podzolik topraklardır. Bu topraklar iyi gelişmiş ve iyi drene olan asit topraklardır. Doğal bitki örtüsü yaprağını döken ve iğne yapraklı ormandır. Bu topraklar yaşlı arazilerde görülür. Ana maddesi silisli ve kalsiyumca fakirdir. İlin Alucra ve Şebinkarahisar dışındaki tüm ilçelerinde bu toprak grubunu görmek mümkündür[70].

Bu toprak gruplarının haricinde Giresun'da kahve rengi orman toprakları, kahve rengi topraklara da yer yer rastlamak mümkündür.

Arazi kullanım kabiliyetine göre Giresun'da bu topraklar fındık ekimine elverişli olduğundan fındıkçılık gelişmiştir.

Giresun kenti de hemen gelişen bütün kentlerde olduğu gibi, tarım toprakları üzerinde gelişimini sürdürmektedir. Kentte yerleşim alanı olarak kullanılan verimli toprakların yaklaşık 120 ha., sanayi sitelerinin kapladığı alan ise 150 ha. kadar olduğu tahmin edilmektedir[71].

1.5. Bitki Örtüsü Özellikleri ve Giresun Kent Coğrafyası

Giresun kenti ve yakın çevresinin bitki örtüsü özellikleriyle birlikte, Giresun ilinin doğal bitki örtüsü özelliklerinden bir bütün olarak bahsetmenin çok daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Çünkü bugün kentte orman ürünleri sanayisinin gelişmesinde, konutlarda yapı malzemesi olarak ahşap kullanımında, kent içi yeşil alanların oluşturulmasında ve hatta dolaylı da olsa turizm faaliyetlerinin gelişmesinde, bitki örtüsü özelliklerinin önemli derecede etkisi olmuştur.

Giresun'un her mevsimi yağışlı, yazları serin geçen ve kışları pek soğuk olmayan okyanusal iklim özellikleri, bitkisel hayata olağan üstü elverişli gelişme şartları sağlayarak, bu kıyı kuşağının ve genellikle kenar dağların kuzey eteklerini, nemcil ormanları, karakteristik orman gülleri (rhododendronları) ile karakterize eden gür kolşik formasyonun doğal temelini hazırlamış bulunmaktadır[72].

Bu gür, tür bakımından zengin ve genellikle nemli orman formasyonunun 0 ile 700 m. arasındaki kıyı kesiminin en alt katını meydana getiren ve Handel-Mazetti'nin "Südpontische Busch Waldzone", Louis'in ise "Winterlose Tiefenstupe" adını verdiği

---

[70] Dizdar, M.Y., 1987, a.g.e., s. 18-19.
[71] 1991, Türkiye'nin Çevre Sorunları, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara, s. 306-307.
[72] Erinç, S., 1945, a.g.m. s.123.

etek ormanları, yurdumuzun en büyük nüfus yoğunluklarının görüldüğü bölgelerden biri olan bu kıyı şeridinde, geniş alanlarda ortadan kalkmış, yerini tarlalara ve özellikle fındıklıklara bırakmıştır. Bu kıyı kuşağında, adeta bütün bitkisel görünümü karakterize edecek derecede yaygın olan yüksek çalı toplulukları da yine aynı insel müdahalelerin bir sonucudur[73].

Karadeniz kıyıları boyunca uzanan etek ormanları sürekli olarak tahrip edildiği ve hayvan otlatıldığı için geniş yapraklı ağaçlar çalı formunda kalmaktadır. Ayrıca, bu sahada Akdeniz kökenli bitkiler de bulunur. Bu iki ayrı fitocoğrafya bölgesine ait olan topluluklar, tahriplerin yoğun olduğu alanlarda psödömaki formasyonunu meydana getirirler. Sahilde genelde dar bir zonda (0-50 (200) m) izlenebilmektedir[74].

Karadeniz kıyı kesiminde, çoğunlukla Akdeniz elemanlarına ait olan belli başlı psödömaki elemanları şunlardır; defne, menengiç, kocayemiş, sandal, funda, muşmula, zeytin, karaçalı, mersin, ormangülü ve benzeridir[75].

Giresun, kıyı kesiminden itibaren yaklaşık 400 ile 500 m.'lere kadar yoğun bir kültürel bitki örtüsü ile kaplıdır. Bu örtü, monokültür şeklinde daha çok fındık bahçeleri ile temsil edilir. Bu fındık bahçelerini kent yerleşim alanı içerisinde yer alan Giresun kalesinin kuzey etekleri ile Teyyaredüzü, Çıtlakkale, Güre, Samanlık Kıranı, ve Aksu gibi mahallelerde de görmek mümkündür. Hatta kentin kimi yerlerinde sahil karayolunun hemen kıyısından başladığı dikkati çeker (Fotoğraf 1.9). Bu fındık bahçelerinin içerisinde elma, armut, kiraz, ceviz, erik, şeftali ve dut gibi çeşitli meyve ağaçları ile evlerin önünde yer yer mısır tarlaları ve sebze yetiştirme bahçelerini de görmek mümkündür. Çok eğimli ve engebeli yerler ise, genel olarak, yayvan yapraklı orman kümeleri ile örtülüdür. Nem ve yağış şartları uygun olduğundan (yıllık yağış miktarı 1300 mm.yi bulur), bölgede bitki örtüsünden yoksun kesimlere çok ender rastlanır.

Hemen hemen 600-700 m. yükseltilere kadar yer yer fındık bahçeleri devam ederse de, 500-600 m. ler ile 1200-1300 m.lere kadar araya nispeten çayırların da sokulduğu çoğunluğu yayvan yapraklı türlerden oluşan bir orman katı yer alır.

---

[73] Erinç, S., 1945, a.g.m., s. 123.
[74] Anşin, A., 1981, *Doğu Karadeniz Bölgesi Sahil ve İç Kesimlerinde Yayılan Ana Vejetasyon Tipleri*, KTÜ Orman Fak. Der., cilt:4, s: 1, Trabzon, s. 15-16.
[75] Atalay, İ., 1994, Türkiye Vejetasyon Coğrafyası, Ege Üniv. Basımevi, İzmir, s. 170.

Kayın ormanları, bu bölümde sahilden başlar, Giresun-Dereli ve Kümbet yaylası dolaylarında 1700 m. ye kadar çıkar. Bu ormanları, 500-1200 m. arasında diğer geniş yapraklı türlerle topluluklar oluşturur; ancak 1200 ile 1500 m. arasında ise ladinleri bünyesine alan karışık ormanlar halinde bulunur. Bölgedeki saf kayın ormanları yanında, kayın ile birlikte ladin, kızılağaç, kestane, ıhlamur ve göknar bileşimi ormanlar da yer alır[76].

Fotoğraf 1.9. Giresun Kenti İçerisinde Oldukça Sık Görülen Fındık Bahçeleri ve İçerisinde Yer Alana Kızıl Ağaçlardan Bir Görünüş.

Kayınlar özellikle akarsu vadileri boyunca yer yer 1500 m.'nin üzerine kadar sakallı kızılağaçların hakimiyeti altında orman meydana getirir[77].

Kayın ormanlarına iştirak eden önemli ağaç türleri ise; ıhlamur, kestane, çınar yapraklı akcaağaç, sapsız meşe ve gürgendir. Ağaççıklar ise orman gülleri; hanım eli, tüylü kartopu, şimşir, porsuk, üvez, frenk üzümü, adi papaz külahı, kayacık, fındık, kuruyemiş veya taflan oluşturur. Saf ve karışık kayın ormanlarının alt katında, yoğunlukla orman gülü, karayemiş, çeşitli eğrelti ve böğürtlenler yaygındır[78].

Kayın ormanları Aksu çayı havzasında oldukça yaygındır.

[76] Atalay, İ., 1994, a.g.e., s. 135.
[77] Atalay, İ., 1994, a.g.e., s. 135.

Giresun ilinde 1500 m. den sonra çoğunlukla saf topluluklar oluşturacak sis alan yamaçlar boyunca 2000 m.'nin üzerine kadar çıkan alanlarda ladin ormanları görülür. Yer yer göknarlarla karışım yapan ladin ormanları, iç kısımdaki yüksek yerlerde yerini sarıçamlara bırakır. Bu orman örtüsü 2000 m.lerde sona erer. Daha yüksek alanlarda alp tipi gür çayırlarla kaplı yaylalar yer alır. Giresun dağlarının güneyindeki Çoruh-Kelkit Vadi Oluğuna bakan kesimlerde ise daha çok meşelerden oluşan kurakçıl ormanlar ve bozkır (step) bitkileri ön plana çıkar[79].

Giresun ilinde ormanlık alanlar, oldukça geniş yer kaplamaktadır. İl arazisinin % 34'ünü oluşturan orman alanının % 25'ini normal kuru alanı, % 24'ü bozuk orman alanı ve % 51'i de çok bozuk orman alanından oluşmaktadır[80].

Giresun ili 1998 yılı orman ürünleri üretimi ise; tomruk 44 412 m^3, maden direği 6 060 m^3, sanayi odunu 3 329 m^3, kağıtlık odun 13 613 m^3, lif yonga (ster) 4 670 m^3, yakacak odun (ster) 8 292 m^3 ve sırık (ster) 1 073 m^3.' dür[81]. Giresun'da, orman ürünlerine dayalı birçok sanayi kurulmuştur. Bunların en önemlisi de çevre ormanları değerlendirmek üzere kurulan SEKA Aksu Kağıt Müessesesi'dir. Bunun haricinde daha birçok küçük kuruluş da bulunmaktadır. Diğer taraftan bugün kentteki konutların çoğunda, yakacak olarak bu orman ürünlerinden ve fındık kabuğundan yararlanılmaktadır.

Öte yandan bitki örtüsü-mesken ilişkisi açısından bakıldığında, eskiden kent ve yakın çevresinde geniş ölçüde kullanılan ahşap malzemenin, günümüzde artık yerini hemen tamamen modern yapı gereçlerine bıraktığı gözlenmektedir. Ahşap yapı malzemenin kullanıldığı konutlara daha ziyade Giresun'un Sultan Selim, Şeyh Keramettin, Kale, Çınarlar, Hacı Siyam, Hacı Hüseyin ve Gemiler Çekeği gibi eski merkezi mahallelerinde rastlanmaktadır ve bunların çoğu harap olmuş durumdadır. Kentin çevresindeki kırsal alanlarda ahşap malzemenin kullanıldığı ev ve eklentilerine biraz daha fazla olarak rastlamak mümkündür.

Her ne kadar Giresun halk tarafından *Yeşil Giresun* olarak adlandırılırsa da, bugün kent içerisinde yeşil alana rastlamak pek mümkün değildir. Sadece Giresun

---

[78] Atalay, İ., 1994, a.g.e., s. 136.
[79] Atalay, İ., 1994, a.g.e., s. 170-178.
[80] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1999, a.g.r., s. 22.
[81] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1999, a.g.r., s. 22.

kalesi çevresindeki yeşil alanlar ile Gedikkaya çevresindeki yeşil alanlar, nispeten bölgenin doğal bitki örtüsü özelliklerini yansıtacak niteliktedir. Bu gibi yerler, halk tarafından rekreasyonel faaliyetler için kullanılmaktadır. Ancak, kentin çevresinde, fındık bahçeleri ve diğer bitki türlerinin oluşturduğu yoğun bir yeşil alan görmek mümkündür. Bu da, kentin çevresinde, hemen bütün Karadeniz Bölgesi'ndeki kentlerde de olduğu gibi olağanüstü bir tabii güzellik meydana getirmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

BEŞERÎ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

2.1 Kuruluşu ve Tarihî Gelişimi

Doğu Karadeniz'in önemli yerlerinden biri olan Giresun, gerek konumu ve gerekse nispeten korunumlu limanı ile eski çağlardan beri oldukça önemli bir yere sahip olmuştur[1]. Başlangıçta bir kale olarak kurulup gelişme gösteren Giresun'un Türkler tarafından fethi öncesi ve sonrası tarihî hakkında bilinenler, sadece tarihî olaylar bakımından değil aynı zamanda kentin fizikî ve sosyal yapısı itibarıyla da yeterli değildir[2]. Kentin adı ve kurulduğu yer konusunda değişik görüşler ileriye sürülmüştür.

Kentin bugünkü adının kaynağı, antik çağın Kerasus'una bağlanmaktadır[3]. Her ne kadar Kerasus'un bugünkü Giresun'un yerinde değil, ona nazaran daha doğuda, şu anki Vakfikebir'in yerinde, Fol deresi (Kiepert haritasında Kerasun Dere) olduğu yerde bulunmuş olduğu görüşü gerçeğe daha yakın görünüyorsa da, Seylax'a göre, Choerades adını taşıyan ve Pontus kralı Pharnakos tarafından, günümüzdeki Giresun'un yerinde inşa edilerek veya genişletilerek Pharnakeia adını alan kente, çok geçmeden *Kerasus* denilmiştir[4]. Ayrıca hemen yeri gelmişken şunu da belirtmek gerekir ki, XIX. Yüzyılın bazı titiz araştırmacılarınca üç ayrı Kerasus'un varlığını ortaya çıkarmışlardır. Bunlardan biri Sinop'un batısında, ikincisi az önce belirttiğimiz Vakfıkebir'in doğusunda (Kireşon), üçüncüsü de bugünkü kentin biraz uzağındaki vadide yer almakta olup Kireşon-Kerasus ihtimali çok zayıftır; Kerasus için Giresun'dan daha uzakta herhangi bir yer aramaya da gerek yoktur[5].

XIII. yüzyıl İtalyan deniz haritalarında kentin adı *Chirizonda* şeklinde görülmektedir ki, sonradan kullanılan *Kerasounde* (Cera sonte), *Kerasunt* ve benzeri gibi yazılış şekilleri bundan türemiştir[6]. Kerasus'un civarda bol miktarda yetişen kirazdan geldiği de rivayet edilir. Romalıların eline geçen Giresun Romalı Lucullus'un

---

[1] Emecan, M.F., 1989, *XV-XVI. Asırlarda Giresun ve Yöresine Dair Bazı Bilgiler.* Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Derg., s:4, Samsun, s. 1.
[2] Emecan, M.F., 1996, *Giresun Tarihinin Bazı Meseleleri. Giresun Tarihi Sempozyumu*, Bildiriler, Giresun Belediyesi Yayınları No:1, İstanbul, s. 19.
[3] Darkot, B., 1988, İslam Ansiklopedisi. Giresun Maddesi, 4. Cilt Milli Eğitim Basımevi, İstanbul s. 789.
[4] Darkot, B., 1988, a.g.e., s. 789. Anthony Breyer-David Winfield, The Byantine Monuments and Topography of the Pontus, I, Washington 1985, s. 126; Şemsettin Sami, Kamusül-Alam, c. V, İstanbul 1314 (1896), s. 3625, 3935-3936.
[5] Emecan, M.F., 1996, Giresun.. Diyanet İslam Ansiklopedis, cilt:14, İstanbul, s. 79.

hakimiyetinde iken *Kreasus* yani *kiraz* diye isimlendirilmiştir. Çünkü buradan Roma'ya götürülen kirazlar oradan da Avrupa ve İngiltere'ye yayıldığı belirtilmektedir[7]. Gerçekten de bugün yörede yabani halde bol miktarda kiraz ağacına rastlamak mümkündür.

Diğer bir kaynağa göre ise Giresun'un adı, yarımadanın denize doğru bir boynuz gibi uzanması nedeniyle eski Yunanca'da *boynuz* anlamına gelen *Kerastan* türetilmiştir. Kaynaklarda adı *Kerasus*, *Kerasous*, *Cerasous*, *Chirizonda*, *Cerasonte*, *Kerassunde* şekillerinde de geçen[8] ve Katip Çelebi (Cihannüma, s.429)'nin *Kiresun* şeklinde yazdığı (başka yerlerde *Kiresun* ve *Keresun*), kent Türk hakimiyeti döneminde bugünkü söylenişi ile Giresun olarak anılmıştır[9].

Doğu Karadeniz ve dolayısıyla Giresun ile ilgili ilk tarihî bilgiler Yunanlı coğrafyacı ve seyyahların eserlerinde görülmektedir. Giresun, Anadolu'nun, arkeolojik araştırmaya en az konu olmuş kentlerinden biridir. Bu nedenle Giresun'da yazılı tarih öncesi dönemlere ışık tutacak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır[10].

Giresun kentinin ilk kuruluş yerini oluşturan kalenin ne zaman kurulduğu ve nasıl bir yerleşmeye sahne olduğu hakkında kesin bir bilgi yoktur. Hititler döneminde Azzi ülkesinin bu bölgeyi de içine aldığı, MÖ IV-V. yüzyıl Grek kaynaklarında ise Pontus denilen kesimin bir parçası olduğu belirtilir. Kerasus adlı bir yerleşme yerinin veya kalenin, MÖ 670'lerde Karadeniz bölgesinde koloniler oluşturmaya başlayan Miletoslular tarafından kurulduğu ileri sürülür[11]. Ünlü tarihci Plinius *Vaturalis Historia* adlı yapıtında Miletoslular'ın bu bölgede 90 kadar kent kurduklarını yazmakta, ancak bunların çoğunun *emporion* (yükleme-boşaltma iskelesi) olmaktan öteye gidemediğini belirtmektedir. Bununla birlikte, emporionların bir bölümü daha gelişmiş birer ticaret ve balıkçılık merkezi durumuna gelebilmişlerdir. Sonradan büyüyerek önem kazanan bu merkezler arasında Sinope (Sinop), Amisos (Samsun), Kerasos (Giresun), Trapesus (Trabzon) gibi kentler vardı[12].

---

[6] Darkot, B., 1988, a.g.e, s. 789.
[7] P., Mıras, Bijiskyan., 1817-1819, Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası (Çeviri: Hrand D. Andreasyon) 1969, İstanbul, s. 37.
[8] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s. 78.
[9] Darkot, B., 1998, a.g.e, 789.
[10] Yurt Ansiklopedisi, 1982, Giresun Maddesi Cilt:5, İstanbul, s. 3111.
[11] Emecan, M.F., 1996, a.g.e, s. 78.
[12] Yurt Ansiklopedisi, 1982, s. 3112-3119.

Kalesi Pontus kralı Farnakos tarafından inşa ve tamir olunan kent, Cenevizlilerin önemli bir ticaret kolonisi haline gelmiş, Trabzon Rum İmparatorluğu zamanında da bu özelliğini sürdürmüştür. Selçuklular zamanında fetih gayesiyle bölgeye yollanan Türk boyları (özellikle Çepniler) tarafından yurt edinilen Doğu Karadeniz hattı içerisinde önemli bir yere sahip olan Giresun, Fatih'in Trabzon'u fethinden (1461) sonra ebediyen Türk ülkesi olmak üzere Osmanlı topraklarına katıldı. Bu tarihten sonra oluşturulan *Çepni Hükümeti*'nin merkezi yapılan Giresun, Trabzon Sancağı'na bağlandı[13].

Giresun'un bir Türk-İslam kenti haline gelişi XV. Yüzyılın sonlarından itibaren başlamıştır. Bunda bölgede idarecilik yapmakta olan Yavuz Sultan Selim'in oldukça büyük bir rolü olmuştur. Yavuz burada bir cami yaptırdığı gibi sivil iskanı da desteklemiş, böylece fizikî gelişme hızlanmaya başlamıştır. Denilebilir ki, Giresun'un bir kent haline gelmesinin gerçek kurucusu Yavuz Sultan Selim'dir[14].

Giresun, Osmanlılar zamanında günden güne gelişmiş ve Karadeniz'in önemli ticarî limanlarından biri haline gelmiştir. Bunda da Giresun'u İç Anadolu'ya bağlayan yolların önemli rolü olmuştur. Diğer taraftan Giresun'da bu dönem boyunca zaman zaman bazı önemli olaylarla karşı karşıya kalmıştır. XVI. yüzyılın sonlarına doğru görülen eşkıyalık hareketleri Giresun ve çevresini de etkisi altına almıştır. Bu yüzyılın başlarında Giresun'un Çepniler'le meskun dağ köylerinin bir kısım halkı Safevi propagandasının etkisiyle İran'a kaçmıştır. Buna yüzyılın son çeyreğinde Pazarsuyu kazasında toplanan otuz kadar medreselinin kentte yaptığı eşkıyalık faaliyetleriyle, XVII. yüzyılın başlarında Celali gruplarının çıkardığı isyanlar da eklenebilir. Aynı zamanda 1634 yılında Giresun'un Kazakların yağmasına sahne olduğu ve XIX. yüzyılın ilk çeyreğindeki Tuzcuoğulları isyanından Karadeniz bölgesi ile birlikte Giresun'un da etkilendiği bilinmektedir[15].

Osmanlı hakimiyetine girişine kadar sağlam bir kale olarak önemini koruyan, Antik çağda madenleriyle ün yapan ve denizdeki balıklarının bolluğuyla övülen Giresun, nispeten korunaklı limanı ile de Doğu Karadeniz'de birkaç askeri üstten biri olmuştur. İlkçağ yazar ve coğrafyacılarının verdikleri bilgilerden kentin bu özelliklerde olduğu anlaşılmaktadır. Ortaçağa doğru Pontus bölgesinde fındık ticaretiyle ön plana

[13] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 157-160.
[14] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 23.
[15] Emecan, M.F., 1996, DİA, cilt: 14, s. 79-80.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

çıkan, iç kesimde yer alan madenleriyle ünlü Şebinkarahisar (Karahisar-ı Şarki) ile de iyi sayılabilecek bir yol bağlantısı olan ve bu yörenin hububatının ve madenlerinin ihraç limanı özelliği kazanan Giresun, Ortaçağda dokuma mamulleri ve şap ihracatıyla dikkat çeken bir kale-kent durumundaydı. Bu dönemde yerleşme, denizden 100 m. kadar bir yükseklikte volkanik kayalar üzerindeki kalenin hemen etrafına ve özellikle doğusuna doğru gelişmeye başlamıştır[16].

VII. ve VIII. yüzyıllarda Giresun'da Bizans'a ait resmi bir ticaret bürosu vardı. Yine Bizans idaresi altında XI. yüzyıldan itibaren bir metropolitik haline gelen kent, Bizans döneminde gösterişsiz bir yer olmakla birlikte kültürel açıdan bir hayli hareketli bir dini merkezdi. Trabzon Rum İmparatorluğu zamanında bölgedeki ikinci merkez durumuna gelen Giresun, civardaki Türkmenler'e karşı imparatorluğun batı ucunda sağlam bir kale durumuna geldi. Schiltberger Karadeniz bölgesindeki kentleri sayarken Samsun ve Trabzon ile birlikte Giresun'un adını da belirtmektedir. Bu da kentin belirli ve bilinen bir merkez olduğu anlamına gelmektedir. Katalan elçisi Clavijo ise 9 Nisan 1404'te gördüğü kentin sahilde yer aldığını ve evlerin denize dönük olduğunu belirtir. Bu açıklamalardan da XIV. yüzyıl sonlarında burada sivil yerleşmenin bulunduğu ve kalenin doğusundaki denize inen yamaçta limana doğru evlerin sıralanmış olduğu anlaşılmaktadır. Osmanlı hakimiyeti döneminde de bu durumunu koruduğu bilinen Giresun, bir kale-şehir ve liman olarak yavaş bir gelişme göstermiştir[17].

Giresun 1486'ya doğru yerleşmenin kale içinde ve hemen civarında olduğu askeri vasfın ön plana çıktığı bir kent özelliği gösteriyordu. XVI. yüzyılda şehir halkı denizcilik yanında civardaki bahçelerde ziraatle meşguldu. Vergi gelirleri arasında yer alan ve ekonomik olarak önemli sayılabilecek bir değer taşıdığı anlaşılan başlıca ürünler meyve, ceviz, hububat, soğan-sarımsak, kendir, nar ve üzümdü. Darı ve fındığın ekonomik bir değer kazanması, özellikle bu sonucu ürünün vergi gelirleri arasında yer alması 1580'lerde oldu[18].

XVII. yüzyılda Giresun'un fizikî ve sosyal yapısı hakkında fazla bilgi yoktur. Katip çelebi Cihannüma'sının orijinal nüshasında Giresun'dan bahsetmektedir. Evliya Çelebi ise burası hakkında, çarşı içinde camileri, mescidi, han, hamam ve pazarı

[16] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 80.
[17] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 80.
[18] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 81.

bulunan, çok büyük olmayan bir kasaba olarak tanıtır. Kasım 1682 tarihli bir avarız tahrir defterine göre kentte beşi müslümanlara, biri hıristiyanlara ait olmak üzere altı mahalle vardı [19].

XVIII. yüzyılda kentin ticarî açıdan geliştiği belirtilmektedir. 1701'de Giresun'u gören Tournefort kent hakkında yeterli bilgi vermez, ancak nispeten büyük bir liman kenti olduğunu belirtmektedir[20].

XIX. yüzyılın başında Giresun'dan geçen Trabzonlu Bijıskyan, burada iki liman olduğunu belirtiyor; Doğudaki Demirkapı, batıdaki Lonca Limanı olup, her ikisinin de kışın emniyetli yerler olmadığını ve kentte bir kısmı dükkân olan 1 000 kadar evin bulunduğunu yazar[21].

Kent XIX. yüzyılın sonlarına doğru önemli bir liman haline geldi; çevrede yetiştirilen fındık, mısır ve fasulye gibi ürünlerin dış bölgelere gönderildiği bir merkez özelliği kazandı. Bu özelliğinden dolayı kentte ticaret acenteleri kurulmuş olup, 1893'te haftada beş altı vapur limana uğramaktaydı[22].

Kagir evleri bulunan ve etrafı fındık bahçeleriyle çevrili olarak tasvir edilen XX. yüzyıl başlarındaki Giresun, özellikle iç kesimlerle limanı arasındaki nispeten iyi sayılabilecek yol bağlantısı nedeniyle oldukça hareketli sayılabilecek bir alış verişe sahne olmaktaydı. Bakırcılık yanında kilim, aba, şal, peşkir, tire gibi dokumalar önemli bir ekonomik değere sahipti. Bu ticarî aktivitenin bir sonucu olarak kentin XIX. yüzyılın sonlarından itibaren fizikî görünüşünde de büyük değişiklikler meydana gelmiştir. 1870'te 9 han, 230 dükkân, 42 mağaza, 4 boyahane, 2 basmahane varken 1871'de 1 gümrük, 1 telgrafhane, 10 han, 84 mağaza, 224 dükkân, 1 hükümet konağı ve 968 hane; 1880'lerde 22 han, 382 dükkân bulunduğu belirtilmektedir. Cuinet ise 15 han 464 dükkân olduğundan söz eder. 1869-1880 döneminde kentin nüfusu 9400-9800 dolayında idi. Ayrıca 8 cami, 4 mescit, 5 Rum, 1 Ermeni Kilisesi, 2 medrese, altısı müslümanlara, ikisi Rumlara ait 8 mektep, 1 rüştiye, 3 hamam, 17 fırın vardı[23].

---

[19] Emecan, M.F., 1996, DİA, s.82.
[20] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 82.
[21] P.Miras, Bijıskyan., 1817-1819, a.g.e., s. 37-38.

[22] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 82.
[23] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 82.

Sonuç olarak, ilk olarak savunma ve korunma amacına yönelik bir kale olarak önem kazanan Giresun, XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren bu özelliğini kaybederek, nüfusun, ekonomik canlılığın arttığı, yöreye has zirai ürünlerin ekonomik bakımından giderek değer kazanmaya başladığı, Doğu Karadeniz sahilinin önemli liman kentlerinden biri durumuna gelmiştir[24] (Fotoğraf 2.1).

Fotoğraf 2.1. Eski Giresun'dan Bir Görünüm.

Cumhuriyet dönemi ile birlikte 1923 yılında il olan Giresun, bu tarihten itibaren bir kentleşme ve fonksiyonlaşma süreci içerisine girmiştir. Ancak bu hemen hemen tüm Türkiye'de olduğu gibi oldukça yavaş gelişmiştir. Kentin ilk yerleşimi kale ve çevresinde olmuştur. Kale Mahallesi, Sultan Selim Mahallesi, Kapu Mahallesi ve Hacı Hüseyin Mahalleleri kentin ilk çekirdeğini oluşturmaktadır. Bu mahalle sınırları içerisinde kalan kale eteklerindeki mevcut yerleşme halen tarihî dokusunu ve niteliğini evleri ve sokakları ile sürdürmektedir. Giresun bu eski yerleşim alanı, topoğrafik olarak bir semere benzeyen yapının doğusunda ve batısında yer almaktadır. Bu topoğrafik yapı, kenti doğu yaka ve batı yaka olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Bu semerin denize yakın ve kuzeydeki en yüksek konumda ise tarihî kale yer almaktadır. Kentin bu eski iki yerleşim alanı tarihî bir ulaşım aksı olan Gazi caddesi ve Sokakbaşı caddesi ile bu

[24] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 16.

semerin üzerinden geçerek birbirine bağlanmaktaydı. Doğu yakasında, eski konut yerleşimi kalenin eteklerine, kuzey ve kuzeybatı hakim sert rüzgârlarından korunarak yerleşmiştir (Fotoğraf 2.2). Bu konum da yer alan kentsel sit alanının ilk yerleşim dokusu, bahçe içerisinde iki katlı evler şeklindedir.

Fotoğraf 2.2. Kentin İlk Kuruluş Yerini Oluşturan Giresun Kalesinden ve Modern Binalar Arasında Nispeten Tarihî Dokusunu Koruyan Evlerin Bulunduğu Kalenin Doğu Kesiminden Bir Görünüş.

Giresun'da 1933 yılından sonra Nizamiye ve Şeyhkeramettin mahalleriyle Çınarlar, Gemiler Çekeği, Hacısiyam, Hacı Miktad, Çıtlakkale ve Osmaniye gibi mahalleler gelişmeye başlamış olup, 1940'larda kentteki mahalle sayısı on ikiyi bulmuştu[25]. Kentin 1950'ye kadar ve daha sonra 1950-1970 yılları arasında, bu tarihî kesimin çevresinde bir şerit halinde ve tümü yarımadada korunabilecek şekilde yerleşme alanları gelişmiştir. Bugün bu mahaller gelişimlerini tamamlamış durumdadır.

Türkiye özellikle 1950'lerden itibaren hızlı bir sanayileşme içerisine girmiştir. Sanayi faaliyetlerinin genellikle kent yerleşmelerinde ya da yakınlarındaki kırsal sahalarda kurulmaları, buna karşılık kırlarda nüfusun hızla artmasının daha da belirli hale getirdiği toprak azlığı, kır nüfusunun kentlere göç etmelerine neden

olmaktadır[26].Dolayısıyla da bu tarihlerden itibaren Giresun'da da az da olsa gelişmeye başlayan sanayileşme faaliyetleri, nüfus artış miktarının hız kazanması ve kentsel nüfus miktarının 1950'lerden sonra yükselmeye başlaması, kentsel gelişmeyi sağlayan en önemli etkenler olmuştur.

Giresun kentinin 1950'den sonraki gelişmesini belirleyen en önemli etkenlerden birisi, hiç şüphesiz limanın yapılmış olmasıdır. Limanın 1959 yılında işletmeye açılması, kısmen de olsa iş ve ticaret yerlerinin liman tarafına kaymasına neden olmuş, bu da kentin batı yönünde gelişmesini sağlamıştır.

Kentin 1964'te yapılan imar planı ile sahil karayolu kesinlik kazanmıştır. Daha önceleri kentin içinden geçen karayolunun sahilden geçirilmesi ile kıyı boyunca çizgisel bir gelişme olmuş, çok katlı binalarla yerleşim alanları sahile kaymaya başlamıştır.

Giresun, 1970'lerden günümüze kadar gelişimini hem doğu yönünde, hem de batı yönünde sürdürmüştür. Kentin doğudaki gelişimin etkileyen en önemli faktör, 1967'de Aksu deresinin kenarında kurulan Seka-Aksu Kağıt Fabrikasıdır. Bağacık deresinin hemen yanında büyük sanayi sitesinin kurulması ve aynı zamanda Giresun Organize Sanayi Bölgesinin de sahilden 3 km. uzaklıkta Bağacık mevkiine yapılmakta olması, kentin günümüzde doğu yönünde gelişmesini sağlayan diğer önemli etmenler olmuştur.

Kentin batıdaki gelişimin ise Fiskobirlik Entegre Tesisleri ve kamu binalarının yer alışı yönlendirmiştir. Bu binalar batıya gidildikçe sırasıyla, stadyum, Vileyet, Orman İşletme Müdürlüğü, Ziraat Müdürlüğü, Karayolları, Süt Fabrikası, Otogar, Hastahane, Cezaevi, Y.S.E., Tekel Müdürlüğü ve Fiskobirlik Tesisleri'dir.

Giresun eski yerleşim yerinde, idarî ve ticarî konutların oluşturduğu tek merkez çevresinde gelişen bir kent yapısındaydı. Aksu'nun Giresun'a bağlanması, burada yer alan Seka Kağıt Fabrikası, önemli işçi ve personel kapasitesiyle çevresinde bir etki alanı oluşturmuştur. Yine 1981'de faaliyete geçen Fiskobirlik Entegre Tesisleri'nin hizmete açılması ile çevresinde daha geniş bir etki alanı oluşturmuştur. Bu tesisin yanında küçük sanatlar ünitesinin oluşması ile burasının etki alanı daha da artmıştır.

---

[25] Giresun Belediyesi, (1998), a.g.r., s. 105.
[26] Tümertekin, E., 1973, Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar. İst. Üniv. Yay. No: 1840, Coğr.Enst. Yay. No:72, İstanbul, s.3.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Kentin bugünkü merkezine göre biri batıda, diğeri doğuda, kentin iki ucunda oluşan bu etki alanları, Giresun'u sahil yolu boyunca çizgisel bir yerleşme ve gelişme biçimine zorlamaktadır. Bu zorlama, arazinin doğal yapısı, sahildeki çok az düzlük alanlardan sonra arazinin birden çok eğimli bir şekilde yükselmesi ile de ilgilidir.

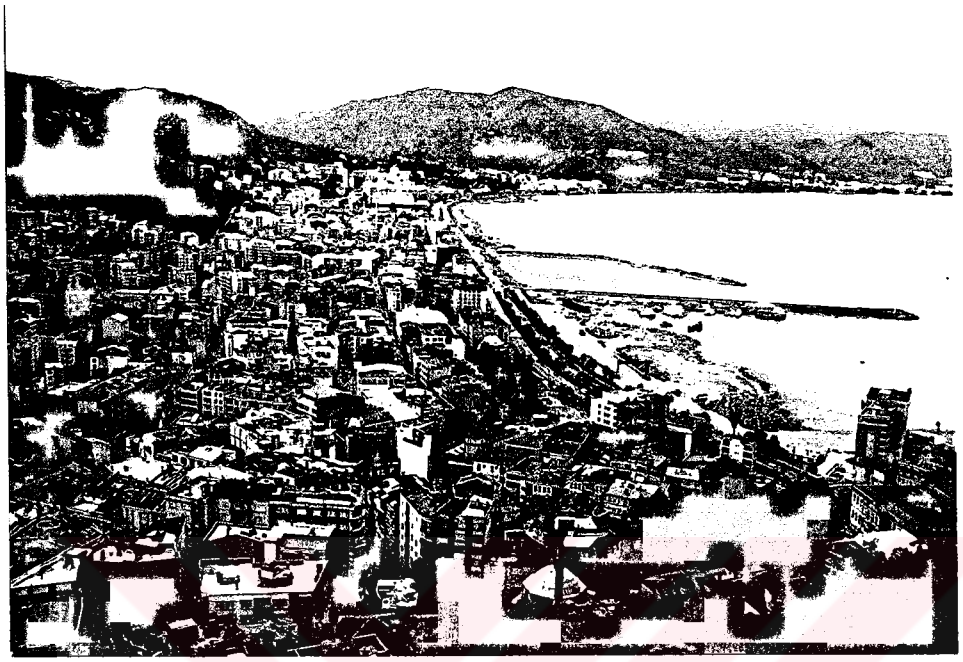
Yerleşmeye uygun olmayan arazi ve denize dik inen derelerin derin vadilerinin oluşturduğu eşiklerin yanı sıra, merkezler arasında daha önce oluşan konut dışı kullanım alanları, bu çizgisel yerleşmeler arasında kopukluklara neden olmaktadır. Bu da merkezlerin etki alanlarının sınırlı bir düzeyde olmasına yol açmaktadır.

Giresun kentinin eski kıyı boyunca batıda Çıtlakkale, doğuda Gemiler Çekeği mahallerine kadar etkisini gösterebilmektedir. Fiskobirlik Entegre tesislerinin Teyyaradüzü mahallesinde, Seka Kağıt Fabrikasının ise Aksu mahallesinde etki alanı oluşturabilmiştir. Bunların arasında, Entegrenin yanında küçük sanatlar grubu, Sunta Fabrikası, Gemiler Çekeği'ndeki sanayi sitesi, stadyum ve Çıtlakkale'de yapımı sürmekte olan hükümet konağı ve buradaki resmi kuruluşlar kentin gelişimine etki eden noktalardır. Ancak, çevrelerinde gelişime uygun alan olmamasından dolayı, alt merkez oluşumunu zorlamaktadır. Ayrıca kentin gelişme yükünü etkileyecek Organize Sanayi ve Erikliman'a taşınan Giresun Eğitim Fakültesi ve kurulması düşünülen üniversite kentin gelişimini etkileyecek niteliktedir (Harita 2.1, Fotoğraf 2.3).

Giresun'un batı gelişme aksı kentsel gelişim açısından, kentin doğu ve güneydeki alanlarına göre topoğrafik açıdan çok daha elverişli düzlüklerden oluşmaktadır. Kıyıdaki bu düzlük alandan önce eski yol ve daha sonra ise sahil karayolu geçmiştir. Bu yüzden kentsel gelişim alanları kıyıda, batıdaki elverişli düz alanların aksine, daha engebeli alanlardan oluşmaktadır (Fotoğraf 2.4.). Ancak, bu kesim de kıyıdan güneye iç kesimlere doğru gidildikçe, parçalı olarak daha az eğimsiz alanlara rastlamak mümkündür. Bu nedenle Gedikkaya ve Adatepe yükseltileri çevresindeki alanlar ile Boğacık ve Aksu vadilerindeki taban alanları günümüzde kentsel gelişimin görüldüğü ve muhtemelen de gelişeceği alanlardır.

Kentsel yerleşim alanının doğu-batı doğrultusunda sahil karayolu boyunca gelişmesinin yanı sıra, güney kesiminde bulunan yakın köy yerleşmelerine giden yol boylarında da kentsel gelişim yayılmaya başlamıştır. Uygun olan düzlüklerde, fındık bahçeleri içinde yola yakın kesimlerde yapılaşmalar meydana gelmiştir. Bu yerleşim

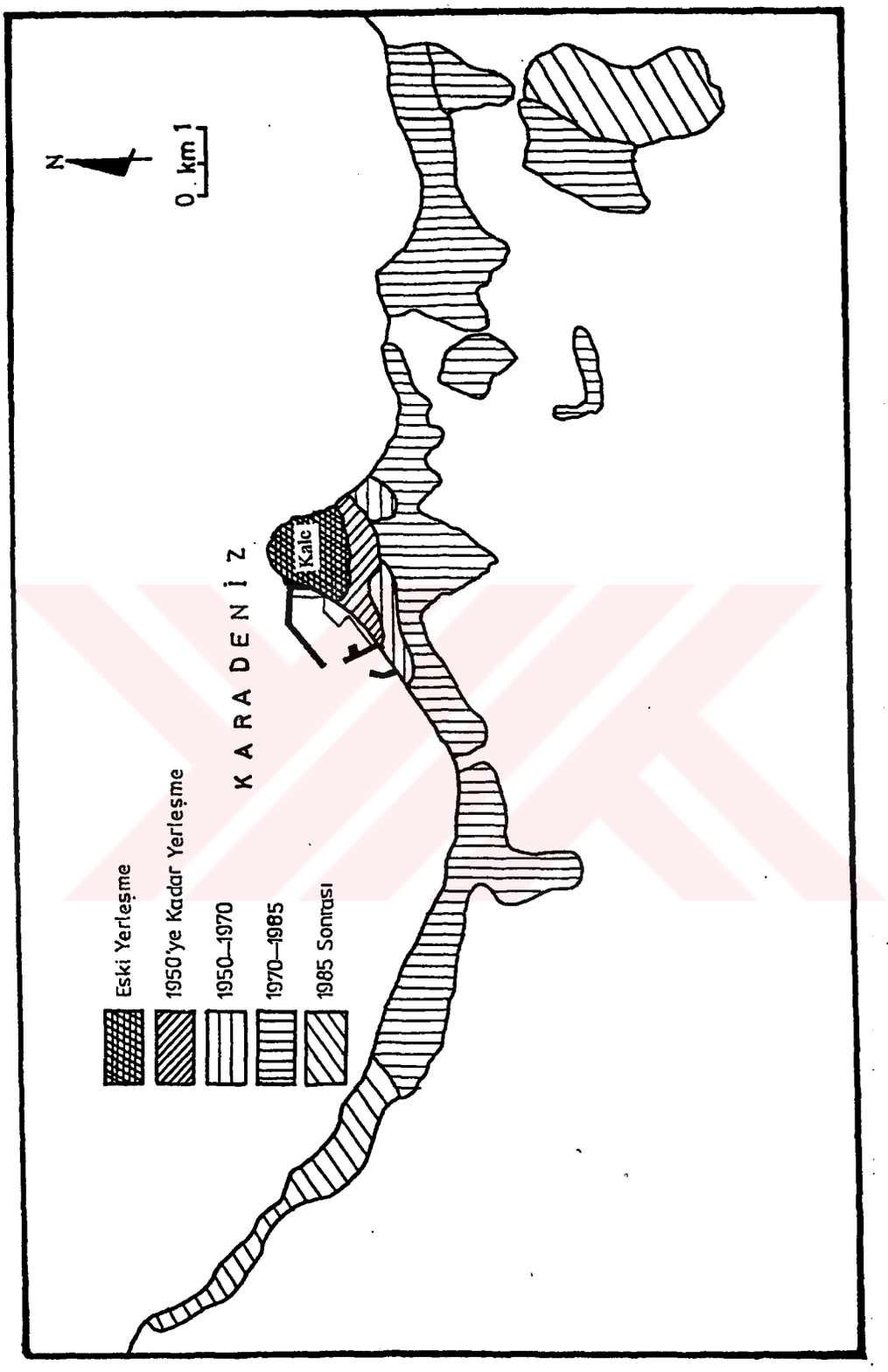
yerleri yol güzergâhları boyunca parçalı olup, birbirleri arasında da herhangi bir bağlantı pek söz konusu değildir.

Fotoğraf 2.3. Günümüzde Daha Çok Batı Yönünde Gelişme Gösteren Giresun Kentinin Bu Kesiminden Bir Görünüş.

Fotoğraf 2.4. Giresun'un Doğudaki Gelişim Alanından Bir Görünüş.

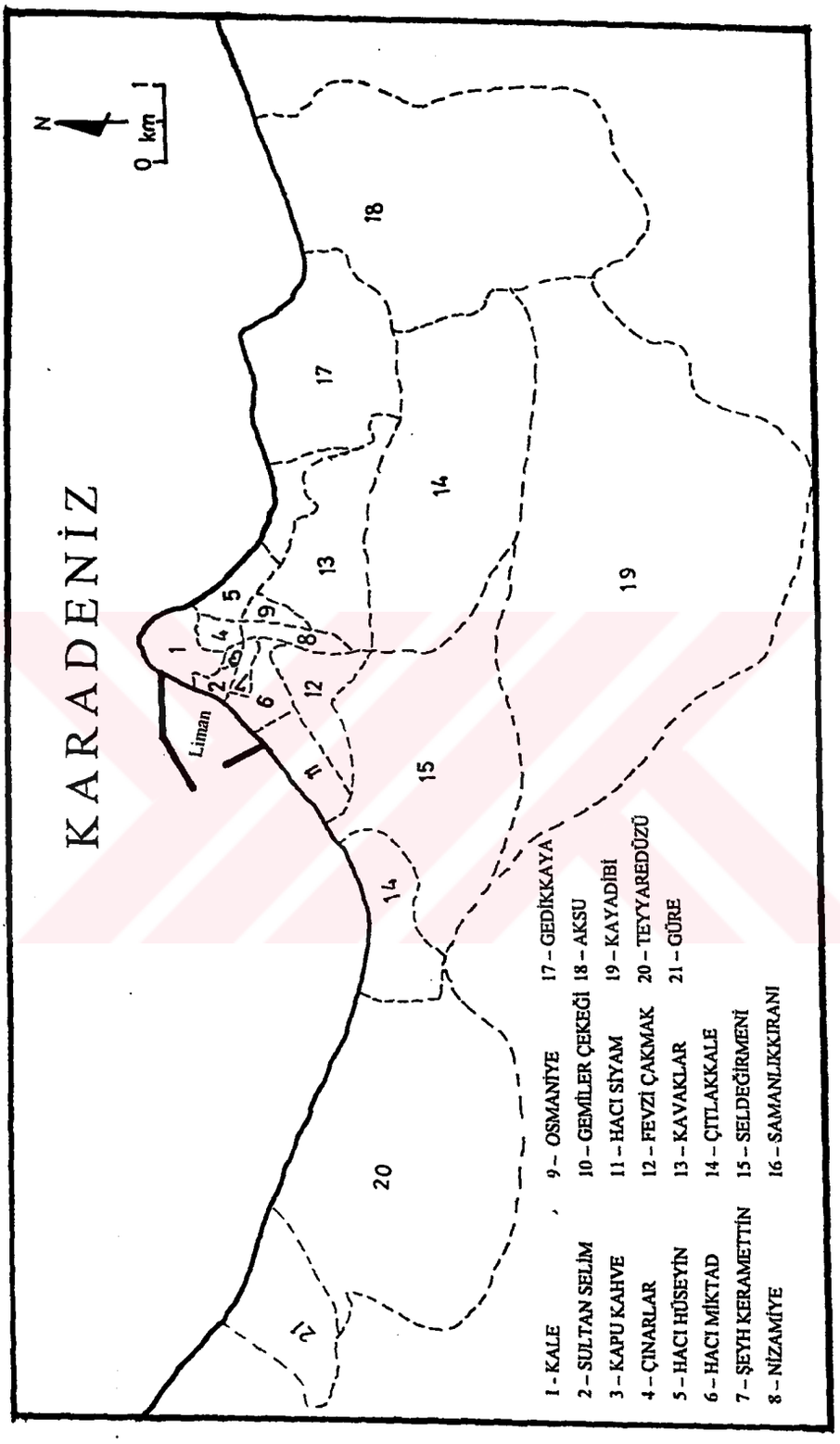
Harita 2.1. Giresun Kentinin Yatay Gelişimi .

Özellikle kentin imar planlı alanlarında arazi fiyatlarının yüksek olması bu alanlara talebi arttırmakta, ayrıca tarımsal ürünün gözetilmesi için de bahçenin bir köşesinde yerleşim talebi de yapılaşmaya etken olmaktadır. Kentsel yerleşim alanındaki bu gelişme, kent merkezine en fazla iki km. uzaklıkta olup köy yolları ile kentsel merkeze iyi bir şekilde bağlanmaktadır. Daha önce de belirttiğimiz gibi Giresun'un kentsel gelişimi, kıyıya paralel karayolu boyunca uzanan doğrusal bir formdadır. Ancak, akarsuların oluşturduğu vadilerin taban alanlarındaki düzlüklerle kıyıdan uzaklaşılmıştır. Güneye uzanan köy yolları boyunca, fındık bahçelerinin denize bakan tarafında ve eski kırsal yerleşim alanlarında parçalı ve kırsal tipte kentsel gelişmenin de planlamada dikkate alınması gerekmektedir. Gelişmenin olduğu alanlarda imar planı bulunmamaktadır. Kentsel yerleşim alanında planı olan ve arsa durumuna gelmiş alanlarda arazi fiyatlarının artması nedeniyle, plansız gelişme alanında arazi fiyatları, bununla bağlantılı olarak ucuz kalmıştır. Bu da bu yayılma bölgesini, kentsel gelişme baskısı altına almaktadır.

Yukarıda belirttiğimiz nedenler, kentin doğu-batı doğrultusunda, kısmen de güneye doğru yatay bir şekilde yayılması sonucunda, çevredeki köylerin kentsel yerleşme sınırlarına katılmaları ile mahalle sayılarında da artış olmuştur. 1962 yılında Alınca Köyünden kısmen bölünen Teyyaredüzü Mahallesi, 1962 yılında Kayadibi köyünün kente yakın bölümü ayrılarak Samanlık Kıranı, 1963'de Kayadibi köyünün bir kısmı Samanlık Kıranı ve Kayadibi mahallesi olarak ayrılmıştır. 1963 yılında Seldeğirmeni mahallesi (kısmen harita dışı) ve bundan bölünerek Kavaklar Mahallesi, Boztekke Köyü, Boztekke Mahallesi ve Gedikkaya Mahallesi oluştu. 1972 yılında, Çaykara Köyünün bir kısmı Aksu Mahallesi olarak Belediye sınırlarına alınmış ve Fevzi Çakmak Mahallesi ile günümüzde Giresun'daki mahalle sayısı 21'e yükselmiştir[27]. Ancak bu mahallelerin bir kısmı tamamen veya kısmen harita dışında kalmaktadır (Harita 2.2).

Konut ve yerleşme yönünden seyrek de olsa, plan ve harita dışında kalan alanlar kente kırsal nüfus taşımaktadır (Fotoğraf 2.5).

[27] Giresun Belediyesi, 1998, a.g.r., s. 26-28.

Harita 2.2. Giresun Kentsel Alanının Mahalleler İtibariyle Bölünüşü.

Bugün Giresun kenti doğu ve özellikle de batı doğrultusunda çok katlı binaları, villaları, lokantaları ve dinlenme tesisleriyle sahil karayolu boyunca hızlı bir şekilde gelişimini sürdürmektedir.

Fotoğraf 2.5. Kentin Kırsal Kesime Doğru Gelişiminden Bir Görünüş.

2.2 Nüfusun Gelişimi

Cumhuriyet Devri'nde uygulanmaya başlanan bilimsel ve periyodik nüfus sayımları, kuşkusuz Giresun için de ayrıntılı sonuçlar ortaya koymaktadır. Ancak tarihî oldukça eskiye dayanan Giresun'da, nüfusun nasıl bir demografik gelişme veya gerileme seyri izlemiş olduğunu, kronolojik bir sıra içinde ortaya koymanın oldukça zor, hatta imkansız olduğu söylenebilir. Her ne kadar Osmanlı-Türk yönetimi döneminde bazı sayımlar yapılmışsa da bunlar, daha çok vergilendirme ve askerî amaçlara yönelik olduğundan, bu sayımlara dayanarak ayrıntılı demografik sonuçlara ulaşmak pek mümkün değildir.

Böyle olmakla birlikte, yine de tarihçilerin tespitleri ve Giresun'a uğramış olan gezginlerin seyahatnamelerinde vermiş oldukları bilgiler, bu konuda bazı tahminler yapılmasını kolaylaştırmaktadır.

Osmanlı dönemindeki Giresun'un nüfusu hakkında en ayrıntılı bilgiler, XV ve XVI. yüzyıllara ait Trabzon Sancağı tahrir defterlerinde yer alır[28]. Bu defterlerin en erken tarihli olanına göre 1486, yani XV. yüzyılın son çeyreğine doğru Giresun, stratejik öneme sahip bir kale durumunda olup, yerleşmenin kale içinde ve hemen yakınında olduğu, askeri niteliğin ön plana çıktığı bir kent özelliğindedir. Bu dönemde kale 114 nefer, 22 dul hristıyan nüfusa sahipti[29]. Bunlar Fatih Sultan Mehmet tarafından kaleyi tamir etmek, Giresun'dan geçen gemilere kılavuzluk etmek şartıyla her türlü vergiden muaf tutulmuşlardı[30]. Kalede muhafizlar dışında dört sivil müslümanın adı defterde kaydedilmiştir. Kalede ise dizdar Kalkandelenli Yusuf'un idaresinde 30 kadar muhafız görev yapıyordu. Bu rakamlara göre o tarihte bugünkü Giresun şehrinde 600-700 kişinin yaşadığı tahmin ediliyor. Bunların hepsinin kale içerisinde oturup oturmadığı belli olmamakla birlikte, kale dışında sahile doğru uzanan evlerde ikamet ettikleri söylenebilir[31].

1515 yılına doğru Giresun'un nüfusunda artış olduğu anlaşılmaktadır. Bu sırada kentte 26 hane, beş bekar, iki mütekaid sipahiden oluşan müslüman nüfus yaşıyordu. Hırıstiyanlar ise üç grup halinde yazılmıştır. Birinci grup eskiden beri kentte ikamet eden hrıstiyanlar olup, bunlar 103 hane, 36 bekar, 40 dul hristıyan nüfustur. İkinci grup, sonradan gelip buraya yerleşen hristiyanlar olup 63 hanedir. Üçüncü grup, 55 hane olup, önceden burada yaşayan hırıstiyan halka hizmet için getirilen insanlardan oluşup, sonradan bu yükümlülükleri kaldırılmıştır. Nitekim kentte 30 kadar kale muhafızıyla birlikte 1515'e doğru toplam nüfus 1500'e ulaşmış ve ilk tahrire göre aradan geçen 20-25 yıllık süre içinde nüfus üç katı artış kaydetmiştir. Bu nüfusun ancak 165 kadarı müslümanlardan oluşuyordu. Bu artışın kentin fizikî açıdan büyümesine de yol açtığı, sahil kesiminde yeni iskan mahallerinin ortaya çıktığı, Selim'in inşa ettirdiği caminin de müslüman iskanını yönlendirdiği söylenebilir[32]. Bu dönemde Giresun kazasının nüfusu ise tahmini olarak 12 346 kişiden oluşup, % 90 müslüman ve % 10'u da hrıstiyanlardan

[28] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 80.
[29] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 158.
[30] Emecan, M.F., 1989, DİA, s. 158.
[31] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 158.
[32] Emecan, M.F., 1996, a.g.e.(DİA), s. 81.

oluşmaktaydı[33]. Bu da müslüman nüfusün çoğunlukla köylerde yaşadığını, kentte yaşayanların çoğunluğunun gayri müslimlerden oluştuğunun bir göstergesidir.

Giresun'un bu nüfus yapısı, 1554'de de devam etmiş ve nüfus yoğunluğu hemen hemen 1515'lerdeki durum ile aynı kalmıştır. Nitekim bu tarihte 1 300 dolayındaki toplam nüfusun 200 kadarını müslümanlar oluşturmakta, gayri müslimler de yine üç kısım halinde belirtilmektedir[34]. 1583'e doğru Giresun'un hem nüfus hem de fizikî bakımdan gelişme gösterdiği anlaşılmaktadır. Adı geçen tarihte, 30 senelik bir zaman zarfında kent nüfusu iki kata varan bir artışla 2800'e ulaşmış ve bunun 1300'ünü müslüman nüfus oluşturmaktaydı. Müslüman nüfusun kısa bir zaman süresinde artış kaydetmesi, yakın çevredeki alanlardan kente olan göç olayının bir sonucu olmalıdır. Nitekim defterdeki kayıtlara göre, 66 hane (yaklaşık 320 kişi) dışarıdan getirilip kente yerleştirilmiştir. Bunun da Osmanlı iskan siyaseti ile ilgili olması gerekir[35].

Bu tarihte Giresun'un altı kadar mahallesinin bulunduğu, bunların kale içinde, surların hemen çevresinde ve aşağısında doğuda bulunan Gemiler Çekeği kısmında yer aldığı görülmektedir. Giresun'un ilk mahalleleri olan bu birimler Yukarı Mahalle, Lonca, Uğrukapı, İçkale, Penbedüz ve Perçin adlarını taşımaktaydı. Böylece kent XVI asrın sonlarına doğru denize uzanan yarımada üzerindeki kaleden itibaren, nüfusun da baskısıyla özellikle doğu ve güneye doğru bir gelişme göstermiştir[36].

Daha önce de belirttiğimiz gibi XVII. yüzyılda Giresun'un fizikî ve sosyal yapısı hakkında pek fazla tatmin edici bilgi yoktur. Ancak Kasım 1682 tarihli bir avarız tahrir defterine göre [37] şehirde beşi müslümanlara, biri de hıristiyanlara ait olmak üzere altı mahalle olduğu kayıtlıdır. Cami-i Kebir (Muhtemelen Sultan Selim Camii), Kapu Cami-i, Seyyid Paşa, Elhâc Hüseyin (Hacı Hüseyin Camii), Elhâc Miktad (Hacı Miktad Ağa), Elhâc Siyamî adlarını taşıyan müslüman mahallelerde 116, hıristiyan mahallelerinde ise 65 avarız vergi mükellefinin adı kaydedilmiştir. Çevre köylere kayıtlı olup da şehirde ikâmet edenler, askerî denilen zümreler ile din görevlilerinin bu sayıya dahil olmadığı düşünülürse, Giresun'un 1 000 ile 1 500 civarında nüfusu olduğu tahmin edilir.

---

[33] Bostan, M.H., 1996, *XV-XIX. Yüzyıllarda Giresun Kazası'nın İdarî Taksimatı ve Nüfusu*. Giresun Tarihi Sempozyumu, Bildiriler, İstanbul, s. 127.
[34] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 159.
[35] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 159-160.
[36] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 160.
[37] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 81.

XVIII. yüzyılda şehrin ticarî açıdan gelişmesine bağlı olarak, nüfusun da arttığı tahmin edilmektedir. XIX. yüzyılın başlarında bölgeye gelen Bıjışkyan bir kısmı dükkân 1 000 kadar evi olan kentte Rum nüfusun ve 40 hane Ermeni'nin yaşadığını, bir Rum Piskoposluğunun, yer aldığını belirtir. Yine 1847 yılında kenti gören Hammaire de Hall, burada yarısı müslümanlara, yarısı da hıristiyanlara ait 750 ev bulunduğunu belirtir[38]. Bu açıklamalardan da her hanede beş kişinin yaşadığı düşünülürse, bu tarihte Giresun'un nüfusunun 4 000 ile 5 000 arasında olduğunu tahmin etmek mümkündür.

Kentin XIX. yüzyılın sonlarına doğru çevrede yetiştirilen ürünlerin dışarıya gönderildiği önemli bir liman durumuna gelmesi ve buna bağlı olarak da ticaretin gelişmesi, Giresun'un fizikî görünüşünde büyük değişiklikler meydana getirdiği gibi nüfusun da artmasında etkili olmuştur. Osmanlı Devletinin ilk nüfus sayımı yapıldığı 1831 yılındaki Giresun Kazası'nın ve Keşap Kazası'nın 8 785 müslüman nüfusa sahip olduğu görülmektedir. Bu nüfusun tüm kazanın nüfusundan ziyade sadece şehir merkezinin nüfusu olması gerekmektedir[39].

1870-1874 yılları arasında Trabzon vilayeti tarafından neşredilen beş salnamede de Giresun kazasının merkezi 2 296 hane ve toplam 8 637 erkek nüfusa sahip olduğu tespit edilmektedir[40]. Ayrıca 1869-1880 döneminde 9 400-9 800 dolayında belirtilen kentin nüfusu, 1890'larda Giresun hakkında bilgi veren Cuinet tarafından 4 388'i müslüman, 4 906'sı Rum ve 936'sı Ermeni olmak üzere toplam 10 230 olarak belirtilmektedir[41]. Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere, Giresun'un bu tarihten itibaren nüfusunun 10 000'i geçtiği ve artık bir kent yerleşmesi özelliği kazandığını belirtmek yerinde olur. Çünkü, bilindiği gibi ülkemizde nüfus sayısı kriter alınarak yapılan şehir-kır ayrımında, bu alanda çalışan birçok coğrafyacı (Darkot[42], Darkot-Tuncel[43], Tümertekin[44], Emiroğlu[45], Doğanay[46]) tarafından kabul edilen nüfus kriteri 10 000'dir.

---

[38] Emecan, M.F., 1996, DİA, s. 81,
[39] Kahraman, O., 1999, Giresun Kazası (1850-1900), Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Tarih Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, s. 121,
[40] Kahraman, O. 1999, a.g.e., s. 121,
[41] Vital Cuinet, 1892, La Turquie d'Assie I, Paris, s. 76-77,
[42] Darkot, B., *Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriteri*. İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Sayı:17, İstanbul, s. 4-5,
[43] Darkot, B.-Tuncel, M., 1978, Ege Bölgesi Coğrafyası, İst. Üniv. Yay. No: 2365, Coğ. Enst. Yay. No:99, İstanbul, s. 50,
[44] Tümertekin, E., 1973, a.g.e., s. 89,
[45] Emiroğlu, M., 1975, *Türkiye'nin Coğrafî Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus*. Ank. Üniv. DTCF Coğ. Arş. Enst. Derg. Sayı:7, Ankara, s. 125-159.
[46] Doğanay, H., 1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası. Gazi Büro Kitapevi, Ankara, 410-411.

Biz de burada şehir ve kır nüfuslarının ayrımında, bu nüfus kriterini esas almış bulunuyoruz.

Giresun'un Birinci Dünya Savaşı'ndan önce nüfusu 16 000'den fazla olup bunun 8 000'i Türk, 7 500'ü Rum, 1 000 kadarının da Ermeni olduğu belirtilmektedir. Giresun'un Rum nüfusu İstiklal Savaşını takiben Yunanistan Türkleri ile değiş tokuş edilmiştir[47].

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere 1870-80'li yıllara kadar Giresun'un nüfusunun 10 000'e ulaşmadığı, bu tarihlere kadar çoğunlukla askeri amaçlar için kullanılan bir kale şehri görüntüsünde olduğunu söylemek yerinede olur. XIX. yüzyılın sonlarına doğru ve XX. yüzyılın başlarında Giresun'u; özellikle iç kesimler limanı arasındaki yol bağlantısı nedeniyle oldukça hareketlendiğini, kentteki ticaretin canlandığını, dükkân ve benzerlerinin sayısının arttığını ve bunlarla bağlantılı olarak da nüfusunun 10 000'nin üzerine çıkması, Giresun'a artık bir kent karakteri kazandırmıştır. Ancak, kentteki nüfusun büyük bir kısmını gayri müslimler oluşturmakta idi. Özellikle de 1869-1890 yılları arasında gayri müslimlerin kent merkezindeki nüfusu büyük bir artışla, yarıdan fazlasına ulaşmıştır. Bu durumun da en büyük nedeni dışardan getirilen gayri müslim nüfus olabilir. Kentteki müslümanların nüfusunun düşmesindeki başlıca etken ise erkek nüfusun harplere giderek geri dönememeleri şeklinde açıklanabilir. Ayrıca kentteki ticarî faaliyetlerin bir çoğunu gayri müslimler yapmışlar, köylerdeki Müslüman Türk nüfus çiftçilik ve hayvancılıkla meşgul olmuşlar ve köylerden kente göç etmemişlerdir[48].

Giresun'daki nüfus artışı ve artışın gösterdiği demografik eğilimler konusundaki en sağlıklı bilgilerimiz, kuşkusuz Cumhuriyet döneminde başlamış olan periyodik nüfus sayımlarının sonuçlarına dayanmaktadır. Bu dönemin ilk genel nüfus sayımına (27 Ekim 1927) göre Giresun Kentinin nüfusu 11 888 kadardı. En son yapılan 1997 sayımında ise 74 868'e ulaşan kent nüfusu değişik kaynaklarda bu değeri de geride bırakmıştır. Nitekim, 1999 yılı Sağlık Ocakları ev halkı tespit fişlerinden kent nüfusunun 85 675 olduğu hesaplanmıştır. Bundan da 1997 nüfus sayımında kent nüfusunun pek sağlıklı olarak tespit edilemediği anlaşılmaktadır. Çünkü, genel nüfus sayımından sadece iki yıl sonra nüfusun bu kadar büyük bir oranda artması pek

[47] Darkot, B., 1988, a.g.e., s. 790.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

mümkün görülmemektedir. Yukarıdaki ifadelerden de anlaşılacağı üzere, 1927 ile 1997 arasındaki 70 yıllık sürede kent nüfusunda yaklaşık yedi katı bir artış olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2.1, Şekil 2.1-2.2-2.3).

Tablo 2.1. 1927-1997 Yılları Arasında Giresun Kent Nüfusun Gelişimi ve Cinsiyet Oranları.

Yıllar	Erkek	Kadın	Toplam	Artış Mik.	Artış %'si	Yıllık Artış %'si
1927	6 570	5 244	11 888	-	-	-
1935	8 613	6 234	15 181	3 293	27.7	3.9
1940	9 631	6 642	16 273	1 092	7.2	1.4
1945	6 924	6 137	12 431	-3 842	-23.6	-4.7
1950	-	-	12 507	76	0.6	0.1
1955	7 968	7 280	15 245	2 738	21.8	4.3
1960	10 518	9 384	19 902	4 657	30.5	6.1
1965	13 013	12 318	25 331	5 429	27.2	5.4
1970	17 169	15 353	32 522	7 191	28.3	5.6
1975	20 065	18 171	38 286	5 764	17.7	3.5
1980	23 770	21 920	45 690	7 404	19.3	3.8
1985	28 378	27 509	55 887	10 197	22.3	4.4
1990	34 928	32 676	67 604	11 717	20.9	4.1
1997	-	-	74 868	7 264	10.7	2.1

Kaynak: D.İ.E. Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarından Yararlanılmıştır.

Aynı devre içerisinde Giresun ili genel nüfusu ise 166 116 kişiden yaklaşık üç katı yani % 226.2'lik bir artış göstererek 471 875 kişiye yükselmiştir (Tablo 2.2). Bu nüfusun 201 178'i şehirlerde, 270 697'si de kırsal kesimde yaşamaktadır.

Tablo 2.2. Giresun İli Genel Nüfusu ve Giresun Kent Nüfusunun 1927-1997 Yılları Arasındaki Artış Oranları.

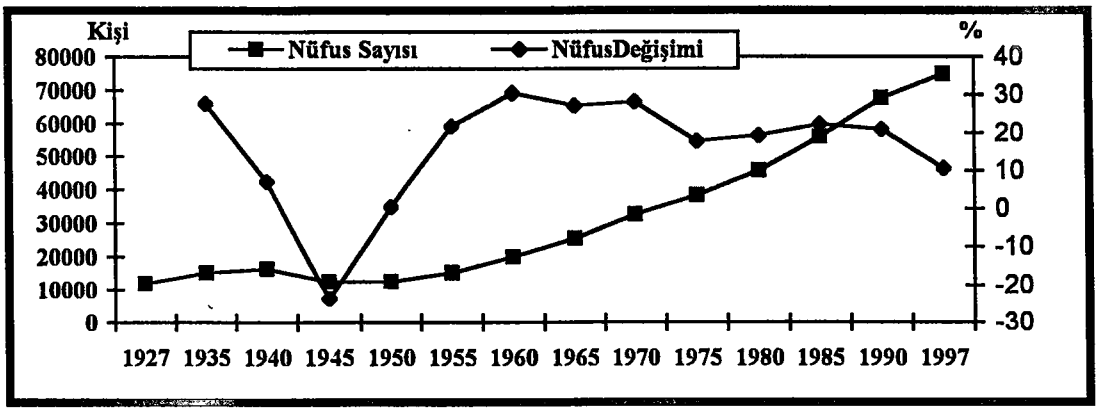
YILLAR	1927	1997	%'si
İl Toplam Nüfusu	166 116	471 875	226.2
Giresun Kent Nüf.	11 888	74 868	529

Kaynak: D.İ.E. Verilerinden Faydalanılmıştır.

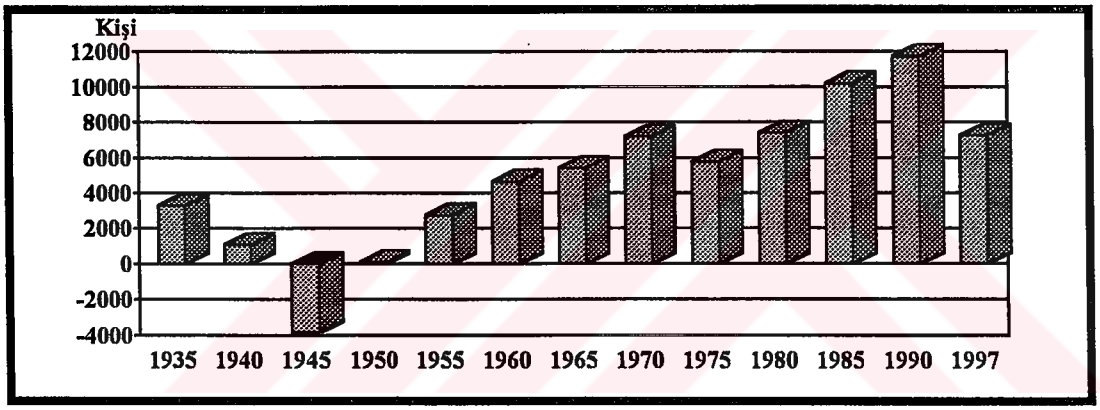
Diğer taraftan aynı devre içerisinde Karadeniz Bölgesi kent nüfusu 1927'de 199 085 kişiden, 1997 yılında yaklaşık 19 katı bir artış ile 3 768 765'e yükselmiştir.

[48] Kahraman, O., 1999, a.g. tez, s. 125.

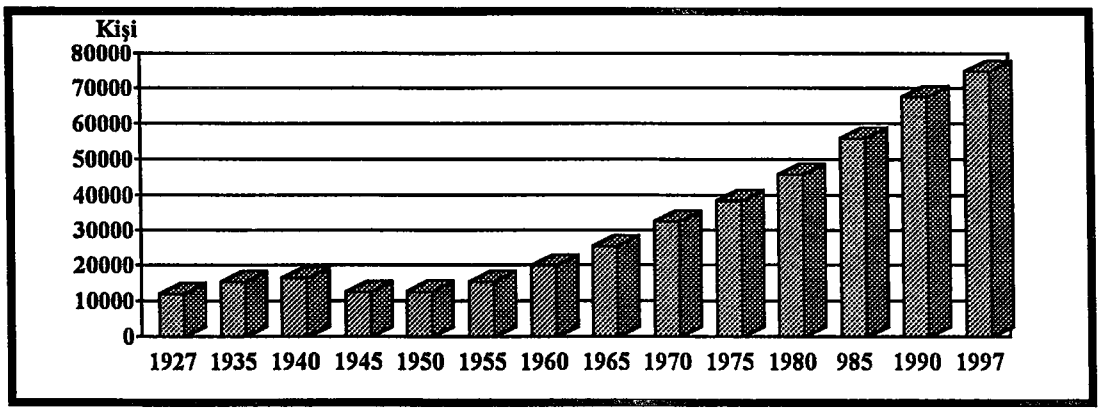
Türkiye'de ise 1927'de 3 305 879 kişi olan şehir nüfusu, 1997'de yaklaşık on üç katı bir artışla 40 882 357'ye yükselmiştir.

Şekil 2.1. Giresun Kent Nüfusunun Sayım Dönemlerine Göre Artış Oranları ve Dönemler Arası Alınan Nüfus Miktarı (1927-1997).

Şekil 2.2. Giresun Kentinin Sayım Dönemlerinde Aldığı Nüfus Miktarı.

Şekil 2.3. Giresun Kent Nüfusunun Sayım Dönemlerine Göre Artışı (1927-1997).

İlin genel nüfusuna göre, Giresun kentinin nüfus artış oranı ise iki katından daha fazla olmuştur. 1997 nüfus sayımına göre Giresun ilinde yaşayan nüfusun % 42,6 şehirlerde, % 57,3 kırsal kesim de yaşamaktadır. Buna göre, il yönetim sınırları içerisinde, kırsal nüfus kentsel nüfustan daha fazladır.

Giresun'da Cumhuriyet devri nüfus artışları, kuşkusuz her sayım dönemi ve sayım yılı için eşit miktarlarda gerçekleşmemiştir. Özellikle de 1927 ile 1950 dönemi, İl genelinde olduğu gibi Giresun'da da kentleşme yönünden bir gelişme ve değişmenin olduğu söylenemez. Ancak, 1940-1945 döneminde Giresun kentinin nüfusu, bir öncekine göre azalma eğilimi göstermiştir. Gerçekten 1940'da 16 273 kadar olan nüfus, 1945'de 12 431'e düşmüştür.

1927-1935 döneminin 8 yıllık artış miktarı 3 293, yıllık artış 411 kişi, dönemin artış hızı % 27,7 ve yıllık artış hızı ise % 3.9 oranında gerçekleşmiştir. Bu dönemdeki artışın, Erzurum'da % 12.4[49], Erzincan'da % 0.32[50] ve Türkiye'de % 15.0[51] oranında gerçekleştiği düşünülürse, Giresun'da kentleşme oranının nispeten yüksek olduğu söylemek mümkündür. Bunda da 1923 yılında Giresun'un il yönetim birimi haline gelmesi, buna bağlı olarak da kentte iktisadî aktivitenin yavaş da olsa canlanmaya başlaması, çağdaş anlayışa göre kenti planlı bir şekilde geliştirmek için 1933 yılında Giresun Şehir İmar Planının hazırlanması ve uygulamaya koyulması[52] ve bunların bir sonucu olarak da kentin yakın çevreden göç almaya başlaması etkili olmuştur.

Giresun'un nüfusu 1935-1940 döneminde, çok az bir artış göstermiştir. Nitekim, bu dönemde kentin nüfusu 1 092 kişi kadar artmıştır. Artış oranı ise % 27.7'den, % 7.2'ye düşmüştür. Sanırız bunun da en büyük nedeni, İkinci Dünya Savaşı'nın başlangıç yılları olması ve erkek nüfusun silah altına alınmasıyla ilgilidir. Aynı zamanda bu dönemin Giresun'da kıtlık yıllarının başlangıcı olması ve kentte oturan bir kısım insanların hem savaş hem de açlık korkusundan kırsal kesime göç etmesinin büyük etkisi vardır.

---

[49] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 331.
[50] Altınbilek, M.S., 1997, Planlama Sorunları Açısından Erzincan'ın Şehir Coğrafyası. Atatürk Üniv. Sosyal Bil. Enst. Coğrafya Anabilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum, s. 81.
[51] Ertin, G., 1994, Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi. Anadolu Üniv. Yay. No: 773, Eskişehir, s. 105.
[52] Cumhuriyetin 10. Yılında Giresun (1923-1933), 1933, Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, Işık Matbaası. Giresun, s. 281-282.

1927-1940 arasında Giresun kentinde durum böyleyken, ilin kırsal nüfusu yönetsel yapıdaki değişikliklere bağlı olarak hızlı bir şekilde artmıştır. 1927'de Giresun'a bağlı olmayan Alucra ve Şebinkarahisar 1933'te iki ayrı ilçe olarak bu ile bağlanmıştır. 1934'te de önceki yıllarda merkez ilçeye bağlı olan Bulancak ilçe olmuştur. Ancak, bu ilçelerin hiç birinin kentsel nüfusu 10 000 üzerinde değildi. Dolayısıyla da bu dönemlerde ilin tek kent yerleşmesi Giresun ve kentsel nüfustaki büyüme oranı ise % 7 dolayındaydı.

Giresun kentini nüfusunda, 1940-1945 döneminde çok belirgin bir azalma olduğu görülür. Nitekim, 1940'da 16 273 olan nüfus, 1945'te 3 842'lik bir düşüş ile 12 431'e inmiştir. 1935-1940 döneminde % 7.2 kadar olan dönemlik artış oranı, bu dönemde % -23.6 gibi çok düşük bir düzeyde (nüfus kaybı şeklinde) gerçekleşmiştir. İkinci Dünya Savaşı yıllarına rastlayan bu dönemde, Giresun'da büyük kıtlık baş göstermiş olup, özellikle kentsel alanda oturanların bir bölümü il dışına göç etmek zorunda kalmıştır. Ayrıca Birinci Dünya Savaşı ve Ulusal Kurtuluş yıllarından kalan sorunlar, ikinci Dünya Savaşı nedeniyle sürekli seferberliklerin getirdiği ağır yaşam koşulları ve özellikle yörede yaygın olan sıtma ve tüberküloz gibi ince hastalık, 1935-1950 yılları arasında nüfusu donduran ana faktörler olmuşlardır[53]. Diğer taraftan yine bu savaşın çıkardığı ekonomik olumsuz baskılar, yaşantıyı olumlu yönde etkileyecek yatırımlar yapılmadığından, kentteki mevcut nüfusun da burada tutulamamasına zemin hazırlamış ve kent nüfusunda önemli ölçüde bir azalma meydana getirmiştir. 1945-1950 döneminde, hem il genelinde hem de Giresun kentinde nüfusun çok az artması, ki Giresun'da ancak 76 kişilik bir artış söz konusudur, 1950'deki kentsel nüfus 1940'daki düzeyine ulaşamamıştır.

Giresun'da 1950'lerden sonra kıyı yerleşme zonunda, fındık ürününün dış pazar ilişkilerinin güçlenmesi, yukarı yerleşme zonu ile kıyı yerleşme zonu arasında keskin sosyal ve ekonomik ayrıcalıklar doğurmuştur. Özellikle 1950'den 1970 yıllarına kadar bu kültür ürününe bağlı olarak kır nüfusundaki artışın yanında kıyı çizgisinde sınırlı da olsa bir kentleşme olayı izlenmektedir[54].

Bilindiği üzere 1950 yılı, birçok bakımından Türkiye için bir dönüm noktası olarak kabul edilir. Bu tarihten itibaren ülke ekonomisinde büyük bir canlanma başlamış

[53] Tarkan, T., 1973, Rize-Hopa Yöresi Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv. Yay. No: 145, Erzurum.

ve bunun etkileri demografik yapıda hemen kendisini göstermiştir. 1950 yılına kadar düşük oranlarda artan kent nüfusu, bu tarihten sonraki dönemlerde hızlı artışlar kaydetmiştir. Giresun'da da kentleşmenin başlangıç noktası, 1950'li yıllar olarak gösterilebilir. Çünkü, bu tarihten itibaren Giresun'da nüfusu artışının, giderek hızlandığı anlaşılmaktadır(Şekil 2.3). Nitekim kentleşmenin en yüksek olduğu döneme de 1955-1960 arasında rastlamaktadır. Kentte 1927-1950 yılları arasında yani 23 yıllık bir süre içerisinde, nüfus 4 461 kişi kadar artmış olmasına rağmen, 1950 ile 1960 yılları arasında, yani sadece 10 yıllık bir zaman süresinde, 7 395 kişilik bir artış kaydetmiştir. Dolayısıyla 1950 yılında 12 507 olan nüfus, 1955'de % 21.8'lik bir artış ile 15 245'e yükselmiştir. Kent nüfusu 1955-1960 döneminde, % 30.5'lik bir artış ile 19 902'ye yükselmiştir. Bu dönemde, Türkiye kentsel nüfustaki artış oranı ise % 27.8'dir. Görüldüğü gibi bu dönemde Giresun'da kentleşme oranı, Türkiye'dekinden daha yüksek düzeyde gerçekleşmiştir. Sanırız bunda da 1959 yılında Giresun Limanının hizmete açılmasının ve buna bağlı olarak da kentteki sanayi ve ticaret faaliyetlerinin gelişmeye başlaması etkili olmuştur. Diğer taraftan bu ekonomik gelişmeyle ilgili olarak, kent, çevresinden de göç almaya başlamıştır. Bu dönemde, Giresun hariç, ilde 10 000 nüfus ve üzerinde her hangi bir kent yerleşmesi mevcut değildi.

Giresun'un nüfusundaki artış, 1960-1965 döneminde de devam etmiş ve 1965'de kentin nüfusu % 27.2'lik, yani 5 429'luk sayısal bir artış ile ilk kez 20 000'in üzerine çıkarak, 25 331'e yükselmiştir. Burada hemen şunu belirtmeliyiz ki, *kent tanımlamasında nüfus ölçütünün yeterli olmadığı, gerçek kentin tutarlı sosyo-ekonomik kıstaslara dayalı olarak tanımlanabileceği, nüfusun bunlardan yalnız biri olduğu* düşüncesiyle Devlet Planlama Teşkilatı tarafından *Kent Eşiği Araştırması* adı altında bir çalışma yapılmıştır[55]. Bu araştırmada, Türkiye'de kent eşik nüfusu sayılan 10 000'den fazla nüfuslu yerleşmelerin %30'unun kent nitelikleri taşıdıkları, 20 000 ve 50 000 nüfus sınırlarında birer eşik oluştuğu; 50 000 nüfus eşiğinin objektif şartlarda daha gerçekçi oluşuna karşılık, subjektif şartlarda, yani Türkiye'nin kendine özgü daha küçük yerleşme birimlerine dayalı fizikî yapısı dikkate alındığında 20 000 nüfusun kent alt nüfus eşiği olarak belirlenmesinin daha uygun görüldüğü sonucuna varılmış ve buna uygun olarak kentli nüfus, kentleşme hızı, kentleşme oranı, kent sayısı ve bunlara dayalı

[54] Kaptan, H., 1978, a.g. tez., s. 49.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

tüm hesaplama ve tahminlerde, bundan böyle kentli nüfus tabanı olarak 20 000 nüfusun esas kabul edilmesi" tavsiye edilmiştir. Nitekim VI. Beş Yıllık Kalkınma Planında kent nüfusu, bu tavsiyeye uygun olarak değerlendirilmiştir[56]. Bu nüfus kriteri esas alındığında, Giresun'un ancak 1960-1965 döneminde kentsel nitelik kazandığı söylenebilir. Fakat biz 10 000 nüfusu kriterini esas aldığımız için, Giresun'un sosyal ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak ne zaman kentsel özellik göstermeye başladığı daha önce belirlemiştik.

Giresun'un nüfusu 1965-1970 döneminde, % 28.3'lük bir artış oranı ile 7 191 kişi artarak 32 522'ye çıkmıştır. Kentte 1960'lardan itibaren sağlık, eğitim ve ekonomik fonksiyonların gelişmesine bağlı olarak yakın çevresinden göç almaya başlamış olması sonucunda kent nüfusunda önemli sayılabilecek bir artış meydana gelmiştir. Aynı zamanda bu tarihlerde kamu binalarının sayılarında artış meydana gelmesi, çeşitli eğitim ve sağlık kurumlarının kurulması, kentsel gelişmede önemli bir etken olmuştur. Tabii ki nüfusun bu gelişiminde, sağlık kurumlarının yaygınlaşmasına bağlı olarak ortalama ömrün uzamaya başlaması ve doğal nüfus artışının hızlanması gibi faktörleri de gözardı etmemek gerekir. Daha önce de belirttiğimiz gibi nüfusun gelişimine paralel olarak, kent yatay yönde de oldukça önemli gelişme kaydetmiş ve Teyyaredüzü, Samanlıkkıranı, Kayadibi Seldeğirmeni, Boztekke ve Gedikkaya mahallelerinin hepsi bu dönemler de kurulup gelişmeye başlamışlardır.

Giresun'un nüfusu 1970-1975 döneminde, % 17.7'lik bir artış ile 38 826'ya yükselmiştir. Kent nüfusunda 5 764 kişilik bir artış söz konusu olmuş, ancak dönemlik artış miktarında bir düşüşün olduğu görülmektedir. Bu dönemden itibaren, hatta bir önceki dönemden başlayarak, kent nüfusundaki düzenli artışlar olmasına karşın, kentleşme oranında düşüşler başlamıştır. Bu dönemdeki artışların en önemli nedeni kentteki sanayi kuruluşlarının çoğalmaya başlamasıdır. Nitekim, kentteki en büyük sanayi kuruluşu olan Seka-Aksu Kağıt Fabrikası'nın 1970'de işletmeye açılması, aynı yıl Giresun Fındık İşletme Tesislerinin ve 1971'de de küçük sanayi sitesinin kurulması bu dönemdeki nüfus artışını teşvik eden en önemli etmenler olmuşlardır. Ancak bu kuruluşlar, kente önemli bir nüfus akımı sağlayamamışlardır. Daha doğrusu

---

[55] Çezik, A., 1982, Kent Eşiği Araştırması (Türkiye İçin Kent Tanımı) DPT Yay. No: 1838, SPB:350, Ankara.

[56] Tandoğan, A., 1998, Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu. Lega Kitapevi, Trabzon, s. 125.

çevresindeki kırsal nüfusu kendisine çekecek bir etki oluşturamamışlardır. Çünkü 1970'ten sonra, il dışına göçün önemli ölçüde şiddetlenmesi kırsal alan nüfusunun mutlak olarak azalmaya başlamasına yol açmıştır. Dolayısıyla 1970 yılına kadar her ne kadar il dışına göç söz konusu olmuşsa da kırsal kesimde bir nüfus artışı olmuştur. Ancak bu tarihten sonra kırsal kesimde bir nüfus artışından değil, aksine bir gerilemenin olduğundan söz etmek gerekir. Kırsal nüfusun gerileme sürecine girdiği 1970-1975 arasında, kentsel nüfus artışı yavaş bir şekilde sürmüştür. Zaten bu dönemde, ilde Giresun hariç nüfusun 10 000'i aştığı yerleşme yerleri Şebinkarahisar ve Bulancak idi. Temeli ekonomik nedenlere dayanan bu göç hareketi, Giresun'da sanayi ve istihdam olanaklarının yeterli olmadığının da göstergesidir. Bu da göçün Giresun kentine değil, dışa yönelik olmasını sağlamıştır.

Kentin nüfusu 1975-1980 arasında, % 19.3 dönemlik ve % 3.8'de yıllık artış oranı ile 45 690'a yükselmiştir. Görüldüğü gibi 1980'li yıllarda dahi, Giresun'un nüfusu hala 50 000'e ulaşamamıştır. Her ne kadar bu dönemde kentte, 1978'de, Süt Endüstrisi Kurumuna ait Peynir ve Tereyağı Fabrikası ve Köy Koop'a ait Yonga Levha Fabrikası gibi önemli kuruluşlar hizmete girmişlerse de önemli bir nüfus patlaması doğuramamışlardır. Bu nedenle kentin ve çevredeki kırsal alanlardan halen il dışına önemli bir göç hareketi vardır. Ancak, kentteki ekonomik yapıda meydana gelen değişmeler, kısmen adı geçen kuruluşların etkisiyle ve kısmen de eğitim kuruluşlarının artmasına bağlı olarak kent nüfusunda bir gelişme olmuştur.

Nihayet, 1980-1985 dönemde kent nüfusu 45 690'dan 53 807'ye çıkarak, 50 000 nüfuslu kentler arasına girmiştir. Bu dönemde artış oranı % 22.3, yıllık artış % 4.4, artış miktarı ise 10 197 kadar olmuştur. Yine bu dönemdeki artışlarda da kentin önemli sanayi kuruluşlarından olan ve 1981'de üretime geçen Fiskobirlik Entegre Fındık İşletme Tesisleri ile Adel Kalemcilik Lata Fabrikası etkili olmuştur. Diğer taraftan 1980'li yıllardan itibaren, kırsal kesimde fındık ürününden elde edilen kazanç ile zenginleşen kişiler, kentsel yaşamın çekiciliğiyle ve burada mülk edinme isteğiyle Giresun'a göçmeleri, kentin bu ve bundan sonraki dönemlerindeki nüfus artışında önemli bir faktör olmuştur. Aynı zamanda, kentten il dışına göç eden insanların en azından yaz tatillerini ve yaşlılık dönemlerini kendi memleketlerinde geçirme isteğiyle kentte mülk edinmeleri, Giresun'daki kentleşme olayında etkili olan diğer önemli faktörlerdir. Bu dönemde il genelinde de kent yerleşmesi sayısında artış olmuştur.

Nitekim önceki dönemde 10 000 nüfusun üzerinde iki yerleşme mevcut iken, bu dönemde bu sayı altıya çıkmıştır. Bu da il yönetim biriminde bu tarihlerden itibaren kentsel yerleşmelerin çoğalmaya başlamasının bir göstergesidir. Ancak, Giresun'daki bu kentleşme oranı, Türkiye'deki çoğu kentten oldukça geri durumdadır.

Giresun kent nüfusu, 1985-1990 döneminde de pek fazla olmayan, ancak düzenli olan nüfus artışını sürdürmüştür. Bu dönemde kent 11 717'lik nüfus artışıyla 67 604'e çıkmış ve artış miktarı olarak tüm dönemlerin en yüksek değeri gerçekleşmiştir. Bunda da kentteki aktivitenin artmasının önemli rolü olmuştur.

Son sayım dönemi olan 1990-1997'de, kentin nüfusu 7 264 kişilik artış miktarı ile 74 868'e yükselmiştir. Sayım dönemi yedi yıl olmasına rağmen, dönemlik artış miktarında ve artış yüzdesinde yarıya yakın bir düşüş olduğu görülmektedir. Sanırız bunun da en büyük nedeni, nüfus sayımında kent nüfusunun pek sağlıklı olarak tespit edilememesidir. Çünkü, konunun başında da belirttiğimiz gibi 1999 yılı sağlık ocakları ev halkı tespit fişlerinden, kent nüfusu 85 675 olarak hesaplanmıştır. Nitekim, il nüfus müdürlüğü ve çevreden edindiğimiz bilgiler ile dönemler arasındaki artış miktarları karşılaştırdığımız zaman, bu durumu doğrulayan bir sonuç ortaya çıkmıştır.

İster 74 868, isterse de 85 675 sayısını kullanalım, 2000 yılına gelindiği şu sıralarda Giresun kentinin nüfusu hâlâ 100 000'i bulamamış ve büyük kentlerimiz arasına girememiştir. Nitekim, il merkezleri nüfus sıralanışına göre de 52. sırada bulunmakta olup % 12.9'luk nüfus artış hızıyla da oldukça gerilerdedir[57]. İl genelinde ise nüfusun 10 000'i aştığı yerleşme sayısı, Giresun ile birlikte yedidir. Bunların toplam nüfusu ise 201 178 kadardır. Bu nüfusun 74 868'i yani % 37.2'si Giresun kentinde yaşamaktadır. Ancak, hemen şunu belirtmek gerekir ki Giresun'un kıyı kuşağında 10 000 nüfusa ulaşamamış, fakat bu değere çok yaklaşan; fizikî görünüm, şehre has hayat tarzı ve ekonomik fonksiyonlar bakımından kentsel özellik taşıyan yerleşmelere rastlamak mümkündür.

Genel bir değerlendirmeyle Giresun'da kentleşmenin, ani sıçramalara yer vermeyen, düzenli bir değişim çizgisi izlediği söylenebilir. Buna karşın, Türkiye'deki genel kentleşme düzeyinin altında bulunmasının ve 1965'lerden sonra genel nüfus artışının sürekli düşüş göstermesinin en önemli nedeni, il dışına yapılan göç hareketidir.

[57] DİE, 1997 Genel Nüfus Sayımı Sonuçlarından Yararlanılmıştır.

İlgili bölümde daha ayrıntılı olarak bahsedeceğimiz bu göç süreci, Giresun'da kentleşmenin hız kazanmasını ve ülke düzeyinden geride bir çizgi izlemesini sağlayan en belirgin etken olarak değerlendirilebilir. Giresun'da bu göç hareketlerini durdurabilecek ve nüfusun il dışından ziyade Giresun kentine yönelmesini sağlayacak büyük bir sanayileşmenin olmayışı, kentsel nüfusun gelişmesine engel oluşturmuştur.

Her ne kadar Giresun, nüfusu 100 000'den küçük bir kent yerleşmesi durumunda ise de artan nüfustan ileri gelen fizikî büyüme, kentin iktisadî ve sosyal yapısında, doğal olarak birtakım sorunlar ortaya çıkarmıştır. Özellikle planlama kararlarının tutarsız ve isabetsiz olması, artan nüfusun baskısıyla, kentsel alanların(toprakların) sahil karayolu boyunca alabildiğine uzanmasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda da kent sağlıksız yapılaşma, konut sorunu, ulaşım yetersizliği, kanalizasyon, su kirliliği, trafik, okul, eğitim ve kültürel imkanların yetersizliği ve en önemlisi de arsa sorunu gibi pek çok problemle karşı karşıya kalmaktadır.

2.3. Nüfus Hareketleri

2.3.1 Doğumlar ve Ölümler

Herhangi bir bölgede ya da yöredeki nüfus kitlesinin en önemli değişkenlerinden biri de doğumlar ve ölümlerdir. Doğum ve ölümler arasındaki fark, nüfus artışına veya azalışına neden olduğu gibi aynı zamanda nüfusun yaş ve bağımlılık durumlarını da etkiler. Bu nedenle, her şeyden önce doğum ve ölümlerle ilgili sağlıklı istatistiklere ihtiyaç duyulmaktadır. Giresun kentinin doğum oranlarının açıklanmasında, sağlık ocakları ev halkı tespit fişlerinden yararlanılmıştır.

Bu fişlerdeki verilerine göre 1999'da, araştırma sahamızın nüfusu 85 657 dolayında olup; kentte 1 324 canlı doğum olayı gerçekleşmiştir. Bu canlı doğum sayısı toplam kent nüfusuna oranlanırsa, kaba doğum hızının %015.4 kadar olduğu anlaşılır. Bu doğum hızı Türkiye ortalaması olan %029.7'ye[58] göre oldukça düşüktür. Kent nüfusunun geçmiş dönemlere ait doğum hızları hakkında elde sağlıklı veri olmadığından, doğumların seyri konusunda da herhangi bir bilgiye sahip değiliz. Ancak, nüfusun gelişimi konusunda da açıkladığımız gibi Giresun'un 1945-1950 döneminde İkinci Dünya Savaşı'nın etkileri ve en önemlisi 1940-1945 yılları arasında yörede

[58] Güner, İ., 1997, Bodrum ve Miles Yörelerinin Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv. Yay. No: 838, KKEF. Yay. No: 77, Erzurum, s. 106.

meydana gelen kıtlık yılları çalışabilir erkelerin il dışına göç etmelerine neden olmuş ve bunun sonucunda da doğum oranında önemli derecede düşüşlerin olduğu bilinmektedir.

Doğumlarla ilgili göstergelerden bir diğeri de genel doğurganlık oranıdır. Canlı doğum sayısının (1 324), 15-49 yaş grubunun oluşturduğu doğurgan kadın nüfusa (25 226) bölünmesiyle elde edilen genel doğurganlık oranı Giresun için % 052.4'dür.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığına göre, araştırma sahasında doğum oranının oldukça düşük olduğu görülmektedir. Sanırız bunun da temel nedeni, kentin büyümesine bağlı olarak nüfusun sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan oldukça ileri bir düzeye gelmiş olmasıdır. Gerçekten de kentte yaptığımız kişisel tespitlerimiz sonucunda, evli çiftlerin çok çeşitli nedenlerden dolayı fazla çocuk sahibi olmak istemedikleri görülmüştür.

Doğal nüfus artışının ortaya konulmasında ölümler, önemli nüfus hareketlerinden bir diğerini oluşturur. Belli bir nüfus kitlesinde ölümlerle ilgili olarak kullanılan göstergelerden biri, herhangi bir yılda ölen kişi sayısının toplam nüfusa bölünmesiyle elde edilen kaba ölüm oranıdır. Giresun kentinde 1999'da 60 erkek ve 63'de kadın olmak üzere toplam 123 kişi ölmüştü[59]. Bu ölen kişi sayısı kent nüfusuna oranlanırsa, Giresun'da kaba ölüm hızının %01.4 kadar olduğu görülür. 1995 yılında ise kentte 100 erkek ve 96'da kadın olmak üzere toplam 196 kişi ölmüştür[60]. Bu ölen kişi sayısı kent nüfusuna oranlanırsa, Giresun'da kaba ölüm hızının %02.6 kadar olduğu görülür. Doğumlarda olduğu gibi ölümlerle de ilgili olarak, elimizde geçmiş yıllara ait istatistikî bilgiler mevcut değildir. Ancak, 1940-1945'li yıllarda yörede meydana gelen büyük kıtlıktan dolayı, bu yıllarda ölüm oranının oldukça yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Halbuki günümüzde kentteki kaba ölüm oranı, Türkiye ortalamasının (%04.4)[61] neredeyse yarısı kadardır. Bu da Giresun'da ölüm oranının oldukça düşük olduğunun bir göstergesidir. Bunda da kentte refah düzeyinin yükselmesi ile çevre ve sağlık koşullarındaki iyileşmelerin büyük etkisi olmuştur.

Ölümle ilgili bir diğer indeks, canlı olarak doğan her 1 000 bebekten bir yaşın altında, yani doğumundan henüz 12 ay geçmeden ölenlerin sayısını gösteren bebek

[59] Sağlık Ocakları ETF'lerinden hesaplanmıştır.
[60] DİE, 1998, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (Giresun), s. 41.
[61] DİE, 1998, a.g.e., s. 41.

ölüm oranıdır. Bu olgu demografik olduğu kadar coğrafî açıdan da önemlidir[62]. 1999'da kentte bebek ölüm oranı %021.7'dir. Türkiye genelinde bu oranın %052.6'yı bulduğu dikkate alınırsa, bu bakımdan, Giresun'un, Türkiye genelinden çok daha iyi durumda olduğu anlaşılır.

Genel doğum oranının %015.4 ve genel ölüm oranının %01.4 olduğu Giresun kentinde doğal nüfus artış hızı %014 kadardır. Oysa Türkiye geneli için bu değer 1993 yılında %021.8'i buluyordu. Bu da Giresun'da doğal nüfus artış hızının oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Tabii ki, bunda da çok çeşitli faktörlerin etkisi vardır. Kentte hem doğum ve hem de ölüm oranlarının düşmesi, nüfus artış hızını yavaşlatmaktadır. Bunda da kentsel gelişmeye bağlı olarak nüfusun sosyal ve ekonomik yapısındaki değişmelerin önemli etkisi olmuşsa da, sanırız en önemli faktör, 1950'den itibaren önem kazanmaya başlayan genç nüfus göçünün etkisidir[63]

2.3.2. Göçler

Göç, bir idarî sınırı geçerek oturma yerini devamlı ya da uzun süreli olarak değiştirme olayıdır[64]. Başka bir tanıma göre ise nüfusun; devamlı yaşama bölgelerini kişisel olarak, aileler veya gruplar halinde terk edip, geçici veya sürekli olarak yaşamak amacıyla başka yere gitmesi hareketine denir[65]. Göçler, belli bir bölgedeki nüfusun miktarı ve demografik yapısında bazı değişikliklere neden olmaktadır.

Türkiye'de kırsal alanlardan kentlere yönelen nüfus hareketleri, ülkenin toplumsal ve ekonomik yapısını biçimlendiren temel öğelerden birisidir. Toplumsal ve ekonomik faktörlerin etkisiyle ortaya çıkan göç, çok sayıda ve farklı nitelikteki insanın büyük kent merkezlerinde birikimine neden olmaktadır. Bu toplumsal hareketlilik kentsel alanlarda birbirinden son derece farklı konut alanlarının ortaya çıkmasına yol açtığı gibi, çok farklı kültürel ve sosyal değerlere sahip insanları da aynı mekanda birlikte yaşama zorunda bırakmaktadır. Kentlerde oluşan bu karmaşa; farklı deneyimleri

---

[62] Tümertekin, E., 1994, Beşerî Coğrafyaya Giriş. İ.Ü. İletişim Fak. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul s. 148.
[63] DİE, 1998, Genel Nüfus Tespiti ve İdarî Bölünüşe Göre Kesin Sonuçlar: Haber Bülteni, s. 3-4.
[64] Tümertekin, E.,-Özgüç, N., 1998, Beşerî Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekan), Çağatay Kitapevi, İstanbul, s. 307.

[65] Doğanay, H., 1994, a.g.e, s. 165.

ve yaşam biçimleri olan eski ve yeni toplumsal grupları etkilemekte, dolayısıyla kaçınılmaz olarak ekonomik, toplumsal ve siyasal sorunları beraberinde getirmektedir[66].

Öteden beri, Karadeniz Bölgesi kıyı kesiminde yer alan illerden, belirli bazı merkezlere, iş alanlarına doğru bir nüfus akışının olduğu bilinmektedir. Tarım alanları son derece sınırlı olan bu dağlık bölgenin sahil kesiminde yaşayan ve denizcilikle uğraşanların, Cumhuriyet devri öncesinde, Çarlık Rusyası Devrinde, yelkenli gemilerle karşı sahilde sıralanan Poti, Sohum, Soçi'ye hatta Kırım'a kadar uzanan yolculuklar yaptıkları bilinmektedir. 1878 öncesinde Osmanlı Devletinin önemli bir liman kenti olan Batum, bu dönemde Doğu Karadeniz'in başta gelen ticaret merkezi durumunda idi. 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı sonucunda imzalanan Ayestefanos ve Berlin antlaşmaları ile Batum'un Ruslara bırakılması, Doğu Karadeniz ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Daha sonra, Birinci Dünya Savaşı esnasında Doğu Karadeniz'in iki yıl Rus işgaline uğradığını görüyoruz. 1917 Bolşevik İhtilali sonucunda, Rus askerinin bölgeden geri çekilmesine karşılık, Rusya'da kurulan yeni rejim nedeniyle Doğu Karadeniz halkının karşı sahille ilişkisi tamamen kesilmiştir. Bu olaylar sonucunda bölge halkı, denizyolu ile başta İstanbul olmak üzere Zonguldak, Samsun ve Trabzon gibi iş alanlarına yönelmeye başlamışlardır. 1950 yılına kadar bu nüfus akımı, oldukça sınırlı ölçülerde cereyan etmiştir[67]. Ancak, Türk ekonomisinde bir dönüm noktası oluşturan bu tarihten sonra bölge halkının, önemli oranda İstanbul'a göç etmeye başladığı bilinmektedir. Nitekim, bir çalışmada ülke içerisinde meydana gelen dahili göçlerde Karadeniz bölgesinin ilk sırada yer aldığı; bu bölge içerisinde Rize'nin Türkiye'de birinci; Trabzon, Giresun, Artvin ve Kastamonu'nun da en çok göç veren iller arasında olduğu belirtilmektedir[68].Zaten günümüze kadar da bu durumda pek fazla bir değişiklik söz konusu olmamıştır. Nitekim, araştırma sahamız olan Giresun, en fazla göç veren iller arasında 1970-1980 arasında altıncı sırada, 1980-1990 yılları arasında ise onuncu sırada gelmekte idi[69]. Günümüzde de bu durumda pek fazla bir değişiklik olmamıştır. Ancak, her ne kadar il genelinden olan göçleri tespit etmek pek zor bir olay olmasa da Giresun kentinden dışarıya olan veya dışarıdan kente olan göçleri tespit

[66] Özer, İ., 1998, Türkiye'de Kentleşme. Yeni Türkiye, Cilt: 23-24, Ankara, s. 2334.
[67] Tandoğan, A., 1990, *Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminde Yer Alan İllerin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki Yeri*. İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Ondokuz Mayıs Üniv. Eği. Fak. Samsun, s. 438.
[68] Öngör, S., 1959, *Türkiye'de Dahili Muhaceretler Hakkında*. Türk Coğrafya Derg. Sayı: 18-19, İstanbul, s. 103-105.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

etmek oldukça zor, hatta bazen imkansızdır. Biz burada Giresun ile ilgili göç olayını elimizden geldiğince aydınlatmaya çalışacağız. Çünkü, kentteki nüfus mobilitesinin en belirgin özelliklerinden biri de hiç şüphesiz göç olayıdır.

Bu olayı, Giresun'a yönelik göçler, Giresun'dan dışarıya olan göçler ve mevsimlik göçler olmak üzere, üç bölümde incelemek mümkündür.

2.3.2.1 Giresun'a Yönelik Göçler

Bilindiği üzere kentler, çeşitli fonksiyonlarının gelişmesine bağlı olarak, sürekli nüfus çeken sahalardır. Her ne kadar büyük kentler kadar olmasa da küçük ve orta büyüklükteki kentler de az çok fonksiyonel etki bölgesi durumundadır. Hizmet ve ekonomik fonksiyonlar bakımından bu böyle olduğu gibi, iç göç hareketinde de böyledir. Dolayısıyla, her büyük ya da büyüğe yakın kent yerleşme merkezi, kendi çekim ve dağıtım bölgesi, başka bir ifade ile fonksiyonel etki bölgesi sınırları dahilinde kalan daha küçük yerleşmelerden, az veya çok nüfus çekmeye devam etmektedir[70]. Tabi ki, bu olayın da geçmişi, ilk şehirlerin ortaya çıkış tarihîne kadar götürmek sanırız yanlış olmaz.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Giresun kenti, tarihî oldukça eskiye dayanan bir kent yerleşmesidir. Dolayısıyla geçmiş dönemlerde de kente yönelik göçler olmuştur. Ancak, bu konuda kısmen Osmanlı dönemine ait bilgiler elimizde mevcuttur. Nitekim 1486 tarihînde Trabzon sancağının çeşitli kazalarından 114 hane 14 müceret ve iki dul Hıristiyan kadın Giresun'a yerleştirilmişlerdir. Bunların tamamı gayri müslimlerdir. 1515'de üç Trabzonlu bir Oflu ve bir de Sürmeneli müslüman hane Giresun'a yerleşmiştir. 1515 yılında Giresun'da yaşayan daimî müslüman nüfusun % 88.23'ü Trabzon sancağının diğer kazalarından gelerek buraya yerleşmişlerdir. Aynı tarihte burada ikamet eden Hıristiyanların % 45.12'si dışarıdan gelip Giresun'a yerleşmişlerdir. 1515'de Giresun'da yaşayan toplam müslim ve gayri müslim daimî nüfusun toplamı 1 493 kişi olup, bunların %50.03 dışarıdan gelip buraya yerleşmişlerdir[71].

1583'de Giresun'a, 66 haneden oluşan bir grup müslüman yerleşmiştir. Giresun'a yerleşen bu müslümanlar, burada yaşayan nüfusun % 23.65'ini

---

[69] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1995, Ekonomik Rapor, Giresun, s. 8.
[70] Doğnay, H. 1991, *Türkiye'de İç Göçler ve Başlıca Sonuçları*. Atatürk Üniv. K.K.Eğit. Fak. Derg. Sayı:2, Erzurum, s. 143.

oluşturmaktaydı. Aslında, Giresun'da ikamet eden müslümanların tamamı dışarıdan gelip buraya yerleşmişlerdir. Daha önceki Giresun'un iskanı ile ilgili verilen bilgiler, bunu açıkça ortaya koymaktadır. Dolayısıyla tüm bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, 1515-1583 yılları arasında Giresun'a yerleşen müslim ve gayri müslim nüfusun tamamı 1 077 kişiden ibaretti[72].

Giresun'da 1486-1583 yılları arasında Hıristiyan nüfus yaklaşık 650'den 1 700'e yükselmiş ve % 162 gibi bir oranda artış göstermiştir. Bu 97 yıllık süre içinde müslüman nüfus ise kale görevlileri ile birlikte 130'lardan 1470'lere çıkarak % 986.02 oranında artmıştır. Müslüman nüfusun artışında, dıştan gelen göçlerin önemli etkisi olmuştur[73].

Giresun ve çevresine dıştan olan göçlerin 1768-1774 harbi sonrası, Kırım tarafından olduğu görülmektedir. Ancak, bu bölgeden Giresun ve Karadeniz'in diğer Anadolu sahillerindeki yerleşim yerlerine gelen göçmenlerin, bir takım nedenlerden dolayı bu bölgede durmayıp, önceden beri olan göçlerle zaten büyük sorunlar yaşayan başkent İstanbul'a doğru yönelmeleri söz konusu olmuştur. Ancak, çeşitli tedbirler alınarak bunların İstanbul'a göç etmeleri engellenmiştir[74].

Bilindiği üzere Giresun'a yönelik göçlerden bir diğeri de Kurtuluş Savaşı'ndan sonra, Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi antlaşmasına göre Türkiye'deki Rumlarla Yunanistan'daki Türklere karşılıklı olarak takas edilmesi sonucu olmuştur. Bu çerçevede Giresun'daki Rumlar Yunanistan'a gönderildiler. Bunların yerine Yunanistan'dan Türk göçmenler getirildi. Ancak, bu göçmenler Giresun kentine değil Şebinkarahisar'a yerleştirilmişlerdir[75].

Cumhuriyet döneminde Giresun kentine olan göç hareketlerini, gerçek anlamda ortaya koymak pek mümkün değildir. Bu konuda resmi ve özel bir veri olmadığı için, araştırmamızda Giresun'a olan nüfus hareketlerini dolaylı yollardan, ancak bir kısmını

---

[71] Bostan, M.H., 1993, *XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat.* Marmara Üniv. Türkiyat Araşt. Enst. Tarih Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul, s. 91-93.
[72] Bostan, M.H., 1993, a.g.tez, s. 95-97.
[73] Bostan, M.H., 1993, a.g.tez, . 205.
[74] Güler, İ., 1998, *XVII. Yüzyılda Giresun'da Bazı Sosyal ve Ekonomik Meseleler.* Giresun Kültür Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 2, İstanbul, s. 53.
[75] Sarısaman, S., 1998, *Giresun Basınına Göre Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayat.* Giresun Kültür Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yay. No: 2, İstanbul, s.60-61.

ortaya koyabilmek mümkün olmuştur. Gerçi, şimdiye kadar her beş yılda bir yapılan nüfus sayımları sonuçlarında, ancak ilden ile göç konusunda veri bulunduğundan dolayı, il merkezi, ilçe merkezi veya köy ölçeğinde göçlerle ilgili bilgi mevcut değildir.

Ülkemizdeki göç hareketlerinin seyrini yine de genel nüfus sayımlarından elde edilen verilerden faydalanarak ortaya koyabiliyoruz. 1935 Genel Nüfus Sayımı'nda başka vilayetlerde doğanların belirtilmesi nüfusun tek yönlü hareketini ortaya koyması bakımından önemli bir gelişmedir. 1950 nüfus sayımında ise doğum yerleri itibariyle nüfus ve daimi ikametgahları başka vilayette olanlar şeklinde düzenlenen iki soru, ülke genelinde göç hareketinin boyutlarını belirtmesi açısından çok önemlidir[76].

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, Giresun kentine göç hareketlerini belirlemek amacıyla genel nüfus sayımlarından elde edilen sonuçlardan direkt olarak hareket edebilmemizi ortadan kaldırmıştır. Bu nedenle, Giresun kenti için birçok hususta özel olarak temin edilmiş istatistiki veriler kullanmak gerekmiştir. Bunların da en önemlisi, İl seçmen kütüklerinin taranması ile elde edilen bilgilerdir. Her ne kadar bu bilgiler gerçeği yüzde yüz yansıtmasa da kente, il içinden ve il dışından gelenler konusunda, az çok bilgi edinmemizi sağlamıştır.

İl içindeki göçmelerde kuşkusuz esas çekim merkezi, sınırlı bir düzeyde de olsa, Giresun kentidir. Gerçektende Tümertekin'in de yerinde olarak belirttiği gibi il sınırları içinde yer değiştirmiş olan nüfus her şeyden önce, il içinde genellikle en önemli nüfus çekme merkezi olan "Merkez İlçeye" gitmiştir. Bununla beraber, bazı durumlarda il içinde merkez kazadan daha önemli çekme merkezi halinde olan kaza merkezleri bulunduğu takdirde de oraları tercih etmişlerdir[77]. Bu açıdan bakıldığında, 1970'li yıllara kadar Giresun ilinde merkez ilçe hariç önemli bir kent yerleşmesi olmaması, yakın çevredeki kırsal alanlardan yapılan göçlerde ona çekim merkezinin merkez ilçe olmasını sağlamıştır. Nitekim, 1945 yılındaki il sınırları içindeki göçlerde, Giresun ilinde doğdukları kazalardan ayrılmış olan nüfus 4671, bunlardan doğdukları kazalardan ayrılmış olanların il merkez ilçesinde yaşayanların sayısı ise 1 364'dür[78]. 1990 yılı Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre ise ilin diğer ilçe merkezlerinden 2 573 ve

[76] Tümertekin, E., 1968, Türkiye'de İç Göçler, İst. Üniv. Yay. No: 1371, Coğr. Enst. Yay. No:54, İstanbul, s. 1-2.
[77] Tümertekin, E., 1968, a.g.e., s. 73.
[78] Tümertekin, E., 1968, a.g.e., s. 75.

köylerden 1 887 olmak üzere toplam 4 460 kişi Giresun kentine göç etmiştir[79]. Ancak, kent kendisine bağlı olan ilçe merkezlerinden aynı oranda göç almamaktadır. Bu durumda devreye göç mesafe ilişkisi girmektedir. Dolayısıyla da, Giresun çoğunlukla kendisine yakın olan Dereli, Keşap, Bulancak, Espiye gibi ilçeler ile merkez ilçeye bağlı kırsal yerleşmelerden çok daha fazla göç almıştır. Özellikle de adı geçen ilçelerden 1950 ile 1970 yılları arasında Giresun'a oldukça yoğun bir göçün olduğunu söylemek yerinde olur. Çünkü, Giresun'un il olduğu 1923 tarihînden itibaren 1950'ye kadar sınırlı düzeyde olan aktiviteleşme olayının, 1950'li yıllardan itibaren nispeten hız kazanmaya başlamasının, bunda önemli etkisi olmuştur. Ancak hemen şunu belirtmek gerekir ki, Giresun kentinin en fazla merkez ilçenin kırsal kesiminden göç aldığını söylemek kanaatimizce yanlış olmaz. Gerçekten 1927-1997 yılları arasındaki 70 yıllık süre içinde bu yerleşim yerinin nüfusu, 62 980 artarak 11888'den 74 868'e yükselmiştir. Bunun yanında, merkez ilçenin kırsal kesiminde bu zaman süresi içerisinde nüfus, 50 941 azalarak 81 380'den 30439'a inmiştir. Kuşkusuz bu göç eden nüfusun hepsi Giresun kentine gelmemiştir, ancak önemli bir kısmının bu kent yerleşmesine yerleştiğini söylemek kanaatimizce doğru olur.

Giresun ilindeki iç göçler olayında, 1970'lerden sonra, bazı ilçe merkezlerinin de önem kazandığı dikkat çeker. Özellikle bunlardan Bulancak, Görele, Espiye, Tirebolu ile iç kesimlerdeki Alucra ve Şebinkarahisar gibi ilçelerinde nüfus 10 000 aşmış; bu yerleşme merkezleri kent olma niteliği kazanmıştır. Dolayısıyla bu kent yerleşmeleri il içerisinde Giresun kentine olan göçü nispeten engellemiştir. Özellikle de Giresun'un hemen 12 km batısında bulunan Bulancak, 30 000'i aşan nüfusu ile çevresindeki kırsal alanlardan önemli ölçüde göç almaktadır. Tabi ki yeri gelmişken hemen şunu belirtmek gerekir, Giresun kentine veya ilde yer alan diğer kent yerleşmelerine yönelik olarak yapılan akın ve bunun sonucu olarak belirmiş olan kentleşme sürecinde, Türkiye düzeyindeki kentleşmelerin aksine bazı özellikler dikkati çeker. Çünkü Türkiye çapındaki kentleşme olaylarının temelinde genellikle ekonomik nedenler vardır. Dolayısıyla da kırsal yörelerden büyük kentlere akarak, bu kentlerin çevresinde, gecekondulu aileler şeklinde biriken nüfus buralarda bir çeşit sefalet bölgeleri oluşturmaktadır. Giresun kenti ve onun kentleşen ilçe merkezlerinde yerleşen

[79] D.İ.E., 1997, 1990, Genel Nüfus Sayım Daimî İkametgaha Göre İç Göçün Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara, s. 3-11,

nüfusun büyük bir çoğunluğu, kırsal kesimde toprağı fazla olan ailelerdir. Kırsal yörelerle ekonomik bağlarını kesmemiş olan bu aileler, hem köy hem de kentteki ekonomik etkinliklerini sürdürmektedir.

Konunun başında da belirttiğimiz gibi il sınırları içerisinden Giresun'a yönelik olan göçlerde, ilk sırayı Keşap (2 081 kişi) ve Dereli (2 080 kişi) ilçeleri olmaktadır. Her iki ilçenin de Giresun'da bulunan nüfusu birbirine oldukça yakındır. Adı geçen ilçeleri sırasıyla Bulancak (502 kişi), Tirebolu (347 kişi) takip etmektedir. Ancak, bu ilçelerin Giresun kentindeki nüfusu Dereli ve Keşap ile karşılaştırıldığında, oldukça düşük olduğu dikkat çekmektedir (Tablo 2.3, Harita 2.3). Dereli ve Keşap gibi ilçelerden Giresun'a yerleşen nüfusun çok olmasının temel nedeni, bu iki ilçenin Giresun ile komşu olması, diğer bir ifadeyle yakın mesafede bulunmasının, büyük etkisi olmuştur. Gerçekten de Giresun kenti ile ilçeleri arasındaki mesafe artıkça, bu ilçelerin kentteki nüfusun da oldukça azalmış olduğu dikkat çekmektedir. Bu durum üzerinde, doğu da Trabzon ve batıda Ordu gibi iki büyük kent yerleşmesinin bulunmasının da önemli derecede etkisi olmuştur. Çünkü, Giresun'un doğuda bulunan Eynesil, Görele, Tirebolu gibi ilçelerinden Trabzon'a batıda ise Piraziz'den Ordu'ya oldukça yoğun sayılabilecek bir göç olayı söz konusudur. Nitekim, Doğanay'ın Trabzon ile ilgili bir çalışmasında Trabzon'a başka illerden gelen göçlerde Giresun'un önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir[80].

İlin diğer ilçelerinden gelen nüfusun, kent içerisindeki dağılışına baktığımızda, hemen hemen her mahallede az ya da çok rastlamak mümkünse de özellikle Dereli, Keşap ve Bulancak'dan gelen nüfusun, bazı mahallerde yoğunluk kazandığı dikkat çekmektedir. Nitekim, Keşap'dan gelenlerin çoğunlukla Gemiler Çekeği (423 kişi), Aksu (270 kişi) ve Hacı Hüseyin (200 kişi); Dereli'den gelenlerin Aksu (545 kişi), Gemiler Çekeği (297 kişi), Fevzi Çakmak (207 kişi) ve Bulancak'dan gelenlerin ise Hacı Siyam (130 kişi)[81] gibi mahallelerde yoğunluk kazandıkları görülmüştür.

Araştırma sahamız, hiç şüphesiz ki başka illerden de göç almaktadır. Nitekim 1990 Genel Nüfus Sayı Sonuçlarına göre Giresun kenti, 3 800'ü diğer illerin

---

[80] Doğanay, H., 1986, *Trabzon'da Nüfus Hareketleri ve Göçler*. Atatürk Üniv. Fen. Ede. Fak. Araştırma Dergisi, sayı: 15, Erzurum, s. 293.

[81] İl Seçmen Kütüklerinde Yapılan Sayımlar Sonucunda Elde Edilmiştir.

merkezinden ve 1 366'sı da diğer illerin ilçelerinden olmak üzere toplam 5 166 kişi kadar göç almıştır[82]. Bilindiği üzere iç göçler konusunda mesafe oldukça önemlidir. Nitekim, nüfus veren yerler de dahil olmak üzere, bütün illerin İstanbul, İzmir ve Ankara hariç, bünyesindeki yabancı nüfusun (başka ilde doğmuş olan nüfus) çoğunu hemen bitişik ilden almaktadır[83]. Gerçekten de bu açıdan bakıldığında, Giresun'un da çoğunlukla kendisine yakın olan illerden göç aldığı dikkat çekmektedir. Nitekim, Giresun ili seçmen kütüklerinden sağladığımız verile göre, 1999'da Giresun ili doğumlu olmayan 4 012 kişinin 2195'ini, yani % 50'den fazlası, Trabzon (752 kişi), Ordu (703 kişi), Samsun (307 kişi), Gümüşhane (176 kişi), Artvin (136 kişi) ve Rize (121 Kişi) gibi komşu ya da kendi bölgesi içerisindeki il doğumlu kişilerden oluşmaktaydı. Giresun kenti bu altı ilden başka Şırnak hariç ülkemizin bütün illerinden az veya çok göç almıştır. (Tablo 2.4, Harita 2.4). Bunların da toplam sayısı 1 817 kişi kadardı.

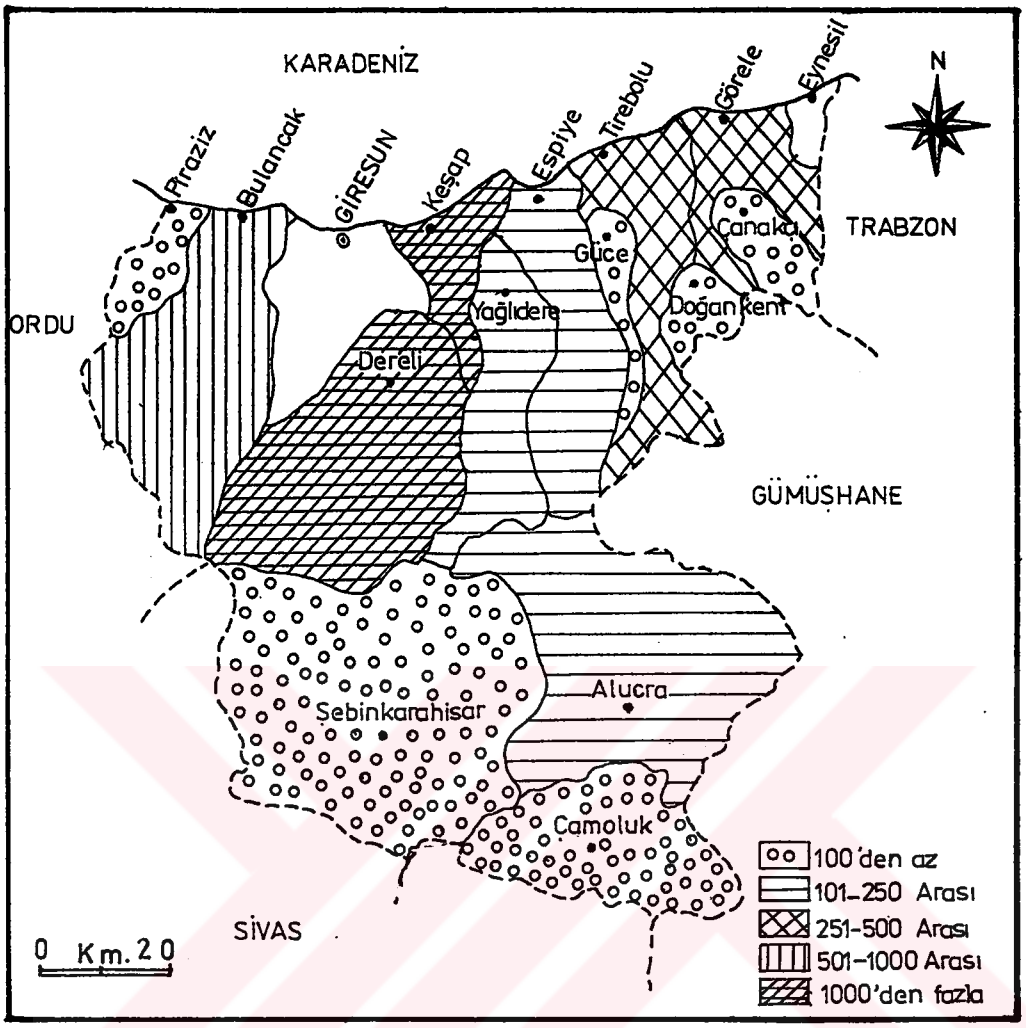
Tablo 2.3. Giresun Kentindeki İlin Diğer İlçeleri Doğumlu Olan Nüfusun Geldikleri İlçelere Göre Dağılımı (18 ve Daha Yukarısı Yaştaki Nüfusu 1999)

İlçe Adı	Giresun Kentindeki Nüfusu	İlçe Adı	Giresun Kentindeki Nüfusu
Keşap	2 081	Eynesil	133
Dereli	2 080	Piraziz	43
Bulancak	502	Şebinkarahisar	28
Tirebolu	347	Doğankent	20
Görele	324	Çanakcı	9
Alucra	202	Güre	7
Yalıdere	187	Çamoluk	3
Espiye	155	Toplam	6 121

Kaynak: İl Seçme Kütüklerinden Yapılan Sayımlar Sonucunda Elde Edilmiştir.

Araştırma sahamızda Giresun doğumlu olmayan nüfusun faaliyet alanlarına göre dağılımı incelendiğinde, bu nüfusun büyük çoğunluğunun kamu hizmetinde çalışmak üzere kente geldiği anlaşılmaktadır. Ancak, Trabzon, Ordu ve Samsun gibi illerden gelenlerin, kentteki Seka Kağıt Fabrikası ve Fiskobirlik Entegre Tesisleri gibi nispeten önemli sayılabilecek sanayi kuruluşlarında çalıştıkları, bir kısmının da ticaretle uğraştığı tespit edilmiştir.

[82] D.İ.E., 1997, a.g.e, s. 3.
[83] Tümertekin, E., 1968, a.g.e., s. 61.

Harita 2.3. İl Sınırları İçinde Doğdukları İlçeden Ayrılıp Giresun Kentine Yerleşen Nüfusun İlçelere Göre Dağılımı.

Başka il doğumlu nüfusun kent içerisindeki dağılışına baktığımızda, az ya da çok hemen hemen her mahallede rastlamak mümkünse de yakın illerden gelenlerin bazı mahallelerde daha yoğun bir şekilde bulunduğu dikkat çekmektedir. Örneğin, Ordu, Trabzon ve Samsun gibi illerden gelen nüfusun önemli bir kısmının Teyyaredüzü, Çıtlakkale, Hacı Siyam ve Gedikkaya gibi mahallerde oturdukları görülmektedir.

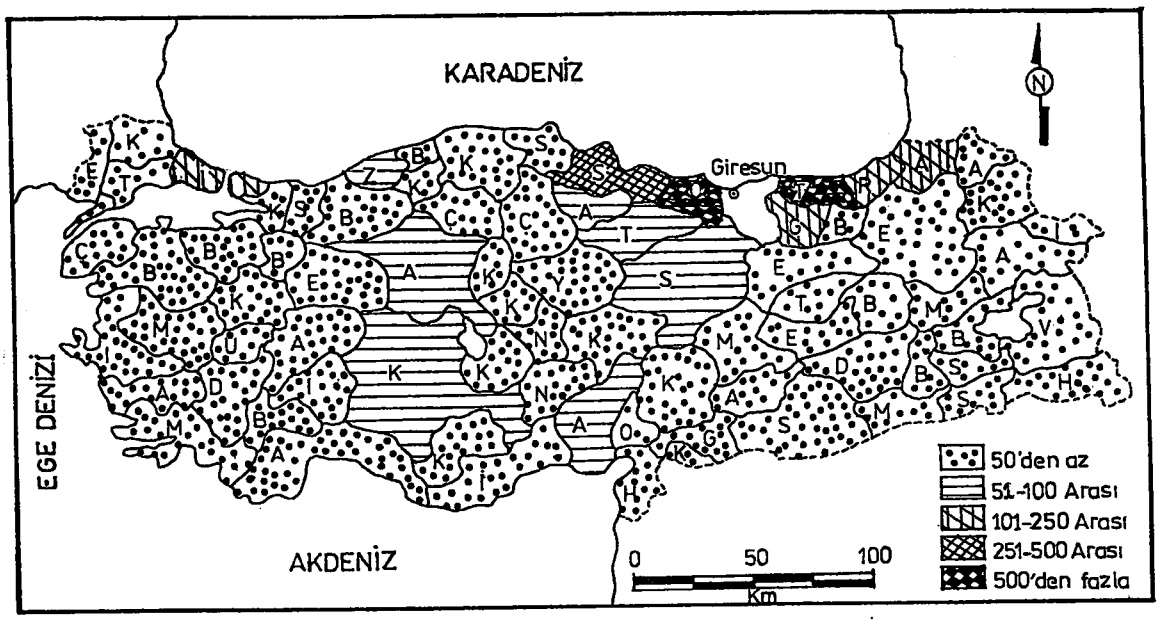
Genel bir değerlendirme ile 1999 yılı itibariyle Giresun kentinde, ildeki ilçeler de dahil olmak üzere, başka yer doğumlularının sayısı toplam 10 133 kişidir. Bunun da sadece 18 yaş ve üzerindeki nüfus olduğu düşünülürse, nispeten yüksek bir rakam olduğunu söylemek sanırız yanıltıcı olmasa gerek.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tablo 2.4. Giresun Kentindeki Giresun İli Doğumlu Olmayan Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılımı (18 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus, 199).

İLİN ADI	GÖÇEN NÜFUS	İLİN ADI	GÖÇEN NÜFUS
Adana	51	Konya	56
Adıyaman	27	Kütahya	11
Afyon	32	Malatya	40
Ağrı	8	Manisa	20
Amasya	58	K.maraş	50
Ankara	77	Mardin	6
Antalya	16	Muğla	21
Artvin	136	Muş	9
Aydın	14	Nevşehir	32
Balıkesir	26	Niğde	21
Bilecik	13	Ordu	703
Bingöl	8	Rize	121
Bitlis	4	Sakarya	26
Bolu	17	Samsun	307
Burdur	11	Siirt	6
Bursa	18	Sinop	35
Çanakkale	12	Sivas	54
Çankırı	19	Tekirdağ	10
Çorum	42	Tokat	88
Denizli	24	Trabzon	752
Diyarbakır	36	Tunceli	10
Edirne	3	Şanlıurfa	18
Elazığ	36	Uşak	18
Erzincan	21	Van	18
Erzurum	47	Yozgat	39
Eskişehir	31	Zonguldak	60
Gaziantep	44	Aksaray	3
Gümüşhane	176	Bayburt	16
Hakkari	1	Karaman	5
Hatay	27	Kırıkkale	31
Isparta	18	Batman	3
İçel	50	Bartın	2
İstanbul	108	Ardahan	12
İzmir	36	Iğdır	4
Kars	35	Yalova	4
Kastamonu	26	Karabük	19
Kayseri	47	Kilis	8
Kırklareli	2	Osmaniye	14
Kırşehir	16		
Kocaeli	34	TOPLAM	4012

Kaynak: Giresun İl Seçim Bürolarının Kayıtlarından Hesaplanmıştır.

Harita 2.4. Giresun Doğumlu Olmayan Nüfusun Geldikleri İllere Göre Dağılışı.

2.3.2.2. Giresundan Olan Göçler

Bilindiği üzere Giresun, ülkemizin en fazla göç veren illeri arasındadır. Nitekim, göçlerle ilgili yapılan birçok çalışmada da bu durum belirtilmiştir. Yörede gurbetçilik-geçici iş gücü göçü birbirinin devamı, birbirini bütünleyen tarihî bir olgu olarak tanımlanır. Temelde ekonomik nedenlere dayanan bu göç hareketi, Giresun'da sanayi ve istihdam olanaklarının yeterli olmadığını da göstermektedir.

Giresun'dan olan göçün genel yönü Marmara bölgesine, özellikle de İstanbul'a doğrudur. Yöreden, İstanbul'a olan bu yoğun göçün tarihi de Osmanlılara kadar uzanmaktadır. Nitekim, XVIII. yüzyılda Karadeniz'in Anadolu yakasında da diğer liman şehirleri ve yerleşmeleri gibi Giresun'da göç sorunuyla karşı karşıya kalmış, bu yüzden hükümet tarafından Giresun yöneticilerine emirler gönderilmek durumunda kalınmıştı. Giresun, bu yüzyılda da İstanbul'a göç veren yerler arasındaydı. Bölgedeki göçlerin bir kısmı iç göç bir kısmı da Giresun'a dıştan olan göç idi. Dolayısıyla her iki göç olayı, Osmanlı Devleti'nin diğer bölgelerindeki göçler gibi sorun oluyor, hükümetleri dolayısıyla onun bölgedeki temsilcileri olan memurları meşgul ediyordu. Daha 1768-1774 Kırım Harbi olmadan önce, hükümetin Karadeniz'in Anadolu sahillerindeki yerleşim birimlerinin görevlilerini ve ahalisini uyardığı görülmektedir. İstanbul'a bu dönemlerde bölgeden yoğun göç olmasından dolayı, bunun önüne

geçilmesi için başta Trabzon valisi olmak üzere Giresun da dahil olmak üzere birçok yerin kadıları, serdarları, iskele eminleri ve ayanlarına emir verilmiştir[84]. Bundan sonraki yüzyıllarda da Giresun ve bölgede yer alan birçok diğer yerleşme birimlerinden İstanbul'a olan göçler artarak devam etmiştir.

Giresun'dan ciddi anlamda dışa yönelik ilk göç hareketi, Giresun'un Rum nüfusunun Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesi antlaşmasına göre Yunanistan'daki Türkler ile karşılıklı olarak takas edilmesi sonucu olmuştur. Bu çerçevede Giresun'daki Rumlar Yunanistan'a gönderildiler. Bunların yerine Yunanistan'dan göçmenler getirildi. Giresun'a göçmen nakli denizyolu ile yapılmaktaydı. Rum bandralı gemiler limana yanaşarak Rum göçmenleri alıyorlar ve burada karayoluyla Şebinkarahisar'a sevkediyorlardı[85]. Dolayısıyla Giresun'daki Rum nüfusun gönderilmesi, kentteki nüfusun önemli ölçüde düşmesine neden olmuştur. Nitekim, nüfusun gelişimi kısmında da belirttiğimiz gibi Birinci Dünya Savaşından önce kentin nüfusu 16 000'den fazla olup, bunun 8 000'i Türk, 7 500'ü Rum, 1 000 kadarı da Ermeni idi. 1927 yılında yapılan ilk nüfus sayımı ile de kentin nüfusu 11 800 kadar olduğu belirlenmiş olup, aradan geçen zaman süresindeki 4 000-5 000 kadarlık azalmanın temel nedeni, biraz önce söylediğimiz gibi kentteki Rum nüfusun gönderilmiş olması idi.

Rum göçmenlerin bıraktıkları ev ve fındık bahçesi gibi taşınmaz menkullere gelince, bunun için bir tasfiye komisyonu oluşturuldu. Bu komisyon bu malların kaydını tutacak ve tahmini fiyatlarını tespit edecekti. Tasfiye işlemi tamamlanana kadar Rum evleri aylık, Ermeni evleri yıllık kiraya verildi. Memurların oturdukları evlere ise Emval-i Milliye Müdüriyeti bedel takdir etti. Yine fındık bahçelerinin fındığını toplattırmak üzere memurlar görevlendirildi[86].

Yukarıda bahsettiğimiz bu olaylar dışında, Giresun kentinden dışarıya olan göç hareketlerini belirlemek zor, hatta imkansız gibidir. Çünkü, daha önce de bahsettiğimiz gibi ülkemizde göç hareketlerini 1927'den bugüne kadar net bir şekilde izleyebilmek mümkün değildir. Bunun nedeni, Türkiye'de nüfus hareketlerini belirlemede başlıca, kaynak kurum olan D.İ.E.'nün verilerinde sadece ilden ile göç konusunda veri bulunmasıdır. Aynı zamanda, kent genelinde anketleme gibi kişisel çalışmalardan da

[84] Güler, İ., 1998, a.g.m., s. 52-53.
[85] Sarısaman, S., 1998, a.g.m., s. 60-61.
[86] Sarısaman, S., 1998, a.g.m., s. 61.

yararlanmak veya sağlıklı sonuç çıkarmak mümkün olmamıştır. Bu nedenle, biz burada, ilin genel göç durumunda ve nispeten de kentten dışarıya olan göçler konusunda sınırlı düzeyde bilgi vermek durumunda kaldık.

Giresun ili özellikle 1940'lardan sonra il dışına önemli ölçüde göç vermeye başlamıştır ve sürekli olarak önemini koruyan bu olgunun, il nüfusunun bütün yapısal özellikleri ve gelişme düzeni üzerinde önemli olmuştur.

İkinci Dünya Savaşı yıllarına rastlayan 1940'larda, ekonomisi önemli ölçüde tarıma dayanan Giresun'da büyük bir kıtlık baş göstermiştir. Bu yıllarda kırsal alanda oturanlar, tarım kesimindeki geleneksel ekonomik faaliyetlerini sürdürmüşler, buna karşın Giresun kentinde oturanların bir kısmı bu kıtlık yıllarında kırsal kesime göç etmiş, önemli bir bölümü ise çalışmak için il dışına gitmeye başlamıştır. Nitekim, bu göç olayının bir sonucu olarak; 1940-1945 arasında kentin nüfusunda 3 842 kişi kadarlık bir azalma söz konusu olmuştur. İl genelinde ve özellikle de il merkezi olan Giresun'da nüfusu geçindirecek iş imkanlarının bulunmayışına, ekim alanlarının kısıtlığına ve tarım teknolojisinin geriliğine bağlı olarak tarımsal üretim yeterince artırılmadığından il dışına göç hareketinin önemi, izleyen yıllarda da sürmüştür.

İl genelinde ve dolayısıyla da Giresun kentinden göç, özellikle 1965'ten sonra iyice şiddetlenmiştir. 1965 nüfus sayımına göre dışa göçün kişi sayısı il genelinde 89 777 kişi idi[87]. Bu da göçün boyutunun ne kadar yüksek olduğunun bir göstergesidir.

Giresun'dan olan göçler, 1970 yılından bu yana önemini sürdürmüştür. Yüksek bir düzeye ulaşan göçe karşın, Giresun kenti, bölgeden farklı olarak kadın-erkek nüfusu açısından bir denge göstermektedir. Bu yapı, göçün, daha çok *aile göçü* niteliğinde sürdüğünü ifade etmektedir. Diğer taraftan, kentte, 1950'den bu yana, yurt dışına giden iş gücünün dışında geçici gurbetçiliğin yaygınlaşmadığını belirtmek gerekir.

1950-1975 arasında ilin kırsal kesiminden dışarıya olan göçlerde,Giresun kentinin çektiği nüfus, kırsal hinterlandına oranla sınırlı kalmıştır. Özellikle Giresun kenti bulunduğu kıyı kuşağında fındık üretiminde fert başına en yüksek değer gösteren kesim içerisinde kalması ve kentte toplanan Fiskobirlik, Fındık Araştırma Enstitüsü, Orman Müdürlüğü, Kağıt Fabrikası ve Liman gibi yöreyi kalkındırıcı hizmetlerin

[87] Çakır, S.,- Erbas, M., 1986, *Giresun'da Kentleşme ve Kentsel Yerleşmelerin Kademelenmesi*. İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğit. Fak. Samsun, s. 29.

birbirini bütünleyici şekilde entegre olmasına karşın, yeterince kentleşememiş ve dışarıya göç olayını başta götürmüştür. Bu kıyı kuşağında Giresun'un aldığı bu öncelik, tarımsal üretimde tek ürüne bağlanması ve fındık üretim alanlarında limit değerlere yörede ilk olarak ulaşmış bulunması ile açıklanabilir[88].

1975-1980 döneminde de Giresun'dan dışarıya olan göçler, büyük bir hızla devam etmiştir. Nitekim, bu dönemde %037.7 oranı ile bölgede ikinci sırada yer alan Giresun'dan göç eden nüfusun (35 257 kişi), illere dağılışında dikkati çeken en önemli husus, bu nüfusun yarıdan fazlasının, İstanbul'a yerleşmesidir. Diğer illere isabet eden pay, oldukça düşüktür: Kocaeli, Ankara, Zonguldak, Bursa, Samsun, Ordu, Trabzon ve Sakarya illerinden her birine, Giresun'dan ayrılan nüfusun % 02049'u oranında yerleşme olmuştur[89]. Diğer taraftan, 1980 genel nüfus sayımına göre İstanbul'da yaşayan Giresun'luların sayısı 134 903 kişi idi. Yine Zonguldak (9 190 kişi), Samsun (8 029 kişi), Ankara (7 951 kişi), Kocaeli (7 270 kişi), Sakarya (4 730 kişi), Bursa (4 310 kişi), İzmir (3 515 kişi) gibi kentlerde yaşayan ve Giresun doğumlu olanların sayısı ise İstanbul dahil 179 898 kişidir[90]. Bu da Giresun'dan olan göçün boyutunun hangi yönde olduğunu ve çoğunlukla hangi illere göç edildiği konusunda fikir vermesi açısından çok önemlidir.

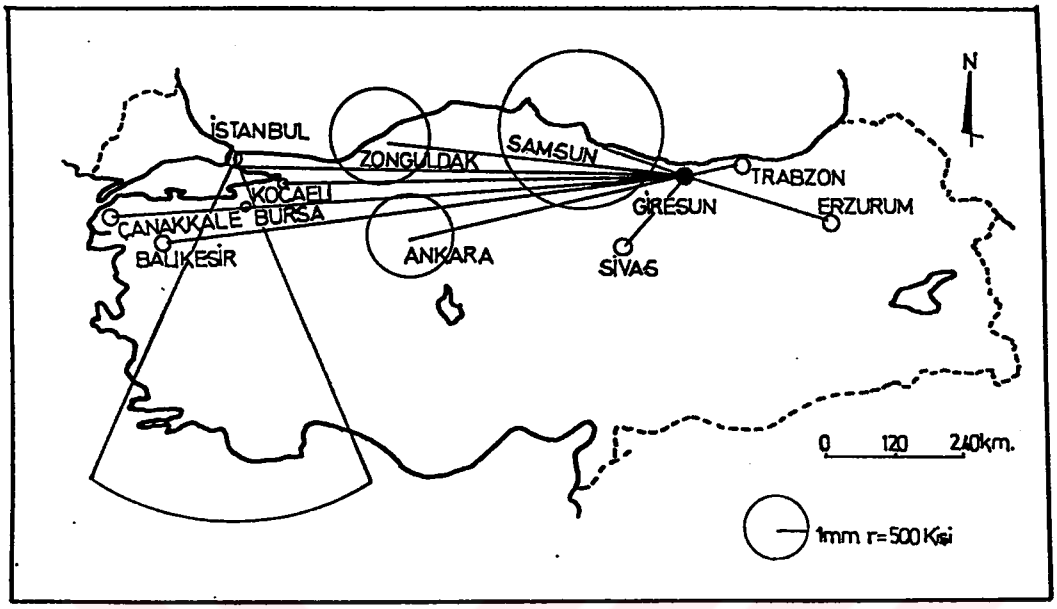
Nihayet, 1990 nüfus sayımına göre ilden göç eden nüfus sayısı ise 58 136 kişidir[91] ve tüm dönemlerde Giresun göç veren iller arasında daima ilk on sıra içerisinde yer almayı sürdürmüştür. İlin ve dolayısıyla da Giresun kentinden göç eden nüfusun gittiği yerler ise çoğunlukla yukarıda belirttiğimiz illerdir. Buna bir de Doğu Anadolu'da Erzurum ilini ilave etmek yerinde olur (Harita 2.5).

İl dışına, özellikle kırsal kesimden olan bu göçlere, Giresun kentinin engelleyici veya kendine çekici fonksiyonel bir etkisi olmamıştır. Bunun nedenlerini de konunun başında belirtmiştik. Kırsal kesimden yoğun bir şekilde gerçekleşen bu göç olayına, ilin Giresun da dahil bütün kent yerleşmelerinde de rastlanmaktadır. Çünkü, bilindiği üzere Karadeniz bölgesinde olduğu gibi yörede de önce kentlere giden nüfusun, özellikle de

[88] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 64-65.
[89] Tandoğan, A., 1990, a.g.m., s. 441.
[90] Çakır, S.,-Erbaş, M., 1990, a.g.m., s. 29.

[91] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1997, a.g.r., s. 8.

Giresun kentine, daha sonra yöre dışındaki büyük kentlere kademeli şekilde göç ettikleri bilinmektedir[92].

Harita 2.5. Giresun İlinin Göç Verdiği Önemli İller.

Giresun ilinden, yurt dışına da önemli ölçüde göç olmuştur. Bilindiği gibi Türkiye'den dış ülkelere iş gücü arzı, 1950'li yıllarda başlar. Ancak, en belirgin duruma geldiği devre, 1962-1963 yıllarıdır. Nitekim, 1961-1974 devresinde de dış ülkelere giden Türk iş gücü sayısı en yüksek rakama ulaşmıştır[93]. Dolayısıyla Giresun ilinden de yurt dışına olan göçler en yoğun şekilde bu dönemde olmuştur. En fazla göç edilen ülkeler ise başta Almanya olmak üzere, Fransa, İngiltere ve Hollanda'dır (Tablo 2.5).

Giresun kentinden direkt olarak yurt dışına pek göç olmamıştır. Kentte yaptığımız çalışmalarımız sonucunda, hemen hemen her mahallede oturan ailelerin % 5-10 oranında, yurt dışı ile bağlantılı olduğu anlaşılmıştır. Ancak, hemen şunu belirtmemiz gerekir ki, bilindiği gibi yurt dışına gönderilen iş gücü, ülke genelinde ağırlıklı olarak kırsal kesimden gerçekleşmiştir. Kentlerden yurt dışına gidişlerin oranı çok daha düşüktür. Bu nedenle, araştırma sahası içerisinde yaptığımız gözlem ve mülakatlar sonucunda, yurt dışına gidişlerde menşe ilk olarak köy olduğu anlaşılmıştır. Aslen kentli olup yurt dışına giden ailelerin sayısı çok az olarak tespit edilmiştir. Ancak,

[92] Karabulut, Y., 1981, *Karadeniz Coğrafî Bölgesi Nüfusu (I. Şehirsel)*. Ankara Üniv. DTCF, Coğrafya Araş. Derg. Sayı: 10, Ankara, s. 132.
[93] Doğanay, H., 1994, a.g.e., s. 201-202.

Giresun ilinin kırsal kesiminden yurt dışına gidenlerin, yurt dışında kazandıkları parayı Giresun kentine yatırmak ve dolayısıyla da ailesinin Türkiye'de kalan kısmının bu kente yerleşmesini teşvik ettiği dikkati çekmektedir. Gerçekten de bugün Giresun kentinin gelişmesinde, gerek yurt dışına gerekse de yurt içindeki büyük kentler giden nüfusun katkısı azımsanamayacak derecededir. Çünkü, Giresun'dan göç edip il dışında çalışanlar, bu ille bağlarını tümüyle koparmamakta ve bir bölümü emekli olduktan sonra Giresun'a geri dönmeyi yeğlemektedir. Bir kısmı da en azından yaz aylarını Giresun'da geçirmektedir. Bunun sonucunda, özellikle bu aylarda, Giresun kentinin nüfusunda önemli derecede bir artışın olduğu gözden kaçmamaktadır. Bununla bağlantılı olarak da kentteki ticarî hayatta önemli bir canlanma olmaktadır. Hemen şunu da belirtmek gerekir ki, dışarıdaki bu nüfusun yaz aylarını Giresun'da geçirmelerinde fındık tarımının oynadığı rol gözardı edilemez. Çünkü, hem yurt içi hem de yurt dışında bulunan kişilerin az veya çok fındık bahçelerinin bulunduğu; hatta yatırım amacıyla fındık bahçeleri satın aldıkları gözlenmektedir. Nitekim, bu durumu bahane eden kişiler, aileleriyle birlikte yazlarının bir bölümünü Giresun kentinde geçirmektedir.

Tablo 2.5. Giresun İlinden 1964-1976 Yılları Arasında Cinsiyete Göre Yurt Dışında Çalışanlar.

	Federal Almanya		Fransa		Diğer Ülkeler		Toplam	
Yıllar	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**	**E**	**K**
1964	937	6	-	-	360	-	1297	6
1965	294	26	-	-	-	-	294	26
1966	289	25	-	-	-	-	289	25
1967	67	10	-	-	-	-	67	10
1968	819	97	-	-	11	-	830	97
1969	1651	149	-	-	28	-	1679	149
1970	2090	149	251	-	83	-	2424	149
1971	490	146	4	-	92	-	586	146
1972	625	91	38	-	56	-	719	81
1973	1257	100	667	-	90	-	2014	100
1974	-	-	261	-	22	6	283	6
1975	-	-	-	-	-	-	-	-
1976	-	-	-	-	136	-	136	-
Toplam	**8519**	**799**	**1221**	**-**	**878**	**6**	**10618**	**795**

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı Açıklamalı Raporu (1998).

Sonuçta, yurt dışına gidişin ana kaynağı il merkezi olmadığından kentte yaşayan ailelerin fertlerinden bir kısmının yabancı ülkelerde çalıştıkları, bunların kendi tasarruflarıyla edindikleri konutlara köyde yaşayan çok yakın akrabalarını yerleştirdikleri görülmüştür. Bu şekliyle, aile anketlerinde, aileleri Giresun'da oturup, yurt dışında çalışan toplam 1 020 kişi tespit edilmiştir[94]. Bu işçiler kent nüfusuna dahildir; ancak yurt dışına çalışmaya gidenlerin büyük bir kısmının ailelerini de beraberinde götürdükleri izlenmektedir.

2.3.2.3 Mevsimlik Göçler

Giresun kentinden gerçekleşen bir diğer göç hareketi de mevsimlik göçlerdir. Bu göç olayında, yörede yapılan fındık tarımının büyük bir etkisi vardır. Daha önce de sıkça belirttiğimiz gibi özellikle kente uzak köylerdeki varlıklı ailelerin, yakın köylerde bu oran daha düşüktür, kentte mülk edinme isteği, bu gibi şahısların hem kentte, hem kırda ikili bir yaşam sürdürmelerine neden olmuştur. Bu gibi varlıklı aileler kış aylarını kentte, yaz aylarını ise köylerde geçirmektedir. Gerçi şunu da hemen belirtmek gerekir ki, sadece tarımsal arazisi fazla olan aileler bu ikili yaşamı sürdürmemektedirler. Aşağı yukarı kentte hemen hemen her ailenin, fındık tarımıyla az veya çok ilişkisi bulunmaktadır. Nitekim, kentte yaptığımız araştırmalarımız neticesinde, kentteki hemen hemen her mahallenin nüfusunun % 20 ile % 50 oranında fındık hasat aylarında köylerine gittiklerini tespit ettik. Bununla bağlantılı olarak, bu aylarda kentin nüfusunda önemli bir azalmanın olduğu ve kentteki canlılığın önemli ölçüde azaldığı dikkatten kaçmamaktadır.

Mevsimlik göçlerin bir diğeri de yaz aylarında yaylaya çıkma şeklinde gerçekleşmektedir. Bu aylarda, kentin bunaltıcı havasında kaçmak isteyen kişiler, günümüzde önemli sayfiye yerleşmeleri durumuna gelmiş olan Kulakkaya, Kümbet ve Bektaş gibi yaylalara gitmektedirler. Ancak, kentten bu yaylalara rekreasyonel amaçla gidenlerden başka, ekonomik amaçla da gidenler vardır. Nitekim, adı geçen yayla yerleşmeleri, bulundukları alandaki diğer oba-yayla yerleşmelerinin de alış-veriş merkezleri olmaları nedeniyle, yaz aylarında önemli derecede bir ticarî canlılık olmaktadır. Bu durumu değerlendirmek isteyen kentin ticaret erbabı, bakkal, kasap,

[94] Giresun Belediyesi, 1998, a.g. r., s. 55.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

lokanta, manav, kahvehane ve tuhafiye gibi birçok ticarî işyeri işletmek üzere yaz mevsiminde bu yayla yerleşmelerine gitmektedir.

Bunlardan başka, fındık toplamak için Rize ve Ordu gibi bölge içi iller ile Doğu ve Güney Doğu Anadolu'daki bazı illerden kent ve yakın çevresine gelenler, diğer bir mevsimlik göç hareketini oluşturmaktadır.

2.4 Nüfusun Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Yapısı

2.4.1 Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Özellikleri

Bir yerde yaşayan nüfusun sayısı kadar, belki de ondan daha fazla, o nüfusun sahip olduğu bir takım özellikler büyük değer ifade etmektedir. Nüfusun cinsiyeti, yaşı, eğitim ve mesleki durumu, gelir düzeyi ve benzeri konular idare edenler kadar, edilenler tarafından da bilinmesi gereken niteliklerdir. Bu sayede bir yerde yaşayan toplumun sosyal ve ekonomik düzeyi hakkında bilgi sahibi olunması mümkün hale gelmektedir[95].

2.4.1.1 Cins ve Yaş Yapısı

Nüfusun analiz edilmesi gereken önemli değişkenlerden biri, toplam nüfus içindeki kadın-erkek sayısı ve yaş dilimlerindeki nüfus sayısının eşitsiz oluşudur. Nüfusta cins oranı; belli bir nüfus kitlesinde, 100 veya 1 000 kadın başına düşen erkek sayısı şeklinde hesaplanır[96].

Giresun'un nüfusunun cins yapısını gösteren Tablo 2.6 incelendiğinde, 1927'deki ilk sayım sonuçlarına göre 100 kadın başına düşen erkek sayısı 125 kadar olduğu ve daha sonraki dönemlerde bunun daha da artarak 1935'de 138'e ve 1940'da da 145 gibi çok yüksek bir rakama ulaştığı görülmektedir (Tablo 2.6, Şekil 2.4). Bilindiği gibi belli bir nüfus kitlesi içinde, kadın ya da erkek nüfusun fazlalık göstermesine doğum ve ölüm oranı dengesizlikleri dışında etki eden en önemli etmen, hiç kuşkusuz iç ve dış göçerdir.

Göç veren bölgelerde kadın fazlalığı, alan bölgelerde ise erkek fazlalığı görülür[97]. Dolayısıyla, Giresun'da hemen bütün dönemlerdeki görülen erkek nüfustaki belirgin fazlalık, Giresun'un göç çekmekte olduğunu ve bunun da Giresun'un il yönetim

---

[95] Özgür, M.E., 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın Ltd. Şti. Ankara, s. 59.
[96] Doğanay, H., 1997, a,g,e, s. 164.
[97] Tümertekin, E., 1994, a.g.e, s. 185.

merkezi olmasını takiben 1927 ve 1935 en yüksek değerde gerçekleştiğini göstermektedir. Ancak, 1940 yılında erkek nüfusta görülen aşırı fazlalığın temel nedeni ise sanırız, İkinci Dünya Savaşı'ndan dolayı çevredeki kırsal alanlardan silah altına alınan nüfusun, Giresun'da toplanmış olması ve burada bir süre bekletilmiş, olmasından kaynaklanmıştır. Zaten, 1945 yılında savaş halinin sona ermesiyle de erkek nüfustaki fazlalık, normal seyrine geri dönmüştür.

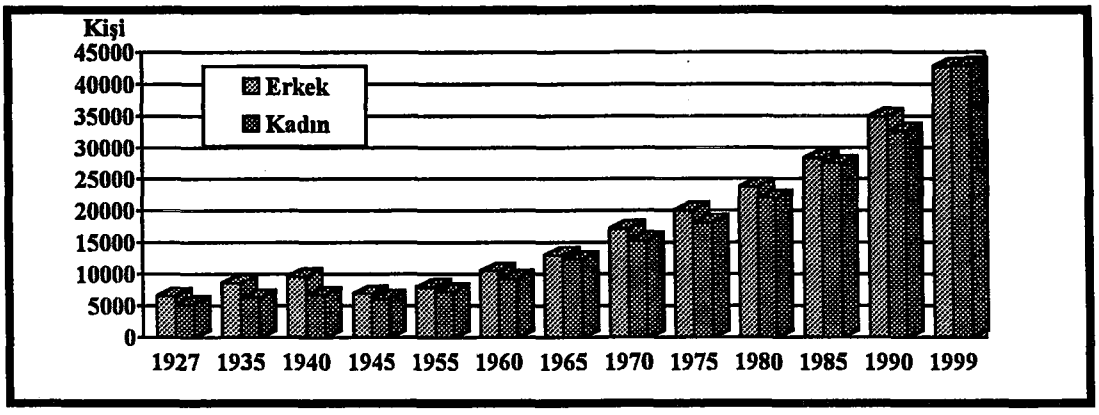
Tablo 2.6. Sayım Dönemlerine Göre Giresun Kenti Nüfusunun Cins Durumu (1927-1999).

Sayım Yılı	Erkek	Kadın	Toplam	Cins Oranı %
1927	6 570	5 244	11 888	125
1935	8 613	6 234	15 181	138
1940	9 631	6 642	16 273	145
1945	6 924	6 137	12 431	112
1955	7 968	7 280	15 245	109
1960	10 518	9 384	19 902	112
1965	13 013	12 318	25 331	105
1970	17 161	15 353	32 522	112
1975	20 065	18 171	38 286	110
1980	23 770	21 920	45 690	108
1985	28 378	27 509	55 887	103
1990	34 928	32 676	67 604	106
1997	-	-	74 868	-
1999 *	42 769	42 906	85 675	100

Kaynak: DİE verilerinden hesaplanmıştır. * Sağlık Ocakları Kayıtlarından hesaplanmıştır.

Kuşkusuz Giresun, il olarak çok göç veren iller arasındadır. Bununla beraber, il genelinden gerçekleşen göçlerin bir kısmı Giresun kentine olduğu gibi başka illerden de bu kentte göç söz konusu olmuştur. Daha önce de değinildiği gibi Giresun'a kırsal kesimden sürekli bir göç olmuştur, özellikle de bu durum 1950-1955'li yıllardan itibaren hız kazanmıştır. Sürekli olarak belirttiğimiz gibi bunun nedeni ise bu tarihten itibaren kentte, ticaret ve genel hizmetler fonksiyonları ile bazı sanayi kuruluşlarının meydana getirdiği istihdam hacmindeki gelişmelerle ilgilidir. Dolayısıyla buna bağlı olarak kentin genel nüfusundaki erkek nüfus, kadın nüfus karşısında, her sayım döneminde belirgin bir fazlalık göstermiştir. Nitekim, 1955'de 100 kadına 109 erkek,

1960'da 112, 1965'de 105, 1970'de 112, 1975'de 110 ve 1980'de 108 erkek düşmekte idi.

Şekil 2.4. Sayım Dönemlerine Göre Giresun Kent Nüfusunun Cins Durumu.

Giresun kent nüfusunun, erkek-kadın nüfus oranlarında 1975 yılından itibaren, yine erkek nüfusta bir fazlalık olmasına rağmen, bir dengeye doğru gidildiği görülmektedir. Nitekim, 1999 yılı sağlık ocakları kayıtlarına göre de kentteki cins oranın yaklaşık olarak 100 olduğu anlaşılmaktadır. Bu da kentin dışardan artık pek göç almadığının ve nüfusun cins oranında bir denge durumunun oluştuğunun göstergesidir.

Bir yerleşme alanındaki toplam nüfusun miktarı yanında, onun çeşitli yaş gruplarının da bilinmesi gerekmektedir. Nüfusun yaş yapısının incelenmesi; özellikle çalışabilir yaştaki nüfus, nüfusta bağımlılık oranları, çalışabilir iş gücü kapasitesi, aile tipleri, doğum ve ölüm oranları ile göçler gibi demografik ve de iktisadî olayların açıklanması bakımından oldukça önemlidir[98].

Dar aralıklı yaş grupları bakımından Giresun'un nüfusu incelendiğinde en belirgin özelliğin 5-40 yaş gruplarında bir toplanmanın mevcut oluşudur (Tablo 2.7, Şekil 2.5-2.6). Özellikle de 10-19 yaş gruplarında hem 1990 yılında hem de 1999 yılında belirgin olarak ortaya çıkan nüfus fazlalığının nedeni, bu yaş grubundaki nüfusun gerek eğitim amacıyla ve gerekse de imalat sanayinde çırak olarak çalışmak üzere kente çevre kır yerleşmelerinden gelen genç nüfus ve geçmiş dönemlerdeki yüksek doğum oranı ile ilgilidir.

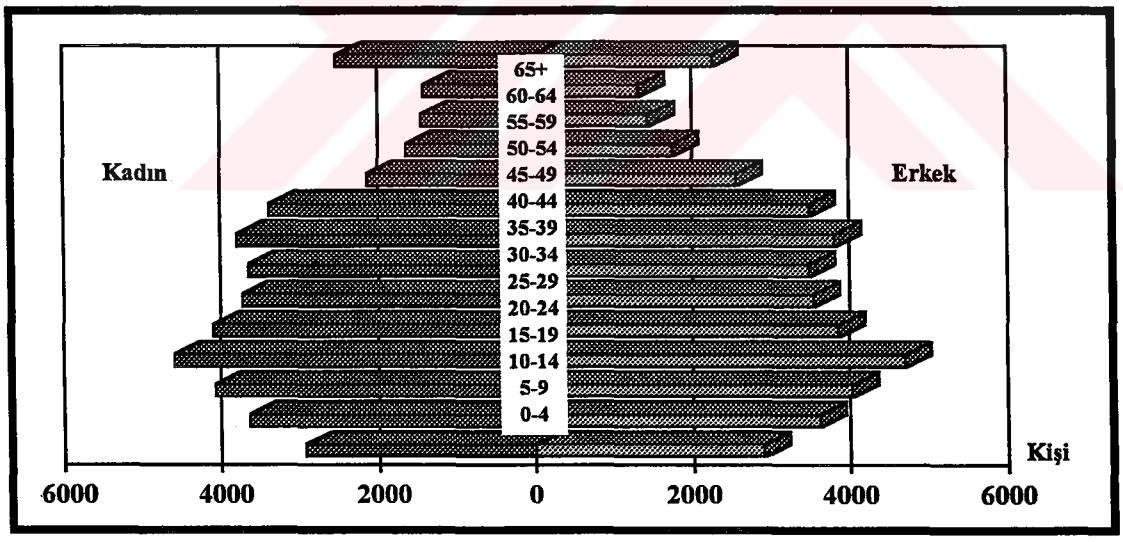
[98] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 349.

Tablo 2.7. Giresun Kent Nüfusunun Yaş Gruplarına Göre Dağılışı.

	1990*			1999**		
Yaş Grubu	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**	**Erkek**	**Kadın**	**Toplam**
0-4	2 955	2 925	5 880	2 894	2 920	5 814
5-9	3 935	3 747	7 682	3 618	3 628	7 246
10-14	4 783	4 043	8 826	4 033	4 062	8 095
15-19	3 981	3 520	7 501	4 699	4 586	9 285
20-24	2 672	2 785	5 447	3 857	4 085	7 942
25-29	3 466	3 198	6 664	3 542	3 717	7 259
30-34	3 426	3 102	6 528	3 486	3 636	7 122
35-39	2 688	2 277	4 965	3 816	3 775	7 591
40-44	1 936	1 479	3 415	3 493	3 362	6 855
45-49	1 307	1 101	2 408	2 562	2 138	4 700
50-54	1 115	1 103	2 218	1 745	1 638	3 383
55-59	1 004	967	1 971	1 442	1 434	2 876
60-64	800	950	1 750	1 321	1 402	2 723
65 +	829	1 466	2 295	2 261	2 523	4 784
Toplam	34928	32 676	67 604	42 769	42 906	85 675

Kaynak: *1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri.

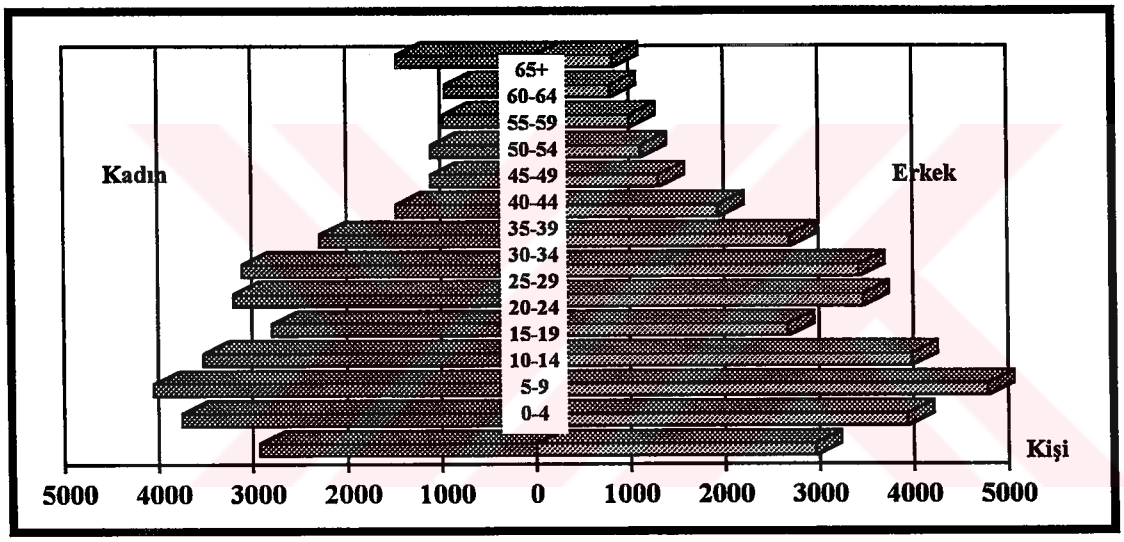
** Giresun İl Sağlık Müdürlüğü Kayıtlarından Yararlanılmıştır.

Şekil 2.5. Giresun İl Sağlık Müdürlüğü İstatistik Şubesi Verilerine Göre Kent Nüfus Piramidi (1999).

Giresun kentinin 1999'daki nüfus piramidi, yaş gruplarının en gençten en yaşlıya doğru düzenli bir azalma gösterdiği, düşük doğum oranı ve düşük ölüm oranları ile

gelişmiş ülkelerin arı kovanı şeklindeki nüfus piramidine benzemektedir[99]. Kentin 1990 yılındaki nüfus piramidinin de nispeten 1999 yılındakine benzemekle birlikte bazı yaş gruplarında önemli farkların olduğu söylenebilir. Tabi ki burada hemen şunu belirtmek gerekir; biz burada DİE verilerine göre hazırladığımız nüfus piramidinden ziyade, esas olarak 1999 yılında İl Sağlık Müdürlüğü'nden elde ettiğimiz verilere göre hazırlamış olduğumuz piramidi baz alıyoruz. Çünkü, hem aradan 10 yıl gibi uzun bir sürenin geçmesi ve buna bağlı olarak da yaş gruplarında önemli ölçüde bir değişmenin olması ve aynı zamanda İl Sağlık Müdürlüğü tarafından her yıl yapılan tespitlerle ikamet eden nüfus gerçekte daha sağlıklı bir değerlendirme yapmaya imkan verdiği için bu yola başvurduk.

Şekil 2.6. DİE 1990 Genel Nüfus Sayımına Göre Giresun Kent Nüfus Piramidi.

Her iki döneme ait Giresun nüfus piramidi, erkek ve kadın nüfus miktarının hemen hemen birbirine eşit olduğu dar bir temel ile başlamakta ve 1990 yılındaki piramitte 10-14 yaş dilimine kadar, 1999 yılına ait piramitte ise 15-19 yaş dilimine kadar genişleyerek yükselmektedir. Bu durum kentteki doğum oranlarının geçmiş yıllara göre ekonomik ve kültürel gelişmeye bağlı olarak düzenli olarak azaldığının bir göstergesidir.

Diğer taraftan, 1990 yılına göre 1999'da kentteki 15-19 yaş dilimindeki nüfusun oldukça fazla olduğu görülmektedir. Gerçi bunda, 1990 yılında 10-14 yaş grubuna dahil olan nüfusun, 1999 yılında 15-19 ve 20-24 yaş grubuna dahil olmasının önemli etkisi

[99] Tümertekin, E., 1994, a.g.e, s. 180.

vardır; ancak eğitim veya başka amaçlarla da kırsal kesimden kente olan göçün gözardı edilmemesi gerekir. 1999 yılına ait nüfus piramidine göre 15-19 yaş diliminden sonraki yaş dilimlerinde nüfus düzenli olarak azalmaya başlamakta ve 35-39 ile 40-44 yaş dilimlerinde tekrar artmaktadır. Bundan sonraki yaş dilimlerinde ise yine düzenli bir şekilde azalış söz konusudur. Hemen hemen her iki piramitte de bu durumun ortak olduğun söylemek sanırız yerinde olur.

Dar aralıklı yaş gruplarının cinsiyete göre dağılım incelendiğinde, 1990 yılında hemen her yaş grubunda erkek nüfus fazlalığı görülür. Yalnız 60-64 yaş dilimi ve üzerinde kadın nüfusun fazlalığı dikkat çekmektedir. 1999 yılında ise hemen hemen kadın-erkek nüfus birbirine denk olmakla birlikte, kadın nüfusta biraz fazlalık mevcuttur. Özellikle de 1990'da olduğu gibi 60-64 yaş dilimi ve üzerinde yine bir kadın nüfus fazlalığı görülmektedir. Bu da kadın nüfusun kentte daha uzun yaşadığının bir göstergesidir.

Geniş aralıklı grublandırmaya göre Giresun kent nüfusunun 1999 yılı itibari ile % 24.6'sı çocuklardan (0-14 yaş grubu), % 69.7'si yetişkinler (15-64 yaş grubu) ve % 5.7'si yaşlılar (65 ve daha yukarı yaş grubu) grubunda yer alır. Oysa, 1990 yılındaki durum sırası ile % 34.6, % 66.4 ve % 3'dır. (Tablo 2.8, Şekil 2.7).

Tablo 2.8. Giresun Kent nüfusunun Geniş Aralıklı Olarak Gruplandırılması.

Yaş Grubu	0-14	%	15-64	%	65 +	%	Toplam
Giresun Kent Nüfusu 1999*	21 155	24.6	59 736	69.7	4 754	5.7	85.675
Giresun Kent Nüfusu 1999**	22 388	34.6	42 921	66.4	2 295	3.5	64.604

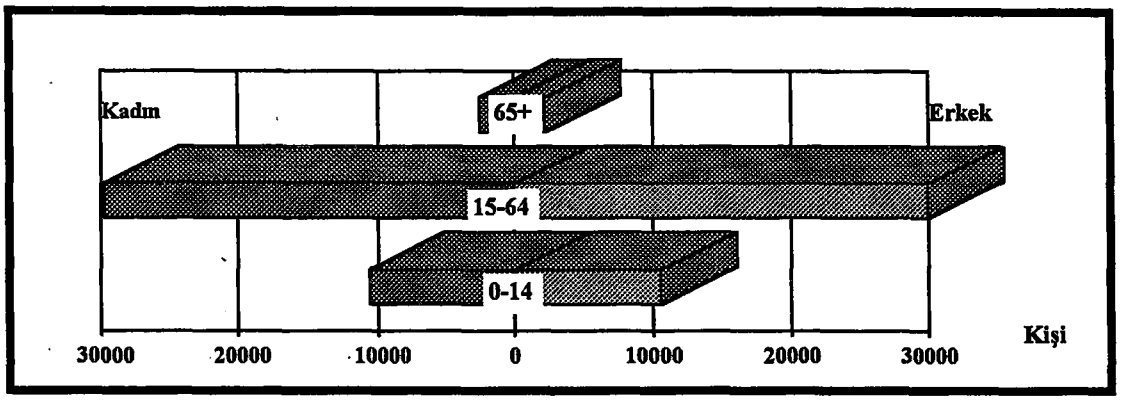
Kaynak: * İl Sağlık Müdürlüğü İstatistik Şube Müdürlüğü Verilerinden ** DİE 1990 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri-Giresun'dan

Bilindiği üzere 15-64 yaş grubundaki nüfus aktif nüfus, 0-14 ile 65 ve daha yukarı yaş gruplarındaki nüfus ise bağımlı veya çalışmayan nüfus olarak kabul edilmektedir. İşte bu geniş aralıklı gruplandırma, aynı zamanda nüfusun bağımlılık oranını, yani çalışma çağındaki nüfusu belirlenmesi bakımından önemlidir[100]. Giresun'da bağımlılık oranı % 43.4 olup, bu değer hem Giresun ili (% 65.37) ve hem de

[100] Doğanay H., 1997, a.g.e., s, 166.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Türkiye geneline (% 64.68)[101] göre oldukça düşüktür. Şüphesiz bu durum da, kent nüfusunda 0-14 ile 65 ve daha yukarı yaş grubundaki nüfusun az olmasından ve nüfusun büyük kısmının 15-65 yaş grubunda toplanmasından kaynaklanır.

Şekil 2.7. Giresun Kent Nüfusunun Geniş Aralıklı Olarak Gruplandırılması (1999).

Böyle olmakla birlikte kent nüfusu için belirlenen % 43.4'lük potansiyel, bağımlılık oranını tam anlamıyla yansıtmaz. Çünkü, kentte çalışma yaşı 15 yaşından çok daha küçük yaşlardan itibaren başlamakta, üst yaş gruplarında ise belli bir sınırlama koymak oldukça zordur.

Diğer taraftan çalışma çağındaki nüfusun tümü, fiilen çalışan nüfus anlamına gelmez: çünkü, askerlik, öğrenim ve iş bulamama gibi nedenler bunu engellemektedir. Kentte fiilen çalışan nüfusun çalışma devresinin yılın belli bir kısmını kapsaması ise ayrı bir sorundur. Sık sık belirttiğimiz gibi kentteki ikili yaşamın bir sonucu olarak yaz aylarında fındık tarımıyla uğraşmak için bazı aileler köylere çıkmakta ve bu gibi aileler geçimlerini hemen tamamen fındıktan sağlamaktadır. Bu nedenle, kentte geçimini fındıktan sağlayan işgücünün hemen tamamı kış aylarında gizli işsiz durumuna düşmektedir.

2.4.1.2 Aile Yapısı ve Hane Büyüklükleri

Nüfusun sosyal ve ekonomik özelliklerinin belirlenmesinde kullanılan ölçütlerden biri de aile büyüklüğüdür. Giresun İl Sağlık Ocakları ETF'lerine göre, Giresun kentinde yaşayan toplam nüfus sayısı 85 657 idi. Aynı yıl kentteki toplam aile sayısı ise 21 365 kadardı. Bu iki rakam birbirine oranlandığında, kentin ortalama aile

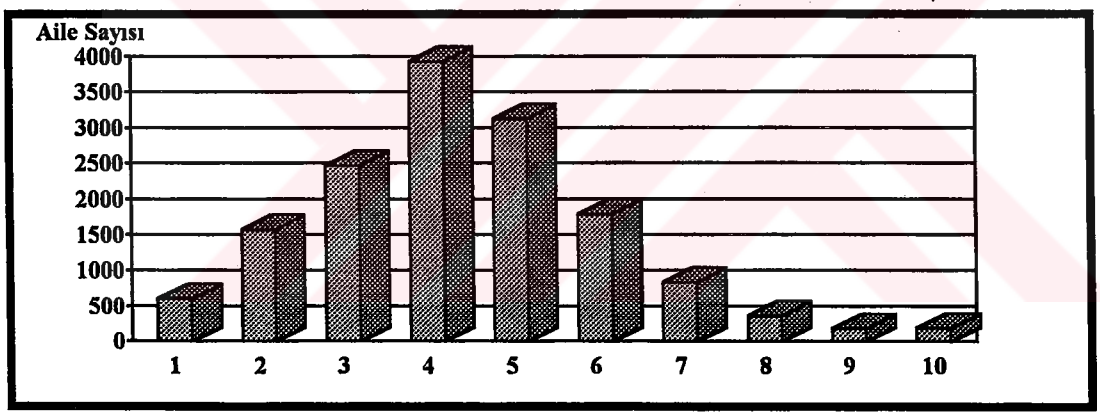
[101] DİE, 1998, a.g.e., s. 14.

büyüklüğü 4.1 kişi olarak bulunur. Bu değer hem Giresun ortalamasından (4.46)[102], hem de Türkiye ortalamasından (5) oldukça düşüktür. 1990 Genel Nüfus sayımına göre ise kentte toplam 14 974 aile ve bu ailelerde yaşayan 67 604 kişi olduğu hesap edilirse ortalama aile büyüklüğü 4.5 kişi olarak bulunur. Bu 14 974 ailenin % 14.5'i (2 175) bir-iki, %42.2'si (6 333) üç-dört, % 32.7'si (4 911) 5-6, %10.04'ü (1 552) de 7-10 arasında nüfusu olan ailelerden oluşuyordu (Tablo 2.9 Şekil 2.8).

Tablo 2.9. Giresun'un Nüfusunun Aile Büyüklüklerine Göre Dağılımı.

Aile Nüfus Büyüklüğü	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Toplam
Aile Sayısı	606	1572	2406	3927	3125	1786	831	359	173	189	14 974
%'sı	4	10.4	16	26.2	20.8	12	5.5	2.3	1.1	1.3	100.0
	14.5		42.2		32.7		8		2.4		100.0
Ortalama Aile Büyüklüğü											4.5

Kaynak: 1990 Genel Nüfus Sayımı Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Giresun'dan.

Şekil 2.8. Giresun Nüfusunun Aile Büyüklülerine Göre Dağılımı.

Giresun geneli için tespit edilen bu ortalama aile büyüklüğü değerlerinin mahalleler açısından ele alındığında, mahalleler arasında çok belirgin bir farkın olmadığı görülür (Tablo 2.10, Şekil 2.9).

Giresun kentinde aile büyüklükleri, mahaller arasında 3.5 ile 5 arasında değişmektedir. Kentte en yüksek değerlere Osmaniye, Kapu, Çıtlakkale ve Fevzi Çakmak gibi mahallelerde rastlanmakla birlikte, bunlarda dahi aile büyüklüğünün 5'i geçmediği görülmektedir. Bu değerlerden de kentte daha ziyade çekirdek aile tipinin

[102] DİE, 1998, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Giresun İli, s. 14.

yaygın olduğu anlaşılmaktadır. Zaten, geçmiş dönemlerde de kentte ortalama aile büyüklüğünün fazla olmadığı dikkat çekmektedir. Nitekim 1980 yılında kentte ortalama aile büyüklüğünün 4.5 kadar olduğu görülmektedir[103]. Her ne kadar o dönemde aile büyüklüğü Aksu ve Kayadibi gibi mahallelerde 5.2'yi bulmuşsa da ki, o zaman yeni kurulduklarından daha çok kırsal karakterli yerleşme üniteleri olup fazla nüfusa sahip ailelerden oluşmaktaydılar, ancak günümüzde bu özelliklerini kaybettikleri gözlenmektedir.

Tablo 2.10. Giresun'da Mahallelere Göre Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü.

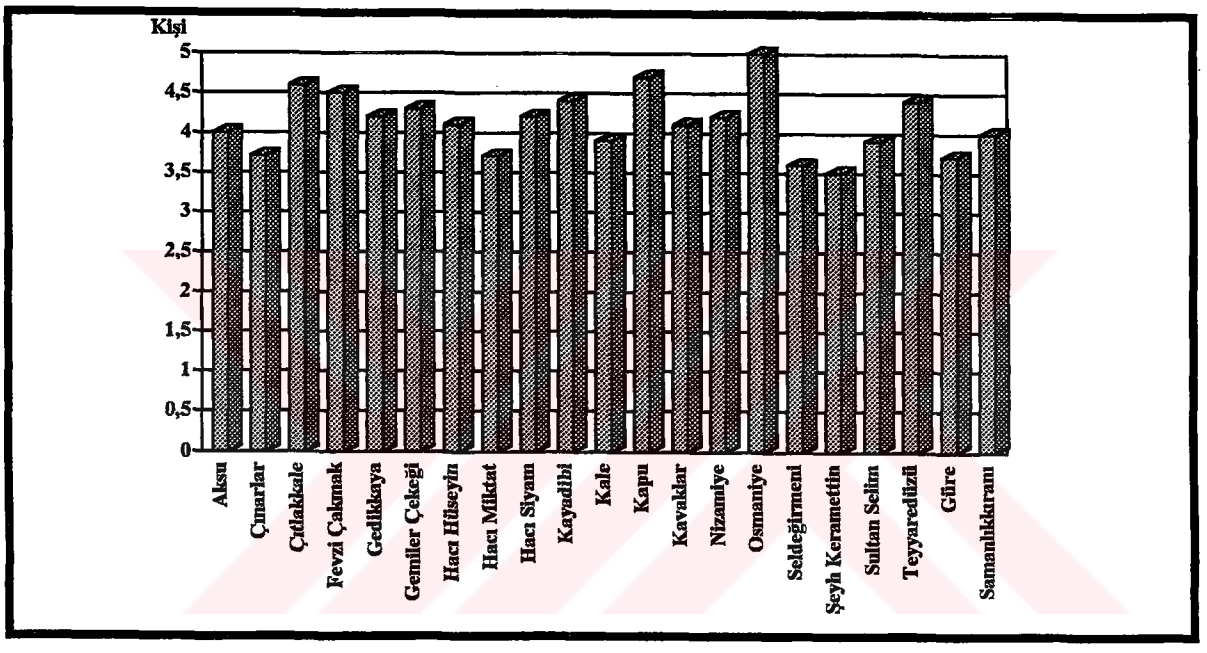
Mahalle Adı	Nüfus	Hane Sayısı	Hane Halkı Büyük.
Aksu	4 968	1 265	4
Çınarlar	3 999	1 075	3.7
Çıtlakkale	8 847	1 903	4.6
Fevzi Çakmak	2 740	600	4.5
Gedikkaya	2 802	655	4.2
Gemiler Çekeği	10 024	2 299	4.3
Hacı Hüseyin	6 860	1 647	4.1
Hacı Miktad	1 882	505	3.7
Hacı Siyam	9 793	2 314	4.2
Kayadibi	1 068	240	4.4
Kale	1 662	424	3.9
Kapu	2 020	421	4.7
Kavaklar	3 059	742	4.1
Nizamiye	4 940	1 169	4.2
Osmaniye	6 408	1 280	5.0
Seldeğirmeni	4 505	1 243	3.6
Şeyh Keramettin	1 667	474	3.5
Sultan Selim	881	225	3.9
Teyyaredüzü	7 158	1 605	4.4
Güre	320	1 180	3.7
Samanlık Kıranı	394	99	4
TOPLAM	**85 657**	**21 365**	**4.1**

Kaynak: İl Sağlık Ocakları E.T.F.'leri (1999).

Genel bir değerlendirme ile Giresun, ortalama aile büyüklüğünün 4 gibi oldukça küçük bir oran ile çekirdek aile tipinin yaygın olduğu bir kent yerleşmesidir. Her ne kadar bazı tarımla uğraşanların veya kente yeni gelenlerin yoğun olduğu nispeten kenar mahallelerde aile büyüklüğünün kent ortalamasını aştığı gözlenmekteyse de Giresun'un

[103] Giresun Belediyesi, 1985, Giresun İmar Planı Raporu, Giresun, s. 33.

kentleşme sürecindeki konumu belirten belirleyicilerden biridir. Çünkü, Doğanay'ın da yerinde olarak belirttiği gibi gerçekte kent yerleşmelerinde çekirdek aile tipinin yaygın olması beklenir. Söz konusu biçim ise, "anne-baba ve bekar çocuk" lardan oluşur. Bununla birlikte Türk aile yapısında, genellikle ata-erkil geniş aile biçimi yaygındır[104]. Ancak, yukarıdaki açıklamalarımızdan da anlaşılacağı üzere, Giresun'da ata-erkil aile anlayışından önemli ölçüde uzaklaşılmıştır. Tabiki bu durum üzerinde de kentteki sosyo-ekonomik ve kültürel yapıdaki gelişme ve değişmelerin çok büyük etkisi olmuştur.

Şekil 2.9. Giresun'da Mahallelere Göre Ortalama Hane Halkı Büyüklüğü.

2.4.1.3 Sosyal Yapı

Giresun, ekonomik açıdan yeterince gelişememiş bir kent yerleşmesidir. Kentte, sanayi gelişmediği için dışarıdan da fazla miktarda göç almamıştır. Bunun bir sonucu olarak da Giresun'da, öyle büyük kentlerde olduğu gibi önemli bir sosyal farklılaşma meydana gelmemiştir. Bunun yanında, daha önce belirttiğimiz gibi yakın çevredeki ilçe ve köy yerleşmelerinden kente önemli sayılacak bir göç hareketi olmuştur. Fakat bu göç eden kişilerin genelde aynı yöre içinden olmaları ve az ya da çok benzer sosyal özellikler göstermeleri, bu açıdan kentte büyük sosyal farklılıkların doğmamasına neden

[104] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 364.

olmuştur. Tablo 2.11'de de görüldüğü gibi bünyesinde en fazla dışardan gelen nüfus barındıran mahalleler Kapu (% 64), Aksu (% 48.9) ve Gemiler Çekeği (%36) gibi mahallelerdir. Ancak, biraz önce de belirttiğimiz nedenlerden dolayı, bu mahalle nüfusları birbirleriyle bütünleşmiş durumdadır.

Tablo 2.11. Giresun Kentine Dışarıdan Gelen Nüfusun Mahallere Göre Dağılış Oranı.

Mahalle Adı	Dışarıdan Gelen %	Mahalle Adı	Dışarıdan Gelen %
Nizamiye	23.6	Kayadibi	13.3
Kapu Kahve	52	Boztekke	53.3
Sultan Selim	20	Kale	25
Hacı Siyam	10	Gedikkaya	64
Teyyaredüzü	26.6	Kavaklar	15
Seldeğirmeni	10	Fevzi Çakmak	13.3
Gemiler Çekeği	36	Aksu	48.9
Hacı Hüseyin	17.5	Hacı Miktad	12.7
Çınarlar	45	Osmaniye	16
Çıtlakkale	34.5	Şeyh Keramettin	40
TOPLAM ORTALAMA			28.9

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı (1998), s. 82'den.

Kentin sosyal yapısı, mahalle ölçeğinde gelir düzeyine göre ele alındığında, bu açıdan fazla farklılıkların olmadığı dikkati çeker. Yani kentte yaşayan halkın, gelir seviyesi açısından aralarında çok belirgin sayılabilecek bir farkın olmadığı görülür. Çünkü kentte oturan ve çalışan insanların büyük bir çoğunluğunu işçi veya memur kesimi oluşturmaktadır. Bunun yanında, ticaretle uğraşan veya kırsal kesimde fazla miktarda tarım toprağı bulunanlar ile kentteki üst düzeydeki bürokratlardan oluşan kişilerin gelir düzeyinin daha yüksek olduğu dikkati çekmektedir.

Giresun'da mahallelere göre gelir dağılımı ile ilgili yapılan bir araştırmaya göre kentte, üst gelir sınıfına dahil kişilerin daha çok Nizamiye, Hacı Hüseyin, Sultan Selim, Teyyaredüzü gibi mahallelerde, orta gelir grubuna dahil kişilerin ise Çınarlar, Çıtlakkale, Fevzi Çakmak, Kale ve Aksu gibi mahallelerde yaşadığı tespit edilmiştir. Araştırmada sadece Şeyh Keramettin mahallesi alt gelir grubuna dahil edilmiştir (Tablo 2.12).

Giresun kentinin mahallelere göre konut büyüklüğü, konut konfor ve mülkiyet durumları incelendiğinde, kent yerleşmelerinin bir gereği olarak kiracı olarak

oturanların oranı ile ev sahibi olanların oranının birbirine çok yakın olduğu görülür (Tablo 2.13). Tablo'dan da anlaşılacağı üzere kentin merkezinden çevreye doğru ev sahipliği oranını arttığı görülmektedir. Nitekim, Kayadibi (% 86.7) ve Seldeğirmeni (% 100) gibi büyük ölçüde kırsal özellik gösteren mahallelerde bu oranın yüzde yüze vardığı görülür. Buna karşın, yine hemen bütün kent yerleşmelerinde olduğu gibi Giresun kentinde de merkezden çevreye doğru kiracı olarak oturanların oranında büyük ölçüde bir düşüş olmaktadır.

Tablo 2.12. Giresun'da Mahallelerin Gelir Grubuna Göre Dağılımı.

	GELİR GRUPLARI		
MAHALLELER	**ÜST**	**ORTA**	**ALT**
Nizamiye	+		
Kapu	+		
S. Selim	+		
Hacısiyam	+		
Teyyaredüzü	+		
Seldeğirmeni	+		
Gemiler Çekeği	+		
Hacı Hüseyin	+		
Çınarlar		+	
Çıtlakkale		+	
Kayadibi		+	
Boztekke		+	
Kale		+	
Gedikkaya		+	
Kavaklak		+	
Fevzi Çakmak		+	
Aksu		+	
Hacı Miktad		+	
Osmaniye		+	
Ş. Keramettin			+

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı 1998'den.

Konut konfor durumunda ise mahalleler arasında önemli farklılıklar söz konusu olmamakla birlikte, bazı mahallelerde düşük olduğu görülür. Konutların büyük bir çoğunluğu üç veya dört odalı olup ısınma aracı olarak genellikle soba kullanılmaktadır. Bunda da iklim şartlarının nispeten uygun olması ile ailelerin gelir seviyesine göre bireysel olarak apartman yapmaları baş rolü oynamıştır. Ancak, son yıllarda kentte

kooperatifler şeklinde blok apartmanların yapılmaya başlanması, kaloriferli evlerin sayısında da bir artış olmasını sağlamıştır.

Tablo 2.13. Giresun Kentinde Konutların Mülkiyet Durumu.

	Konut Mülkiyet Durumu %				Hanede
Mahalle Adı	Sahibi	Kiracı	Bedelsiz	Lojman	Oda Adedi
Aksu	44.4	48.8	6.7	-	3.4
Çınarlar	53.8	40	6.2	-	3.6
Çıtlakkale	56.4	36.4	3.6	3.6	3.2
Gemiler Çekeği	54	38	8	-	3.3
Hacı Hüseyin	57.5	37.5	5	-	3.5
Hacı Miktad	50.9	36.4	12.7	-	3.4
Hacı Siyam	28.8	37.5	2.5	1.2	3.6
Kayadibi	86.7	-	13.3	-	3.7
Kale	47.5	40	7.5	5	3.4
Kapu Kahve	48	44	4	4	3.7
Kavaklar	37.5	55	7.5	-	3.3
Nizamiye	50.9	43.7	3.6	1.8	3.5
Osmaniye	44	52	4	-	3.5
Seldeğirmeni	100	-	-	-	4
Ş. Keramettin	45	40	15	-	3.4
Sultan Selim	40	45	10	5	3.7
Teyyaredüzü	62.8	-	2.9	2.9	3.5
Fevzi Çakmak	33.3	60	6.7	-	2.7
Gedikkaya	52	32	4	12	3.5
Boztekke	60	26.6	6.7	6.7	3.8

Kaynak: Giresun Kenti Revizyon ve İlave İmar Planı, 1998'den.

2.4.1.4 Nüfusun Ekonomik Özellikleri

Kentleşmenin ilk somut belirtisini, kırsal ve kentsel alanlardaki nüfusun değişimi ve kent merkezlerinde yoğunlaşması olarak değerlendirmek mümkün ise de, bir kentin büyümesini, onun ekonomik yapısı, yani sahip bulunduğu üretim güçlerinin gelişmesi belirler[105]. Bu bakımdan kentleşme süreci, köylerden kentlere yatay geçiş yapan kişilerin dikey hareketlerinde de yani iş, meslek, uzmanlaşma, gelir düzeyinin artması gibi alanlarda birtakım değişme ve gelişmelerin olmasıdır. Çevre değişikliği yanında bu ekonomik temel, kentlileşmenin de göstergesi olmaktadır[106]. Bu nedenle,

[105] Keleş, R., 1978, 100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, İstanbul, s. 22.
[106] Çakır, S.,-Erbaş, M., 1990, a.g.m., s. 31.

öncelikle kentte çalışan iş gücünün iktisadî faaliyet kollarına dağılış durumu ve her koldaki toplam iş gücünün bilinmesi gerekir.

Ülkemizde DİE tarafından 1927-1990 yılları arasında yapılan nüfus sayımlarında, nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı hakkında da istatistikî çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalardan, zaman içerisinde nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımında önemli değişmelerin olduğunu gözlemek mümkündür. Nitekim, 1927 yılındaki genel nüfusu sayımına göre Giresun kent nüfusunun % 57.6'sı (6 850 kişi) çalışmayan, % 42.4'ü (5028 kişi) ise çalışan nüfustan oluşmaktaydı. Bu çalışan nüfusun % 38'i hizmetler, % 31'i tarım ve % 15.7'si de sanayi sektöründe çalışmakta idi. Bundan da Cumhuriyetin ilk yıllarında kentteki nüfusun önemli bir bölümünün hizmetler sektöründe (ticaret, ulaştırma, inşaat, idarî ve şahsi hizmetler vb.) çalışmasına rağmen, tarım sektöründe çalışanların da oldukça fazla olduğu anlaşılmaktadır (Tablo 2.14, Şekil 2.10). 1927 yılından başlayarak 1990 yılına kadar, kent nüfusunun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımında, hizmetler ve sanayi sektöründe sürekli bir artışın olmasına karşın, tarım sektöründe sürekli bir gerilemenin olduğu izlenmektedir. Özellikle de bu gerilemenin, 1950 yılından itibaren daha da hızlandığını dikkat çekmektedir.

Tablo 2.14. 1927 yılı itibarıyla Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.

Yıl	Hizmetler	Sanayi	Tarım	Diğerleri*	Toplam
1927	1 908	763	1 563	794	5 028
%'si	38	15.2	31	15.7	100

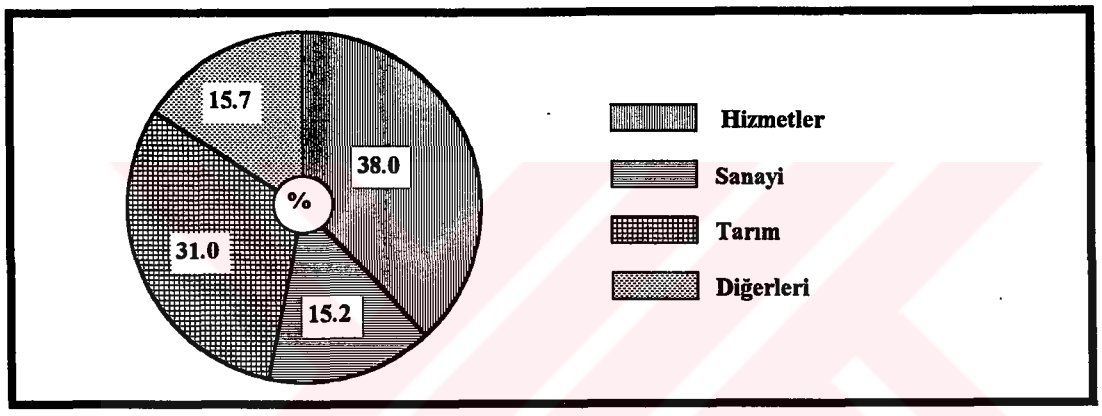
Kaynak: D.İ.E. 1927 Genel Nüfus Sayımı.

*İyi tanımlanmayan faaliyet alanların iş gücünü kapsar.

Giresun'da, özellikle 1955'den itibaren, önemli sayılabilecek ekonomik gelişmeler olmaya başlamıştır. Kenti iktisadî açıdan geliştirmek için yapılan bu yatırımlar, aktiviteleşme sürecine de hız kazandırmış ve buna bağlı olarak da faal nüfusun iş kollarına göre dağılımında, tarım kesiminin payının önemli ölçüde azalmasına neden olmuştur. Nitekim, 1980 yılında çalışan nüfusun (13 300) % 60.3'ü hizmetler, % 18.9'u sanayi ve % 8.3'üde tarım sektöründe çalışmaktaydı (Tablo 2.15, Şekil 2.11). Özellikle 1970'lerin başında Seka-Aksu Kağıt Fabrikası'nın üretime

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

geçmesinden sonra kentte imalat sanayiinde başlayan gelişme süreci, yine bu yıllarda ardı ardına kurulan yeni tesislerle sürmüştür. Zaten, Giresun kentine de en büyük sanayi yatırımları 1970-1980 döneminde yapılmıştır denilebilir. Bunun bir sonucu olarak da sanayi sektöründe çalışanların oranında nispeten bir artış olmuştur. Her ne kadar Giresun ili 1972'de kalkınmada öncelikli iller arasına alınmışsa da yatırımların artmasında pek etkili olmamış, ile ve dolayısıyla kente yapılan yatırımlar daha çok kamu kuruluşları ve kooperatif işletmelerince gerçekleştirilmiştir. Nitekim, bu dönemde kente yapılan sanayi yatırımlarının etkisiyle, 1965'li yıllarda % 19.0[107] ile genel hizmetler sektöründen sonra ikinci sırada gelen tarım sektörü, 1970'li yıllardan itibaren yerini sanayi sektörüne bırakmaya başlamıştır.

Şekil 2.10. 1927 Yılı İtibarıyla Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılış Oranı.

Giresun'da özellikle 1960-1965 döneminde yaşanan hızlı kentleşmeye bağlı olarak hizmetler sektörü kapsamındaki ticaret, inşaat, ulaştırma, yönetim, eğitim ve sağlık kurumlarında çalışanların sayısında da önemli artışlar olmuştur.

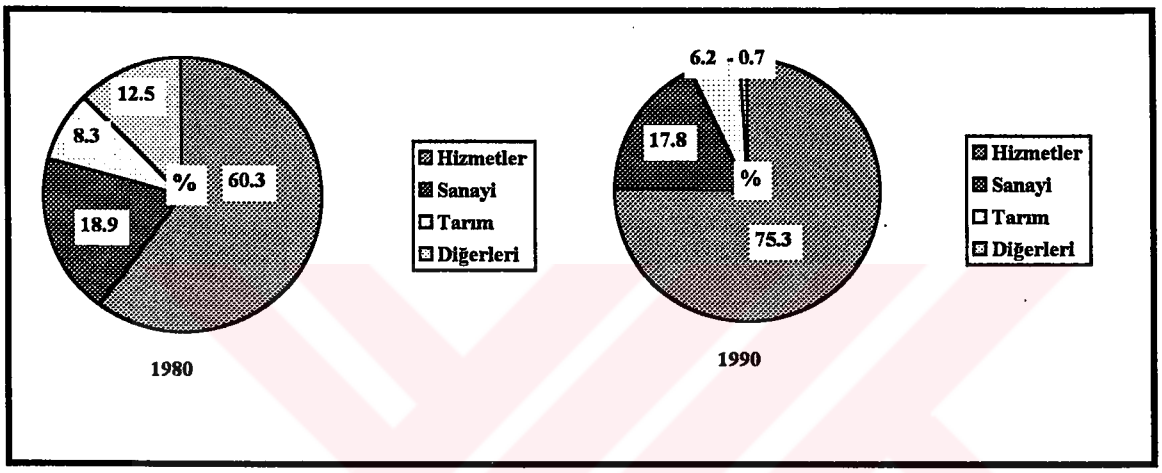
Giresun kentine 1980'den sonra da hizmetler ve sanayi sektöründe çalışanların sayısındaki artış, buna karşılık tarım kesiminde çalışanların sayısında ise azalış devam etmiştir. Nitekim, 1990 yılına gelindiğinde toplam faal nüfusun (19 148 kişi) ki, kent nüfusunun % 28.3'ünü oluşturur, % 75.3'ü hizmetler (14 431kişi), % 17.8'i (3 418 kişi) sanayi, % 6.2'si (1 193 kişi) tarım sektöründe çalışırken, % 0.6'sı (106 kişi) da iyi tanımlanamayan faaliyet alanlarında çalışmaktaydı (Tablo 2.16 Şekil 2.12).

[107] Tümertekin, E., 1973, a.g.e., s. 78-79.

Tablo 2.15. 1980-1990 Yıllarında Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.

Yıl	Hizmetler	Sanayi	Tarım	Diğerleri	Toplam
1980	8 024	2 512	1 107	1 657	13 300
%'si	60.3	18.9	8.3	12.5	100
1990	14 431	3 418	1 193	106	19 148
%'si	75.3	17.8	6.2	0.6	100

Kaynak: DİE 1980 ve 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Giresun'dan Alınmıştır.

Şekil 2.11. 1980-1990 Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.

Bu dönemde, sanayi sektöründe çalışanların sayısındaki artışta, 1981 yılında üretime geçen Fiskobirlik Entegre Fındık İşleme Tesisleri ve Adel Kalemcilik Lata Fabrikası'nın üretime başlamasının önemli etkisi olmuştur. Tabi ki, bu büyük kuruluşların yanında birçok küçük kuruluşun da faaliyete geçmesi, sanayi sektöründe çalışan sayısının artmasında etkili olmuştur. Yine, bu dönemde hizmetler sektöründe çalışanların sayısındaki artışta da kentteki nüfus artışının meydana getirdiği kentleşmeye bağlı olarak bu sektörde çalışanların sayısında da artış olmasıyla ilgilidir.

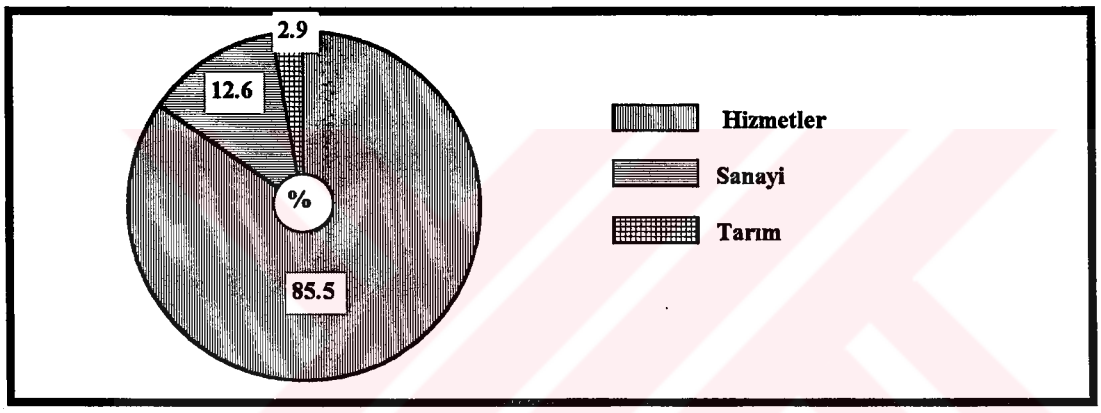
Ülkemizde en son yapılan 1997 genel nüfus sayımında, nüfusun ekonomik faaliyet kollarına göre dağılımının yapılmayışı hatta yapılmayacak olması, bu konuda bir eksikliktir. Bu da Giresun kent nüfusunun bu dönemdeki ekonomik özelliklerini açıklamada başka bir kaynaktan yararlanmayı zorunlu kılmıştır. Bu durum, nüfusun ekonomik özelliklerinin, geçmiş dönemlerle karşılaştırılmasını engellemiştir; ancak kentteki nüfusun günümüzdeki ekonomik özelliklerini yansıtması açısından da oldukça

önemlidir. Nitekim, bu kaynakta (Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı Açıklamalı Raporu, 1998), Giresun kentindeki çalışanlar ekonomik faaliyet kollarına göre şu şekilde dağılım göstermektedir (Tablo 2.16 Şekil 2.12).

Tablo 2.16. 1996 Yılı İtibarıyla Giresun Kent Nüfusunun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılım Oranı.

Faaliyet Kolu	Hizmetler	Sanayi	Tarım	Toplam
Nüfus Sayısı	14 900	2 200	500	17 420
Faal Nüfusta %'si	85.5	12.6	2.8	100

Kaynak: Giresun Belediyesi Revizyon ve İlave İmar Planı Açıklamalı Raporu (1998).

Şekil 2.12. 1996 Yılı İtibarıyla Faal Nüfusun Ekonomik Faaliyet Kollarına Göre Dağılımı.

Bu rapora göre Giresun kentinde toplam nüfusun yüzde 25.2'si çalışmaktadır. Bu değer yurt dışında çalışanları, rantiye ve işsizleri de kapsamaktadır.

DİE'nün ilgili yıllarına ve Giresun Belediyesi'nin 1998 yılına ait ekonomik yapıyı ortaya koyan istatistikleri her ne kadar birbirleriyle karşılaştırmayı pek mümkün kılmıyorsa da, çıkarılacak en sağlıklı sonuç, tarımla uğraşanlar ya da çalışanlar payının Giresun kentinde gittikçe azalmakta olduğu (1927 % 31, 1965 % 19, 1980 % 8.3, 1990 % 6.2, 1996 % 2.8), buna karşılık hizmetler sektöründe sürekli ve önemli oranda bir artışın olmasıdır (1927 % 38, 1980 % 60.3, 1990 % 75.3 1996 % 85.5). Tarım sektöründeki bu azalışın nedeni, kırsal kökenli ailelerin Giresun'a yerleştikten sonra başka işlere yönelmeleri ve tarımı ikinci bir faaliyet kolu olarak geri plana itmeleridir. Özellikle kente yerleştikten sonra yetişen ikinci kuşağın baba mesleği yanında diğer

meslekleri de seçme şansının doğması tarımda çalışanların payını azaltmaktadır. Ancak hemen şunu hatırlatalım ki, kent içinde tarımla uğraşan nüfusun azalmış olmasına karşın, diğer sektörlerde çalışanların bir kısmının tarım toprağı bulunmaktadır. Nitekim, adı geçen raporda yalnız 500 kişi tarımla uğraşırken yine aynı rapora göre ailelerin (hanelerin (17 280)) % 25.4'ünün tarım toprağına sahip olduğu belirtilmektedir. Zaten, daha önceki konularımızda da kentin ekonomisinde tarım sektörünün ne kadar önemli olduğunu belirtmiştik.

Giresun kentinde, 1996 yılında sanayi sektöründe (küçük sanayi + imalat sanayi) % 12.6 oranında bir iş gücü mevcuttu. Bu oranın da oldukça az olduğu söylenebilir. Giresun'da küçük sanayi çalışanlar, sanayi kesiminde çalışanların % 18.9'unu oluşturmaktadır. Toplam işgücünde aldığı pay ise % 5.39'dur. Giresun'da imalat sanayi ise ilin tarımsal ve doğal ürünlerinin işlenmesi temeline dayanır. Kentteki sanayide çalışan nüfusun % 81.1'i imalat sanayiinde çalışmaktadır. Daha sonraki konularımızda, bu durum daha detaylı olarak değerlendirilecektir.

Kentteki hızlı nüfus artışı, hızlı yapılaşmayı da beraberinde getirdiğinden, inşaat sanayiinde çalışanlar oranının hızla arttığı söylenebilir. Kentte mevcut inşaat sektörünün toplam işgücünden aldığı pay % 8'dir. Bu da Giresun'un kentleşmede yeni atılımlar yaptığını ve bu sektörün önemini tanımlamaktadır. Giresun bu konuda yakın çevre ilçelere de hizmet etmekte, ancak işgücü Giresun'da oturmaktadır.

Giresun'da 1996 yılı itibarıyla çalışan nüfus içerisinde hizmetler sektörünün payı % 85.5'dir. bu da oldukça yüksek bir değerdir. Hizmetler sektöründeki en önemli pay, 4 720 kişilik çalışan sayısı ve % 31.6'lık oran ile ticaret sektörüne aittir. Önceleri tarıma dayalı ticaret şeklinde gelişen bu sektör, sonraları kentin hızlı büyümesi ve gelir düzeyinin yükselmesi ile her türlü ticarî eşyanın alınıp satıldığı, bir gelişmişlik düzeyine erişmiştir.

Aktif nüfusun, hizmetler sektörü kapsamındaki yönetim, eğitim ve sağlık kurumlarında % 39'luk oranla temsil edilmesi ve toplam 5 900 kişinin çalışması, kentin sosyal kurumlar yönünden zenginliğini ve gelişmişliğini yansıtmaktadır. Çalışan nüfusta, ulaştırma hizmetlerinin % 5.4 gibi nispeten düşük bir değerde olması ise bu sektörün pek gelişemediğinin bir göstergesidir.

Genel bir değerlendirme ile Giresun kenti, 1927'den bu yana, aktif nüfus içerisinde hizmetler sektöründe çalışanların daima çoğunlukta olduğu, hatta günümüzde % 85'lere kadar ulaştığı bir genel hizmetler, diğer bir ifadeyle memurlar kentidir. Bunun yanında özellikle tarıma dayalı sanayinin nispeten geliştiği, tarım sektöründe çalışanların yıllara göre sürekli olarak düştüğü, ancak kentteki ekonomik yaşama büyük ölçüde yön vermesi bakımından çok önemli olduğu bir kent yerleşmesidir.

2.4.2- Nüfusun Kültürel Özellikleri

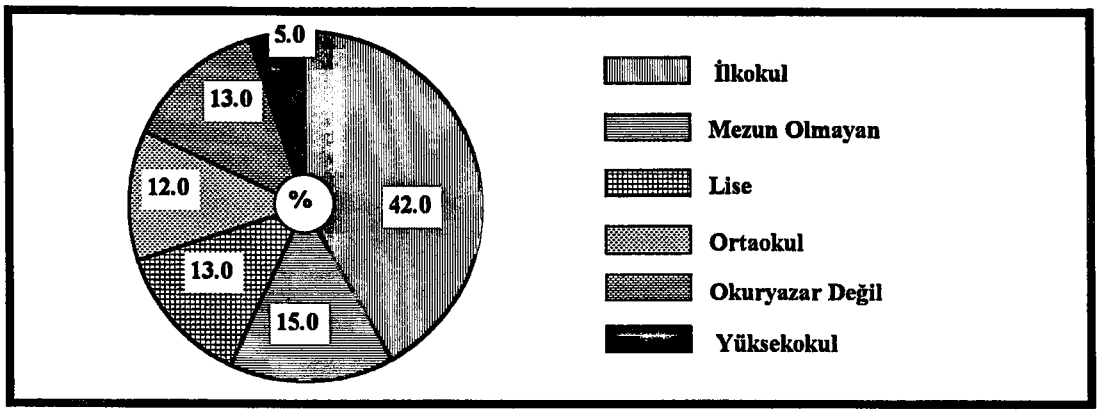
Kentleşmenin göstergelerinden biri de hiç şüphesiz nüfusun kültürel özellikleridir. Kültürel özelliklerden de en önemlisi nüfusun eğitim durumudur. Nüfusun eğitim durum deyimi ile çoğunlukla okur-yazar olan veya olmayan nüfus anlaşılmaktadır. Bugün Giresun sahip olduğu kent ve kır nüfusu için önemli eğitim merkezlerinden biridir. Okullaşmanın yüksek olduğu Giresun'da okur-yazarlık oranı da oldukça yüksektir. Nitekim, 1990 yılında 6 yaşın üzerinde 60 371 kadar olan nüfusun 7 735'i okuma yazma bilmeyenlerden oluşmaktaydı (Tablo 2.17, Şekil 2.13). Yani nüfusun % 12.8'lik bölümü okuma yazma bilmezken, okuma-yazma bilenlerin oranı ise % 87.2'idi.

Tablo 2.17. Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1990).

Cinsiyet	Ok-Yaz. Bilmeyen	Okuma Yazma Bilen			Bir Öğretim Kurumundan Mezun Olan				Gen. Top.
%	%	Bir Öğr. Kur. Mez. Olma.	Bir Öğr. Kur. Mez. Olan	Toplam	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksek Okul	
Erkek	1 532	4 490	25 260	29 750	14 344	4 412	4 542	1 962	31 382
%'si	4.8	14.8	80.7	95.2	56.8	17.5	18	7.8	
Kadın	6 203	4 741	18 143	22 884	11 325	2 775	3 262	783	29 089
%'si	21.4	16.3	62.3	78.6	62.4	15.3	18	4.3	
Toplam	7 735	9 231	43 405	52 536	25 669	7 187	7 804	2 748	60 371
%'si	12.8	15.3	71.9	87.2	42.4	12	13	4.5	

Kaynak: DİE 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri Giresun'dan.

1990 yılında cinsiyete göre okur-yazar oranına baktığımızda, erkeklerin % 4.8'i (1 532), kadınların ise % 21.4'ünün (6 203) okur-yazar olmadığı anlaşılmaktadır. Yani erkeklerde okur-yazarlık oranının % 95'lere ulaşmasına rağmen kadınlarda bu oranın, ancak % 79 civarında olduğu görülmektedir.

Şekil 2.13. Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1990).

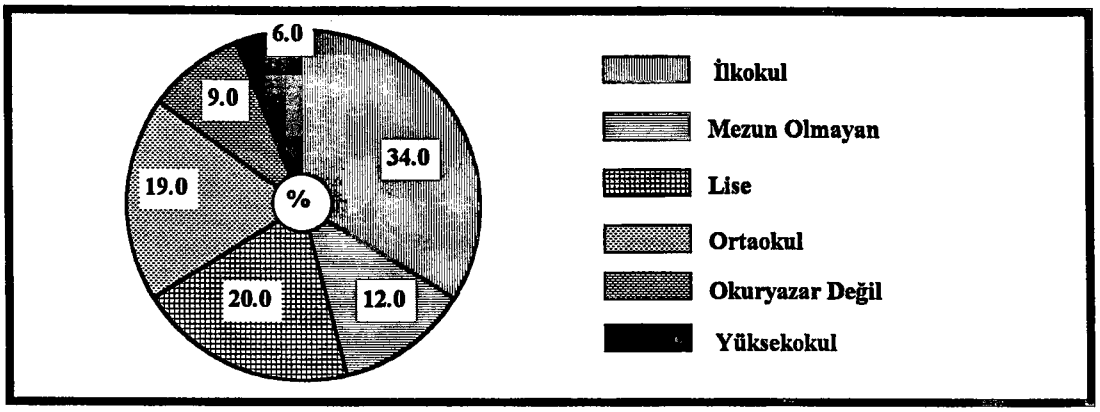
1999 yılında ise sağlık ocakları E.T.F'lerine göre 6 yaşın üzerindeki nüfusu 78 038 olan Giresun kentinde, okuma yazma bilen nüfus 70 863 olup okur yazarlık oranı % 91'dir (Tablo 2.18, Şekil 2.14). Okur yazarlık oranını Türkiye'de % 80.46, Karadeniz bölgesinde %78.5 ve Giresun ilinde % 75.5[108] olduğu düşünülürse, Giresun kentinde bu oranın oldukça yüksek olduğu görülür. Kentteki okur yazar olmayan nüfusun önemli bir kısmı, kadın nüfustan oluşur. Nitekim, okur-yazarlık oranı erkeklerde % 95'i bulurken, kadınlarda ancak% 88.5 kadardır. Bu durumda da okur yazar olmayan erkek nüfusun bir kısmının askerlik görevi sırasında okuma yazma öğrenmesine karşılık, kadın nüfus için bunun mümkün olmaması, başlıca rolü oynamıştır. Tabi ki bunda, özellikle geçmiş dönemlerde kız çocuklarının okutulmak istenmemesinin de önemli derecede etkisi olmuştur. Böyle olmakla birlikte, kentte okur yazar olmayan nüfusun hemen tamamına yakınının yaşlı nüfustan oluştuğu görülmektedir. Bu nedenle, kısa bir süre sonra kent nüfusunda okur yazarlık oranının % 100'lere yaklaşacağını söylemek mümkündür. Nitekim, erkek nüfustaki % 95'lik durum, bunun en önemli göstergesidir.

Tablo 2.18. **Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1999).**

		Okuma Yazma Bilen			Bir Öğr. Kurumundan Mezun				
	Ok.-Yaz. Bilm.	Bir Öğr. Kur. Mezun Olma.	Bir Öğr. Kur. Mez. Ol.	Toplam	İlkokul	Orta okul	Lise	Yük.Okul	Toplam
Erkek	2 688	4 434	32 032	36 466	13 255	7 848	8 024	2 905	39 134
Kadın	4 507	4 605	29 492	34 097	13 374	7 136	7 429	1 553	38 904
Toplam	7 175	9 039	61 824	70 863	26 629	14 984	15 453	4 758	78 038

Kaynak: Giresin Kenti Sağlık Ocakları E.T.F'den Sağlanan Bilgiler.

[108] DİE, 1998, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Giresun, s. 18.

Şekil 2.14. Giresun Kent Nüfusunun Eğitim Durumu (1999).

Giresun kent nüfusunun ortaöğretim eğitim düzeyi, yaklaşık % 40'lık (30 437 kişi) bir oranla oldukça yüksek sayılır. Bunun yanında, % 6'lık (4 758 kişi) yüksek okul mezunu oranı ile de nispeten düşük bir düzeydedir. Öte yandan, kente % 34.1'lik (26 629 kişi) ilkokul mezunu oranı da oldukça fazladır. Yani, okur yazar nüfusun önemli bir kısmı ilkokul mezunu kişiden oluşmaktadır. Ancak, böyle olmasına rağmen Giresun kentinde eğitim düzeyinin oldukça yüksek olduğunu söylemek kanaatimizce yerinde olur.

Giresun kent nüfusunun mahallelere göre eğitim durumu incelendiğinde; okur yazarlık oranının % 96.5 ile % 77.5 arasında değiştiği görülür (Tablo 2.19, 2.20). Okur yazar oranı Teyyaredüzü (%96.1), Osmaniye (% 96.1), Kale (%94.4), Sultan Selim (% 93) ve Çıtlakkale (% 92.6) gibi merkezî konumda bulunan ve okullaşma oranının yüksek olduğu mahallelerde % 90 üzerindedir. Bunun yanında, Kapu Kahve (% 77.5), Samanlık Kıranı (% 82.2), Kayadibi (% 84.7), Seldeğirmeni (% 84.2) ve Gedikkaya (%89.5) gibi nispeten kırsal özellikler yansıtan ve kırsal kesimden önemli ölçüde göç alan kenar mahallelerde % 90'nın altındadır.

Kent içerisindeki okur-yazar oranının, mahalleler arasında belirgin farklılıklar gösterdiği gibi cinsiyet bakımından da çok önemli farkların olduğu görülür (Tablo 2.19, 2.20). Nitekim, mahalle erkek nüfusu içerisinde okuma yazma bilmeyenlerin oranının % 10'u geçtiği sadece üç mahalle bulunurken (Kapu Kahve % 21.4, Nizamiye % 11.3, Seldeğirmeni % 14.3), kadınlar arasında bu oranın % 10 altına düştüğü sadece dört mahalle (Hacı Hüseyin % 8.7, Kale % 9.9, Osmaniye % 5.7 ve Teyyaredüzü % 4.1) mevcuttur. Hatta, kırsal özellik gösteren mahallelerde (Samanlık Kıranı % 29.2,

Kayadibi % 26.2) okuma yazma bilmeyen kadınların oranının % 30'lara yaklaştığı görülmektedir. Okuma-yazma bilmeyen kadın oranlarının yüksek oluşunda, okuma çağı üzerindeki kadın nüfusun çok çeşitli nedenlerle eskiden eğitim ve öğretime gönderilmeyişlerinin etkisi büyüktür.

Tablo 2.19. Giresun Kent Nüfusu Eğitim Durumunun Mahallelere Göre Dağılımı (1999).

Mahalle Adı	Oku.-Yaz. Olmayan		Okur-Yazar		İlkokul		Ortaokul		Lise ve Dengi		Y.Okul ve Üniv.		Toplam		Top-lam
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	
Aksu	55	278	273	341	921	924	351	265	452	323	122	57	2174	2188	4362
Çınarlar	103	230	138	159	606	603	294	258	521	473	196	101	1858	1824	3682
H.Hüseyin	228	269	355	405	972	1049	412	410	897	799	277	174	3141	3106	6247
Gemiler Çekeği	412	564	585	578	1032	1067	919	890	1153	1093	509	349	4560	4541	9101
Gedikkaya	90	174	157	103	428	272	266	235	250	346	109	93	1300	1223	2523
Kale	11	75	17	18	329	335	144	105	196	172	87	48	784	753	1537
K.Kahve	203	208	206	94	204	248	142	129	129	122	65	71	949	872	1821
SultanSelim	17	40	46	33	93	95	86	75	82	87	85	64	409	394	803
Kavaklar	120	206	150	150	442	476	333	263	338	270	48	29	1431	1394	2825
S. Kıranı	6	60	13	17	63	55	31	29	40	38	12	6	165	205	370
Kayadibi	15	136	30	45	206	185	89	59	117	88	10	6	467	519	986
Nizamiye	252	231	408	444	662	662	375	366	430	410	105	65	2232	2178	4410
Çıtlakkale	169	423	396	460	1494	1414	1062	956	552	568	315	169	3988	4010	7998
HacıSiyam	316	455	351	415	1370	1389	988	822	1143	1101	351	255	4519	4437	8956
HacıMiktad	14	175	24	63	373	364	147	114	175	113	85	61	818	890	1708
Osmaniye	64	170	741	712	1239	1140	380	478	366	388	112	69	2902	2957	5859
Seldeğirmeni	490	573	428	422	1607	1620	547	478	278	180	76	32	3426	3305	6731
Ş. Keramettin	13	99	7	24	299	344	108	90	221	172	95	41	743	770	1513
Teyyaredüzü	90	141	159	122	915	1132	1174	1114	684	686	246	163	3268	3358	6628
Toplam	2668	4507	4434	4605	13255	13374	7848	7136	8024	7429	2905	1853	39134	38904	78038

Kaynak: Giresun Kentindeki Sağlık Ocakları Ev Halkı Tespit Fişlerinden Hesaplanmıştır.

Her hangi bir nüfusun eğitim düzeyini incelerken kültürel özelliklerine temas etmeden geçmek mümkün değildir. Bilindiği üzere, eğitim ve kültür, birbirini etkileyen iki kavramdır. Bir yerde yaşayan nüfusun eğitim düzeyini, yukarıda belirttiğimiz gibi rakamlarla ifade etmek mümkündür. Ancak, "bir toplumun geçmişini ve bugününü içine alan bir değerler sistemi, düşünüş ve yaşayış tarzı" olarak ifade edilen[109] kültürü rakamlara dönüştürmek imkanı yoktur.

[109] Tandoğan, A., 1998, a.g.e., s. 145.

Giresun kenti, kendine özgü kültürel özelliklerini ve varlıkları ile son derece zengindir. Diğer taraftan, kentleşmenin tesiriyle Giresun'da sosyal değişme süreci de hız kazanmış ve buna bağlı olarak son zamanlarda kentte yerel radyo ve televizyon sayısı ile yerel gazete sayısında artış olmuştur. Aynı zamanda, kentte kütüphane, sinema, tiyatro ile çeşitli sosyo-kültürel vakıf ve dernekler de bulunmaktadır. Ancak, bunlar yakındaki kent ve kır yerleşmelerine de hizmet verdiğinden, sayılarının pek yeterli olduğu söylenemez. Kentteki sosyal ve ekonomik gelişmeye bağlı olarak bu gibi yerlere daha çok ihtiyaç olacağından, sayılarının artırılması gerekmektedir. Bunun yanında, kentte mevcut olan yöreye has gelenek ve adetler gibi kültürel değerlerin de korunması gerekmektedir.

Tablo 2.20. Giresun Kent Nüfusunun Mahallelere Göre Halen Okudukları ve Bitirdikleri Eğitim Kurumlarına Göre Oranları (1999).

Mahalle Adı	Okur-Yazar Olmayan		Okur-Yazar		İlkokul		Ortaokul		Lise		Yüksekokul		Okur-Yazarlık Oranı
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	
Aksu	2.5	12.7	12.5	15.5	42.3	42.2	16.1	12.1	20.7	14.8	5.6	2.6	92.4
Çınarlar	5.5	12.6	7.4	8.7	32.6	33	15.8	14.1	28	26	10.5	5.5	91
H.Hüseyin	7.2	8.7	11.3	13	30.9	33.8	13.1	13.2	28.6	25.7	8.8	5.6	92
Gemiler Çekeği	9	12.4	11.7	12.7	22.6	23.5	20.1	19.6	25.3	24	11.1	7.7	89.3
Gedikkaya	7	14.2	12.	8.5	33	22.2	20.5	19.2	19.2	28.3	8.4	7.6	89.5
Kale	1.4	9.9	2.1	2.3	42	44.4	18.3	14	25	23	11	6.4	94.4
K.Kahve	21.4	23.9	21.7	10.7	21.5	28.4	15	18.8	13.6	14	6.8	8.1	77.5
SultanSelim	4.2	10.1	11.2	8.4	22.7	24.1	21	19	20	22	20.8	16.2	93
Kavaklar	8.4	14.8	10.5	10.8	30.9	34.1	23.3	18.8	23.6	19.3	3.3	20	88.5
S. Kıranı	3.6	29.2	7.9	8.3	38.2	26.8	18.8	14.1	24.2	18.5	7.3	3	82.2
Kayadibi	3.2	26.2	6.4	8.7	44.1	35.6	19	11.4	25	17	2.1	1.1	84.7
Nizamiye	11.3	10.6	18.3	20.4	30	30.4	16.8	16.8	19.2	18.8	4.7	3	89
Çıtlakkale	4.2	10.5	9.9	11.5	37.4	35.2	26.6	23.8	13.8	14.1	7.9	4.2	92.6
HacıSiyam	7	10.2	7.8	9.3	30.3	313	21.9	18.5	25.3	24.8	7.1	5.7	91.4
HacıMiktad	1.7	19.6	2.9	7	45.5	40.8	18.	12.8	21.4	12.7	10.4	6.8	89
Osmaniye	2.2	5.7	25.5	24	42.7	38.5	13	16.2	12.6	13.1	3.9	2.3	96.1
Seldeğirmeni	14.3	17.3	12.5	12.8	46.9	49	16	14.5	8.1	5.4	2.2	1	84.2
Ş. Keramettin	1.7	12.8	1	3.1	40.2	44.7	14.5	11.7	29.7	22.3	12.7	5.3	92.6
Teyyaredüzü	2.7	4.1	4.8	3.6	28	33.7	36	33.2	20.9	20.4	7.5	4.8	96.5
Toplam	6.8	11.9	11.3	11.8	33.9	34.4	20	18.4	20.5	19.1	7.4	4.8	90.8

Kaynak: Giresun Kentindeki Sağlık Ocakları E.T.F'lerinden Hesaplanan Tablo 2.19'in Oranlarıdır.

2.5 Mahalle Nüfus Yoğunlukları ve Dağılışı

Giresun kenti, özellikle il merkezi olmasından buyana, hem nüfus açısından, hem de fizikî açıdan sürekli bir gelişme ve değişme içerisindedir. Kent nüfusunun sürekli bir şekilde artmasına ve nispeten yakın çevresinden aldığı göçlere bağlı olarak, kentsel kullanım alanında da sürekli bir genişleme söz konusu olmuştur. Buna bağlı olarak, kentteki nüfusun dağılışında ve mahalle nüfus yoğunluklarında da sürekli bir değişme meydana gelmiştir. Nitekim, 1964'de Giresun'un kentsel toprak alanı 321.06 hektar ve 1965'teki nüfusu ise 25 331 kadardı. Bilindiği gibi kentlerin yoğunluğu hektar başına nüfus olarak hesaplanır[110]. Dolayısıyla, yukarıda belirttiğimiz rakamlar birbirlerine oranlandığında, kentin aritmetik nüfus yoğunlu ha.a 78.9 olarak bulunur. Bu yıllarda Giresun'un nüfusunun büyük bir kısmı kentin ilk mahalleleri olarak nitelendirdiğimiz Kale, Sultan Selim, Çınarlar, Hacı Siyam, Şeyh Keramettin, Hacı Miktad, Kapu ve Hacı Hüseyin gibi mahallelerinde toplanmıştı. Zaten, bu mahalleler günümüzde olduğu gibi o dönemde de kentin merkezini ve en yoğun nüfuslu sahalarını oluşturmaktaydı.

Giresun'da 1965 yılından itibaren meydana gelen hızlı gelişmeye bağlı olarak, kentsel topraklar alanında da önemli gelişmeler olmuş ve 1980 yılına gelindiğinde bu alan 658.8 ha.a ulaşmıştı. Kentin bu dönemdeki nüfusu ise 45 690 idi ve dolayısıyla nüfus yoğunluğu da 69.3 kişi/ha. kadardı. Bu dönemde, nüfusun mahallelere göre dağılışında dikkati çeken özellik ise yine nüfusun merkez mahallelerde yoğunluk kazanmış olmasıydı. Nitekim, bu yıllarda en yüksek yoğunluğa sahip olan mahalleler Kapu (ha.a 360 kişi), Hacı Miktad (276 kişi), Hacı Hüseyin (238 kişi), Şeyh Keramettin (296 kişi), Sultan Selim (202 kişi), Osmaniye (227 kişi) ve Nizamiye (159 kişi) idi. Bunun yanında 1980'li yıllarda yeni gelişmeye başlayan Aksu (10 kişi), Gemiler Çekeği (31 kişi) ve Teyyaredüzü (16 kişi) gibi mahallelerde, nüfus yoğunluğu çok düşük idi (Tablo 2.21).

Giresun'un kentsel kullanım alanı, 1999 yılında 1897 ha. kadardı. Nüfusu ise sağlık ocakları E.T.F'lerine göre 85 657 kişi olan kentte, nüfus yoğunluğu 45.1 kişi/ha.'dır. Görüldüğü üzere, Giresun kentinde nüfus yoğunluğu sürekli olarak bir düşüş göstermiştir. Nitekim, 1965'lerde 78.9 kişi kadar olan kentsel nüfus yoğunluğu

[110] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 353.

1999 yılına gelindiğinde 45.1 kişi/ha.'a kadar düşmüştür. Nüfus yoğunluğundaki bu düşüşün en büyük nedeni ise belediye sınırlarının sürekli olarak genişletilmesi ve bu sınırlara dahil edilen yeni yerlerin kentsel özellikten ziyade kırsal özellik göstermesi, hatta bazılarının tamamen birer köy yerleşmesi olmasından kaynaklanmıştır. Bu durum kentsel nüfusun dağılışında büyük bir dengesizlik meydana getirdiği gibi mahalle nüfus yoğunluklarının da önemli derecede farklı olmasına neden olmuştur. Tabi ki, kent içerisinde nüfusun dağılışındaki dengesizlikte, doğal çevre faktörleri ile daha birçok faktörün etkisi de gözardı edilemez.

Tablo 2.21. Giresun Kentinde Aritmetik Nüfus Yoğunluğunun Mahallelere Göre Dağılımı (1980).

Mahalleni Adı	Yüzölçümü (ha.)	Nüfusu	Yoğ. (kişi/ha.)
Aksu	191.9	2 012	10
Gemiler Çekeği	82.1	2 514	31
Kavaklar	17.9	2 824	158
Hacı Hüseyin	15.6	4 720	238
Osmaniye	7.8	2 437	227
Nizamiye	19.5	3 095	159
Şeyh Keramettin	3.8	1 122	296
Kapu	6.4	2 282	360
Kale	31.3	2 166	69
Çınarlar	19.5	4 912	251
Sultan Selim	8.8	1 780	202
Hacı Miktad	12.2	3 365	276
Hacı Siyam	58.3	2 978	51
Çıtlakkale	66.8	2 058	31
Teyyaredüzü	108.2	1 778	16
Seldeğirmeni	1.7	-	-
Toplam	**658.8**	**40 034**	**61**

Kaynak: Giresun Belediyesi (1985), Giresun İmar Planı Raporu.

Genel olarak hemen bütün kentlerdeki gibi Giresun'da da merkezden çevreye doğru nüfus yoğunluğunda bir azalma gözlenmektedir. Ancak, istisnaî bir durum olarak, hemen bütün Karadeniz kıyı kentlerinde olduğu gibi kentin gelişmesine paralel olarak nüfusun kıyıda sahil karayolu boyunca da bir yoğunluk kazandığı görülür. Özellikle de kıyıda yeni kurulan mahallelerin, hızlı konutlaşmalarına bağlı olarak nüfuslarının da çok hızlı bir şekilde arttığı gözlenmektedir. Fakat, bu yeni mahalleler, sahil karayoluna yakın kesimleri çok yoğun nüfuslu olmaların karşın hemen ard kesimlerinin oldukça

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
MERKEZİ

seyrek nüfuslu olmalarıyla dikkat çeker. Yani, aynı mahallenin kıyı kesim ile hemen ard kesimi arasında ki, arazi şartlarının yerleşmeye pek elverişli olmaması nedeniyle, nüfus yoğunluğu açısından önemli sayılabilecek farklar vardır.

Giresun kent nüfusunun önemli bir kısmı (yaklaşık 55 000 kişi) merkezî mahalleler, diğer bir deyişle Giresun yarımadası ve onun berzah (boyun) kesiminde kurulmuş olan ve sayıları 12 kadar olan kentin en eski mahallelerinde toplanmıştır. Bu mahallelerin nüfus yoğunluğu Kale mahallesi (54 kişi/ha) hariç 100 ile 599 arasında değişmektedir (Tablo 2.22). Kale mahallesinde nüfus yoğunluğunun bu kadar düşük olmasının nedeni ise bu mahalle topraklarının büyük bir kısmının yerleşme dışı bırakılmış olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir deyişle bu mahalle sınırları içerisinde kentin en önemli mesire yeri olan ve Birinci Derecede Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı haline getirilerek yapılaşmanın önlendiği Giresun Kalesi bulunmaktadır. Zaten topoğrafik olarak da mahallenin bu kesimleri yerleşmeye pek elverişli değildir. Diğer taraftan, Kale'nin Giresun'un en eski mahallelerinden biri olması ve konutların genelde bahçe içerisinde iki katlı evler şeklinde ve bir kısmının da boş olması, yoğunluğun düşük olmasında etkili olmuştur.

Giresun kentinde nüfus yoğunluğunun en yüksek olduğu mahalleler, Osmaniye (599 kişi/ha.) Şeyh Keramettin (438.6 kişi) ve Hacı Hüseyin (343 kişi)'dir. Çünkü, kentin merkezi kesimlerinde yer alan bu mahallelerde boş alan oldukça az olup, konut yoğunluğu oldukça fazladır. Nitekim, Hacı Hüseyin mahallesi kentte en fazla konuta (597) sahip olan mahallelerden biridir. Diğer taraftan, bu mahallelerdeki konutların kat sayısının fazla olması ve mahalle alanlarının küçük olması nüfus yoğunluğunun fazla olmasında etkili olmuştur.

Kentin diğer merkezî mahallelerinde ise nüfus yoğunluğu, yukarıda belirttiğimiz üç mahalleye göre daha düşüktür. Nitekim, Çınarlar (204 kişi), Nizamiye (253.3 kişi), Kapu Kahve (116 kişi) ve Sultan Selim (100.1 kişi) mahalleleri, Giresun'un en eski ve merkez mahalleleri olmalarına rağmen, nüfus yoğunluğunun pek de yüksek olmadığı görülür. Sözü edilen bu mahalleler, Giresun kentinin iş ve ticaret alanını meydana getirmektedir. Kentin ticaret alanını teşkil eden günlük alış verişin yapıldığı dükkânların, toptancı mağazalarının, büyük iş hanları, banka ve resmî dairelerin üzerinde toplandığı ve kentin ana caddesi durumundaki Gazi Caddesi ile onun uzantıları

olan daha birçok cadde ve sokakların bu mahallelerin sınırları içerisindedir. Kentin en canlı yerlerini oluşturan, ticarî, idarî ve malî merkez halinde bulunan bu mahallelerde ikamete ayrılmış konutların az olması nüfus yoğunluğunun çok yüksek olmamasında en önemli etken olmuştur. Zaten, kentin bu merkezi mahalleleri Gazi Caddesi hariç iş ve ticaret sahaları genellikle ikametgah sahaları ile karışık haldedir. Yani, bu mahalleler de binaların alt katları ticarî faaliyete ayrılmış bulunmakta, üst katları ise ikametgah olarak kullanılmaktadır.

Tablo 2.22. Giresun Kentinde Aritmetik Nüfus Yoğunluğunun Mahallelere Göre Dağılımı (1999).

Mahallenin Adı	Yüzölç. (ha.)*	Nüfusu	Yoğ. (kişi/ha)
Aksu	262	4 968	19
Çınarlar	19.6	3 999	204
Çıtlakkale	66.9	8 847	132.2
Fevzi Çakmak	38	2 740	72.1
Gedikkaya	172	2 802	16.3
Gemiler Çekeği	82.1	10 024	123
Hacı Hüseyin	20	6 860	343
Hacı Miktad	12.2	1 882	154.2
Hacı Siyam	58.3	9 793	167.9
Kayadibi	419	1 068	2.5
Kale	31.3	1 662	54
K. Kahve	6.4	2 020	116
Kavaklar	18	3 059	170
Nizamiye	19.5	4 940	253.3
Osmaniye	10.7	6 408	599
Seldeğirmeni	157	4 505	28.7
Şeyh Keramettin	3.8	1 667	438.6
Sultan Selim	8.8	881	100.1
Teyyaredüzü	335	7 158	21.4
Güre	12	320	26.6
Samanlık Kıranı	144.5	394	2.7
TOPLAM	1897.1	85 657	45.1

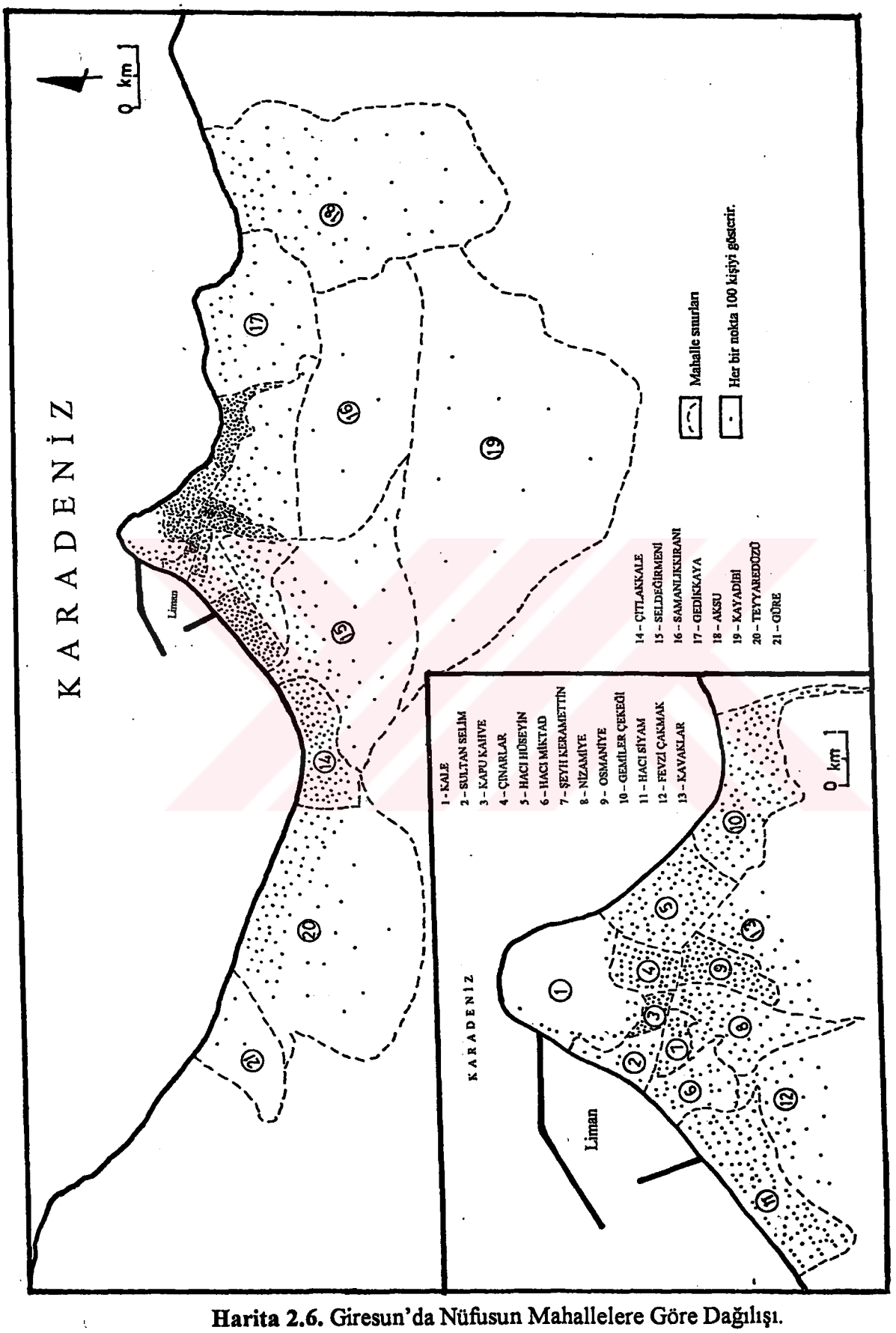
Kaynak: Mahalle nüfusları, Kent Sağlık Ocakları E.T.F'lerinden sağlanmış olup; yüzölçümler ise Giresun Kenti Revizyon ve İlave İmar Planı ile Belediye Yetkililerinden alınan bilgiler.

Kentin merkezi kesiminde, Kale Mahallesi'nden sonra en düşük yoğunluğa sahip olan mahalle Sultan Selim (100.1 kişi)'dir. Liman sahası ve şehir parkı ile kentin en büyük otellerinin burada bulunması bunda etkili olmuştur. Giresun kentinin en

yüksek nüfusa sahip olan Gemiler Çekeği (10 024 kişi) ve Hacı Siyam (9 743 kişi) mahalleleri de kentin bu kesiminde yer alır. Bu mahallerin nüfusunun yüksek olmasına etki eden faktörlerin başında ise konut yoğunluğunun çok fazla olması gelmektedir. Zaten, kentte ikametgaha ayrılmış konut sayısı bakımından da Hacı Siyam (678) ve Gemiler Çekeği (535) mahalleleri ilk sırada gelmekte ve bunların büyük bir çoğunluğu da çok katlı binalardan oluşmaktadır. Diğer taraftan, kente dışardan gelenlerin bu mahallelere de önemli ölçüde yerleşmeleri, nüfusun ve nüfus yoğunluğunun yüksek olmasında etkili olmuştur.

Genel bir değerlendirme ile Giresun merkez mahalleleri, kentin kuruluşu en eski olan mahalleleridir. Dolayısıyla bu mahallelerin planlarında bugüne kadar herhangi bir nedenle pek bir değişiklik olmamıştır. Bu mahallelerin hemen hepsinde binalar birbirine bitişiktir. Cadde ve sokaklar dar ve giriftir, yeni binalar da genellikle yıktırılan eskilerin yerine yapılmaktadır. Sultan Selim ve Kale mahallelerindeki park ve bahçeler ile Kavaklar ve Fevzi Çakmak mahallelerinin güney kesimindeki fındık bahçeleri hariç, hemen hiç boş olan yoktur. Konut yoğunluğu çok fazla ve dolayısıyla da kentin en yoğun nüfuslu mahalleleridir. Ancak, özellikle Gazi Caddesi ve talî kollarının yoğun ticaret alanları olması, buralarda yoğunluğun çok daha yüksek olmasını engellemiştir.

Kentin ikinci derecede yoğun nüfuslu alanları ise doğuda ve batıdaki mahallelerin sahil karayolu boyunca uzanan kesimleridir. Batı kesiminde yer alan Çıtlakkale (132.2 kişi), Teyyaredüzü (21.4 kişi) ve Güre (26.6 kişi) mahallelerinin kıyı kesiminden yaklaşık 200 ve bazı yerlerde 500 m.lere kadar oldukça yoğun nüfuslu olmalarına rağmen, bu metrelerden sonra seyrek nüfuslu olmalarıyla dikkati çeker. Gerçekte, Çıtlakkale (8 847 kişi) ve Teyyaredüzü (7 158 kişi) mahalleleri Giresun'un en fazla nüfusa sahip mahalleleri olmasına karşın, büyük alan kaplayan kamu kuruluşlarının bu mahallelerde özellikle de Teyyaredüzü mahallesinin sınırları içerisinde bulunması ve aynı zamanda mahalle alanlarının da çok geniş olması, nüfus yoğunluklarının düşük olmasının temel nedeni olmuştur. Diğer taraftan, batıdaki bu mahallelerin içerisinde oldukça geniş alanlar kaplayan fındık bahçelerinin bulunması yoğunluğun düşük olmasına etki etmiştir. Ancak, Teyyaredüzü mahallesinde yerleşmeye uygun alanlar oldukça fazladır ve bu nedenle kentin gelişimi burada çok daha hızlıdır. Dolayısıyla da bu durum, gelecekte mahallede çok daha fazla nüfus yoğunlaşmasının olacağının bir göstergesidir.

Harita 2.6. Giresun'da Nüfusun Mahallelere Göre Dağılışı.

Kentin en batısındaki Güre Mahallesi ise yeni kurulan ve nüfusu son 10 yılda artan bir mahalledir. Eğitim Fakültesinin bu mahalleye taşınması ve Fiskobirlik Entegre Tesisleri'nin burada bulunuşu, mahalle nüfusunun artmasında etkili olmuştur.

Giresun kentinin doğu kesiminde yer alan mahalleler, batı kesiminde olduğu gibi yoğun nüfuslu alanlarla az yoğun nüfuslu alanların bir arada bulunmasıyla karakterize edilir. Nitekim, Gedikkaya mahallesinde kıyı boyunca dar bir şerit ile Boğacık deresi yanındaki sanayi sitesi ve çevresindeki alanlar yoğun nüfuslu olmasına rağmen kıyıdan biraz içerisinin çok az nüfuslu olduğu dikkat çeker. Ancak, Organize Sanayi Bölgesinin Boğacık deresinin kenarına yapılmakta olması buranın nüfusunun çok daha fazla artmasını sağlayacaktır.

Kentin en doğusunda yer alan Aksu Mahallesi yeni gelişen mahallelerdendir. Aksu çayının oluşturduğu küçük ova yerleşmeye uygun olduğu için ve Giresun'un en büyük sanayi kuruluşu olan Seka Aksu Kağıt Fabrikası'nın burada bulunması, bu mahalle nüfusunun artmasını sağlayan başlıca etkenler olmuştur. Aynı zamanda Aksu, kente dışarıdan gelenlerin en fazla yerleştikleri mahallelerdendir. Ancak, yine de kentin en az yoğun nüfuslu (19 kişi) mahallelerinden biridir. Bu mahallenin de önemli bir kısmı fındık bahçeleri tarafından işgal edilmiştir.

Giresun'da en seyrek nüfuslu sahalara, kentin güney kesimlerinde yer alan Samanlık Kıranı (2.7 kişi), Seldeğirmeni (28.7 kişi) ve Kayadibi (2.5 kişi) mahallelerinde rastlanmaktadır. Bu mahalleler Giresun'un kenar mahalleleridir ve kentin adeta çevresini oluşturduğunda nispeten az yerleşmeye sahne olmuştur. Sözü edilen mahallelerin büyük bir bölümü kırsal karakter taşıdığından evlerin çoğu fındık bahçeleri içerisinde iki ya da üç kat şeklinde ve birbirinden uzak olarak inşâ edilmesi ve çok katlı binaların az bulunması, bu mahallelerde nüfus yoğunluğunun düşük olmasının temel nedeni olmuştur.

Giresun kentinde mahallelere göre nüfus yoğunluğu ve dağılışı incelendiğinde, şu sonuç ortaya çıkmaktadır. Kent nüfusunun önemli bir bölümünün merkez mahallelerde toplandığı görülür. Ancak, bu mahalleler günümüzde fizikî açıdan olduğu gibi nüfus açısından da gelişimlerini tamamlamış durumdadırlar. Bununla birlikte kent nüfusunun, doğuda Aksu ve batıda ise Güre mahallelerine kadar, çeşitli doğal ve beşerî nedenlerle yer yer kesintilere uğramakla birlikte, dar bir kıyı şeridi boyunca da

yoğunluk kazandığı dikkat çeker (Harita 2.6). Bu dar kıyı şeridinin hemen ardından dağlık alanların başlaması ve buralarda eğim değerlerinin de artmasına bağlı olarak yerleşmeye elverişli olmaması, kentin bu kesimlerinde nüfus yoğunluğunun oldukça düşük olması sonucunu ortaya çıkarmıştır. Fakat, içeriye doğru sokulan vadi boylarında yerleşmeye uygun yerlerin nispeten sık nüfuslu olduğu görülür. Bu nedenden ötürü çalışmamızda tarama yöntemiyle bir *nüfus dağılış haritası* oluşturma yoluna gidilmemiş; dağılışta *noktalama yöntemi* nin kullanılması daha uygun bulunmuştur. Zira, tarama yöntemi uygulanmış olsa idi; kentsel yerleşme alanından kopuk, belediye sınırları dahili, fakat bu gibi semtlerle asıl kent siti arasında geniş boşluklar bulunan alanlara da nüfus dağıtma zorunluluğu ortaya çıkacaktı. Noktalama yöntemi ile hem bu gibi bir yanıltıcı durum ortadan kalkmış olmakta, hem de kent büyüklüğünden kopuk yerleşme alanlarının nüfuslarını da göstermek mümkün olmaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GİRESUN'UN ŞEHİRSEL FONKSİYONLARI ve FONKSİYON BÖLGELERİ

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

3.1 Genel Olarak Fonksiyon Kavramı

Fonksiyon terimi her bilim dalında çeşitli şekillerde kullanılmakla birlikte genel olarak; iş, görev, ödev, rol, hizmet ve benzeri anlamlara gelmektedir[1]. Başka bir tanımda ise geniş anlamıyla *zaman içinde akıp giden faaliyetler veya yapılan iş*, dar anlamıyla *bireysel hareketlerin birbirine karşılıklı bağlılığın ifadesi* olarak nitelendirilmektedir[2]. Kavramı *kent fonksiyonu* şeklinde sınırlarsak; *bir kent yerleşmesinin ortaya çıkmasını, gelişmesini ve büyümesini sağlayan faaliyetler* akla gelir[3]. Kent fonksiyonunu Tümertekin, kentin varlığını ve gelişmesini mümkün kılan, hayatiyeti için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetler[4] olarak tanımlamaktadır. Tolun-Denker ise kent coğrafyasında fonksiyon deyince, bir yandan mekana ihtiyaç gösteren faaliyet ve faydalanmalar, diğer yandan kentin yakın ve uzak çevresi ile olan ilişki ve bağlantıların (ki bunlardan ulaşım gerilimleri doğmaktadır) anlaşılması gerektiğini belirtmektedir[5].

Kentsel fonksiyonlar ve genel olarak fonksiyonların tespiti önemlidir. Çünkü, bir kentin genel karakteri ancak imkanlar dahilinde fonksiyonları ile ortaya konabilir. Kent yalnız kendi kendine var olup yaşayamaz; onun yaşama esasının önemli bir kısmı yakın ve uzak çevresi ile olan iş bölümünün ekonomik temel prensibine dayanan değişik ilişkiler içerisinde aranmalıdır[6]. Tarımın, kentsel yerleşmelerde geliştirici temel bir etken olmasına karşılık bu fonksiyon, daha çok tarihî kentlerin kuruluş aşamasında doğrudan doğruya etkili olmuştur. Tarım dışı fonksiyonlar, çağdaş kentlerin gelişmesinde, tarımsal iktisadî fonksiyonlardan çok daha etkili olmaktadır. Diğer taraftan, tarım dışı iktisadî fonksiyonlar ve de bunların organize işleyişlerinin; kır ve kent yerleşme limitini tespitte, daha pratik değerler taşıdığı açıktır. Bunun yanında, çeşitli hizmetler veya fonksiyonların gelişmesi ya da geliştirilmesi, kentlerde giderek büyüyen hizmet genişlemelerine neden olacağından, bu yerleşmelerde bir sosyo-ekonomik sorunlar karmaşası ortaya çıkmaktadır[7].

---

[1] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 38,
[2] Karaboran, H., 1989, *Şehir Coğrafyası ve Şehirsel Fonksiyonlar*. Fırat Üniv. Derg. (Sosyal Bilimler), cilt:3, sayı:1, Elazığ, s. 87,
[3] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 38,
[4] Tümertekin, E., 1973, a.g.e., s. 41.
[5] Tolun-Denker, B., 1976, Şehir içi Arazi Kullanılışı. İst. Üniv. Edebiyat Fak. No:2054, Coğr. Enst. Yay. No. 83, İstanbul, s. 23.
[6] Karaboran, H., 1989, a.g.m., s. 87.
[7] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 38.

Bilindiği gibi, sosyal yapıları ve ekonomik faaliyetleri birbirinden farklı çok sayıda insanın dar bir saha üzerinde yerleşmiş bulunması kentlerin belirgin özelliklerindendir. Zaten, kentlerdeki belli hizmetler veya fonksiyonların gelişmesi ve bunların belirli bir aşama sırasına göre olmasıyla, kentlerin nüfus büyüklükleri arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Yani, çeşitli kentsel fonksiyonların gelişme süreci, kent yerleşmelerinin belli bir nüfus optimumuna erişmesinden sonra mümkün olabilmektedir[8]. Tabi ki şunu da hemen belirtmek gerekir ki, sadece kentin kendi nüfusu değil, aynı zamanda hinterlandındaki nüfus da sahip olduğu merkezî ve özel fonksiyonlarından dolayı kent içindeki tesislerden ve hizmetlerden yararlanmaktadır.

Kent yerleşmeleri, çevrelerinden soyutlanarak tek başlarına var olup yaşayamazlar. Kentler, sahip oldukları fonksiyonlar ile çevrelerindeki yerleşmelere belirli bir üstünlük sağlamakta, oluşan kent bölgesi içerisinde merkezilik özelliği kazanmaktadır[9]. Diğer bir ifadeyle kent, sahip olduğu fonksiyonlar ölçüsünde etki alanı içerisindeki diğer küçük yerleşmelerin mal ve hizmet gereksinimlerini karşılama görevini üstlenmiş merkezi bir yer olarak önem taşır[10]. Fakat, kent ile etki bölgesi arasındaki ilişkiler karşılıklıdır. Bunlardan ilki, kentlerde yoğunlaşan büyük nüfus kütlesinin ihtiyacı olan gıda maddeleri ile sanayi tesisleri için gerekli hammaddelerin çevreden temin edilmesi şeklindedir. İkincisi ise kentsel hizmetlerin kent çevresindeki sahalara götürülmesidir[11].

Kentlerin, hem fonksiyonel etki bölgelerine ve hem de bizzat kendi bünyelerinde barındırdıkları nüfusa vermekte oldukları hizmetler, şüphesiz birden fazla çeşitlilik göstermektedir. Dolayısıyla da kırsal ve kentsel yerleşmelerin birbirinden ayırt edilmesi bakımından göz ününde tutulacak kriterlerin başında mevcut fonksiyonların sayısı ve işleyişleri gelmektedir denilebilir. Nitekim, kırsal yerleşmelerde genellikle tarımsal fonksiyon önem taşıdığı halde, kentlerde bunlar; ticaret, sanayi, inşaat, imalat, ulaştırma ve haberleşme hizmetlerinde olduğu gibi büyük ölçüde çeşitlenir[12].

Kentlerin sahip olduğu fonksiyonların, kentleri kendi aralarında sınıflandırmayı kolaylaştırması gibi pratik bir önemi de bulunmaktadır. Hemen her kent daha önce

---

[8] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 83.
[9] Köse, A., 1996, Fonksiyonel Özellikler Yönünden İvrindi. Atatürk Üniv. Yay. No:831, Kazım Karabekir Eğt. Fak. Yay. No: 74, Erzurum, s.22.
[10] Karaboran, H., 1989, a.g.m., s. 86-87.
[11] Göney, S., 1977, Şehir Coğrafyası, Yerleşme Coğrafyası, cilt:1. İst. Üniv. Ede. Fak. Yay. No:2274, Coğr. Enst. Yay. No:91, İstanbul, s. 75-76.
[12] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 38-39.

belirttiğimiz bu fonksiyonlara, az veya çok önemli ölçüde olmak üzere sahiptir. Fakat bazı kentlerde, bu fonksiyonlardan özellikle biri, diğerine nazaran ön plana geçmekte ve bu fonksiyona ya da hizmete bağlı olarak kent gelişmekte, kalabalıklaşmakta ve önem kazanmaktadır. Bu suretle bir fonksiyona bağlı olarak gelişen kentler ortaya çıkmakta, ticaret kentleri, sanayi kentleri, liman kentleri, dini ve kültürel hizmetlerin önem kazandığı kentler belirmektedir[13].

Genel bir değerlendirme ile Karaboran'ın da yerinde olarak belirttiği gibi kent merkezleri donatımların toplandığı bir merkezle, bu donatımlardan yararlanan halkın yaşadığı alandan başka bir sistem değildir. Bu sistemde merkeze kent merkezi, donatımlardan yararlanan nüfusun oturduğu alana da etki alanı, çekim veya hizmet alanı gibi adlar kullanılmaktadır. O halde kent merkezi bir ekonomik merkez olarak, etki alanındaki yerleşmelerin bütün ihtiyaçlarını karşılama görevini üzerine alır. Tesislerin büyüklüğü, kendi kent merkezinin ihtiyaçlarının üzerinde ve etki alanının ihtiyaçlarını karşılayacak büyüklükte olmalıdır. Gelişen ülkemizin çeşitli sosyo-ekonomik olaylarının çözümünde, kente niteliğini veren çeşitli tesisler ile onların zaman içinde akıp giden faaliyetleri ve bu faaliyetlerin verimi olan fonksiyonların ortaya konulması gerekm.ektedir. Belirttiğimiz bu fonksiyonlar, kentin genel manzarasının değerlendirilmesinde ülke kalkınması açısından büyük önem taşırlar[14].

3.2. Şehirsel Fonksiyonların Tespiti

Kentler, çevrelerine vermekte oldukları hizmetleri veya bu çevreden söz konusu olan değişik ekonomik faaliyetlerden yararlanmaları; *genel ve özel fonksiyonlar* olarak iki gruba ayırmak mümkündür[15].

Bunlardan genel fonksiyonlar (hizmetler) kentlerin, daha çok belli bir çevreye yönelik olarak verdikleri hizmetlerdir. Çünkü her kent, dar ya da geniş, birbirinden farklı ve belli bir fonksiyonel etki alanının merkezi olup sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerden, bu alana değişik hizmetler verir. Bunları; "yönetimle ilgili olanlar, yasal ve dini olanlar, sağlık hizmetleri, kültürel ve iktisadî hizmetler" şeklinde çeşitli gruplara ayırabiliriz. Ancak, söz konusu bu hizmetlerin tek yönlü ve tümüyle kentlerden çevrelerine yönelik soyut hizmetler olduğunu düşünmek yanlış olur. Diğer bir ifade ile, kent ve çevresi arasındaki bağlılık, tek taraflı ve kentten çevresine yönelmiş bir

[13] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 83.
[14] Karaboran, H., 1989, a.g.m., s.88-89.

hizmetler bütünü olarak düşünülemez[16]. Gerçekten Göney'in de yerinde olarak belirttiği gibi, kentin çevresi ile olan ilişkisi çok karışık bir husus olup[17] kırsal ve yarı kırsal yerleşme merkezlerinden, bağlı oldukları kentlere yönelik olarak, birçok hizmetler verdikleri de bilinmektedir. Örneğin nispeten küçük kentlerdeki sakinlerin ihtiyacı olan gıda maddeleri, yakın çevredeki kırsal kesimden temin edilmektedir. Bunun yanında gelişmiş bir kent, birçok bakımdan kendi kendine yetecek durumda değildir. Kentin hayatiyetini devam ettiren gıda ve hammaddelerin büyük bir kısmı, kenti çevreleyen nispeten dar veya geniş bir kır sahası dahilinden temin edilmektedir. Zaten kentlerin daha başlangıçta ortaya çıkmaları, giderek gelişmeleri ve birçoğunun bugün de varlıklarını sürdürmelerine neden olmuş etmenler arasında iktisadî olanlar, esasen çevreden kentlere yönelik olan hizmetlerdir denilebilir[18]. Tabi ki bunların başında da tarımsal etkinlikler gelmektedir. Nitekim, Mezopotamya ve Mısır gibi yerlerde, M.Ö. yaklaşık 6000-5000 tarihlerinde, köy yerleşmelerinden kesinlikle farklı olan ilk kentlerin oluşması, başlangıçta yakın çevrelerindeki tarımsal etkinliklere ilgiliydi[19]. Kaldı ki günümüzde kentlerin bazılarında da tarımsal aktivite, halen etkin fonksiyonlar arasında yer almaktadır. Bunun yanında, bazı kentlerde aktif nüfus içerisinde tarım sektörünün önemli bir oran oluşturmamasına rağmen, nüfusun önemli bir kısmının tarımla ilişkisi olduğu görülür. Giresun kenti buna iyi bir örnek oluşturur.

Bir kentin çevresine vermekte olduğu hizmetlerden en önemlisi hiç kuşkusuz "yönetim fonksiyonu" dur. Bu fonksiyon bir yerin merkezî yer olarak gelişmesinde en önemli elemanlardan birisi olarak sayılmaktadır. Bir kural olarak idarî işlerin yönetilmesi ve yürütülmesi ile ilgili faaliyetlerin, kentlerde toplandığı görülür. Kent mülkî bakımdan faaliyetleri nedeniyle, çevresindeki sahalarla doğrudan doğruya ilişki halindedir.

Bilindiği gibi günümüzde Türkiye, merkezi idare sistemi ile yönetilmektedir. İdarî teşkilet il, ilçe, bucak ve köy olarak kademelenmiştir. Nüfus istatistiklerinde, il ve ilçe merkezleri kent olarak kabul edilmektedir. Kent, idareten kendine bağlı birçok yerleşme topluluklarının idarî merkezidir. Bütün bu yerler gerekli olduğu zaman resmî işler için bağlı oldukları merkeze gelir. Böylelikle, ilk iş olarak kentin idarî sınırları

---

[15] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s 39.
[16] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 39.
[17] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 75.
[18] Doğanay, H., 1983, a.g.e., s. 40.
[19] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 19.

belirlenmiş olur[20]. Aynı zamanda, il ve ilçelerin yüzölçümleri dikkate alınarak, il ve ilçe merkezini oluşturan kent, etrafında kaç kilometrelik alanda, bir kentin idarî faaliyet bakımından nüfusu olduğu ortaya konulabilir[21].

Kentlerin çevrelerine vermekte oldukları yönetimle ilgili hizmetlerin boyutları, sürekli olarak belirttiğimiz gibi kentsel yerleşme merkezinin büyüklüğü ve etki alanının genişliğiyle yakından ilgilidir. Söz konusu büyüklük, kentsel yerleşme merkezi ve yönetim alanı içindeki nüfus büyüklüğüyle bundan doğmuş olan hizmet genişlemeleriyle, verilecek hizmetlerin çeşitliliği arasında yakın bir ilişki vardır[22]. Hizmetlerin boyutları ise yönetimle ilgili olarak, bu merkeze bağlı alanın genişliğiyle ilgilidir. Ancak, çeşitli dönem ve devirlerde zaman akışı içerisinde idarî fonksiyonda değişiklik meydana geliyor. Bu politik görüş açısından, siyasal sınırlardaki değişmelerle ülkenin toprak kazanması veya kaybetmesi, nüfus dağılışındaki değişiklikler ve ülke dahilindeki yasal yönetim düzenlemeleri gibi nedenler, bazı kentlerin sönmesine ve bazılarına da giderek önem kazanıp büyümesine yol açabilir[23].

Bu bakımdan ülkemiz son derece ilginç örneklerle doludur. Ancak, bu konuda "Ankara ve Edirne" en tipik örneklerdir. Oldukça uzun bir tarih geçmişi olmasına rağmen Ankara'nın gelişmesi ve ülkemizin ikinci büyük kenti olması, ancak Cumhuriyet ilanından ve Türkiye'nin başkenti seçilmesinden sonra başlamıştır. Bunun yanında, Osmanlı İmparatorluğu zamanında İstanbul'un başkent olmasını takiben Edirne idarî faaliyetlerini büyük ölçüde kaybetmiştir[24].

Kent coğrafyasında önemli olan, kentlerin diğer fonksiyon kriterlerinin de ortaya çıkarılmasıdır. Bu diğer fonksiyonlar kentin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişmesinde etken olan ve kente niteliğini veren fonksiyonlardır. İdarî fonksiyonların sınırları yalnız belirli saha dahilinde kalmasına rağmen belirttiğimiz diğer fonksiyonların etki alanları kaza sınırlarını aşmakta, bazen de kazaların bir kısım köyleri bu tesirlerin daha güçlü olduğu tarafa bu yönlerden bağımlı olmaktadır. Kentlerin bünyelerinde topladıkları çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri idarî fonksiyonun uygulayıcısı olarak kentlerin genel görünüşünün değişmesinde önemli yere sahiptir. Bütün önemli bakanlıkların temsilcileri memur olarak bu merkezlerde görev yaptıklarından, kente niteliğini veren

[20] Karaboran, H., 1989, a.g.e., s. 89.
[21] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 76-77.
[22] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 40.
[23] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 77.
[24] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 77.

unsurlardan bir tanesi olan idarî fonksiyon bunların vasıtasıyla kaza sınırları içerisinde etken olmaktadır[25].

Kentlerde toplanmış hizmetlerin en önemlilerinden birini de "Kültürel fonksiyonlar" oluşturmaktadır. İktisadî ve idarî fonksiyonlar kadar, kültürel hizmetlerde yeryüzünde bazı kentlerin gelişmesinde ve önemlerinin devam etmesinde büyük ölçüde rol oynamaktadır[26]. Kültürel fonksiyonlar arasında yüksek dereceli öğretim kurumları, dini fonksiyonlar ve basın-yayın etkinlikleri en önemlileridir. Ayrıca çeşitli kongreler, konferanslar, müzik ve tiyatro festivalleri, eğlence ve dinlenme ihtiyaçlarından doğan hizmetler de kültürel fonksiyonlar içinde toplamak mümkündür[27]. Dolayısıyla kültürel fonksiyonlar ancak belli kentlerin gelişmesinde rol oynar[28] ve bu fonksiyon sadece kent yerleşmelerindeki etkisiyle değil, kentin çevresine doğru da etkisini göstermelidir.

İdarî ve kültürel fonksiyonların yanı sıra, sosyal fonksiyonlar da bir kente niteliğini veren unsurlar arasındadır. Bilindiği gibi kent, doktorları, eczaneleri, dispanserleri ve hastaneleri ile bütün çevresinde belli bir bölgenin sıhhi merkezidir[29]. Kent bu hizmetleri yalnız kendi nüfusuna değil, çevredeki kırsal yerleşmelere de götürmektedir. Çünkü; köy yerleşmelerinde bu tesisler bulunmamaktadır. Hatta küçük ve orta büyüklükteki kentler sosyal fonksiyonlar açısından çok daha fazla gelişmiş kentlerin etkisi altında bulunmaktadır.

Kentin yerine getirdiği fonksiyonların en önemlisi hiç kuşkusuz ekonomik fonksiyonlardır. Kent ekonomik bakımdan bir merkez olarak çevresine etki eder, bununla belirli ve sınırlı çevresini bu yönde kendisine bağlar. Kentin ekonomik fonksiyonlarını tespit etmek için üretimin cinsi ve pazarda bunun önemini açıkça ortaya koymak gerekir[30].

İktisadî yönden merkeziyet görevi ve kent büyüklüğü arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Gerçekten de herhangi bir kent yerleşmesinin ekonomik olarak etkisi altında tuttuğu fonksiyonel etki bölgesi; tarımsal ürünlerin pazarlanması amacına hizmet eden kent yerleşmeleri için, sanayi malları ham maddesi ithali ve sanayi malı ihracı merkezi olan kentlere göre çok daha sınırlıdır[31]. Bu nedenle de ziraat fonksiyonu kır

---

[25] Karaboran, H., 1989, a.g.e., s. 89-90.
[26] Göney, S., a.g.e, 1977, s. 199.
[27] Göney, S., a.g.e., 1977, s. 199.
[28] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 41.
[29] Karaboran, H., 1989, a.g.m., s. 90.
[30] Karaboran, H., 1989, a.g.m., s. 90-91.
[31] Doğanay, H., 1983, a.g.e, s.42.

yerleşmelerini tek fonksiyonu olması yüzünden, çoğu yazarlar tarafından kentsel fonksiyonlardan sayılmamaktadır. Ancak, Tümertekin'in de yerinde olarak belirttiği gibi ziraat, diğer fonksiyonlar da gelişmişse, bir kasabanın gelişmesinde ve yaşamasında herhangi bir kentsel fonksiyondan pek farklı değildir[32]. Zaten, yeryüzünde özellikle tarihî çağlardan buyana yerleşmelere sahne olan sahalardaki kentlerin çoğunun ilk gelişmelerinde fonksiyonel bakımdan bir ziraî sahanın mevcut olduğu söylenebilir. Ancak günümüzde dikkat çeken nokta, bu gibi sahalarda ziraî yerleşmelerin varlıklarını ekonomik yapıları değişmeden, başka bir ifade ile esas itibarıyla ziraata dayanarak, koruyabilmiş olmalarıdır. Bunun nedenini ise sözü edilen yerleşmelerin zengin ziraat sahalarında, ticarî ziraat faaliyetlerinin merkezinde bulunmalarına bağlamak gerekir. Nitekim, ülkemizde çok nüfuslu ziraat kasabaları ticarî ziraat faaliyetlerinin yer aldığı sahalarda bulunmaktadır. Yerine göre değişmekle birlikte, hemen daima geniş bir çevrenin tarımsal ürünlerinin pazarlandığı bu kasabalar, aynı zamanda yine çevredeki kır yerleşmelerinin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan faaliyetlere de sahip olduğu için başta ticaret ve ulaşım olmak üzere öteki fonksiyonlara da sahne olmuşlardır[33]. Nitekim, araştırma sahamız olan Giresun kentinde her ne kadar aktif nüfus içerisinde tarım sektörünün payı en düşük olsa da bu sektörün kentteki ticaret ve sanayi başta olmak üzere diğer fonksiyonların gelişmesinde oynadığı rol gerçekten gözardı edilemez. Yani bugün Giresun kentinin hayatiyetini sürdürmesinde, tarım sektörünün etkisi çok büyüktür. Yine Bulut da Sorgun için aynı durumdan söz etmektedir. Nitekim, kentte tarım sektöründe çalışanların az olmasına karşın, kentteki nüfusun önemli ölçüde tarımla ilgili olduğunu ve Sorgun'un gelişiminde tarımın büyük bir rolü olduğu belirtmektedir[35]. Bu gibi örnekleri çoğaltmak mümkündür. Nitekim, Karaboran da ülkemizde kent yerleşmelerinin çevresindeki tarım alanlarının merkezi olduğu belirtir[36]. Iğdır buna güzel bir örnek teşkil etmektedir. Bu kentin nispeten zengin bir tarım bölgesinin başlıca ticaret ve alışveriş merkezi olması, bu kentte, tarım ürünlerinin alış verişine dayanan canlı bir ticaret hayatının doğmasına zemin hazırladığı gibi, kentin faal nüfusunun önemli bir bölümünün tarım sektöründe çalışmasını mümkün kılmıştır[37].

---

[32] Tümertekin, E., 1973, a.g.e. s. 47-48.
[33] Tümertekin, E., 1973, a.g.e. s. 48.
[35] Bulut, İ. 1998, Şehir Coğrafyası Açsından Sorgun. Atatürk Üniv. Yay. No:877, Kazım Karabekir Eği. Fak. Yay. No:96, Erzurum, s. 41-42.
[36] Karaboran, H., 1989, a.g.m., s. 91.
[37] Güner, İ., 1997, *Iğdır'ın Kentsel Fonksiyonları ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri.* Türk Coğrafya Der. Sayı:32, İstanbul, s. 84.

Diğer bir ifade ile geçmişte olduğu gibi, bugün de tarım fonksiyonun bazı kentler için halen etkin olduğunu söylemek mümkündür. Zaten, tarım dışı ekonomik fonksiyonları, günümüzün çok gelişmiş olan ulaşım sistemi nedeniyle, tarım kesiminden tamamıyla soyutlamak, tabi ki mümkün değildir. Kaldı ki, ister küçük isterse de büyük kent yerleşmeleri olsun, gelişmesi ve varlığını sürdürmesi; tarım, sanayi, ticaret gibi tek bir fonksiyona bağlanamaz[38]. Nitekim, kentin tarifini göz önünde bulunduracak olursak kent birçok fonksiyon ve faaliyetlerin cereyan ettiği yerlerdir[39]. Bu fonksiyonlar çeşitli derecede birbirlerini etkilerler ve sonuç olarak kentsel yerleşmenin gelişmesini ya da hiç olmazsa, varlığının devamını sağlar[40].

Kentlerin çeşitli fonksiyonlara sahip olması, dolayısıyla nüfusun ihtiyaçlarını karşılaması kentin içinde birbirinden farklı kısımların meydana gelmesine ve gelişmesine neden olur. Diğer bir ifade ile kent yerleşme alanında, özellikle belli bir nüfusu kitlesinin yığılmasından sonra, değişik faaliyet ve yararlanmalara hizmet eden "farklı kent içi fonksiyon bölgeleri" ortaya çıkar. Aslında kent içi arazi kullanışı demek olan bu bölgeleri veya "farklı fonksiyon alanları ve kullanışları", tek bir merkezi fonksiyon düşünmek yerinde olmaz[41]. Bilindiği gibi merkezî fonksiyonlar denilince, idarî, kültürel ve sosyal tesislerle; ekonomik ve ulaşım faaliyetleri anlaşılmaktadır. Yani yalnız kent halkının ihtiyaçlarını karşılayan faaliyetler değil, kentle çevresi arasındaki ilişkiyi temin eden kente merkeziyet gücünü kazandıran fonksiyonlar kastedilmektedir[42].

Doğanay ve Karaboran gibi çeşitli araştırıcıların da belirttiği gibi kent yerleşmelerinin fonksiyonlarını tespit etmek önemlidir. Bir kente niteliğini veren unsur, zaman içinde akıp giden çeşitli faaliyetler ve o faaliyetlerin verimi olan fonksiyonlar, kentin genel manzarasının değerlendirilmesi açısından önemlidir[43]. Diğer bir ifade ile kent içi arazi kullanışının analizi, özellikle "kent planlaması" bakımından getirilecek olan planlama kararlarını büyük ölçüde kolaylaştıracaktır[44].

Kentlerin sahip oldukları fonksiyonlar, değişik kriterler gözönünde bulundurularak farklı şekilde sınıflandırılabilir. Bu konuda ilk adımı atmış olan

---

[38] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 42.
[39] Tolun-Denker, B., 1976, a.g.e., s. 42.
[40] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s.31.
[41] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s.42.
[42] Tolun-Denker, B., 1976, a.g.e., s. 38.
[43] Karaboran, H., 1989, a.g.tez, s. 43.
[44] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 43.

Amerikalı coğrafyacı C. D. Harris, ABD için sanayi-ticaret-ulaşım-idare ve üniversite kent tiplerini ayırmıştır[45]. Daha sonraki yıllarda birçok araştırıcı, kentleri fonksiyonlarına göre sınıflandırmaya çalışmıştır. Nitekim bunlardan Egli, kent fonksiyonları diye, kentteki "oturma veya konut, çalışma, dinlenme, ulaştırma" gibi kentsel toprakların kullanılış durumunu esas almıştır[46]. Türkiye kentleri için de Tümertekin kent fonksiyonunu, tarım, çıkarım, sanayi, inşaat, elektrik-gaz ve su hizmetleri ve iyi tanımlanamayan faaliyetler olarak dokuz başlık altında toplamıştır[47]. Ancak Doğanay'ın da belirttiği gibi kent coğrafyası çalışmalarında, hiç şüphesiz gözönünde tutulacak fonksiyonların sayısı standart değildir. Çünkü, herhangi bir kentin gelişmesinde rol oynayan bazı fonksiyonlar, bir başka kent için söz konusu olmayabilir[48]. Fonksiyonların tespitinde değişik kriterler kullanılmakla birlikte çalışan iş gücünün, yani aktif nüfusun, çalışmakta olduğu değişik faaliyet alanlarındaki miktarları ve bu miktarların birbirine karşı oranları esas alınarak kentlerin fonksiyonel sınıflandırılması yapılabilir[49]. Böylelikle, bir kent yerleşmesinde hangi fonksiyonun hakim olduğu kolaylıkla ortaya konulabilir.

Az önce de kısaca değindiğimiz gibi aktif iş gücünün çalışmakta olduğu fonksiyonel alanlar ve bunların önde gelenleri esas alınmak suretiyle Giresun'un kent tipleri arasındaki yeri tespit edilebilir. Ancak, bu tespiti yapabilmek için her şeyden önce, aktif iş gücünün iktisadî faaliyet kollarına dağılış durumu ve her koldaki toplam iş gücünün bilinmesi gerekmektedir. Bu konuda ayrıntılı bilgiyi İkinci Bölüm'de verdiğimiz için burada tekrar üzerinde durmayı gerek görmüyoruz.

3.3 Giresun'un Şehirsel Fonksiyonları

3.3.1 İdarî Fonksiyonlar

Giresun, Osmanlı topraklarına katılana kadar birçok devletin hakimiyeti altına girmiş; ancak idarî açıdan herhangi bir görev üstlendiğine, tarihî kaynaklarda rastlanılmamıştır. Bununla birlikte kentten, çeşitli kaynaklarda, Doğu Karadeniz kıyılarının önemli bir liman kenti olarak bahsedilmektedir. Nitekim, kentin Osmanlı himayesine girmesiyle birlikte bir kaza merkezi statüsü aldığı görülmektedir. Ancak, bu

[45] Tolun-Denker, B., 1976, a.g.e., s. 26.
[46] Doğanay, H., 1983, a.g.e., s. 43.
[47] Tümertekin, E., 1973, a.g.e., s. 50-52.
[48] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 44.
[49] Tümertekin, E., 1973, a.g.e., s. 49-50.

kazanın yönetim itibarıyla fonksiyonel etki bölgesinin, birazdan daha ayrıntılı bir şekilde anlatacağımız üzere, günümüzdekinden çok daha küçük olduğunu söylemek yerinde olur.

1486'da Giresun, Trabzon sancağına bağlı Zeamet-i Kürtün adlı idarî bölgenin merkezi durumundaydı. Bu idarî ünitede, eski Çepni beyleri dönemindeki yapı sürdürülmüştü. 1515'de Kürtün kazasına bağlı Çepni vilayetine rastlanmakta olup Giresun bu vilayetin merkezi durumunda bulunmaktaydı. Çepni vilayeti deyimi XVI. yüzyıl sonlarına kadar sürmüş ve onun yerini zamanla Giresun kazası almaya başlamıştır[50]. Giresun, konumu itibariyle Trabzon sancağının en batı ucunu oluşturmaktaydı ve Canik Sancağı ile olan sınırı kentin biraz batısındaki Batlama deresi teşkil etmekteydi. Kazanın sahil kısmında Giresun ile birlikte Tirebolu, Görele, Anduz ve Bedreme vardı ve buralarda muhafızların yanı sıra sivil hıristiyan halk yaşamaktaydı[51]. Bölge XV. ve XVI. yüzyıllarda Çepni ve Kürtün adlı iki ana idarî birime ayrılmıştı. Bunların alt kademeleri olarak Yağlıdere, Bayramoğlu, Karaburun, Üreğir, Alnı Yumlu, Alahanas ve Kürtün adlı idarî birimler mevcuttu. XVI. yüzyılın ikinci yarısında ise Üreğir, Harşit ve Yağlıdere nahiyelerinin varlığı dikkati çekm.ektedir. XV. yüzyılda toplam köy sayısı 60 kadardı ve bugün Giresun'a bağlı ilçe merkezleri olan Eynesil, Espiye ve Dereli bu dönemde birer köy yerleşmesi durumundaydı[52].

XV. yüzyılın son çeyreğinde Kürtün ve Çepni vileyeti bölgesinde toplam 1 500 kadar hane vardı. Bu rakama göre ise toplam nüfusunun 7 000 dolayında olduğu tahmin edilmektedir[53]. 1515 yılında Giresun kazasının idarî sınırları içerisinde 63 köy (bazı kaynaklarda 150'den fazla olduğu belirtilir), bir şehir merkezi, bir kale ve 26 mezra bulunmaktaydı. Kazanın yerleşim birimlerinde toplam 2 346 hane mevcut olup, nüfusunun ise 12 346 kişi kadar olduğu tahmin edilmektedir[54].

Giresun kazasının yönetim itibarıyla fonksiyonel etki bölgesinde 1554'te 63 köy, iki şehir merkezi ve 14 mezra bulunmaktaydı. Bu durum 1583'te 70 köy, bir şehir merkezi, bir kale ve 19 mezra olarak belirtilmektedir. Adı geçen yıllarda kazanın nüfusu

---

[50] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s. 83.
[51] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s. 83.
[52] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s. 83.
[53] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s. 83.
[54] Bostan, M.H., 1996, *Giresun Kazasının İdarî Taksimatı ve Nüfusu*, Giresun Tarihi Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yay. No:1, İstanbul, s. 126-127.

ise sırasıyla 16000 ve 24 000 kişi kadar olduğu tahmin edilmektedir[55]. 1682'de kazanın köy sayısında bir azalma olmuştur. Bu da XVII. yüzyılda Giresun kazasının yönetim alanının küçüldüğünün bir göstergesidir. Bu dönemde Giresun'a bağlı köyler arasında Alnı Yumlu, Darıköy, Lapa, Umurlu, Ülper, Kuşluvan, Dereli, Seydiköy, Kayadibi, Akpınar, Evliya, Uzgur ve Kurtulmuş'un adları belirtilmektedir[56].

XVI. yüzyılın sonlarından XIX. yüzyılın ortaların kadar Trabzon Eyaleti'nin Trabzon livasına bağlı olan Giresun kazası, 1857'de tekrar Ordu livasına bağlanmış ve bu durum 1865 yılına kadar devam etmiştir. Bu kaza 1866 yılında Trabzon eyaletine bağlı bir sancak haline getirilmiştir. Aynı tarihte Giresun sancağına Giresun, Piraziz, bugünkü adı Bulancak olan Akköy ve Keşap kazaları ile Kırık nahiyesi bağlı bulunuyordu. Ancak, bu durumunu uzun süre koruyamadı ve 1868'de tekrar Trabzon sancağının kazası oldu[57]. Kaza 1869'da 97 köye, 1870'de ise 107 köye sahipti. 1870-1874 döneminde kaza nüfusunun 50 000-55 000 civarında olduğu tahmin edilmektedir. 1875'ten 1878'e kadar Karahisarı-Şarkî sancağına bağlanan Giresun kazası 1879'da tekrar Trabzon merkez sancağına dahil edildi. 1891'de Giresun'da üç nahiye, 140 köy ve 14 mahalle olduğu belirtilir. Aynı yıllarda Giresun hakkında bilgi veren Cuinet, toplam kaza nüfusunun 64 526 kadar olduğunu ve kazada 157 cami, bir tekke, 764 dükkân, 29 han, 146 köy, bulunduğunu yazar[58]. 1900'lü yıllarda ise Giresun'un idarî sınırları içerisinde yaşayan nüfus miktarı 80 000'i bulmuştu.

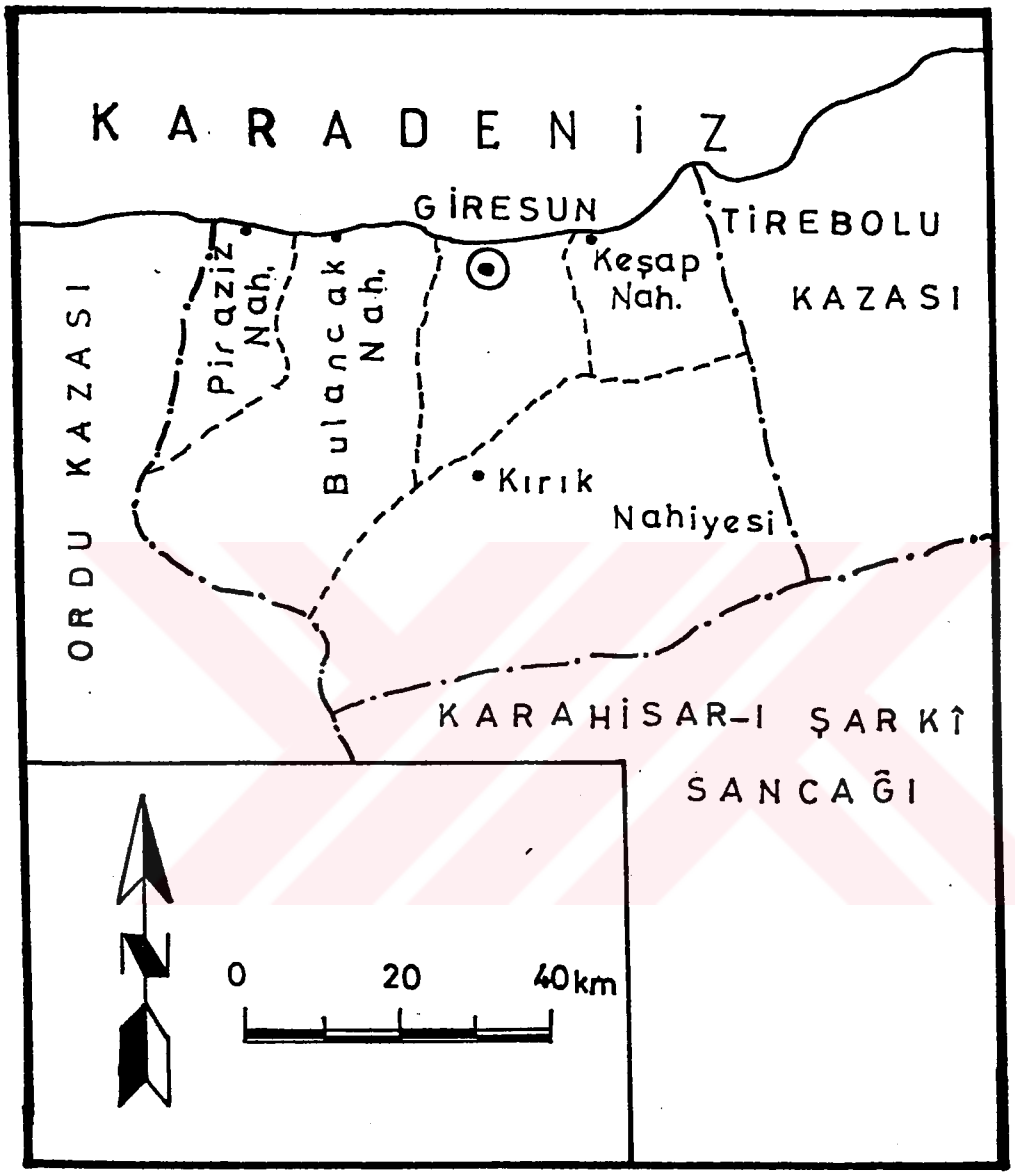
Giresun 4 Aralık 1920'de Tirebolu, Görele kazaları ve Karahisar-ı Şarkî'nin Kırık nahiyesinin katılmasıyla müstakil sancak, 1923'de de vilayet olmuştur.

Genel bir değerlendirme ile XV. yüzyılın ortalarına kadar Giresun'un idarî sınırlarında önemli bir değişiklik olmamıştır. Bu yüzyıllarda Giresun'un batı sınırında Bayramoğlu vilayetine (Ordu Kazası'na) bağlı Nahiye-i Şemseddin (Bulancak), güneyinde Ordu kazasına bağlı Kıruk-ili (Yavuz Kemal) ile Karahisar-ı Şarkîsancağının Alucra nahiyesi, doğusunda da Keşap nahiyesi bulunuyordu. XIX. yüzyılın ortalarına kadar Giresun ve Keşap sınırları içerisinde bugünkü Giresun merkez ilçesiyle, Dereli ve Keşap ilçeleri yer almaktaydı. Giresun, Tanzimat'tan sonra batıya ve güneye doğru genişleyerek bugünkü adı Bulancak olan Akköy ve Piraziz ile Kıruk-ilini (Yavuz

[55] Bostan, M.H., 1996, a.g.m., s. 127.
[56] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s. 83.
[57] Bostan, M.H., 1996, a.g.m., s. 123.
[58] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s.83.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Kemal) de içine almıştır[59] (Harita 3.1). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere Giresun tarihî dönemlerde, hiçbir zaman bugünkü idarî sınırlarına ulaşamayan ve bu açıdan fonksiyonel etki bölgesinin oldukça küçük olduğu bir kaza yerleşmesi durumundaydı.

Harita 3.1. XIX. Yüzyılın İkinci Yarısında Giresun Kazası (Karaman 1999'dan).

Giresun 1923 yılında il yönetim birimi olduğunda Merkez, Tirebolu ve Görele ilçeleri ile bunlara bağlı Bulancak, Keşap ve Espiye bucaklarından ibaretti. 1933 yılında Şebinkarahisar ilinin kaldırılması sonucunda, Şebinkarahisar ve Alucra'nın Giresun'a bağlanması, il topraklarının güneye doğru genişleyerek tarihî sınırlarını aşmasına neden olmuştur. 1934 yılında Bulancak, 1945 yılında Keşap, 1957 yılında Espiye, 1958 yılında

[59] Bostan, M.H., 1996, a.g.e., s. 125-126,

Dereli, 1960 yılında Eynesil, 1987 yılında Piraziz ve Yağlıdere, 1990 yılında Çanakçı, Güce, Doğankent ve Çamoluk ilçelerinin kurulması ile ilçe sayısı 15 olmuştur.

Giresun ili sınırları içerisinde, 1997 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre merkez ilçe ile birlikte 16 ilçe yönetim birimi, üç nahiye ve 548 köy bulunmaktaydı (Tablo 3.1). Giresun bu idarî sınırlar içerisinde 6 938 km.²'lik yüzölçüme sahip olup, ülke topraklarının %08.5'ini kaplamaktadır. 1997 Nüfus Sayımına göre Giresun idarî sınırları içerisinde 471 875 kişi yaşamaktaydı.

Tablo 3.1. Giresun İlinin Yönetim Bölümleri

İlçesi	Yüzölçümü (km.²)	Köy Sayısı	Nüfusu (1997)
Merkez	357	57	105 307
Alucra	1 039	38	18 470
Bulancak	608	64	56 636
Çamoluk	500	29	10 784
Çanakçı	205	13	10 843
Dereli	893	36	27 698
Doğankent	92	7	7 319
Espiye	230	27	28 595
Eynesil	46	12	16 120
Görele	176	52	42 779
Güce	275	12	8 253
Keşap	201	42	23 298
Piraziz	138	19	15 174
Şebinkarahisar	1 451	57	43 904
Tirebolu	215	53	38 631
Yağlıdere	508	30	18 064
TOPLAM	6 934	548	471 875

Kaynak: DİE, İdarî Bölünüş ve 1997 Genel Nüfus Sayımı.

İdarî fonksiyonun sadece il yönetiminin ilçedeki alt kademeyi oluşturan kaymakamlıklarla sınırlı kalmadığını belirtmek gerekir. Gerek il merkezlerinde ve gerekse ilçe merkezlerinde genel idarî hizmetleri yerel bazda yürütebilmek amacıyla sosyal, kültürel ve ekonomik nitelikte çok sayıda teşkilatlar kurulduğunu belirtebiliriz. Bunlar genel olarak il merkezlerine idarî yönden bağlı kamu kurum ve kuruluşları olarak bilinir. Ülkemizdeki idarî yapılanmanın bir gereği olarak ortaya çıkan bu fonksiyonun il merkezinde birer üst kademesinin bulunması köyleri ve ilçe merkezlerini il merkezlerine fonksiyonel açıdan bağımlı kılmaktadır. Bu genel hizmetler fonksiyonunun diğer fonksiyonları geliştirdiğini söylemek mümkündür.

Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Giresun, ülkemizin küçük yüzölçümlü illeri arasında yer alır. Bu açıdan bakıldığında ilde, tüm yerleşme merkezlerine kamu hizmetleri götürmenin kolay gibi görünmesine karşın, durumun hiç de böyle olmadığı dikkat çeker. Hatırlanacağı üzere, Giresun ilinin içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz Bölümü ülkemizin en dağlık yörelerinden biridir. Bölge içerisinde yer alan Doğu Karadeniz sıradağlarının kuzeyi ve güneyi arasındaki coğrafî yapı birbiri ile kıyaslanamayacak kadar farklıdır. Tunçdilek bu farklılığın sadece reliefte, yükseltide, eğimlerde, hatta iklimde değil, bunların sentezi olan bakı koşullarından ileri geldiğini belirtir[60]. Bakı koşullarının bu bölümlerdeki etkisi o derece ağır veya değiştiricidir ki, bu etki bir baskı şeklinde iki yanda birbiri ile hiç ilişkisi olmayan iki coğrafî ortam meydana getirmiştir. Bu farklı coğrafî ortamların üzerinde geçerli olan koşullar sadece toprağın veya bitki birlikleri ve kompozisyonlarının üzerinde değil, yine bu sahalar üzerinde yaşayan insanların sosyal yapısının, psikolojik davranışlarının, yaşam biçimlerinin, düşünce tarzlarının, gelenek ve göreneklerinin, lehçelerinin, ekonomik uğraş şekillerinin ve benzeri bütün yaşamı her yönüyle birbiri ile ilişkisi olmayacak kadar ayırmıştır[61]. Gerçekten de yukarıda belirttiğimiz bu farklılığı, Giresun ilinde, Giresun dağlarının kuzeyi ile güneyinde bulunan yerleşmeler arasında görmek mümkündür. İlin güneyinde yer alan Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk, bu topoğrafik engelden dolayı, gerek kendi bölgesi dahilindeki fonksiyonel etkilerinin ve gerekse merkez ilçenin fonksiyonel etkilerinden kısmen uzak bulunmaları nedeni ile geçmişte olduğu gibi günümüzde de bölge içerisinde iktisaden geri kalmış kapalı birer ekonomik yöreyi temsil etmektedirler.

Giresun'un güney kesiminde yer alan bu ilçe merkezlerinden en yüksek nüfusa sahip (1997 yılında 31 329 kişi kadardı) ve sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan en gelişmiş olanı Şebinkarahisar'dır. Bu ilçe belli bir dönem il statüsünde de kalmış ve çevresindeki yerleşim birimlerinin ekonomik ve ticarî merkezi olmuştur. Tarihten gelen bu yapının kısmen de olsa ağırlığını halen sürdürdüğü görülmektedir. Ancak, bu ilçe yerleşim biriminin, merkez ilçeye uzak oluşu (yaklaşık 113 km.) ve daha da önemlisi topoğrafik şartlardan dolayı ulaşımın da oldukça güç olması, Giresun kentinin bu ilçe üzerinde fonksiyonel etkisinin azalmasına neden olmuştur. Aynı durum, Alucra ve Çamoluk ilçeleri için de geçerlidir. Zaten, hem Alucra (130 km.) hem de Çamoluk (165

[60] Tunçdilek, N., 1985, a.g.e., s. 164,

km.) merkez ilçeye en uzak yerleşme merkezleridir. Dolayısıyla da ticarî fonksiyonlar kısmında daha ayrıntılı olarak bahsedeceğimiz gibi ilin güneyindeki bu yerleşmelerin çoğunlukla Sivas ve Erzincan'ın etki alanı içinde kaldığı ve ekonomik ilişkilerini bu merkezlerle sürdürdükleri bilinmektedir.

İlin en önemli yerleşme merkezleri kıyı kuşağında sahil karayolu boyunca, hemen daima bir vadi ağzında ve bu vadiyi izleyerek iç kesimlerden denize inen az veya nispeten önemli karayollarının sona erdiği yerlerde bulunur. Günümüzde artık birer kent yerleşmesi özelliğini kazanmış olan bu ilçe merkezleri, güney-kuzey yönündeki dere vadileri boyunca gelişmiş bulunan kırsal yerleşme kümelerinin iskelesi niteliğinde yorumlamak gerekir. Bu kıyı kentlerinin kurulmasının nedenini oluşturan bu faktör günümüzde de artan bir şekilde önemini sürdürmektedir. Ancak, geçmişte deniz ulaşımına bağlı olarak sürdürülen dış ilişki, bugün süreklilik kazanan karayolu üzerinde yoğunlaşmıştır. Özellikle kıyı yolunun süreklilik kazanmasından bu yana alt yerleşme zonu iyice yoğunlaşmış ve kıyı kentleri, vadi içi kırsal hinterlandını dış dünyaya bağlayan merkezler olarak önem kazanmışlardır.

Batıdan doğuya vadilerin belirledikleri uzaklıklara göre, kıyı boyunca sık dokuda sıralanmış olan kıyı kentleri, özellikle 1980'den sonra kendi kırsal hacimlerine oranla önemli bir kentleşme olayına sahne olmuşlardır. Bu yerleşme merkezleri batıda Piraziz'den başlayarak, Bulancak, Keşap, Espiye, Tirebolu, Görele ve en doğuda Eynesil ilçesinde sona erer. Bu kıyı kuşağı, tüm Doğu Karadeniz'de olduğu gibi çok yoğun nüfusludur ve ilçe merkezleri arasındaki uzaklık da pek fazla değildir. İlin bu kesimindeki yerleşmelerden Bulancak (30 420 nüfuslu), Espiye (12 246), Tirebolu (17 325) ve Görele (22 554) 10 000 nüfusu aşarak birer kent yerleşmesi statüsünü kazanmışlardır. Ancak, hemen şunu belirtmek gerekir ki, kıyı kuşağında nüfusu 10 000'in altında olup iş bölümünün kuvvetlendiği, ziraatın önemini koruduğu halde kentsel fonksiyonların da bir ölçüde gelişmiş olduğu yerleşmeler de mevcuttur. Bu durum üzerinde, idarî fonksiyonun etkisi ile birlikte, yoğun trafik faaliyetlerinin mevcut olduğu sahil karayolunun çok büyük etkisi vardır. Diğer taraftan, bu ilçe merkezlerinin kent yerleşmesi özelliği kazanmasında fındık tarımı ile bazı sanayi kuruluşlarının varlığı da önemli rol oynamıştır. Örneğin Bulancak'ta balık unu, unlu mamüller, konfeksiyon,

[61] Tunçdilek, N., 1985, a.g.e., s. 164.

mobilya, çelik yay ve pik döküm konularında faaliyette bulunan önemli sanayi kuruluşları vardır.

İlin biraz daha iç kesimlerinde Dereli (5 451 nüfuslu), Yağlıdere (3 512), Güce (3008), Doğankent (3 881) ve Çanakçı (4 011) gibi daha küçük ilçe merkezleri vardır. Bu ilçeler iktisadî açıdan oldukça geri kalmış yörelerdir. Bu durumu, ilçe merkezlerinin çok zayıf olan nüfus artışı ve pek belirgin olmayan kentleşme hızları da açıkça ortaya koymaktadır. Bu da gösteriyor ki bir yerleşme merkezinde mülkî yönetim sistemini ve alt birimlerini oluşturmak, o yerleşmenin gelişmesi ve kentleşmesinde, her zaman geliştirici bir fonksiyon olmamaktadır[62]. Eğer bu mümkün olsa idi, 1958 yılında ilçe olan Dereli ilçe merkezinin aradan geçen bu uzun süre içinde, kent olma özelliğini kazanmış olması gerekirdi. Aynı zamanda bu yerleşmelerin gelişememesinde yol standartlarının nispeten düşük, çevrelerinin çok engebeli bir topoğrafik yapıya sahip olması, tarımsal toprakların oldukça sınırlı ve merkez ilçe ve diğer önemli kent yerleşmelerine göre sapa bir konumda bulunmalarının da büyük etkisi olmuştur. Gerçi bu yerleşmelerden Dereli ve Doğankent gibi nispeten önemli karayolu güzergâhlarında kurulmuş olanları da vardır; ancak bu karayolları adı geçen yerleşme merkezlerinin gelişiminde önemli bir rol oynayamamıştır. Dolayısıyla da ilin bu kesimindeki yer alan ilçe merkezleri az önce belirttiğimiz nedenlerle pek gelişme şansı olmayan yerlerdir.

Giresun il yönetim birimi dahilinde, 1997 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre nüfusu 10 000 ve üzerinde bulunan, diğer bir ifade ile kent statüsü kazanmış olan altı ilçe yerleşme merkezi mevcuttur. Bunların nüfusu 12 246 (Keşap) ile 31 329 (Şebinkarahisar) arasında değişmekteydi. Nüfusu 10 000'in altında olan ilçe merkezlerinden en düşük nüfusa sahip olan Çamoluk (1 928 nüfuslu), en yüksek nüfusa sahip olan ise Keşap (8 379)idi (Tablo3.2).

İdarî fonksiyonun Giresun'un gelişmesinde oynadığı rol gerçekten çok büyüktür. Ancak Giresun'un yukarıda belirtmeye çalıştığımız güç topoğrafya şartlarından kaynaklanan olumsuzluklar nedeniyle, özellikle iç kesimlerde yer alan yerleşmelere il genel hizmetlerinin götürülebilmesinde yetersiz kaldığı görülür. Bunun yanında, kıyı kuşağında yer alan yerleşmelerin, merkez ilçeye sahil karayolu aracılığıyla iyi bir şekilde bağlanmış ve hem de bu yerleşmelerin merkez ilçeye yakın olmaları (11 ile 74 km. arasında değişir) nedeni ile il genel hizmetlerinin götürülmesi daha kolaydır.

[62] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 60-65.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
İLM.

Dolayısıyla da bu durum, merkez ilçede bulunan ve halkla ilişkisi olan idarî kuruluşları etkilemektedir.

Tablo 3.2. Giresun'un İlçe Merkezlerinin Değişik Tarihlerdeki Nüfusları.

İlçenin Adı	1940	1960	1980	1990	1997
Alucra	775	7 905	8 823	11 517	12 486
Bulancak	4 783	7 346	16 809	24 172	30 420
Çamoluk	-	-	-	1 792	1 928
Çanakçı	-	-	-	6 264	4 011
Dereli	-	1 234	4 550	6 058	5 451
Doğankent	-	-	-	3 872	3 831
Espiye	-	4 148	9 183	10 219	12 246
Eynesil	-	4 521	6 599	6 713	7 844
Görele	2 154	3 009	7 321	20 745	22 554
Güce	-	-	-	2 890	3 008
Keşap	-	3 573	5 836	8 208	8 379
Piraziz	-	-	-	7 685	7 357
Şebinkarahisar	7 466	8 747	13 307	23 330	31 329
Tirebolu	4 159	4 705	9 983	13 144	17 325
Yalıdere	-	-	-	4 899	3 512

Kaynak: DİE Nüfus Sayımı Sonuçlarından

Giresun il yönetim birimi olması nedeniyle bünyesinde topladığı çeşitli kuruluşlar ve devlet daireleri idarî fonksiyonun uygulayıcısı olarak kentin genel manzarasının değişmesinde önemli bir yere sahiptir. Nitekim 1996 yılı itibariyle kentte hizmetler sektöründe istihdam edilen iş gücünün yaklaşık % 20'si (2 840 kişi) idarî hizmetlerde çalışanlardan oluşuyordu. Bu ise kentteki nüfus birikimini arttırmak suretiyle, başta ticaret olmak üzere genel hizmetler fonksiyonlarının (ulaşım, sağlık, kültür vb.) canlılık kazanmasına neden olmuştur. İdarî hizmetlerin etkinlik kazanması ile Giresun ve çevresinden başka illere olan göç nispeten yavaşlamış, buna karşın kırsal yerleşmelerden merkeze olan göçlerde artışlar kaydedilmiştir.

Giresun'da bulunan idarî kurumların bazılarının yönetim kadrolarında önemli genişlemeler görülürken, bazılarında ise pek belirgin bir gelişme yaşanmamıştır. Özellikle Köy Hizmetleri, Belediye, Defterdarlık, Emniyet, Tedaş, Tarım İl Müdürlüğü gibi kurumlarda yönetim alanında görülen genişleme ve artan nüfus gibi nedenlerle önemli artışlar gerçekleşmiştir. Bunun yanında, Saymanlık, Meteoroloji, Sivil Savunma, Turizm ve Kültür Müdürlüğü gibi kurumlar ise sayıları 3-10 arasında değişen personelle hizmetlerini sürdürmektedir (Tablo 3.3 Fotoğraf 3.1).

Tablo 3.3. Giresun'da İdarî Fonksiyonu Oluşturan Kurumlar ve İstihdam Durumu (1998).

Kurumlar	Çalışan Sayısı	Kurumlar	Çalışan Sayısı
Defterdarlık	144	Emniyet Müd.	223
Belediye	427	Polis Evi	19
Vergi Den. Bür.	9	M.E. Müd.	116
Saymanlık Md.	7	İl Özel İdare Müd.	31
Tedaş	117	Nüfus Müd.	17
Sağlık Müd.	85	Kültür Müd.	10
Tarım İl Müd.	128	Orman Bölg. Müd.	171
Bağkur	44	Köy Hiz. Müd.	691
San. ve Tic. Müd.	18	Turizm Müd.	6
K.T.Ü. Y.O. Müd.	29	T.C. K. 104. Şub.	103
Gençlik ve Spor İl Müd.	60	S.S.K. Sigorta Müd.	100
Sivil Sav. Müd.	6	Diğerleri	173
PTT	107	TOPLAM	2 840

Kaynak: Giresun İmar Planı ve Açıklamalı Raporu 1998'den Alınmıştır.

Fotoğraf 3.1. Giresun Vilayet Binasından Bir Görünüş.

3.3.2 Kültürel ve Sosyal Fonksiyonlar

Kentlerin yakın veya uzak çevrelerindeki nüfusa verdikleri hizmetlerden biri de hiç kuşkusuz kültürel hizmetlerdir. Bu hizmetler dini ve eğitsel ağırlıkta olmakla

birlikte[63] kongre, konferans, müzik, tiyatro, festival, düğün, sportif ve toplumsal günlere ait özel faaliyetler; radyo ve televizyonlar, gazeteler, özel amaçlı sosyal dernekler, gazinolar, gece klüpleri, eğlence yerleri gibi oldukça çeşitlidir.

Giresun'daki mevcut kültürel fonksiyonlara ait alanlarda, gerek kendi içindeki nüfusa gerekse hinterlandı içerisindeki nüfusa eğitim, dini, siyasi ve sosyal hizmetler gibi bazı hizmetleri sunabilmekte, bazılarında ise belirgin bir aktivite görülmemektedir.

Kentteki kültürel fonksiyonların başında hiç şüphesiz eğitim fonksiyonu gelmektedir. Giresun, bünyesinde topladığı eğitim kurumları ile yakın yerleşmelerden günübirlik gidip gelenlerle birlikte, ilçelerin hatta yakın illerin öğrencilerine hizmet vermektedir. Diğer taraftan, üniversite eğitim kurumlarından birkaçı sayesinde kentin kültürel fonksiyonu, giderek üniversite ağırlıklı bir gelişme temposu içerisine de girmiştir.

Kentlerin toplum yaşantısında etkili olmalarının önemli bir nedeni de hiç kuşkusuz birer kültür merkezi olmalarıdır. Osmanlı devletinin kuruluşundan Tanzimat'ın ilanı sıralarına kadar uzanan dönemde, Türkiye toprakları üzerinde bulunan kentler, topluma yön vermede birinci derecede etken olmuşlardır. Gerek ekonomik ve gerekse kültürel ve sosyal yaşamın her alanında kentlinin örnek alınmasında, kentteki eğitim ve öğretim kurumlarının katkısı çok büyük olmuştur. Anadolu'nun Türk-İslam bir ülke olmaya başlaması ile birlikte eski birer kültür merkezi olan kentlerde medreseler açılmaya başlamıştır[64]. Dolayısıyla Osmanlı-Türk yönetimi dönemi ve onun geriye doğru devamı olan Selçuklular devrinde, Anadolu'da en yaygın olan eğitim kurumlarının başında medreseler gelmekte idi.

Cumhuriyet öncesi idarî yapı bakımından eyalet merkezi Trabzon'a bağlı bir kaza durumunda olan Giresun, kaza olmanın dezavantajlarını yaşıyordu denilebilir. Bu durum, Giresun'un kültürel açıdan gelişememesinde de etkili olmuştur. Buna rağmen kentte pek önemli olmamakla birlikte birkaç medresenin varlığından söz edilmektedir. Ancak bu konuda fazla bir araştırma yapılmadığı için, bunların kesin sayıları hakkında pek bilgi yoktur. Yalnızca bir kaynakta II. Bayezıt zamanında açılan dört medresenin, Birinci Dünya Savaşı'na kadar Yalı Parkı mevkiinde açık kaldığı ve öğretime devam

[63] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 151.
[64] Çadırcı, M., 1991, Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Ekonomik ve Sosyal Yapıları. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara, s. 95.

ettiği belirtilmektedir[65]. Bunun yanında, 1850'den sonraki dönemlerde Giresun'daki eğitim kurumları hakkında biraz daha ayrıntılı bilgiler mevcuttur. Nitekim, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Giresun kazasında köyleriyle birlikte 15 medrese bulunmaktaydı. Bu medreselerde 215 öğrenci eğitim görmekte olup toplam 11 müderris görev yapmaktaydı. Giresun kentinde ise 1903'de dört medrese, bulunduğu ve bunlarda toplam dört müderris ile 188 öğrencinin bulunduğu belirtilmektedir[66]. Bu bilgiden de Giresun'da bulunan medreselerin sadece kentteki halka hizmet ettiği, bu nedenle de fonksiyonel etki alanının oldukça dar olduğu anlaşılmaktadır.

Giresun kentinin en önemli medresesi kentin ilk camisi olan Sultan Selim Camii bitişiğindeki Ali Efendi Medresesi idi. Bu medresenin kuruluş tarihî bilinmemekle birlikte, 12 öğrenci odası ve bir dershaneden ibaret olduğundan bahsedilir. Kentin diğer önemli medresesi ise Kapu Cami yakınında bulunan Mehmet Ağa Medresesi'dir. Bu medresenin de kuruluş tarihî hakkında her hangi bir bilgi mevcut değildir[67]. Her iki medrese de günümüze kadar ulaşamamıştır.

Medreseler ve simgelediği düşünce biçimi, tüm ülke genelinde olduğu gibi Giresun'da da Tevhid-i Tedrisat veya Öğretimin Birleştirilmesi Yasası (3 Mart 1924) çıkıncaya kadar baskısını sürdürmüştür. Bununla beraber İmparatorlukta Tanzimat (1839) ile girişilmiş olan batılılaşma ve yenileşme hareketlerinin, Giresun'da da geç de olsa etkilerini gösterdiği dikkati çeker. Medreselerin yanında çeşitli derecelerde yeni birtakım okulların açılması, bunu açıkça doğrulamaktadır.

Osmanlı Devleti'nde ilköğretim kurumları olarak sıbyan mektepleri bulunmaktaydı. Giresun kazasında 1869'da 42 tane sıbyan mektebinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu mekteplerde 1 265 öğrenci eğitim görmekteydi. Daha sonraki yıllarda ilköğretim kurumları için iptidaiyelerin ismi geçmektedir. Nitekim, 1917 yılında dördü Giresun kentinde olmak üzere, Giresun kazasında toplam 17 iptidaiye mevcuttu[68].

Giresun kentinde ilk Rüştiye mektebi ise 1870 yılında açılmış olup toplam öğrenci sayısı 63 kadardı. Mektebin öğrenci sayısı 1874'te 64'e, 1898'de ise 92'ye çıkmıştır[69]. Daha sonra kentte İdadî (lise) ve Darülmuallim (öğretmen okulu) gibi yeni

---

[65] Gürsoy, A., 1998, *Cumhuriyetin İlk On Yılında Giresun'da Eğitim ve Kültürel Değişim.* Giresun Kültür Sempozyumu, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları no:2, İstanbul, s. 286.
[66] Karaman, O. 1999, a.g.tez, s. 63.
[67] Karaman, O. 1999, a.g.tez, s. 64.
[68] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 67-68.
[69] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 68.

mektepler açılmaya başlanmıştır. Giresun'da ilk idadî mektebinin ne zaman kurulduğu kesin olarak tespit edilememekle birlikte, Darülmuallim mektebinin 1913 yılında kurulduğu bilinmektedir[70].

Giresun'da, yukarıda belirttiğimiz bu eğitim kurumlarından başka gayri müslimlere ait olan birçok okul da bulunmaktaydı. 1869'da kentte sadece Rum halkına ait bir mektep bulunmakta olup, öğrenci sayısı 269 kadardı. Ancak, daha sonra Giresun'daki gayri müslimler 1869 Nizamnamesi ve 1876 I. Meşrutiyet'in getirdiği kanunlardan faydalanarak yeni okullar açmışlardır. Nitekim, 1880'lerde Giresun kentinde gayri müslimlere ait beş okul bulunmaktaydı. Bunlardan üçü Rumlara ait olup 420'si erkek, 63'ü kız olmak üzere toplam 483 öğrenci, sekiz erkek ve iki kadın öğretmen gözetiminde eğitim vermekteydi. Diğer iki mektep ise Ermenilere ait olup 150 erkek, 92 kız toplam 242 öğrenci, üç erkek, iki kadın toplam beş öğretmenle eğitimlerini sürdürmekteydiler[71]. Bu bilgilerden de anlaşılacağı üzere, Giresun'da yabancılara ait okulların ve bunlarda okuyan öğrencilerin oldukça fazla olduğu dikkati çekm.ektedir. Bu da, kentte yaşayan nüfusun büyük bir kısmının gayri müslimlerden oluşmasından kaynaklanmıştır. Yani Giresun'un Rum nüfusu, Kurtuluş Savaşı'nı takiben, Yunanistan Türkleri ile mübadele edilene kadar, kentteki sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel hayata, bu gayri müslim nüfus egemen olmuştu denilebilir.

Buraya kadar sözü edilen Tanzimat Devri sonrası Giresun'daki mevcut kültürel kurumlardan, günümüze ulaşabilenlerin sayısı birkaç tanedir. Giresun'daki okulların hemen tümü, Cumhuriyet Devri'nin eseridir. Zira Türkiye genelinde olduğu gibi Giresun'da da çağdaş eğitim sistemine, ancak Cumhuriyet döneminde geçilebilmiştir. Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da bir jandarma okulu, bir ortaokul ve dört tane de ilkokul bulunmaktaydı[72]. Burada esas üzerinde durulması gereken husus ise o tarihlerde okul öncesi eğitim kuruluşunun Giresun'da faaliyette olmasıdır. Bir diğer dikkat çekici durum da kentte kız okullarının açılmasıdır[73]. Bu yıllarda Giresun'daki okulların en önemli sorunu bina sıkıntısı idi. Okulların çoğunluğu Yunanistan'a göç eden Rumların terk ettiği binaları kullanıyordu ve bunların çoğu tamire muhtaç ve harap vaziyetteydi.

Giresun'daki eğitim kurumlarının sayısı, kent nüfusunun artışına bağlı olarak Cumhuriyetten günümüze kadar giderek artmıştır. Ancak, kentteki ilköğretim

[70] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 69.
[71] Karaman, O.. 1999, a.g.tez, s. 69-70.
[72] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1933, Cumhuriyetin Onuncu Yılında (1923-1933) Giresun, s. 289.

kurumlarının, gerek sayı ve gerekse kapasite bakımından kent nüfusu ile karşılaştırıldığı zaman, henüz yeterince ihtiyaca cevap verecek düzeyde olmadıkları anlaşılır. Çünkü, hızlı bir şekilde nüfusu artmakta olan Giresun'da ilkokul çağı nüfus ve dolayısıyla da okul talebi giderek artmaktadır. Diğer taraftan, 1997-1998 eğitim öğretim yılında sekiz yıllık kesintisiz zorunlu eğitimin uygulamaya girmesi ve buna bağlı olarak taşımalı sisteme geçilmesi, kentin okul ihtiyacının daha da artmasına neden olmuştur.

Giresun kentinde, 1999 yılı itibarıyla 16 adet ilköğretim okulu mevcuttu. Bunlardan başka, Genel ve Mesleki Liseler bünyesinde de dört adet ilköğretim okulu faaliyette bulunmaktaydı. Bütün bu okullarda okuyan toplam öğrenci sayısı ise 7 824 erkek ve 7 127 kız öğrenci olmak üzere 14 951 kadardı. Bu da kent nüfusunun yaklaşık % 20'sini oluşturmaktaydı (Tablo 3.4).

İlköğretimdeki yeterlilik durumu, genellikle okul ve öğrenci sayısının oranlanması şeklinde incelenir. Ancak bu açıdan kabul edilmiş maksimum sayı, ülkeden ülkeye bazı farklılıklar göstermektedir. Bu açıdan soruna bakılırsa, Giresun'da ilköğretim okulu binası sorunun henüz çözümlenmediği söylenebilir. Çünkü, ortalama 500 öğrenciye bir adet ilköğretim okulu norm olarak kabul edilirse 1998-1999 öğretim yılında kentte bulunan toplam 16 adet ilköğretim okulunun % 70-80 oranında daha fazla öğrenci okutabilecek büyüklükte olması gerekirdi. Bir de şu duruma dikkat çekmek gerekir ki bugün kentte, eğitimde hiç de geçerli bir sistem olmayan, ikili öğretim yöntemine başvurularak sorun çözülmeye gayret edilmektedir. Nitekim, kentteki 10 okulda ikili öğretim yöntemi uygulanmakta ve bunun daha bir müddet böyle devam edeceği beklenmektedir (Fotoğraf 3.2, 3.3).

Sorun, öğretmen öğrenci oranları yönünden incelenirse, okul sayısının yetersizliği kadar olmasa bile bazı sorunların olduğu anlaşılır. Kentte 16 ilköğretim okulunda toplam 665 öğretmen görev yapıyordu. Öğretmen başına düşen öğrenci sayısı, kent ortalaması olarak, 23'den azdı. Ancak, öğretmenlerin okullara eşitsiz dağılmasının bir sonucu olarak, bazı okullarda öğretmen başına düşen öğrenci sayısı ortalama 8'e kadar inerken (Fatih İlköğretim Okulu), bazılarında ise 29 öğrenciye (Cumhuriyet İlköğretim Okulu) kadar çıkıyordu.

Okul-öğrenci ilişkileri, okulların donatım açısından incelendiğinde, bu konuda daha büyük sorunlarla karşı karşıya bulunduğu görülür. İlköğretimdeki toplam derslik

[73] Gürsoy, A., 1998, a.g.m., s. 290.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

sayısı, 1998-1999 öğretim yılı itibarıyla 241 adettir. Bu sayı 14 951 öğrenciye oranlandığında, derslik başına 62 öğrenci düştüğü anlaşılır. Bu da oldukça yüksek bir rakamdır (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Giresun Kentindeki İlköğretim Okullarının Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Durumları.

Okulun Adı	Kuruluş Yılı	Öğrenim Şekli	Derslik Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Diğer Per. Sayısı	Toplam Per. Sayısı
A. Bozdağ İlköğ. Ok.	1993	İkili	7	340	31	4	35
Abacıbükü "	1952	Normal	14	498	31	4	35
Aksu-Seka "	1987	Normal	19	721	31	6	37
Cumhuriyet "	1939	İkili	22	2 170	75	5	80
Fatih "	1987	Normal	16	304	31	5	36
Gazi Paşa "	1928	İkili	18	1 494	61	5	66
Kanuni "	1984	İkili	16	1 169	57	5	62
Kenan Evren "	1978	Normal	20	806	30	5	35
Kayadibi "	-	İkili	8	192	21	2	23
Mihtat Paşa "	1991	Normal	23	864	49	2	51
MA. Ersoy "	1913	İkili	15	1 153	50	5	55
N. Kemal "	1944	İkili	16	1 402	48	5	53
Şh. İsa Yüksel "	1992	İkili	8	485	34	3	37
Şh.İsmail Bay "	1975	Normal	5	43	5	2	7
23 Nisan "	1976	İkili	15	879	49	6	55
Yeşil Giresun "	1921	İkili	19	1 513	62	6	68
Ana 4 Bün. "	-	Normal	-	532	-	-	-
Kız Mes. L. B. İ.Ö.	-	Normal	-	11	-	-	-
İ.H.L. Bün. İ. Ö.	-	Normal	-	243	-	-	-
Ana İHL Bün. İ. Ö.	-	Normal	-	132	-	-	-
TOPLAM			241	14 951	665	70	735

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şube Verilerinden ve İşaretli Okulların Müdürlüklerinden Sağlanmıştır.

Kentteki ilköğretim okullarının kurulmuş oldukları alan genişlikleriyle öğrenci sayıları toplamı arasında bir oranlama yapıldığında, donatımın bu yönüyle de ihtiyaçla orantılı olmadığı dikkat çeker. Nitekim, 3194 Sayılı İmar Kanunun İmar Planı yapılması ve değişikliklerine ait esaslara dair yönetmeliğin 24. Maddesine göre bir ilköğretim okulunun alan büyüklüğünün 8 000-15 000 m² arasında olması gerektiği belirtilmiştir. Yine, aynı yönetmeliğe göre nüfusu 45 000 ile 100 000 arasındaki kentlerde öğrenci başına düşen alan miktarı 4.5 m²/kişi olması gerekm.ektedir. Bu açıdan bakıldığında, Giresun'daki ilköğretim okullarının öğrenci başına düşen alan miktarının 16.7 kişi/m²

(Fatih İlköğretim Okulu) ile 1.6 kişi/m² (Cumhuriyet İlköğretim Okulu) arasında değiştiği görülmektedir (Tablo 3.5). Ancak, Tablo 3.5'den de anlaşılacağı üzere, okulların büyük bir çoğunluğunun arsa büyüklüğü ve dolayısıyla bunun bir sonucu olarak da oyun alanları ve servis hizmetleri için gerekli olan alan açısından oldukça yetersiz oldukları dikkat çekm.ektedir. Tabi ki bu durum üzerinde kentte arsanın kıt ve pahalı olmasının da önemli derecede etkisi vardır.

Tablo 3.5. Giresun'daki İlköğretim Okullarının Arsa Alanı Genişliği ve Öğrenci Başına Düşen Alan Miktarı.

Okulun Adı	Arsa Al. (m²)	Öğr. Sayıları	Kişi/m²
A. Bozbağ İ.Ö.	926	340	2.7
Abacıbükü "	5 500	498	11
Aksu-Seka "	4 000	721	5.5
Cumhuriyet "	3 582	2 170	1.6
Fatih "	5 100	304	16.7
Gazi Paşa "	4 900	1 494	3.3
Kanuni "	2 300	1 169	2
Kenan Evren "	4 633	806	5.7
Kayadibi "	-	192	-
Mikhad Paşa "	3 025	864	3.5
MA. Ersoy "	2 646	1 153	2.3
N. Kemal "	2 882	1 402	2
Sh.İsa Yüksel "	5 329	485	11
Sh. İsmail Bay "	6 240	430	14.5
23 Nisan "	3 780	879	4.3
Yeşil Giresun "	2 669	1 513	1.7
TOPLAM	45 923	14 033	3.3

Kaynak: Giresun İmar Planı ve Açıklamalı Raporu (1998), İlgili Okul Müdürlüklerinden Alınan Bilgiler.

Giresun'daki ilköğretim okullarının büyük bir çoğunluğu eğitim-öğretim amaçlarına uygun düşecek arsa genişlikleri üzerinde kurulmadıkları gibi konum olarak da uygun yerlere kurulmamışlardır. Nitekim, bu okullar kurulurken, kent içi arazi kullanılışı yönünden ve bu arada beşerî kurumlara kentte yer seçilmesi açısından, herhangi bir esas gözönünde tutulmamıştır. Çünkü, okulların bazıları, ara ya da ana cadde kenarında bulunmaktadır. Aynı durum, orta dereceli okullar, hatta bazı sağlık kuruluşları için de geçerlidir. Diğer taraftan, ilköğretim binalarının bazılarının da yenilenmesi gerekmektedir.

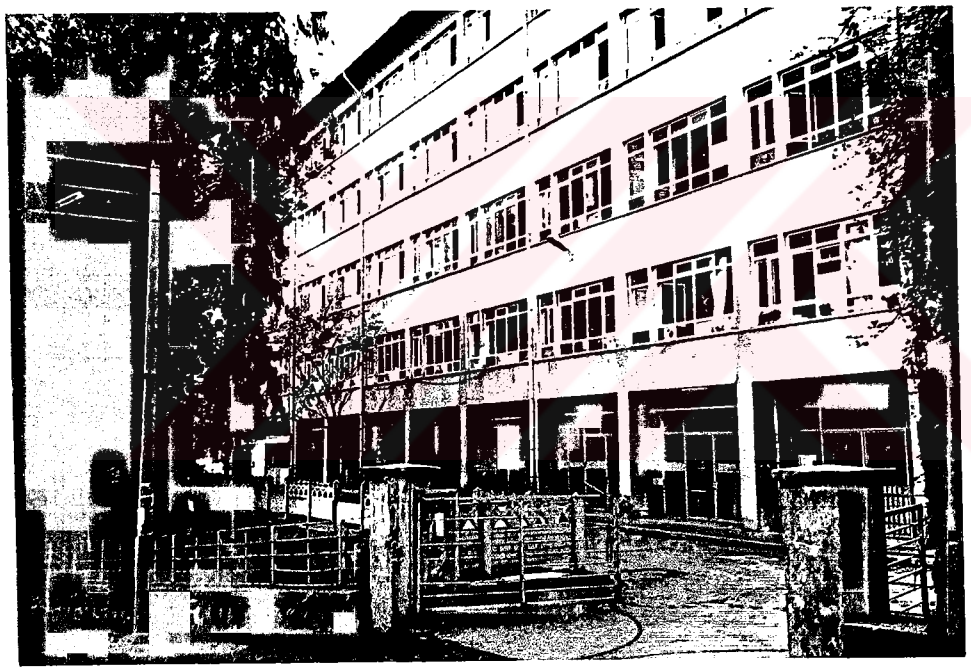

Fotoğraf 3.2. Giresun'un En Büyük İlköğretim Kurumu Olan Cumhuriyet İlköğretim Okulundan Bir Görünüş.

Fotoğraf 3.3. 1913 Yılında Kurulan MA. Ersoy İlköğretim Okulundan Bir Görünüş.

Giresun kentindeki ilk ortaöğretim kurumları 19. yüzyılın sonlarında açılmaya başlanmıştır. Cumhuriyet döneminde ise ilk ortaokul 1924-1925 yılında hizmete sokulmuştur. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi kentteki ilk lise ise 1913 yılında Giresun Rüştiyesi'nin idadiye dönüştürülmesi ile kuruldu. Cumhuriyet ile birlikte ilin en eski ikinci lisesi olan Giresun Lisesi hizmete girdi (Fotoğraf 3.4). Giresun'da, meslekî ve teknik öğretim de gelişmiştir. Bu alanda ilk okul "Erkek Sanat Ortaokulu" adıyla 1945'te kurulmuştur ve daha sonraki yıllarda Endüstri Meslek Lisesi adını almıştır. İzleyen öğretim yılında, Ticaret Lisesi hizmete girmiştir. Kentin eski meslek liselerinden biri olan Tarım Meslek Lisesi 1981-1982 öğretim döneminde kapatılmış ve öğrencileri Trabzon ile çevre okullara dağıtılmıştır.

Fotoğraf 3.4. Giresun'un En Büyük Ortaöğretim Kurumu Olan Giresun Lisesi'nden Bir Görünüş.

Günümüzde (1998-1999) Giresun kentinde dört tanesi genel ve dokuz tanesi de meslekî teknik lise olmak üzere toplam 13 adet lise mevcuttur. Bu liselerde toplam 5 918 öğrenci öğrenim görmekte olup öğretmen sayısı 390'dır (Tablo 3.6). Dolayısıyla kentte, öğretmen başına 15 öğrenci düşer, ancak Giresun Lisesi gibi bünyesinde çok fazla öğrenci barındıran liselerde bu sayı 30 öğrenciye kadar çıkmaktadır. Bu da okullar arasında öğretmenlerin dengesiz dağılımından kaynaklanmıştır.

Tablo 3.6. Giresun Kentindeki Lise ve Dengi Meslek Liselerindeki Öğrenci, Öğretmen ve Derslik Miktarları (1998-1999).

Okulun Adı	Kur. Yılı	Derslik Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı	Diğ. Der. Sayısı	Top.Der. Sayısı
Atatürk Lisesi	1971	18	926	52	5	57
Giresun Lisesi	1946	24	2 145	71	6	77
H. Bozbağ Ana. Lis.	1985	27	511	46	4	50
Ana. Öğr. Lisesi	1991	11	252	22	3	25
End. Meslek Lisesi	1945	13	758	60	4	64
Teknik Lise	1987	-	131	-	-	-
Ana. Teknik Lise	1995	-	87	3	2	5
Ticaret Mes. Lisesi	1947	23	465	40	3	43
Ana. Tic. Mes. Lisesi	1991	-	121	4	2	5
İmam-Hatip Lisesi	1967	31	246	45	2	47
Ana. İmam-Hatip Lis.	1996	-	65	3	1	4
Kız Meslek Lisesi	1944	8	169	44	3	47
Ana. Kız Mes. Lisesi	1997	-	41	-	-	-
TOPLAM		159	5 918	390	34	424

Kaynak: İl Milli Eğitim Müdürlüğü İstatistik Şubesi Verilerinden ve İlgili Okul Müdürlüklerinden Edinilen Bilgiler.

Giresun kentinde, ilköğretim kurumlarında olduğu gibi ortaöğretim kurumlarında da arsa sorunu mevcuttur. Daha önce belirttiğimiz yönetmeliğe göre Lise, Anadolu Lisesi, Ticaret Lisesi, Kız Meslek Lisesi ve İmam Hatip liselerinin alan büyüklüğünün 10 000-15 000 m², buna karşın Endüstri Meslek Lisesi, Çok Programlı Lise, Fen Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi ve benzerinin alan büyüklüğünün 20 000-30 000 m². arasında ve öğrenci başına düşmesi gereken alan miktarının da 3 m²/kişi olması gerektiği belirtilmektedir. Ancak, Giresun kentinde mevcut olan ortaöğretim kurumlarının alanlarının, belirlenen bu değerden çok düşük olduğu gözlenmektedir (Tablo 3.7). Diğer taraftan, bu okulların çoğunun kanaatimizce konumları da eğitim gereklerine uygun olarak seçilmemiştir. Okulların büyük bir çoğunluğu ana cadde veya ara cadde kenarlarında bulunmaktadır. Örneğin Atatürk Lisesi'nin çok işlek olan sahil karayolunun hemen kenarında, Ticaret Lisesinin kentin işlek caddelerin biri olan Fevzi Paşa Caddesi'nde ve Kız Meslek Lisesi'nin de Gazi caddesinin doğu ucunda yer tutmuş olmaları gibi. Motorlu taşıtların gürültüsüyle iç içe olan bu gibi eğitim kurumlarında, sağlıklı bir eğitim-öğretim yapılamayacağına değinmeye bile gerek yoktur. Bu da gösteriyor ki eğitim kurumlarının konumları tespit edilirken, trafiğin bir sorun teşkil

edeceği akla bile getirilmemiştir. Oysa bu gibi kurumlara yer seçerken, caddelerle okulların belirli bir uzaklıkta bulunmasına dikkat edilmelidir.

Tablo 3.7. Giresun'daki Lise ve Dengi Okulların Arsa Alanı Genişliği ve Öğrenci Başına Düşen Alan Miktarı.

Okulun Adı	Arsa Alanı (m^2)	Öğrenci Sayısı	Kişi/m^2
Atatürk L.	9 800	926	10.9
Giresun L.	2 500	2 145	1.1
H. Bozbağ And. L.	1 300	511	2.5
Anadolu Öğrt. L.	4 100	253	16.2
Endüstri Mesl. L.	8 150	758	10.8
Ticaret Mesl. L.	3 466	465	7.4
İmam Hatip L.	6 840	311	21.9
Kız Mesl. L.	3 300	210	15.7

Kaynak: İlgili Okul Müdürlüklerinden Alınan Bilgiler.

Şehirsel fonksiyonlar açısından, ilköğretim okullarının iktisadî bakımdan Giresun'un fonksiyonel etki bölgesine çok önemli hizmetler verdiği söylenemez. Çünkü bunların fonksiyonu, daha çok kentin belediye sınırları içindeki alana yöneliktir. Buna karşılık, lise ve dengi meslek liseleri (özellikle Atatürk Lisesi, Giresun Lisesi, H. Bozbağ Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi gibi) kentin tüm fonksiyonel etki bölgesine hizmet vermektedir. Zaten, kent dışından gelen öğrenciler için bu okulların bünyesinde çeşitli yurtlar bulunmaktadır. Ayrıca belirtmek gerekir ki, kentsel kültürel yaşantıyı besleyen bu gibi okullar, aynı zamanda da kentin iktisadî hayatında ve bu arada genel hizmetler fonksiyon alanında küçümsenmeyecek düzeyde bir istihdam hacmi oluşturmuştur. Bugün (1999) Giresun'daki ilköğretim okulu ve lise sayısı 29 kadar olup; bunlarda, 1055 öğretmen görev yapmaktadır. Ayrıca, yine sözü edilen okullarda görevli olan 104 memur ve hizmetli de dikkate alınırsa, 1998-1999 eğitim-öğretim yılında bunlarda, 1 159'a yakın personel istihdam ediliyordu. Buna Halk Eğitim Merkezi, Milli Eğitim Müdürlüğü personeli gibi kurumların çalışanlarını da dahil ettiğimizde bu sayı daha da yükselmektedir. Çünkü Halk Eğitim Merkezi gerçek anlamda düzenlediği kurslarla bütün yönetim alanına fonksiyonunu ulaştırmaktadır.

Üniversite öğretimi bakımından Giresun'da, merkezi Trabzon'da bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi'ne bağlı olarak eğitim veren Eğitim Fakültesi, Sağlık Yüksek Okulu, Meslek Yüksek Okulu ve 1998 yılında açılan Fen-Edebiyat Fakültesi olmak üzere toplam iki fakülte ve iki yüksek okul bulunmaktadır. Bu fakülte ve yüksek okullarda, 1998-1999 eğitim-öğretim yılında toplam 2 752 kadar öğrenci öğrenim

görmekte olup iki profesör, bir doçent, 11 yardımcı doçent ve 74 kadar araştırma görevlisi, öğretim görevlisi ve okutman görev yapmaktaydı (Tablo 3.8)

Tablo 3.8. Giresun'da Bulunan Yüksek Öğretim Kurumları Öğrenci ve Öğretim Elemanı Miktarı (1998-1999).

Fakülte veya Yüksek Okul adı	Öğrenci Sayıları			Öğretim Elemanı Sayısı	Diğer Personel Sayısı
	E	K	Toplam		
Eğitim Fakültesi	880	689	1 569	60	10
Fen-Edebiyat Fak.*	14	30	44	5	3
Meslek Yüksek Okulu	475	453	928	17	5
Sağlık Yüksek Okulu	-	215	215	8	5
TOPLAM	1370	1387	2 756	95	23

Kaynak: Adı Geçen Fakülte Dekanlıkları ve Yüksekokul Müdürlüklerinden Sağlanan Bilgiler.

*1998 yılında açılmış olup sadece Tarih Bölümü vardır.

Giresun'daki yüksek öğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin, Türkiye'nin hemen hemen her ilinden okumak için geldikleri görülmektedir (Tablo 3.9). Bu öğrencilerin coğrafî bölgelere göre dağılımında ise Karadeniz Bölgesi illerinin, özellikle de Trabzon ve Ordu'nun, önde geldikleri görülmektedir (Tablo 3.10). Ancak hemen şunu hatırlatmak gerekir ki, öğrencilerin geldikleri alanlar, kentsel fonksiyonlar açısından bu yüksek öğretim kurumlarının ve dolayısıyla da Giresun'un fonksiyonel etki bölgesi değildir. Çünkü öğrenci kabulü alanları, zorunlu olarak Giresun'a bağımlı olmayıp; Doğanay'ın da belirttiği gibi öğrenci akışı, kişisel seçme özgürlüğünün bir sonucudur[74].

Giresun kentinin iktisadî hayatına katkıları yönünden düşünüldüğünde, bu yüksek öğretim kurumlarının fonksiyonel etkilerinin çok fazla olmasa da yine de önemli olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü 1999 yılında bu kurumlarda, 95'i akademik görevli olmak üzere, 118 personele çalışma alanı sağlamıştır. Bunun yanında daha da önemlisi, "ritmik göçmen nüfus" diyebileceğimiz 3 000'e yaklaşan öğrenciler topluluğu da eklenirse; çalışanların kazandığı ve öğrencilerin, getirdiğini Giresun kentinde harcaması, kentin ekonomisi açısından önemli bir destek oluşturur.

[74] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 171-173.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Tablo 3.9. Giresun'daki Fakülte ve Yüksekokullarda Okuyan Öğrencilerin Geldikleri İllere Göre Dağılım (1999-2000).

İl Adı	Öğr. Sayısı	İl Adı	Öğr. Sayısı	İl Adı	Öğr. Sayısı
Adana	70	Giresun	991	Samsun	124
Adıyaman	29	Gümüşhane	32	Siirt	-
Afyon	13	Hakkari	1	Sinop	13
Ağrı	4	Hatay	34	Sivas	27
Amasya	15	Isparta	1	Tekirdağ	27
Ankara	52	İçel	49	Tokat	22
Antalya	18	İstanbul	42	Trabzon	304
Artvin	49	İzmir	32	Tunceli	2
Aydın	18	Kars	18	Şanlıurfa	12
Balıkesir	21	Kastamonu	16	Uşak	12
Bilecik	2	Kayseri	17	Van	-
Bingöl	3	Kırklareli	6	Yozgat	12
Bitlis	2	Kırşehir	15	Zonguldak	31
Bolu	8	Kocaeli	8	Aksaray	12
Burdur	4	Konya	38	Bayburt	5
Bursa	15	Kütahya	10	Karaman	5
Çanakkale	5	Malatya	25	Kırıkkale	7
Çankırı	11	Manisa	23	Batman	-
Çorum	46	K.Maraş	28	Şırnak	-
Denizli	20	Mardin	3	Bartın	9
Diyarbakır	5	Muğla	13	Ardahan	10
Edirne	7	Muş	7	Iğdır	3
Elazığ	11	Nevşehir	8	Yalova	3
Erzincan	4	Niğde	2	Karabük	11
Erzurum	11	Ordu	168	Kilis	4
Eskişehir	13	Rize	63	Osmaniye	9
Gaziantep	20	Sakarya	6	Toplam	2 248

Kaynak: İlgili Yüksek Öğretim Kurumlarından Sağlanan Bilgiler.

Tablo3.10. Giresun'daki Yüksek Öğretim Öğrencilerinin Coğrafî Bölgelere Göre Dağılımı (1999-2000)

Bölge Adı	Öğrenci Sayısı	%'si
Karadeniz Bölgesi	1 417	63.1
Marmara "	106	4.7
Ege "	127	5.6
Akdeniz "	215	9.7
İç Anadolu "	207	9.2
Doğu Anadolu "	103	4.6
Güneydoğu Anadolu "	73	3.2
TOPLAM	2 248	100.00

Kaynak: İlgili Fakülte ve Yüksek Okullardan Sağlanan Bilgiler.

Giresun'da bir gelişme sektörü olarak üniversitenin bağımsız bir il üniversitesine dönüşümü bütün il halkının heyecanla beklediği bir konudur. Çünkü Türkiye genelinde her ile bir üniversite politikasında Giresun geç kalınmış bir il merkezidir.

Giresun İmar Planı'nda Fiskobirlik Entegre Tesisleri yanında yaklaşık 210 dönüm ve 800 dönüme kadar genişleyebilecek arazi üniversite arazisi olarak belirlenmiştir. Bu arazide Kredi ve Yurtlar Kurumu'nca kamulaştırılan 13 dönüm arazi ve 10 daireli konut ve 500 öğrencilik yurt binası yapılmış ve faaliyettedir. Yine bu yurt binası yanında yaklaşık 3 000 öğrencilik 8 bloktan ibaret yeni Eğitim Fakültesi inşaatı bitmiş olup, toplam 72 derslikten 39'u boş durmaktadır (Fotoğraf 3.5). Söz konusu arazide yaklaşık sekiz dönümlük arazi bedeli TOBB ve Sanayi ve Ticaret Odası'nca karşılanarak İl Özel İdaresi vasıtasıyla kamulaştırılmış olup, 1 000-1 500 kişilik yurt binası yaptırılması planlanmaktadır.

Fotoğraf 3.5. Giresun Eğitim Fakültesi'nden Bir Görünüş.

Tüm fizikî alt yapısı hazır olan üniversitenin kurulmasının kente ve ile ekonomik, sosyal ve kültürel bakımdan büyük katkılar sağlayacağı şüphesizdir. Çünkü bugün bölgede Trabzon ve Samsun kentlerinin gelişmelerinde, her ne kadar başka faktörler de etkili olmuşsa da bünyelerinde bulundurdukları üniversitelerin oynadıkları rol gerçekten çok önemlidir. Bu nedenle, Giresun'da da bir üniversitenin kurulması

halinde, kentin kısa zamanda çevresinin bir kültür merkezi olarak ortaya çıkacağını ve bu sayede, yörenin ve ülkemizin kültürel hayatına önemli katkılar sağlayacağını belirtebiliriz.

Giresun'da faaliyet gösteren eğitim fonksiyonu iş yerlerini resmi ve özel olarak iki gruba ayırmak mümkündür. Özellikle eğitim kurumları içerisinde Kur'an kursu şeklinde başlayan eğitim kurumlarının da günümüzde oldukça çeşitlendiği görülmektedir. Kuşkusuz bu durum eğitim fonksiyonunu genişlemesiyle ilgili olduğu gibi nüfus artışı ve talep gibi faktörlerle de ilgilidir. Nitekim günümüzde kentte, dört adet sürücü kursu, üniversite ve Anadolu Liselerine hazırlık için altı adet dershane, mesleğe yönelik kurslar ve üç adet özel eğitim kurumu faaliyettedir. Bu kurumların etki bölgesi il yönetim sınırlarını taşacak şekilde genişlemiştir.

Kentlerin kültürel fonksiyonlarının tamamlayıcısı olması bakımından "kütüphaneler, müzeler, yerel gazeteler, eğlence yerleri ve benzeri" de önem taşır. Giresun'da ilk kütüphane 1719 tarihînde Müderris Hacı İsmail Efendi tarafından kurulmuştur. Sultan Selim Cami yanında aynı adla anılmış olan kütüphanede, 690 kadar kitap mevcuttu[75]. Kentte bugün mevcut olan bilgi birikim kaynaklarının en zengini, 1952 yılında hizmete açılan İl Halk Kütüphanesi'dir. Günümüzde yaklaşık 26 197 kadar kitaba sahip olan kütüphanenin okuyucu sayısı 53 236'dır. Kentin diğer önemli kütüphanesi ise 1953 yılında hizmete giren Çocuk Kütüphanesi'dir. Bu kütüphanede de yaklaşık 7 979 kitap bulunmakta olup yıllık okuyucu sayısı 9 959 kadardı. Bu kütüphanelerde 15 personel görev yapmaktadır. Bunlardan başka, kentte bir gezici kütüphane ile fakülte ve yüksek okullar gibi kamu kurum ve kuruluşlarına ait çeşitli kütüphaneler de mevcuttur. Kütüphanelerin fonksiyonel etki alanı, doğrudan doğruya Giresun kentinin dışına taşmaz. Diğer taraftan kentte, 1988 yılında kurulan ve 3 878 kadar eser bulunan bir de müze bulunmaktadır. 1998 yılında müzeyi 5 711'i yerli ve 196'sı yabancı olmak üzere toplam 5 907 kişi ziyaret etmiştir.

Giresun kentinde, kültürel faaliyetler bakımından yerel yayın organlarının ayrı bir yeri vardır ve bu konudaki çalışmalar oldukça eskiye dayanmaktadır. Kentte, ilk basın çalışmaları Rumlar tarafından yürütülmüştür. İlk Türk basımevi İkinci Meşrutiyet'te açılmıştır. Milli Mücadele yıllarına kadar da kısa ömürlü, haftalık gazeteler çıkarılmıştır.

---

[75] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 72.

İlk Türk gazetesi 1909'da *Giresun Maarifi* adıyla yayınlanmış, bunu Giresun, Karadeniz, Cavlak, Hadim-i Millet ve Baykal adlarıyla yayınlanan gazeteler izlemiştir[76].

Milli Mücadele yıllarının ilk gazetesi 1918'de çıkarılan Işık'tır. Işık, çeşitli aralıklarla kapanarak yayınını Cumhuriyet'e kadar sürdürmüştür. Bunu, 1919'da Karadeniz izlemiş, ancak yayını daha fazla sürdüremeyerek aynı yıl kapanmıştır. 1920'de Gedikkaya yayına başlamıştır. Osman Ağa tarafından yönlendirilen ve döneminin en etkili gazetesi olan Gedikkaya, yayınını 1928'e kadar sürdürmüştür.

Cumhuriyet sonrası, yayın hayatında bir canlanma başlamıştır. 1950'ye kadar yedi gazete çıkmış, ancak bunların büyük çoğunluğu kısa ömürlü olmuştur. Sadece Gündüz gazetesi yayınını günümüze kadar sürdürebilmiştir (Tablo 3.11). 1960'lardan sonra kurulan ve günümüzde bazılarının halen yayınını sürdürdüğü gazeteler ise Giresun İleri, Yeşil Giresun, Yeni Giresun ve Çotanak'tır.

Tablo 3.11. Giresun Kentinde Değişik Tarihlerde Yayınlanan Yerel Gazeteler.

Yayın Organı	Yayın Tarihî	Yayın Organı	Yayın Tarihî
Işık	1918-1927	Kale	1950-1953
Karadeniz	1919-1919	Işık	1950-1961
Gedikkaya	1920-1928	Karadeniz	1951-(....)
Yeşil Giresun	1925-1950	Yeni İleri	1953-1959
İzler	1926-1928	Hamle	1953-1984
Akgün	1935-1940	Giresun	1959-1960
Karadeniz Postası	1945-1949	Yeni Giresun	1960-(....)
Çenebaz	1946-1947	Yeşil Çotanak	1967-(....)
İleri	1947-1951	Giresun İleri	1974-(....)
Gündüz	1947-1948	Yeşil Giresun	1975-(....)
Gündüz	1948-(....)	Çotanak	1980-(....)

Kaynak: 1987, Giresun Belediyesi, Giresun Dün, Bugün, Yarın.

Kentte, bazı kurum ve kuruluşlar da gazete ve dergi çıkarmıştır. Giresun Halkevi 1933'te Aksu dergisini yayına sokmuş ve dergi 1947'ye kadar yayınlanmaya devam etmiştir. Giresun Halk Eğitim Başkanlığı, 1961'de Halk Eğitim Dergisi'ni aylık olarak yayınlamaya başlamıştı. Dergi 1970'e kadar yayın hayatında kalmıştır. Fiskobirlik'in 1970'te çıkardığı Çotanak gazete ve dergisi 1976'da yayınını durdurmuştur (Tablo 3.12).

[76] Giresun Belediyesi, 1987, Giresun. Dün, Bugün, Yarın. s. 81.

Bunların dışında Giresun Ziraat Odası, Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, Ziraî Mücadele ve Karantina Müdürlüğü'nün kısa süreli, aylık gazete biçiminde yayınları olmaktadır.

Günümüzde kentte, altı adet yerel gazete yayınlanmaktadır (Tablo 3.13). Bu gazetelerin dağıtım alanlarını Giresun belediye sınırları ağırlıkta olmak üzere, bazı ilçeler oluşturmaktadır. Aynı zamanda kentte, beş özel radyo ile iki özel televizyon vardır. Bu özel radyo ve televizyonlar, kentteki kültürel etkinliklerin canlanmasında etkili olmaktadır.

Tablo 3.12. Giresun Kentinde Değişik Tarihlerde Yayınlanan Yerel Dergiler.

Derginin Adı	Yayın Yılı	Derginin Adı	Yayın Yılı
Aksu	1933	Halk Eğitim	1961-.....
Çağdaş	1957-1967	Aksu Öğrenci Derneği	1968-.....
Altınbilezik	1957-1959	Çotanak	1970-1976
Emek	1959-1972	Giresunspor'un Sesi	1980-1982

Kaynak: 1987, Giresun Belediyesi, Giresun Dün, Bugün, Yarın.

Tablo 3.13. Giresun'da Yayınlanan Yerel Gazeteler ve Başlıca Özellikleri.

Yayın Adı	Yayın Türü	Tirajı	Periyodu
Yeni Giresun	Mahalli	300	Günlük
Yeşil Giresun	"	1 000	"
Gündüz	"	300	"
İleri	"	1 200	"
Hür Ses	"	1 300	5
Son Haber	"	1 200	"

Kaynak: İl Kültür Müdürlüğü Kayıtlarından.

Diğer taraftan kentte iki sinema vardır. Bunlardan Şehir Sineması, Fevzi Paşa Caddesi'nde; Uğur Sineması ise Gazi Caddesi'nde bulunmaktadır. Bu sinemalar, kentteki halkla birlikte hem çevredeki köy yerleşmelerine, hem de bazı ilçe yerleşmelerine hizmet vermektedir. Ancak, bunların da zaman zaman faaliyetlerine ara vermeleri nedeniyle kentte yaşayan insanlar bazen sinema izlemekten dahi mahrum kalabilmektedir.

Sinemada olduğu gibi kentte, tiyatro faaliyetleri de oldukça sönüktür. Ancak, geçmişten günümüze kadar bu konuda birçok çalışma yapıldığı görülür. Nitekim, İstanbul Şehir Tiyatrosu, "Darülbedayi" kurucularından ünlü aktör Raşit Rıza anılarında ilk şehir tiyatrosunun Giresun'da kurulduğunu ve eşi Suzan Hanım'la birlikte burada

sahneye çıktığını aktarmaktadır[77]. Giresun'da tiyatro, 2. Meşrutiyet'i izleyen günlerde Giresun Redif Taburu Subaylarından Yüzbaşı İbrahim Bey'in girişimleriyle kurulmuş ve ilk olarak Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" adlı oyunu sahneye koyulmuştur. Kentte, tiyatronun kurulması ve gelişmesi "Giresun Milli İntibah Kulübü"nün öncülüğünde gerçekleşmiş karşıt düşünce ve engellemelere rağmen, bu kulüp çalışmalarını sürdürmeyi başarabilmiştir. Giresun'da tiyatro çalışmaları, Birinci Dünya Savaşı'na kadar kesintisiz sürmüş ve bu süre içinde birçok yerli ve yabancı eser sahneye konmuştur[78].

Birinci Dünya Savaşı ile geçici olarak kesintiye uğrayan tiyatro çalışmaları, savaşın bitiminde tekrar canlanmış; bu canlanmada Bilgi Yurdu, Giresunspor ve Hilalspor'un önemli rolleri olmuştur. Özellikle de Bilgi Yurdu'nun bir dönem yöneticiliğini yapan şair Can Akengin'in kentte tiyatronun yeniden canlandırılmasında yoğun çalışmaları olmuştur.

Giresun'daki tiyatro çalışmalarının üçüncü dönemi, Giresun Halkevi'nin kurulmasıyla başlamıştır. Halkevi bünyesinde uzun yıllar başarılı bir biçimde sürdürülen tiyatro çalışmaları, Halkevleri etkinliklerinin Türkiye genelinde sönmeye başlamasıyla birlikte yeniden bir gerileme dönemine girmiştir. Günümüzde kentte profesyonel anlamda çalışan tiyatro mevcut değildir. Giresun Belediyesi Sosyal İşler Müdürlüğü bünyesinde Belediye Tiyatrosu, M.E.M. bünyesinde okul tiyatroları zaman zaman seçkin oyunlar sunmakta ve kentin kültürel hayatına canlılık getirmektedir. Profesyonel anlamda çalışan tiyatronun olmaması nedeniyle, özgün tiyatro salonu da mevcut değildir. Ancak, çok amaçlı olarak kullanılan salonlardan faydalanılmaktadır.

Geleneksel şenlikler ise kentin kültürel etkinlikleri içinde her zaman yerini korumuştur. Bunlardan en önemlisi her yıl 20-23 Mayıs tarihleri arasında kutlanan Mayıs Yedisi (Aksu Şenlikleri)'dir. 1977 yılına kadar "Mayıs Yedisi" adıyla sürdürülen törenler, bu tarihten sonra alınan bir kararla "Aksu Şenlikleri" adını almıştır. Böylece ülke çapında yapılan şenlik etkinlikleri çerçevesine katılım sağlanmıştır.

Şenlik faaliyetlerini 1981 yılında Giresun belediyesi üstlendi. 1984 yılında evrenselliğe açılışla "Giresun Aksu Kültür ve Sanat Festivali" adıyla şenliklere anlam kazandırıldı. 1992 yılı başında alınan yeni bir kararla daha geniş kitlelerle sosyal ve

[77] Giresun Belediyesi, 1987, a.g.e., s. 78-79.
[78] Giresun Belediyesi, 1987, a.g.e., s. 78-79.

kültürel ilişkilerin sağlanması ve sürdürülmesi amaçlanarak adının "Uluslararası Karadeniz Giresun Aksu Festivali" olması kabul edildi.

Festivalin mitolojik bir kökene dayandığı, bu festival çerçevesinde düzenlenen törenlerin Hititler'in Anadolu'nun büyük bir kesiminde düzenledikleri bahar, bereket ve döllenme törenlerinden kaynaklandığı kabul edilir. Bu törenler ve eğlenceler aracılığıyla Hitit kültürünün, zamanla Roma'ya geçtiği ve orada Bacchüs şenliklerine esin kaynağı olduğu söylenir. Bu festivaldeki şenlik ve törenlerin Amazonlar'la da ilgili olduğu öne sürülmektedir[79].

Genelde tüm Karadeniz kıyı kuşağında sürdürülen bu şenlik geleneği, en yoğun biçimde Giresun kentinin doğu sınırını oluşturan Aksu deresi ağzında yaşanır. Mayıs Yedisi (20 Mayıs) günü erken saatlerden itibaren özellikle Giresun'un kırsal kesiminden binlerce kişi Aksu deresi ağzında bir araya gelir, yer-içer, eğlenir ve çeşitli törenler düzenlenir. Dolayısıyla da burası bir panayır yerine dönüşür (Fotoğraf 3.6).

Aksu festivali sırasında ilk uygulanan mitolojik törenler şunlardır; Saçayaktan üç kez geçmek, denize yedi çift ve bir tek taş atmak, Aksu deresinin denizle birleştiği yerde denize girmek, Giresun Adası'nın çevresini kayıkla dolaşmak ve Giresun Adası'ndaki Hamza Taşı'nı üç kez dolaşmak. Saçayaktan üç kez geçme, evlenme ve çocuk edinmeyle; denize yedi çift-bir tek taş atma, kötülükten arınmayla; Aksu deresinde yıkanma, yine evlenme, çocuk edinme ve hastalılardan kurtulmayla; Giresun Adası'nı kayıkla dolaşma, kötü ruhlardan uzaklaşmayla; Hamza Taşı'nı üç kez dolaşma da evlenmeyle ilgili törelerdir. Bunlardan başka kentte, mart bozumu, Hıdrellez, düğün ve doğumla ilgili daha birçok gelenek ve görenek vardır.

Kentin kültürel etkinliklerine başlangıçta spor klüpleri öncülük etmiştir. Kentte, spor çalışmaları özellikle Cumhuriyet'ten sonra canlılık kazanabilmiştir. Cumhuriyet öncesinde, yörede, spor çalışmalarının tepkiyle karşılanması, bu alandaki etkinlikleri yavaşlatmıştır.

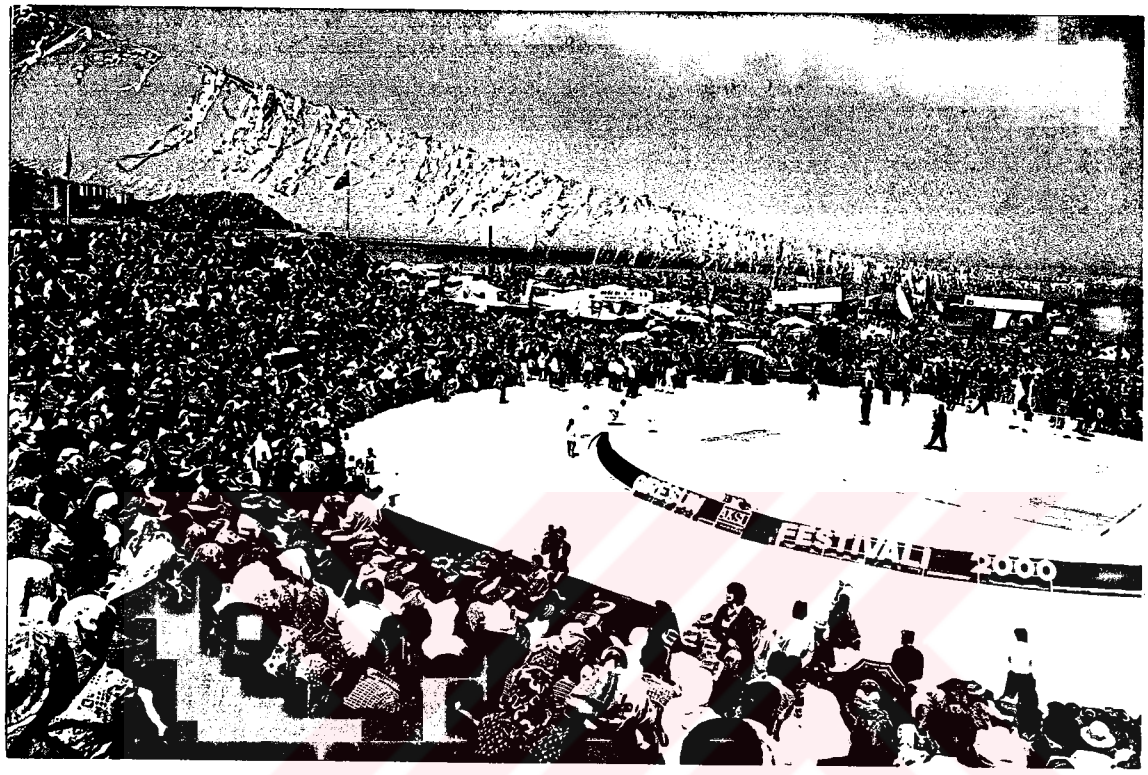
Giresun'da ilk klüp, 1914'te kurulan İdman Yurdu olmuştur. Daha çok sosyal ve kültürel alanda çalışmalar yapan bu kulübün faaliyetleri 1915'te sona ermiştir. Daha sonra 1921'de Gençler Birliği kurulmuştur. Çalışmaları ancak bir yıl sürebilmiştir[80].

Cumhuriyet döneminin ilk futbol takımını Türk Ocağı kurmuştur. 1925'te Hilal ve Giresunspor spor kulüpleri kurularak çalışmalar başlamıştır. 1933'te Hilalspor'dan

---

[79] Giresun Belediyesi, 1987, a.g.e., s. 79.

ayrılan bir grub, 1934'te Sahilspor'u kurmuştur. 1971-1972 sezonunda şampiyon olup 1. Türkiye Ligi'ne çıkan Giresunspor, 1980'de 2. Lige düşmüştür. Şu anda ise 3. Ligde mücadele etmektedir.

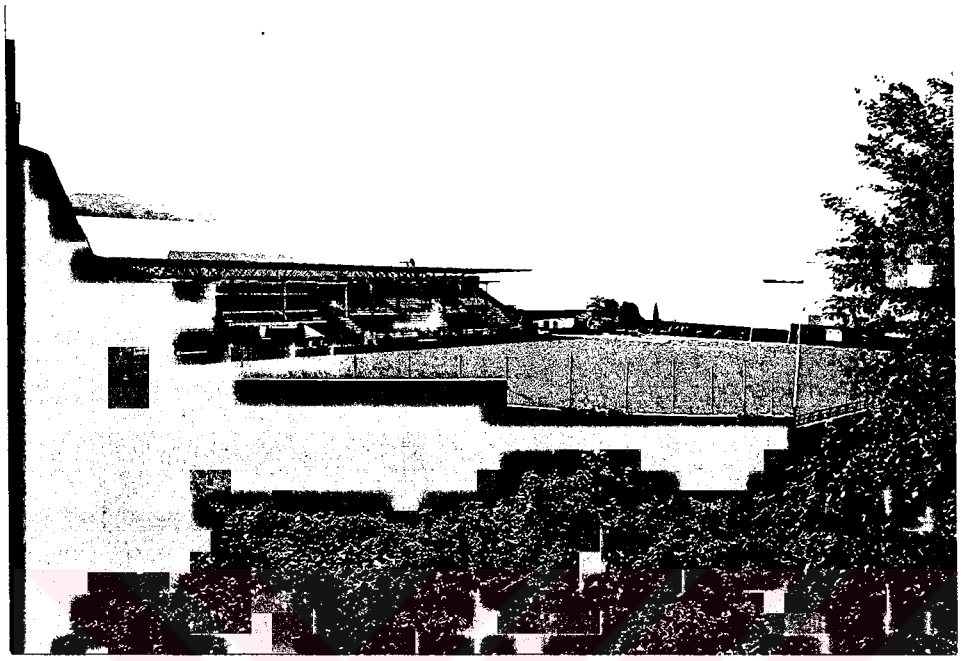
Fotoğraf 3.6. Aksu Şenliklerinden Genel Bir Görünüş.

Spor faaliyetlerinin en önemli altyapı unsurunu teşkil eden spor tesisleri bakımından Giresun, son 15 yılda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Kentin en önemli spor tesislerinden birisi olan Atatürk Stadı 1944 yılında hizmete açılmıştır. Zaman içinde yapılan tadilatlarla 20 bin seyirci kapasitesine ulaşan stadyum 1981 yılında çimlendirilmiş olup 1998 yılında tadilattan geçirilmiş çimler yenilenmiştir. Futbolun yanı sıra, atletizm, okçuluk ve herkes için spor faaliyetleri kapsamında sportif etkinlikler yapılmaktadır (Fotoğraf 3.7).

Kentte, salon sporlarına hizmet veren en önemli tesis 19 Eylül Kapalı Spor Salonu'dur. 1979 yılında hizmete açılmış olan bu tesis birçok millî ve milletlerarası organizasyona ev sahipliği yapmıştır. En son 1999 yılında, ilki ülkemizde gerçekleştirilmiş olan Karadeniz Oyunları'nın Voleybol müsabakaları bu salonda yapılmıştır. 2 500 seyirci kapasiteli tesiste basketbol salonun haricinde boks, güreş ve

[80] Giresun Belediyesi, 1987, a.g.e., s. 82.

halter branşlarına ait antreman salonları bulunmaktadır. Salon 13 ayrı spor branşında hizmet vermektedir.

Fotoğraf 3.7. Giresun Atatürk Stadından Bir Görünüş.

Bu iki önemli tesisten başka kentte, bir amatör futbol sahası ile bir de Havalı Silahlar Atış Poligonu bulunmaktadır. Aynı zamanda, 1995 yılında inşasına başlanmış olup % 60'lık kısmı biten Olimpik Yüzme Havuzu yapılmaktadır. Bütün bu tesisler, Giresun kentinde sportif kültürel faaliyetler ve kentin gelişiminde olumlu etkiler yapmaktadır.

Bilindiği gibi Türk-İslam kentlerinin en önemli sembolleri camilerdir. Dolayısıyla da herşeyden önce camiler kentsel yerleşmelerin bir elemanı olmuştur. Günümüzde, Giresun belediye sınırları içerisinde 33 kadar cami bulunmaktadır. Kentteki eski camilerin büyük bir kısım çoğunluğu 19. yüzyılın ikinci yarısından kalma olup kentin ilk mahalleleri olarak nitelendirdiğimiz merkez mahallelerde bulunmaktadır. Diğer camiler ise mahallelere göre birer-ikişer dağılmış durumdadır.

Genel olarak kültürel fonksiyonlar içerisinde yer alan değişik vakıf, dernek ve odalar (Turizm ve Tanıtma Derneği, Şoförler Derneği, Kızılay, Fırıncılar Derneği, Balıkçılar Derneği, Avcı Kulübü, Şehir Kulübü, Ayakkabıcılar Derneği, Ticaret ve Sanayi Odası, Ticaret Borsası, Ziraat Odası ve benzeri), spor kulüpleri ve özel spor okulları yanında hemen tüm siyasi parti örgütleri, çeşitli kooperatifler (Fiskobirlik,

Tarım Kredi Kooperatifleri, Tarım Satış Kooperatifleri, ve KÖY-KOOP) kentte sosyo-kültürel alanda faaliyet gösteren kuruluşların başlıcalarını meydana getirirler.

Kültürel fonksiyonlarda, Giresun'un eğitim sektörü ağırlıklı altyapıya sahip oluşu, bu konuda en göze çarpan özelliğidir. Nitekim, kentte eğitim sektöründe çalışanların sayısı 2 120 kişi kadardı. Bir de buna diğer kültürel fonksiyon alanlarında çalışanlar eklendiğinde, rakamın daha arttığı görülür. Özellikle, üniversitenin kuruluşuyla, yakın gelecekte kentin kültür fonksiyonunun daha da ağırlık kazanacağı bir gerçektir ve kentin gelişmesi için en isabetli sonuç olacaktır.

3.3.3. Sağlık Fonksiyonu

Bilindiği gibi kent, doktorları, eczaneleri, dispanserleri ve hastahaneleri ile bütün çevresinde belli bir bölgenin merkezidir. Kentsel çevrede, toplumun ruhsal ve bedensel açıdan bir yaşantı sürdürebilmesi, herşeyden önce sağlık kurumlarının mevcut olması, nüfusla orantılı bir kapasitede bulunması ve çağdaş medikal gereklere göre donatılmış olmasına bağlıdır. Ayrıca bu gibi kurumlar donatım yönünden, belli bir standartta kavuşturulmuş olmalıdır[81]. Şayet herhangi bir kentteki sağlık kuruluşları bu donanımları büyük ölçüde gerçekleştirmişse, bu durum o kentin gerek fonksiyonel etki sahasının genişlemesinde gerekse de kentin gelişmesinde olumlu katkılarda bulunacaktır.

Giresun kentinin kendi yönetim alanına sunduğu sağlık hizmetlerine geçmeden önce, ilin ve dolayısıyla da kentin genel sağlık sorunlarına ve bunların çevre ile olan ilişkilerine kısaca değinmenin yararlı olacağı kanaatindeyiz. Çünkü yörede hüküm süren iklim özellikleri gibi doğal çevre faktörleri, insan sağlığı ve hastalık sağlık ilişkileri üzerinde etkili olmaktadır. İlin, topoğrafya ve iklim gibi doğal yapı özellikleri, bir ölçüde bunlarca belirlenen nüfusun yaşama ve beslenme alışkanlıkları, sağlık sorunlarının Türkiye'nin genel sağlık sorunlarından farklı olmasına neden olmaktadır.

Beslenme yetersizliği, ilin başta gelen sağlık sorunlarından biridir. Giresun'da Türkiye genelinde olduğu gibi hayvansal protein tüketimi düşüktür. Bunun neden olduğu sorunların yanında, yöresel beslenme alışkanlıklarından ve ilin coğrafi özelliklerinden kaynaklanan, Doğu Karadeniz'e özgü sağlık sorunları vardır. Bunlardan belki de en önemlisi, yörede oldukça yaygın olarak rastlanan basit "quatr hastalığı"dır. İyodun tüketilen yiyeceklerde yeterince bulunmaması veya bu iyodun troid bezi tarafından yakalanmasına engel olan karalahana gibi yiyecek maddelerinin olumsuz

[81] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 177.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

etkisi sonucunda gerekenden az iyot sağlayan troid bezinin büyümesi şeklinde oluşan[82] bu hastalık Giresun ilinin önde gelen toplum sağlığı sorunlarından biridir.

Kadınlarda ve ilin iç kesimlerinde yaşayanlarda çok daha yaygın olan hastalığa, yörede bu derece sık rastlanmasının nedeni çeşitlidir. Arazinin genç bir yapı göstermesi, toprak kalınlığının az olması ve bu toprağın eğimli arazi ve bol yağmur nedeniyle devamlı yıkanıp denize akması, toprağın yüzey kısımlarına yerleşen iyot mineralinin yitirilmesine ve gerek bölge topraklarının gerekse burada yetiştirilen bitkisel ürünlerin çok az miktarda iyot içermesine neden olmaktadır. Aynı zamanda, ildeki içme sularının da iyot oranı düşüktür. Dolayısıyla ildeki tüketilen yiyeceklerin daha çok ilin iyot oranı düşük topraklarında yetişen yerel bitkiler olması, içme sularında iyot oranın düşüklüğünün yanı sıra yörede karalahana gibi quatrojen yiyeceklerin fazla tüketilmesi de (öyle ki bugün kent içerisinde dahi bu gibi sebze bahçelerini görmek mümkündür) alınan iyodun kullanımını engelleyerek, quatr hastalığının yaygınlaşması üzerinde etkili olmaktadır[83].

Diğer taraftan Giresun'da iklim özelliklerinden doğan çevre koşulları da hastalıklar için uygun bir ortam hazırlamaktadır. İlde nem oranının genellikle yüksek, sıcaklığın ve bunun yanında toprağın niteliğinin "necator americanus" parazitinin gelişmesine elverişli oluşu, bu parazitin neden olduğu çengelli solucan hastalığını, ilin önemli sağlık sorunlarından biri durumuna getirmiştir[84]. Bunun yanında, yine bu iklim ve beslenme özellikleri, il genelinde kalp ve akciğer hastalıkları, romatizmal hastalıklar, bağırsak hastalıkları ve beslenme bozukluğuna dayalı hastalıkların yaygın olarak görülmesine neden olmaktadır. Giresun'un, kendi yönetim alanının sağlık merkezi olmasından dolayı sadece kent halkına değil, aynı zamanda da hemen bütün il halkına hizmet vermektedir. Bu da kentteki sağlık kuruluşlarına olan talebi arttırmakta ve bu konuda bazı sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Her ne kadar ilin bazı ilçelerinde de nispeten önemli yataklı sağlık kurumları bulunsa da bunların yetersiz ve aynı zamanda tam teşekküllü olmayışları, sağlık hizmetleri konusunda kentin yükünü arttırmaktadır.

Giresun kentinde, ilk sağlık kuruluşları Cumhuriyet'ten önce kurulmaya başlamıştır. Nitekim, kentte açılan ilk hastahane 26 Aralık 1913'te faaliyete geçen

[82] Yurt Ansiklopedisi 1982, Giresun Maddesi cilt: 5, İstanbul, s. 3166.
[83] Yurt Ansiklopedisi, 1982, Giresun Maddesi, cilt: 5, İstanbul, s. 3166.

Kızılay Hastahanesi idi. 1923 yılı içerisinde ise halkın yardımları ile Memleket Hastahanesi adıyla bir hastahane faaliyete geçirildi[85]. Bu hastahane haftanın iki günü belli saatlerde ücretsiz muayeneler de yapmakta idi. Halk muayene için bu hastahanelere baş vurabileceği gibi doktorların özel muayenehanelerine de gidebilmekteydi[86].

Cumhuriyet'in ilk yıllarında ise Giresun'da bir Askeri Revir ile iki hastahane bulunmakta ve bunlarda sekiz doktor ile iki ebe görev yapmaktaydı. Kentteki eczane sayısı ise üç idi[87]. Bu yıllarda ülkemizin hemen tamamında olduğu gibi Giresun ilinde de bulaşıcı hastalıklar yaygın durumda idi. En fazla ise sıtma, frengi, bel soğukluğu, çiçek ve dizanteri gibi hastalıklara rastlanmaktaydı. Kentteki sağlık kuruluşlarının yetersiz olması, bu hastalıklar ile mücadele edilmesini güçleştiriyordu. Bu olumsuz sağlık koşulları uzun bir süre devam etmiş ve özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında buna bir de yiyecek kıtlığının eklenmesi, kent ve çevresinde yaşam koşullarının daha da ağırlaşmasına neden olmuştur.

Giresun'un en önemli sağlık kuruluşları, 1960'lı yıllardan itibaren kurulmaya başlamıştır. Nitekim, Devlet Hastahanesi, Göğüs Hastalıkları Hastahanesi ve Doğumevi Hastahanesi bu yıllarda kurulmuşlardır.

Giresun'da yürütülen sağlık hizmet kuruluşlarından en büyük öneme sahip olanı, hiç kuşkusuz 1965 yılından bu yana bölge nüfusuna sağlık hizmetleri vermekte olan "Devlet Hastahanesi"dir. Kent merkezine 5 km. uzaklıktaki Gedikkaya mevkiinde 39 479 m²'lik alanda kurulan hastahane, tam teşekküllü olup 300 yatak kapasitesine sahiptir. Bu sağlık kuruluşunda görev yapan personel sayısı ise 1999 yılı itibariyle, 39'u doktor, 281'i ebe, sağlık memuru, hemşire ve 377'si de diğer yardımcı elemanlar olmak üzere toplam 697 kadardı.

Giresun Devlet Hastahanesi, yaklaşık 500 000 nüfusa sağlık hizmeti vermektedir. Hizmet bölgesi ise tüm Giresun ili yönetim bölgesidir. 1999 yılında hastahanede 305 953 dolayında poliklinik hizmeti verilmiştir. Aynı yıl hastahanede, 920 büyük, 1 657 orta ve 602 küçük ameliyat olmak üzere 3 179 cerrahî müdahale gerçekleştirilmiştir.

---

[84] Yurt Ansiklopedisi, 1982, Giresun Maddesi, cilt: 5, İstanbul, s. 3166.
[85] Sarısaman S., 1998, a.g.m., s. 86.
[86] Sarısaman, S., 1998, a.g.m., s. 86.
[87] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1933, a.g.e., s. 289.

Kentin diğer önemli yataklı sağlık kurumu, 1963 yılında kurulan ve 125 yatak kapasiteli olan Göğüs Hastalıkları Hastahanesi'dir. Bu hastahane de Gedikkaya'da yer almakta olup 1 500 m²'lik bir alanda kurulmuştur. Hastahanede 9 doktor, 56 ebe, sağlık memuru, hemşire ve 44'ü de diğer yardımcı personel olmak üzere 109 personel görev yapmaktadır. 1999 yılında hastahanede 16 454 poliklinik hizmeti verilmiş olup toplam 2 912 ameliyat gerçekleştirilmiştir.

Bu hastahanenin fonksiyonel etki bölgesi, Devlet Hastahanesi'ne göre daha geniştir. Çünkü Ordu ilinde Göğüs Hastalıkları Hastahanesi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu ilin hastaları da Giresun'a sevk edilmektedir. Bu nedenle de bu hastahanenin hizmet bölgesi, Giresun ili ile birlikte nispeten Ordu ilini de kapsamaktadır. Diğer taraftan, ilin Bulancak, Espiye, Görele, Tirebolu, Şebinkarahisar, Alucra ve Dereli ilçelerinde de devlet hastahaneleri bulunmaktadır ve bunlar kısmen Giresun Devlet Hastahanesi'nin etki gücünü azaltmaktadır. Buna karşın, Göğüs Hastalıkları Hastahanesinin ilde tek oluşu, etkisinin daha güçlü olmasına neden olmuştur.

Kentin diğer önemli yataklı sağlık kuruluşları, Doğumevi ve SSK hastahaneleridir. Doğumevi Hastahanesi 1966 yılında kurulmuş olup 100 yatak kapasitelidir. Hastahanede 10 doktor, 121 ebe, hemşire, sağlık memuru ve 38 de yardımcı personel olmak üzere toplam 169 kişi görev yapmaktadır. 1999 yılında 18 248 poliklinik hizmeti verildiği ve çeşitli derecede 1678 ameliyatın yapıldığı hastahanede, 2 824 doğum olayı gerçekleştirilmişti. Sosyal Sigortalar Hastahanesi ise 1980 yılında Teyyaredüzü Mahallesi'nde hizmete açılmıştır. Hastahane 110 yatak kapasiteli olup 19 doktor, 74 diğer sağlık personeli ve 110 da yardımcı personel olmak üzere toplam 203 personel görev yapmaktadır. Bu hastahanede 1999 yılında 211 206 poliklinik hizmeti verilmiş ve çeşitli derecelerde 1 556 ameliyat gerçekleştirilmiştir. Her iki hastahanenin de hizmet bölgesi tüm Giresun il yönetim bölgesidir.

Kentteki bu dört yataklı sağlık kurumu 635 yatak kapasitesine sahiptir. Giresun belediye dahili kent nüfusu esas alındığında, kentteki yataklı sağlık kurumlarının yatak kapasitesinin oldukça yüksek bir düzeye eriştiği söylenebilir. Çünkü, 1997 yılı itibariyle belediye dahili kent nüfusu 74 868 kadardı ve dolayısıyla yatak başına yaklaşık 118 kişi düşmekteydi. Buna karşın, ilin kendi yönetim birimi içindeki nüfus esas alındığında, kentteki yatak kapasitesinin hiç de yeterli olmadığı görülür. Nitekim; 1997'de ilin

nüfusu 471 875 kişi kadardı ve yatak başına düşen kişi sayısı ise 743'dü. Aynı zamanda bu hastahaneler hem personel hem de tesislerin alanları açısından da yetersiz durumdadır. 1999 yılı itibarıyla bu hastahanelerde 77 doktor, 532 ebe, sağlık memuru ve 569 da diğer yardımcı personel olmak üzere toplam 1 173 personel görev yapmaktaydı (Tablo 3.14).

Tablo 3.14. Giresun'daki Yataklı Sağlık Kurumlarının Yatak Sayısı ve Personel Durumu.

Kurum Adı	Kuruluş Tarihî	Yatak Sayısı	Doktor Sayısı	Ebe-Hemş. Sağ. Mem. Sayısı	Diğer Pers. Sayısı
Devlet Hastahanesi	1965	300	39	281	377
Göğüs Hast. Hastahanesi	1963	125	9	56	44
SSK Hastahanesi	1980	110	19	74	110
Doğumevi Hastahanesi	1966	100	10	121	38
TOPLAM		635	77	532	569

Kaynak: Giresun İl Sağlık Müdürlüğü İstatistik Şubesi Verilerinden.

Kentteki bu hastahanelerin sayısı itibarıyla yetersiz olması nedeniyle, Devlet Hastahenesi'nin yanı sıra, kentin Teyyaredüzü Mahallesi'nde 250 yataklı yeni bir hastahane yapılmaya başlanmış ve yaklaşık % 30'luk kısmı bitirilmiştir. Giresun'da bulunan SSK Hastahanesi de ihtiyaca cevap verememektedir. İldeki sigortalı işçi ve emekli sayılarının gün geçtikçe artması ve bakmakla yükümlü bulundukları kişilerin sayıca çoğalmaları nedeniyle, bu alandaki açığın ilçe merkezlerinde sağlık kuruluşları açılarak kapatılması yoluna gidilmektedir.

Buraya kadar, gözden geçirilmiş olan Giresun'un en kapasiteli yataklı sağlık kurumlarının fonksiyonel hizmet alanı, bölgesel olmaktan çok yerel bir nitelik taşımaktadır. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi Göğüs Hastalıkları Hastahanesi hariç diğer hastahanelerin hizmet sahasını il yönetim bölgesi oluşturumaktadır. Sadece Göğüs Hastalıkları Hastahanesi'nin hizmet alanı, biraz önce belirttiğimiz nedenle kısmen Ordu ilini de kapsamaktadır. Ancak, hemen şunu belirtmek gerekir ki Giresun sağlık fonksiyonu açısından bölgesel sağlık merkezleri durumunda olan Trabzon ve Samsun'un etkisi altındadır. Hatta, etki alanındaki birçok yerleşmenin de bu büyük kentlerdeki sağlık hizmetlerinin daha gelişmiş olmasından dolayı, halkın çok ciddi sağlık vakalarında öncelikle bu iki kenti tercih ettiği görülmektedir. Özellikle de ilin doğusunda yer alan Eynesil, Görele ve Tirebolu gibi ilçeler bu konuda daha çok Trabzon'a bağımlı durumdadır. Diğer bir ifade ile kentte mevcut olan dört hastahanenin,

doktor ve teknik elemanlarının yetersiz olması nedeni ile ciddi hastalık vakaları başta Trabzon olmak üzere Samsun, Ankara ve İstanbul'a sevk edilmektedir. Ancak, kentteki sağlık kurumlarındaki bu eksikliklere karşın, mevcut imkanlar dahilinde yakın çevresinin yetersiz de olsa önemli bir sağlık merkezidir.

Giresun'un sağlık fonksiyonu alanındaki hizmetleri, sadece bu dört yataklı sağlık kuruluşu ile sınırlı değildir. Bunların haricinde, kentin değişik mahallelerinde halka poliklinik ve eğitim hizmeti veren dört adet sağlık ocağı, Halk Sağlık Laboratuvarı, Verem Savaş Dispanseri ve A.Ç/S.A.P. Merkezi gibi alt kurumlar da sağlıkla ilgili önemli hizmetler üstlenmiştir. Bu sağlık kurumlarında 22'si doktor, 141'i ebe-sağlık memuru-hemşire ve 29'u da yardımcı personel olmak üzere toplam 202 personel görev yapmaktadır (Tablo 3.15).

Tablo 3.15. Giresun'daki Diğer Sağlık Kurumlarının Personel Sayısı.

Kurum Adı	Kuruluş Tarihî	Doktor Sayısı	Ebe-Sağ. Mem.-Hem. Sayısı	Diğer Pers. Sayısı
1. Nolu M.S.O.	1968	7	48	5
2. Nolu M.S.O.	1981	4	42	4
3. Nolu M.S.O.	-	3	28	4
4. Nolu M.S.O.	1990	3	-	-
A.Ç/S.A.P. Merkezi	1970	4	13	5
Halk Sağlığı Lab.	1975	-	3	4
Verem Savaş Disp.	1964	1	7	7
TOPLAM		22	141	29

Kaynak: İl Sağlık Müdürlüğü İstatistik Şubesi Verilerinden.

Giresun kentindeki bütün bu sağlık kuruluşlarının konuşlandırıldıkları yer itibarıyla durumlarını değerlendirdiğimizde, bazılarının konum olarak uygun bazılarının ise uygun olmadığı görülür. Nitekim Gedikkaya mevkiinde yer alan ve kent merkezine 5 km.'lik bir mesafede bulunan Devlet Hastahanesi ile Göğüs Hastalıkları Hastahanesi'nin konumlarının iyi seçildiğini söyleyebiliriz. Buna karşın, Doğumevi Hastahanesi'nin kuruluş yerinin pek uygun olmadığı görülür. Çünkü, hastahaneler de tıpkı okullar gibi ana cadde kenarlarından uzak olmalıdır. Oysa bu hastahanelenin, kentin en yoğun iş, ticaret ve buna bağlı olarak da trafiğin yoğun olduğu bir cadde kenarına kurulmuş olduğu görülür. Aynı durum Bir Nolu Sağlık Ocağı için de söz konusudur. Böyle bir konumda yer tutan binalarda tedavi gören hastaların, sakin ve sessiz bir dinlenme ortamı buldukları söylenemez. Motorlu taşıtların çevreye yaydıkları gürültü, bu kurumları büyük ölçüde rahatsız etmektedir. SSK Hastahanesi'nin de hemen

otobüs terminalinin karşısında ve sahil yoluna pek uzak olmayan bir konumda kurulmuş olması, aynı sorunlarla karşı karşıya kalınmasına neden olmuştur.

Diğer taraftan kentte yer alan bu yataklı ve yataksız sağlık kurumlarında biriktirilen çöpler, direkt olarak kentin diğer çöpleri ile birlikte toplanmaktadır. Bütün çöpler türlerine bakılmasızın aynı alana boşaltılmaktadır. Yine sıvı atıklar da direkt olarak kentin kanalizasyon kanallarına verilmektedir. Bu şekilde hem kanalizasyona verilen, hem de diğer çöplerle atılan hastahane atıkları Giresun halkının sağlığını ciddi olarak tehdit etmektedir. Halbuki hastahaneden elde edilen katı atıkların çöp yakma fırınlarında yakılması, sıvı atıkların ise kent kanalizasyonundan başka bir kanalizasyona boşaltılması gerekir[88].

Sağlık hizmetlerinde nüfus ile doktor oranı gelişmişlik düzeyini en iyi yansıtan kriterlerden biridir. Bu anlamda düşünüldüğünde Giresun'daki 99 doktor 74 868 nüfusa hizmet vermektedir. Dolayısıyla kent nüfusunda doktor başına 756.2 nüfus düşmektedir. Ancak kentin sağlık hizmetleri açısından tüm il yönetim birimine hizmet verdiği düşünülürse, doktor sayısının çok yetersiz olduğu açığa çıkar.

Giresun kentindeki bütün bu sağlık kurumlarında 99 doktor, 673 ebe-sağlık memuru-hemşire ve 598 diğer yardımcı personel olmak üzere toplam 1370 personel çalışmaktadır. Bunun çalışan nüfus içerisindeki oranı ise % 7.7'dir.

Giresun kentinde yataklı ve yataksız bütün bu sağlık kurumlarının dışında merkez ilçe başta olmak üzere sağlık alanında hemen bütün il halkına hizmet veren 35 kadar da eczane bulunmaktadır. Ancak şunu da hatırlatmak gerekir ki kentin gerçek anlamdaki sağlık fonksiyonunun ortaya çıkarmak için sadece hastahanelere gelen hasta sayılarına bakmak yeterli değildir. Ayrıca, kentteki doktorların özel muayenehanelerinde de poliklinik hizmetleri verdikleri bilinmektedir. Ancak özel muayene olan hasta sayıları hakkında gerçek bir veri tespiti yapmak mümkün olmamıştır.

3.3.4 Ekonomik Fonksiyonlar

3.3.4.1 Tarım Fonksiyonu

Hatırlanacağı üzere kentler genel olarak tarım dışı faaliyetlerin toplandığı yerlerdir. Kentlerin bu şekilde nitelendirilmesine karşın, bazı kentlerde veya kentsel

[88] Sülün, Y., 1998, *Giresun Kültüründe Çevrenin Önemi.* Giresun Kültür Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları. No:2, İstanbul, s. 279.

yerleşmelerde tarımda çalışan nüfusun büyük bir oran meydana getirdiği gözlenmektedir. Nitekim, Schwarz, kentlerin toprağa bağlı olmadığını, bununla birlikte kentlerde tarımsal faaliyetlerin yer aldığını, ancak tarımsal faaliyetlerin hiçbir zaman tek fonksiyon olarak kabul edilemeyeceğini belirterek nüfusun önemli bir kısmının tarımda çalıştığı kentlere dikkat çekm.ektedir[89]. Yine yazar, tarımsal faaliyetlerin yoğun olduğu bölgelerin küçük bir merkezi durumundaki bu kentlerin başlıca görevinin, sınırlı imkanlara sahip hinterland sahasındaki üretim fazlalıklarını tüketmek ve kır nüfusunun üretemediği malları tedarik etmek[90] olduğunu belirtir. Tarım faaliyetlerinin kentsel fonksiyon olarak alınmasında önemli olan husus, bu fonksiyonun geçici oluşudur[91]. Şöyle ki kentlerin ortaya çıkışında tarım fonksiyonu baş rolü oynamıştır, ancak zamanla bu sektör yerini diğer fonksiyonlara terk ederek önemi azalmış veya kısmen ortadan kalkmıştır. Zaten Tolun-Denker'in de belirttiği gibi sınırları içerisinde tarım faaliyetleri kalıntılarına rastlanmayan hemen hemen hiçbir kent yoktur. Ancak, bunlar üretimlerini ve işletme strüktürlerini tüketim pazarlarına ve yüksek arazi fiyatlarına uydurmuşlardır[92].

Ülkemizde prensip olarak kent yerleşmeleri hala çevresindeki tarım alanlarının merkezi durumundadır[93]. Türkiye'de toprak üzerindeki tasarruf hakkından kaynaklanan ve "tarıma dayalı kentin" yapısına yansıyan ortak özellikler söz konusudur. "Tarıma dayalı kent" sözü ile çevresindeki tarım alanlarının üretimini pazarlayan ve bu pazarlamadan aldığı pay ile yaşamına süreklilik kazandıran kentler anlatılmaktadır. Günümüzde sanayi aşamasına geçme uğraşı veren ülkemizde, sanayi de ihtisaslaşmaya yönelik metropollerin dışında, yukarıda sözü edilen kentlerin ülke bütünü içindeki yaygınlığı tartışılmaz bir olgudur[94].

Fındık kuşağı kentleri "tarıma dayalı kentler" içinde genelde anlatılan özelliklerin, ülke boyutlarındaki en karakteristik örneklerini belirlerler.

Fındık tarımının, yılın çok sınırlı günlerini kapsaması yanında yıllara göre bu ürünün üretim hacminde görülen aşırı değişkenlik, kır kesimi halkını istikrarsız bir

---

[89] Schwarz, G., 1961, Allgemeine Siedlungeographia, Berlin, s, 311-315.
[90] Schwarz, G., 1961, a.g.e., s. 341-351.
[91] Tümertekin, E., 1973, a.g.e., s. 47-48.
[92] Tolun-Denker, B., 1976, a.g.e., s. 28.
[93] Karaboran, H., 1989, a.g.e., s. 91.
[94] Keleş, R., 1973, Şehirleşme Süreci. A.Ü. S.B.F. Yay. No: 358, Ankara.

yaşama sürüklemiştir. Bu noktada, para kaynaklarını elinde tutan "tarıma dayalı kent" tüccar ve eşrafının kırsal alan üzerindeki ekonomik güdümü başlamıştır[95].

Kuşaktan kuşağa geleneksel bir olgu olarak beliren bu olay tarihî süreç içerisinde şöyle özetlenebilir. Cumhuriyet öncesinde Osmanlı Devleti'nde savaş gereçleri dışında başka bir zanaatla uğraşanlar pek özendirilmemiştir. Her yerde olduğu gibi fındık bölgesinde de toprakla uğraşmak yoksul Türklere özgü idi[96]. Pazar ekonomisi de doğal olarak çoğunlukla azınlık tüccarların elinde idi[97]. Bunlar dış dünya ile olan ekonomik ilişkileri düzenlemekte idiler[98]. Bu yabancı tüccarların kurduğu firmaların büyük bir çoğunluğu üretim merkezlerinde şubelere ve fındık kırma fabrikalarına sahiptiler. Cumhuriyet'in kurulmasından sonra da ülkemizde fındık ticareti uzun süre Rum, Ermeni ve Türk tüccarlarla değişik milliyetteki kuruluşların elinde kalmıştır. Bunların iç ve dış ticareti kendi yararlarına uygun gelecek şekilde düzenlemeleri sonucu, ülke ekonomisi ve fındık üreticisi zarar görmekte idi[99].

Rum ve Ermeni tüccarların bölgeyi terk etmeleri ile pazarlama kademesinde doğan boşluğu, yerli eşraf sınıfı doldurmuş ve dış dünya ile olan ilişkileri sürdürmüştür. 1950'de başlayan kentleşme olayından bu yana, ikinci bir ticarî kademenin, manav sınıfının geliştiği görülmektedir. Küçük manav sınıfının oluşabilmesi, çoğunlukla kendi köyünün orta gelir grubu içinden bir kişinin, fındığın pazarlamasında az çok payı olmasıyla ilgilidir[100].

1950'den buyana fındığın bölgede giderek tek ürün niteliği kazanması sonucu, alivre (ürün daha tarladayken, yetiştiği zaman teslim edilmek üzere, önceden pay verilerek yapılan satış) satış düzeni üzerinde -üretici+manav+tüccar–fabrikatör–ihracatçı–hiyerarşik kademelenme şeklinde gelişmiştir. Bu pazarlama düzeni, özellikle Giresun, Ordu başta olmak üzere, fındık kuşağı kent merkezlerinin mekansal gelişiminde de en önemli faktör olmuştur[101].

---

[95] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 116.
[96] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1993, a.g.e. s40-41.
[97] Peker, K., 1958, Fındık Ticaretimiz. 555. Yılında, İstanbul.
[98] İşbirliği yapılan dış firmalar arasında Karadeniz fındık bölgesinin hemen her kent ve kasabasından çeşitli kuru meyveleri Almanya'ya ihraç eden P.P. Danielson firmasını bilhassa mısırı Doğu Karadeniz piyasasında satıp, bu bölgeden satın aldıkları fındığı Avrupa'ya ihraç eden İngiliz'lere ait Vital Kumpanyasını, 1852 yılında çalışmaya başlayan ve her sene ülkemizden binlerce ton fındık satın alarak bunları işleyip, standart tipler halinde Avrupa'ya ihraç eden İsviçre'li Hochetrauser ve Şurekası firmalarını sayabiliriz.
[99] Kaptan, H., 1978 , a.g.tez, s. 117.
[100] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 117.
[101] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 117.

Gerçekten bugün Giresun kentinin varlığı, gelişmesi ve hayatiyeti için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetlerden biri olması nedeniyle tarım fonksiyonunu, kent fonksiyonlarından biri olarak değerlendirmek gerekir. Çünkü, her ne kadar günümüzde kent içerisinde tarımla uğraşan nüfus azalmışsa da il genelinde yapılan tarımsal faaliyetler, Giresun'daki sanayi ve ticaret gibi kentsel fonksiyonların ortaya çıkmasında çok büyük rol oynadığından dolayı, öncelikle bu konuya değinmenin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Nitekim Giresun, ekonomisi geniş ölçüde tarıma dayalı, faal nüfusun % 70'den fazlasının tarımla uğraştığı bir il yönetim birimidir. Kıyı kesiminde tarımsal aktivite büyük ölçüde topoğrafik şartlar ve iklim özelliklerinin etkisi altındadır. İl topraklarının büyük bir kısmının vadilerle yarılmış olması, eğimin son derece fazla oluşu tarımsal faaliyetleri güçleştirici etki yapar. Ova denilebilecek hemen hemen hiçbir düzlüğe rastlanmaz. Yalnız kıyı kesiminde akarsuların denize döküldüğü yerlerde ovalar varsa da bunlar çok küçük parçalar halinde olup, toplam alanı 1 300 ha. kadardır. Bununla birlikte, her mevsim yağışlı bir iklime sahip olması, ülkenin diğer bölgelerinden farklı bir tarımsal görünüm ortaya çıkmasına yol açmıştır.

İlde, bitkisel üretimde fındık tarımı ilk sırayı, mısır, buğday ve arpa gibi tahılların üretimi de ikinci sırayı almaktadır. Hayvancılık ve ormancılık, bitkisel üretimin ardından gelen tamamlayıcı faaliyetler niteliğindedir.

Bitkisel üretim yapılan alanların hemen hemen yarısından fazlasını, fındık dikim sahaları oluşturmaktadır. Bu da yaklaşık olarak 100 000 hektarlık bir arazi parçasını kaplar. Fındık, ılıman ve nemli iklim bölgelerine uyum sağlamış bir kültür bitkisidir. Yıllık yağış tutarının 750-800 mm ile 1 500 mm'den az olmadığı, kış sıcaklık ortalamalarının da 0 ile 6-7°C dolayında kaldığı, yaz sıcaklık ortalamalarının da 20-25°C'yi pek aşmadığı bölgeler, bu bitkinin tarımı için çok uygun bir doğal yetişme ortamı sağlar. Bu bakımdan, kıyı kuşağından yaklaşık 0-500 m.'lere ve bazı yerlerde 600 m'lere kadar fındık bahçelerini görmek mümkündür[102]. Merkez ilçe, Bulancak, Piraziz, Tirebolu, Keşap ve Espiye fındık üretiminin en yoğun yapıldığı yerlerdir.

Günümüzde Giresun'un ekonomik hayatında, özellikle de bölge ve memleket aşırı ekonomik bağıntılarında, kuşkusuz en büyük pay fındık tarımına düşer. Gerçekten de bugün Türkiye fındık üretiminin önemli bir kısmı bu bölgeden sağlanmaktadır.

Örneğin 1998 yılında ülkemizin fındık üretimi 585 445 ton civarında gerçekleşmiş, bunun da 115 000 tona yakınını Giresun sağlamıştı. Ancak bu üretim miktarlarında, fındık bitkisinin özelliğine bağlı olarak yıllara göre önemli sayılabilecek dalgalanmalar olabilmektedir (Tablo 3.16). Üretilen fındıklar "Giresun Fındığı" diye bilinen ayrı bir tür olup üstün niteliklerinden dolayı dünya pazarlarında çok aranır ve tutulur.

Tablo 3.16. Giresun ve Türkiye'nin Yıllara Göre Fındık Üretimi

Yıllar	1994		1995		1996		1997		1998	
	Üretim	%'si	Üretim	%'si	Üretim	%'si	Üretim	%'si	Üretim	%'si
Giresun	95250	18.33	97000	21.31	80927	17.71	65220	14.25	115025	19.64
Türkiye	519669	100	455185	100	456886	100	457424	100	585445	100

Kaynak: Giresun Ticaret ve Sanayi Odası Ekonomik Rapor 1998-1999'dan.

Fındığın üretim ve ticareti yaklaşık olarak XVIII. yüzyıldan bu yana, önem taşımaktadır. Aynı zamanda Türkiye, gerek fındık bahçeleri arazi büyüklüğü olarak (480 000 ha. dan daha fazla) ve gerekse yıllık kuru kabuklu veya iç fındık üretimi bakımından (400 ile 500 000 ton) eskiden beri dünya birincidir. Her yıl ihraç edilen dünya toplam fındık miktarının % 75 ile % 80'ini ülkemiz gerçekleştirir. Dış ticaret gelirimizin, 1980 öncesinde %15 ile % 20'si fındık ihracatından sağlanırken, bugün bu pay % 8 ile % 10'a kadar düşmüştür[103].

Geçmişte olduğu gibi günümüzde de Giresun, fındık üretimimizin en önemli merkezlerinden biri konumundadır. Ancak, bu ürünün üretiminde geçmişte lider durumundaki il, günümüzde artık bu üstünlüğünü kaybederek Ordu ve son yıllarda büyük bir patlama yapan Sakarya'ya kaptırmış ve üçüncü sıraya düşmüştür.

İlde ekonominin temelini oluşturan fındığın, sosyal hayat üzerindeki önemli etkileri vardır. Gerçekten de fındık tarımı, küçük bir emeğe karşılık her yıl yöre halkına büyük gelir sağlamaktadır. Bu bakımdan, yöre çiftçilerinin başlıca ekonomik güvencesi durumundadır diyebiliriz. Diğer taraftan, bugün kentteki sanayinin önemli bir kısmı fındığa dayalı olarak gelişmiştir. Yine ilgili bölümde daha ayrıntılı belirteceğimiz üzere, kentteki ticaret hayatı da önemli ölçüde bu ürüne bağlıdır.

İklim şartlarının uygun olmaması nedeni ile kıyı kuşağı tahıl tarımına elverişli değildir. Bundan dolayı, ihtiyaç duyulan buğdayın hemen tamamı dışarıdan getirilmektedir. Buna karşılık, ilin iklim ve topoğrafya şartları mısır tarımı için çok

[102] Doğanay, H., 1994, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Atatürk Ü. Yay. No: 767, KKEF Yay. No:39, Ders Kitapları Serisi no:33, Erzurum, s. 171.
[103] Doğanay, H., 1994, a.g.e., s. 179.

uygundur. Bölgede fındık tarımından önce mısır tarımı yoğun bir şekilde yapılıyordu ve önemli bir ihraç maddesiydi. Fakat bugün mısırın yerini fındığın alması, bu ürünün ancak ailelerin kendi ihtiyaçlarını karşılayacak ölçüde yetiştirilmesine ve ekim alanlarının giderek daralmasına yol açmıştır.

Bununla beraber ilde, baklagiller, patates, elma, armut, kiraz, incir ve ceviz gibi çeşitli sebze ve meyvelerin üretimi oldukça yaygındır. Ancak biraz önce de değinildiği üzere, söz konusu ürünler arasında sadece fındık bölge ve ülke aşırı ekonomik bir öneme sahiptir. Gerçi fındık üretiminin yoğun bir şekilde yapılmadığı dönemlerde, Giresun kentinden armut, dut, ceviz, elma ve fasulye önemli ölçüde ihraç olmasına rağmen, günümüzde artık bunların bir önemi kalmamıştır. Eynesil, Tirebolu ve Görele gibi ilçelerde çay tarımının da yapılmasına rağmen, bu ürünün Giresun kentinin gelişiminde pek önemli bir etkisi olmamıştır.

Karadeniz Bölgesi, nem ve yağış şartları bakımından uygun koşullar gösterdiğinden ülkemizin, en sık, en gelişmiş ve en ekonomik ormanları burada yer alır. Türkiye orman arazi varlığının % 26 kadarı bu bölgemizde bulunmaktadır[104]. Giresun da bölgenin orman zenginliği bakımından başta gelen illeri arasındadır. Toplam 239 727 hektar olan orman alanı il topraklarının yaklaşık % 34'ünü kaplamaktadır. Bu orman alanının % 25'i normal kuru alanı, % 24'ü bozuk orman alanı ve % 51'i de çok bozuk orman alanından oluşmaktadır. Bu ormanlar, sarıçam, göknar, ladin ve ardıç gibi iğne yapraklı ağaçlarla kayın, meşe, kestane, gürgen, kızılağaç ve karaağaç gibi yayvan yapraklı ağaç türlerinden oluşmaktadır.

Bölgedeki ormanlardan başta tomruk olmak üzere maden direği, sanayi odunu, kağıtlık odun, lif yonga, yakacak odun ve sırık üretimi yapılmaktadır.

Orman ürünlerini değerlendirmek üzere Giresun kentinde kurulmuş olan en büyük kuruluş SEKA'ya ait Aksu Kağıt Fabrikası'dır. Bunun dışında kentte, birçok kereste ve mobilya atölyesi de vardır.

Genel bir değerlendirme ile bugün Giresun'da ekonomik ve sosyal yaşamı büyük ölçüde fındık tarımı yönlendirmektedir. Kentteki sanayi de tarımsal ürünlerin, özellikle fındığın ve orman ürünlerinin işlenmesine dayanmaktadır.

Yukarıda özetlediğimiz ilin genelindeki bu tarımsal yapıya karşılık, her geçen gün Giresun kentinde tarım sektöründe çalışanların payı azalmaktadır. Ancak diğer

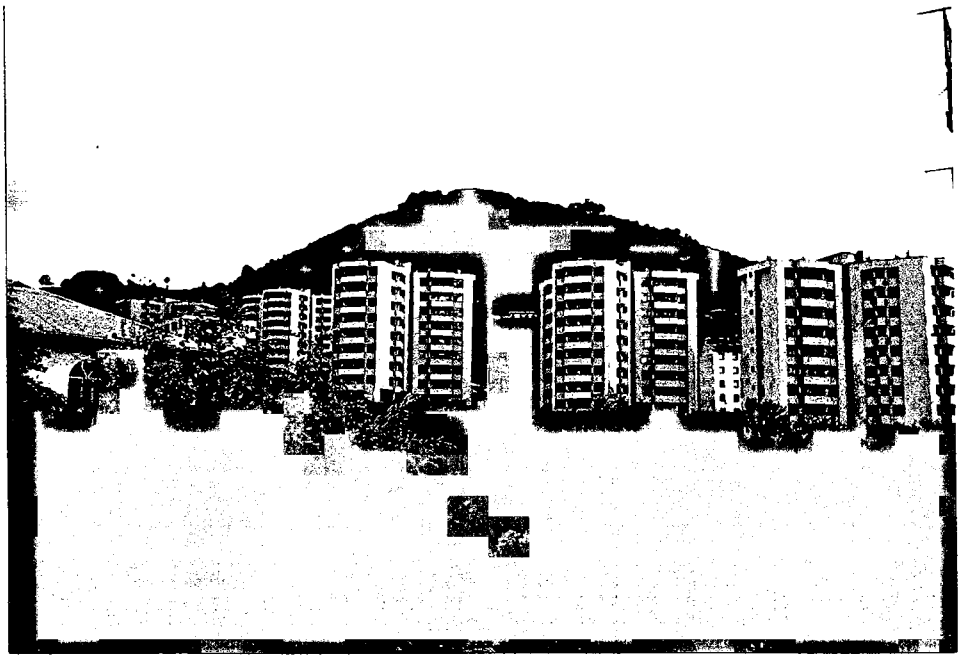
[104] Doğanay, H., 1994, a.g.e., s. 257.

sektörlerde çalışanların bir kısmının tarım toprağı bulunmaktadır. Giresun kentinde faal nüfusun yalnız 500 kişisi, yani % 2.8 kadarı tarım sektöründe çalışırken, ailelerin (hanelerin) % 25.4'ü tarım toprağına sahiptir. Genelde kentte faal nüfus oranı düşük görünmesine karşılık, kentli ailelerin ikinci gelirini fındık oluşturmaktadır. Kentteki ekonomik ve sosyal yaşamda etkinliği gözardı edilemeyecek fındık üretimi, dolaylı olarak faal nüfus oranını etkilemektedir.

Fındık üretimindeki ikinci gelirin yoğun olmasına karşın fındık bahçesi alanların mevsimlik fındık toplama faaliyetleri ve dışarıdan gelen fındık toplama işçileri iş gücüne dahil edilmemektedir. Bunun için, aile gelirine katkıda bulunmasına rağmen, bu faaliyet faal nüfus oranını etkileyememekte ve bu oranın biraz düşük olmasına neden olmaktadır.

Giresun belediye sınırları içinde 1998 yılı itibarıyla yaklaşık 700 hektar tarım arazisi bulunuyordu. Bir bakıma sınırlı tarım toprakları, bu aileler arasında paylaşılmış durumdadır. Tarım işletmelerinin ¾'ü, 20 dekardan küçüktür. Ortalama işletme büyüklükleri ise 28 dekar kadardır. İlin kıyı kuşağında kalan kesiminde olduğu gibi kentte de bitkisel üretim yapılan alanın yarısından fazlasını fındık dikim alanları oluşturur. Bugün kentin Teyyaredüzü, Samanlıkkıranı, Seldeğirmeni, Kayadibi, Aksu gibi kenar mahallelerinin önemli bir kısmı fındık bahçeleri ile kaplıdır. Zaten kentsel gelişim de çok katlı konut yerleşmeleri şeklinde bu fındık bahçelerinin içerisine doğru olmaktadır (Fotoğraf 3.8).

Giresun'da fındığın yanında fazla önemli olmamakla birlikte mısır, baklagil ve sebze tarımı da yapılır. Kentte tahıl tarımı içerisinde anılmaya değer olan, mısır tarımıdır. Mısır genellikle kıyı kesimindeki düzlüklerde, yamaçlarda, fındık ve sebze bahçelerinin kenarlarında ve akarsuların denize döküldüğü yerlerde yetiştirilir. Mısırın, Giresun insanının geleneksel beslenmesinde çok özel bir yeri vardır. Toprakların sınırlılığı ve iklim koşullarının olumsuzluğu nedeniyle buğday ve benzeri tahılları yetiştiremeyen yöre halkı; mısır ile bu açığı kapatmaya çalışır.

Fotoğraf 3.8. Fındık Bahçeleri İçerisinde Gelişen Konut Alanlarından Bir Görünüş.

Kentte, hem baklagil hem de sebze tarımı fazla yaygın değildir. Her ikisi de evlerin bahçesinde ve mısır tarlalarının kenarlarında yapılır. Bunların üretimi genelde pazar için değil, yetiştirenlerin kendi tüketimlerini gidermeye yöneliktir.

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere konunun başında belirttiğimiz "tarıma dayalı kentlere Giresun iyi bir örnek teşkil etmektedir. Çünkü bugün kent, çevresindeki tarım alanlarında üretilen fındık ve orman ürünlerini pazarlayan ve bu pazarlamadan aldığı pay ile yaşamına süreklilik kazandıran bir yerleşme durumundadır diyebiliriz. Çünkü, bugün kentteki en önemli sanayi kuruluşları olan Fiskobirlik Entegre Tesisleri, Seka Aksu Kağıt Fabrikası ve daha birçok irili ufaklı sanayi kuruluşlarının hepsi çevredeki tarım alanlarında üretilen bu ürünlere bağlı olarak kurulmuşlardır. Diğer bir ifade ile her ne kadar tarım fonksiyonunun kent içerisinde direkt etkilerini göremesek de kentteki mevcut sanayi ve ticaret fonksiyonunu önemli ölçüde etkilemiş ve diğer fonksiyonların da gelişmelerine zemin hazırlamış olup, Giresun'un fonksiyonel etki alanının oluşmasına büyük katkı sağlamıştır.

3.3.4.2 Ticaret Fonksiyonu

Ticaret faaliyetleri ve bu faaliyetlere bağlı olarak meydana gelen ticarî fonksiyonlar, kent hayatının en önemli esaslarından birini teşkil etmektedir[105]. Kentlerin tarih boyunca geleneksel fonksiyonlarından biri de belirli bir bölgeye ticarî merkezîlik etmek, yani bölgelerinin tarımsal ürünlerini pazarlamak ve bölgelerine mamul mallar ve kentsel hizmetler satmaktır. Türk kentlerinin büyük bir çoğunluğunda, ticarî ve idarî bölge merkeziliği görevi günümüzde de esas fonksiyondur[106]. Bu nedenle de Giresun kentinin günümüzdeki ticarî hayatına geçmeden önce, bu faaliyetin tarihî gelişimine bir göz atmanın yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Karadeniz ticaretinin bu deniz sahilindeki ülkelerin ürünlerinin sergilendiği bölgesel bir pazar niteliğinden çıkarak dünya ticaretinde önemli bir yer alması, XIII. Yüzyılın ikinci yarısında başlamıştı. Bunda da yöredeki siyasal ve ekonomik gelişmeler kadar, Asya ile Avrupa arasındaki ticaret için yeni ve güvenceli bir yol arama çabaları büyük ölçüde etken olmuştu[107].Bu ticarî faaliyetlerde, Anadolu'nun Karadeniz sahil şeridi üzerinde bulunan ya da onların hinterlandı durumunda olan kentlerin de önemli sayılabilecek bir yeri vardı. Bunlardan en önemlileri ise İstanbul, Amasra, Sinop, Samsun, Fatsa ve Trabzon idi[108]. Her ne kadar daha sonraki yüzyıllarda nispeten önem kazanmaya başlasa da bu kentlere Giresun'u dahil etmek mümkündür. Sahilde bulunan bu kentlerin başlıca ortak özellikleri, Anadolu içlerinden gelen karayollarının Karadeniz'e ulaştığı noktalarda önemli birer ithâlat ve ihracat limanları olmalarıydı[109].

Bilindiği gibi ticaret, her şeyden önce ulaşımı, başka bir ifade ile taşımayı gerektiren bir faaliyettir[110]. Giresun kenti tarihî çağlarda, dış dünya ile olan ilişkisini ancak limanı aracılığıyla kurabiliyordu. Bununla birlikte, bu limanın ticarî aktivitesi pek gelişmiş değildi. Bunda da çeşitli faktörlerin etkisi vardı. Çünkü her hangi bir limanın ticarî aktivitesinin büyük olmasında, kıyı hinterlandının geniş ya da dar olmasının çok büyük etkisi vardır. Kıyı gerisindeki topoğrafya şartları, kıyı ile iç kesimler arasında bağlantı kurulmasını, yani ulaşımı kolaylaştırıcı etki yapıyorsa bu limanın ticarî

---

[105] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 158.
[106] Akçura, T., 1971, *Türkiye'de Şehirleşme ve Bazı Şehir Örnekleri*. Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar, İst. Üniv. Ed. Fak. Coğr. Enst. Ed. Fak. Matbası, İstanbul, s. 192.
[107] Turan,Ş., 1988, *Karadeniz Ticaretinde Anadolu Şehirlerinin Yeri*. Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi, Bildirileri, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Samsun, s. 147.
[108] Turan, S., 1988, a.g.m., s. 148.
[109] Turan, S., 1988, a.g.m., s. 148.
[110] Göney, S., 1977, a.g.e., s. 158.

aktivitesinin daha geniş alanlara ulaşmasına neden olur. Zaten bugünün gelişmiş modern limanları, denize olduğu kadar karaya doğru da ticarî fonksiyon sahalarını genişletmiş ve bu suretle genişlemişlerdir.

Giresun limanının hemen arkasından başlayan ve kıyıya paralel olarak uzanan dağlar, limanın iç kesimlerle olan bağlantısı güçleştirici etkide bulunur. Kıyının hemen gerisinde adeta bir duvar gibi yükselen bu dağlar, kıyı ile ülkenin iç kısımları arasında bağlantı kurulmasında büyük güçlükler çıkarmaktadır. Bilindiği üzere Anadolu, tektonik-topoğrafik özellikler bakımından doğu-batı yönünde ulaştırmayı kolaylaştırmaktadır. Kuzey-güney doğrultusundaki bağlantı, özellikle de geçmiş dönemlerde zayıf kalmıştır. Oldukça yüksek ve engebeli bir ülke olan Türkiye'nin Anadolu bölümü, güneyinde Toros dağları, kuzeyinde Kuzey Anadolu yüksek dağ sıraları ile çevrilmiştir. Bunun bir sonucu olarak da tarih boyunca, Doğu Avrupa ile Akdeniz ve Afrika arasındaki bağlantı, Asya ve Avrupa arasındaki bağlantıya göre son derece zayıf kalmıştır. Gerçekten de Anadolu ana tarihî ticaret yolları veya askerî istilaların genelde doğu-batı yönünde olduğu dikkati çeker[111]. Bu doğal yapının bir sonucu olarak Marmara, Ege ve Güneybatı Anadolu'nun özellikle geri ülkeye bağlantısının kolay olduğu kıyı noktalarında, en eski çağlardan bu yana birçok ticarî liman kurulduğu görülür[112]. Bunun aksine Karadeniz kıyıları, bu doğal yapının bir sonucu olarak büyük ticaret limanlarının yerine, daha ziyade doğal sığınma yerleri yapay olarak korunmuş, küçük ve orta büyüklükteki *yerel limanlar* hakim durumdadır. Gerçi doğal yapının iç kesimlerle bağlantı kurulmasını kolaylaştırdığı yerlerde; Orta Karadeniz bölümünde Samsun, Doğu Karadeniz bölümünde ise Trabzon Limanı gibi oldukça gelişmiş ve uluslararası önem kazanmış limanlar da mevcuttur. Fakat Ereğli, Sinop, İnebolu, Ünye, Ordu ve Rize gibi limanların hemen hepsi ticarî hinterlandları dar, bulundukları bölgenin ithâlat ve ihracatını yapan yerel iskele ve liman durumundadırlar.

Giresun limanı da iç kesimlerle olan ulaşım bağlantısını, özellikle de geçmiş dönemlerde iyi bir şekilde kuramadığından dolayı yerel bir liman olma özelliğinde kalmıştır. Nitekim bu nedenle, Giresun kentinin eski devirlerde, iç kesimlerle bağlantı kurmuş olan Trabzon ve Samsun kentlerinde olduğu gibi, çok faal bir ticarî merkez

---

[111] Doğanay, H., 1994, a.g.e, s. 76-77.
[112] Erol, O. 1991, a.g.m., s. 1-2.

olmadığı görülmektedir. Roma Devri'nde burada basılan paranın[113] bir yüzünde sağ elinde bir mendil, solunda da bir bir çoban değneği bulunan bir keçi adam (Faunes), diğer yüzünde de Maskus Aurelius'un başı vardır. Bu durum kent halkının ancak odun ve koyun ticaretiyle uğraştığını göstermektedir[114].

Çeşitli kaynaklarda, Antik çağda Karesun'un madenleri ile ün yapan ve denizdeki balıklarıyla övülen bir kent olduğundan bahsedilmektedir. Ortaçağ'a doğru Pontus bölgesinde fındık ticaretiyle ön plana çıkan, iç kesimlerdeki Karahisar ile yol bağlantısı olan ve bu kesimin hububatının ve madenlerinin ihraç limanı özelliği kazanan Giresun, Ortaçağ'da dokuma mamulleri ve şap ihracıyla dikkati çeken bir kale-kent durumundaydı. Aynı zamanda VII. ve VIII. yüzyıllarda burada Bizans'a ait resmi bir ticaret bürosu vardı[115].

XVI. yüzyılda kent halkı denizcilik yanında çevredeki bahçelerde ziraatle uğraşıyordu. Vergi gelirleri arasında olan ve ekonomik bir değer taşıdığı anlaşılan başlıca ürünler meyve, ceviz, hububat, soğan, sarımsak, kendir, nar ve üzümdü. Darı ve fındığın ekonomik bir değer kazanması, özellikle bu sonuncu ürünün vergi gelirleri arasında yer alması 1580'lerde olmuştur. Yörenin kendine has üzümlerinden yapılan şıra önemli miktarlarda elde ediliyordu. Deniz nakliyatçılığı ve balıkçılık da ön plandaydı[116]. Kentte küçük gemi ve sandal yapım tezgâhları bulunduğu gibi sıvı içecek, don ve deniz ürünlerinin korunduğu fıçılar, limana gelip giden çeşitli eşyalardan alınan vergiler ile liman gümrüğü gelirleri azımsanmayacak derecedeydi[117]. Bu dönemde Giresun'da bir pazar yerine, bir hana ve kervansaraya, çeşitli dükkânlara sahip bulunmakta, ayrıca kentte üretimi yapılan keten bezi ve diğer dokumaların boyandığı bir boyahane de vardı[118]. Bütün bunlar kentin nispeten canlı bir ticarete sahne olduğunu göstermektedir.

Giresun daha sonraki yüzyıllara doğru bu ticarî etkinliğini daha da arttırarak, bölgede önemli bir ticaret merkezi olmuştur. Bu canlanmanın artmasında limanın çok önemli bir yeri vardı. Giresun limanının 1800'lü yıllarda şap madeninin nakledildiği, önemli bir liman olduğu tespit edilmiştir[119]. İzleyen yıllarda limanın önemi daha da

[113] Emencan, F., 1996, a.g.e., s. 79.
[114] Bıjıskyan, P.M., a.g.e., s. 37.
[115] Emecan, M.F., 1996, a.g.e., s. 80.
[116] Emecan, M.F., 1996, a.g.e. s. 81.
[117] Emecan, M.F., 1989, a.g.m., s. 161.
[118] Emecan, M.F., 1996, a.g.m., s. 81.
[119] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 127.

artarak, kent, çevrede yetişen ürünlerin dış bölgelere ulaştırıldığı bir merkez özelliği kazandı. Nitekim XIX. yüzyılın ikinci yarısında Giresun limanından direkt olarak fındık ihracı yapıldığı belirtilmektedir. Bu ticareti genelde Osmanlı vatandaşı olan gayri müslimler yapmışlardır. Zaten bundan sonraki yıllarda Giresun fındık tarımı ve buna bağlı olarak da fındık ticareti ile ön plana çıkmıştır. Bunda da yabancı ülkelerden gelen talep baş rolü oynamıştır. Yılda 2 ile 3 milyon kilo kadar ihraç edilen fındık, Giresun'daki sosyo-ekonomik hayatın başlıca düzenleyicisi durumunda idi[120].

1890'larda Giresun ticareti hakkında ayrıntılı bilgi veren Cuinet'e göre kentte dört ticaret acentesi faaliyet gösteriyordu[121]. Kentten ihraç edilen mallar fındık, az miktarda fasulye, deri ve balık yağından ibaretti. İthal edilen mallar ile kumaş, hırdavat, buğday boş çuval, deri, tütün, demir, eşya, kireç, ispirtolu içki, çanak, çömlek, petrol, tahta ve tuzdan oluşmaktaydı[122].

1893 yılında haftada beş altı vapur limana uğramaktaydı. 1898'de limana bağlı 42 mavna, 195 küçük gemi ve dört de büyük gemi vardı. 1898-1899'da Giresun limanına 3 165 yelkenli, 140 vapur uğramıştı. Bunların içinde Rus, Almanya, Avusturya, Fransa, İtalya ve Yunan bandıralı vapurlar da mevcuttu. 1901'de kentte Fransa, Avusturya, Rusya, İtalya ve Almanya'ya ait kumpanya acenteleri faaliyet göstermekteydi. Ayrıca yabancı ticaret misyonu da bulunuyordu. İhraç malları arasında özellikle pamuklu dokuma, madeni eşya, bıçak, un, maden (gümüş, bakır) başta geliyordu[123]. İhracatın yapıldığı ülke ve şehirler ise İstanbul, Varna, Rusya, Yunanistan, Mısır, Tuna, Trieste, Marsilya, Liverpool, Londra ve Hamburg'tu. İhracatı gerçekleştiren şirketlerin hepsi yabancı olup; bunlar; Avusturya Loyd, Messagerie Denizyolları, Rus, Mahsowse ve İngiliz şirketleriydi[124].

XX. yüzyılın başlarında Giresun, özellikle iç kesimlerle limanı arasındaki yol bağlantısı nedeniyle oldukça aktif bir ticarî hayata sahne olmuştur. Bakırcılık yanında kilim, aba, şal, peşkir ve tire gibi dokumalar ekonomik bir değere sahipti. Bu hareketli ticaret, kentteki ticarî iş yerlerinin sayısında da büyük artışlar olmasını sağlamıştır. Nitekim 1870 yılında Giresun'da 9 han, 230 dükkân, 42 mağaza, dört boyahane ve iki basmahane mevcuttu. 1871'de 10 han, 84 mağaza, 224 dükkân; 1880'lerde ise 22 han

---

[120] Şemşettin Sami, 1896, Kâmusül Alâm. C. V., İstanbul, s. 3935-3936.
[121] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 128.
[122] Şemşettin Sami, 1896, a.g.e., s. 3936.
[123] Vital Cuinet, 1892, a.g.e.,s. 71.
[124] Emecan, M.F. 1996, a.g.e.,s. 82.

ile 392 dükkân bulunmaktaydı[125]. Giresun kentinde XIX. yüzyılın sonuna doğru dükkân sayısı 500'e, han sayısı da 15'e çıkmış ve ticareti çok canlı bir hale gelmişti[126].

Günümüzde olduğu gibi Osmanlı kentlerinin de hemen hepsinde alış-veriş merkezleri olarak çarşılar ve pazarlar bulunmaktaydı. Aynı zamanda kentin ekonomik canlılığının da bir göstergesi olan çarşılar çeşitli dükkânlar ve hanlardan oluşmaktaydı. Özellikle çarşılarda haftada bir gün pazar kurularak yöre halkının birbirleriyle alış-veriş etmeleri sağlanmıştır[127]. Giresun'da da en önemli ürünü olan fındık için bir pazar oluşturulmuş ve "Fındık Pazarı" olarak adlandırılmıştı. Diğer taraftan kentte özellikle yöre halkının ürünlerini pazarlamak ve ihtiyaçlarını karşılamak üzere pazartesi günleri pazar kurulmaktaydı[128].

Birinci Dünya Savaşı'nın Giresun kentindeki ticarî hayatı önemli ölçüde etkilediği şüphesizdir. Ancak Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte, savaş sonrasında ekonomik hayatın yavaş yavaş eski haline gelmeye başladığı görülür. Nitekim bu yıllarda kentte toplam 1 219 kadar ticarî iş yeri bulunuyordu (Tablo 3.17). Bu da ticarî hayatın canlanmaya başlamasının bir göstergesidir.

Cumhuriyetin ilk yıllarında da kentteki ticarî faaliyetlerin gelişmesinde, limanın çok önemli etkisi olmuştur. Bunun nedeni ise daha önce de belirttiğimiz gibi 1950'den önceleri sahil karayolunda bugünkü sürekliliğin bulunmadığı, yaklaşık olarak aynı güzergâhı izlemesine karşın Ordu-Fatsa, Keşap-Eynesil arasında ve daha birçok kıyı kesiminde büyüklü küçüklü topoğrafik engellerin bulunmasıydı. Bu bakımdan Doğu Karadeniz vadi içi kırsal yerleşme kümelerinin 1950 ve önceleri dış dünyaya açılması ancak denizyolu ile olmuştur. Vadilerin kıyıya ulaştığı kesimde gelişmiş küçük kasabalar ve kentler vadi içi kırsal yerleşme gruplarının dış aleme açılmasında iskele fonksiyonu görmüşlerdir. Nitekim Giresun Limanı bu dönemlerde İç Anadolu'nun bir iskelesi durumunda iken, çevreden ve kervanlarla iç kesimlerden gelen yük ve yolcu, vapur ve diğer deniz taşıtları ile İstanbul ve başka yerlere gitmek için Giresun Limanı'nı kullanmak zorunda idi. Özellikle de iç kesimlerde yer alan ve zengin maden yataklarına sahip olan Şebinkarahisar, uzun bir zaman süresince bir çok ticarî fonksiyonunu bu liman sayesinde yürütebiliyordu. Dolayısıyla da bu dönemde limandan ihraç edilen mallar da büyük bir çeşitlilik arz ediyordu (Tablo 3.18).

---

[125] Şemsettin Sami, 1896, a.g.e.,s. 3936.
[126] Şemsettin Sami, 1896, a.g.e.,s. 3935.
[127] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 137.

Tablo 3.17. Giresun Kentinde Ticarî İş Yerleri Sayısı (1933).

İşyeri Türü	İşyeri Sayısı	İşyeri Türü	İşyeri Sayısı
Sıva ve boyacı	12	Eczane	3
Kunduracı	10	Banka	3
Çapulacı	10	Sebzeci	13
Değirmen	2	Kasap	11
Lokanta	5	Gazino ve Kahve	91
Marangoz	10	Bakkal	89
Dülger	10	Sinema	1
Camcı	10	Tiyatro	1
Saatçi	10	Matbaa	1
Tenekeci	9	Mağaza	861
Bakırcı	5	Otel	5
Demirci	3	Han	11
Fırın	25	Hamam	4
Bıçakcı	2	Tabakhane	1
Mezbaha	1	TOPLAM	1 219

Kaynak: Giresun Ticaret ve Sanayi Odası (1923-1933).

Tablo 3.18. 1926-1927-1928-1929-1930-1931-1932 Yıllarında Giresun Limanından İstanbul ve Başka Yerlere Giden Başlıca Mallar.

Malın Türü	Miktar (kg)	Kıymeti (TL)
Av Derisi	425	11054
Armut	8405	725
Balık Yağı	352056	35092
Bal Mumu	38327	28657
Bal	1995	1464
Bağırsak	10357	7445
Balık	11455	3115
Ceviz İçi	203335	109490
Kabuklu Ceviz	415084	77346
Elma	359389	14942
Fasulye	560960	125920
Ham Deri	180833	127361
Hurda Bakır	61946	32034
Tavuk	700 (Adet)	208
Tahta ve Kereste	285125	11675
Yumurta	1772685	687095
Koza	11567	15586
Dut Kurusu	25080	5350
Yün	20929	17431
Sade Yağ	100475	87598
TOPLAM		1400085

Kaynak: Giresun Ticaret ve Sanayi Odası (1923-1933).

[128] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 137-140.

Tablo 3.18'de belirttiğimiz bu ürünlerden ziyade, bu dönemde limandan ihraç edilen en önemli ürün fındık idi. Zaten bu tarihlerden sonra da bu ürün, kentteki ticarî hayatın başlıca düzenleyicisi olmaya başlamıştır. Nitekim 1927 ile 1933 yılları arasındaki istatistiklere baktığımızda, oldukça fazla miktarda fındığın denizyolu ile yurt içi ve yurt dışına gönderildiği dikkati çeker (Tablo 3.19).

Yurt dışına gönderilen iç ve kabuklu fındığın miktarı, yurt içine gönderilenden çok daha fazla idi. 1931 ile 1932 yılları arasında Giresun Limanı'ndan yurt içine gönderilen iç fındık 89 630 kg, kabuklu fındık ise 852881 kg kadardı. Yurt dışına gönderilen iç ve kabuklu fındığın miktarı ise zaman zaman 7 ile 8 milyon kg'ı buluyordu. Bu dönemde fındık ihracatı daha çok Almanya, Belçika, Danimarka, İngiltere, İtalya, Fransa ve ABD gibi ülkelere yönelikti. Bu ülkelerden başka az da olsa daha birçok ülkeye de fındık ihracatı söz konusuydu[129].

Tablo 3.19. 1927-1933 Yılları Arasında Giresun Limanı'ndan Yurt İçi ve Yurt Dışına Gönderilen İç ve Kabuklu Fındığın Miktar ve Kıymeti.

	İç Fındık		Kabuklu Fındık	
Yıllar	Miktar(Kg)	Kıymet (TL)	Miktar (Kg)	Kıymet (TL)
1927-1928	10 566 550	7 561 075	3 218 174	1 035 957
1928-1929	3 513 997	2 658 390	1 031 242	349 220
1929-1930	461 496	778 232	261 176	127 250
1930-1931	8 384 942	4 985 122	3 231 384	815 244
1931-1932	3 532 496	1 979 678	852 881	236 178
1932-1933	6 066 714	1 969 144	3 050 018	468 256

Kaynak: Giresun Ticaret ve Sanayi Odası (1923-1933).

Bu dönemlerde Giresun kentindeki ticarî hayat liman sayesinde nispeten canlı olmuştur. Ancak izleyen yıllarda dünya da baş gösteren ekonomik bunalım ve ardından patlak veren II. Dünya Savaşı, tüm Türkiye'yi olduğu gibi Giresun'u da etkilemiş ve ticarî hayatta bir duraklama hatta gerileme olmuştur. Nitekim bu dönemde, kentten kırsal kesime olan göçler bunun en önemli göstergesidir.

Giresun'da ticarî fonksiyonun, özellikle 1950'lerden sonra giderek gelişmeye başladığını söyleyebiliriz. Bunun nedeni ise bu yıllardan itibaren önem kazanmaya başlayan birçok gelişmelerin ve de kentleşmenin doğrudan doğruya ya da dolaylı olarak ticaret fonksiyonun gelişmesini teşvik etmiş olmasının bir sonucudur. Daha önce de açıkladığımız üzere, bu gelişmelerden en önemlisi 1950'lerde Karadeniz sahil yolunun

[129] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1933, a.g.e., s. 276-279.

yapılması ve böylelikle kentin karayolu vasıtasıyla da dış dünya ile ilişki kurmasıdır. Diğer taraftan aynı yıllarda fındığın dış pazar ilişkilerinin güçlenmesi, 1959 yılında limanın modern bir şekilde yapılıp hizmete geçirilmesi ve 1960'ların sonundan itibaren bölgeyi kalkındırmaya yönelik olarak Seka Aksu Kağıt Fabrikası ve Fiskobirlik Entegre Tesisleri gibi önemli sayılabilecek sanayi kuruluşlarının kurulması, kentin ticarî hayatını olumlu yönde etkilediği kuşkusuzdur. Bütün bu gelişmelere ve kent nüfusunun da artmasına bağlı olarak Giresun'da imalat, perakende, toptan ve hizmetlere ait ticarî iş yerlerinin sayısal olarak arttığı bir gerçektir. Nitekim, 1959 yılında yapılan İmar Planı araştırmalarına göre kentte 356 iş yeri ve 56 ihtisas kolu tespit edilmişti. 1980'li yıllara gelindiğinde ise 837 iş yeri ve 79 iş kolunun yanı sıra, (Tablo 3.20) özel hizmetlerde 19 iş kolunu kapsayan 222 iş yeri ve küçük sanatlarda 21 iş kolunu kapsayan 188 iş yeri bulunmaktaydı. Böylece bu yıllarda toplam 119 iş kolu ve 1 247 iş yeri mevcuttu. Hem iş yeri sayısındaki hem de ihtisaslaşmadaki artış, 1980'li yıllara gelindiğinde kentteki ticaret sektörünün önemli bir gelişme gösterdiğinin delilidir.

Giresun kentindeki ticarî iş yerleri sayısındaki artış 1980'li yıllarda da sürmüştür. Ancak bu yılların en dikkat çekici özelliği, Giresun Limanı'ndan transit ticaretin yapılmasıydı.

Giresun Limanı, hizmete girdiği 1959 yılından 1982 yılına kadar hemen daima kapasitesinin altında çalışmış ve sürekli olarak zarar etmiştir. Nedeni ise limanın, iç kesimlerle bağlantısının kurulamayışıdır. Nihayet 1983 Mayıs ayından itibaren transit taşımacılığa açılan Giresun Limanı, İran transit ticareti nedeniyle iş kapasitesinde, 1982-1983-1984 ve 1985 yılları ağustos ayları itibariyle % 70 ile % 90 oranında bir artış olmuştur. Bunun bir sonucu olarak da limanın, 2,5 yıl gibi kısa bir süreyle yüksek bir kârla çalıştığı tespit edilmiştir. Ancak transit ticaret 1985 Ağustos ayından itibaren düşüş göstererek, 1986 yılının ilk ayından ve devam eden ikinci ayında yok denecek kadar azalmıştır. Bu tarihlerden sonra transit taşımacılık bazı yıllarda çok az miktarda yapılmış, bazı yıllar ise hiç yapılmamıştır. Nitekim 1992 yılından sonra da tamamen durmuştur. Bunun da en büyük nedeni, bu tarihlerin İran-Irak savaşının sonlarına rastlaması ve aynı zamanda Irak'ın Kuveyt'i işgâli ile başlayan savaşın başlangıcı olmasıdır. Bu savaşlar Trabzon ve Giresun limanları ile bağlantılı olarak yapılan Türkiye-İran ve Türkiye-Irak transit taşımacılığının, Trabzon'dan yapılanın durma noktasına, Giresun'dan yapılanın ise tamamen durmasına neden olmuştur. Bilindiği

üzere zaten, Giresun Limanı'ndan yapılan transit taşımacılık, gelen malların Trabzon Limanı'nın kapasitesini aştığı zamanlar mümkün olmaktadır. 1987 yılından itibaren gelen birkaç gemi de bütün acentelerin Trabzon'da bulunması ve Trabzon, Hopa ve İran arasındaki mesafenin göz önünde bulundurulması nedeniyle, anılan limanlarımıza kaymıştır.

Tablo 3.20. Giresun Kenti'nde Ticarî İş Yerleri Sayısı (1980).

İş Yeri Türü	İşyeri Sayısı	İşyeri Türü	İşyeri Sayısı	İş Yeri Türü	İşyeri Sayısı
Toptan Ticaret		Kırtasiye	11	Şemsiyeci	1
Top. Bakkaliye	21	Saatçi	9	Dikimevi	1
Perakende Ticaret		Lastik Satış	9	Ciltçi	1
Bakkal	105	İplikçi	8	Anahtarcı	1
Manav	38	Parfümcü	7	Yatakçı	1
Fırın	17	Radyocu	7	Muşambacı	1
Kasap	13	Tuhafiyeci	6	Soba Satış	1
Pastahane	10	Ev Aletleri	10	Sepetçi	1
Fındıkçı	8	Kuyumcu	6	Bisikletçi	1
Balıkçı	7	Akücü	6	Kağıtçı	1
Kuru yemişçi	4	Tesisat Malz.	5	Ütücü	1
Peynirci	4	Hurdacı	5	Gözlükçü	1
Zahireci	3	Plakçı	5	TOPLAM	645
Dondurmacı	2	Camcı	4	**Genel Hizmet**	
Köfteci	2	Gömlekçi	3	Terzi	42
Yumurtacı	1	Yorgancı	3	Berber	41
Tuzcu	1	Pantoloncu	3	Bayi	21
Pideci	1	Kalorifer Malz.	2	Eczane	17
Manifatura	61	Halıcı	2	Boyacı	9
Ayakkabıcı	59	Odun Satış	2	Kuaför	7
Mobilya	24	Ozolit Fotok.	2	Kuru Temizleme	4
Züccaciye	24	Sazcı	2	Tabelacı	1
İnş. Malz.	22	Somya Satış	2	Spor Malz.	1
Oto Yedek	21	Çantacı	2	Banka	14
Konfeksiyon	20	Havlucu	2	Toplam	157
Elektrik Malz.	19	Oyuncak	2		
Yüncü	19	Eskici	2	**Genel Toplam**	**837**
Büfe	12	Çorapçı	1		
Hırdavat	9	Fotoğrafçı	12		

Kaynak: 1985 Giresun Belediyesi İmar Planı Raporu (s. 42-43)'dan.

Bütün bunlar da gösteriyor ki Giresun Limanı'nın yüksek bir kârla çalışabilmesi ve kentin ticarî hayatına daha fazla yarar sağlayabilmesi, ancak transit ticaretin geliştirilmesi ile mümkün olabilir. Bunun da, kenti iç kesimlere bağlayan yolların

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

yapılması ile mümkün olacağı kanaatindeyiz. Çünkü transit taşımacılık döviz gelirleri ve istihdam olanakları açısından sağladığı yararlarla, bulunduğu bölgeye büyük bir ticarî canlılık getirmektedir. Karadeniz'de Trabzon ve Samsun, Akdeniz'de Mersin ve İskenderun limanlarından yoğun bir şekilde yapılan transit taşımacılığın bulundukları kentlere getirmiş olduğu ticarî canlılık bunun bir göstergesidir.

Bugün Giresun'da tarımsal ürünlerden, özellikle de fındıktan elde edilen kazanç ticaret hayatında bir canlılık oluşturmaktadır. Bunun sonucunda da kentte, hem ticarî iş yeri sayısında hem de çalışanlar sayısında günden güne bir artış olmaktadır. Nitekim 1980'lerde ticaret sektöründe çalışanların sayısı 2 032, iş yeri sayısı ise 1 247 kadardı. 1996 yılına gelindiğinde kentteki ticarî iş yeri sayısı 2 852'yi çalışanlar sayısı ise 6 000'i bulmuştur (Tablo 3.21). Dolayısıyla faal nüfusun % 34'ünün çalıştığı bu sektörde, geçmiş yıllara oranla hızlı bir çeşitlenme ve sayısal bir büyüme yaşanmaktadır. Bu nedenle ticaret fonksiyonu kent fonksiyonları arasında birinci durumdadır. Kentte, 1 607 iş yerinin (123 iş kolu) yanı sıra özel hizmetlerde 60 iş kolunu kapsayan 968 iş yeri ve küçük sanatlarda 39 iş kolunu kapsayan 142 iş yeri bulunmaktadır. Böylece, Giresun kentinde toplam 222 iş kolu ve 2 717 iş yeri mevcuttur. Bu iş yerlerinin büyük bir çoğunluğu ise 1960'lı yıllardan sonra açılmaya başlanmıştır (Tablo 3.22). Diğer taraftan iş kolu açısından ticaret ve hizmetler sektörünün oldukça uzmanlaşma gösterdiği ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.21. Giresun Kentinde Ticarî İş Yeri ve Çalışanlar Sayısı.

Ticarî İşl. Grupları	Ticarî İşl. Adedi	%'si	Çalışan Sayısı	%'si
Toptan ticaret	97	3.4	166	2.8
Gıda maddeleri	380	13.3	713	12.0
Büro ve Mes. Hiz.	968	33.9	2660	44.9
Diğer Hizmetler	1117	39.2	1786	30.1
Konaklama Eğl.	23	0.8	60	1.0
Bankalar	13	0.5	197	3.3
Depolama	112	4	-	-
Küçük Sanatlar	142	5	351	5.9
TOPLAM	2852	100.00	5933	100.00

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı (1998).

Perakende ticaret (Tablo 3.22'de gıda maddeleri ve diğer hizmetleri kapsar) kapsamındaki iş yerleri (fırın, bakkal, manav, manifatura, züccaciye, konfeksiyon, ayakkabı, halı, mobilya, kırtasiye, kuyumcu, dayanıklı tüketim malları ve benzeri) ile çeşitli meslekleri temsil eden iş yerleri (terzi, marangoz, demirci, muhasebeci, avukat,

mühendislik-müşavirlik büroları, tamirciler, kuaför, fotoğrafçı vb.), ticarî işletmelerin büyük çoğunluğunu oluşturlar (%86.4). Bu iş yerleri merkez mahalleler başta olmak üzere kentin bütün mahallelerine dağılmış durumdadır.

Tablo 3.22. Giresun Kenti'ndeki Ticarî İşletme Gruplarının Açılış Tarihleri.

Ticarî İşletme Grupları	Açılış Tarihleri (%)				
	-1950	1950-1960	1960-1970	1970-1975	1975+
Toptan Ticaret	-	19.04	28.57	33.34	19.04
Gıda Maddeleri	4.17	15.74	26.85	32.4	20.84
Büro ve Mes. Hizmetler	1.72	1.74	13.93	55.68	26.96
Diğer Hizmetler	4.44	7.5	22.19	36.51	29.35
Konaklama-Eğlence	9.34	6.54	21.49	39.25	23.38
Bankalar	7.14	21.43	21.43	42.85	7.14
Depolar	-	-	-	-	-
Küçük Sanatlar	-	-	-	-	-

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı (1998)

Fındık alım satımı dışında toptan ticaret kentte fazla bir gelişme göstermemiştir. Ancak pek fazla olmasa da fındık haricinde yaş sebze ve meyve, bakkaliye, zahire, manifatura, kereste, inşaat malzemesi ve benzeri gibi toptancılık faaliyeti de yapılmaktadır. Bunların toplam sayısı 97 kadardır. Gerek toptancıların gerekse de gıda maddeleri ve diğer hizmetlerde, malın temin edildiği ve satıldığı yerler Tablo 3.23'te gösterilmiştir. Tablodan da anlaşılacağı üzere bu ticarî iş yerleri, malların çoğunluğunu kent dışından temin ederken, pazarlamayı da hemen tamamen Giresun'un içine yapmaktadır.

Tablo 3.23. Giresun Kenti'nde Ticarî İşletme Gruplarının Malları Temin Ettiği ve Satışını Yaptığı Yerler.

Ticarî İşletme Grupları	Malın Temin Edildiği Yer %			Malın Satış Yeri %		
	Kent	Bölge	Yurt İçi	Kent	Köy	Diğer
Toptan Ticaret	33.34	-	66.66	100	-	-
Gıda Maddeleri	83.3	0.47	16.2	98.61	-	1.29
Büro ve Mes. Hiz.	14.78	-	4.34	22.62	0.86	4.34
Diğer Hizmetler	28.15	0.18	71.62	100	-	7.34
Konaklama-Eğlence	100	-	-	100	-	-
Bankalar	-	-	-	-	-	-
Depolar	-	-	-	-	-	-
Küçük Sanatlar	-	-	-	-	-	-

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı (1998).

Ticarî iş yerlerinin genel dağılımı incelendiğinde, genel olarak eski Trabzon yolu olan ve belediye binasının yanından başlayıp hastahaneler yol ayrımına kadar yaklaşık

1.5 km. uzunluğunda ve 10 metre genişliğindeki Gazi caddesinde yoğunlaşmıştır. (Fotoğraf 3.9) Daha sonra Gazi Caddesi'ne bağlı Fatih, Cemal Gürsel, Fevzi Paşa, Alparslan, Osman Ağa gibi caddelerde ve yeni açılan 17 metre en kesit yolun (İnönü Bulvarı) etrafında gelişmiştir. Bunun sonucunda ticaret; kentin mevcut dokusunun içlerine doğru yoğunlaşmasının sonucunda, ikinci derecede ticaret merkezleri meydana gelmektedir. Batıda Çıtlakkale ve Teyyaredüzü mahalleleri ile doğuda Gemiler Çekeği ve Aksu mahallelerinde gelişen ticaret ikinci dereceden merkezleri oluşturmaktadır. Diğer taraftan sahil karayolu boyunca gelişen çok katlı konutların alt katlarında birçok ticarî iş yerleri açılmıştır. Bunlar perakende ticaretten çok ulaşımla ilgili otobüs yazıhaneleri, oto galerisi, market, büfe ve lokanta gibi iş yerlerinden oluşmaktadır.

Ticarî iş yerleri tam olmasa da fonksiyonları açısından bir ölçüde gruplaşma görülmektedir. Bakırcılar, oto tamircileri, manifaturacılar, manavlar, kasaplar, kuyumcular ve benzeri iş yerleri belirli ölçüde toplu halde bulunmaktadırlar. Merkezdeki ticaret İnönü Bulvarı'nın açılmasıyla bu yol kenarına da sıçramış ve merkezin yükünü biraz da olsun azaltmıştır.

Fotoğraf 3.9. Giresun Kenti'nde Ticarî Faaliyetlerin En Yoğun Olduğu Gazi Caddesinden Bir Görünüş.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Giresun'daki ticaret mahallî ölçüde hizmet etmektedir. Tek katlı eski ticarî iş yerlerinin yerini günümüzde artık pasajlar ve işhanları almaya başlamıştır. Nitekim Hacı Miktad Mahallesi'nde 6, Nizamiye Mahallesi'nde 5, Sultan Selim Mahallesi'nde 9 ve Kapu Mahallesi'nde 5 olmak üzere kentte toplam 25 işhanı mevcuttur. Bunun yanında kentin değişik yerlerinde 10 kadar da pasaj bulunmaktadır.

Şirketleşmenin giderek geliştiği kentte 775 kadar şirket bulunmaktadır. Bunların 70'i anonim şirket ve 705'i de limitet şirkettir. Kuşkusuz bu şirketler iş hacminin büyüklüğü ve ticarî faaliyetlerinin şekil değişimini ortaya koymaktadır.

Ticareti destekleyen ve "kenti dışarıya bağlayan faaliyetler" şeklinde nitelenen ve kent dışında bulunan sahalardaki ihtiyaçlarla yakından ilgili olan bankacılık, köy ve kent ilişkilerinin gelişiminde önemli rol oynar[130]. Giresun'da ilk banka şubesi 1889'da Ziraat Bankası tarafından açılmıştır. Bunu 1925'te hizmete giren İş Bankası şubesi izlemiştir. 1963'te il genelindeki 13 banka şubesinin dördü merkezde bulunuyordu.

1970'li yıllarda kentin fındık ve fındık ürünlerine dayalı geleneksel sanayisine, orman ve hayvan ürünlerine dayalı sanayilerin eklenmesi, ticarî hayatı canlandırmış, bu da bankacılık faaliyetlerinin gelişmesini beraberinde getirmiştir. 1980'de kentteki banka şubesinin sayısı 15'i aşmıştı. Günümüzde ise bu sayı 13 kadardır.

Kentteki ticarî hayatı canlandıran önemli etmenlerden bir tanesi de kıyı ticaretidir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla ortaya çıkan Bağımsız Devletler Topluluğu ve özellikle Türk Cumhuriyetleriyle olan kapıların açılması sonucunda, bu ülkelerden gelen-giden vatandaşların ziyaretleri ticarete dönüşmüş olmaları ile yörede önemli ölçüde ihracat yapan firmalar kurulmuş ve bu da kentten yapılan ihracat potansiyelinde önemli artışlar meydana getirmiştir. Diğer taraftan kentte bu ülkelerden gelen malların satışının yapıldığı ve 36 adet yerli satıcı dükkânının bulunduğu bir pazar yeri de mevcuttur.

Giresun'da ticaretin canlanmasını sağlayan önemli unsurlardan bir diğeri de kentin değişik semtlerinde, bir kısmı daimî, bir kısmı haftalık olmak üzere kurulan pazar yerleridir. Pazar genelde kırsal kesimde üretilen tarım ürünleri, canlı hayvan ve el sanatı ürünlerinin kent nüfusuna sunulduğu bir organizasyon olarak değerlendirilebilir. Günümüzde kentte, Hacı Miktad Mahallesi'nde eski Cin Ahmed Mezarlığı boşaltılarak

[130] Karaboran, H., 1898, a.g.m., s. 93.

pazar yeri haline getirilmiş olup, bu alan pazartesi ve cuma günleri açık pazar olarak kullanılmaktadır. Bir diğeri de Gemiler Çekeği Mahallesi'nde Sütlaç deresinde eski elektrik santralinin olduğu yerde cumartesi günleri kurulan haftalık pazardır. Bu pazarlara, Giresun ilinin hemen bütün ilçe ve köylerinden ortalama 200 ile 250 civarında satıcı gelmektedir. Pazarlanan mallar ise, daha çok sebze ve meyve, kuruyemiş, tuhafiye, züccaciye ve ayakkabı gibi perakende satılan ürünler oluşturmaktadır. Bu haftalık olarak kurulan açık pazarlar çoğunlukla kent ve yakın çevresindeki köy yerleşmelerinin çeşitli ihtiyaçlarını temin etmeye yönelik olarak hizmet vermektedir. Ancak bu pazarların kurulmuş oldukları yerdeki alanların yetersiz olması nedeni ile satıcılar cadde ve sokak aralarını da işgal etmektedirler. Bu durum da kentin bu kesimlerinde uygunsuz görüntüler ile trafiği aksatmak gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkarmaktadır (Fotoğraf 3.10). Mevcut pazar yerine yeni bir iş merkezinin yapılması, bu durumu daha da güçleştirmiştir.

Bunlardan başka kentte, daimî olarak kurulan pazar yerleri de vardır. Nitekim Şeyh Keramettin Mahallesi'nde Laçin Sokak ve Yeni Sokak'ta 41 adet belediye dükkânı bulunmaktadır. Hacı Hüseyin Mahallesi Fevzi Paşa Caddesi Sokakbaşı altında yarı kapalı daimî pazar yeri ile Hacı Miktad Mahallesi Alparslan Caddesi'nde belediyeye ait ve yaklaşık olarak 20-25 kadar balıkçının bulunduğu balık pazarı vardır.

Fotoğraf 3.10. Kentte Uygun Yer Olmadığından Dolayı Cadde ve Sokak Aralarına Kurulan Açık Pazar Yerinden Bir Görünüş.

Diğer taraftan kentte, belki de Doğu Karadeniz kent yerleşmelerine özgü bir özellik olarak değerlendirebileceğimiz ve yörede *kadınlar pazarı* diye adlandırılan (bu adın verilmesindeki neden pazara sunulan ürünlerin hemen tamamını kadınların satmasıdır) pazar yerlerinin kurulmasıdır. Giresun'da biri Şeyh Keramettin Mahallesi'ndeki daimî kadınlar pazarı ve diğeri de saz geçidindeki haftalık pazar olmak üzere iki adet kadınlar pazarı vardır. Bu pazarlarda, kentin yakın çevresindeki köy yerleşmelerinde üretilen karalahana, fasulye, marul, incir, elma gibi çeşitli sebze ve meyve ile süt, yoğurt, yumurta, tereyağı ve çökelek gibi hayvansal ürünler kentteki halkın ihtiyacını karşılamaya yönelik olarak pazarlanmaktadır.

Giresun'da belirli yerde kurulan bir hayvan pazarı yoktur. Ancak cuma ve pazartesi günleri kurulan hayvan pazarı bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Aksu şenliklerinin yapıldığı alanda, diğeri Batlama deresi kenarındadır. Aksu Mahallesi'nde Aksu deresi kenarında et kombinası tarafından modern hayvan pazarı inşa edilmişse de bugüne kadar hizmete açılmamıştır. Diğer taraftan kentte odun pazarı mevcut değildir.

Bu pazarlara önem kazandıran husus, kırsal kesimde üretilmeyen ve bölge dışından kente getirilen ürünlerin kırsal kesim nüfusuna sunulmasıdır. Bütün bu ticarî aktivitenin ortaya çıkardığı değişik boyutlu iki farklı etki bölgesi vardır. Birincisi, kırsal alanda üretilen mal ve hizmetlerin toplandığı bir etki (çekim) alanı, ikinci ise kırsal kesime yönelik ihtiyaçların uzak merkezlerden getirilerek kırsal kesime doğru gelişen dağıtım bölgesidir. Pazarın çekim gücü mesafe ile ters orantılı olarak değişmektedir. Gerçekten de kente uzakta kurulan köylerden pazara katılım daha sınırlı iken yakın köy yerleşmelerinden katılım daha yoğun ve hemen hemen günübirlik geliş-gidişler şeklindedir.

Bugün Giresun kenti ticarî faaliyetler bakımından pek aktif değildir. Ticarî faaliyetler genelde yöre ve dar bölge ticareti karakterindedir. Kentin ilçeleri ile ticarî ilişkileri oldukça zayıftır. Buluncak ekonomik yönden oldukça gelişmiş olduğundan, büyük kentlerle ticarî ilişki kurmuş durumdadır. Espiye, Tirebolu, Görele ve Eynesil ilçeleri daha ziyade Trabzon ile ticarî ilişki içerisine girmişlerdir. Alucra ve Şebinkarahisar ilçeleri ile Giresun kenti arasında ulaşım bağlantısı, ancak yakın zamanlarda iyi sayılabilecek bir düzeye getirilebilmiştir. Bu ilçeler ile kent arasındaki ulaşımın yakın zamana kadar iyi bir şekilde sağlanamamış olması, adı geçen iki ilçeyi Sivas ili ile ticarî ilişki kurmaya zorlamıştır. Fakat Giresun-Şebinkarahisar yolunun

iyileştirilmesine bağlı olarak, Giresun ile bu iki ilçe arasındaki ticaret oldukça gelişmiş ve daha da gelişeceği tahmin edilmektedir. Keşap ve Dereli ilçeleri kent ile ticarî ilişkisi en fazla olan ilçelerdir.

Bunun dışında sınırlı düzeyde de olsa ülke çapında gerçekleşen ticaret ve uluslararası ticaretten de bahsedebiliriz. Nitekim kent ülke genelinde çok çeşitli iller ile ticarî ilişkide bulunsa da bu ilişki İstanbul, Samsun, Trabzon Adana, Antalya, Mersin, Ankara, Karabük, Çorum, Amasya ve Ordu il ve ilçeleriyle çok daha güçlüdür. Kente İstanbul'dan her çeşit ticarî eşya, Samsun'dan her çeşit yiyecek maddeleri ve sebze, Trabzon'dan genellikle giyim ve inşaat malzemesi (çimento), Adana, Antalya ve Mersin'den sebze ve meyve, Karabük'ten inşaat demiri, Çorum'dan tuğla, kiremit ve un, Amasya'dan şeker getirmekte; Ordu ili ile de daha ziyade fındık ve inşaat malzemesi (çimento) alış-verişi yapılmaktadır.

Giresun, her ne kadar ticarî aktivitesi fazla gelişmemiş olsa da bir liman kentidir. Dolayısıyla da bu limandaki ticarî faaliyetlerden ve bunun kent üzerindeki etkilerinden kısaca bahsetmek gerekir. Çünkü, kentin özellikle uluslararası ticaretinin gelişmesinde limanın büyük katkısı vardır.

1959 yılında faaliyete geçen Giresun Limanı'nın, genel olarak yükleme-boşaltma kapasitesi 300 000 ton kadardır. Limana aynı anda en fazla 4 000 tonluk üç adet gemi yanaşabilmektedir. Bu gemilerin bir adedî yolcu rıhtımına, iki adedî ise şilep rıhtımına yanaşmaktadır.

Giresun Limanı'nın yük taşımacılığı işlevi, ulusal ve uluslararası olmak üzere ikiye ayrılır. Ulusal yük taşımacılığında, yüklemeden çok boşaltmanın yapıldığı bir liman özelliği taşımaktadır. Boşaltması yapılan yükler arasında akaryakıt, inşaat malzemesi (demir, çimento, kireç, kum, tuğla), kömür, buğday, selüloz, sigara, suni gübre ve tomruk gibi maddeler yer almaktadır. Yüklenen yükün önemli bir kısmını fındık, barit, çinko-kurşun oluşturmaktadır. Ulusal yük taşımacılığında 100 000 ton/yıl yük hacmine dahi ulaşılamamaktadır.

Uluslararası yük taşımacılığında ise genel olarak, ihracat ithâlattan daha fazladır. Eskiden beri limandan ihraç edilen ürünlerin başında fındık gelir. Ancak son yıllarda karayolu taşımacılığının gelişmesine bağlı olarak bu ürünün limandan ihracatı hiç denecek kadar azalmıştır. İhracatı yapılan diğer ürünler ise barit, çinko-kurşun ve çeşitli gıda maddeleridir. Limandan gerçekleştirilen ihracatın hemen hemen tamamına yakın

bir kısmını bu ürünler oluşturmaktadır. Yıllık ihracat miktarı 60-70 bin tonu bazen aşmaktadır. Yıllık ithâlat miktarı ise 50 bin tonu bulmamaktadır ve bu değerle ihracatın gerisinde gelmektedir. İthal edilen ürünler yıldan yıla kentin ihtiyacına göre değişmekle birlikte, genellikle kentin büyük sanayi kuruluşlarından biri olan SEKA-Aksu Kağıt Fabrikası için Avrupa ülkelerinden getirilen kimyevi maddeler ile Rusya, Finlandiya ve Kanada gibi ülkelerden getirilen kereste, tomruk, selüloz gibi maddeler önemli yer tutmaktadır. Yine çeşitli ülkelerden suni gübre, makine araç ve gereçleri,buğday, kömür ve demir gibi çok çeşitli malların da ithâlatı söz konusudur. Yani her yıl, kentin ihtiyaç duyduğu malların ithâlatı gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle de ithâlata bazı yıllar fazla bazı yıllar az yapılmakta, bu da ithâlatta dalgalanmalara yol açmaktadır.

Giresun Limanı, gerek ulusal gerekse de uluslararası yük taşımacılığında, ülkemizin hem genel hem de özel amaçlı limanları arasında, önemli bir yere sahip değildir. Gerek yıllık yükleme-boşaltma kapasitesinin düşüklüğü ve gerekse limana uğrayan gemi sayısının yılda 200'e dahi çıkmaması bunun bir göstergesidir.

Giresun Limanı gerek kent ve yakın çevresindeki sanayi, ticaret ve balıkçılık faaliyetlerini etkileyerek, gerekse bir kısım iş gücüne istihdam olanakları hazırlayarak, çevrenin ekonomik hayatına önemli katkılarda bulunmaktadır. Özellikle de fındık gibi ticarî değeri yüksek ve bölgenin ekonomik hayatında birinci derece yeri olan bir ürünün denizaşırı ülkelere ihracatında büyük rol oynar. Fakat bunun yanında, ülke ekonomisine önemli sayılabilecek bir katkısı yoktur. Türkiye limanlarından indirilen-bindirilen yükün ancak %0.2'lik bir kısmını oluşturmaktadır. Bu da oldukça küçük bir paydır.

Giresun Limanı bugün, mevcut olan 300 bin tonluk kapasitesinin dahi oldukça altında çalışmaktadır (Tablo 3.24). Yıllık yükleme-boşaltma miktarı 200 bin tona dahi çıkmamaktadır. Bunda da en büyük etken, sahil karayolunun yapılması ile birlikte karayolu nakliyatçılığının gelişmiş olmasıdır. Diğer taraftan, kenti iç kesimlere bağlayan karayollarının modern bir şekilde yapılamamış olması, limanın ticarî aktivitesinin az olmasına neden olmuştur. Bunlara ek olarak doğuda Trabzon kenti ve ticarî aktivitesi gelişmiş bir limanın bulunması, batıda ise Ordu ve özellikle de Samsun gibi ticarî aktivitesi gelişmiş bir liman kentinin bulunması, Giresun limanını hinterlandını sınırlandırmıştır. Bütün bu nedenlere bağlı olarak liman daha çok yakın çevresine hizmet veren bir *yerel liman* özelliği taşımaktadır[131]. Ancak, limanı bu

[131] Bekdemir, Ü., 1996, a.g.tez, s.70-87.

durumdan kurtarmak için çeşitli çabalar harcanmaktadır. Nitekim 1994 yılında yatırım programına alınan Giresun Limanı tevsiatı ile ana mendireğin 220 metre uzatılması, liman içine ilave rıhtım ve saha genişlemesi, rıhtımların önlerindeki sığlıkların taranması ve böylece liman kapasitesinin 2 500 000 ton/yılla yükseltilmesi planlanmıştır.

Ancak, 20 Şubat 1999 tarihînde meydana gelen afet sonrası, limana ait 850 metre uzunluğundaki büyük mendireğin 3/2'lik kısmı tamamen yıkılmıştır. Mendireğin arkasındaki dolgu taşlar dalgalardan uzun yıllar etkilenerek dayanıksız hale geldiği gibi mendireğin arka kısımlarındaki boşalan yerlere takviye yapılmaması ve bakımsız kalması sonucu ne yazık ki bugünkü durum ortaya çıkmıştır. Mendireğin orta kısmındaki denizle sıfırlanmış olan yıkık yerin geçici olarak acilen doldurularak dalgalara kapatılması ve tamamının da en kısa sürede yapılması limanın emniyeti ve geleceği açısından zorunlu olduğu kadar kentteki ticarî faaliyetler için de oldukça önemlidir.

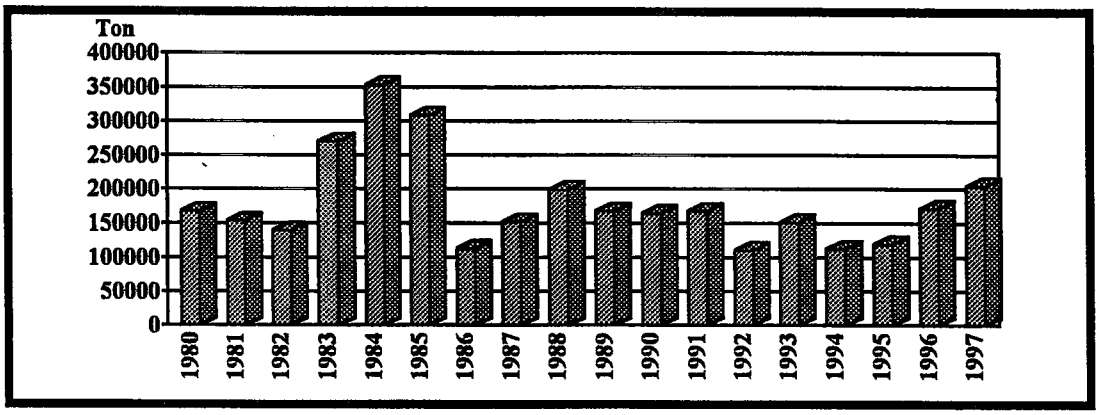
Tablo 3.24. Giresun Limanından Yapılan Yükleme ve Boşaltma (Kabotaj-İthâlat-İhracat) Yıllara Göre Toplam Değeri (1980-1997).

Yıllar	Yükleme-Boşaltma Miktarı (Ton) (Kabotaj-İhr.-İth)	Yıllar	Yükleme-Boşaltma Miktarı (Ton) (Kabotaj-İth.-İhr.)
1980	167 542	1989	167 463
1981	153 509	1990	164 505
1982	139 573	1991	167 386
1983	269 629	1992	110 254
1984	352 742	1993	150 987
1985	307 908	1994	112 740
1986	113 128	1995	119 791
1987	151 693	1996	171 804
1988	198 741	1997	203 903

Kaynak: Giresun Limanı İşletme Müdürlüğü.

Genel bir değerlendirme ile Giresun'un ticaret hayatına yıllardan beri, iklim ve doğal yapının yönlendirdiği tarımsal üretim ve buna bağlı olarak oluşan tarıma dayalı imalat sanayi egemen olmuştur. Yörede yıllardır halkın uğraşı ve geçim kaynağı olan Giresun fındığı işlenerek iç ve dış pazarlara istenilen kalitede hazırlanması kentte kurulu bulunan modern tesislerde yapılmaktadır. Fındık ticaretinin yapıldığı ülkeler arasında Avrupa ülkeleri başta gelmektedir. Fındık tarımının yapılması, mahsulün elde edilmesi, satılabilecek hale getirilmesi ve bu aşamaları gerçekleştirecek tesisler

kurulması Giresun halkı için büyük iş imkanı sağlamaktadır. Dünya pazarlarında tanınmış olan Giresun fındığı geçmiş yıllarda natürel olarak ihraç edilirken, bugün için kentte kurulu bulunan modern tesislerde işlenerek kavrulmuş, kıyılmış, beyazlatılmış, un ve püre haline getirilmiş halde alıcıların isteklerine göre ihraç edilmektedir. Bu tarzda hazırlanmış olan ürünler dünya pazarlarında daha çok rağbet görmektedir.

Şekil 3.1. Giresun Limanı'ndan Yapılan Yükleme ve Boşaltma (Kabotaj-İthalat-İhracat) Yıllara Göre Toplam Değeri (1980-1997).

Fındık üretimi yanında ayrıca, işletmeciliği geçmiş yıllara dayanan kurşun konsantresi ve barit madeni de önem arz etmektedir. Üretilen madenler liman aracılığıyla dış ülkelere ihraç edilerek döviz girdisi sağlanmaktadır.

Öte yandan Giresun'da kereste ve ağaç parke üretimi de yapılmakta, Seka Aksu Gazete Kağıdı Fabrikası'ndan pazar bulundukça önemli miktarlarda ihracat yapılmaktadır.

Giresun'da üretilen ve işlenen malların pazarlanması çeşitli ülkelere yapılmakla birlikte, özellikle fındık, daha ziyade gıda sanayinin gelişmiş olduğu Almanya, İtalya, Fransa, İngiltere, İsviçre, Avusturya, Belçika, Danimarka, Rusya Federasyonu ve Hollanda gibi Avrupa ülkeleri ile ABD'ye yapılmaktadır (Tablo 3.25). Giresun'dan yapılan fındık ihracatı yıllara göre ortalama 15 ile 40-45 bin ton arasında değişmektedir (Tablo 3.26). Türkiye'nin yıllık ortalama ihracatının 150 ile 200 bin ton arasında değiştiği düşünülürse, bunun yaklaşık her yıl % 20 ile 25'i Giresun ili tarafından gerçekleştirilmektedir.

Giresun'un BDT ve Türk Cumhuriyetlerine yakın olması temel gıda maddeleri ihracatında önemli artışlar meydana getirmiştir. Diğer taraftan ilde çıkarılan kurşun konsantresi Bulgaristan'a, barit madeni ise talep oldukça çeşitli ülkelere ihraç

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

edilmektedir. Nitekim 1998 yılında Giresin Limanı'ndan 18 631 933 kg barit, 304 500 kg bentonit ve 13644000 kg da çinko-kurşun ihraç edilmiştir[132]. Fındık ve madenlerden başka, buğday unu, gazete kâğıdı, kiremit, gofret, bisküvi, inşaat malzemesi, fotoğraf kağıdı, çeşitli sebzeler, margarin ve çuval dikme makinesi başlıca ihraç mallarıdır.

Tablo 3.25. 1997-1998 Yılları Ülkeler İtibariyle Giresun İli Fındık İhracatı.

1997		1998	
Ülke Adı	**Miktarı (Kg)**	**Ülke Adı**	**Miktarı (Kg)**
İtalya	15 344 764	İtalya	13 951 400
Almanya	9 231 179	Almanya	9 130 186
Fransa	4 242 268	Fransa	7 377 630
Hollanda	3 202 344	Hollanda	3 089 844
ABD	1 654 840	ABD	1 272 310
Rusya Federasyonu	932 180	Brezilya	1 086 555
İsviçre	845 968	Çek Cumhuriyeti	1 050 004
Çek Cumhuriyeti	547 180	İspanya	758 934
Diğerleri	3 808 952	Diğerleri	5 310 895
Toplam	39 808 775	Toplam	43 027 758

Kaynak: Giresun Sanayi ve Ticaret Odası Ekonomik Rapor (1999).

Tablo 3.26. Yıllara Göre Giresun'da Yapılan Fındık İhracatı ve Sağlanan Gelir Miktarı

Yıllar	Miktarı (Ton)	Gelir (Bin Dolar)
1990	21 351	59 796
1991	16 375	43 811
1992	17 629	42 301
1993	39 083	113 082
1994	37 111	131 116
1995	52 665	158 357
1996	37 515	116 755
1997	39 808	180 067
1998	43 027	183 463

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Odası Ekonomik Rapor.

Giresun gümrüğünden yapılan ithâlatın dağılımına bakıldığında ise ithal kalemlerinin ağırlıklı olarak; ekmeklik buğday, gübre, çam, meşe, kayın ve kestane tomruğu, fındık işleme tesisi makine aksamı ve parçaları, jüt çuval, kimyasal maddeler ve kıymık giderme sistemi gibi makine aksamı ve parçalarından oluştuğu görülmektedir. Nitekim 1998 yılında Giresun limanından 100 252 525 buğday, 30 270

[132] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1999, Ekonomik Rapor. S. 44-45.

160 kg kömür, 5 998 860 kg tomruk, 2 547 490 kg odun, 164 000 kg kereste ve 5 781 838 kg gübre ithâlatı gerçekleştirilmiştir[133].

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Giresun'da nispeten canlı bir ticarî hayatın olduğu anlaşılır. Ancak Giresun Limanı'na çok daha fazla işlerlik kazandırılması ve kente yönelik sanayi yatırımlarının arttırılması durumunda, Giresun'daki ticarî hayatın çok daha canlı olacağı kanaatindeyiz.

3.3.4.3. Sanayi Fonksiyonu

Giresun'da sanayinin kuruluş ve gelişmesi Türkiye'deki sanayinin ülke geneline yayılmasından itibaren ortaya çıktığı görülür. Giresun imalat sanayi, ilin tarımsal ve doğal ürünlerinin işlenmesi temelinde gelişmiştir. İlin gerek tarım, gerek ticaret hayatında temel ürün olan fındığın sanayide de çok önemli bir yeri vardır. Cumhuriyet öncesinde ilin en önemli imalat dalı olan fındık kırma sanayi, Cumhuriyet Dönemi'nde de büyüyerek ve çeşitlenerek sürmüştür. Fındık kırma ve işleme sanayi ve başka küçük imalat kolları dışında, 1970'lere değin ilde gerek özel sektörde, gerek kamu sektöründe büyük yatırımlar pek olmamıştır. 1970'lerin ilk yıllarında başlayarak, yörenin önemli bir doğal kaynağı olan ormanlardan yararlanılarak kağıt, yonga levha ve kalem sanayilerinin kurulması, il imalat sanayinde önemli gelişmelere yol açmıştır.

Giresun'un 1972'de kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınmasıyla sağlanan teşviklerin yatırımları hızlandırıcı etkisi sınırlı düzeyde kalmış, il sanayine yatırımlar daha çok devlet kuruluşları ve kooperatif işletmelerince yapılmıştır. Bunların da büyük bir çoğunluğu Giresun kentinde toplanmıştır.

Kentlerin çevreye verdiği önemli hizmetlerin başında kentsel kesimlerde yoğunlaşan sanayi hizmetleri ve faaliyetleri gelmektedir. Pekçok kentte olduğu gibi Giresun'da da sanayi yerel nitelikli olarak gelişmeye başlamıştır. Bunu Giresun sanayisinin Cumhuriyet'in ilk yıllarında ve daha önceki tarihlerine baktığımızda açıkça görmek mümkündür. Bu dönemlerde kent sanayi günümüzde olduğu gibi ilin en önemli tarımsal ürünü olan fındığa dayalı olarak gelişmiştir. Fındıktan başka değirmen, kaynakçı, bakırcı, hızarcı, kuyumculuk, gibi çeşitli dallarda atölye tipi sanayinin de yapıldığı bilinmektedir. Nitekim 1869 tarihli Trabzon Vilayeti Salnâmesi'nde Giresun'da sadece bakırcılık ve kuyumculuk sanatından bahsedilmiş ve imal edilen

[133] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1999, Ekonomik Rapor, s. 44-45.

maddelerin kaza dahilinde satıldığı belirtilmiştir[134]. 1870 ve 1871 yıllarına ait salnamaye göre Giresun'da pamuk, tire ve ketenden yılda 3-4 bin adet peşkirin imal edilerek bunların büyük bir kısmının Giresun'da, birazının da İstanbul'a pazarlandığı ve ayrıca, yılda 1 000 top kadar da kara keten bezi üretilerek Şebinkarahisar ve Sivas taraflarına gönderildiği belirtilmektedir[135]. Bu dönemde yörede boyahane, 2 basmahane ve 10 şayakhane vardı. Dokumacılığın dışında yörede sanayi gelişmemişti.

1890'larda Giresun hakkında ayrıntılı bilgi veren Cuinet sanayinin önemsiz olduğunu, bununla birlikte kuyumculuk, dokumacılık, marangozluk ile demir ve bakır işlemeciliğinin olduğundan bahseder. Aynı zamanda Giresun kazasında 15 değirmen ve 193 fırın olduğunu da yazmaktadır[136].

Cumhuriyetin ilk yıllarında Giresun'da sanayi faaliyeti, ilin en önemli tarımsal ürünü olan fındığın işlenmesine dayanmaktaydı. İl ve çevresindeki nüfusun çok büyük bir kısmı geçimini fındık üretiminden ve ürünün işlenmesinden sağlamaktaydı. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere ilde fındık üretimi çok eski tarihlere dayanmakta, XIV., XV. yüzyıllardan beri bölgede fındık üretimi ve dış satımı yapıldığı bilinmektedir. Dış satım daha çok iç fındık şeklinde gerçekleştirildiğinden, fındık kırma sanayi o zamanlarda gelişmeye başlamıştır. 1905'e kadar kırılan fındık, daha çok el değirmenlerinde ve çarklı değirmenlerde kırılmış, sonraları ise fındık ihracatçılarınca kurulan fabrikalarda işlenmeye başlanmıştır[137].

Cumhuriyet öncesi yıllarda üreticinin satışa sunduğu fındıkların müşterisi *Hayriye Tacirleri* denilen yerli kırıcı ve üretici tüccarlarla, bazı yabancı firmalardı. Hayriye tacirleri, fındığı ya kabuklu olarak ya da iç fındık halinde tüccar ve ihracatçı firmalara satarlardı. Çoğunlukla yabancılara ait olan bu firmalar, ihracatı dış pazarın talebine göre gerçekleştirirlerdi[138]. Bu firmaların en önemlilerinin adları daha önceki bölümlerde belirtilmiştir.

Bu yıllarda Giresun'da fındık tüccarlarına ait 30 adet fındık kırma fabrikası vardı. Bu fabrikalardan 10 tanesi motorla, 20 tanesi ise kol gücü ile çalışmaktaydı. Bir fabrikada ortalama 15 kadın çalışmaktaydı ve dolayısıyla 400-500 kadar kadın işçi

---

[134] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 128.
[135] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 128.
[136] Vital Cuinet, 1892, a.g.e., s. 71.
[137] Yurt Ansiklopedisi, 1982, s. 3147.
[138] Yurt Ansiklopedisi, 1982, s. 3147.

geçimini bu fabrikalardan temin etmekte idi[139]. Birinci Dünya Savaşı yıllarında bu fabrikalarda tâsirhane denilen ve fındık yağı çıkarılan bölümler de mevcuttu. Tatlı fındıktan yemeklik yağ, acı fındıktan ise çürük adı verilen aydınlatmada kullanılan bir çeşit yağ çıkarılıyordu. Fakat fındık yağı pahalıya mal olduğu için savaş sonrası tâsirhanelerin çoğu kapanmıştı. Mevcut olan birkaç tanesi de yemeklik yağ değil, çürük fındıktan sabunluk yağ çıkarmaya başladılar. Sabunluk yağ İstanbul'a gönderilmekteydi. Cumhuriyet sonrası Giresun'da fındık yağından sabun imal eden imalathaneler de kurulmuştur[140].

Fındık işleme dışında Giresun'da sanayi yok gibi idi. Ancak, 1924-1925 yılları içerisinde rakı imalathanelerinin bir anda mantar gibi çoğaldığı görülür. Buna bağlı olarak da ilde ve kentte birçok rakı fabrikası kurulmuştu. Kumyalı Rakı Fabrikası, Gazlar Mevki Rakı Fabrikası, Şebinkarahisar yolu üzerinde bulunan Neşe-i Hayat Rakı Fabrikası bunlardan bazıları idi[141].

Giresun'da Birinci Dünya Savaşı'ndan önce bir boya fabrikası vardı. Bu fabrika Sivas'a kadar bu civarın dokumacılarının kullanacakları ipliği boyuyordu. Kentte birçok da el tezgahı vardı. Bunlar dayanıklı ve ucuz ürünler üretirlerdi. Savaş boyunca bakımsızlığı uğrayan ve nihayet ortadan kalkan boya fabrikası, aynı zamanda bu el tezgâhlarının da sönmesine neden oldu. Aynı yıllarda Tamzara dokuması oldukça meşhur idi ve burada 100 kadar dokuma tezgâhı bulunuyordu[142]. Zamanla bu tezgahların sayısı azalmış ve 1960'lı yıllarda da pazara yönelerek eski özgünlüğünü büyük ölçüde yitirmiştir.

Bunların dışında kentte birkaç tane balık yağı imalathanesi de mevcuttu. Bu imalathanelerde üretilen balık miktarı 10 ile 20 bin kg arasında değişmekteydi[143].

Daha önce de ifade ettiğimiz üzere ilde, sanayi faaliyeti esas olarak fındık kırma işlemine dayanmaktaydı. Bu durumu 1927 sanayi sayımı sonuçlarında görmek mümkündür. 1927'de ilde 1 536 işçi çalıştıran 409 işletmeden 1 164 işçi çalıştıran 230 tanesi, tarıma dayalı sanayide faaliyet göstermekteydi. Bunların da büyük bir çoğunluğu fındık kırma fabrikası ve atölyelerinden oluşmaktaydı. Nitekim bu dönemlerde Giresun

---

[139] Sarısaman, S., 1996, a.g.m., s. 103.
[140] Sarısaman, S., 1996, a.g.m., s. 103.
[141] Sarısaman, S., 1996, a.g.m., s. 103.
[142] Sanayi ve Ticaret Odası, 1933, a.g.e, s. 267-274.
[143] Sanayi ve Ticaret Odası, 1933, a.g.e., s. 259.

kentinde 51 fındık kırma fabrikası vardı[144]. Ancak bunların büyük bir çoğunluğu atölye tipinde idi ve çalıştırdıkları işçi sayısı da 2 ile 10 arasında değişmekteydi.

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1955-1960'lı yıllara kadar gerek yabancı ve yerli ihracatçı firmalara, gerekse 1931'den sonra İş Limitet Şirketi'nce kurulup, işletilen fındık kırma fabrikaları, ilin o yıllardaki sanayi faaliyetinin temelini oluşturduğunu söyleyebiliriz.

İlde ilk kamu kuruluşu 1959 yılında üretime geçen Tirebolu Çay Fabrikası'dır. 1964'te ildeki bu tek devlet kuruluşu ile birlikte 10'dan işçi çalıştıran ve çoğu fındık kırma fabrikaları olan 12 özel kuruluşta, 262 işçi çalışmaktaydı. Aynı yılda Giresun kentinde 17 adet fındık fabrikası vardı. Bunlardan başka fabrika ve atölye karakterinde bakır çekm.e fabrikası, döküm atölyesi, marangoz fabrika ve atölyeleri mevcuttu. Küçük sanatlar da kentin çeşitli yerlerinde dağınık durumda bulunmaktaydı[145].

Fındık fabrikaları genellikle sahilde ve liman civarında bulunmaktaydı. Bunlardan başka Saydos, Hacı Hüseyin, Gemiler Çekeği ve Trabzon yolu (bugünkü Gazi Caddesi) boyunca da fabrikalar mevcuttu. Özellikle bu sonuncular evlerden bozma olduklarından tamamen uygunsuz ve meskun saha içerisinde bulunduklarından zararlı durumda idiler. Bu fabrikaların çoğu mazotlu çalışıyor ve işçilerin hemen tamamı da kadınlardan oluşuyordu[146]. Bunun nedeni ise kadınların hem fındık seçme işini daha iyi yapmaları, hem de daha az ücretle çalışıyor olmalarıydı.

Giresun'da gerçek anlamda sanayileşme hareketinin 1970'den itibaren başladığını söyleyebiliriz. İlin en önemli sanayi kuruluşları da bu tarihten itibaren kurulmaya başlamıştır. Nitekim kamu kuruluşlarının en büyüğü olan ve 1970'te işletmeye açılan Seka Aksu Kağıt Fabrikası'nın kurulmasından sonra il imalat sanayinde başlayan gelişme süreci, 1970'lerde ardı ardına kurulan yeni tesislerle sürmüştür. Büyük bir çoğunluğu kamu kuruluşları ve kooperatif işletmelerince kurulan bu tesisler sırasıyla, Süt Endüstrisi Kurumu'na ait Peynir ve Tereyağı Fabrikası, Köy-Koop'a ait Yonga Levha Fabrikası, Adel Kalemcilik Lata Fabrikası ve Fiskobirlik Entegre Fındık İşleme Tesisleri'dir. Bu tesislerin hepsinin Giresun kentine kurulması sanayi kesiminde çalışan nüfusun da artmasına neden olmuş ve dolayısıyla 1980 yılında bu kesimde çalışan nüfus 2 512'ye, sektörler içerisindeki oranı ise % 18.9'a çıkmıştır.

---

[144] Sanayi ve Ticaret Odası, 1933, a.g.e., s. 289.
[145] Giresun Belediyesi, İmar Planı 1964, s. 30.
[146] Giresun Belediyesi, İmar Planı 1964, s. 30.

Giresun kentine 1990 yılından itibaren özel kesim ve kooperatif işletmelerince birçok yatırım yapılmıştır. Ancak bunların en önemlisi Giresun'a bir Organize Sanayi Bölgesi'nin oluşturulması çabasıdır.

Giresun ilinde halen faal bir Organize Sanayi Bölgesi yoktur. Alt yapısı devam etmekte olan Organize Sanayi Bölgesi'nin kurulacağı iki parsel halindeki 70 hektar büyüklüğündeki arazi Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden İl Özel İdaresi Müdürlüğü'nce 1995 yılında kamulaştırılmıştır. 1996 yılında yapılan etüd-proje mühendislik hizmetleri ihalesi sonunda altyapı projeleri 1997 yılında tamamlanmıştır. Elektrik ve yol kaplaması hariç olmak üzere altyapı ihalesi 2 Aralık 1997 tarihinde yapılmış ve Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca onaylanmıştır. Bölgede 5 500 m². ile 12 000 m². arasında değişen büyüklüklerde toplam 48 adet sanayi parseli ve 8 servis parseli bulunmaktadır. Bu servis parselleri; yönetim merkezi, teknik altyapı, ticaret merkezi, çıraklık eğitim merkezi, kültür merkezi, sağlık merkezi, arıtma tesisleri ve sportif alanlardan oluşmaktadır. Bölgede parsel talebi oldukça fazla olup, talepler Müteşebbis Teşekkül Başkanlığı'nca değerlendirildikten sonra parsel tahsislerine başlanacaktır. Mevcut müracaatların % 25'i il dışından, % 75'i ilden yapılmıştır. Yapılan müracaatlarda ilk sırayı 8 müracaatla tekstil sektörü almıştır. Bunu 5 müracaatla fındık işleme, 5 müracaatla orman ürünleri, 3'er müracaatla gıda ve yem sektörü, 2'şer müracaatla hazır mutfak, plastik eşya, mobilya, PVC pencere, ısıcam ve ayakkabı sektörü ve birer müracaatla balık ürünleri, çelik yapı, deterjana yönelik kimya sanayi, lastik kaplama, ambalaj, mutfak eşyası, sıhhî tesisat ve inşaat malzemesi, karton kâğıt, makine, çay işleme, demir-çelik, elektrik malzemeleri ve sac profil sektörü takip etmektedir[147].

Giresun kent merkezine 7 km., sahil karayoluna 3 km., yapılmakta olan Ordu-Giresun havaalanına 30 km., Trabzon Havaalanına 130 km., açılmak üzere olan Tirebolu-Torul karayoluna 40 km., mesafede bulunan Giresun Organize Sanayi Bölgesi kent ve çevresinin gelişimine çok büyük katkılarda bulunacaktır.

Sanayi yatırımlarını özendirmek, tarımsal alanların sanayide kullanımını en aza indirmek suretiyle sanayiciler için gerekli her türlü teknik ve genel hizmetlerin sağlandığı, planlı bir alanda toplanarak birbirleriyle iş birliği halinde üretim yapabilecek orta ve küçük işletmelerin fabrika binaları içerisinde toplanmasını sağlama Organize Sanayi Bölgeleri'nin amacıdır. Bu amaç, çerçevesinde kurulan Giresun Organize Sanayi

Bölgesi yatırımcılara vereceği teknik hizmetlerin yanı sıra, yatırımları özendirmek üzere hazırlanan kararnameler ile yatırımları teşvik edici birçok imkana sahip bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi, Giresun'un Kalkınmada Birinci Derecede Öncelikli Yöre Kapsamında bulunmasıdır. Bu sayede yapılacak yatırımlarda; yatırımları teşvik fonundan kredi, gümrük vergisi ve fon istisnası, yatırım indirimi, makine ve teçhizat alımında KDV desteği, vergi resim ve harç istisnası gibi destek unsurları uygulanmaktadır[148].

Yakın gelecekte bitirilmesi düşünülen Karadeniz sahil yolunun devreye girmesi ve Tirebolu-Torul karayolu ile Giresun ve dolayısıyla Giresun Limanı GAP'a açılacaktır. Samsun, Ordu ve Trabzon Organize Sanayi Bölgesi inşaatları bitirilerek tahsislere başlanmıştır. Bu illere Giresun ve Rize de ilave olunduğunda, büyük bir sanayi kuşağı ortaya çıkacaktır. Karadeniz Bölgesi Orta Asya Cumhuriyetlerine ve Kafkas Bölgesine yakınlığı nedeniyle önemli bir konuma sahip durumdadır. Bu nedenlerle henüz arsa tahsisi yapılmayan GOSB önemli bir avantajlara sahip bulunmaktadır.

Giresun'da mevcut sanayinin özelliklerine baktığımızda, 30'dan fazla 10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran işletme bulunduğu, bunun yanında 440 kadar da motorlu araç tamir ve bakım atölyeleri ile doğrama ve kereste atölyelerinin çoğunlukta olduğu atölye tipi sanayi dükkânlarının bulunduğu görülür. Mevcut sanayinin kamu ve özel sektöre dağılımına baktığımızda kent ve yakın çevresinde 10 kişiden fazla iş gücü çalıştıran bir kamu kuruluşu olmasına karşılık, 29 işletme özel sektöre aittir. Kentteki tek kamu kuruluşu olan Seka Aksu Kağıt Fabrikası da özelleştirme kapsamına alınmıştır. Bu durumun da gerçekleşmesi halinde, kentteki bütün büyük sanayi kuruluşları, özel sektöre ait olmuş olacaktır.

Kentteki mevcut 30 adet 10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran sanayi kuruluşlarında, 1999 yılı itibariyle toplam 3 235 kadar işçi çalışmaktaydı. Bu işletmelerde çalışanların %12.9'u (417 kişi), kentin tek kamu kuruluşu olan Seka-Aksu Kağıt Fabrikası'nda çalışmaktaydı. Geriye kalan % 87.1'lik kısım, yani 2 818 kişi ise özel sektöre ait 29 sanayi tesisinde çalışmaktaydı (Tablo 3.27 Şekil 3.2).

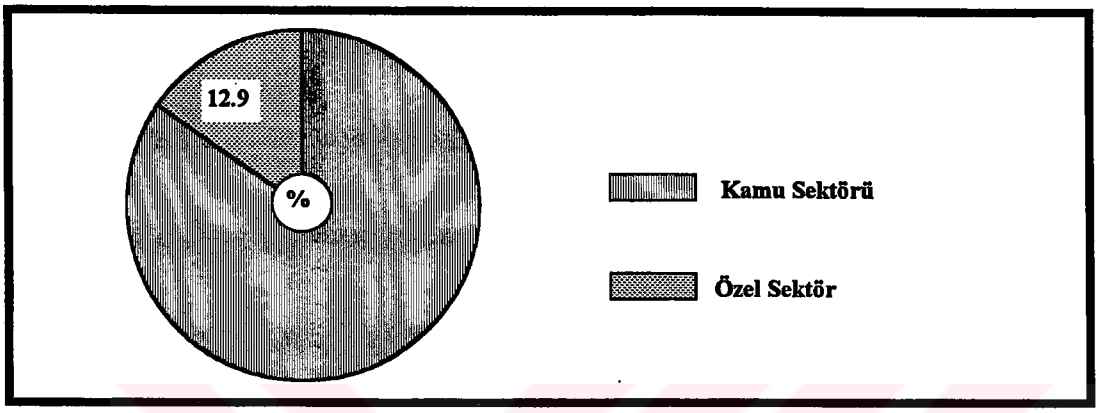
---

[147] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası 1998, Yerel Ekonomik Gelişme Programı Öneri Aşamasına İlişkin Rapor, Ankara, s. 64-65.
[148] Giresun Ticaret ve Sanayi Odası, 1998, a.g.r., s.64-65.

Tablo 3.27. Giresun'da Sanayi İş Yeri Mülkiyet Durumu (1999) ve İş Gücü (10 kişi +)

KAMU			ÖZEL		
İş Yeri Sayısı	İş Yeri Gücü	%'si	İş Yeri Sayısı	İş Gücü Sayısı	%'si
1	417	12.9	29	2 818	87.1

Kaynak: Sanayi ve Ticaret Odası 1999 Ekonomik Raporu ve Araştırma Sahasında Yapılan Sayım ve Anket Çalışmaları Sonucu.

Şekil 3.2. Giresun'daki Sanayi kuruluşlarına Kamu ve Özel Sektöre Göre Oranı (1999).

Giresun'daki tüm sanayi iş yerleri dikkate alındığında, bunların sayısı, 30 adet 10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran ve 440 tane de 10'dan daha az iş gücü çalıştıran olmak üzere toplam 470 kadardır. Bütün bu sanayi işyerlerinden sadece bir tanesi kamuya aittir. Diğerlerinin tamamı özel sektöre aittir.

Giresun'daki sanayi işyerlerinin büyük bir kısmı, iş gücü kapasitesi çok düşük olan iş yerleridir. Nitekim yukarıda söz konusu edilen 470 adet iş yerinin, toplam iş gücü sayısı olan 4 744 iş gücünün, 3 235'i, yani % 68 kadarı 10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran 30 adet iş yerinde çalışırken, % 32'si veya 1 509'u da, 10 kişiden az iş gücü çalıştıran ve sayısı 440 kadar olan iş yerlerinde faaliyet gösteriyordu. Anlaşılmaktadır ki, 10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran iş yerlerinin ortalama işçi sayısı büyüklüğü 107.8 kişiyi bulurken; bu kriterden daha az çalıştıranlarda söz konusu ortalama 3.5 kişiyi bulmakta idi. Biraz kapasiteli gibi gözüken 30 sanayi iş yerlerinin de aslında pek kapasiteli olmadığı anlaşılmaktadır. Nitekim bunlardan 10 ile 100 kişi arasında çalıştıranların sayısı 23, 101 ile 250 arasında 4, 251-500 arasında 1 ve 500'den fazla çalıştıran ise 2 adet kadardı. Giresun'da 1 000'den fazla iş gücü çalıştıran sanayi kuruluşu yoktur (Tablo 3.28). Faaliyete geçtiği ilk yıllarda Seka 1 000'den fazla işçi çalıştırırken artık bu kapasitesinin oldukça altına düşmüştür.

Tablo 3.28. Giresun'da Sanayi İş Yerlerinin İş Gücüne Göre Gruplandırılması (1999).

Çalışan Sayısı	10'dan az	10-100	101-250	251-500	500 +	Toplam
İş Yeri Sayısı	440	23	4	1	2	470
%'si	93.6	4.9	0.9	0.2	0.4	100
İş Gücü Sayısı	1 509	853	519	417	1 446	4 744
%'si	32	18	11	8.8	30.5	100

Kaynak: Giresun Sanayi ve Ticaret Odası Ekonomik Rapor (1999), Giresun Belediyesi Revizyon ve İlave İmar Planı, Yerinde Yapılan Gözlemler.

Giresun'da sanayi işletmelerinin "mal üretim çeşitleri"ne göre sınıflandırılması yapıldığında; gerek işletme sayısı fazlalığı ve gerekse iş gücü fazlalığı bakımından gıda sektörünün önde geldiği anlaşılmaktadır. Nitekim bu grup iş yerleri (10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran) 1999 yılı itibariyle mevcut iş yeri sayısının % 53.3'üne (16 adet) ve bunların çalıştırdığı iş gücü sayısı ise yaklaşık % 69'una (2 208 kişi) eşitti. Bu kuruluşları ise iş yerleri sayısının % 26.6'sına ve iş gücü sayısının % 22'sine (712 kişi) sahip olan orman ürünleri ve mobilya sanayi izliyordu. Bu iki sektör Giresun'da 10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran sanayi kuruluşlarının % 95.6'sını oluşturmaktaydı. Bunlardan başka kentte 2 tanesi tekstil sektöründe, bir tanesi madencilik ve 3 tanesi de diğer alt sektörlerde faaliyette bulunan 6 adet sanayi kuruluşu mevcuttu ve bunlar toplam tesis sayılarının % 4.4'ünü iş gücünün ise % 9'unu oluşturmaktaydı (Tablo 3.29).

Tablo 3.29. Giresun'da Başlıca Sanayi Kolları ve Çalıştırdığı İşgücü Durumu (1999).

Sanayi Kolları	İş Yeri Sayısı	%'si	İş Gücü Sayısı	%'si
Gıda Maddesi	16	53.3	2 208	69
Orman ve Mobilya	8	26.6	712	22
Diğerleri	6	4.4	309	9
Toplam	30	100.0	3 235	100.0

Kaynak: Giresun Sanayi ve Ticaret Odası Ekonomik Rapor (1999). Yerinde Yapılan Gözlem Sonuçları.

Bu açıklamalar da gösteriyor ki Giresun'da mevcut sanayi kollarında henüz dikkat çekici bir çeşitlilik yoktur. Diğer bir ifade ile bugün kentteki sanayi geleneksel ürünü olan fındık ve fındık ürünlerinin işlenmesine dayanır. Buna bir de orman ürünlerine dayalı sanayiyi eklemek gerekir. Kentte diğer sanayi dallarında pek gelişme sağlanamamıştır. Sanırız bunun da en önemli nedeni kente özgü hammaddeler dışında hammadde bulmanın güçlükleri gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında, konu başında da belirttiğimiz gibi Giresun'da organize sanayinin, yöreye özgü kimi ürünlere bağlı kalınarak gelişeceği söylenebilir. Bunun dışında arazinin aşırı derecede engebeli oluşu

nedeni ile fabrika alanları için uygun yer bulunamayışı, sanayinin gelişimini kısıtlayan diğer bir faktördür.

Giresun kentindeki sanayinin bir özelliği de elde edilen mamul ve yarı mamul maddelerin yerel ve bölgesel pazarlarla birlikte önemli ölçüde uluslararası pazarlara sunulmasıdır. Nitekim fındık işlemeye yönelik sanayi tesislerinin hemen tamamı ihracata yönelik üretim yapar. Ayrıca orman ve mobilya sanayi tesisleri kent ve çevresinin ihtiyacını karşılamanın yanı sıra, özellikle Ankara'ya da satış yapmaktadır.

Giresun ve hemen yakın çevresindeki sanayi iş yerlerinin iş gücü ile ilgili dikkat çekici bir diğer özellik de çalıştırılan "kadın iş gücü"nün oldukça fazla oluşudur. Bu iş gücünün önemli bir kısmı da fındık işleme fabrikalarında çalışmaktadır. Bunun da en önemli nedeni, kadın iş gücünün hem ucuz olması, hem de fındık seçme işini daha iyi yapabilmelerinden kaynaklanmaktadır.

Özel sektöre ait sanayi tesislerinin büyük bir çoğunluğu, Giresun ilinden olan aile veya kişilere aittir. Küçük sanat kolları iş yerleri ve kapasiteli ticarethaneler için de benzer bir durum söz konusudur. Aynı şekilde bu fabrika ve atölyelerde çalışanların hemen hepsi Giresun ve yakın çevresindendir. Sadece tek kamu kuruluşu olan Seka Aksu Müessesesi'nde çalışanların çoğunu Giresun'a başka illerden gelenler ve Giresun ili ilçelerinden göçmüş olanlar oluşturmaktadır. Ancak çalışan iş gücü ile ilgili olarak hemen şunu da belirtmek gerekir ki, fındık işleme sanayinde çalışan iş gücünün çoğunluğu mevsimlik olarak istihdam edilmektedir.

Giresun sanayi faaliyetlerinin oldukça yavaş geliştiği kentlerimizden birisidir. Kentin modern sanayi tesislerine kavuşması, ancak 1970'li yıllardan itibaren olmuştur. 1990'lı yıllardan itibaren de özellikle yörenin fındık ürününe bağlı olarak birçok özel sanayi tesisi kurulmuştur. Bütün bu gelişmelere rağmen Giresun kentinde sanayi sektöründe çalışan nüfusun istenilen düzeye ulaşmadığı görülür. Nitekim 1990 DİE verilerine göre kentte sanayi kesiminde çalışan nüfus 3 418, sektörler içerisindeki oranı ise % 17.8 idi. 1996 yılı Belediye İmar Planı çalışmalarında bu sektörde çalışanların oranı % 12.6, çalışanların sayısı ise 2 200 olarak belirtilmiştir. Fakat durumun pek gerçekçi olmadığı kanaatindeyiz. Nitekim, 1999 yılı itibariyle sanayi ve ticaret odası kayıtlarından ve yerinde yaptığımız incelemeler sonunda kentte sanayi sektöründe çalışanların 4 744 kişi kadar olduğu, sektörler içerisindeki oranının ise % 25'i aştığı

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

tespit edilmiştir. Şunu da belirtelim ki bu artışta 1996 yılından sonra faaliyete geçen ve çok sayıda iş gücü çalıştıran sanayi tesislerinin etkisi büyük olmuştur.

Giresun'daki sanayinin genel özelliklerini bu şekilde açıkladıktan sonra, kentteki mevcut önemli sanayi tesislerinin ve diğer küçük iş yerlerinin ana faaliyet kollarına göre genel durumlarını incelemek gerekir.

3.3.4.3.1.-Modern Sanayi Tesisleri

1-Fiskobirlik Entegre Tesisleri: Bu sanayi tesisini kuran Fiskobirlik, Fındık Tarım Satış Kooperatifleri'nce kurulmuştur. Fındık üretiminde genelde Karadeniz Bölgesi'nin özellikle de Giresun'un ağırlıklı konumu, kooperatifçilik hareketinde kendini hissettirmiş ve yönlendirici bir rol üstlenmesine yol açmıştır. Fiskobirlik'in merkezi Giresun'dadır. Başlıca etkinlik alanları ise fındığın satın alınması ve bedelinin üreticiye ödenmesi, fındığın işlenmesi, saklanması ve korunması, fındığın yurt içi ve yurt dışına pazarlanmasıdır. 1938'de, 5 kooperatifin birleşmesiyle kurulmuş olan Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Fiskobirlik)'nin, başlangıçtaki ortak sayısı 1 901 idi. Birliğe bağlı kooperatiflerin sayısı 1950'de 16'ya, 1980'lerin başında 50'nin üzerine çıkmıştı. Ortak sayısı ise 200 000'i aşmıştı.

Fındık işleme sanayi, iç fındık elde etmek için yürütülen faaliyet ve ana maddesi fındık olan ürünlerin üretimi olmak üzere iki alt grupta toplanabilir. Gerek Fiskobirlik kanalıyla iç pazara, gerekse hem Fiskobirlik ve hem de Fındık İhracatçılar Birliği eliyle dış pazarlara yapılan satışlar önemli ölçüde iç fındık olarak gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle iç fındık elde etme faaliyeti bu sanayide önem kazanmaktadır.

Fiskobirlik bu amaçla 1980'e değin günde 230 ton iç fındık sağlayabilecek kapasitede 13 fındık kırma fabrikası kurmuştur. Bunlardan 9'u Giresun'da, geriye kalanı da diğer fındık üretim bölgelerinde idi. Kuruluş, ayrıca özel kesim elinde bulunan ve günde 219 ton iç fındık üretebilecek 22 fındık fabrikasını da her yıl kiralamaktaydı.

Yarı işlenmiş ve işlenmiş fındık ürünleri sanayi ilk olarak 1963'te Ordu'da Sağra tarafından gerçekleştirilmiştir. 1980'lerin başında, Türkiye'de iç ve dış piyasaya için fındığın yarı işlenmiş ve işlenmiş hale getirilmesi amacıyla kurulmuş işleme tesislerinin sayısı, biri Fiskobirliğe ait olmak üzere 8'e ulaşmıştı. Bunlardan 3'ü Ordu'da 3'ü Giresun'da, biri Trabzon'da biri de İstanbul'da bulunmaktaydı.

Fındığın işlenmesi konusunda en ciddi adım Fiskobirlik tarafından atılmıştır. Türkiye'nin yıllık fındık üretiminin % 25'ini işleyebilecek kapasitede olan Fiskobirlik

Entegre Fındık İşletme Tesisleri 1981 sonunda, Giresun'da faaliyete geçmiştir. Temeli, 4 Ekim 1976'da atılan tesisler, yılda 33 000 ton iç fındık işleyecek kapasiteydi.

Fabrika kentin batısında küçük ve büyük Güre dereleri arasında, sahil karayoluna 50 m kadar bir mesafede, 12 hektar alan içinde kurulmuştur. Bu alan üzerinde kurulan tesis, idarî binası, tartı ünitesi, ön silo, fındık kırma fabrikası, kabuk deposu, fumigasyon ünitesi, iç fındık silosu, fındık işleme ve paketleme fabrikası, ürün deposu, ana levazım deposu, atölyeler ile sosyal tesis ve lojmanları kapsamaktadır (Fotoğraf 3.11).

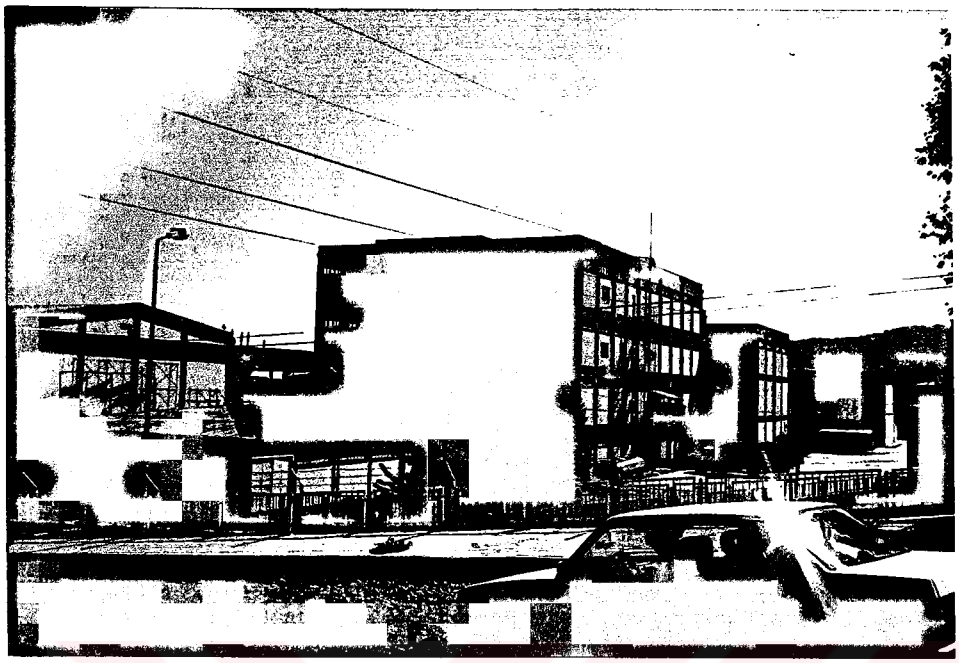
Giresun ve çevresinde yetiştirilen fındık genellikle yurt dışına kabuklu veya iç olarak gönderilmektedir. Fındık dikim alanlarının her yıl genişlemesi ve buna bağlı olarak üretim artışı, stoklama ve pazarlamada sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu duruma bir çözüm bulmak ve dış piyasaya işlenmiş fındık satarak daha çok döviz girdisi sağlamak bakımından bu tesislerin kent ve bölge açısından çok büyük önemi vardır. Tesisinin yıllık kapasitesi 36 081 ton/yıl'dır. Ancak yıllara göre üretimde azalışlar veya artışlar olabilmektedir. Tesislerde üretimi yapılan fındık mamulleri ve üretim kapasitesi ise şu şekildedir;15 000 ton/yıl paketli çiğ fındık, 15 000 ton/yıl iç fındık, 1 000 ton/yıl paketli kabuklu fındık, 6 960 ton/yıl beyazlatılmış fındık, 9 000 ton/yıl kavrulmuş fındık, 900 ton/yıl tuzlu fındık, 4 320 ton/yıl fındık unu, 2 850 ton/yıl kıyılmış fındık, 300 ton/yıl dilinmiş fındık, 900 ton/yıl fındık ezmesi, 2 700 ton/yıl fındık nugası, 480 ton/yıl fıskat, 488 ton/yıl fisko, 420 ton/yıl pralin ve 6 000 ton/yıl füre'dir[149].

Tesisler günümüzde bünyesinde çalıştırdığı 760 kişilik iş gücüyle, kentteki en fazla işçi çalıştıran sanayi kuruluşudur. Dolayısıyla fabrikada iş gücü sorunu yoktur. Şayet fabrikanın diğer bölümleri (yağ, sabun, yem) faaliyete geçtiğinde ve tam kapasite ile çalışması halinde 2 600 işçi ve personel çalışacağı öğrenilmiştir. Bu da kent ve yöre için önemli bir istihdam kaynağıdır. Fabrikada devamlı işgücünün barınma, beslenme, dinlenme gibi ihtiyaçları karşılayacak tüm tesisler mevcuttur. Zaten kuruluş bu açıdan, Giresun'daki sayılı birkaç işletmeden biridir.

Daha çok ihracata dönük olarak üretim yapan Fiskobirlik Entegre Tesisleri, bölge tarımına ve bu arada halkın iktisadî yaşantısına önemli katkılarda bulunmaktadır.

---

[149] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1999, a.g.e., s.25.

Fotoğraf 3.11. Fiskobirlik Entegre Tesisleri'nden Bir Görünüş.

2-Başkan Gıda Sanayi ve Pazarlama A.Ş.: Fabrika 1991 yılında kentin batısında Küçük Güre deresinin yakınında özel bir kuruluş tarafından kurulmuştur. Üretim konusu fındık işleme olup yıllık kapasitesi 79 092 ton/yıldır. Fabrikada üretimi yapılan fındık mamulleri ve üretim kapasitesi ise şu şekildedir; 13 500 ton/yıl yaş kabuklu fındık kurutma, 22 500 ton/yıl kabuklu fındıktan iç fındık elde etme, 30 000 ton/yıl kalibre ve maniplasyon, 6000 ton/yıl kavrulmuş iç fındık 4 800 ton/yıl beyazlatılmış iç fındık, 3 600 ton/yıl kıyılmış iç fındık, 2 400 ton/yıl fındık füresi, 2 400 ton/yıl dilinmiş fındık ve 9000 ton/yıl fındık unudur.

Fabrika Fiskobirlik Entegre tesislerinden sonra kentte, fındık işleme sanayi üzerine kurulmuş en büyük tesistir. Nitekim bünyesinde 43 memur ve 635 işçi olmak üzere toplam 686 kişiye iş imkanı sağlamıştır. Böylelikle hem yöredeki fındık tarımına hem de halkın iktisadî yaşantısına büyük katkılarda bulunmuştur. Fabrika çoğunlukla ihracata dönük olarak üretim yapmaktadır. Zaten bu konuda kentteki en önemli sanayi kuruluşlarından da biridir.

3-Yavuz Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.: Fabrika, Aksu Mahallesi Pazar Sokak No:21'de, 1990 yılında kavurma, beyazlatma, füre, kıyılmış, fındık unu, dilinmiş fındık üretmek üzere özel bir şirket tarafından kurulmuştur. Kapasitesi 18 000 ton/yıl olup çoğunlukla ihracata yönelik olarak yılda 4 800 ton kavrulmuş fındık, 1 800 ton kıyılmış

fındık, 3 000 ton fındık unu, 2 000 ton fındık füresi ve 6 000 ton da beyazlatılmış fındık üretimi yapmaktadır. Fabrikada 10 memur 131 işçi olmak üzere toplam 141 personel görev yapmaktadır. Dolayısıyla kentte önemli bir istihdam kaynağı oluşturmaktadır.

4-Yanıkömeroğlu Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.: Fabrika Kavaklar Mahallesi Gedikkaya Caddesi No:148'de fındık mamulleri üretimi üzerine 1994 yılında kurulmuştur. İç ve dış pazarlara yönelik olarak yılda 3 750 ton iç fındık ve 2 400 ton kavrulmuş iç fındık üretimi yapmaktadır. Bünyesinde 38 personel çalıştırmaktadır.

5-Ünal Fındık Mamulleri: Tesis, 1991 yılında Nizamiye Mahallesi Veisoğlu Sok. No:40'da kuruyemiş üretimi üzerine kurulmuştur. Yılda 420 ton çeşitli kuruyemiş üretimi yapmakta ve 21 personel çalıştırmaktadır.

6-Bozbağ Pazarlama A.Ş.: Fatih Caddesi No:112'de, fındık mamulleri üretimi üzerine 1990 yılında kurulmuştur. Yıllık üretim kapasitesi 7 500 ton/yıl kavrulmuş iç fındık , 3 000 ton/yıl beyazlatılmış iç fındık, 1 920 ton/yıl kıyılmış iç fındık, 1 500 ton/yıl fındık füresi ve 1200 ton/yıl fındık unu olmak üzere yaklaşık 15 120 ton/yıl kadardır. Tesiste 50 dolayında personel çalışmaktadır.

7-Özer Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.: Tesis fındık mamulleri üretimi üzerine 1983'de Aksu Mahallesi Pazar Sokakt'a kurulmuştur. Yıllık üretim kapasitesi, 4 500 ton/yıl iç fındık, 3 000 ton/yıl kavrulmuş-beyazlatılmış fındık ve 300 ton/yıl fındık unu olmak üzere 7800 ton/yıl kadardır. Fabrikada 38 kadar iş gücü çalışmakta olup ihracata yönelik üretim yapmaktadır.

8-Kızıltaş Tarım Ürünleri Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.: Fatih Caddesi No:6'da kurulmuş olup yıllık 4 500 ton/yıl iç fındık işleme kapasitesine sahiptir. Yaklaşık 50 personel çalışmaktadır.

9-Ekincioğlu Gıda Temizlik ve Mutfak Org. Ltd. Şti.: Şaircan Sok. Darama Pasajı No: 54'de, hazır yemek üretimi üzerine faaliyette bulunmaktadır. Yıllık üretim kapasitesi 2 550 000 porsiyon/yıl olup 90 personel çalıştırmaktadır.

10-Karayel Gıda San. ve Ticaret A.Ş. Giresun Şb.: Fabrika Aksu Mahallesi Dereli yolu Küçükköy mevkiinde, hemen Aksu çayının kenarına 1997 yılında kurulmuştur. Fındık mamulleri üzerine üretim yapan fabrikanın yıllık kapasitesi, 15 000 ton/yıl iç fındık, 12 000 ton/yıl kavurma-beyazlatma fındık, 6 000 ton/yıl füre ve 1 050 ton/yıl kıyılmış fındık olmak üzere 34 000 ton/yıldır. Giresun'un kapasiteli tesislerinden

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU

biri olan kuruluşta 138 personel çalışmakta olup genelde ihracata yönelik olarak üretim yapmaktadır.

11-Çakırmelikoğlu Maden Suyu İşl. San. Ve Tic. Ltd. Şti.: Tesis 1997 yılında Fatih Cad. Lale Sok. No: 8'de, maden suyu şişelemesi üzerine faaliyet geçmiştir. Yıllık üretim kapasitesi 104 160 000 şişe/yıl maden suyu olup toplam 27 personel çalışmaktadır.

12- Bizim Fırın Unlu Gıda Mad. San. ve Tic. Koll.Şti.: Hacı Siyam Mahallesi Fatih Cad. No: 103'de ekmek ve simit üretimi konusunda faaliyette bulunmaktadır. Yılda 6 240 000 adet ekmek ve 3 000 000 adet simit üreten tesiste 35 personel görev yapmaktadır.

13-Yeşil Giresun Çay Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.: Sultan Selim Mah. Sarı Sok. H. Mumcu İşhanı No: 2/8'de, siyah kuru çay üretimi konusunda faaliyette bulunmaktadır. Yıllık 180 ton kapasiteli tesiste, 13 de personel çalışmaktadır.

14-Ali Paçacı: Şeyh Keramettin Mahallesi Haliçi No: 26'da hazır yemek üretimi üzerine faaliyette bulunmaktadır. Kapasitesi 1 350 000 porsiyon/yıl olan kuruluşta, toplam 23 personel görev yapmaktadır.

15-Mehmet Cenikli: Şeyh Keramettin Mah. Larçın Sok. No: 14-16'da, hazır yemek üzerine faaliyette bulunan kuruluş, 2 205 000 porsiyon/yıl kapasiteli olup 98 personel çalıştırmaktadır.

16-Domaç Gıda Sanayi ve Ticaret Ltd. Şti.: 1983'de faaliyete geçen kuruluşta, yıllık 1 500 ton iç fındık üretilmekte olup personel sayısı 12'dir.

17-Türkiye Süt Endüstrisi Kurumu'na ait Peynir ve Tereyağı Fabrikası: Yapımına 1976'da Teyyaredüzü Mahallesi'nde bulunan ve 1978'de üretime geçen fabrika, yılda 10 ton pastörize süt, 50 ton yoğurt, 75 ton tereyağı, 30 ton kaşar peyniri, 150 ton beyaz peynir üretecek kapasitede olup, tesiste 50 dolayında işçi çalışmaktaydı. Yaklaşık 5 000 m²'lik bir alan içinde yer alan kuruluş, günümüzde faaliyette değildir.

18-Et Kombinası: Et ve Balık Kurumu tarafından Aksu Mahallesi'nde inşaatına başlanan tesiste günde 1 200 küçükbaş, 160 da büyükbaş hayvan kesimi yapılabilecektir. Tesis için ayrılan alan 12.5 hektar kadardır. Yöre hayvancılığını kalkındıracak tesis faaliyete geçtiğinde (günümüzde mezbaha olarak kullanılmakta) 350-400 işçi ve personel çalışabilecektir.

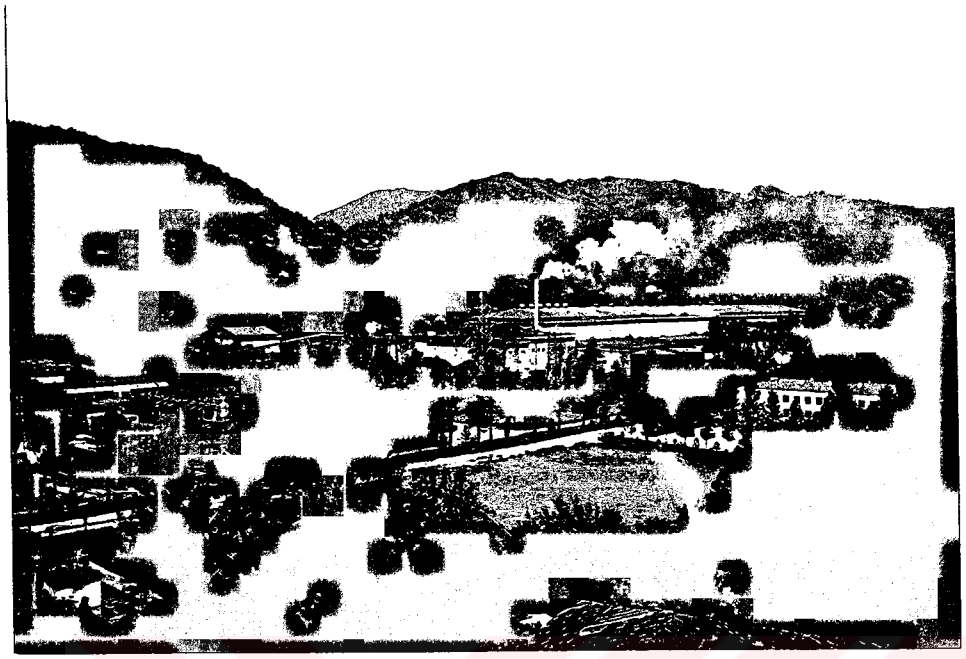
19-Seka Aksu Müessesesi: Kentteki tek kamu kuruluşu olup, 1970'te faaliyete geçmiştir. Fabrika kentin 5 km. doğusunda ve sahil karayolundan 2 km. içeride, Giresun-Dereli karayolu ile Aksu Mahallesi arasında 772 749 m²'lik bir arazide kurulmuştur. (Fotoğraf 3.12)

Fabrikanın kuruluşunda odun hamuru üretimi için Aksu deresi dolayındaki ladin ve göknar odunu, sudkostik soda hamuru için yine yöreden elde edilecek kayın odunu, gazete kâğıdı için ise Çaycuma'da o zaman kurulmakta olan Seka tesislerinde üretilecek olan yarı-kimyasal selüloz kullanılması planlanmıştır. Tesis kurulmadan önce, Aksu deresindeki tomruklar İzmit Seka Kağıt Fabrikası'na gönderilmekteydi.

Seka-Aksu Kağıt Fabrikası ihalesini bir Japon firması olan Beloid-Mitsubishi almıştır. Fabrika, yılda 65 000 ton mekaniksel odun hamuru ve yılda 80 000 ton gazete kâğıdı üretim kapasitesi ile 1970'te işletmeye açılmıştır.

Gazete kâğıdı 1970'e değin 2. ve 3. hamur kağıtların yanı sıra İzmit Seka Tesisleri'nde üretilmekteydi. Seka-Aksu Kağıt Fabrikası ise yalnız gazete kağıdı üretmek üzere kurulmuştur. Fabrikada ladin ve göknar odunu kullanılmakta, gerekli kereste Giresun, Trabzon, Artvin ve Amasya'dan sağlanmakta, bazı hammaddeler ise Avrupa ülkeleri ve Japonya'dan ithal edilmektedir.

Seka Aksu Müessesesi enerji kaynağı olarak elektrik ve akaryakıt kullanmaktadır. Fabrikanın enerji ihtiyacı Doğankent (Harşit) Hidroelektrik Santrali'nden sağlanmaktadır. Ancak zaman zaman enerji kesintisi olmaktadır. Fuel-oil ise tankerlerle getirilmektedir. Fabrikanın enerji maliyeti oldukça yüksektir. Bir ton gazete kağıdı için tüketilen elektrik enerjisinin 2/3'ü slayfer ünitesinde mekaniksel odun hamuru üretimi için sarf edilmektedir. Doğu Karadeniz Bölümü'nde en fazla enerji tüketimini Seka-Aksu Müessesi yapmaktadır. Bu tüketim yılda en az 150 milyon kwh'yi bulmaktadır.

Fotoğraf 3.12. Seka-Aksu Müessesesinden Bir Görünüş.

Aksu Müessesesi'nde su tamamıyla Aksu deresinden, su biriktirme kuyularıyla temin edilmektedir. Fabrikanın 8 tane derin kuyusu bulunmakta olup bunların kapasitesi 1 728 m³/saat'tir. Fabrikada önemli ölçüde sanayi suyu tüketilmekte olup bir ton kağıt için tüketilen su miktarı 120 000 tondur. Ancak fabrika Aksu çayının hemen kenarına kurulduğu için ihtiyacı olan suyu bu dereden karşılayabilmekte, bu nedenle de su sıkıntısı olmamaktadır. Diğer taraftan Aksu Müessesesi, Seka müesseseleri içinde atık-su arıtma tesisi olmayan tek kuruluştur. Ancak, bu tesislerin kurulması için çalışmalar devam etmektedir.

Fabrikanın iş gücü sorunu bulunmamaktadır. Ancak, ilk açıldığı yıllarda 1 000'e yakın iş gücü çalıştıran kuruluşta, bugün bu sayı 500'ün altına düşmüştür. Seka Aksu Müessesesi'nde çalışan iş gücü idarî personel ve vasıflı işçiler olmak üzere iki grupta toplanır. Müessesede geçici işçi bulunmamaktadır. Günümüzde kuruluşta 117 memur ve 307 işçi olmak üzere toplam 424 kişi çalışmaktadır. İşçilerin büyük bir çoğunluğu Giresun ve ilçelerinden olmakla birlikte, değişik illerden gelenler de vardır. Nitekim fabrikada çalışanların %89.5'i Karadeniz Bölgesi, % 8.3 Marmara Bölgesi, geriye kalanı da diğer bölgeler oluşturmaktadır. İşçilerin illere göre dağılımında ise % 39'luk bir payla Giresun başta gelmekte, bunu % 16'lık payla Ordu ve onu da İzmit,

Kastamonu,Artvin ve Gümüşhane gibi iller izlemektedir. İş gücünün % 26.8'lik bölümü Giresun kentinde, % 73.2'lik kısmı da çevre ilçelerde ikâmet etmektedir.

Fabrikanın yıllık üretim kapasitesi 82 500 ton/yıl gazete kağıdıdır. Ancak bu kapasitenin altında çalıştığı görülür. (Tablo 3.30)

Tablo 3.30. Seka Aksu Müessesesi'nin Yıllık Gazete Kağıdı Üretimi ve Kapasite Kullanımı.

Yıllar	Kağıt Üretimi (Ton)	Kapasite Kullanımı (%)
1971	33 000	40
1975	71 000	86.7
1980	63 000	76.4
1986	54 301	65.8
1988	49 742	60.2
1990	76 710	92.9
1992	61 785	74.8
1994	55 863	67.7
1995	63 539	77.0

Kaynak: Seka Aksu Müessesesi Kayıtlarından Alınmıştır.

Seka Aksu Müessesesi'nde değişik ebadlarda siparişe göre gazete kağıdı üretilir. Bu üretilen kağıtlar, resmî gazete basım evine, Türkiye'de çıkan tüm gazetelere ve matbaalara sipariş üzerine satılır. Ancak sağlanılan birçok kolaylıklara rağmen, ithal kağıt daha kaliteli ve daha uygun olduğu için zorda kalınmadığı sürece piyasadan kağıt talebi yapılmamaktadır. Müessesenin günlük üretim kapasitesi 230 ton/gündür. Ancak stoka çalışıldığı için bu kapasitede üretim yapılmamaktadır. Siparişe göre 100-160 ton/gün arası üretim yapılamamaktadır.

Kuruluşta iş gücünün barınma, beslenme ve dinlenme gibi ihtiyaçlarını karşılayacak tüm tesisler vardır. Fabrikanın yakınında 125 personelin kalabileceği lojman sitesi yer alır. Site içerisinde spor sahası, ilkokul ve sinema binası bulunmaktadır. Ayrıca sendika lokal binası, bekar pansiyonu, misafirhane, personel eğitim salonu, 150 kişilik memur ve 250 kişi kapasiteli de işçi yemekhanesi fabrikadaki diğer sosyal tesislerdir.

Seka Aksu Müessesesi'nin bölge ve ülke ekonomisine kuşkusuz önemli katkıları vardır. Her ne kadar ilk kurulduğu yıllardaki kadar olmasa da (yaklaşık 1 000 kişi) işsizlik ve göç oranının çok yüksek olduğu kent ve çevresinde 424 kişiye sürekli istihdam olanağı sağlamıştır. Ayrıca fabrikaya hammaddenin getirilmesi ve üretilen

kağıdın piyasaya sunulmasında 100'e yakın kişi çalışmaktadır. Bunların yanında, fabrikada çalışan ve fabrikanın sosyal tesislerinde ikamet eden kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere, çevrede birçok ticarî işletme (bakkal, manava, züccaciye vb) açılmıştır. Sonuç olarak da fabrika direkt ya da dolaylı yollardan yaklaşık 3 000 kişiye geçim kaynağı oluşturmuştur.

Fabrika, Seka kağıt üretiminin % 15-20'sini, gazete kağıdı üretiminin de % 35-40'ını karşılamaktadır. Aynı zamanda pazar buldukça yurt dışına ihracat da yapmaktadır. En çok ihracat yaptığı ülkeler ise BDT, İngiltere, İsrail ve Uzakdoğu ülkeleridir.

Giresun'un en büyük sanayi kuruluşu olan Seka Aksu Kağıt Fabrikası 1970 yılında işletmeye açılmış olup, 29 yıl önceki teknoloji ile faaliyetine, sık sık ara vererek, devam etmektedir. Fabrikanın günümüz taleplerini karşılayabilmesi için modernize edilmesi gerekmektedir. Bu amaçla 1990 yılında Japon-JİCA firmasınca fizibilite etüdü hazırlanmış, fabrikanın tevsi ve modernizasyonu için 100 milyon dolara ihtiyaç olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, tesisin arıtma ünitesi her yıl yatırım programına alınmasına rağmen, bu alandaki henüz gerçekleştirilememiştir.

Özelleştirme kapsamına alınan fabrikanın, bu haliyle çalışması mümkün olmadığından, gerekli modernizasyonun yapılması şartıyla özelleştirilmesi gerekmektedir.

***20-S.S. Giresun (Köykobir) Köy Kalkındırma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Birliği*:** Kentin önemli kooperatif işletmelerinden olan kuruluş, Çıtlakkale Mahallesi Batlama deresi vadisinde 1978'de faaliyete geçmiştir. Sunta imalatı (yonga-levha) yapan tesislerde 130 personel çalışmakta olup, kapasitesi 45 470 m^3/yıl preslenmiş Yonga-levhadır. Aslında tesis Giresun Orman Ürünleri sanayinin I. bölümünü oluşturmaktadır. II. bölüm mobilya, formika kaplama, parke ve benzeri üretimi yapılacaktır. Bu bölümler de faaliyete geçtiğinde tesiste 1 000'in üzerinde işçi ve personel çalışabilecektir. Tesisin kuruluş alanı 38 500 m^2'dir.

***21-Ülkü Kırtasiye Ticaret ve Sanayi A.Ş. Giresun Lata ve Kalem Tesisleri*:** Tesis Ülper Köyünde, kalem tahtası (lata) ve kurşun kalem üretimi konusunda faaliyette bulunmaktadır. Yıllık 2 018 400 gross lata ve 414 000 gross kurşun kalem ve renkli kalem üretmekte olup, 61 personel çalıştırmaktadır.

YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

***22-Alyak Preslenmiş Odun Fabrikası*:** Aksu Mahallesi No: 242'de faaliyette bulunan kuruluş, yıllık 4 800 ton preslenmiş odun üretmektedir ve 10 kişiye istihdam sağlamıştır.

***23-Öz-Ko İnşaat Koll. Şti.*:** Aksu Mahallesi Abacıbükü mevkii No: 28'de kereste ve doğrama imalatı üzerine faaliyette bulunmaktadır. Yılda yaklaşık 5400 m^3. mamul kereste üretmekte olup 11 işçi çalıştırmaktadır.

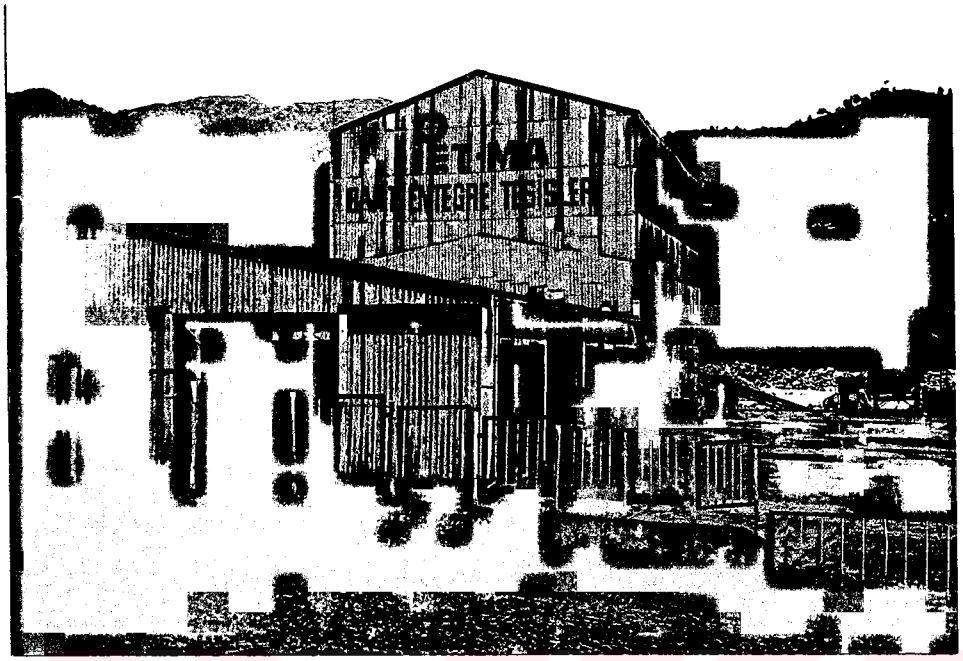
***24-Özbayram Tur. Tic. İnş. ve San. Ltd. Şti.*:** Batlama küçük sanayi sitesi B blok No: 6-7'de orman ürünleri imalatında faaliyette bulunmaktadır. Yılda 800 adet mutfak dolabı, 1 500 adet kapı ve 50 adet banyo dolabı üretmektedir. Kuruluşta 11 işçi çalışmaktadır.

***25-Dumanoğlu Koll. Şti. Mustafa Duman ve Oğulları*:** Batlama Caddesi No: 48'de 1983 yılında faaliyete geçmiştir. Yılda 848 ton bakır levha, 249 ton alüminyum levha, 33 250 alüminyum mutfak eşyası ve 63 ton teflon mutfak eşyası üretimi yapmaktadır. Kuruluş 34 iş gücüne istihdam olanağı sağlamıştır.

***26-Hayrettin İlhan*:** Sanayi sitesi 9. Blok No: 6'da 1996 yılında faaliyete geçen kuruluş, mobilya üretimi yapmaktadır. Yıllık 1 000 adet öğrenci sırası, 500 adet kapı, 200 adet mutfak dolabı ve raf, 30 adet banko ve 350 m^2 lambiri üretimi yapan tesiste 11 işçi çalışmaktadır.

***27-Hanel Giyim San. ve Tic. Ltd. Şti.*:** Nizamiye Mahallesi Dar Sok. No:10'da konfeksiyon üzerine üretimde bulunmaktadır. Yılda 10 500 adet iş elbisesi, 7 500 takım eşofman, 15 000 adet t-shırt ve 12 000 sw-shırt üretmektedir. Kuruluş 16 kadar personel çalıştırmaktadır.

***28- Petma Madencilik İmalat San. ve Tic. A.Ş. Giresun Şb.*:** Dereli yolunun 12. km.'sinde, ilde çıkarılan barit madenin daha modern bir şekilde işletilmesi, kırılıp öğütülerek elenmesi; ambalajı ve ihraç edilmesini sağlamak amacıyla 1991 yılında kurulmuştur. (Fotoğraf 3.13) Yıllık 72 000 ton parça yıkanmış barit, 48 000 ton kırılmış barit ve 96 000 ton öğütülmüş ambalajlanmış barit işleme kapasiteli tesis, 48 işgücü çalıştırmaktadır.

Fotoğraf 3.13. Giresun'un Tek Maden İşleme Tesisi Olan Pet-Ma'dan Bir Görünüş.

29- Karamustafaoğlu İnş. Malz. San. ve Tic. A.Ş.: Hacı Miktad Mahallesi Fatih Caddesi No: 18/1'de faaliyette bulunan kuruluş, yılda 51 000 m tül/pencere, 7 500 adet kapı, 7 500 adet sandalye (Hilton), 7 500 adet sandalye (Tornet), 900 adet PVC dolap ve 600 adet de ahşap dolap imal etmektedir. Bünyesinde 31 iş gücü çalıştırmaktadır.

30-Gülen Orman Ürünleri San. Tic. Ltd. Şti.: Batlama küçük sanayi sitesi No: 14'de orman ürünleri üzerine faaliyette bulunan tesis, yılda 3 000 adet mutfak dolabı ve raf imal etmektedir. Kuruluş 16 iş gücü çalıştırmaktadır.

31-Salteks Tekstil Sanayi ve Dış Tic. Ltd. Şti.: Dereli yolunun 2. km.'si Küçükköy mevkiinde kurulan tesis, konfeksiyon imalatı üzerine çalışmaktadır. Yılda 150 000 adet bluz, gömlek, yelek; 90 000 adet pantolon, etek, şort, 72 000 adet ceket, mont ve 15 000 adet de bayan elbisesi üretimi yapmaktadır. Kuruluş 110 iş gücü çalıştırmaktadır.

32-Girmaş Giresun Makine Sanayi A.Ş.: Sanayi sitesi 8. Blokta 1996 yılında faaliyete geçen ve 62 kişiye istihdam sağlayan kuruluşun, bir üretim konusu da hafif silah sanayidir. KOSGEB tarafından Doğu Karadeniz Bölgesi, Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme Projesi'ne paralel olarak 1991 yılında bu projeye alt basamak oluşturmak amacıyla "Doğu Karadeniz Bölgesi Silah Projesi" uygulamaya konulmuştur. Proje, bölgedeki mevcut teknik potansiyeli kullanarak; bölge halkına yeni iş imkanları

ve ek gelir imkanları sağlamak, bölgesel göçü engellemek, sosyal dengeyi sağlamak ve Türkiye'nin önderliğinde başlatılmış bulunan "Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesi" çerçevesinde projeye dahil ülkelerden gelecek yeni iş olanaklarından bölgedeki küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin yararlanmasını temin etmek amacıyla başlatılmıştır[150].

Doğu Karadeniz Silah Projesinin amacı; Makine Kimya Endüstrisi Kurumu'nun tespit ettiği silah çeşitlerinin, halen Doğu Karadeniz Bölümü'nde geleneksel olarak sürmekte olan silah üretimine entegre edilerek söz konusu silah üretimini kalite ve imalât yöntemi olarak uluslararası standartları karşılayacak düzeye yükseltmektir.

Doğu Karadeniz Bölümü, Silah Sanayi Projesi kapsamında 1995 yılında Giresun'da da 16 şirket ve 7 esnaf kuruluşunun katılımı ile 23 hissedarı bulunan, Girmaş Makine San. A.Ş. kurulmuştur. Halen üretimde bulunan tesis MKEK'na tabanca üretmektedir. Üretilen tabancalar; Model 1, Yavuz 16 (Kalibre; 9x19 mm, Barebellum, şarjör kapasitesi 15+1 mermili) ve Çotanak 5'lisi (38 mm kalibreli, tanburlu 5 mermili)'dir. Tabancanın önemli bir parçası olan namlu MKEK'nun sorumluluğunda ithal edilmektedir[151]. Kuruluşun yıllık üretim kapasitesi 498 750 adet tabancadır.

3.3.4.3.2. Küçük Sanayi

Giresun modern sanayinde faaliyet gösteren az sayıdaki büyük kuruluşun yanı sıra, sayıları 440'a varan küçük işletme, kent sanayinde önemli bir yer tutmaktadır. Küçük işletmelerin kentin büyük sanayi kuruluşlarıyla girdi-çıktı alış verişleri sınırlı düzeyde olup, daha çok bağımsız üretim gerçekleştirmektedir. Bu iş yerlerinin temelde yoğunlaşma alanı doğrama ve kereste atölyeleri, fındık kırma atölyeleri ve oto tamirhaneleridir. Giresun kentindeki sanayi tesislerinin yaklaşık % 93.6'sını (440 adet) bu küçük sanayi iş yerleri (atölye tipi) oluşturur.

Giresun'da küçük sanayinin ilk kuruluşu, daha önce ifade ettiğimiz üzere, oldukça eskiye dayanır. Ancak bu alandaki asıl gelişmeler 1960 yılından sonra olmuştur. Nitekim işyerlerinin açılış tarihlerine bakıldığında 1960-1970'lerden sonra yeni iş yerleri açılışının hızlandığı izlenmektedir. Ancak 1970-75'ten sonra iş yerlerinin açılışı azdır. 1985 yılında yapılan imar planıyla iş yerlerinin mekan ihtiyacını karşılayacak alanların açılmasıyla iş yerlerinin açılışı da artmıştır. Daha önceleri kentin

[150] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1998, a.g.r. s. 63-64.
[151] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1998, a.g.r. s. 64.

çeşitli yerlerinde dağınık olarak yer alan bu iş yerleri, Gemiler Çekeği Mahallesi Boğacık mevkiinde yapımına 1971 yılında başlanan ve 1986 yılında faaliyete geçen Giresun Küçük Sanayi Sitesine taşınmıştır. Bu site 100 dönümlük arazide kurulmuş olup yaklaşık 269 iş yeri bulunmaktadır (Fotoğraf 3.14). Bu işyerlerinde 1 094 kadar da iş gücü çalışmaktadır[152]. Giresun Küçük Sanayi Sitesi yetersiz kaldığı için Batlama deresi yanına II. bir sanayi sitesi yapılmıştır. Yapımına 1984 yılında başlanan ve 14 000 m²'lik alan kaplayan Batlama Küçük Sanayi Sitesi, 1992'de faaliyete geçmiştir. Sitede 87 iş yeri mevcuttur. Dolayısıyla bugün Giresun küçük sanayi iş yerlerinin 356 kadarı toplu olarak, kentin doğusundaki Gemiler Çekeği Mahallesi ile batısında yer alan Teyyaredüzü Mahallesinde faaliyetini sürdürmektedir. Ancak bu iki sitenin de yetersiz olması ve aynı zamanda kentteki iş yeri açığını gidermek amacıyla, Giresun'da kurulan Küçük Sanatlar Kooperatifi yeni bir site için teşebbüse geçmiştir.

Fotoğraf 3.14. Giresun Gemiler Çekeği Mahallesindeki Küçük Sanayi Sitesi'nden Bir Görünüş.

Giresun Küçük Sanatlar Sitesi, İmar ve İskan Bakanlığı'nın 23.3.1977 tarihinde onaylamış olduğu plan değişikliğine göre inşaatına başlamıştır. Kentin doğusunda Boğacık deresi vadisinde kurulan site 9.2 hektar alan kaplamaktadır. Hazırlanan yerleşim planında yıkama-yağlama ve benzin istasyonu ile toplam 157 arabalık 6 grup

[152] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası verilerinden alınmıştır.

otopark yeri bulunmaktadır. Sitede yaklaşık 350 iş yeri bulunacaktır. Bundan başka kentte bir de marangozlar sitesi inşaatına başlanmıştır. Bütün bunlar kentte, küçük sanayinin gelişmekte olduğunun bir göstergesidir.

Giresun'daki küçük sanayi iş yerleri detaylı bir şekilde sınıflandırıldığında 39 iş kolunda faaliyet gösteren 440 iş yeri ve 1 509 iş gücü tespit edilmiştir. Konunun başında ifade ettiğimiz gibi bu iş yerlerinin önemli bir bölümünü kereste ve doğrama atölyelerinden oluşmaktadır. Nitekim, kentte 66 adet marangoz, 50 adet mobilya imalatçısı ve 7 adet de keresteci olmak üzere orman ürünlerine dayalı olarak faaliyet gösteren toplam 123 adet iş yeri bulunmaktadır. Kent ve yakın çevresinin ihtiyaçlarını karşılamanın yanı sıra, Ankara başta olmak üzere il dışına da önemli miktarlarda satış yapmakta olan bu iş yerlerinde, 500'ü aşkında iş gücü çalışmaktadır. Hammadde bulmanın kolaylıkları ve pazarlama olanakları bu sektörde gelişmeyi teşvik edici unsurlar olarak görülmektedir.

Geçmişte küçük sanayinin ağırlıklı iş kolu olarak görülen fındık kırma atölyeleri, günümüzde yerini artık, bu ürünle ilgili olarak kurulan daha modern sanayi tesislerine bırakmıştır. Dolayısıyla kentte fındıkla ilgili sanayi kuruluşlarının büyük bir çoğunluğu 10 ve daha fazla iş gücü çalıştıran tesislerden oluşmaktadır. Bu nedenle de kentte, ancak 10 kadar fındık işleyen küçük sanayi tesisi bulunmakta olup, bunlarda 100'e yakın iş gücü çalışmaktadır. Bunların da hemen hepsi ihracata yönelik olarak üretim yapmaktadır.

Kentte en yaygın olan küçük sanayi iş yerlerinden biri de hiç kuşkusuz oto tamir ve bakım atölyeleridir. Nitekim kentte 90 adet oto tamircisi, 8 adet oto lastik tamircisi, 13 adet oto döşeme, 3 adet egzozcu, 9 adet kaportacı, 4 adet oto elektrikçi, 5 adet oto camcı ve 5 adet oto makasçı olmak üzere toplam 138 kadar oto tamir ve bakım atölyeleri bulunmaktadır. Bunlarda çalışan iş gücü sayısı ise 500'e yakındır. İlgili iş yerlerinin sayısal büyüklüğü nüfusun artması ve özel oto sayısının fazlalığı ile ilgilidir.

Giresun'da küçük sanayi iş yerleri arasında ekmek fırınları ve fabrikaları, kuyumcu, terzi, mermerci ve metal işleri iş yerleri de oldukça yaygındır.

Ekmek imal edilen fırın ve fabrikaların sayısı 80'i aştığı kentte, söz konusu iş yerlerinde 250'yi aşkın iş gücü faaliyet göstermektedir. Adı geçen iş yerleri kent nüfusunun ihtiyacını karşılamakla kalmayıp, yakın köylere de kendi araçları ile sabahları ekmek servisine çıkmaktadırlar. Bu iş yerlerinde odun ateşi ile

işletilenlerinden fabrikasyon tekniklerle üretim yapan iş yerlerine kadar değişik standartlarda imalathane ayırt etmek mümkündür. Son dönemlerde nüfus artışının ortaya çıkarttığı fabrikasyon ekmek üretimi yapan imalathaneler iş gücü, üretim ve kalite açısından yüksek standartlara ulaşmış tesislerdir. Bu iş yerleri diğer atölye tipi iş yerlerinin aksine kentin her semtine bir veya iki tane düşecek şekilde eşit olarak dağılmıştır.

Kentte, özellikle geçmiş dönemlerde, küçük sanayinin ağırlıklı iş kolunu temsil eden bakır atölyelerinin, günümüzde sayıları oldukça azalmıştır. Nitekim 1980'li yıllarda sayıları 25'e ulaşan bu atölyeler, bugün 4'e kadar, düşmüştür. Mevcut olan bu atölyeler de çevre kirliliği ve çevre sağlığı yönünden sakıncalı bulunmuş ve yerleşim alanı dışına çıkarılmıştır. Bu atölyelerde 22 kadar da iş gücü çalışmaktadır.

Kentte yapılaşmanın yoğunlaşması ve toplu konut yapımının yaygınlaşması gibi nedenlerle gelişen bir sanayi kolunun da mermer işleme atölyeleri olduğu dikkati çeker. Nitekim bugün kentte 20 kadar işgücü istihdam eden 4 adet mermer işleme atölyesi bulunmaktadır. Üretilen en önemli ürünleri mutfak tezgâhı, merdiven, duvar döşemeleri, taban döşemeleri ve mezar taşı ile çeşme havuzları imali oluşturmaktadır.

Metal işleri iş yerleri de küçük sanayi iş yerlerinden farklı olarak üretim yapan atölyelerdir. Bu alanda 15 kadar metal işleri iş yerinin bulunduğu kentte, genellikle soba imali ve tamiri gibi işler ile inşaatların gereksinim duyduğu galvanize ve sac örtü gibi malzeme imal edilmektedir. Bu tür üretim özellikle soba ve sac boru üretimi kırsal kesimini ihtiyacına yöneliktir.

Atölye tipi sanayi alanında değerlendirilebilecek önemli üretim alanları arasında terzilik ve yorgan işleme sanatı da belirtilebilir. Kentte 67 terzi ve 8 adet yorgancı olmak üzere bu alanda 75 iş yeri faaliyet göstermektedir. Bu iş yerleri kentin her tarafına dağılmış olmakla birlikte Gazi Caddesi ve bağlı caddelerde çok daha fazla yoğunluk göstermektedir. Her iki iş kolunda çalışan iş gücü sayısı 100 geçmektedir.

Giresun'daki atölye tipi sanayi iş yerleri arasında, ev eşyaları tamir ve bakımı ile ayakkabı tamiri (20), tv, radyo tamiri (14), beyaz eşya (8) ve elektrikli eşyalar (20) gibi iş yerleri de mevcuttur. Bu iş yerlerinde çalışan iş gücü az olmasına rağmen, çevredeki kırsal kesime de hizmet vermek gibi bir öneme sahiptir.

Kültürel faaliyetler içerisinde de değerlendirilebilecek olmasına rağmen Giresun'da yerel nitelikli hizmet veren 4 adet matbaa atölyesi bulunmaktadır. Bu iş

yerlerinde yerel gazete, dergi, kartvizit ve davetiye basımı ile cilt işleri ve fatura baskıları gerçekleştirilmektedir. Aynı zamanda kentte 15 kadar da fotoğrafçı bulunmaktadır.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere kentin ticaret merkezinde ve diğer alt merkezlerde dağınık olarak yer alan, ancak önemli bir kısmı küçük sanayi sitesinde toplanmış olan küçük sanayi faaliyetlerinde büyük bir genişleme ve çeşitlenme söz konusudur. Bu sonucu ortaya çıkaran en önemli neden kentleşmenin hızlanması ve nüfus artışıyla birlikte büyüyen ve çeşitlenen ihtiyaçlardır.

3.3.4.4 Ulaşım Fonksiyonu

Ulaşım faaliyetleri ile kent yerleşmeleri arasındaki ilişkiler çeşitli ve de önemlidir[153]. Genel anlamıyla *insanların, malların ve fikirlerin bir yerden diğer bir yere hareket etmesini*[154] ifade eden ulaşımın, bölgeler arası ilişkilerde ve tarım, sanayi, turizm ve ticaret gibi ekonomik faaliyetlerin gelişmesinde çok büyük etkileri vardır. Hatta bu sektörlerin gelişmesinin temel nedeni ulaşımdır diyebiliriz. Diğer taraftan, yine bu sektörlerin gelişmiş olduğu kent yerleşmelerinin önemli karayolu, demiryolu ve bir liman etrafında veya bunların kesiştiği yerlerde geliştiği dikkati çekmektedir. Zaten fonksiyonel bakımdan özellikle kent yerleşmelerinin ortaya çıkışlarında ve büyüyüp gelişmelerinde ulaşım hatlarının rolleri çok büyük bir öneme sahiptir.

Hemen bütün kentlerde olduğu gibi Giresun kentinin gelişmesinde de ulaşım sistemlerinin önemli rolü olmuştur. Kentin ulaşım fonksiyonu; kentler arası ulaşım, kent merkezi ile yakın çevresinde bulunan yerleşmeler arasındaki ulaşım ve kentiçi ulaşım olarak üç bölümde incelenebilir.

Giresun, kentler arası ulaşım bakımından kara ve denizyolu bağlantıları olan bir kenttir. Araştırma sahamızın da içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz Bölümü, oldukça engebeli bir topoğrafyaya sahiptir. Bu topoğrafik yapı, yakın yıllara kadar bölgede karayolu ulaşımının gelişmesini engellemiştir. Bu nedenle, 1950'den önceleri sahil karayolunda bugünkü sürekliliğin bulunmadığı dönemlerde tüm Doğu Karadeniz kıyı kuşağındaki yerleşmelerin dış dünyaya açılması, ancak denizyolu ulaşımı ile mümkün olmuştur. Vadilerin kıyıya ulaştığı kesimde gelişmiş küçük kasabalar, vadi içi kırsal

---

[153] Tümertekin, E., 1987, Ulaşım Coğrafyası, İst. Üniv. Yay. No. 2050, Coğrafya Enst. Yay. No. 85, İstanbul, s. 166.
[154] Barda, S., 1958, Münakele Ekonomisi, İst. Üniv. İktisat Fak. Yay. No. 654, İstanbul, s. 5.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

yerleşme gruplarının dış aleme açılmasında iskele fonksiyonu görmüşlerdir[155]. Dolayısıyla Giresun'un da bir sahil kenti olmakla Türkiye'nin diğer yerlerine ve dünyaya limanı aracılığıyla bağlanması mümkün olmuştur. Kentin tarihî gelişiminde bu limanın etkisi çok büyük olmuştur. Daha önce de ifade ettiğimiz gibi karayollarının henüz gelişmediği devirlerde diğer bölgelerle olan ilişkiler, ticaret, yolcu ve yük bağıntıları hep denizyolu ile olmuştur.

Nitekim XIX. yüzyılın başında Giresun'dan geçen Trabzon'lu Bıjıskyan, burada biri doğudaki Demirkapı ve diğeri de batıdaki Lonca olmak üzere iki limanın olduğunu ve her ikisinin de kışın emniyetli yerler olmadığını belirtmektedir[156]. Ancak Karadeniz'e açılan her vasıtanın hemen hemen hepsi Giresun'a uğramadan geçmiyordu. Bu haliyle kendi kendine yeten ve mahallî seviyede kalan limandan daha çok fasulye, fındık ve mısır ihraç ediliyordu. Trabzon ve Samsun limanlarından sonra üçüncü ticaret limanı olan Giresun, bu durumunu fındık ihracatına borçluydu[157].

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren İstanbul'dan Trabzon'a giden "Osmanlı Posta Vapurları" düzenli olarak Giresun'a da uğruyorlardı. Örneğin 1869 yılına ait Trabzon Salnamesi'ne göre Giresun Limanına uğrayan vapurlar; Fevaid-i Osmaniye Vapurları, Rusya Vapurları, Fransız Vapurları ve Avusturya Vapurları'ydı. Osmanlı vapurlarının güzergâhı şöyle idi; her çarşamba günü İstanbul'dan hareket ederek Ereğli, Amasra, İnebolu, Sinop, Samsun, Ünye, Ordu ve Giresun'a uğrayıp pazar günü Trabzon'a varırdı. Yolcu ve yükünü boşalttıktan sonra Rize ve Batum iskelelerine ulaşır ve çarşamba günü Batum'dan hareket ederdi. Aynı yolu takiben İstanbul'a dönerdi ki, yabancı vapurların hepsi Giresun'a uğradıkları halde, diğer birkaç iskeleye uğramazlardı. XIX. yüzyılın sonuna kadar sayıları artarak devam eden bu deniz ulaşımı Giresun'da her zaman canlı kalmıştır[158]. Giresun'a uğrayan bu şirket vapurları 1870 itibaren sahilde acenteler de açmış olup, bu acentelerin hepsi Giresun'da mevcuttu.

1890 yılında Giresun'a buharlı gemilerle düzenli olarak hizmet veren 5 büyük deniz yolu şirketi bulunmaktaydı. Bunun yanında XIX. yüzyılın ikinci yarısında Giresun Limanı'nda inşâ edilmiş, tonajları 2 000 ile 10 000 ton arasında değişen ve 60 yelkenliden oluşan bir ticaret filosu da mevcuttu. Ancak yüzyılın sonlarına doğru buharlı gemilerin artmasına bağlı olarak yelkenlilerin rekabet gücü zayıflamış ve bu filo

[155] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 20.
[156] P. Minus, Bıjıskyan, 1817-1819, a.g.e., s. 37-38.
[157] Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1894, Trabzon, s. 238-239; Darkot, B., 1988, a.g.e, s. 790.

24 gemiye inmiştir. 1898 yılında Giresun Limanı'na uğrayan vapur şirketlerinin sayısının arttığı görülmektedir. Bu şirketlerin isimleri ise İdare-i Mahsusa Vapurları, Nemçe Vapurları, Rusya Vapurları, Yunanistan Vapurları, Fransa Pake (Paquet) Şirketi Vapurları, Fransa Mesajeri Şirketi Vapurları ve İtalya Şirketi Vapurları idi[159]. Ulusal ve uluslararası ulaşımı ifade eden bu şirketlerin dışında, Giresun'un diğer iskeleler ile bağlantısını temin eden mahallî deniz vasıtalarının olduğunu da unutmamak gerekir. Nitekim Giresun ile Bulancak, Görele, Espiye, Tirebolu ve Eynesil gibi yerleşmeler arasında ulaşımı sağlayan bir çok motorlu kayık bulunmaktaydı[160].

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Giresun Limanı çok hareketli olup kişilerin istediği gün hatta istedikleri saatte yolculuk yapma imkanına sahiptiler. Zaten XIX. yüzyılın ikinci yarısında limandaki hareketliliği, denizyolu ile yolculuk yapan kişi sayısından da anlamak mümkündür. Nitekim 1898 yılında Giresun Limanı'ndan gelen giden yolcu sayısı toplam 12 031 kadardı. 1895 yılında 1900 yılının sonuna kadar Giresun Limanı'na ülke içinden ve yabancı ülkelerden gelen-giden yolcu sayısının 105 551 kişi olduğu tespit edilmiştir[161]. Bu da oldukça yüksek bir rakamdır.

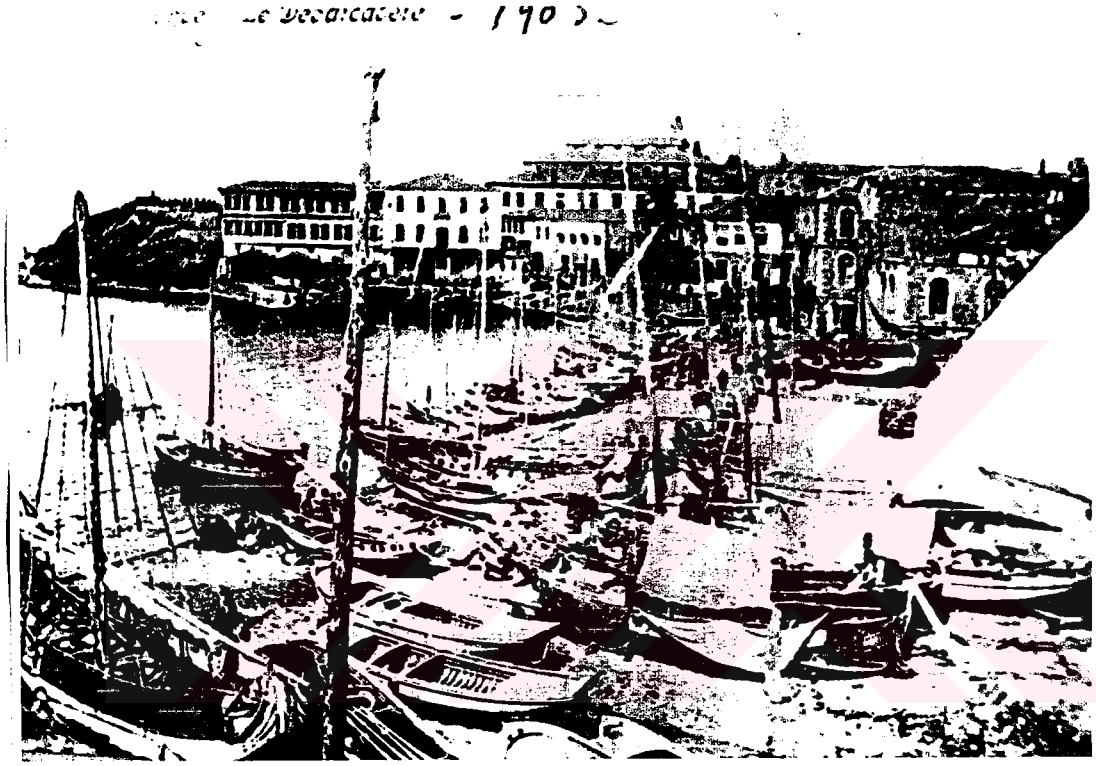
XX. yüzyılın başında (1902) Giresun Limanı'na uğrayan bir senelik yolcu sayısı 11 447 olup bunun 6 282'si gelen 5 165'i de giden yolculardan oluşmaktaydı. Aynı tarihlerde Giresun Limanı'na resmî olarak 379 vapur ile 102 yelkenli gemi uğramıştır. Limanın kendisine ait, yani Giresun kazasının resmî ve gayri resmî malı olarak 289 deniz vasıtası bulunmaktaydı[162]. Bu verilerin ışığında söz konusu dönemde Giresun Limanı'nın ulaşım açısından Karadeniz'in bu sahillerindeki en hareketli limanlarından biri olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz (Fotoğraf 3.15).

Cumhuriyet'in ilanından 1950'li yıllara kadar da Giresun kenti ve yakın çevresinin dış dünya ile bağlantı kurması ancak denizyolu ulaşımı ile mümkün olmuştur. Bununla birlikte, 1950'li yıllardan itibaren sahil karayolunun faaliyete geçmesi, kentin denizyolu ulaşımına olan bağımlılığı ortadan kaldırmıştır. Buna bağlı olarak denizyolu ulaşımının, bugün dış ilişkilerdeki yoğunlaşmaya karşın karayolunun süratle gelişen insan ve yük taşıma hacmi karşısında zamanla önemini kaybettiği

---

[158] Trabzon Vilayeti Salnamesi, 1870, s. 75; TS, 1872, s. 80; Şemseddin Sami, 1896, a.g.e. s. 3395.
[159] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 44-45.
[160] Sarısaman, S., 1998, a.g.m., s. 91.
[161] Karaman, O., 1999, a.g.tez, s. 46-47.
[162] Trabzon Salnamesi, 1902, Trabzon, s. 352.

izlenmektedir. Tüm Doğu Karadeniz Bölümü'nde olduğu gibi Giresun da dışarıya çok göç veren bir kenttir. Dolayısıyla yörenin dışarı ile, özellikle de İstanbul ile bağlantısını kuran denizyolu, daha seri ve daha dinamik bir durum izleyen karayolu taşımacılığına yerini bırakmıştır. Bu ve başka nedenlerden dolayı, günümüzde Giresun Limanı'ndaki yük trafiğinin yoğun olmadığı, hatta oldukça seyrek olduğu dikkati çeker. Zaten limana giriş-çıkış yapan Türk ve yabancı uyruklu gemilerin sayı ve tonajlarına baktığımızda bunu açık bir şekilde görmek mümkündür.

Fotoğraf 3.15. Giresun Limanı'nın 1905'lerdeki Durumu.

Limana 1981 yılından 1994 yılına kadar ki 13 yıllık bir zaman sürecinde 1 873'ü Türk (%82), 411'i de yabancı (% 18) olmak üzere toplam 2 280 gemi giriş-çıkış yapmıştır. Her bir geminin tonajı ise 4 bin tonu pek aşmamaktadır (Tablo 3.31). İstanbul ve İzmir gibi büyük limanlarımıza yılda 20 binin üzerinde geminin giriş-çıkış yaptığı düşünülürse, Giresun Limanı'nda gemi trafiğinin ne kadar seyrek olduğu ortaya çıkar. Kuşkusuz bu da kentte ticaretin ve sanayinin gelişmemiş olması ve limanın hinterlandının dar olmasından kaynaklanır[163]. Limandaki yük trafiğinden ticarî

[163] Bekdemir, Ü., 1996, a.g.tez, s. 85-87,47.

fonksiyonlar kısmında ayrıntılı olarak bahsedildiğinden, burada tekrar anlatmayı gerek görmüyoruz.

Tablo 3.31. Giresun Limanı'na Giriş-Çıkış Yapan Türk ve Yabancı Gemilerin Sayı ve Tonajları (1981-1994).

	Türk Gemileri		Yabancı Gemiler	
Yıllar	Adet	Groston	Adet	Groston
1981	132	490 470	5	15 107
1982	149	499 240	7	20 446
1983	191	751 858	46	133 538
1984	214	741 760	64	225 004
1985	184	542 507	41	183 184
1986	77	175 693	6	20 091
1987	118	285 660	16	33 628
1988	83	212 174	35	128 284
1989	123	290 907	32	78 963
1990	152	382 940	19	47 055
1991	153	359 432	49	59 543
1992	116	346 668	21	22 509
1993	123	310 748	5	91 838
1994	78	209 127	16	59 076
Toplam	1873		362	

Kaynak: Giresun Limanı İşletme Müdürlüğü Kayıtlarından Yararlanılmıştır.

Giresun'da denizyolu ile yolcu taşımacılığı ise biraz önce ifade ettiğimiz üzere kayık ve yelkenli gemilerle başlamış, buharlı gemilerin ortaya çıkması ile kayıklarla yolcu taşımacığı zamanla önemini kaybetmiştir. XIX. yüzyılın ortalarından itibaren Fevaid-i Osmaniye adı altında kurulan ve günümüzde Denizcilik Bankası'nın temelini oluşturan şirket vapurları düzenli olarak Giresun'a da uğruyorlardı. Genellikle bütün Karadeniz kıyısında vapurlar, kıyıdan uzak yerlerde dururlar; yolcu indirme-bindirme işini kayıklarla yaparlardı[164]. Modern limanlar yapılana kadar da bu durum böyle devam etmiştir.

Ülkemizin bütün Karadeniz kıyı limanlarında olduğu gibi Giresun Limanı'nda da yoğun bir yolcu trafiği söz konusu değildir. Denizcilik Bankası'na ait feribotlar, İstanbul bağlantılı olarak tüm Karadeniz kıyısındaki limanlarla birlikte, Giresun limanına da uğramaktadır. Fakat bu feribot seferleri sadece yaz aylarında düzenlenmektedir. Genellikle mayıs ayları sonlarında veya haziran aylarının ilk haftalarında başlayan feribot seferleri, eylül ayının ortalarında sona ermektedir.

[164] Selen, S. H., 1943, *Türkiye'nin Yol Sistemi*. Türk Coğrafya Dergisi, sayı: 3-4, Ankara, s. 352-371.

İstanbul'dan hareket eden feribot sırasıyla Sinop, Samsun, Giresun, Trabzon ve Rize limanlarına uğrar ve tekrar aynı hattı takip ederek İstanbul'a geri döner.

Bilindiği üzere Doğu Karadeniz Bölümü kıyı şeridi, ülkemizin en yoğun nüfuslu yerleri arasındadır. Aynı zamanda yine bu bölüm, ülkemizin yurt içi ve yurt dışına en fazla göç veren yerlerinden birisidir. Yani nüfusun büyük bir kısmı dışarıda yaşamaktadır. Aynı şekilde bu özellikler, Giresun ili için de geçerlidir. Bütün bunlara rağmen Giresun Limanı'nda yoğun bir yolcu trafiği söz konusu değildir; hatta bu trafik yok denecek kadar azdır (Tablo 3.32). Örneğin 1996 yılı yaz sezonunda Giresun Limanı'na uğrayan toplam 15 feribot ile kente yaklaşık olarak 240 yolcu gelmiş, 110 yolcu da kentten ayrılmıştır. Bu da her hafta kente 15-20 yolcunun geldiğini ve 8-10 yolcunun da gittiğini göstermektedir.

Tablo 3.32. Giresun Limanın Yıllara Göre Yolcu Durumu (1990-1996).

Yıllar	Gelen	Giden
1990	1 494	1 966
1991	1 928	1 432
1992	533	134
1993	-	263
1994	188	261
1995	340	401
1996	240	110

Kaynak: Giresun Liman Müdürlüğü.

Giresun ili kıyı şeridinde nüfus oldukça yoğundur ve yöre nüfusunun önemli bir kısmı özellikle İstanbul başta olmak üzere büyük kentlerde yaşamaktadır. Bunun bir sonucu olarak da kentte önemli sayılabilecek bir yolcu trafiği söz konusudur. Fakat denizyolu ile taşınan yolcu miktarı, biraz önce de ifade ettiğimiz gibi yok denecek kadar azdır. Bunun da birçok nedeni vardır. Bunların başında kenti ülkenin diğer kentleri ile bağlayan sahil karayolunun yapılması ve yolculukta bu ulaşım sektörünün tercih edilmesi gelir. Bugün her kıyı kentinde, İstanbul ve Ankara gibi metropoller yönünde, günün hemen her saatinde sahil karayolu üzerinden ulaşım bağlantısı kurulmuştur. Sadece Hopa, Rize, Giresun, Trabzon ve Samsun limanlarına uğrayan ve daha yavaş yol alan bu denizyolu taşımacılığı giderek önemini kaybetmiştir. Nitekim Giresun-İstanbul arası denizyolu ile yaklaşık 36 saat (453 mil) sürer iken karayolu ile bu mesafe 14-15 saatte alınabilmektedir. Diğer bir neden ise denizyolunun karayoluna göre çok daha pahalı olmasıdır. Gerçekten de denizyolu ile yolculuk, karayoluna oranla hemen hemen

üç kat daha pahalıya mâl oluyordu. Buna araç sahibi olanların araçları için ödedikleri para da eklendiğinde, yolculuk masrafları çok daha yüksek miktarlara ulaşmaktadır. Bütün bu nedenlerden dolayı Giresun Limanı'ndaki yolcu trafiği çok azalmış ve buna bağlı olarak da 1997'den sonra kente yapılan feribot seferleri artık yapılmamaya başlanmıştır. Dolayısıyla da Giresun Limanı'ndaki yük trafiği yolcu trafiğine göre çok daha hareketlidir.

Kentin başka illeri ile olan karayolu ulaşımı ise 1950'den sonra giderek önem kazanmıştır. Bundaki en önemli etmen de, adı geçen tarihlerde sahil karayolunun faaliyete geçmesidir. Bu karayolu, kıyıda, kırsal kesimin iskelesi niteliğindeki kent merkezlerinin, kentsel fonksiyonlarının gelişmesine yön veren ve hatta en küçük boyutlardaki balıkçı köylerine dahi uğrak fonksiyonu oluşturarak, yerleşme formunu şekillendiren en önemli unsur olarak görülmektedir[165]. Sahil yolu, batı yönünde topladığı kırsal kentsel hinterlanda bağlı olarak giderek artan bir hacimle, Samsun'a ulaşmakta ve bölgesel bir ulaşım odağı fonksiyonu taşıyan Samsun metropolü üzerinden Türkiye'nin diğer bölgelerine yönelmektedir. Demiryolu, denizyolu, havayolu ve karayolu ulaşımlarının bir başlangıç kavşağını oluşturan Samsun, ulaşım açısından sahip olduğu değerlerle bölgesel kalkınma merkezi niteliğini kazanmakta ve Doğu Karadeniz yoğun yerleşme körfezinin dışarıya açılan kapısı olmaktadır[166]. Dolayısıyla Giresun ilinin de en önemli karayolu bağlantısı , kıyıya paralel olarak uzanan ve tüm Doğu Karadeniz illerinden geçen sahil karayoludur. Daha çok Rize-Samsun arasında işlek olan bu yol, Giresun il merkezi dahil kıyı kuşağındaki tüm ilçe merkezlerinden geçer. Samsun ve Trabzon üzerinden ülke ana ulaşım sistemine bağlanan bu yolun Giresun ili sınırlarındaki uzunluğu yaklaşık 122 km. kadardır. Doğuda Trabzon üzerinden Zigana Geçidi, Gümüşhane ve Bayburt üzerinden Erzurum'a ulaşan yol aracılığıyla Giresun, Doğu Anadolu Bölgesine bağlanır.

Sahil yolu, Karadeniz'i Türkiye'nin diğer bölgelerine ve dünyaya bağlayan tek karayolu olması nedeniyle bölgenin can damarı durumundadır. Ancak, artan trafik nedeniyle bu yol ihtiyaca cevap verememektedir. Bundan dolayı, Samsun-Sarp sahil karayolunun duble yola dönüştürülmesi çalışmaları hızlandırılmıştır. Ulaşım imkanlarının modernleşmesi, gelişmesi ve genişlemesi, her türlü kalkınmanın (sosyal,

---

[165] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 21.

[166] İmar İskan Bakanlığı-Planlama ve İmar Genel Müdürlüğü Bölge Planlama Dairesi, 1972, D.K.B. Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme Düzeni, Ankara, s. 177-203.

siyasal, kültürel ve ekonomik) en itici gücüdür. Bu bakından modern yol ağından yoksun bulunan Karadeniz Bölgesi'ne yapılan bu yatırımın önemi yadsınamaz[167]. Dolayısıyla bu yolun standartlarının yükseltilmesi, Giresun ili sınırları içinden geçen kısım nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Çünkü ilde ulaşım sahil kesimden geçen bu devlet karayolu ile sağlanmaktadır. Ancak 1950'li yılların trafik değerlerine göre yapılmış bu yol günümüz trafiğini kaldıramamaktadır. Karadeniz sahil yolu projesi içinde Giresun il sınırlarını ilgilendiren üç alt proje yer almaktadır. Bunlardan Piraziz-Giresun ve Giresun-Espiye arası 1998 yılında ihale edilmiş olup 2002 yılında bitirilmesi planlanmıştır. Espiye-Çarşıbaşı arası ise 1994'de ihale edilmiş ve 2000 yılı içerisinde bitirilmesi planlanmıştır.

Her ne kadar sahil karayolunun bu modernize edilme çabaları bölge ve yöre ekonomisine birçok yararlar getireceği kuşkusuz ise de bazı olumsuz etkileri de beraberinde getirdiği görülür. Nitekim ilk inşâ edildiği yıllarda bu karayolu kıyı çizgisine çok yaklaştırılmış ve bu da genellikle denizin doldurulması ile yapılmıştır. Bazı yerlerde doldurulması doğaldır, ancak hiç gerekli olmayan bir biçimde yol güzergâhı saptırılarak yol gövdesi kumsal üzerine oturtulmuştur.

Günümüzde de yapılmakta olan yol genişletme çalışmaları, genellikle denizin doldurulmasıyla yapılmaktadır. Böylelikle zaten yeterince kumsala sahip olmayan Karadeniz, bu kaynak açısından daha da yetersiz duruma getirilmektedir.

Doğal dengeyi alt üst eden, kumsalı yok ederek insanın denizle bütünleşmesini engelleyen, turizmi baltalayan, çevre ile uyum sağlamayan ve estetik güzelliği ortadan kaldırılan, sahil karayolunun meydana getirdiği diğer bir olumsuzluk da; yapılaşmayı kıyı şeridine çekmiş olmasıdır. Bugün Samsun'dan Sarp'a kadar tüm yol boyu hemen hemen meskun mahal haline gelmiş durumdadır. Yola iyice yaklaşmasına izin verilen yapılaşmaların, yolun güney tarafında daha yoğun olması nedeniyle yol genişletme çalışmaları deniz tarafında olmaktadır.

İlin kuzey-güney doğrultusunda iç kesimle bağlantısı ise birkaç yolla sağlanmaktadır. Bunların en önemlisi daha Roma İmparatorluğu zamanında önemli bir askerî yol olan Giresun-Şebinkarahisar yoludur. Bu yol, Alucra ilçesinden Gümüşhane'ye; güneyindeki uzantısıyla da Sivas-Erzincan ve Tokat'a bağlanır. Şehitler geçidini (2000 m) aşan yolda topoğrafya ve iklim şartları ulaşımı güçleştirici etki yapar.

---

[167] Karadeniz'in Özelliklerini Koruma Kulübü Der., 1998, I. Karadeniz Kalk. Kurultayı Samsun. s.111.

Bu karayolunun tarihî devirlerde çok büyük önemi vardı. Nitekim geçmiş dönemlerde Giresun karayolu ulaşımı denildiğinde hemen akla Şebinkarahisar gelmiş ve burayla olan bağlantının iyi sağlanması istenmiştir. Çünkü Giresun'un hemen yegane hinterlandı Şebinkarahisar'dı ve burası ticarî olarak gelir getiren en önemli yoldu. Hiç kuşkusuz Giresun-Dereli-Şebinkarahisar yolu günümüzde de büyük bir öneme sahiptir. Nitekim il bu yol vasıtasıyla İç ve Doğu Anadolu ile bağlantı kurma imkanına sahip olmuştur.

Diğer önemli bir yol ise 88 km. kadar uzunluğa sahip olan en yüksek yerinin 900 m'yi dahi bulmadığı ve ili Doğu Anadolu'ya ve İran transit yoluna bağlayan başlıca doğal yol güzergâhı durumunda olan Tirebolu-Torul (Harşit Vadisi) yoludur. Yapımına 1976 yılında başlanan ve günümüzde faaliyete geçen yol emsallerine nazaran zaman, yakıt, araç amortisman ve kar mücadelesi gibi konularda azami tasarrufu sağlayacak ve böylelikle ülke ve bölge ekonomisine büyük katkı yapacaktır.

Dolayısıyla 1950'li yıllardan sonra karayolu ulaşımındaki bu değişme ve gelişmeler, kentin denizyolu ulaşımına olan bağımlılığını da ortadan kaldırmıştır. Aynı zamanda karayolu yol standartlarının yükseltilmesi, yolcu otobüslerindeki teknik gelişmeler ve yollardaki teknik düzeltmeler, Giresun'un başka illerle olan karayolu bağlantılarında zaman ve mekân yakınlaşmasını kolaylaştırmıştır. Artık Giresun'dan hinterlandında yer alan merkezlere ve Ankara, İstanbul gibi daha uzak merkezlere ulaşmak çok kolay olmuştur. Nitekim 1920'li yılların Giresun'un da ulaşım yetersizliği yüzünden halk arasında Giresun'dan Şebinkarahisar'a, Eynesil ve benzeri yerlere gitmek gurbete gitmek olarak değerlendirilmekteydi. Bunun yanında Erzincan, Sivas, Erzurum ve İstanbul'a gitmek ise başlı başına bir sorundu. Ancak bu gibi uzak kentlere gitmek, günümüzde artık oldukça kolaylaşmıştır (Tablo 3.33).

Karayolu ulaşımındaki bütün bu gelişmelere rağmen, Giresun ilindeki mevcut karayolu ağının, henüz yeterli bir düzeye ulaşmadığı dikkati çeker. Nitekim 1999 yılı itibariyle ilin yönetim sınırları dahilinde, 252 km.'si devlet yolu ve 116 km.'si il yolu olmak üzere toplam 368 km. uzunluğunda bir yol ağı bulunuyordu. Devlet ve il yolları toplamının % 91'i asfalt, % 9'u ise stabilize durumunda idi[168].

Giresun'da, ulaşım fonksiyonundaki önemi nedeniyle devlet ve il yollarının yanı sıra, köy yollarını da ayrı olarak ele almak gerekir. Çünkü fonksiyonel boyutları

[168] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1999, a.g.r., s. 43.

itibariyle biri kentler arası ulaşımı ifade ederken diğeri kendisinden daha küçük ve ona bağlı yerleşmelerin merkezi yeri olan kente erişebilmek için kullandıkları yollardır. Bu nedenle ildeki köy yollarının durumuna baktığımızda, hem yol standartları hem de yol yapı bakımından yeterli olmadığı görülür (Tablo 3.34). Tablodan da anlaşılacağı üzere 1999 yılı itibariyle Giresun ilinde 300 km.'si asfalt + beton yol olan toplam 7 676 km. köy yolu bulunmaktaydı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Giresun ili kırsal yerleşim yerlerinin % 7.93'ü asfalt yol oranı ile Türkiye genelinde 80 il arasında 78. sırada yer almaktaydı. Bu da ildeki köy yollarının alt yapı bakımından ne derece geri olduğunun bir göstergesidir.

Tablo 3.33. Giresun Kentinin Bazı İl Merkezlerine Olan Uzaklığı.

İlin Adı	Uzaklık (km.)	İlin Adı	Uzaklık (km.)
Ankara	626	İzmir	1 208
Artvin	375	Kayseri	550
Bursa	953	Ordu	44
Çorum	383	Rize	213
Erzincan	269	Samsun	209
Gaziantep	838	Sivas	359
Gümüşhane	249	Trabzon	137
İstanbul	942		

Kaynak: Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1999, a.g.r., s. 46,

İlde hem devlet ve il yollarının hem de köy yollarının standartlarının bu derece düşük ve yol ağının bu derece az olmasında, birtakım faktörlerin etkisi büyük olmuştur. Hatırlanacağı üzere yöre ülkemizin en dağlık bölgeleri arasındadır. Dağlık bölgelerin de en büyük sorunlarından biri kuşkusuz yol meselesidir. Bu bölgeler nüfus yoğunluğu ve beşerî tesisler yönünden geri kalmış olduklarından ve ticarî uğraşları da pek mevcut olmadığından, bu sahalara yol yapmak ve onları diğer bölgelere bağlamak ekonomik açıdan gereksiz görülür[169]. Her şeyden önce fazla eğimli sahalarda yol yapım masrafları örneğin bir ova ünitesine nazaran çok daha fazla olduğundan, potansiyel bakımından geri kalmış bu bölgelere yol için yapılacak yüksek masraflar giderleri karşılamayacağı nedeni ile göze alınmaz. Diğer taraftan bu dağlık yörenin yollarının bakımı da hem çok masraflı hem de çok güç koşullar altında yapılabilir. Şiddetli yağışlar ve seller eğimlerin fazlalığı nedeni ile buradaki yolları sık sık bozduğundan devamlı bakım gerekli olur; bu da yol bakım masraflarının çok artmasına yol açar. Ayrıca kış devresinde özellikle Giresun-Dereli-Şebinkarahisar yolunun karla kaplanmasının önüne geçilemez ve bu

nedenle de bu yol kış aylarında zaman zaman ulaşıma kapanmaktadır. Böylelikle Giresun'un da iç kesimlere bağlanmasında aksaklıklar olmaktadır. Bir başka faktör de, yörede yerleşmenin çok dağınık olması, çok yaygın bir ulaşım şebekesini gerektirmekte ve bu da büyük malî yükümlülükler getirmektedir. Bütün bu faktörlerin etkisi ile Giresun ili karayolu ulaşımı bakımından, özellikle de iç kesimlere bağlanmasında büyük güçlük ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.34. Giresun İlinde İlçelere Göre Köy Yollarının Durumları (1999).

İlçenin Adı	Asfalt	Beton	Stabilize	Tesviye	Ham yol
Merkez	31	44	418	161	170
Alucra	12	5	170	144	198
Bulancak	-	22	353	265	284
Çamoluk	-	3	154	60	99
Çanakçı	4	4	56	29	59
Dereli	9	10	304	248	344
Doğankent	-	2	24	8	27
Espiye	5	8	187	116	248
Eynesil	-	5	81	28	4
Görele	15	14	265	89	180
Güce	-	3	35	36	81
Keşap	14	32	154	63	97
Piraziz	-	6	116	71	61
Şebinkarahisar	12	7	332	124	196
Tirebolu	5	19	284	100	260
Yağlıdere	3	6	191	128	214
İl Toplamı	110	190	3 124	1 690	2 562

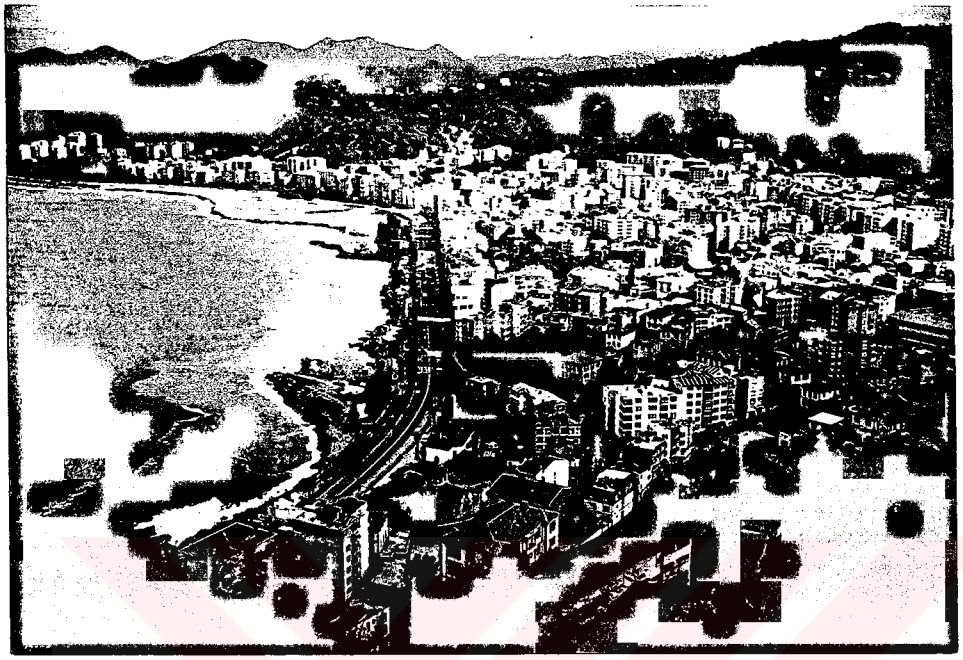
Kaynak: Giresun Sanayi ve Ticaret Odası Ekonomik Rapor (1999)'dan.

Bütün bu olumsuzluklara rağmen, bugün Giresun kenti sahil karayolu, Tirebolu-Torul karayolu ve Giresun-Dereli-Şebinkarahisar yolu ile ülkemizdeki tüm illerle ve il sınırları içerisindeki diğer yerleşmelerle az veya çok ilişki kurmuş durumdadır.

İl dahilindeki karayolu ağı üzerinde trafik akımının en yüksek olduğu güzergâh hiç kuşkusuz sahil karayoludur (Fotoğraf 3.16). Bunun da nedeni, konu başında da ifade ettiğimiz üzere, bu karayolunun tüm Doğu Karadeniz'i ülkenin diğer bölümlerine bağlayan tek karayolu olmasıdır. İl sınırları içerisinde bu karayolu üzerindeki trafik yoğunluğunun her yerde aynı olmadığını görüyoruz. Nitekim en yüksek değerlere yıllık ortalama günlük taşıt sayısının 7 308 olduğu Giresun-Dereli ayrımında rastlanmaktadır.

[169] Tunçdilek, N., a.g.e., s. 137.

Bunu 8 171 araç sayısı ile Bulancak-Giresun arası ve yine aynı sayı ile Piraziz-Bulancak arası izlemektedir (Tablo 3.35).

Fotoğraf 3.16. Sahil Karayolunun Doğu Kesiminden ve Kentin Bu Alandaki Gelişmesinden Bir Görünüş.

Tablo 3.35. Devlet Sahil Karayolu'nun Giresun İli Sınırları İçerisindeki Bölümünün Yıllık Ortalama Günlük Taşıt Değerleri (1995).

Yolun Adı (Dilimin Tanımı)	Dilimi Boyu	Otomobil	Otobüs	Kamyon	Tır	Toplam (Taşıt)
Piraziz-Bulancak	10	4 831	559	1 803	115	7 308
Bulancak-Giresun	15	4 831	559	1 803	115	7 308
Giresun-Dereli Ayrımı	6	6 119	563	1 414	75	8 171
Dereli Ayr.-Keşap	7	4 186	534	1 163	74	5 957
Keşap-Espiye	21	4 186	534	1 163	74	5 957
Espiye-Tirebolu Ayr.	15	4 186	534	1 163	74	5 957
Tirebolu Ayr.-Görele	14	3 837	495	1 413	68	5 813
Görele-Beşikdüzü (il hd)	17	3 837	495	1 413	68	5 813

Kaynak: Karayolları Trabzon 10. Bölge Müdürlüğü.

Bunun yanında sahil karayoluna göre Tirebolu-Torul ve Giresun-Şebinkarahisar yollarında, trafiğin çok daha az yoğun olduğu görülmektedir. Ancak özellikle Tirebolu-Torul karayolunun transit ticarete tamamıyla açılması ve yoldaki alt yapı eksikliklerinin giderilmesi durumunda trafik yoğunluğunun çok daha artacağı kanaatindeyiz. Çünkü bu yolun emsallerine göre çok daha kısa olduğunu daha önce belirtmiştik. Giresun'u

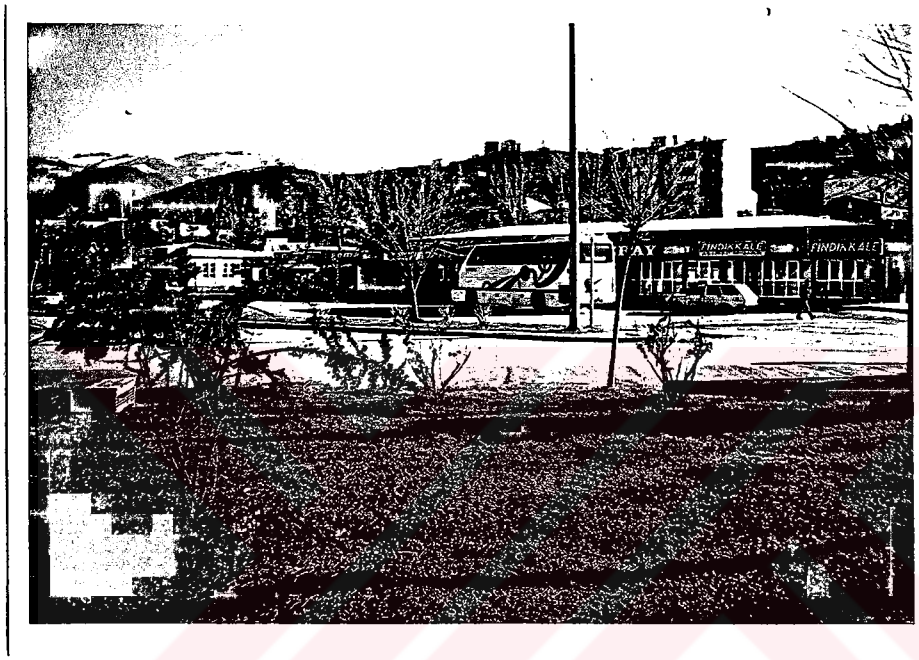
Şebinkarahisar'a ve iç kesimlerdeki diğer yerleşmelere bağlayan yolda trafik yoğunluğunun düşük olmasında ise bu merkezlerin ve bağlı köylerin sosyo-ekonomik açıdan geri kalmış az nüfuslu, kapalı birer ekonomik yapı göstermelerinin büyük etkisi vardır.

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Giresun'da bütün ulaşım yükü karayolları tarafından karşılanmaktadır. Bölge içinde ticarî merkez durumunda olan Samsun'a gelen toptancı maları karayolu ile buradan dağıtılmaktadır. Diğer taraftan kent ve çevresinde üretilen fındık başta olmak üzere diğer ürünlerin büyük bir çoğunluğu karayolu aracılığıyla dış pazarlara sunulmaktadır. Bunların bir sonucu olarak da, kentte son yıllarda karayolu nakliyatçılığında büyük gelişmeler olmuştur. Nitekim kente giriş-çıkış yapan yıllık ortalama günlük tır (115) ve kamyon (1803) sayıları bunun bir göstergesidir. Bunun dışında, yolcu taşımacılığı da büyük bir çoğunlukla karayolu aracılığıyla sağlanmaktadır.

Giresun'da, kentler arası otobüs seferleri Teyyaredüzü Mahallesi'nde bulunan otogardan yapılmaktadır (Fotoğraf 3.17). Otogarda faaliyet gösteren ve direkt otobüs kaldıran Fındıkkale, Ulusoy, Metro, Süzer ve Sema Turizm olmak üzere beş adet firma bulunmaktadır. Ayrıca Eray, Kanberoğlu ve Turay gibi acentalık yapan firmalar otogarda faaliyet göstermektedir. Bunların dışında Trabzon, Rize, Artvin, Gümüşhane, Erzurum, Kars, Ağrı gibi il dışından gelip de Giresun'dan geçen bir çok illerin firmaları da kentten yolcu almakta ve yolcu indirmektedir. Diğer bir ifade ile, bölgeye yolcu getiren ve sahil karayolundan geçen birçok firma, Giresun kentinden de hem yolcu almakta hem de yolcu indirmektedir. Bu nedenle de Giresun kentine gelen ve kentten giden yolcu sayısı hakkında bir rakam vermek çok zor hatta imkansızdır. Dolayısıyla da biz burada sadece kentten direk otobüs kaldıran ve kente en fazla yolcu getiren veya yolcu götüren firmalarla, bunların gittikleri yerler hakkında bilgi vermekle yetindik (Tablo 3.36).

Giresun'da, ulaşım fonksiyonundaki önemi nedeniyle devlet ve il yollarının yanı sıra, köy yollarını da ayrı olarak ele almak gerekir. Çünkü fonksiyonel boyutları itibariyle biri kentler arası ulaşımı ifade ederken diğeri kendisinden daha küçük ve ona bağlı yerleşmelerin merkezi yeri olan kente erişebilmek için kullandıkları yollardır. Bu nedenle ildeki köy yollarının durumuna baktığımızda, hem yol standartları hem de yol yapı bakımından yeterli olmadığı görülür (Tablo 3.34). Tablodan da anlaşılacağı üzere

1999 yılı itibariyle Giresun ilinde 300 km.'si asfalt + beton yol olan toplam 7 676 km. köy yolu bulunmaktaydı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Giresun ili kırsal yerleşim yerlerinin % 7.93'ü asfalt yol oranı ile Türkiye genelinde 80 il arasında 78. sırada yer almaktaydı. Bu da ildeki köy yollarının alt yapı bakımından ne derece geri olduğunun bir göstergesidir.

Fotoğraf 3.17. Giresun'un Kentler arası Otobüs Terminali.

Tablo 3.36. Giresun'da Kentler Arası Yolcu Taşımacılığı Yapan Seyahat Şirketlerinin Gittikleri Yerler.

Firma Adı	Gittikleri İl Merkezi
Ulusoy	Ankara, İstanbul, Erzurum, İzmir, Bursa, Zonguldak, Samsun
Fındıkkale	Ankara, İstanbul, Diyarbakır, Sivas, Tokat, Amasya, Elazığ, Malatya, Eskişehir, Bursa, Balıkesir, Zonguldak, Afyon, Uşak, İzmir, Denizli, Aydın, Muğla
Sema	Erzurum, Van, İstanbul, Konya, Ankara, Afyon, İzmir
Süzer	Ankara, İstanbul, Samsun, Erzurum, Bursa
As Turizm	İstanbul, Ankara, İzmir, Diyarbakır, Adana, Bursa, Antalya
Metro Turizm	İstanbul, Ankara, Balıkesir, Antalya-Alanya, İzmir, Mersin

Kaynak: G.Ş.O.T. Amirliği'nden Alınan Bilgiler.

Giresun'da, ulaşım fonksiyonundaki önemi nedeniyle devlet ve il yollarının yanı sıra, köy yollarını da ayrı olarak ele almak gerekir. Çünkü fonksiyonel boyutları itibariyle biri kentler arası ulaşımı ifade ederken diğeri kendisinden daha küçük ve ona

bağlı yerleşmelerin merkezi yeri olan kente erişebilmek için kullandıkları yollardır. Bu nedenle ildeki köy yollarının durumuna baktığımızda, hem yol standartları hem de yol yapı bakımından yeterli olmadığı görülür (Tablo 3.34). Tablodan da anlaşılacağı üzere 1999 yılı itibariyle Giresun ilinde 300 km.'si asfalt + beton yol olan toplam 7 676 km. köy yolu bulunmaktaydı. Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Giresun ili kırsal yerleşim yerlerinin % 7.93'ü asfalt yol oranı ile Türkiye genelinde 80 il arasında 78. sırada yer almaktaydı. Bu da ildeki köy yollarının alt yapı bakımından ne derece geri olduğunun bir göstergesidir.

Diğer taraftan Giresun'a yakın olmaları nedeni ile Ordu ve Trabzon kentlerine, kentler arası sefer yapan minibüs dolmuşları da bulunmaktadır. Bunlardan Trabzon'a olan seferler ihtiyaca göre olmakla birlikte, Ordu'ya olanlar günlük ve süreklidir. Çünkü Ordu ile Giresun arasında yoğun bir yolcu trafiği söz konusudur. Nitekim bundan dolayı Giresun-Ordu arasında işleyen 70 kadar minibüs ile her yarım saatte bir sefer yapan 6 adet özel halk otobüsü bulunmaktadır. Ortalama 15 kişilik olan dolmuşlar, günde dört sefer yapabilmektedir. Bu rakamlardan hareket ile kaba bir hesap yapıldığında, Giresun-Ordu arasında günlük olarak 3-4 bin kişi gidip gelmektedir. Buna halk otobüsleri ile giden-gelenler de eklendiğinde bu rakamın çok daha fazla olduğu görülür. Ancak şunu da unutmamak gerekir ki, bu yolcular sadece Ordu'dan gelenler değil, iki kent arasında yer alan diğer yerleşmelerden gelenleri de içermektedir.

Giresun kenti ile yakın çevresi arasında gerçekleşen ulaşıma baktığımızda, kente bütün ilçe merkezleri ve yakınındaki kırsal yerleşmelerden oldukça yoğun bir yolcu akımının olduğu görülür. Giresun'un yakın çevresi ile gerçekleşen ulaşım aktivitesi, büyük ölçüde kentin mevcut idarî, ekonomik, kültürel ve sağlık fonksiyonlarından istifade temek amacını taşır. Doğal olarak bu fonksiyonlar içerisinde ekonomik ilişkilerin, yani karşılıklı ticaretin sürdürülmesi esas etkendir. Günübirlik ve haftalık alış verişlerin yapıldığı kent merkezinde, kente ulaşan yolun uzunluğu ve yol niteliği kentle çevre yerleşmeler arasındaki yolcu ve dolayısıyla sefer sayılarını da etkilemektedir. Kente gidiş gelişi tayin eden bir diğer faktör ise kışın kar yağışının meydana gelmesidir. Bu nedenle, özellikle iç kesimlerde yer alan Şebinkarahisar, Alucra ve Çamoluk gibi ilçeler ile bazı köy yerleşmelerinin kış aylarında kent ile olan ulaşım bağlantılarında bazen kesintiler söz konusu olabilmektedir. Günübirlik gerçekleşen ulaşım iki grupta ele

alınabilir. Çevre ilçeler ve kısmen bunların Giresun'a yakın olan köylerinden kente olan ulaşım ve diğeri de yakın köy yerleşmelerinden kente olan ulaşımdır.

Giresun'un kendi ilçeleriyle ilişkisi oldukça fazla olduğundan karayolu taşımacılığı da çok gelişmiştir. Özelikle de sahil karayolu boyunca sıralanmış olan ilçe merkezleri ile kent arasında yoğun bir yolcu trafiği söz konusudur. Bunun yanında iç kesimdeki ilçelere doğru uzaklık arttıkça ve ulaşım güçleştikçe sefer sayılarının da azaldığı görülmektedir (Tablo 3.37)

Tablo 3.37. Giresun'dan Günübirlik Minibüs Ulaşımının Yapıldığı İlçe Merkezleri ve Sefer Sayıları.

İlçe Adı	Giresun'a Uzaklığı (km.)	Sefer Yapan Dolmuş Sayısı	İlçe Adı	Giresun'a Uzaklığı (km.)	Sefer Yapan Dolmuş Sayısı
Alucra	130	7	Görele	67	30
Bulancak	15	40	Güce	51	-
Çamoluk	165	3	Keşap	11	40
Çanakçı	79	-	Piraziz	26	40
Dereli	31	40	Şebinkarahisar	113	5
Doğankent	70	4	Tirebolu	44	30
Espiye	32	30	Yağlıdere	41	30
Eynesil	74	70			

Kaynak: Yerinde Yapılan Gözlemler ve Giresun Belediyesi Otobüs ve Dolmuş İşletmesi Müdürlüğü'nden alınan bilgiler.

Giresun kentine en fazla yolcu taşımacılığı Bulancak ilçesinden olmaktadır. Nitekim Giresun-Bulancak arasında ring usulü 40 dolmuş sürekli sefer yapmaktadır. Kalkış yeri yeni minibüs terminalidir; ancak Ordu-Giresun arasında çalışan dolmuş ve halk otobüsleri de ara duraklarda yolcu indirip bindirmektedir. Dolayısıyla Ordu-Giresun arasında işleyen dolmuş ve halk otobüslerini de eklediğimizde Giresun-Bulancak arasında sefer yapan araç sayısı 100'ü aşmaktadır. Dereli, Espiye, Keşap, Görele, Tirebolu ve Eynesil minibüsleri her yarım saatte veya 15 dakikada bir yolcu seferleri yapmaktadır. Kalkış yerleri ise Osmanağa toplu taşım kalkış durağıdır (Fotoğraf 3.18). Bu ilçelere sefer yapan dolmuş sayıları Tablo 3.37'de gösterilmiştir. Alucra ve Şebinkarahisar'a Alucra'nın 51 nolu kooperatif minibüsleri Osmanağa Meydanı'ndaki duraktan sabah saat 10'da ve öğleden sonra 16'da kalkmaktadır. Aynı zamanda Şebinkarahisar ve 2. Alucra firması, Ulusoy, Metro ve Süzer yazıhanelerinin önünden günde iki kez sefer yapmaktadır. Yağlıdere, Doğankent ve Güce ilçelerine araçlar Osmanağa Meydanı'ndan kalkar. Yavuz Kemal ve Güce minibüsleri kente sefer

yapmamaktadır. Diğer taraftan kentten Kümbet ve Bektaş yaylalarına yaz aylarında 8 ile 10 arasında dolmuş günde bir defaya mahsus olmak üzere sefer yapar. Bu dolmuşlar da Osmanağa Meydanı'ndan kalmaktadır.

Giresun'un yakın çevresindeki hemen bütün köy yerleşmelerinin tamamına yakını, nüfuslarının da kalabalık oluşuyla doğru orantılı olarak kente günlük ulaşım imkanı bulmaktadırlar. Nitekim bu köylerden İnişdibi, Madensuyu-Melikli, Osmaniye, Orhaniye, Burhaniye, Batlama köyleri, Manar, Seyitköy, Akköy, Ezirhan ve benzeri köylere yeni otobüs terminalinden ortalama 15 ile 20 dolmuş sabah, öğle ve akşam olmak üzere günlük seferler yapmaktadır. Adel-Ülper Beldesi'ne 20 minibüs her yarım saatte veya 15 dakikada bir Osmanağa toplu taşım kalkış durağından sefer yapmaktadır. Barça, Çakırlı, Konacık, Yağmurca, Tekke, Ihlıkca ve Us köylerinin dolmuşları Osmanağa Meydanı'ndaki (Sultan Selim Mahallesi'nde) katlı otopark üstündeki duraktan kalkmakta ve günde 8-10 civarında minibüs günde ikişer sefer yapmaktadır. Çiçekli, Çandır, Yazlık, Ortaköy, Çukurköy ve Çalışköyü minibüsleri de (8-10 adet) katlı otopark üzerindeki duraktan kalkmakta ve günde ikişer sefer yapmaktadırlar. Ayrıca Caldağ beldesine 16, Karabulduk'a 18 minibüs ve Mesudiye'ye bir minibüs ile bir de otobüs günde bir defaya mahsus olmak üzere sefer yapmaktadırlar.

Fotoğraf 3.18. Osmanağa Toplum Taşım Kalkış Durağından Bir Görünüş.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Giresun kentine en uzak olan İnişdibi ve Mesudiye gibi köy yerleşmelerine iki saatte gidilmekte iken Dereli yönündeki köy yerleşmelerine ortalama 40 dakikalık bir zamanda varılabilmektedir. Yolların kötü ve bozuk olması, bu köy yerleşmelerine geç varılmasına etki eden en önemli faktördür.

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, gerek ilçe yerleşmelerinden gerekse de kırsal kesimdeki yerleşmelerden, kente yoğun bir yolcu trafiği söz konusudur. Nitekim, ilçe merkezlerinden kente sefer yapan 370 civarındaki dolmuş ve 6 otobüs ile yakın köy yerleşmelerinden sefer yapan toplam 100 civarındaki minibüs bunun en önemli göstergesidir. Dolayısıyla yakın çevreden gerek alış veriş gerekse de başka nedenlerle kente gelen bu kişiler kuşkusuz kentteki ticarî faaliyetlerin canlanmasında büyük rol oynamaktadır.

Giresun'u çevresindeki yerleşmelere bağlayan yollar üzerinde işleyen minibüs ve otobüsler, aynı zamanda kent içi ulaşıma da hizmet ederler. Zaten kent içi ulaşım etkinliği, gerçekte sadece kent içine hizmet etmesi, fakat kentte belli bir bölge arasındaki etkileşimi sağlaması yönünden, sorunu belediye sınırları dahilinde incelemenin yeterli olmayacağı açıktır[170]. Nitekim biraz önce ifade ettiğimiz üzere, Giresun'un kendisine bağlı ilçe merkezleri ile günlük ulaşım bağlantısı mevcuttur. Fakat büyük bir çoğunluğu kente uzak bu yerleşme merkezlerinin, kent ile çok sıkı bir bağlantısı söz konusu değildir. Ancak şunu da belirtmek gerekir ki, tüm Doğu Karadeniz kıyı kuşağında olduğu gibi Giresun ilinin kıyı kuşağında da ilçe merkezleri birbirine çok yakın ve bu merkezler arasındaki yerleşme de kesintisiz ve oldukça yoğundur. Dolayısıyla çok yoğun trafik akımının bulunduğu sahil karayolu boyunca, Giresun'un doğusunda ve batısında bir kentleşme kuşağı vardır. Ancak şu anda Giresun kentinin yayılış alanının dışında kente bağlı bir kentleşme kuşağı henüz ortaya çıkmamıştır. Dolayısıyla Giresun'un orta büyükte bir kent yerleşmesi olması nedeni ile bugün için banliyö yerleşmelerinden söz etmek yanlış olur.

Bunun dışında kent içindeki ulaşımın boyutları nitelikleri hakkındaki durumu belirtmek için, kent içindeki trafik yoğunluklarının hatlar, araç trafiği ve araç cinsleri gibi kantitatif değerlerden hareket etmek gerekir. Bununla birlikte, kent içi ulaşımın boyutlarına geçmeden önce kentin nüfus bakımından büyümesinin dış ulaşımı yoğunlaştırdığı gibi kent içindeki araç sayılarını da arttırdığını unutmamak gerekir.

---

[170] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 243.

Nitekim kent nüfusunun giderek artması, kentin yatay büyümesi ve aynı zamanda kentin yakın çevresindeki köylerin de zamanla nüfuslarındaki artışlar, buralardan kente olan günlük ulaşımların artışında büyük rol oynar. Dolayısıyla bütün bunlar da kent içindeki trafiğin artmasına ve bazı kesimlerde yoğunlaşmasına neden olur.

Diğer taraftan kente günübirlik olarak yakın köy ve kent yerleşmelerinden gerçekleşen ulaşımın boyutlarını daha önce ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ancak ulaşımın günlük boyutları yönünden, bu kent için de bir "alt bölge"[171] tespiti gereklidir. Kentten doğu-batı yönünden geçen Devlet Sahil Karayolu'na güney yönlerinden eklenerek kentte ulaşan karayolları, bu boyutları oluşturmakta ve sınırlandırmaktadır. Daha önce de söz konusu edilen bu yollar üzerinde işleyen trafiğin, "kalkış-varış merkezleri" otogar, belediye servis otobüsleri ana terminali ve ilçeler arası minibüs otobüs durakları kent içinde yer tutar. Bu nedenle kent içi ulaşım, kent ve yakın çevresi ile hemen bu kuşak dışındaki, yani belediye sınırları dışındaki bu alanların kent ile aralarındaki kamu ulaşımı ve özel ulaşım araçlarının, yoğun bir şekilde taşımacılık yaptığı alanlar incelenmiştir.

Kent içi ulaşımda en önemli öğelerden biri de hiç kuşkusuz kentte mevcut olan araç sayıları ve cinsleridir. Ancak, kent içinde mevcut araç sayısını yaklaşık değerlerle ortaya koymaktan ileri gidemeyiz. Çünkü, her ne kadar trafik sicil bürolarında mevcut araç istatistikleri bulunuyorsa da bu araçların hemen tümü o yerleşme sınırları içindedir anlamına gelmez. Çünkü, bu araçlar kent dışında bir yerde bulunabileceği gibi kent dışındaki yerleşmelere ait olan araçlar da kent içinde bulunabilir.

Bununla birlikte kentteki araç sayısında özellikle 1980'li yıllardan bu yana önemli artışların olduğu bir gerçektir. Nitekim 1980'li yıllarda 3 000 civarında olan motorlu taşıt sayısı 1999 yılına gelindiğinde 12 bini aşmıştı. En büyük artış da otomobil ve minibüs sayısında olmuştur. Otomobil sayısındaki artışlar da nüfusun artması ve halkın gelir seviyesindeki yükselmelerle ilgilidir. Minibüs sayısındaki artışta ise yine kent ve çevresindeki taşıma alanında artan nüfus ve kentin yatay olarak büyümesi en önemli etken olmuştur.

Diğer taraftan kent ve yakın çevresinin ihtiyacı olan malların (inşaat malzemesi, sebze ve meyve, giyim eşyası ve benzeri) önemli bir kısmı karayolu aracılığı ile getirilmektedir. Yine denizyolu ile getirilen mallar da limandan karayolu aracılığıyla

---

[171] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 244.

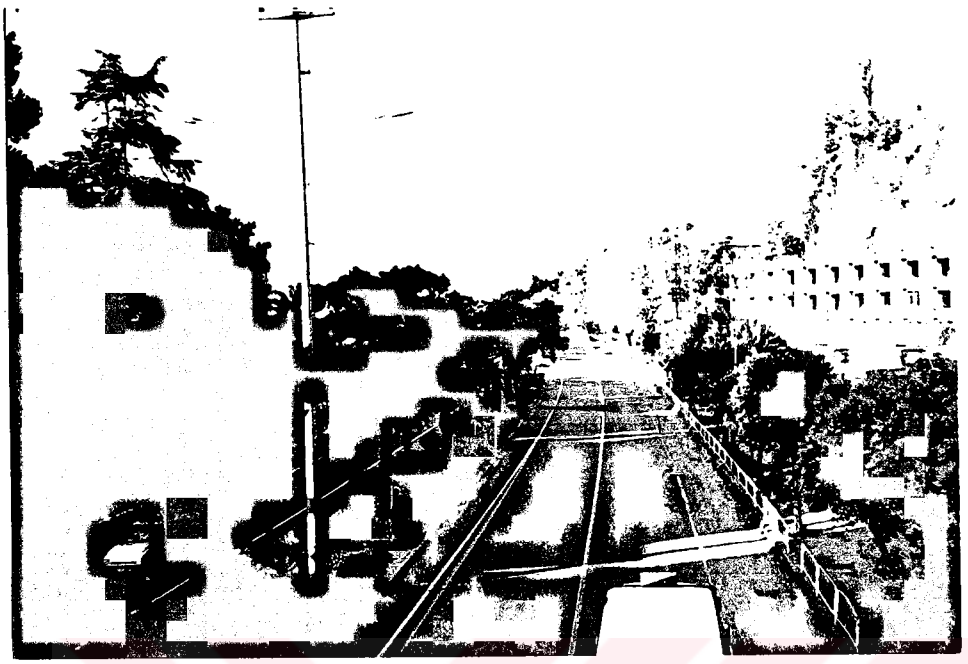
kent ve yakın çevresine dağıtılmaktadır. Bunun yanında, kent ve yakın çevresinde üretilen mamul, yarı mamul kabuklu fındık ile orman ürünleri büyük ölçüde dış pazarlara karayolu aracılığıyla sunulmaktadır. Bütün bunlar da, kentte kamyon ve kamyonet sayısının artmasına neden olmuştur. Nitekim bunların sonucu olarak kentte 150'yi aşkın kamyon ve kamyonet bulunmaktadır.

Bütün bunlara, kentin bir il yönetim merkezi olması nedeni ile kamu-kurum ve kuruluşlarına ait araç sayılarının da her geçen gün artış göstermesini ve böylelikle kent içi trafiği yoğunlaştırdığını da ilave etmek gerekir.

Giresun'da kent içi trafik akımı bakımından önemli olan yol ve caddelerin büyük bir çoğunluğunun doğu-batı doğrultusunda uzandığı görülür. Hatırlanacağı üzere bunun da nedeni, topoğrafik şartlardan dolayı kentin kuzey-güney yönünde gelişememesi, bunun aksine doğu-batı doğrultusunda alabildiğine uzanmasıdır. Nitekim, kentin uzunluğu doğu-batı doğrultusunda 20 km.'yi bulurken, kuzey-güney yönünde genişliği 2 km.'yi dahi bulamamakta, hatta bazı yerlerde 200 metrenin de altına düşmektedir.

Giresun'un kent içi trafik akımında, sahil karayolu (Atatürk Bulvarı) bütün ulaşım yükünü taşıyan tek akstır (Fotoğraf 3.19). Samsun-Hopa kentler arası trafiğin yanı sıra kent içi bağlantıların da bu yolla yapılması, bu karayolu üzerinde çok yoğun bir trafiğin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Diğer taraftan kentin hemen bütün resmi kurumları ile bazı eğitim kurumlarının doğu-batı doğrultusunda bu karayolu boyunca sıralanmış olması bu yolun kent içindeki bölümünde trafik yoğunluğunun daha da atmasını sağlamıştır. Nitekim bu karayolu üzerinden geçen günlük ortalama 4 831 otomobil, 559 otobüs, 1 803 kamyon ve 115 tır bunun açık bir göstergesidir.

Doğu Karadeniz Sahil Devlet Karayolu, Giresun'un sahil kesiminden, genelde mevcut güzergâhının deniz yönünde genişletilmesi suretiyle geçirilmiştir. Ordu-Trabzon doğrultusunda bölünmüş yön olarak kullanılan yol, Gemiler Çekeği Mahallesi'nde ve yeni vilayetin bulunduğu konumlarda çok düzeyli trompet kavşaklarla kentsel trafiğe, biri batı diğeri doğu yakasında olmak üzere ayrı iki noktada giriş çıkış olanağı vermektedir. Bu iki bağlantı noktası, kentsel ulaşımın omurgası olan 17-20 metre genişliğindeki yolla kenti baştan başa geçerek bağlanmaktadır. Kentin taşıyıcı ana aksı üzerinden bu iki çok düzeyli kavşağın birbirine mesafesi 6 km.'dir. Kent içindeki diğer yolların hemen hepsinin de sahil yolu ile bağlantısı vardır.

Fotoğraf 3.19. Sahil Karayolunu Kent İçindeki Bölümünden (Atatürk Bulvarı) Bir Görünüş.

Kentin mevcut imar planındaki ulaşım düzeni, mevcut karayolunu da ikinci bir kentsel ana aks olarak kullanacak biçimdedir. Mevcut imar planında birçok noktadan kentsel yollar karayoluna bağlanmaktadır. Bu bağlantıların bir kesimi düzey kavşaklı, bir kesimi ise katılım şeklindedir. Yeni karayolu projesinde karayolu, tek izden bölünmüş ve yarı erişme kontrollü karayoluna dönüşmüş olduğu için, mevcut imar planındaki kavşak ve katılım noktaları tekrar gözden geçirilmiş ve bir kesimi kaldırılmıştır. Yeni projede, iki adet çok düzeyli kavşağın yanı sıra, birbirine 1-2 km. uzaklıklarda 10 adet hemzemin kavşak düzenlemesi önerilmiştir. Böylelikle mevcut imar planında birçok noktadan karayoluna olan kentsel ulaşım bağlantısı; yeni imar planında, ikisi çok düzeyli 10 adedi hemzemin döner kavşakla sağlanmış ve karayolu ile kentsel trafiğin birbirine olan engelleyici etkisi giderilmeye çalışılmıştır[172].

Kentin sahil karayolundan sonra en yoğun ulaşım ekseninin, belediye önündeki kavşaktan başlayarak Başak Sokak - Hastaneler yol ayrımına kadar yaklaşık 1 485 metre uzunluğundaki Gazi Caddesi (Eski Trabzon yolu) oluşturmaktadır. Kentin yıllardır en eski ve en işlek yolu olan Gazi Caddesi, aynı zamanda kentteki diğer bütün yolların da toplanma merkezidir denilebilir. Bununla birlikte kentin iş ve ticaret

[172] Giresun Belediyesi, Revizyon ve İlave İmar Planı, s. 158.

merkezini oluşturan bu caddede dolayısıyla trafik yoğunluğu da çok fazladır. Ancak bu yolun trafik yükünün hafifletilmesi amacıyla önerilmiş olan ve bir kısmının yapımı devam eden ve bir kısmı da bitirilmiş olan 17 metre genişliğindeki yol alternatif bir yoldur. Gazi Caddesi 9 m.'lik genişliğiyle işlerliğini kaybeden ve genişleme olasılığı bulunmayan bir yoldur (Fotoğraf 3.20). Bu nedenle kentin karayolu girişinin Gazi Caddesi'nden alınıp, eski dolmuş durağından yapılması düşünülmektedir. Böylece bu caddedeki trafik yoğunluğu kısmen de olsa azaltılmış olacaktır.

Fotoğraf 3.20. Kent İçi Ulaşımda Çok Önemli Bir Yere Sahip Olan Gazi Caddesi'nin Girişinden Bir Görünüş.

Kentin en önemli yollarından biri de hiç kuşkusuz 17 m. genişliğindeki İnönü Bulvarı'dır (Fotoğraf 3.21). Kentin Atatürk Bulvarı'ndan sonra en geniş ve çift gidişli - gelişli ikinci yolu olan İnönü Bulvarı, kentin batısından başlayarak Gazi Caddesi ile birleştiği noktaya kadar 2 750 m. uzunluğundadır. Bu yol kentin trafik yoğunluğunu hafifletmesi bakımından büyük bir öneme sahiptir.

Kentin birinci derecede yollarından sayabileceğimiz Fevzi Paşa Caddesi, Fatih Caddesi, Cemal Gürsel Caddesi, Topal Sokak, Alparslan Caddesi, Osmanağa Caddesi ve Arif Bey Caddesi, diğer caddelere göre daha kısa olmalarına rağmen kent içi ulaşımda büyük bir öneme sahiptirler. Adı geçen caddelerin yoğun iş ve ticaret sahaları

olmaları ve diğer taraftan Gazi Caddesi'nin tek yönlü olarak ulaşıma açık olması, bu caddelerde trafiğin yoğun olmasına neden olmuştur.

Bunlardan başka kent içi ulaşımda ikinci derecede önemi olan daha birçok cadde ve sokak vardır. Kentin yeni gelişim alanlarında önem kazanmaya başlayan bu yollar, kentin merkezi kısmında yer alan cadde ve sokaklara göre daha geniş ve daha planlıdır. Nitekim bugün kent içi ulaşımda birinci derecede önemi olan yollar çok dar ve karmaşıktır (Tablo 3.38). Bu nedenle de kent içindeki trafik akışında büyük sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Aynı zamanda ikinci dereceden öneme sahip bu cadde ve sokaklar, ticarî işlevleri pek olmamakla birlikte, ana caddelerle bağlantıları dolayısıyla, kent içi trafik akımının oluşturulmasında önemli bir halka oluştururlar.

Fotoğraf 3.21. İnönü Bulvarı'ndan Bir Görünüş.

Kent dokusunun yoğun olduğu Kale, Çınarlar, Hacı Hüseyin, Hacı Miktad, Kapu, Sultan Selim ve Şeyh Keramettin gibi mahallelerde, arazinin topoğrafik yapı itibariyle de uygun olmaması, ara sokakların çok dar, kısa ve dik olmasına neden olmuştur. Özellikle kalenin doğu ve güney eteklerindeki Çınarlar ve Hacı Hüseyin mahallelerine giren tek yol Sokakbaşı Caddesi'dir. Bu cadde alan içinde ikiye ayrılmakta, biri okullar bölgesine ve kalenin eteklerine ulaşmakta, diğeri de kilisenin yanından, sahil karayoluna çıkmaktadır. Bu yol küçük boyutlu araçlar için uygundur. Araç trafiğinin girdiği yol günümüzde yenilenmiş ve beton parke kaplanmıştır. Bu

alanda yaya yolu olarak kullanılan yolların tümü dar ve düzensiz taş kaplamadır. Batı yönünde eğim nedeni ile merdivenli sokaklar çoğalmaktadır. Yollar genelde mülkiyete ve eğime göre düzenlenmiştir. Bu kesimlerde organik bir yol dokusu mevcuttur ve yol genişlikleri de çok düzensizdir. Kentin bu kesimlerinde zaman zaman çıkmaz sokaklarla da karşılaşmak mümkündür.

Kent içindeki yolların fizikî kalitesine baktığımızda kentteki asfalt yolların sayısının giderek fazlalaştığı görülmektedir. Eski meskun alanlardaki tali yollar adi kaldırım taşı kaplıdır. Son yıllarda yol kaplama işlemine hız verilmiş, özellikle alt yapı işleri biten yollarda parke kaplama çalışmaları yapılmaktadır. Nitekim bugün Gazi Caddesi'nin önemli bir kısmı parke kaplama olarak yapılmıştır.

Tablo 3.38. Giresun Kentinde Önemli Caddeler ve Boyutları.

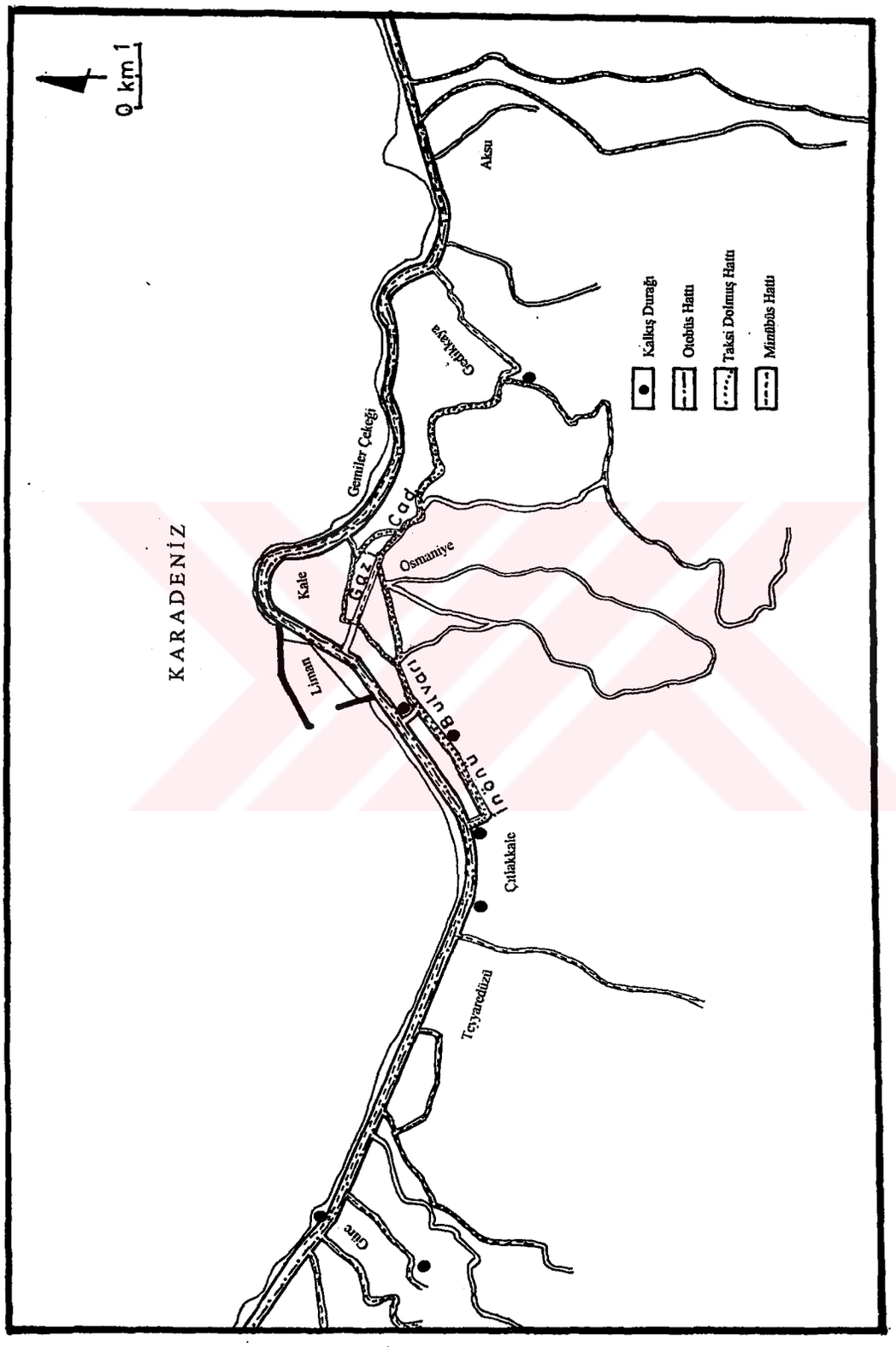
Cadde Adı	Genişlik (m)	Uzunluk (m)
Gazi Caddesi	9	1 485
İnönü Caddesi	17	2 750
Fatih Caddesi	10	1 045
Cemal Gürsel Caddesi	10	500
Fevzi Paşa Caddesi	10	785
Topal Sokak	10	141
Alparslan Caddesi	10	237
Osman Ağa Caddesi	10	116

Kaynak: Giresun Belediyesi 1/1000 Ölçekli İmar Planı.

Giresun kentindeki kent içi yolcu taşımacılığı, kentin yatay bir şekilde gelişmesine bağlı olarak 1980'li yıllardan itibaren önem kazanmaya başlamıştır. Günümüzde kent içi yolcu taşımacılığı hem belediye otobüsleri hem de dolmuşlar aracılığıyla yapılmaktadır.

Giresun Belediyesi sınırları içinde belediye otobüs işletmelerine ait yedi otobüs hattında 7 otobüs çalışmaktadır. Bu otobüslerden dört adedi Burunucu - Öğretmen Lojmanı -Etbaşoğlu hattında, bir adedi Camili hattında, bir adedi Yurt Kur 1. Nolu Sağlık Ocağı hattında ve bir adedi de Armelit hattında çalışmaktadır (Harita 3.2).

Giresun kent içi yolcu taşımacılığında minibüs dolmuşlar çok daha büyük bir öneme sahiptir. Çünkü, kent içi ulaşımda büyük ölçüde bu araçlardan faydalanılmaktadır. Kentte 1985'li yıllarda başlayan dolmuş taşımacılığı günümüze kadar artarak sürmüştür. Nitekim bugün kent içindeki yedi adet dolmuş hattında, 136'sı minibüs ve 40'ı da taksi dolmuş olmak üzere toplam 176 adet araç faaliyette bulunmaktadır. Bu dolmuşların güzergâhları ise şu şekildedir: Mavi başlılar Rus pazarı-

Harita 3.2. Giresun Kent İçi Otobüs ve Dolmuş Hatları.

S.S 16 nolu Kooperatifi arası; beyaz başlılar Seka Fabrikası - Rus pazarı karşısı; yeşil başlılar adliye lojmanları - büyük sanayi arası; kırmızı başlılar Güre-Anadolu Lisesi-Yeni Terminal arası ve diğerleri ise Küçük sanayi - Büyük sanayi-Deniz Sitesi arası ile Kayadibi minibüs terminali - hastahane arası çalışmaktadır. Ayrıca 40 adet taksi dolmuş da Rus Pazarı ile Devlet Hastahanesi arasında çalışmaktadır (Harita 3.2). Eskiden bu dolmuş hattı, Eğitim Fakültesi yanındaki Depboy mevkiinden başlamaktayken, sonradan Rus Pazarı'na kadar uzatılmıştır.

Kent içerisinde değişik semtlerde bulunan taksi durakları da kent içi yolcu taşımacılığından önemli bir aktiviteye sahiptir. Nitekim kentteki 32 taksi durağında 162 taksi çalışmaktadır. Bunun haricinde serbest çalışan taksiciler de bulunmaktadır.

Bütün bunların yanında çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarına ait servis araçları da kent içi ulaşımda önemli bir fonksiyona sahiptir. Diğer taraftan Giresun kentinde havaalanı bulunmamasına rağmen, gerek Samsun gerekse Trabzon kentlerindeki havaalanlarından yararlanabilmektedir. Yaklaşık 3-3,5 saatlik mesafede olan bu alanlardan kalkan uçaklarla, aynı gün Ankara veya İstanbul'a gidilip-gelinebilmektedir. Ancak bu yararlanma sınırlı olduğundan Giresun-Ordu illeri arasında uygun bir yerde havaalanı kurma çalışmaları başlatılmıştır. Bunun yanında kente en yakın demiryolu istasyonu Samsun'dadır, fakat bu ulaşım sektörünün Giresun için taşımacılık ve ulaşımda önemli bir yeri yoktur.

Giresun'da nüfusun artışına paralel olarak ulaşım sektöründe çalışanların oranında da bir artış olmuştur. Nitekim bu sektörde çalışan sayısı 800 kadar olup çalışan nüfusun % 4.7'sini oluşturmaktadır. Kentin son yıllardaki hızlanan gelişimi bu sektörü olumlu yönde etkilemiştir. Kent içinde üretilen malların yurt içi ve yurt dışına taşınmaları, kentte ulaşım sektörünü önemli ölçüde desteklemektedir.

3.3.4.5- İnşaat Sektörü

Gerek sosyal ve endüstriyel ya da hizmetlere yönelik inşaat kesimi yatırımları; gerekse alt yapı hizmetlerine yönelik yatırımlar; hizmetler kesimi açısından olduğu gibi çalışma hayatı açısından da kentin gelişmesinde önemli bir rol oynar[173]. Dolayısıyla kentleşmenin önemli göstergeleri arasında yer alan inşaat faaliyetleri, kent hizmetlerine ait bir fonksiyon olarak kabul etmek mümkündür[174]. Özellikle kentleşmenin hız

[173] Doğanay, H., a.g.tez, s. 28.
[174] Tümertekin, E., 1973, a.g.e., s. 51.

kazandığı yerleşmelerde bu fonksiyon alanında çalışanların oranı hakim fonksiyonlar kadar olmasa da yine de yüksek değerler gösterebilmektedir.

Giresun kentindeki nüfus artışı, hızlı yapılaşmayı da beraberinde getirdiğinden, inşaat sektöründe çalışanlar oranının hızla arttığı söylenebilir. Ayrıca, kente yakın çevreden olan göçlerin yanı sıra, kırsal kesimdeki varlıklı aileler ile yurt içi ve yurt dışına göç etmiş olanların kentte ev yapmak şeklinde tasarruflarını değerlendirmek istemeleri yapılaşmayı hızlandıran diğer unsurlar olmuştur. Bütün bunlara, yörede neredeyse hemen bütün yılı kapsayacak bir inşaat sezonun da eklenmesi, kentte inşaat sektöründe çalışanlar oranının artmasında etkili olmuştur. Nitekim Giresun'da inşaat sektöründe çalışanların 1996 yılı verilerine göre 960 dolayında olduğu tespit edilmiştir. Faal nüfusun % 5.5'ine denk gelen bu değer, Giresun'un kentleşmede yeni atılımlar yaptığını ve bu sektörün önemini tanımlamaktadır. Giresun bu konuda yakın çevre ilçelere de hizmet vermekte, ancak iş gücü Giresun'da oturmaktadır. Yalnız şunu belirtmekte yarar vardır ki, inşaat sektöründe çalışanlardaki kabarıklık işsizlikten de etkilenmektedir.

Kentteki yapılaşmanın en önemli nedeninin nüfus artışı gibi görülmesine rağmen diğer hizmetlerdeki büyüme ve nüfusun sosyo-ekonomik yapısındaki değişmelerle de ilgili olduğu söylenebilir[175]. Gerçekten de bugün kentte sanayi, ticaret ve turizm gibi sektörlerin gelişmesinin yanı sıra, halkın alım gücünün yükselmesi kentteki yapılaşmayı hızlandıran en önemli faktörlerdendir.

Bugün Giresun'da yapılaşmanın hızlı bir şekilde devam ettiğini gösteren en önemli delil, son yıllarda verilen inşaat ruhsatlarıdır. Nitekim Giresun Belediyesi'nce 1990-1996 yılları arasında 1 028'i yeni 953'ü de ilave ve tadilat şeklinde olmak üzere toplam 1 981 ruhsat verilmiştir (Tablo 3.39). Ancak Giresun Belediye sınırlarının tümü imar planı içinde kalmadığından, plan dışı kalan mahallelerdeki inşaatlar kaçak yapılmakta ve dolayısıyla bunun da gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Giresun'da verilen inşaat ruhsatlarının sayısal olarak azalmasına karşın, yapıların apartman şeklinde çok katlı (8-10) ve fazla daireli yapılmalarının yaygınlaştığını göstermektedir.

Özellikle son yıllarda kurulan kooperatifler tarafından gerçekleştirilen konutların Giresun'un yeni gelişim alanlarında çoğalması bu görüşü kanıtlamaktadır (Fotoğraf

[175] Bulut, İ., 1998, a.g.e., s. 86.

3.22). Aynı zamanda iş gücü ve inşaat malzemesindeki artış, yeni bina yapımını da etkilemiştir. Bunun yanında, kentin eski yerleşim bölgelerinde yeni bina yapımı yerine onarım ve tadilat ihtiyacının karşılandığı görülür.

Tablo 3.39. Giresun Belediyesince Verilen İnşaat ruhsatlarının Yıllara Göre Dağılımı (1990-1996).

Yıllar	Yeni	İlave	Tadilet
1990	142	53	69
1991	153	56	54
1992	102	64	67
1993	194	79	57
1994	163	101	65
1995	169	102	65
1996	105	66	55
Toplam	1 028	521	432

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı 1998'den.

Fotoğraf 3.22. Giresun'da Son Yıllarda Gelişen Çok Katlı Konut Alanlarından Bir Görünüş.

3.3.4.6-Turizm Fonksiyonu

Kentler, özellikle de büyük kentler, en önemli turizm kaynaklarıdır. Birçok turizm çekiciliğini bir anda sundukları gibi kendi sakinlerine sağladıkları çeşitli kolaylıklar da büyük kentlerin diğer yerleşmelere göre daha üst düzeydeki fonksiyonları

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

olmaktadır. Büyük kentler aynı zamanda da iletişim merkezleridir; karayolu, demiryolu ile turistleri istedikleri yöne kanalize ederler. Bu yüzden de her hangi bir kent için ihtiyaç duyulan ulaşım ve konaklama alt yapısı aynı zamanda turistler için de gereklidir. Turizm, büyük kentlerin ekonomilerinde bir sayfiye yerleşmesindeki gibi egemen biçimde kendisini hissetirmez; ancak turizmle ilgili kolaylıklar kentsel coğrafî görünümün gittikçe daha önemli birer parçası haline gelmektedir[176].

Kentlerde turistleri çeken hususların başında kentlerde meydana getirilmiş olan hoş ortam gelir. Değişik mimarileri olan sokaklar, caddeler, meydanlar, binalar ve yeşil alanlar, varsa limanlar, tarihsel özellikler ve benzerleri kente çeşitlilik kazandırırlar. Kentin kendine özgü toplumsal-kültürel ortamı, yani kentsel yaşam tarzı ve canlılığı da son derece önemli bir çekililik unsurudur[177]. Aynı zamanda kent içindeki bu gibi turistik değerlerin yanı sıra kentin yakın çevresinde yer alan turistik değerlerin de kentlerdeki turizmin gelişmesine yönelik katkılarını unutmamak gerekir.

Giresun'un gerek kent içi gerekse yakın çevresi doğal ve beşerî turistik kaynaklar bakımından oldukça zengin bir potansiyele sahiptir. Doğal turistik kaynaklardan en önemlilerinden birisi hiç kuşkusuz deniz turizmidir. Ancak bu kaynaktan çeşitli nedenlerle gereğince yararlanılamamaktadır. Karadeniz Bölgesi kıyılarının dik, yani yüksek oluşu, plaj sahalarına pek az olanak sağlamıştır. Hatırlanacağı üzere dağların denizi çok yakından takip etmesi, kırıklı ve kıvrımlı yapıları ile "boyuna yapılı kıyılar" şeklindedir. Buna karşılık deltaların ve büyük kumsalların bulunduğu kısımlarda "alçak kıyılar" teşekkül etmiştir. Böylece Karadeniz şelf sahası, Kuzey Anadolu kıyıları önünde çok dar olup 100 veya 200 metre eş derinlik eğrisi kıyıyı takip eder ve kısa mesafede derinlik 1 500 m.'yi bulur. İşte bu özelliğinden dolayı kısmen de olsa deniz turizmini olumsuz yönde etkiler[178].

Bununla birlikte 122 km. uzunluğundaki Giresun kıyılarında bir çok doğal plaj sahası vardır. Bunların en önemlilerinden olan Teyyaredüzü Mahallesi'ndeki belediye halk plajı, Güre plajı ve Hacının yeri ile Erikliman köyündeki Jandarma plajı Giresun kenti kıyılarında yer alır. Ancak denize girme süresi kısa olduğundan bunların iç ve dış turizm açısından fazla bir değeri yoktur. Nitekim Ege ve Akdeniz sahillerinde denize girme süresi 210 ile 250 günü bulurken, bu süre Doğu Karadeniz kıyılarında 90 ile 100

[176] Özgüç, N., 1998, Turizm Coğrafyası (Özellikler, Bölgeler). Çantay Kitabevi, İstanbul, s. 178.
[177] Özgüç, N., 1998, a.g.e., s. 178.

günü dahi aşmamaktadır[179]. Bu da yaz sezonunda Akdeniz kıyılarından Karadeniz kıyılarına doğru, deniz suyu sıcaklığının düşmesi ile ilgilidir. Gerçekten de yaz aylarında deniz suyu sıcaklığı Akdeniz kıyılarında 26°C üzerinde iken Giresun'da bu oran 22 °C civarındadır. Bu nedenle de Giresun kıyılarında plaj turizm gelişmemiştir. Mevcut olan plajlar da yerel olarak önem taşımaktadır. Aynı zamanda doğal çevre özelikleri elverişli olmadığından, kentte yat turizmi de gelişmemiştir.

Karadeniz Bölgesi'nin, özellikle Doğu Karadeniz Bölümü'nün turizm değerlerinden birisi de Alpinizm, diğer bir terimle, dağ turizmidir. Giresun ili de bu turistik kaynaklar, özellikle de yayla turizmi açısından oldukça önemli bir zenginliğe sahiptir. Nitekim ilde Kulakkaya, Tamzara, Tamdere, Kümbet, Bektaş, Sis Dağı ve Karagöl gibi yaylalar, rekreasyonel turizm faaliyetleri açısından oldukça önemli yaylalardır. Daha çok çevre sakinlerine hizmet eden bu yaylalar, özellikle kente yakın olanlarında son yıllarda iç ve dış turizm bakımından da önem kazanmaya başlamıştır.

Bunlardan Giresun'a yaklaşık 45 km. uzaklıkta bulunan Kulakkaya yaylası, 1500 m yükseltide ve ilginç doğa güzelliklerine sahip olup Giresun'un eskiden beri en çok bilinen ve gidilen yaylasıdır. Giresun kent merkezinden itibaren Kayadibi'ne kadar 9 km.'si asfalt olan yolun, 36 km.'lik bölümü düşük vasıflı toprak yol durumdadır. Yol üzerinde bulunan Desput Kayası ve suyu, doğal güzelliklere sahip Erimez mevkii, Gelin kayası ayrı birer ilgi odağıdır. Kulakkaya-Akçakbel mevkiinde bulunan Orman içi Eğitim Tesisleri ve bitişiğindeki orman içi piknik alanı günübirlik kullanışlara imkan verirler. Burada organize bir piknik sahası ve çocuk parkı bulunmaktadır. Artık bir sayfiye yerleşmesi durumuna gelen Kulakkaya yaylasına, Giresun kentinden günübirlik dolmuş seferleri yapılmaktadır.

Diğer önemli bir yayla, Giresun'a yaklaşık 60 km. mesafede bulunan ve çevredeki bazı yaylalar ile Aymaç mevkiinde oluşan Kümbet yaylasıdır. Merkeze adını veren Kümbet yaylası Giresun'un bir turizm merkezi olup en popüler yaylalarındandır.

Kümbet yaylasına, Giresun-Dereli-Şebinkarahisar yolu üzerinden iki şekilde varmak mümkündür. Dereli'den sonra Güdül-Yüceköy üzerinden gidildiğinde 41 km. asfalt ve sonra yaklaşık 19 km. düşük vasıflı stabilize yol ile ulaşılır. Şebinkarahisar yolu üzerinden devam edildiğinde İkisu-Uzundere üzerinden de ulaşmak mümkündür.

---

[178] Köksal, A., 1988, *Karadeniz Bölgesi'nin Turizm Coğrafyası*, I. Tarih Boyunca Karadeniz Kong. Bildirileri (13-17 Ekim 1986) Ondokuz Mayıs Üniv. Eğit. Fak. Samsun, s. 69.

Bu durumda da yaklaşık 8 km. asfalt, 12 km. bozuk stabilize yoldan geçmek gerekir. Yaz mevsiminde Giresun'dan taksi ve dolmuşların işlediği yaylada bakkal, kasap, fırın, manav, kır kahveleri ve 10 yataklı belgesiz bir otel bulunmaktadır[180].

Yaylanın önemli mesire yeri olan Aymaç mevki yayla merkezinin yaklaşık 2 km. kuzeybatısındadır. Kümbet yayla şenliklerinin kutlandığı bu alan, doğal güzellikler yönünden oldukça zengin çevre manzarasına hakim bir tepededir. Yaylanın diğer önemli mesire yerlerinden biri olan Salan çayı, yayla merkezine yaklaşık bir km. mesafede Orman Bölge Müdürlüğü'nce tesis edilmiştir. Sık bir orman dokusu içerisinde bulunan bu piknik alanı, günübirlik kullanım talebine karşılık verebilecek şekilde düzenli ve teçhizatlıdır. Su, tuvalet gibi altyapıların yanı sıra piknik masaları, et pişirme ocakları, yağmur barınakları, kır gazinosu ve her biri beşer yataklı üç adet dinlenme evi bulunmaktadır.

Giresun merkezinden Evren köyü, Erimez, Yavuz Kemal üzerinden gidildiğinde yaklaşık 56 km. uzaklıkta bulunan Bektaş turizm merkezi ise çevresindeki Kulakkaya yaylası, Melikli oba - yaylası, Kurttepe mevki, Alçakbel orman içi piknik alanı ile birlikte bir ünite teşkil eder[181]. Bektaş'a yukarıda bahsedilen güzergâhtan başka üç değişik güzergâhtan da ulaşılır. Bunlar; Giresun-Dereli-Yavuzkemal, Giresun-Batlama deresi-İnişdibi ve Giresun-Bulancak üzerinden olan yollardır.

Bektaş yaylasında elektrik, su, telefon gibi altyapı hizmetleri mevcuttur. Yaz aylarında yöresel bir merkez haline gelen ve pazar kurulan Bektaş'ta bakkal, manav, fırın, kasap gibi dükkânlar ve kır kahveleri bulunmaktadır. Ayrıca yaylada, 72 yatak kapasiteli ve iki yıldızlı bir otel hizmet vermektedir. 2000 m. yükseklikte ağaç yetiştirme sınırı üzerinde yer alan yaylanın Kurttepe mevkii kışın kayak yapmaya uygundur. Burası diğer mevsimlerde de manzara seyir noktası olarak ilgi çeker. Bu yaylada her yıl ağustos ayının ilk haftasında "Bektaş Yayla Şenlikleri" düzenlenmektedir. Uluslararası bir karakterde olan bu şenliklerde yapılan etkinlikler içinde çeşitli eğlence programları yer almaktadır. Yaz aylarında bu oba-yayla yerleşmesine de Giresun kentinden dolmuş seferleri düzenlenmektedir.

---

[179] Doğanay, H., 1992, Türkiye Turizm Coğrafyası, Atatürk Üniv. Kazım Karabekir Eğit. Fak. Yayını (Numarasız). Erzurum.
[180] Giresun İl Turizm Envanteri, 1999, Giresun Valiliği İl Turizm Müdürlüğü, Giresun, s. 35-36.
[181] Giresun İl Turizm Envanteri 1999, s. 37; Giresun Gezi Rehberi, 1999 Giresun Valiliği, Giresun, s. 40-41.

Bütün bu yayla yerleşmeleri, ulaşım şartlarının da iyileştirilmesine bağlı olarak, giderek birer yayla-sayfiye yerleşmesi durumuna gelmişlerdir. Bu da iç turizme yönelik fonksiyonların ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Bugün Giresun kenti başta olmak üzere diğer yerleşmelerden bu yaylalara bir çok aile yazlamak veya en azından hafta sonunu geçirmek için gelmekte ve bu amaca yönelik olarak modern tarzda çok sayıda ev yaptırmaktadırlar.

Hiç kuşkusuz Giresun kentinin en önemli doğal turistik kaynaklarından biri de adasıdır (Fotoğraf 3.23). Kıyıdan bir mil (yaklaşık 2 km.) açıkta yer alan ve mitolojiye *Aretia, Aretias, Area, Areas* ve *Chal Ceritis* adları ile geçen[182] Giresun adası, Doğu Karadeniz'in insan yaşamaya elverişli tek adasıdır.

Fotoğraf 3.23. Giresun Adası'ndan Bir Görünüm.

Adada tarihle doğa iç içedir. Buradaki mevcut tarihî kalıntılardan, eskiden adanın her tarafının surlarla çevrili olduğu anlaşılmaktadır. Surların yapımındaki taş işçiliği, Giresun Kalesi ile aynı tekniği taşımaktadır. Dolayısıyla Pontuslular dönemine ait olduğu en gerçekçi ihtimaldir. Tarihî kalıntılardan iki büyük şarap fıçısı, bir mabet harabesi, tapınak yeri, ayakta kalan surlar ve gözetleme kulesi en göze çarpanlardır.

[182] Giresun İl Turizm Envanteri, 1999, s. 17.

Doğu ucundaki "Hamza Taşı" antik çağlardan kalma bir dikittir. Çağlar boyunca yöre insanları için mistik bir güç kaynağı olmuştur.

Romalılar ve Bizanslılar döneminde de kutsallığını korumuş ve tapınak yeri olarak kullanılmış olan ada hakkında çok çeşitli söylenceler vardır.

Yaklaşık 40 dönümlük bir alana sahip olan ve birçok kuş çeşidinin yaşadığı Giresun adası, birinci derecede doğal ve arkeolojik sit alanı ilan edilerek koruma altına alınmıştır. Yaz aylarında yerli ve yabancı turistlerin akınına uğrayan ada Aksu Şenlikleri'nde (20 Mayıs) halk tarafından ziyaret edilir. Bir kısım halk adaya çıkarken, bir kısmı da motorlar ile etrafında tur atar. Normal zamanlarda Hacı Hüseyin Mahallesi önündeki balıkçı barınaklarından tekne ile ulaşılabilen adaya yaz aylarında *mavi tur* adı altında saatli ve tarifeli sefer düzenlenmektedir.

Giresun kenti ve yakın çevresini termalizm, yani sağlık turizmi açısından değerlendirdiğimizde, ilde kaplıca kaynağı bulunmamasına karşın, birçok yerde maden sularına rastlanır. Bunlarda en önemlisi ve işletilmekte olanı, merkez ilçedeki İnişdibi köyünün Çakır Armut Mevkii'ndeki maden suyudur. Doğal CO2 gazı içeren bu kaynak oldukça önemli bir potansiyele sahiptir. Buna ilave olarak Osmaniye köyündeki Caldağ Madensuyu Tesisleri 1991'de işletmeye açılmıştır. Tesisin günlük 6-7 bin şişeleme kapasitesi vardır. Bunlardan başka ilin değişik yerlerinde 4 adet daha madensuyu bulunmaktadır.

Giresun ve çevresindeki bazı yöreler, beşerî turistik değerler açısından da oldukça zengin sayılır. Bunlardan tarihî ve kültürel değerler bakımından, her ne kadar Ege ve Akdeniz bölgeleri kadar zengin değilse de turist çekebilecek görülmeye değer tarihî eserler mevcuttur. Bunların en önemlilerinden bahsetmek kanaatimizce yerinde olacaktır.

Giresun Kalesi: Kenti ikiye bölen yarımadanın en yüksek yerindedir. Pontus Kralı I. Farnakes'in yaptırdığı sanılmaktadır. Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde ise Bizans yapısı olarak geçmektedir.

İç ve dış kale bölümlerinden oluşmaktadır. Kente egemen tepe üzerindeki iç kalede saray kalıntısı vardır. Aristotales Neofitos, Giresun Eyaleti adlı yapıtında, burayı yüksek duvarlı, savunması iyi, alınması güç bir kale olarak tanımlamaktadır[183]. Güneybatıdan başlayan kale duvarları kenti çevreleyerek kuzeydoğuya uzanmaktadır.

[183] Giresun İl Turizm Envanteri, 1999, s. 18.

Büyük kaba taşlardan örülmüş surların bir bölümü günümüze kadar ulaşmasına rağmen, yıkık bir haldedir. Yine Neofitos'un yazdığına göre tepenin batısındaki kayalarda küçük bir at kabartması vardır. Bunun Ayios İlyos'un gömütü üzerinde bulunduğu söylenmektedir. Daha aşağıdaki kaya da görülen Bizans yazısında burada küçük bir kilisenin bulunduğu bildirilmektedir. Kalenin kuzeyinde çok büyük mağara sığınakları vardır. Aynı zamanda Kurtuluş Savaşı Gazisi Topal Osman için yaptırılan "anıt mezar" kalede yer alır.

Kalenin altında ve denize bakan liman kısmında, içinde kilisenin de bulunduğu ve vaktiyle sığınak olarak kullanıldığı sanılan, 1 500 kişiyi muhafaza edebilecek büyük mağaraların var olduğu belirtilir. Kale ve yakın çevresi Anıtlar Yüksek Kurulu'nca *sit koruma bölgesi* olarak tespit edilmiştir.

Giresun Kalesi, kentin en önemli mesire yeri olarak kullanılır. Her yönde manzaraya hakim ve ağaçlarla kaplı bir konumda olan kalede hem denizi, hem de kentin hemen hemen tümünü seyretmek mümkündür. Dinlenme yerinde lokanta, büfe, içme suyu, tuvalet, oturma yerleri, ocak ve otopark gibi hizmetler bulunmakta olup, kaleye çıkan yol oldukça düzgündür. Kaledeki mesire yerinin kapasitesi 2 500 kişi civarındadır (Fotoğraf 3.24).

Fotoğraf 3.24. Giresun Kalesi'ndeki Mesire Yerinden Bir Görünüm.

***Seyyid Vakkas Türbesi*:** Kentin Kapu Kahve Mahallesi'ndeki türbe, peygamber soyundan olduğu sanılan Fatih Sultan Mehmet zamanında Giresun'un alınmasında şehid düşmüş, bir uç beyi olan Seyyid Vakkas'a aittir. (M.S. XV.) Türbe ise XIX. yy'da yapılmıştır.

Millet Bahçesi Kapısı: Hükümet konağının önünde bulunan ve Millet Bahçesi olarak anılan parkın yontma taştan yapılmış kemerli bir kapısı vardır. Kemerin üst ve iki yan taraflarında bulunan üç kitabeden, parkın "Memleket Bahçesi" namı altında ve 1900 yılında zamanın Kaymakamı Münir Ziya ve belediye başkanı Kaptan Yorgi Paşa tarafından eski valilerden Kadri Bey ve Sırrı Paşa'nın anılarına yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Ticaret Lisesi ve Kapısı: 1904-1906 yıllarında yapıldığı sanılan Ticaret Lisesi binası ve kapısı Doriyon ve Korint tarzında olup Yunan mimarisi özelliklerini taşımaktadır. Cumhuriyet'in ilanından sonra askerî kışla olarak kullanılan bina 1945-1946 yılından itibaren de Ticaret Lisesi olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Kufa Kuyusu Suyu: Pontus devrinde ziyaretgâh olarak kullanıldığı söylenen Kufa kuyusu kalenin kuzeye bakan cephesinin eteklerinde, yeni açılan yolun kenarındadır. Kuyunun ağzı 2 m uzunluğunda, 80 cm genişliğinde olan kesme taşlardan yapılmıştır.

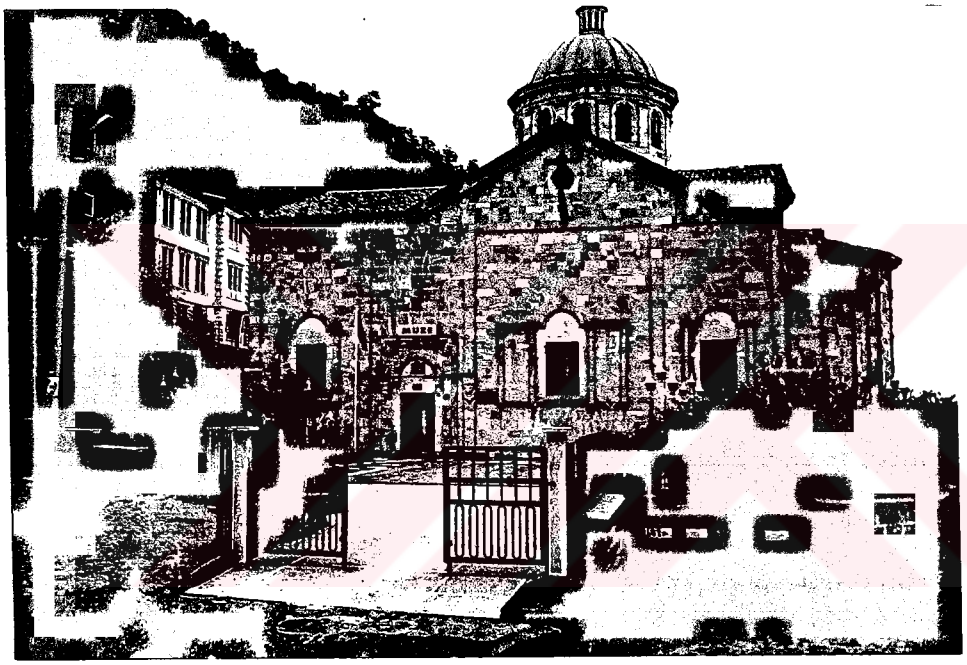
Gogora Kilisesi: Hacı Hüseyin Mahallesi'nde bulunan ve XVIII. yy.'dan kalma bir Rum Kilisesi olup özgün mimarisi ile dikkat çeker. Yapı yakın geçmişte restore edilerek Giresun Müzesi haline getirilmiştir (Fotoğraf 3.25). Müze içerisinde antik eserler, taş kabartmalar, eski tarihlerde kullanılan silah, giysi ve para örnekleri sergilenmektedir. Kuvay-ı Milliye kahramanlarımızın ve şehitlerimizin anılarını yaşatmak amacıyla 1999 yılında müze içinde Fotoğraf, Sergi salonu, Kuvay-ı Milliye'de Orman Ağa ve Giresun Gönüllüleri Fotoğraf Müzesi açılmıştır.

Katolik Kilisesi: Çınarlar Mahallesi'nde XVIII. asırda inşa edildiği sanılan eski bir kilise olup, sivri tonozlu kırma çakıllı kesme taştan yapılmıştır. Kilise bugün çocuk kütüphanesi olarak kullanılmaktadır.

Kale Cami: Üzerindeki mevcut iki kitabeden ilk caminin Dizdar Zade Emetullah 1830 yılında, bugünkü cami ise Sarı Mahmut Zade El Naci Mustafa Efendi tarafından 1913-1914 yıllarında inşa edilmiştir. Cami, merkezi kubbeli taş işlemelere sahip tamamı kesme taş bir binadır.

Hacı Hüseyin Cami: Kentteki en eski camidir. Çobanoğlu Hacı Hüseyin tarafından 1594 yılında yapılan bu cami, sonraki yıllarda yıkılmış ve hanım hayratı olarak bugünkü cami yaptırılmıştır. Mermerden yapılmış bir şadırvan çeşmesi vardır. Mevcut kitabede bu şadırvanın 1901 yılında Hattat-Zade Hacı Ömerağa tarafından hayrat olarak yaptırıldığı anlaşılmaktadır.

Kentte tarihsel ve kültürel değerleri olan diğer camiler ise 13 Eylül 1889 yılında yapılan Hacı Miktad Cami, 1895'lerde yapılan Soğuksu Cami, 1884'de inşa edilen Çekek Cami ve 1900'li yıllarda inşa ettirilen Şeyh Keramettin Camisidir.

Fotoğraf 3.25. Gogora Kilisesi.

Meryem Ana Kilisesi: Askerlik Şubesi arkasındaki eski Lonca yolu üstünde bulunmaktadır. Hıristiyanlığın ilk yayıldığı yıllardan kalma bir kaya tapınağıdır. Panaia ve Surp Sarkis adlarıyla da bilinen ve üç katlı olduğu söylenen tapınak, geçmişte şifahane olarak kullanılmıştır.

Bütün bunlarda başka kentin çeşitli yerlerine dağılmış daha birçok tarihî eser bulunmaktadır. Bunların başlıcaları Şehir Kulübü, Nihat Bey Anıtı, Belediye Binası, Halk Eğitim Merkezi, Necatibey İlkokulu, Eski İlkokul, Jandarma Komutanlığı, Havuzlu Hamamı, Hacı Hüseyin Çeşmesi, Şifa Hamamı, Giresun Ortaokulu, Muhtarbey (Alman) Çeşmesi, Fatma Hanım Çeşmesi, Gazipaşa İlkokulu, Hükümet Konağı, Eşrefbey Çeşmesi, Özel İdare Binası, Fiyalı Yolu, Osmanağa Konağı, Defterdarlık

Lojmanı, Aydınlar Oteli, Kıdanoğlu Oteli, Karadeniz Oteli, Yeşil Giresun Matbaası, Uğur Sineması ve Yüzbaşı Suyu Çeşmesi'dir. Çeşitli tarihlerde ve genelde kesme taştan yapılmış bu eserler kente tarihî bir nitelik kazandırmaktadır. Bunlardan başka ismi bilinmeyen üç çeşme, şahıslara ait beş iş yeri, iki adet konut-işyeri ve çeşitli dönemlere ait şahıs malı 112 konut tespit edilmiştir.

Diğer taraftan koruma yoluyla kent içindeki, bir zamanlar işe yaramaz olarak kabul edilen semtler zamanla gözde yerler haline gelebilmekte ve kentsel çekirdeğe yeni bir hayat kazandırabilmektedir[184]. Koruma altına alınan bu gibi semtlerdeki geleneksel mimarî ile yapılmış evler, sokaklar ve caddeler turizm açısından büyük değerler taşıyabilmektedir. Her ne kadar bugün turizme yeterince kazandırılamamışsa da Giresun kenti de bu bakımdan oldukça zengin sayılır. Özellikle kalenin güneydoğusunda yer alan ve Zeytinlik Mahallesi adını alan semt, bahçe içerisindeki 2 veya 3 katlı evleri ile eski tarihî dokusunu ve niteliğini sürdürmektedir. Dolayısıyla kentin bu kesimleri, eski evlere meraklı olanlar için gezilip görülecek ilginç bir semttir ve koruma altına alınmıştır.

Koruma alanı, Çınarlar ve Hacı Hüseyin mahallelerinin bir bölümünü kaplamaktadır. Alanın güneyinde Fevzi Paşa Caddesi, kuzeydoğusundan sahil karayolu geçmekte, kuzey ve batı yönünde kale ile çevrilidir.

Sit alanında toplam 259 konut vardır. Apartman dışındaki 2 veya 3 katlı konutların çoğu tek aile tarafından kullanılmaktadır. Bu alan içindeki konutların % 51'i ahşap, % 1'i taş, % 36'sı kagir ve % 12'si betonarmedir. Tescilli konutların % 93'ü ahşap geriye kalanı taştır[185].

Giresun'daki bu eski konutlar çok önemli tarihsel değer taşımasalar da Çınarlar ve Hacı Hüseyin mahallelerinde bir arada ve topluca bulunmaları, yer yer sokak dokusu oluşturmaları nedeniyle çevresel bir değer taşımaktadırlar. Yöresel mimari, taş ve ahşap yapılardan oluşmaktadır. Yöresel mimariyi yansıtan en iyi 17 yapının 11'i sit alanı içerisindedir. Sit içindeki 30 yapı yöresel mimariyi yansıtmakta, ancak özel bir değer taşımamaktadır. Bu yapılar özgün niteliklerini yer yer yitirmiş ve değişmişlerdir.

---

[184] Özgüç, N., 1992, *Şehirsel Koruma ve Coğrafya*. İstanbul Üniv. Ede. Fak. Coğrafya Derg. S. 3, İstanbul, s. 67.

[185] Giresun Belediyesi, 1988, Giresun Koruma Amaçlı İmar Planı, Giresun, s. 10-20.

Giresun sit alanının görsel değerlerini oluşturan en önemli olgu, çok özgün doğal yeşil örtüdür. Bu yeşil örtü eğimli bir sahada, yöresel mimari ile birlikte, özelikle kaleden çok güzel bir şekilde algılanmaktadır.

Çevredeki ikinci önemli değer, kilisedir. Kokora Kilisesi özellikle karayolundan sit alanını simgeleyen bir *land-mark* niteliği taşımaktadır.

Yöresel doku özelliklerini yansıtan sokaklar yeni yapılanmalar nedeniyle (özellikle Hacı Hüseyin Mahallesi'nde) devamlılıklarını yitirmektedirler. Buna karşın Çınarlar Mahallesi'nde Dik, Eski Hastahane, Çınarlar ve Jandarma sokakları; Hacı Hüseyin Mahallesi'nde Düz ve Doğramacı sokaklar özgün değerlerini hâlâ koruyabilmektedirler. Kentin bu kesimleri yurt içi ve yurt dışından gelen turistlerin ilgi odağı durumundadır.

Giresun'da kent halkı için günübirlik gezinti yerleri olabilecek rekreasyon alanları oldukça fazla sayılır ve bu gibi yöreler, genellikle doğal ve beşerî turizm değerleri yan yana veya iç içe bulunur. Kentli için birer gezi ve mesire yeri olan bu alanların en önemlisi konu başında belirttiğimiz üzere Giresun Kalesi ve adasıdır.

Kaleden başka kent ve çevresindeki halkın en önemli mesire yeri olarak kullandığı bir diğer yükselti de, kentin doğu kesiminde kartal gagası görünümü ile hemen dikkat çeken Gedikkaya'dır. Giresun Kalesi'ni doğudan sınırlayan küçük vadilerle Boğacık Vadisi arasında yükselen bu tepe, manzara bakımından kente egemen bir konumdadır. Yükseltisi 200 metrenin üzerinde olup, genel yapı bakımından Giresun Kalesi'ne benzemektedir. Kuzey yönüne çok dik, doğu ve batı yönüne % 20-50 eğim gösteren yamaçlarla açılan bu tepeden Giresun'u ve çevreyi seyretmek için geziler düzenlenmektedir.

Bir diğer mesire yeri Giresun-Trabzon karayolu üzerinde ve Giresun'a yaklaşık 6 km. uzaklıkta bulunan Aksu Deresi ağzıdır. Özellikle Hıdrellez (6 Mayıs) ve Mayıs Yedisi (20 Mayıs) günlerinde gezi, eğlenme ve dinlenme amacıyla kullanılan saha, piknik yeri için çok uygundur.

Giresun'da boş zamanlarda dinlenmek amacıyla gidilebilecek, modern bir şekilde düzenlenmiş bir çok kenti içi parkı da vardır. Bunlar belediye meydanındaki Atapark, liman sahasındaki şehir parkı, Valilik Konağı yanındaki Zübeyde Hanım Parkı, hükümet binası yanındaki Millet Parkı, Hacı Siyam Mahallesi'nde Semiha Larcın Parkı,

sahil yolu doğu istikametindeki Zafer ve Ali Rıza Erkan parkları, Teyyaredüzü Mahallesi'ndeki park ve Özgürlük Yolu'dur.

Turizm faaliyetlerinin yoğunluk ve boyutları, kuşkusuz sadece doğal ve beşerî değerlerin varlığıyla ilgili değildir. Çünkü bunlar, gezilip görülmesi merak konusu olan eserlerdir, ancak turist akımını bu gibi merkezlere yöneltmek, akımı sürdürmek ve canlı tutabilmenin temel şartlarından biri de "konaklama ve eğlence tesisleri"nin, amaca uygun kapasitede ve nitelikte olmasına bağlıdır[186].

Giresun konaklama tesisleri açısından nispeten yeterli düzeydedir. Kentte 2000 yılı itibariyle 9 adet otel ile bir de pansiyon vardı. Bunların toplam oda sayısı 272 ve yatak sayısı ise 518 kadardı (Tablo 3.40). Bu otellerden 3 adedi yatırım belgeli otel, diğerleri ise turistik ve belediye belgeli otellerdi. Turizm Bakanlığı'nca belgeli otellerin doluluk oranları kış aylarında % 30, yaz aylarında % 60-70, yıllık ortalama ise % 45 civarında olmaktadır. Doluluk oranlar göz önüne alındığında yatak sayısının yeterli olduğu, ancak tesislerin nitelik olarak yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.40. Giresun'daki Konaklama Tesisleri ve Yatak Kapasiteleri (2000).

Tesisin Adı	Oda Sayısı	Yatak Sayısı	Kategorisi
Kit-Tur Otel	50	96	3
Giresun Otel	26	56	2
Ormancılar Otel	23	42	2
Çarıkçı Otel	25	40	2
Er-Tur Otel	17	32	1
Hesgül Otel	24	48	2
Marmaris Yat Otel	36	84	2
Serenti Otel	22	43	2
Bozbağ Oteli	33	53	2
Erkan Pansiyon	16	24	-
Toplam	272	518	-

Kaynak: İl Turizm Envanteri ve İlgili Konaklama Tesislerin Yöneticilerinden Alınan Bilgiler.

Diğer taraftan Giresun eğlence yerleri ve imkanları bakımından, oldukça fakir bir kenttir. Kentte toplam iki sinema bulunmakta, ancak bunlar sürekli olarak faaliyette bulunmamaktadır. Bunun yanında, kentte her yıl 20 Mayısta düzenlenen Aksu Şenlikleri ve yaz aylarında düzenlenen yayla şenlikleri, kentte nispeten turizmin canlanmasında etkili olmaktadır.

---

[186] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 244

Genel bir değerlendirme ile Giresun'da turizm yönünden önemli bir hareketlilik söz konusu değildir. Çoğunlukla yaz aylarında bölgedeki illere gelen yabancı turistler Giresun'u da ziyaret ederler. Bu ziyaretler de çoğunlukla turlar şeklinde olmaktadır. Nitekim Turizm Bakanlığı'nın bazı yıllar Doğu Karadeniz'e düzenledikleri *Yeşil Tur* bunlardan en önemlisidir. Ancak hemen bütün bölge gibi Giresun'un da en büyük çekiciliği olan yaylalar biraz daha cazip hale getirilirse, bunu kentin turizm fonksiyonunu olumlu yönde etkileyeceği kanaatindeyiz.

Giresun kentinde konaklama ve eğlence alanındaki toplam 23 işletmede 60 kişi çalışmaktadır. Bu da kentte çalışan nüfusun % 0.34'ünü oluşturmaktadır.

3.4 Fonksiyonu Destekleyen Kaynaklar

Madencilik: Genel olarak tüm Doğu Karadeniz Bölümünde olduğu gibi Giresun ili arazilerinin oluşumunda da büyük rol oynamış olan volkanizmaya bağlı olarak yöre, maden yataklarının çokluğu ve çeşitliliği ile dikkati çeker[187]. Bu ilin çeşitli yerlerinde demir, maden kömürü, manganez, çinko ve barit gibi madenler vardır. Fakat bu maden yataklarının büyük bir kısmını eskiden beri işletilmiş olmaları nedeniyle rezervlerinin giderek azalmış veya tükenmiş olması, bazılarının rezervlerinin fazla zengin olmayışı, taşıma ve ulaşım güçlükleri gibi nedenlerle, bu gün bu yatakların bir çoğu ekonomik bir şekilde işletilmemektedir. Ancak bunlardan işletilmekte olanlar hem çalıştırdıkları iş gücü ve hem de ticarî hayatı olumlu etkilemeleri bakımından, halkın sosyo-ekonomik hayatında önemli bir rol oynarlar. Nitekim bunlardan barit ve çinko-kurşun gibi madenler Giresun limanından ihraç edilen en önemli ürünlerdendir. Bunun yanında özellikle geçmiş dönemlerde iç kesimlerden çıkarılan bir çok madenin Giresun Limanı aracılığıyla dış pazarlara sunulduğu bilinmektedir.

Giresun ili, metalik madenler açısından çok önemli sayılabilecek bir potansiyele sahip olmasına karşın, endüstriyel ve enerji hammaddeleri açısından çok sınırlı bir potansiyele sahiptir.

Giresun ilinde, ekonomik açıdan önem taşıyan büyüklükte 15 adet bakır-çinko-kurşun, 4 adet demir, 6 adet illit-kaolen, bentonit-alunit, 4 adet granit-mermer, bir adet barit ve 2 adet uranyum yatağı mevcuttur.

---

[187] Erinç, S., 1945, a.g.m., s., 129-130.

Günümüzde metalik maden yataklarından 7 tanesi Demir Export ve Çinkur tarafından işletilmektedir. İnşaat sanayi hammaddelerinden granit-mermer yataklarından 3 tanesi STFA ve BORMER tarafından işletilmektedir.

Giresun ilinde yer alan 20 adet masif tip çinko-kurşun-bakır yataklarından 9 adedinin rezerv hesaplaması yapılmış ve işletilebilir tenörde toplam 22 454 258 ton rezerv tespit edilmiştir. Bu yatakların büyük bir çoğunluğunda hakim cevher bakır-çinkodur. Bu yataklardan Tirebolu-Harkköy, Espiye-Lahonos ve Espiye-Killik yatakları Demir Export A.Ş. tarafından halen işletilmektedir[188].

İlde yer alan 22 adet damar tipli bakır-kurşun-çinko yataklarından 5 adedinde rezerv hesaplaması yapılmış ve işletilebilir 7 653 290 ton rezerv tespit edilmiştir. Bu yatakların büyük çoğunluğunda hakim cevher minerali çinko-kurşun olup, bunlardan Şebinkarahisar-Dereköy ve Arascık yatakları Çinkur A.Ş.'ce, Giresun Batlama deresi yatağı ise özel şahıslarca işletilmektedir. Aynı zamanda ilde 1 110 000 ton rezervli ve tenör oranı % 26-48 arasında değişen 4 adet demir yatağı tespit edilmiştir[189].

Diğer taraftan MTA'nın ve özel kuruluşların ilde bugüne kadar yaptıkları arama çalışmaları sonucu 9 adet seramik, 4 adet inşaat ve 5 adet kimya sanayinde kullanılabilecek toplam 18 adet yatak tespit edilmiştir. Seramik sanayinin hammaddelerinden kaolen, illit ve bentonit yatakları sahile yakın kesimlerde yer alır. Bunlardan alunit yatakları ise sadece Şebinkarahisar'ın yakın çevresindedirler.

İnşaat sanayi hammaddelerinden mermer ve granit-mermerler Harşit ve Kovanlık çevresinde yer alır. Kimya sanayi hammaddelerinden Dereli-Toplaktepe'deki barit yatağı önemlidir. Fosfat, jips ve fluoritler ise Şebinkarahisar yöresindedir.

Giresun ilinde yer alan seramik sanayi hammadde yataklarının (kaolen, illit, bentonit) toplam rezervleri 156 358 000 ton dolayındadır. Bunların içinde, Bulancak-Dikmen'de bulunan 55 000 000 ton rezervli töseki (sert kaolen) hammaddesi önemli bir yer tutar. Ayrıca Şebinkarahisar-Şaplıca'da 2 500 000 ton alunit rezervi mevcuttur. Bu hammaddeler, seramik sanayisinde renkli pişen yer ve duvar karosu yapımında kullanılabilir niteliktedir. Ayrıca bentonitler de deterjan sanayinde kullanılabilir niteliktedir. Sert kaolen de bazı ülkelerde seramik sanayinde kullanılmaktadır[190].

---

[188] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1998, a.g.r., s. 50-52.
[189] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1998, a.g.r., s. 52-54.
[190] Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, 1998, a.g.r., s. 40.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Giresun ilindeki seramik sanayi hammaddelerinin renkleri ve kullanım alanları dikkate alındığında, bölgede kurulacak bir seramik fabrikasının hammaddesini karşılayabilecek niteliktedir.

İnşaat sanayi hammaddelerinden granit-mermerler önemli yer tutar. Bunların toplam rezervleri 152 296 000 m³'dür. Ayrıca 21 000 000 m³ kireçtaşı-mermer rezervi mevcuttur. Granit-mermerler STFA A.Ş. ve BORMER tarafından kireçtaşı-mermer yatağı ise özel şahıslarca işletilmektedir. Kimya sanayi hammaddelerinden Dereli-Toplaktepe barit yatağında 2 000 000 ton rezerv vardır. Bu yatak 1983 yılından beri PETMA A.Ş. tarafından işletilmekte olup rezervin büyük bir kısmı tüketilmiştir.

İl enerji hammaddeleri bakımından pek zengin olmamakla birlikte 5 adet kömür, 8 adet uranyum ve 1 adet de petrol belirtisi olmak üzere toplam 14 adet yatak tespit edilmiştir. Ayrıca 2 adet madensuyu ve bir adet sıcak su kaynağı mevcuttur. Bunlardan en önemlisi 230 ton rezerve sahip olan uranyum yataklarıdır.

Saydığımız bütün bu madenlerden bazıları ülke genelinde önem taşımakta olup, bunların tam kapasite ile işletmeye açılması ve ilgili sanayi dallarının kurulması halinde, hem il ekonomisinin canlanması hem de Giresun'da ticarî aktivitenin artması mümkün olacaktır. Geçmiş yıllarda limanından ihraç edilen en önemli mallardan biri de bu madenler oluşturuyordu. Ancak, yukarıda saydığımız nedenlerden dolayı, bugün bunların birkaçının ihracatı söz konusudur.

Balıkçılık: Yöre, gerek engebeli topoğrafik yapısına bağlı olarak tarım yapma olanaklarının kısıtlı oluşu, gerekse sanayi ve ticaret faaliyetlerinin henüz yeterince gelişmemiş olması gibi nedenler, yörenin kıyı kuşağındaki yerleşmelerde balıkçılığın önemli bir geçim kaynağı haline gelmesine yol açmıştır. Aslında balıkçılığın ekonomik önemi, bu iktisadî faaliyet sektörünün yöre sakinlerine ek gelir kaynağı ve balığın temel besin maddesi olmasından kaynaklanır.

Giresun ili kıyılarında Tirebolu, Keşap, Merkez ilçe, Bulancak ve Piraziz gibi yerleşme yerlerinde, daha çok yöredeki halkın ihtiyaçlarını karşılamak üzere balıkçılık yapılmaktadır. Buralardaki halkın geçiminde balıkçılık önemli bir ekonomik potansiyel oluşturmaktadır. Nitekim bugün ilde toplam 638 aile geçimini balıkçılıktan sağlamaktadır. Bu ailelerin 214'ü merkez ilçe, 84'ü Bulancak, 40'ı Piraziz, 77'si Keşap,

57'si Espiye, 67'si Tirebolu, 20'si Görele ve 79'u da Eynesil ilçesinde bulunmaktadır[191].

Dolayısıyla Giresun kenti ve çevresinde geçimini balıkçılıktan sağlayan birçok aile vardır, ancak bu potansiyel henüz bütünüyle değerlendirilememektedir. Nitekim, kentte balıkçılık balık sürülerini izlemeye dayanan açık deniz balıkçılığı değil, balık sürülerinin belli zamanlarda belli yerlere gelmelerini beklemeye dayanan kıyı balıkçılığı şeklinde yapılmaktadır. Karadeniz'in aranan değerli balık türleri bakımından nispeten fakir oluşu, sığınma limanlarının yetersizliği, modern balıkçılığın gerektirdiği ekonomik olanaklardan yoksunluk, ülke düzeyinde, balık tüketiminin düşük oluşu, pazarlama yöntemlerinin gelişmemiş olması, konservecilik kuruluşları ve soğuk hava depoları gibi tesislerin bulunmayışı gibi nedenler yörede balıkçılığın gelişmesini engelleyen temel faktörler durumundadır.

En fazla avlanan balıklar ise başta hamsi olmak üzere palamut, torik, tirsi, sargan gibi göçmen balıklar ile kefal, kötek, karagöz, barbunya, kalkan, mezgit ve izmarit gibi yerli balıklardır. İl genelindeki yıllık balık üretimi ise 24 086 250 kg'ı hamsi olmak üzere toplam 25 147 475 kg kadardır.

Giresun Limanı'nda da pek önemli olmamakla birlikte balıkçılık faaliyeti yapılmaktadır. Limanda, yaklaşık olarak 355 m uzunluğa sahip olan tali mendireğin başlangıç kısmı ile irtibat rıhtımının batı kesimi balıkçı barınağı olarak kullanılmaktadır. Liman kayıtlı 100'ü aşkın balıkçı teknesi bulunmaktadır. Aynı zamanda burada teknelerin küçük çaplı bakım ve onarımının yapıldığı yerler vardır. Bugün limanda yoğun bir balıkçılık faaliyetinin yapıldığı söylenemez. Çok fazla üretim yapılmadığından, balık ihracatı da söz konusu değildir. Tutulan balıklar daha çok kentte yaşayanların ihtiyaçlarını karşılamaya yöneliktir. Nitekim bugün kentte büyük çoğunluğu Hacı Siyam Mahallesi'ndeki balık pazarında olmak üzere 40 kadar balıkçı dükkânı vardır. Dolayısıyla kent ve çevresindeki balıkçılık faaliyeti az da olsa kentteki sosyo-ekonomik hayat üzerinde etkileri vardır. Ancak balıkçılıkla ilgili yukarıda belirttiğimiz birtakım sorunların[192] halledilmesi durumunda kent ve il ekonomisine çok daha fazla katkıları olacağı kanaatindeyiz.

---

[191] Giresun Tarım İl Müdürlüğü'nden elde edilen bilgiler.

[192] Karadeniz'in Sorunları ve Bölgesel Planlama, 1992, Ankara'daki Karadeniz İl Dernekleri Yay. No: 2, Ankara, s. 53-91.

Giresun'un iktisadî fonksiyonlarını doğrudan veya dolaylı olarak destekleyen bu gibi kaynaklara; "vergi gelirleri, özel idare gelirleri ve belediye gelirleri"[193] gibi gelir kalemlerini eklememiz de sanırız yerinde olur. Çünkü bankacılık ve sigortacılık gibi iktisadî faaliyetleri desteklemekte olan bu alanların gelirlerinde, giderek önemli artışlar olmaktadır.

3.5. Fonksiyon Bölgeleri

3.5.1. Şehirsel Toprakların Alanı

Giresun kenti, özellikle 1960'lı yıllardan itibaren hem nüfus açısından, hem de fizikî açıdan sürekli bir gelişme ve değişme içerisine girmiştir. Bunun bir sonucu olarak da kentsel kullanıma ayrılan toprakların alanlarında sürekli bir büyüme söz konusu olmuştur. Nitekim Giresun 1960'lı yılların başına kadar eski yerleşim alanında ve tek merkez çevresinde gelişen bir kent yapısında idi. Bu geleneksel yapının kırılması, Giresun Limanı ve sahil karayolunun açılması ile mümkün olmuştur. Kent alanı, kıyı kuşağında ortaya çıkan etki alanlarına doğru genişlemiş ve çok katlı bir yapılaşma ortaya çıkmıştır.

Sonraki yıllarda, Aksu Vadisi'nde Seka-Kağıt Fabrikası kurulmuş, işçi ve personel kapasitesiyle çevresinde yeni bir etki alanı oluşturmuştur. Kentin doğu kesiminde ortaya çıkan bu yeni etki alanına paralel olarak, batı kesiminde de buna paralel biçimde Fiskobirlik Entegre Tesisleri'nin kurulması ile yeni bir etki alanı doğmuştur. Dolayısıyla kentin yapısal gelişimi, kıyıya paralel ve doğu batı yönünde bu iki etki alanına doğru gelişmeye zorlanmıştır. Kent yapısındaki bu gelişme, dar kıyı kuşağının hemen ardından başlayan ve çok yüksek bir eğimle birden bire yükselen doğal yapı tarafından da desteklenmektedir. Bu doğal yapı, kentin mevcut yerleşmesinde dahi yer yer kopukluklara yol açmaktadır. Denize dik ve derin oluklar şeklinde sokulan vadilerin oluşturduğu eşikler, bazı kesimlerde yerleşmeyi olanaksız kılmaktadır. Kent yapısında bu tür konut dışı kullanım alanları bulunmakta ve kopukluklara neden olmaktadır. Bu nedenle kentsel toprak alanı da alabildiğine genişlemiş ve 1980 yılında 2000 hektarı aşmıştır. Günümüzde ise Giresun Belediye sınırları dahilindeki alan, 1 100 hektarlık mücavir alanlarla birlik 5 100 hektar kadardır. Ancak bu alanın da 2 763 hektarı imar planı yapılarak kentsel kullanıma sunulmuştur.

---

[193] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 281.

Giresun'un mevcut olan bu kentsel alanlarında, konut alanları başta olmak üzere çok çeşitli fonksiyon sahalarına rastlamak mümkündür. Bilindiği gibi daha çok tarihî kentlerin kuruluş aşamasında doğrudan doğruya etkili olan tarım fonksiyonunun dışındaki bütün fonksiyon alanları kentin bir bölümünde gelişmiş, bu nedenle kentsel yerleşmelerde sosyo-ekonomik açıdan bir çok yönlülük ortaya çıkmıştır. Kent strüktürü olarak değerlendirilen fonksiyonların mekana farklı şekilde dağılması[194] hemen bütün kentlerde olduğu gibi Giresun'da da ilk bakışta dikkat çekici bir şekilde ayırt edilebilmektedir (Tablo 3.41, Harita 3.3).

Hatırlanacağı üzere Kent içi fonksiyon sahalarının tespitinde takip edilecek çeşitli yöntemler vardır. Nitekim bina ve araziden faydalanma metodunun yanı sıra kent içi fonksiyon sahalarının veya kentin farklı kısımlarının tespitinde binaların değerinden, diğer bir ifade ile donatımından faydalanılabilir[195]. Bu hususta en önemli rolü arsa fiyatları oynar. Bu açıdan Giresun'a baktığımızda hemen bütün kent yerleşmelerinde olduğu gibi bu kentte de arsa fiyatları merkezden çevreye doğru tedrici bir düşüş gösterdiği izlenmektedir (Harita 3.4).

Tablo 3.41. Giresun Kentinde Fonksiyon Sahaları (1998)

Kullanım Alanı	Kapladığı Alan (hektar)	%'si
Konut Alanı	1255.8	45.4
Eğitim Alanı	57.111	2.1
Sağlık Alanı	14.035	0.5
Resmi Kurum Alanı	44.910	1.6
Sosyo-Kültürel Tesis alanı	6.220	0.2
Ticaret Alanı	25.627	1
Ulaştırma Alanı	72.450	2.6
Sanayi Alanı	149.313	5.6
Yeşil Alanlar	118.521	4.3
Diğer Kullanılış Alanları	985.824	35.6
TOPLAM	2763	100

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı Açıklamalı Rapor

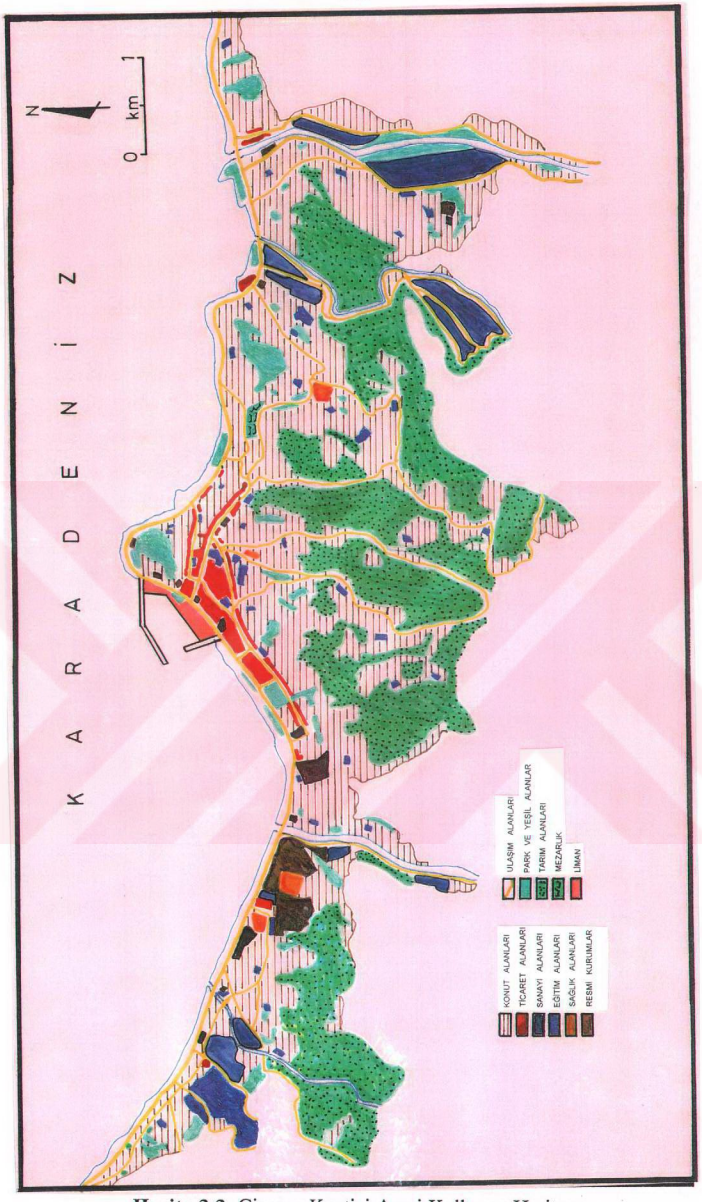
Giresun'da arazi, konut alanlarına elverişlilik açısından oldukça sınırlayıcı bir yapıya sahiptir. Konut alanı dışında kalan yerler çoğunlukla fındık bahçeleriyle kaplıdır. Bu nedenle, ormanlık veya çok eğimli alanlar dışında arazi fiyatları oldukça yüksektir.

Giresun kentinin merkezini Kapu, Çınarlar, Sultan Selim, Şeyh Keramettin mahalleriyle, Hacı Miktad ve Osmaniye mahallerinin birer bölümü oluşturmaktadır.

[194] Tolun-Denker, B., 1976, a.g.e., s. 24-25.
[195] Tolun-Denker, B, 1976, a.g.e., s. 34.

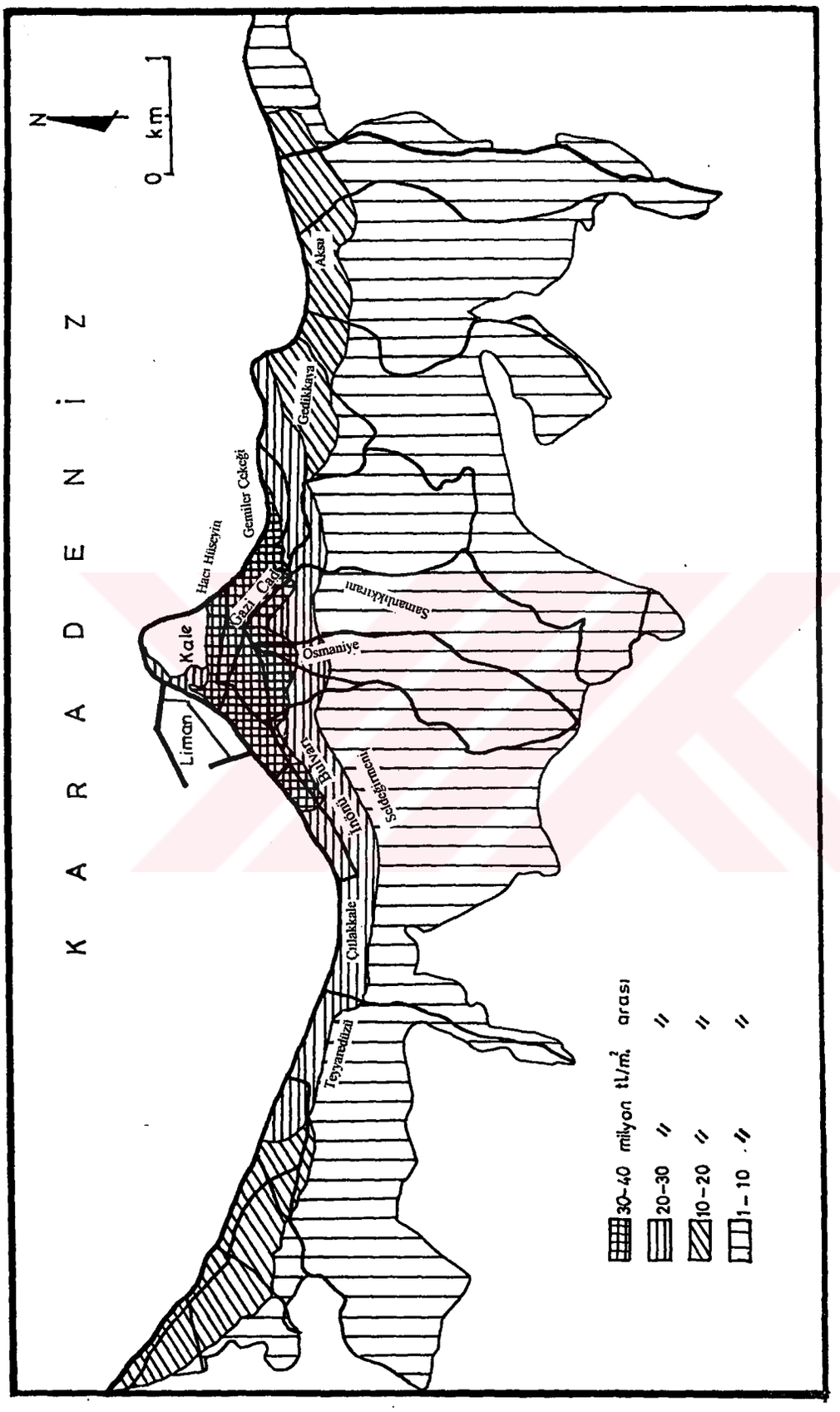
Kent içi fonksiyon alanlarının en etkin bölümünü oluşturan bu kesimde ticaretin büyük bir kısmı, bankalar, resmi kuruluşlar, dernekler ve benzeri iş yerleri yer almaktadır. Eski anayol olan Gazi Caddesi bu merkezin eksenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla kentte Gazi Caddesi ve çevresinde arazi fiyatları 30-40 milyon TL/m². arasında değişen değerler ile en yüksek düzeydedir (1999).

İkinci derecede kıymetli arsalar merkeze yakın sahil kesiminde göze çarpmaktadır. Buradaki arsa değerleri 20 ile 30 milyon TL/m². arasındadır. Merkezden uzaklaştıkça kıyı kesimindeki arsalar 10-20 milyon TL/m². arasında değer gösterirken, iç kesimlerde bir milyon TL/m².'ye kadar düşmektedir. Nitekim Teyyaredüzü, Güre ve Gemiler Çekeği gibi mahallerin kıyı kesiminde arsa fiyatları 10 milyon TL/m². üzerinde iken aynı mahallerin iç kesimlerinde ve Samanlıkkıranı, Kayadibi ve Seldeğirmeni gibi tamamen kırsal özellik gösteren mahallelerde 1 milyon TL/m².'ye kadar düşmektedir.

Harita 3.3. Giresun Kentiçi Arazi Kullanım Haritası.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Harita 3.4. Giresun Kent İçi Arazi Fiyatları Haritası.

Giresun'da arsa fiyatlarındaki artış, paranın değer kaybetmesi ile ilişkili olduğu kadar, kullanılabilir arazinin giderek azalmasına da bağımlıdır. Harita 3.4'de Giresun'da ortalama arazi fiyatlarının şematik olarak dağılımı gösterilmiştir. Bu değerlerin, yukarıda açıklanan nedenlerle çok hızlı bir değişim göstereceği göz önünde tutulmalıdır. Aynı zamanda mevcut bu arsa fiyatlarının belediye tarafından belirlenen rayiç bedeller olduğunu ve gerçek fiyatlarının çok daha yüksek olduğunun da bilinmesi gerekir. Arazi değerlerinin fazlalığı, imar uygulamalarını ve kamulaştırmayı büyük ölçüde etkilemektedir. Dolayısıyla bu konuda büyük güçlükler ortaya çıkabilmektedir.

Bütün bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, fonksiyon alanlarının tek tek geliştiği kentsel yerleşim alanları belirlemek mümkündür. Nitekim aşağıda kente fonksiyonel özellik kazandıran bu sahalar kent içinde kapladıkları alan ve özellikleriyle birlikte incelenmiştir.

3.5.2.Konut Fonksiyon Alanları

Giresun'un kent içi arazi dağılışı içerisinde en büyük payı konut yerleşim alanları oluşturmaktadır. Nitekim yaklaşık 2 753 hektar kadar olan kentsel arazinin % 45.4'ü yani 1255.8 hektarı konut alanlarıyla işgal edilmiştir.

Genel olarak Giresun'un mevcut konut yerleşimi kalenin yer aldığı semer biçimli alanın doğusuna ve batısına sakar biçimde kesintisiz ve yoğun olarak oluşmuştur (Fotoğraf 3.26). Daha sonraki gelişmeler karayolunun yapımını takriben doğu ve batı yönünde, karayoluna paralel olarak uzanmıştır (Fotoğraf 3.27).

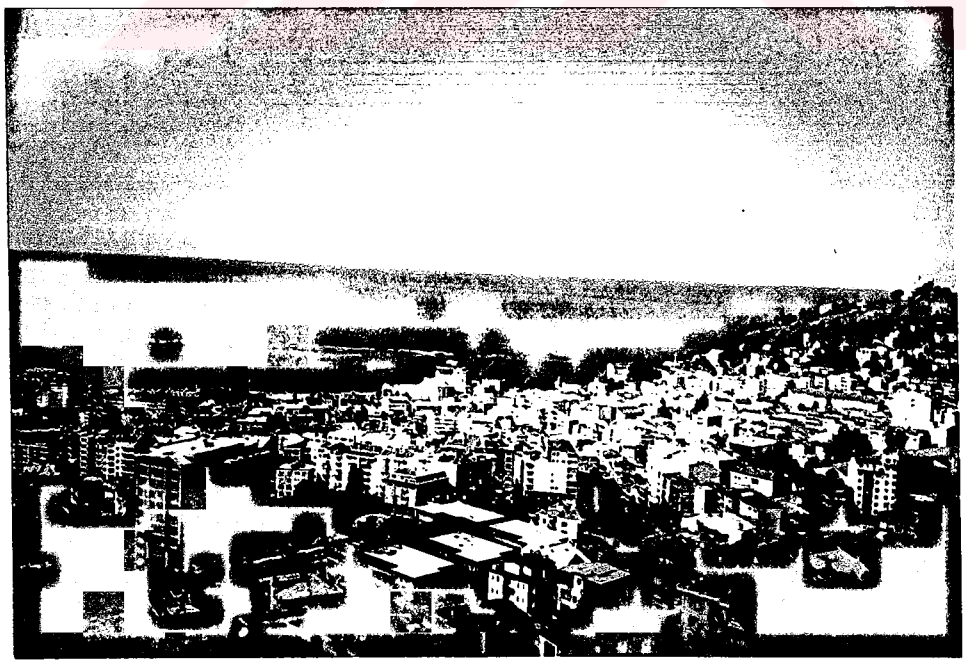
Batıdaki eski bataklık alanlarının kurutulması ile konut gelişmesi bu kısımlarda yoğunlaşmaya başlamıştır. Doğuda ise az eğimli yamaçlarda, kooperatiflerin de bulunduğu yerlerde konut alanları gelişmiştir. Seka tesisleri, kurulu bulunduğu Aksu Vadisi'nin daha çok batı yamaçlarında konut dokusunun gelişimine neden olmuştur.

Merkezi yerleşim alanında, eski imar planlarının yol genişliğine göre kat belirleme düzeni, ana yollarda göreceli yüksek katlı bitişik nizamlı yapıların oluşmasına neden olmuştur. Plan uygulamalarında, eski planların bulunduğu alanlarda, oldukça küçük kadastro parseller imar parseli olarak alınmış ve bitişik yapılaşma meydana gelmiştir. Bitişik yapılaşma olan kentin eski yerleşim alanında yoğunluk yer yer 700 kişi/ha. geçmektedir. Ulaşımı, hem yapılaşmalar hem de topoğrafik eğim yüzünden zorlanan bu kent dokusu yapılaşmasını bitirmiş, doğu ve batı kesimlerinde yeni geniş alanların planlanarak iskana açılmasına neden olmuştur. Doğu ve batı yönünde

hazırlanan bu plandaki konut gelişme adalarında 3 ve 4 katlı ayrık nizam yapılaşma koşulları çoğunluktadır.

Fotoğraf 3.26. Giresun Yarımadası'nın Boyun Noktasındaki Konut Alanlarından Bir Görünüş.

Fotoğraf 3.27. Kentte Konut Alanlarının En Yoğun Olduğu Merkezi Kesimden Bir Görünüş.

Dolayısıyla kentte konut alanları gerek yoğunluk gerekse nitelik açısından, eski ve yeni dokular arasında önemli farklılıklar göstermektedir.

Konut dokuları yoğunluk ve nitelik açısından üç ana bölümde incelenebilir. Birincisi kale çevresinde kümelenen kentin eski mahallelerinde görünen organik dokudur. Bu kesimlerde, eski ve tarihî eser niteliği taşıyan konutlar çoğunluktadır. Kalenin doğu tarafında bulunan bu kentsel sit alanının ilk yerleşim dokusu bahçe içerisinde iki katlı evler şeklindedir. Daha önceki konularda ifade ettiğimiz gibi bu kesimin kentsel sit alanı olarak ilan edilmiştir. Bu alan, Çınarlar ve Hacı Hüseyin mahallelerinin bir bölümünü kapsamaktadır. Burası yoğun konut alanından oluşmaktadır. Konutların dışında, alanın kuzeyinde bir okullar bölgesi vardır.

Sit alanının tütünde 320 konut parseli vardır. Parsellerin 82 adedi boştur. 1979 yılından beri "sit alanı" içine alınan bu alanlarda yeni yapı yapılması yasaklanmıştır. Sit alanı içinde kamu mülkiyetinde olan alanlar azdır. Bu alanların en büyüğü eğitim kurumlarına aittir. Okul alanları 8 500 m², resmi kurum alanları ise 5 800 m². alan kaplamaktadır.

Sit alanında genellikle organik bir yol ve yapı düzeni vardır. Yapılaşma düzeni ayrıktır, ancak çok küçük cephesi olan ya da küçük parsellerin bulunduğu yerlerde ikili, üçlü, bitişik yapı düzenine rastlanmaktadır.

Korumaya alınmış alanın tümü 9.8 hektar kadardır. Bu alanda 320 konut parseli ve 259 konut yapısı vardır. Çınarlar Mahallesi'ne ait alan 6.5 hektardır. Ortalama parsel büyüklüğü 307.35 m².'dir. Çınarlar Mahallesi'nde ortalama parsel büyüklüğü 319 m²., Hacı Hüseyin Mahallesi'nde 297 m².'dir. Ortalama yapı büyüklüğüne baktığımızda ise Çınarlar Mahallesi'nde 81 m²., Hacı Hüseyin Mahallesi'nde 102 m².'dir. Tüm sit alanındaki ortalama yapı büyüklüğü ise 89 m².'dir[196]. Bunun yanında Hacı Hüseyin Mahallesi apartmanlaşan bir bölgedir.

Sit alanında, yapıların parsele göre ortalama taban alanı büyüklükleri Çınar Mahallesi'nde 27.1, Hacı Hüseyin Mahallesi'nde 37.9'dır. Hacı Hüseyin Mahallesi daha yoğun ve yenilenen sit konut alanıdır. Sit alanında ortalama kat sayısı 2.43'dür. Bu değer Çınarlar Mahallesi'nde 2.18, Hacı Hüseyin Mahallesi'nde 2.77'dir. Çınarlar

[196] Giresun Koruma Amaçlı İmar Planı, 1988, s.21.

Mahallesi'nde 204 parselin 53'ü, Hacı Hüseyin Mahallesi'ndeki 116 parselin 28'i boştur. Tüm parsellerin ise yaklaşık 1/4'ü boştur[197].

Sit alanında toplam 259 konut vardır. Apartman dışındaki 2 ve 3 katlı konutların çoğu tek aile tarafından kullanılmaktadır. Bu alan içindeki konutların %66'sı 1965'ten önce, %27'si 65-80 arası ve %7'si 1980 sonrası yapılmıştır. Kat sayısı açısından baktığımızda bu alandaki tüm yapıların %79'u 1-2 katlı, %14'ü 3 katlı, %5'i 4-5 katlı ve %2'si de daha çok katlıdır[198].

İkincisi, daha sonra gelişen ve bir ölçüde imar planının uygulandığı, yenilenen dokudur. Bu dokuda geleneksel yapım yöntemlerinden modern yapım yöntemlerine geçişin izleri görülür. Doku nispeten planlı olmakla birlikte sıkışıktır. Merkez mahallelerin bazılarında bu özelliği görmek mümkündür.

Üçüncüsü ise yeni gelişen konut alanlarıdır. Bunlar kentin yeni mahalleleri olup seyrek doku gösterirler. Teyyaredüzü, Güre ve Aksu mahalleleri bu tip dokuya örnek teşkil eder (Fotoğraf 3.28).

Fotoğraf 3.28. Teyyaredüzü Kentin Yeni ve Planlı Gelişen Mahallelerindendir.

Kentte 1999 yılı itibariyle 7 088 konut binası ve 21 365 konut (ikametgah) bulunmaktadır. Konut binalarının mahallelere dağılışı oldukça eşitsizdir. En fazla konut

[197] Giresun Koruma Amaçlı İmar Planı, 1988, s.24.
[198] Giresun Koruma Amaçlı İmar Planı, 1988, s.28.

binalarının bulunduğu mahalleler sırasıyla Hacı Siyam (678 adet), Kavaklar (601 adet), Hacı Hüseyin (597 adet), Gemiler Çekeği (535 adet), Teyyaredüzü (530 adet) ve Çıtlakkale (527 adet)'dir (Tablo 3.42). Bunun yanında Seldeğirmeni (109 adet), Sultan Selim (88 adet), Samanlıkkıranı (80 adet) ve Güre (37 adet) ise en düşük konut bina sayısına sahip mahallelerdir. Konut bina sayısı fazla olan mahallelerde dolayısıyla konut sayısı da fazladır.

Mahalleler konut yoğunluğu açısından da değerlendirilebilir. Hektar başına 100'den fazla konutun düştüğü mahalleler Osmaniye (119.6), Şeyh Keramettin (124.7) mahalleleridir. Konut yoğunluğu 50 ile 100 arasında olan mahalleler ise Çınarlar, Hacı Hüseyin, Kapu Kahve, Nizamiye ve Güre'dir. Bunun yanında Aksu, Çıtlakkale, Fevzi Çakmak, Gedikkaya, Gemiler Çekeği, Hacı Miktad, Hacı Siyam, Kayadibi, Kale, Seldeğirmeni, Sultan Selim, Teyyaredüzü ve Samanlıkkıranı mahallelerinde yoğunluk 50'nin altındadır (Tablo3.42).

Mahallelere göre konut yoğunluğunun az ya da çok oluşunda mahalle alanlarının küçük ya da büyük oluşu, arazinin topoğrafik durumu, park ve yeşil alanlar ile çok fazla alan işgal eden resmi binaların mevcudiyeti gibi bir takım faktörlerin etkisi olmuştur. Nitekim Samanlıkkıranı, Kayadibi ve Seldeğirmeni gibi gerek çok alan kaplayan gerekse de hemen tamamen kırsal yerleşmelerden oluşan mahallelerde konut yoğunluğu çok düşüktür. Bunun yanında, konut yerleşim alanlarının batı gelişme yönünde yer yer büyük alan kaplayan resmî binaların yer alması nedeni ile devamlılığı bozulmuştur. Dolayısıyla bu durumda kentin bu kesiminde bulunan Teyyaredüzü gibi mahallelerde konut yoğunluğunun düşük olmasında önemli rol oynamıştır.

Genel bir değerlendirme ile Giresun kentinde konut alanları Giresun yarımadasının boyun kesimi ile sahil karayolu boyunca en fazla 200-300 metre genişlikte bir hat boyunca yoğunluk kazanmıştır. Topoğrafik şartlar nedeni ile konut alanları için uygun arazinin az olması ve buna bağlı olarak arazi fiyatlarının yüksek olması konutlarda çok katlılığı hakim kılmıştır. Nitekim eski yerleşim alanları ve kırsal özellik taşıyan kenar mahalleler hariç konutlarda kat sayısı genelde 5 veya 6 katın üzerindedir. Hatta son yıllarda yapılan konutlarda bu sayı 8-10 kata kadar çıkabilmektedir.

Tablo 3.42. Giresun Kentinde Mahallelere Göre konut ve Bina yoğunluğu

Mahalle adı	Hane sayısı*	Bina Sayısı**	Alan (Ha.)**	Konut yoğunluğu (ha./hane)	Bina yoğunluğu (Bina say./y.ölç.)
Aksu	1265	511	262	4.8	11.6
Çınarlar	1075	227	19.6	54.8	11.6
Çıtlakkale	1903	527	66.9	28.4	7.9
Fevzi Çakmak	600	298	38	15.8	7.8
Gedikkaya	655	325	172	3.8	1.9
Gemiler Çekeği	2299	535	82.1	28	6.5
Hacı Hüseyin	1647	597	20	82.3	29.8
Hacı Miktad	505	292	12.2	41.4	23.9
Hacı Siyam	2314	678	58.3	39.7	11.6
Kayadibi	240	370	419	0.6	0.9
Kale	424	420	31.3	13.5	13.4
Kapu Kahve	421	126	6.4	65.8	19.7
Kavaklar	742	601	18	41.2	33.4
Nizamiye	1169	345	19.5	60	17.7
Osmaniye	1280	264	10.7	119.6	26.4
Seldeğirmeni	1243	109	157	7.9	0.7
Ş. Keramettin	474	128	3.8	124.7	33.6
Sultan Selim	225	88	8.8	25.6	10
Teyyaredüzü	1605	530	335	4.8	1.9
Güre	1180	37	12	98.3	3
Samanlıkkıranı	99	80	144.5	0.7	0.5
TOPLAM	21365	7088	1897.1	11.3	3.7

Kaynak *Sağlık Ocakları E.T.F.'leri **Belediye Numarataj ve İlave İmar Planı Raporu.

3.5.3. Ticaret Fonksiyon Bölgeleri

Genel olarak Giresun'da iş ve ticaret alanları ulaşım sistemi ve yolların dağılımına paralellik gösteren bir dağılış düzeni içerisindedir. Bununla bağlantılı olarak kentteki mevcut ticarî iş yerleri liman çevresi ile Gazi Caddesi ve onun kolları niteliğindeki diğer caddeler boyunca gelişmiştir. Gerçekten de bugün kentteki faal hayatın temelini Harita 3.3'de de görüldüğü gibi, bu alanlar meydana getirmektedir. İş yerleri, bankalar, oteller, lokantalar, fındıkla ilgili ticarethaneler, borsa, otoparklar, toptan ve perakende mağazalar hep kentin bu kesiminde yoğunlaşmıştır.

Son yıllarda iş ve ticaret alanları bu geleneksel merkezin dışına çıkarak sahil karayoluna (Atatürk Bulvarı), bir miktar batıya ve Gazi Caddesi boyunca da doğuya uzanması ile büyümüştür. Eski kentsel dokunun bulunduğu alanda yoğun olarak kullanılan yollarda gelişen merkez ticareti, kentsel makroformun doğrusal olması nedeni

ve ticarî kullanımın toplanma eğilimleri etkisi ile doğrusal formda fazla uzayamamaktadır. Doğrusal formda merkezden uzak alanlarda yerleşimin yoğunlaşması ve batı yönünde konut dışı büyük kullanımların (resmî binalar gibi) bu gelişmeyi bölmesi, ticaretin sıçrayarak yer seçmesine neden olmaktadır. Nitekim bu nedenle kentin bazı kesimlerinde, ikinci dereceden ticaret merkezleri gelişmiştir. Batıda Çıtlakkaya ve Teyyaredüzü, doğuda Gemiler Çekeği ve Aksu mahalleleri buna örnek gösterilebilir.

Giresun kentinde ticaret kullanımlı alanların toplamı 25.6 hektar kadardır. Bu durumda kişi başına 2.19 metrekare ticaret alanı düşmektedir. Ticarî işletmelerin ortalama alan büyüklüğü ise sırayla bankalar 21.86 m², konaklama ve eğlence 45.4 m², toptan ticaret 36.19 m², küçük sanatlar 35.27 m², depolama 32.25 m², büro ve meslekî hizmetler 24.46 m², diğer hizmetler 24.4 m², ve gıda maddeleri 20.65 m².'dir[199]. Ancak gelecek yıllarda nüfusun artmasına bağlı olarak ticaret fonksiyonunun daha da gelişeceği ve uzmanlaşmanın artacağı beklenebilir. Bunun sonucunda da kentsel alanda mevcut ticaret kullanım alanının daha genişleyeceğini söylemek yerinde olur. Nitekim bu durum düşünülerek hazırlanan yeni imar planında yaklaşık 40.8 hektar kadar ticaret alanı belirlenmiştir.

Kentte ticaretin gelişmesine bağlı olarak ticaret alanlarının mekansal dağılımında geleneksel uzmanlaşma kümelerinin giderek bozulduğu izlenmektedir. Aynı tür ticaret yapan işletmelerin belli konumlarda kümelenme özelliği, günümüz şartlarında ticaretle olan genel gelişmelerin etkisi ile değişmektedir.

Bilindiği gibi hemen bütün kentlerde bir iş ve ticaret alanı bulunmaktadır. Ancak bu alanın merkezi iş sahası (MİS/CBD)'na dönüşmesi nüfusu 100 000'in üzerindeki büyük kentlerde gerçekleşmektedir[200]. Nüfusu 100 000'in altındaki küçük ve orta büyüklükteki kentlerde iş ve ticaret alanı, konut alanları (ikametgah alanları) ile karışık halde bulunur. Kentler büyüdükçe küçük kentlerde yalnızca alt katları işkal eden işyerleri, üst katları da doldurmaya ve iş hanları ortaya çıkmaya başlar, böylece iş ve ticaret alanı tamamen iş hayatından ayrılır[201].

Merkezi iş alanı ilk oluşum derecesinde, burada genellikle yüksek bir toplumsal tabakaya mensup oturanlar bulunmakta, o nedenle ikamet eden toplumsal sınıfın

---

[199] Giresun Belediyesi, 1998, a.g.r., s. 73.
[200] Tolun-Denker, B.,1976, s.47-50.
[201] Baykal, F.,1989, Salihli Kent Coğrafyası, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir, s. 91.

talebine uygun ve ona yönelik olarak yüksek kaliteli mal ve hizmetler sunulmaktadır[202]. Merkezi iş alanı gelişmiş kentlerde, bu alanda oturan nüfus yoğunluğu düşük, binalar ise çok katlıdır.

Günümüzde Giresun 80 000'i aşan nüfusu ile orta büyüklükte bir kent yerleşmesidir. Yukarıda en belirgin özelliğini saydığımız, büyük kentlere özgü merkezi iş alanının Giresun'da önemli ölçüde oluşturduğunu söylemek kanaatimizce yanlış olmaz. Çünkü merkezi iş alanı oluşurken ortaya çıkan olguları, Giresun'da da izlemek mümkündür. Nitekim kentteki iş ve ticaret alanlarını incelediğimizde bunu açıkça görebiliriz.

Konu başında da ifade ettiğimiz üzere, Giresun kentinin iş ve ticaret merkezi belli başlı caddeler ve bu caddelere bağlanan sokaklarda oldukça geniş bir alana yayılmıştır. Hatırlanacağı üzere bunların en önemlisi belediye binasının yanından başlayıp hastaneler yol ayrımına kadar uzanan Gazi Caddesi'dir. Bu caddede yer yer tek katlı iş yerleri görülmekle beraber, genellikle çok katlı ticarethaneler yoğunluk kazanmıştır. İş ve ticaret hayatının yoğun olduğu diğer caddeler bu cadde ile birleşir. Bazı resmî binalar, banka şubeleri, oteller, lokantalar, pastaneler ve lüks mağazalar bir arada yer alır (Fotoğraf 3.29, 3.30). Dükkânlar sattıkları mal itibariyle çeşitlilik arz ederler. Şöyle ki, lüks eşya ve uzun vadeli ihtiyaçları karşılayan (halı, mobilya, kuyumcu, elektrik malzemesi, avize v.b. satanlar), periyodik ihtiyaçlara cevap veren dükkân ve işyerleri (ayakkabıcı, konfeksiyon, züccaciye kırtasiye, manifatura, fotoğrafcı, eczane vb.) ile günlük ihtiyaç maddeleri satan dükkânlar (bakkal, manav, kuru yemişçi, balıkçı, tekel bayii, vb.) kuyumcular hariç gruplaşma göstermeksizin hep bir arada ve karışık halde bulunur. Sadece kuyumcular, caddenin hemen girişinde toplu halde bulunurlar.

Kentin merkezi konumunda olan Gazi Caddesi lüks mağazaları, modern büro ve iş hanları, çok katlı merkezleri ile çağdaş bir görünüm kazanmıştır. Burada ikametgaha ayrılmış konut yok denecek kadar azdır. Ancak bu caddenin İnönü Bulvarı ile birleştiği kesimden itibaren çok katlı apartman bloklarının sadece alt katları ticarî iş yeri olarak kullanılmakta, diğer kısımları tamamen ikametgaha ayrılmış bulunmaktadır. Dolayısıyla Gazi Caddesi bir iş ve ticaret merkezi olarak arsa ve kira fiyatlarının kent içerisinde en yüksek değerde bulunduğu yerdir.

---

[202] Tolun-Denker, B., a.g.e., s.47-50.

Fotoğraf 3.29. Gazi Caddesi Depboy Mevkiinden bir Görünüş.

Fotoğraf 3.30. Gazi Caddesinden Bir Görünüm.

Giresun'da Gazi Caddesi'nin birer uzantıları olarak değerlendirebileceğimiz başka iş ve ticaret alanları da vardır. Bunlardan birincisi belediye meydanından doğuya Osmanağa toplu taşım kalkış durağına doğru uzanan Arif Bey Caddesi ile ona paralel uzanan diğer cadde ve sokaklardır. Sultan Selim Mahallesi içerisinde ve limanın hemen

ardında bulunan bu cadde ve sokaklar, kentin en önemli otelleri, birçok banka şubesi, lokantalar, doktor muayenehaneleri ve avukat yazıhaneleri gibi birçok işyeri bulunmaktadır. Kentin bu kesiminde ikametgaha ayrılmış alan oldukça az olup arsa ve kira fiyatları da oldukça yüksektir (Fotoğraf 3.31)

Fotoğraf 3.31. Sultan Selim Mahallesinin Önemli İş ve Ticaret Alanlarındandır.

Gazi Caddesi'nin batısında, kuzeyden güneye doğru birbirine paralel bir şekilde uzanan Alparslan, Fatih ve Cemal Gürsel caddeleri, kentin en önemli iş ve ticaret alanlarındandır (Fotoğraf 3.32). Bunlardan Alparslan Caddesi boyunca otobüs yazıhaneleri, lokantalar, özel dershaneler, iş merkezleri ve belediyeye ait balıkçı dükkânları sıralanmaktadır. Bununla birlikte Fatih Caddesi'nde daha çok fındık toptancıları (açık fındık pazarı da buruda bulunur), bankalar, çok katlı iş hanları ve pasajlar yer almaktadır. Cemal Gürsel Caddesi'nde ise ayakkabıcı, konfeksiyon, halı ve mobilya dükkânları çoğunluktadır

Gazi Caddesi'nin birer uzantısı sayabileceğimiz Fevzi Paşa ve Osmanağa caddeleri ile Topal Sokak da kentin yoğun iş ve ticaret alanlarındandır. Bu caddelerde de gerek uzun vadeli ihtiyaçları karşılayan, gerekse periyodik ve günlük ihtiyaçları karşılayan dükkânlar bir arada bulunur. Ancak burada iş ve ticaret alanları yoğun bir şekilde ikametgahlarla karışmış durumdadır. Zaten az önce de ifade ettiğimiz üzere Gazi

Caddesi'nin bir bölümü hariç, kentteki diğer iş ve ticaret alanlarının hemen hepsinde aynı durum söz konusudur.

Fotoğraf 3.32. Alparslan Caddesinden Bir Görünüş.

Yukarıda belirttiğimiz bu ticaret alanlarından başka Atatürk ve İnönü bulvarları gibi sonradan gelişen ticaret alanları da vardır. Bunlardan Atatürk Bulvarı (sahil karayolu) boyunca birçok benzin istasyonu, oto galerileri, lokanta ve otobüs yazıhaneleri vardır. Bunun yanında yeni açılan İnönü Bulvarı'nın her iki tarafında sıralanan çok katlı konutların alt katları ticarî iş yerleri olarak kullanılmaktadır. Son yıllarda bu cadde boyunca çok sayıda ticarî iş yeri açılması, buranın kentin önemli ticaret alanlarından biri haline gelmesine neden olmuştur.

Merkezden uzak bazı mahallelerde de (Teyyaredüzü, Çıtlakkkale, Aksu ve Gemiler Çekeği gibi) ticaret alanlarına rastlamak mümkündür. Mahalle birimindeki iş yerlerini ve gıda maddeleri satışı yapan dükkânlar (bakkal , kasap, manav, pastane, fırın, vb.) ile terzi, berber, fotoğrafçı ve tamirci gibi meslek hizmetleri sunan dükkânlar meydan getirir.

Ayrıca Giresun'un değişik semtlerinden bir kısmında daimî, bir kısmı haftalık olmak üzere kullanılan pazar yerleri vardır. Daha önce de bahsettiğimiz bu yerler kentin önemli ticaret alanları durumundadır.

3.5.4. Sanayi Fonksiyon Bölgeleri

Sanayi fonksiyonu, kentin mekansal kullanımında gerek kapladığı alan gerekse sayısal açıdan doğrudan doğruya etkin olurken, diğer taraftan söz konusu tesislerde çalışan işçi nüfusunun bir kısmının kentte ikamet etmesi nedeniyle konut kullanımı açısından da dolaylı bir etki alanı oluşturmaktadır[203]. Ancak daha önce ilgili bölümde açıkladığımız gibi Giresun'da bu amaca yönelik faaliyetler henüz kent içi arazi kullanılışını, büyük sanayileşmiş kentlerde olduğu gibi, köklü bir şekilde değiştirecek ölçüde, dikkat çekici bir duruma gelmemiştir. Fakat fonksiyonel açıdan sanayinin, arazi kullanılış tipleri arasında yer tuttuğu ve kenti geliştirici bir fonksiyon olduğu kuşkusuzdur.

Giresun'da kentsel arazi içerisindeki sanayi alanı toplamı 149.313 hektar kadardır. Bu da kentin bütünü içerisinde %5.4'lük bir oranı oluşturur. Sanayi birimlerinin kentsel mekandaki dağılımı büyük ve organize sanayi birimleri ile küçük sanayi grupları olmak üzere iki ana grupta incelenebilir.

Giresun Organize Sanayi Bölgesi, Sanayi Bakanlığı'nca planlanmıştır. Kentin doğu gelişme alanında, Boğacık deresi boyunca güneye gidildiğinde, sahil karayoluna 2.5 km.lik bir mesafede yer almaktadır. Toplam 70 hektar alan kaplayan G.O.S.B. Boğacık deresinin batısında bulunan hafif eğimli bir arazide kurulmuştur (Harita 3.3).

G.O.S.B. planında sanayi parsellerinin dışında bir alt merkez oluşturulmuştur. Bu alt merkezde ticaret, sağlık, idarî, kültür ve Çıraklık Eğitim Merkezi kullanımları bulunmaktadır.

G.O.S.B.'nin dışında, Giresun'da sanayi alanları dağınık yer seçimi ile oluşmuştur. Nitekim Aksu deresinin kenarında yaklaşık 40.6 hektar alanı kaplayan Seka Kağıt Fabrikası'nın yer seçiminde su kaynağına yakınlık ve Aksu'nun taban arazi düzlüğü önemli rol oynamıştır. Günümüzde faal olmayan süt fabrikası ise yaklaşık 1.5 hektar alan kaplamaktadır. Fabrika kentin batı gelişim alanında, Teyyaredüzü Mahallesi'nde karayoluna cepheli bir konumda yer almaktadır.

Fiskobirlik Entegre Tesisleri yaklaşık 11.2 hektar alanı kaplamakta olup, kentin batı kesiminde, merkezden uzak bir konumda bulunmaktadır. Diğer fındık fabrikaları ise kentin batı ve doğu yakasında, dağınık bir şekilde yer almaktadır. Fındık kırma ve beyazlatma fabrikası olarak çalışan tesisler liman civarında toplanmıştır. Ancak bunların

---

[203] Ertin, G., 1994, a.g.e., s.161.

büyük çaplı olanları kentin batı kesiminde ve kıyıda yer almaya başlamışlardır. Bu yer seçiminde, karayoluna olan yakınlık nedeniyle nakliyat kolaylığı ve uygun arazi şartlarının etkisi büyüktür. Fındık sanayi toplam 15.8 hektarlı bir alan kaplamaktadır. Sunta fabrikası Batlama deresin sol tarafında yer almış olup, yaklaşık 5.1 hektarlık bir alan kaplamaktadır.

Giresun ilave ve revizyon imar planında mevcut sanayi tesisleri korunmuş, ancak yeni kurulacak tesislerin G.O.S.B.'de yer alması düşünülmüştür. Ayrıca adı geçen planda toplam 65.5 hektar alan sanayi bölgesi olarak planlanmıştır.

Giresun'da küçük sanayi alanları kentin ticaret merkezinde ve diğer alt merkezlerde dağınık olarak yer almakla birlikte, büyük bir çoğunluğu küçük sanayi sitelerinde toplanmış durumdadır.

Giresun'da küçük sanayi siteleri üç ayrı konumda, karayolundan içeride, derelerin vadilerinde yer almıştır. Güre deresinin sağ tarafında, karayolundan yaklaşık 700 metre içeride, 2.9 hektarlık bir alanı kaplayan Güre küçük sanayi sitesi, kentin en batı ucunda yer alır. Batlama küçük sanayi sitesi Batlama deresinin sol sahilinde, karayolundan yaklaşık sol sahilinde, karayolundan yaklaşık 2 km.. içeride planlanmış olup, yaklaşık 3.4 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Boğacık sanayi sitesi ise kentin doğu yakasında boğacık deresinin hemen yanında kurulmuş olup,karayolundan başlayarak güneye doğru uzanmaktadır. Bu site yaklaşık 20 hektarlık bir alana yayılmaktadır. Kente mevcut bu üç adet küçük sanayi sitesi toplam 34.4 hektarlık bir alanı kaplamaktadır.

Giresun'da yer alan büyük sanayi tesisleri (Seka ve Fiskobirlik gibi) bir taraftan çalışılan yere yakın olma arzusu nedeni ile önemli bir çekim unsuru oluşturarak kentin yerleşme sahasının biçimlenmesinde konut alanları ile bütünleşerek büyük etki meydana getirmiştir. Diğer taraftan da kentin etki alanını büyük ölçüde genişleterek ve ekonomisine önemli katkılar sağlayarak hakim fonksiyon alanlarından biri durumuna gelmiştir. Aynı zamanda bu sanayi tesislerinin kentsel arazi içerisindeki yer seçiminde başka faktörlerle birlikte arazinin topoğrafik durumu ve karayoluna yakın olma isteği çok önemli bir rol oynamıştır. Nitekim büyük sanayi tesislerinin genelde kentin batı tarafında ve karayoluna yakın bir yerde konuşlanmaları hep bunların bir sonucudur.

3.5.5. Resmi Fonksiyon Bölgeleri

Bu grup kullanışlar içerisinde başta il idaresini oluşturan bütün idarî kurumlar, sağlık, eğitim, askerî ve diğer sosyo-kültürel hizmetlere ait kullanım alanları değerlendirilmiştir. Çünkü, bu alanlar direkt ya da dolaylı resmî nitelikli kurumlar ve bu fonksiyonların yürütüldüğü hizmet alanı olup, genelde kamu arazilerinin kullanımlarından oluşmaktadır. Bununla birlikte, ilgili bölümde konu incelendiğinden, burada sorun daha çok arazi kullanılışı açısından değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Resmi bölgeler adı altında topladığımız ve alanı 122.276 hektar kadar olan (kentsel toprakların %4.4'ü) bu grup kullanılışın %36.9'u yani 44.4910 hektar kadarı yönetim fonksiyonu sahalarına ayrılmıştır (Tablo 3.43). Giresun her şeyden önce bir il yönetim merkezidir. Dolayısıyla bu bakımdan da idarî fonksiyona sahip bir kenttir. Bununla birlikte Giresun'da bütün küçük ve orta büyüklükteki kentler gibi yönetim fonksiyon sahası olarak nitelendirilebilecek belirli bir saha yoktur[204]. Yönetim ve diğer kamu binaları kent içerisinde bir esasa dayanmadan gelişi güzel dağılmış durumdadır.

Böylelikle yönetim fonksiyonuna hizmet eden binalar kent içinde ayrı bir kısım meydana getirmezler. Bununla birlikte söz konusu bu dağınıklık günümüzde Çıtlakkale Mahallesi'nde karayolunun hemen üst tarafına yapılmakta olan Hükümet Konağı ile kısmen önlenecektir (Fotoğraf 3.33). Çünkü halen dağınık halde bulunan birçok daire burada toplanabilecektir.

Tablo 3.43. Giresun'da Resmi Kurumlara Ait Alanların Oranları (1998).

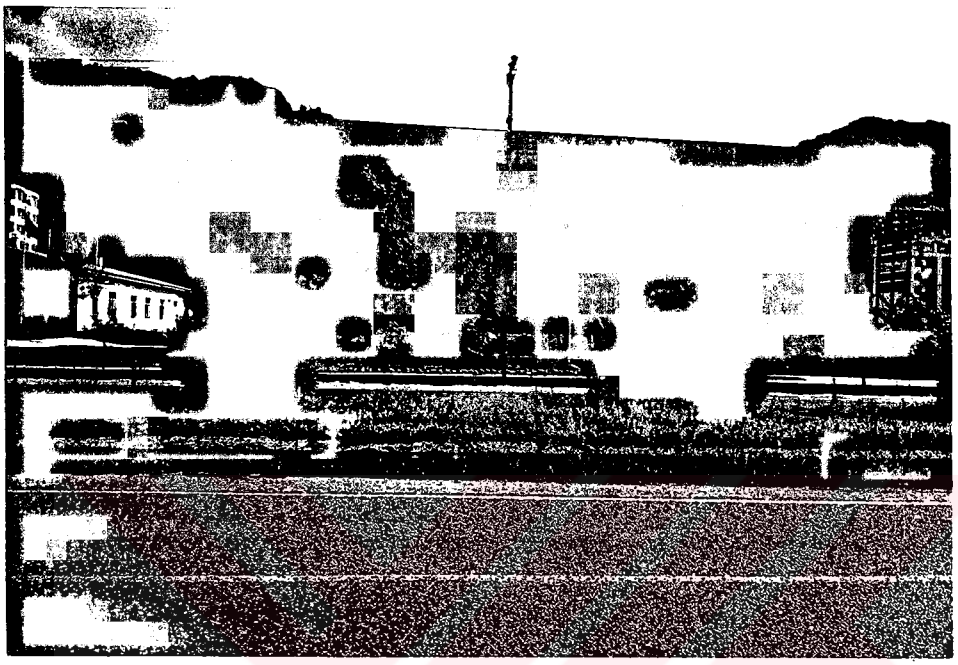
Kullanım Şekli	Alanı (Ha.)	%'si
Yönetim Fonksiyonu	44.910	36.9
Eğitim Fonksiyonu	57.111	46.7
Sağlık Fonksiyonu	14.035	11.5
Sosyo-kültürel Tesisler	6.220	4.9
TOPLAM	122.276	100

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı Açıklamalı Raporu, s. 143.

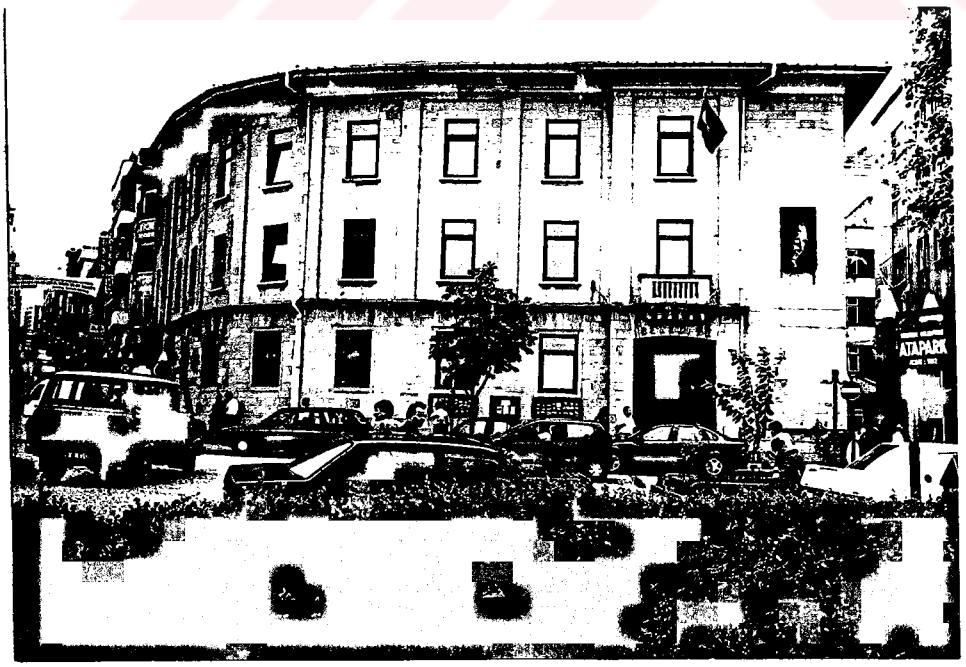
1945-1946 yılında yapılan Giresun Belediye binası ise Gazi Caddesi'nin hemen girişinde, Atapark'ın karşısında yer almaktadır (Fotoğraf 3.34.). Bunun dışında itfaiye, mezbaha, çeşitli işletmeler ve atölye gibi hizmet binaları değişik semtlerde bulunmaktadır. Yapımı bitmiş ve faaliyette olan kapalı otopark üstündeki belediye ek binası dışında, yapılması düşünülen hizmet binaları bulunmaktadır. Günümüzde

[204] Tolun-Denker, B., 1977, *Edirne Şehrinin Kullanılış Alanları*, İstanbul Üniv. Coğrafya Enstitüsü Derneği, Sayı:20-21, İstanbul, s. 97.

pazaryeri olarak kullanılan eski Cin Ahmet Mezarlığı'na yapılan yeni bina Belediye Kültür Tesisi olarak projelendirilmektedir. Görüldüğü üzere kente bütün belediye hizmet ünitelerinin toplanabileceği bir belediye binasına ihtiyaç vardır.

Fotoğraf 3.33. Yapılmakta Olan Yeni Hükümet Konağı Büyük Ölçüde Tamamlanmıştır.

Fotoğraf 3.34. Giresun Belediye Binası.

Giresun'da yer alan diğer resmî kurumlar genelde kentin batı yakasında yer almıştır. Bu kurumları kentin öncelikli gelişme yönünü belirlemiş ancak konut alanlarının sürekli gelişmesini önlemiştir. Dolayısıyla konut kullanım alanları resmi kuruluşları yer yer atlayarak gelişme göstermiştir. Resmi kuruluşların il düzeyinde hizmet verenlerin büyük çoğunluğu karayoluna cepheli bir durumda sıralanmaktadır. Nitekim bunlardan kentin batı yakasında Fıskobirlik, Tekel, Köy Hizmetleri, Cezaevi, T.C.K., Ziraat Müdürlüğü, Askeri tesisler, Orman İşletme Müdürlüğü ve Yeni Vilayet gibi büyük kullanım alanları yer almaktadır. Küçük alan kaplayan resmi kurumlar da genelde kentin batı yakasında bulunur. Bunlar yaklaşık 7.01 hektar alanı kaplamaktadır. Kentte yer alan resmi kurumların kapladıkları alanlar Tablo 3.44'de gösterilmektedir.

Tablo 3.44. Giresun Kentinde Büyük Alan Kaplayan Bazı Resmi Kuruluşların Alanları.

Kuruluşun adı	Alanı (m^2)	Kuruluşun Adi	Alanı (m^2)
Fiskobirlik	7 520	Sanayi Ve Tic. Müd.	252
Tekel	5 420	Gençlik ve Spor Müd.	670
Köy Hizmetleri Müd.	40 486	Emniyet Müdürlüğü	4 377
Askeri Alan	133 200	Emniyet Müd. (2. Kad.)	5 742
Vileyet (yeni)	6 180	İl Özel İdare Müd.	362
Ziraat Fındık Ars. Enst.	139 600	Polisevi	4 591
Orman İşletme Müd.	44 460	Milli Eğitim Müdürlüğü	1 950
B.H.A.	27 330	Kültür müdürlüğü	102
T.C.K. 104. Şube	44 180	Turizm Müdürlüğü	240
Cezaevi	18 030	S.S.K. müdürlüğü	9927
Defterdarlık	490	Saymaklık Müdürlüğü	59 000
Tedaş	442	Sağlık Müdürlüğü	2 850
Tarım İl Müdürlüğü	15 750	Bağ-kur	250
TOPLAM			573 381

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı Raporu (1998)

Resmî kuruluşların çoğu kendi mülklerinde yer almaktadır. Kirada olanlar azınlıktadır. Giresun'da bulunan resmi kurumların alansal olarak ihtiyaca cevap vermekte zorlandığı görülmektedir. Bu resmî kurumların ihtiyacını karşılayacak yeni alanların açılması gerekmektedir. Mevcut imar planında kentli başına 3.83 m^2. resmî kurum alanı düşmektedir.

Resmi kurumlardan kabul edilen eğitim-öğretim alanlarının kent içerisindeki toplam alanı 57.111 ha. (% 46.7) olup, kentteki resmi alanlar içerisinde en geniş orana

sahiptir. Eğitim öğretim alanlarının 16.074 hektarını ilkokullar, 17.113' ha.'ını da yüksek öğretim kurumlarına ait alanlar oluşturmaktadır.

İlk ve ortaöğretim kurumlarının kent içindeki mekansal dağılımına baktığımızda, planlama gereği hemen her mahalleye bir veya iki okul dağılmış durumdadır. Diğer bir ifade ile kentte belli bir yerde toplanmış okullar bölgesi mevcut değildir. Kentteki mevcut olan okulların, ilgili bölümde verildiği için burada tekrar söz etmeye gerek görülmemiştir.

Kentteki ilk ve ortaöğretim tesislerinin ihtiyaçlara cevap verecek alanlara sahip olmadığı gözlenmektedir. Nitekim nüfusu 45 000 ile 100 000 arasında olan kentlerde kişi başına ilköğretim kurumlarında 4.5 m²/kişi ve ortaöğretim kurumlarında 3 m²/kişi alan standardı belirlenmişken, bu durum Giresun'da ilköğretim kurumları için 1.37 m²/kişi ve ortaöğretim kurumları içinde 0.46 m²/kişi olarak tespit edilmiştir. Kentin bütününde ise kişi başına düşen eğitim alanı miktarının çok düşük olduğu izlenmektedir.

Sağlık kurumları ise kent alanı içerisinde 14.035 ha. kadar alan kaplamaktadır. Bu alan içerisinde yapılmakta olan yeni devlet hastanesi ile diğer sağlık kurumları da dahil edilmiştir. Mevcut sağlık kurumlarının alanları ise Tablo 3.45'de gösterilmiştir. Kentteki mevcut sağlık alanına göre kişi başına 1.20 m². alan düşmektedir.

Tablo 3.45. Kentteki Sağlık Kurumlarının Kapladığı Alan.

Kurum adı	Alanı (m²)
ACS+APM+B.TAB.	1500
Doğumevi	2100
Devlet Hastanesi	39479
Göğüs Hastalıkları Hastanesi	1500
1 No.lu Sağlık Ocağı	1500
2 No.lu Sağlık Ocağı	150
Aksu Sağlık Ocağı	226
Halk Sağlık Tabipliği	360
Verem Savaş Dispanseri	320
S.S.K. Hastanesi	40352
TOPLAM	87487

Kaynak: Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı (1998)'den.

Kentte cami ve benzeri gibi sosyo-kültürel tesislerin kapladıkları alan ise 6.220 hektar kadardır. Bu değer ile kentsel toprakların %0.2'sini kaplamakta olup kişi başına 0.53 m² sosyo-kültürel tesis alanı düşmektedir. Bu tesislerin kentteki mekansal

dağılımına baktığımızda, özellikle dini tesislerin (cami) her mahalleye birer ikişer dağılmış durumda olduğu görülür.

3.5.6. Ulaşım Fonksiyon Bölgeleri

Kent içi arazi kullanılışı içerisinde önemli kullanılış şekillerinden bir de hiç kuşkusuz ulaşım fonksiyon alanıdır. Şöyle ki; şehir içindeki yollar ve ulaşımla ilgili yapı ve tesisleri bir tür toprak kullanımı olarak kabul etmek gerekir. Genellikle yolar için bir kentin kapladığı alanın %30'unun ayrıldığı ifade edilmektedir[205].

Giresun kentinde ulaştırma ve haberleşme alanı toplam 72.450 hektar kadardır. Bu da kent yerleşim alanının %2.6'sını oluşturmaktadır. Ancak ulaşım hatlarının önemli bir kısmının konut alanlarına dahil edilmesinin göz önünde bulundurulması gerekir. Bu durumda kent içinde ulaşım fonksiyonunun kapladığı alan çok daha yüksek değerlere ulaşmaktadır. Kenti içi ulaşım hatlarından daha önce ayrıntılı olarak değinildiğinden, burada tekrar etmeye gerek görmüyoruz.

3.5.7. Park-Yeşil Alan ve Koruluklar

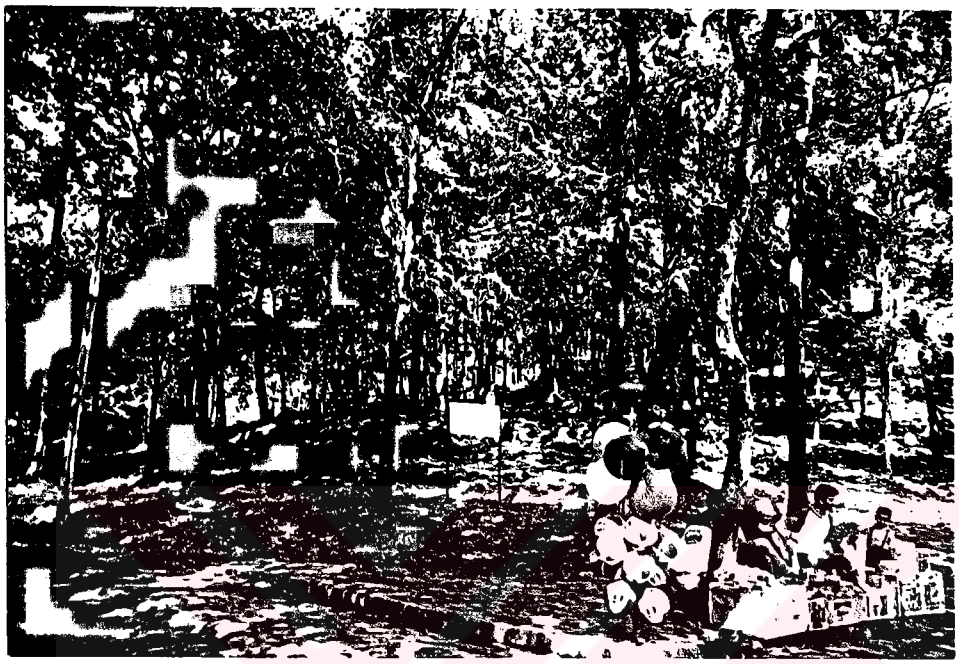
Hatırlanacağı üzere Giresun yeşilin bol olduğu bir coğrafî konumdadır. Ancak mevcut kentsel doku içerisinde gerek arazi fiyatlarının yüksek olması, gerekse konut dokusunun yoğun bir biçimde oluşması nedeni ile yeşil alanlar geniş boyutlarda yer alamamıştır. Böyle olmakla, birlikte kent içerisinde halkın boş vakitlerini değerlendirebilecekleri parklar bulunmaktadır (Fotoğraf 3.35-3.36). Bunların en önemlisi daha önce de ifade ettiğimiz üzere 10.79 hektarlık bir alana sahip olan Kale parkıdır. Kentteki diğer önemli parklar ise belediye meydanındaki Atapark, liman sahasındaki Şehir Parkı, Valilik konağı yanındaki Zübeyde Hanım Parkı, hükümet binası yanındaki Millet Parkı, Hacı Siyam Mahallesi'nde Semiha Larçın Parkı, sahil yolu doğu istikametindeki Zafer ve Ali Rıza Erkan parkları, Teyyaredüzü Mahallesi'ndeki park ve Kale Mahallesi'ndeki Özgürlük Yolu sayılabilir. Bu parkların alanları 500 ile 1500 m^2. arasında değişmektedir.

Bunlardan başka karayolu kavşak dolgu alanlarının uygun kesimleri ile petrol ofisi tesislerinin batı kesimindeki dolguya elverişli genişçe kullanımlı yerler yeşil alan olarak değerlendirilmektedir. Kentin batı kesiminde Çıtlakkale ve Teyyaredüzü

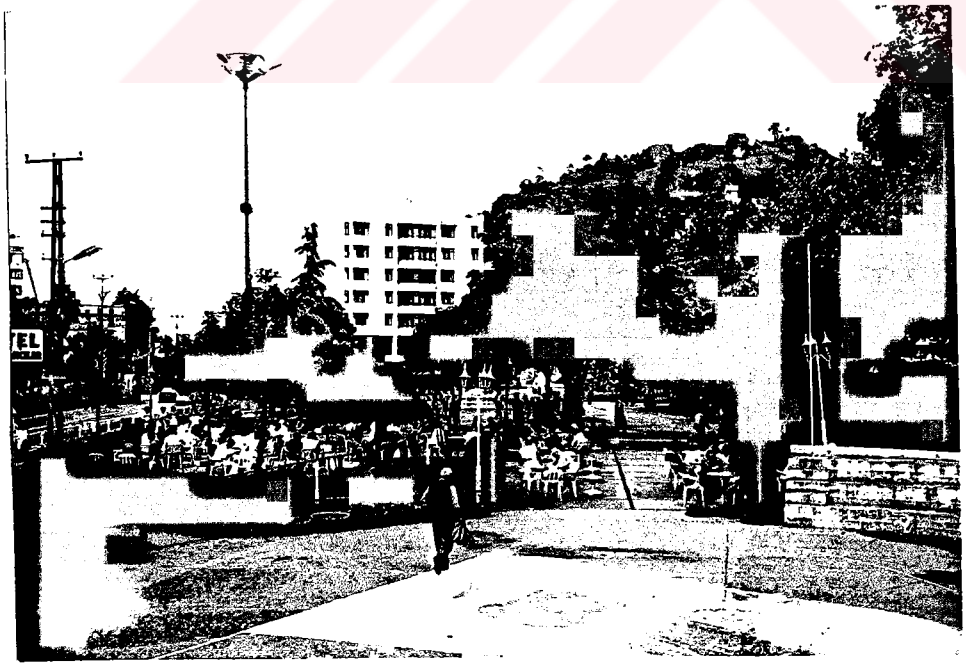
---

[205] Yavuz, F.- Keleş, R.- Geray, C., 1978, Şehircilik Sorunlar, Uygulama ve Politika. Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Yay. No:415, Ankara, s.293.

mahallelerindeki kamu kuruluşu kullanılış alanlarında koruluk ve yeşillendirilmiş sahalar şeklinde, az miktarda da olsa yeşil alanlar mevcuttur.

Fotoğraf 3.35. Kale Parktan Bir Görünüş.

Fotoğraf 3.36. Atapark'tan Bir Görünüm

Her ne kadar konu başında belirttiğimiz nedenlerle, kent içinde pek yeşil alan bulunmasa da kent çevresinin bu bakımdan oldukça zengin olduğu görülür. Nitekim

kentin hemen güney kesimleri tamamen fındık bahçeleri ile kaplıdır. Hatta bu bahçeler kentin doğu ve batı gelişim alanında yer yer hemen kıyıdan başlamaktadır. Dolayısıyla bu durum kent içerisindeki yeşil alan eksikliğini az da olsa gidermektedir.

Kent içerisinde yeşil alanların toplam miktarı 118.5217 hektar kadar olup, kentsel alanın %4.3'ünü oluşturmaktadır. Buna göre kentli başına 10.13 m². yeşil alan düşmektedir.

3.5.8 Diğer Kullanışlar

Giresun kentinde araziden yararlanma payları yüksek olan ve bahsedilen alanlar dışında, bazı kentsel alan kullanışları da yer almıştır. Bu kullanılışlar etkinlik derecelerine göre tarım alanları başta olmak üzere liman ve barınaklar, depolama alanları, turizm alanları, spor alanları, otopark alanları ve mezarlık şeklinde sıralanabilir.

Tarım alanları: Kentin genellikle yerleşim alanları dışında kalan kısımları tarımsal kullanıma ayrılmıştır. Daha önce ifade ettiğimiz gibi Giresun'da 1000 hektara yakın tarım toprağı bulunmaktadır. Bu alanın hemen tamamı monokültür şeklinde fındık bahçeleriyle kaplıdır. Ancak yer yer sebze ve meyve bahçelerini de görmek mümkündür.

Depolama Alanları: Giresun'da depolama alanları genelde deniz ulaşımına bağlı olarak kıyıda yerleşmiştir. Fiskobirlik tesislerinin dışında fındık depolama ve işletme tesisleri, kentte değişik alanlarda yer seçmiş olan fındık işleme tesislerinde bulunmaktadır.

Denizyolu ile gelen akaryakıtın depolanması, kentin doğu yakasında karayolu ile kıyı arasında sıkışmış olan petrol ofisi kullanımdaki, yaklaşık 2.5 hektarlık alanda yerleşmiş tesislerde yapılmaktadır.

Türkiye Ziraî Donatım Kurumunun depoları kentin doğu gelişim aksında, kent merkezine yaklaşık 9 km.. uzaklıkta karayolu ile kıyı arasında olup yaklaşık 1.5 hektar alanı kaplamaktadır. Ayrıca Seka Kağıt Fabrikası Tesisleri'nin güneyindeki yaklaşık 5.5 hektarlık alanda hammadde depolama yerleri tesisin kendi sınırları içerisinde kalmaktadır. Diğer taraftan liman sahası içerisinde T.M.O.'ye kiraya verilen yaklaşık 7 946 m².'lik sahada buğday siloları kurulmuştur.

Kentte toptan ve perakende depolama alanları yaklaşık 39.7 hektar kadardır.

Spor Alanları: Giresun'da spor alanı olarak bir adet kapalı spor salonu ve bir adet stad (6.8 hektar) hizmet görmektedir. Aynı zamanda kapalı yüzme havuzu inşaatı

devam etmektedir. Kentte spor alanı toplamı 13.0089 m². kadar olup, kişi başına 1.11 m². alan düşmektedir.

Mezarlık: Giresun'da kent içinde kalmış tek bir mezarlık vardır. Hastane yolu üzerinde denize doğru eğimli bir arazide yer alan mevcut bu mezarlığın alanı 40 700 m². kadardır. Ancak çevresinde konut alanları gelişmesi ve kısa zamanda ihtiyaca cevap veremeyeceğinden yeni bir mezarlık için yer seçimi yapılması gerekmektedir.

Liman ve Barınaklar: Giresun Limanı kentsel yerleşim alanının batı yakasında merkezî iş alanının deniz kıyısında bulunmaktadır. Bu yüzden kentlinin deniz ile doğrudan ilişkisini engellemektedir. Limanın hemen gerisinde yer alan Taşbaşı Parkı bu engeli bir dereceye kadar gidermektedir. Mevcut balıkçı barınağı ve çekeği limanın içinde, güney mendireğin koruması altındaki alanda yer almaktadır.

Ancak liman projesinde yapılan değişiklik ile mevcut balıkçı barınağı güney mendireğin dışında yapılacak olan ikinci bir güney mendirekle korunacak konuma alınmaktadır. Balıkçı barınağının kuzey koruması için ise ana kuzey mendirek güneybatı yönünde bir miktar uzatılmaktadır. Liman projesinde yapılan diğer bir değişiklik ise mevcut liman gerisi kullanım alanının dar ve küçük olması nedeni ile liman içinde yapılan dolgu ile genişletilmesidir. Bugün Giresun Limanı'nın kara üzerindeki kullanılış alanı 57 375 m². kadardır. Bu arazinin hemen tamamı denizin doldurulması ile kazanılmıştır.

Bunların dışında kentsel kullanış içerisinde, kentin çeşitli yerlerinde 10.854 hektar kadar otopark alanı, 15.656 hektar kadar kıyı ve diğer turizm alanları ile 6.826 hektar kadar da trafo ve su deposu gibi kullanım alanları bulunmaktadır.

3.6. Giresun'un Etki Alanı ve Ülke Yerleşim Sistemi İçindeki Yeri

Bulunduğu çevre içerisinde kentleri yalnız olarak ele almamak gerekir. Çünkü, kentler, çevrelerinden tecrit edilmiş halde bulunan yerleşme noktaları değil, yakın çevreleri ve hinterlandları ile sıkı kültürel ve iktisadî ilişkileri bulunan insan topluluklarının konsantrasyon sahalarıdır. Bu bakımdan denilebilir ki; bir kentin büyüklüğü ve önemi, genellikle onun etki sahasının, özellikle ekonomik etki sahasının genişliği ve önemi ile orantılıdır[206]. Diğer bir ifade ile bir merkezî yer ve onun etki sahası ortaklaşa fonksiyonel bir birlik teşkil etmektedir. Bu birlik, kent ile çevresi arasında olan karşılıklı ilişkiler sonucunda ortaya çıkar. Kendisi için gerekli gıda

[206] Güney, S. 1977, a.g.e., s.1.

maddeleri ve diğer tarım ürünlerini temin eden çevresindeki bölgeler olmadan, hiçbir kent teşekkül edemez. Bu bölgeler ile kentin daha üst ve merkezî fonksiyonunun belirli bir sahada olan sınırları belirlemiş olur ve yaşama sahası olan bu bölgelere kent çeşitli hizmetleri verebilir. Bu da kentin kendisine has bir yaşama sahası olmasının gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır[207].

Belediye sınırları dışında uzanan her faaliyet merkezi yeri tanımlar. Fonksiyonların bir yerdeki çeşitliliğini ve çokluğunu kentsel merkeziyetin ilk karakteri olarak kabul etmek mümkündür[208]. Merkeziyet ise bir kentsel yerde toplanmış merkezî fonksiyonların çokluğundan ve çeşitliliğinden meydana gelmiştir[209]. Böylece, kentin genel fonksiyonları ile ilişkili olarak, kentin merkezi gücü veya etki sahasının genişliği ortaya çıkmaktadır. Bu güç, esas itibariyle kentin hizmet ettiği sahanın büyüklüğüyle doğru orantılı olarak gelişir[210].

Daha önce işlemiş olduğumuz "Giresun'un kentsel fonksiyonları" bölümünde Giresun'un etkisinin eriştiği alanın hem sınırları ortaya konulmaya çalışılmış hem de kendi içindeki fonksiyonel nitelikleri ve nicelikleri belirtilmeye çalışılmıştır. İlgili bölümde verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere idarî yönden Giresun'un fonksiyon sahası ile ekonomik, kültürel, sosyal ve diğer fonksiyonların aynı alana hitap etmediği görülmüştür. Nitekim Bölge Planlama Dairesi'nce yapılmış olan çalışmalarda, Samsun bölgenin tek metropol merkezidir. Bölge kapsamındaki tüm illerden sadece Samsun iç göç almaktadır. Samsun'un İç Anadolu ve Doğu Anadolu ile bağlantısının güçlü olması ve ayrıca demiryolu ve limanın beraberce bu kentte bulunması bunu daha da güçlendirmektedir. Dolayısıyla Samsun 5. kademe merkez olarak kabul edildiğinde, Trabzon bölgesel gelişme merkezi olarak 4. kademe merkez sayılmaktadır. Bu kentsel kademelenmede Giresun, Amasya, Ordu, Rize, Artvin ve Sinop il merkezleri 3. kademe merkezdir (Harita 3.5).

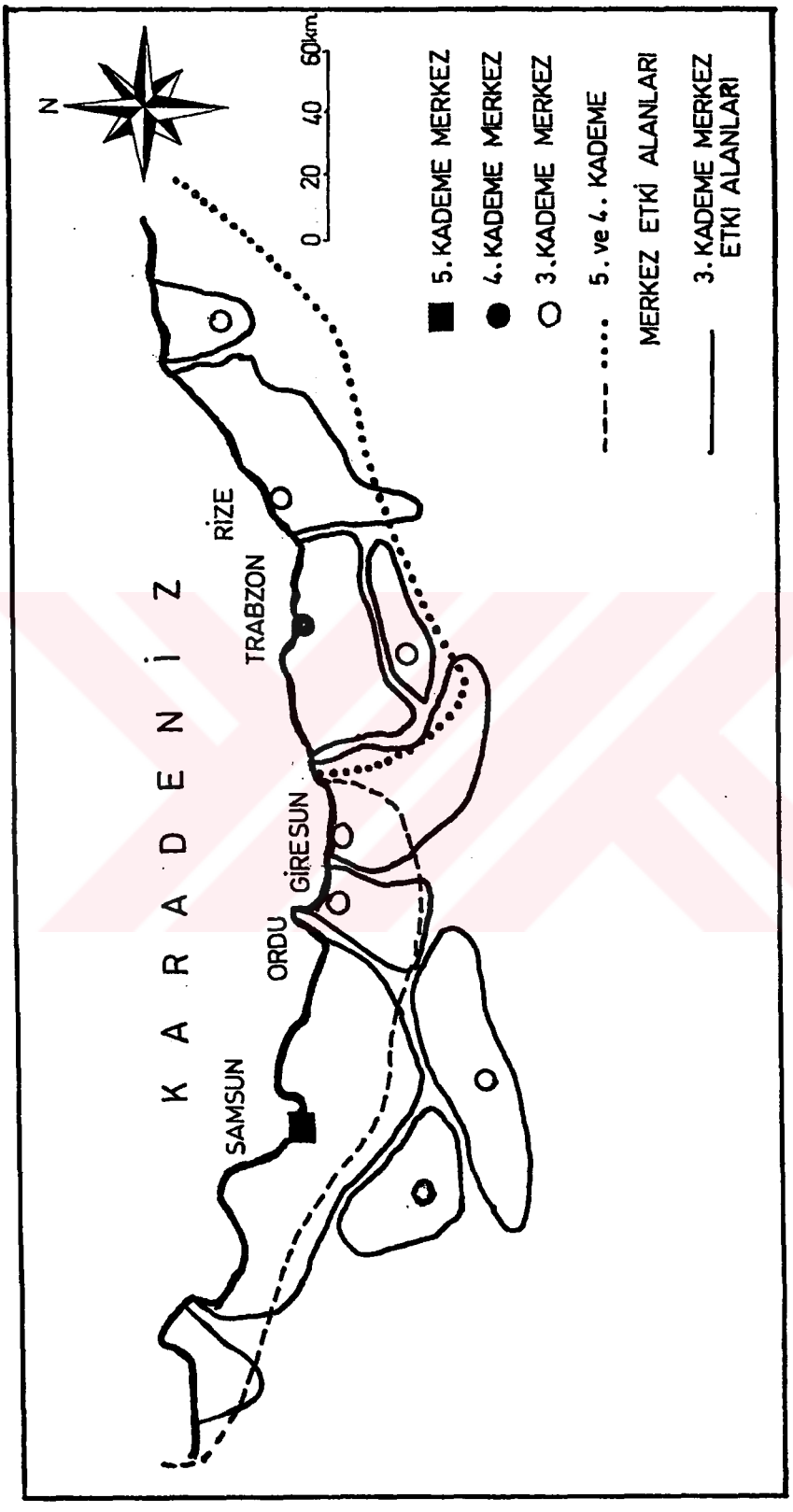
[207] Karaboran, H. H., 1990, *Merkezi Yer Olarak İslahiye ve Hassa*. Fırat Ün. Derneği. (Sosyal Bilimler), Cilt:4, s.147.

[208] Gottman n, J.,1976, Şehirsel Merkeziyetin Gelişmesi. (Çev; Nazmiye Özgüç), İstanbul Üniv. Yay. No:2087, Coğrafya Enst.Yay. No:8, İstanbul, s.1-2.

[209] Gottman, J., 1976,a.g.e., s.5-6.

[210] Tolun-Denker, B.,1970, Balıkesir Ovasında Yerleşme ve İktisadi Faaliyetler, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. No:1530, Coğrafya Enst. Yay. No:59, İstanbul, s.89.

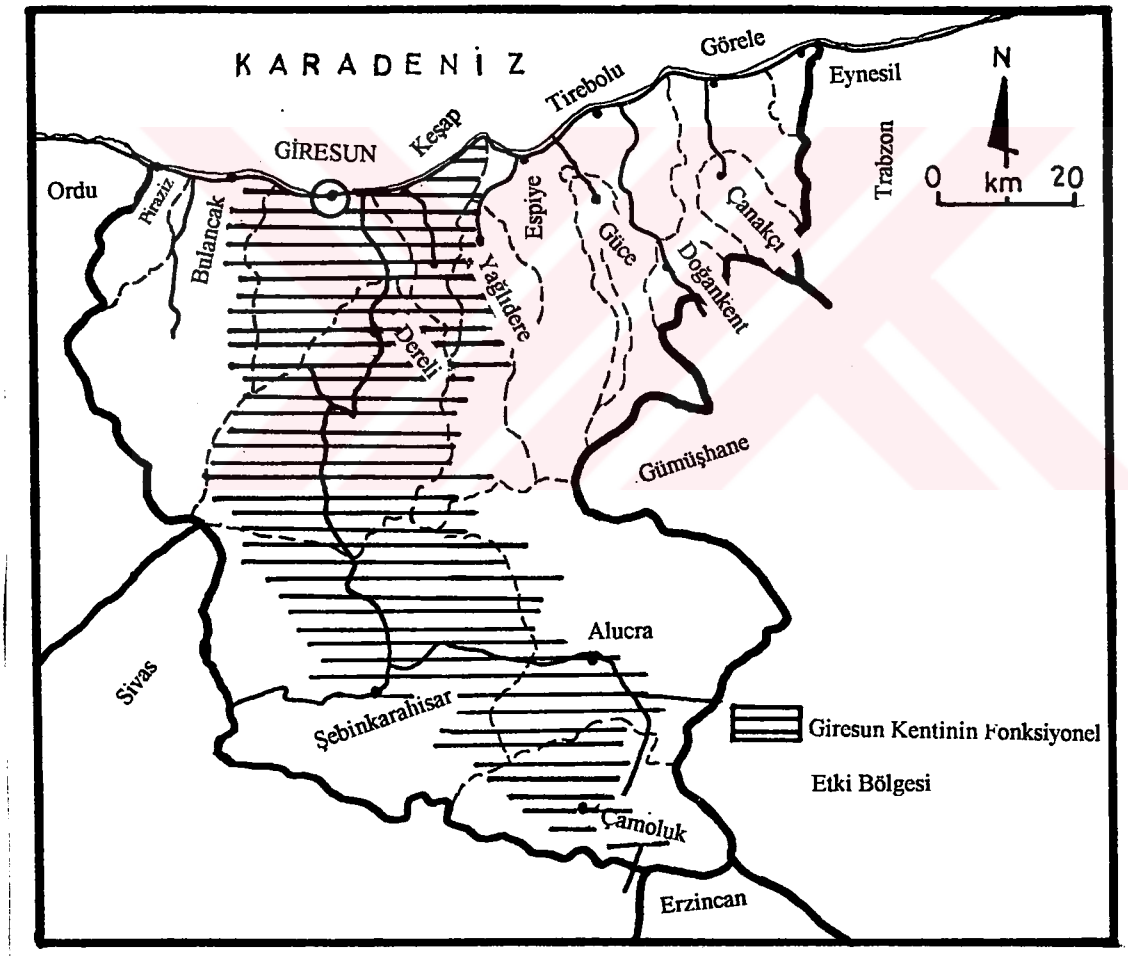
T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

Harita 3.5. Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi Açısından Giresun Kentinin Bölge Yerleşme Sistemi İçindeki Durumu.

Giresun'un fonksiyonel etki alanı ise ulaşım ve daha başka faktörlerle bağlantılı olarak, Şebinkarahisar-Alucra yolunu takiben giderek azalarak güneydoğuya sarkarken, kıyı bandında ise Bulancak-Keşap arasında kalmaktadır (Harita 3.6). Bunun dışında Giresun'un doğusunda yer alan Espiye, Tirebolu, Görele ve Eynesil gibi ilçeler Trabzon'un, batıda yer alan Bulancak ve Piraziz ilçeleri ise Samsun'un etki alanına girmektedir.

Karayolunda yapılan son yenileme ve düzenlemelerle meydana gelen ulaşım kolaylığı, Trabzon'un etki alanını Giresun'a kadar uzatmıştır. Bu nedenle kent, Samsun ve Trabzon kentsel etki alanlarının çakıştığı noktada ve bu etki alanlarının içinde kalmaktadır.

Harita 3.6. Giresun'un Fonksiyonel Etki Alanı.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GİRESUN'UN YERLEŞİM PLANI ve FİZYONOMİSİ

4.1. Şehrin Yerleşim Planı ve Onu Şekillendiren Faktörler

Planlama süreci, hangi düzeyde, hangi ölçekte olursa olsun, geleceğe dönük kararlar, öneriler ya da önlemler dizisini içermektedir[1]. Oldukça geniş kapsamlı bir disiplinin adı olan kent planlaması kavramı ise kentlerin sağlıklı bir şekilde büyüyüp gelişmelerinde uygulanan ve uygulanacak olan bilimsel ve teknik esasları ortaya koymayı amaçlayan bu disiplin; hesap yöntemleri ve analiz-sentez sonuçlarına dayanarak ileriye dönük bir takım kararlar almak ve önerilerde bulunmaktır[2]. Diğer bir ifade ile kentin önceden saptanan amaç ve ereklere en uygun biçimde gelişmesini amaçlayan gelişme (imar) planının hazırlanabilmesi için kentin tarihsel gelişimi içinde bugünkü sorunlarını, gereksinimlerini ve kaynaklarını ortaya çıkarmak; gelecekteki gelişimlerini önceden kestirmek, çözüm yolları geliştirmek amaçlarıyla bir araştırma yapılması zorunludur. Böyle bir araştırma yapılmaksızın kentin geleceğine ilişkin önerilerin biçimlendirilmesine olanak yoktur[3]. Bununla birlikte, karar ve önerilerin; bilimsel esaslara, ihtiyaçların zorlanmasına ve çevrenin doğal ve beşerî şartlarına dayandırılması zorunludur[4].

Yukarıda belirttiğimiz bu amaçlar doğrultusunda Giresun'da tespit edilen ilk harita çalışmalarının 1933 yılında başladığı bilinmektedir. Aynı tarihte Giresun'un ilk imar planı Ankara Belediyesi İmar Müdürlüğü'nce hazırlanmış ve Nafia Vekaleti (Bayındırlık Bakanlığı)tarafından onanmıştır.

Planda Giresun, bugünkü merkez ve Gazi Caddesi çevresinde ele alınmış olup, liman ve karayolu bulunmamaktadır. Bu plan daha sonra 1952 yılında 1/2000 ölçekli avan proje olarak Nafia Vekaleti'nce revizyona tabi tutulmuştur. Ancak zamanla eski haritaların yetersiz kalışı nedeni ile 1/1000 ölçekli planlar hazırlanmış ve 1960 yılında yeniden harita alımına başlanmıştır.

Yol istikamet planı niteliğinde 1933 yılında hazırlanan imar planına uygun önemli bir uygulama yapılmamıştır. Eski imar planı, yerleştirilmesi yapılan birkaç binanın cephe hatlarının tayinine esas olmuş, ancak bu da yeterince uygulanamamıştır. Aynı zamanda planda, Gazi Caddesi'ne yardımcı olarak seçilen yeni yol da yapılamamıştır.

---

[1] Yavuz, F., -Keleş, R., - Geray, C., 1978, a.g.e., s.191.
[2] Doğanay, H., 1983, a.g.tez, s. 368.
[3] Yavuz, H. –Keleş, R., -Geray C.,1978, a.g.e., s.192.

Eski imar planının yetersiz kalışı ve yeni gelişmeler nedeniyle 1961 yılında konu İller Bankası'nca ele alınarak imar planı ön çalışması başlatılmıştır. 1/5000 ölçekte yapılan bu çalışmalar, 1962'de bitirilmiş ve nazım plan onanmıştır. Giresun'da, 1964 yılında Uygulama İmar Planı onanlı Nazım Planı esaslarına göre İller Bankası'na, yüksek mimar Bilge İşman denetiminde hazırlanmıştır.

Bu plan üzerinde çok sayıda değişiklik yapılmış ve bu değişiklikler İmar ve İskan Bakanlığı'nca onanmıştır. Bu değişikliklerin bazıları yeni etki alanları oluşturacak ve kentin gelişmesini etkileyecek önemli değişikliklerdir. Peynir ve Tereyağı Fabrikası ve SSK Hastahanesi alanının genişletilmesi, Sunta Fabrikası, Küçük Sanayi Sitesi, Orman İşletmesi, Fiskobirlik Tesisleri çevresindeki gecekondu önleme bölgesi bu değişikliklerin başta gelenlerini oluşturur.

Günümüzde uygulanmakta olan 1985 imar planıdır. Mevcut imar planı Giresun'un o anki ihtiyaçlarına cevap veren bir plandı. Yani o anki nüfusa, o anki sosyal, kültürel, sağlık ve eğitim gibi ihtiyaçlara cevap veriyordu. Dolayısıyla bu plan uygulama açısından zorluklar getirmektedir. Bu nedenle Giresun İlave ve Revizyon İmar Planı, 1996'da ihale edilmiş ve hazırlanarak 1998 yılında yürürlüğe girmiştir. Geçmişten günümüze kadar Giresun kenti ile ilgili hazırlanan bu imar planlarının gerek yapılışında gerekse uygulanışında bir takım eksiklikler söz konusudur.

Nitekim Giresun'da 1933'de yapılan yol istikamet planı niteliğindeki ilk imar planı ve 1964 onaylanan imar planlarında ve de günümüzdeki yürürlükte bulunan imar planlarının en büyük eksiklikleri, kentin mevcut dokusuna aşırı derecede bağlı kalınması ve özellikle kent merkezinin ulaşım sorunun (araç-yaya trafiği, otopark) azaltıcı yeni araç ve yaya yolu önerilemeyişidir. Bu planlarda kent merkezindeki mevcut binaların cephe hatları, mevcut dar yolların genişlikleri ve güzergâhları değiştirilmeden korunmuştur. Bunun yanında, ulaşım sorununu çözücü, kent ticaret merkezini dolaşan yeni ring yolları ve bölge otoparkları planlarda önerilmemiştir. Dolayısıyla yaya ve at arabası trafiğine göre oluşmuş sokak ve caddeler günümüzde de merkezin yükünü taşımaya çalışmaktadır.

Kentin bütün mahallelerini dolaşan toplayıcı yollar planlarda önerilmemiş ya da önerilememiştir. İlgili bölümde ifade ettiğimiz üzere kent alanının genelinde eğimin

---

[4] Doğanay, H., 1983, a.g.e. s. 368.

fazla oluşu ve arazinin irili ufaklı dere vadileri ile parçalanmış olması nedeni ile altyapı maliyetleri çok yüksek olmakta ve sahil karayoluna bağlı kalmaksızın mahalleler arasında ulaşımı sağlamak mümkün olmamaktadır. Planda önerilmiş ve çok yeterli olduğu söylenemeyen yollar ise maliyetin çok yüksek olması nedeni ile (sanat yapılarının fazlalığı yarma-dolgunun fazlalığı gibi), malî imkanları fazla olmayan belediye tarafından açılmamış ya da tamamlanamamıştır.

Özellikle 1964 planı ve 1985-1998'deki revizyon planlarında korunması gereken yağmursuyu toplama havzaları ve vadiler yerleşime açılmış ve kentin hava sirkülasyonunu sağlayan bu alanlar yok edilmiştir. Diğer yandan, sağlıksız ve tehlikeye maruz kalabilecek yerleşim alanları oluşturulmuştur.

Kamu yararı gütmeden yapılan plan değişiklikleriyle, planda önerilen nüfus yoğunlukları arttırılmış ancak artan nüfusun ihtiyacı olan sosyal ve teknik altyapı (yol, su, kanalizasyon, park, çocuk bahçesi, otopark, eğitim tesisleri, sinema, tiyatro vb.) bu oranda arttırılmadığından yaşam standartları çok düşük kentsel alanlar oluşmuştur.

Yine planlarda yapılan değişikliklerle kent merkezi ve yakın çevredeki yapılaşma nizamları bitişiğe çevrildiğinden, Doğu Karadeniz yerleşmelerinde önemli olan manzara-güneşlenme kriterleri gözardı edilerek rutubetli ve sağlıksız binalar, mekanlar oluşmuştur.

Son dönemdeki planlarda doğal eşikler aşırı derecede zorlanmış, çok eğimli heyelan tehlikesi olabilecek alanlar ve vadiler yerleşime açılmıştır. İmar planında sahil şeridinde yapılaşmaya izin verilmesi nedeni ile daha çok rekreasyon amaçlı kullanılması gereken bu bölgelerin betonlaşmasına neden olmuştur. Planlarda sahil karayoluna cepheli parsellere 8 kat ve bitişik nizam yapılaşmaya izin verilmesi nedeni ile yol kenarları adeta bir duvar görünümü almıştır. Dolayısıyla bu durumun hava sirkülasyonunu engellemesi nedeni ile özellikle kış aylarında kent içinde hava kirliliği oluşmaya başlamış ve kent silüeti bozulmuştur.

Kentsel sit alanındaki Koruma Amaçlı İmar Planı hükümlerine göre yapılan yeni binaların parsel kullanımı, inşaat malzemesi, imarı, bina boyutları ve bina cephesi olarak tarihî dokuya uyum göstermemesi, bu alanların giderek tarihî özelliklerini yitirmesine neden olmaktadır.

Giresun kentinin yerleşim planına baktığımızda tipik bir Doğu Karadeniz kıyı yerleşiminin özelliklerine sahip olup lineer (bant) modele sahiptir. Bu şeklin oluşmasında etkili olan en önemli faktör ise topoğrafik şartlardır. Nitekim, kentin gelişimi ve doğal çevre özellikleri bölümlerinde ayrıntılı bir şekilde bahsettiğimiz gibi, yerleşilebilir alanların kıyıdan iç kesimlere doğru ancak 200 bazen 500-1000 metreye kadar uygun olması, bu şeklin oluşmasının temel nedenidir.

İkincisi karayolunun sahile paralel bir şekilde uzanması nedeni ile konut, çalışma ve sosyal tesisler gibi fonksiyonları kendine çekmesidir.

Diğer bir neden de Giresun'un kıyı kenti olmasından dolayı, insanların denize yakın olma ve denizi görebilme isteğidir.

Dolayısıyla bu nedenlerden dolayı bugün Giresun, sahil karayolu boyunca doğu-batı doğrultusunda yaklaşık 20 km.lik uzunluğa sahip olan bir kent yerleşmesi durumundadır.

4.2. Şehirsel Altyapı

İçme ve Kullanma suyu: Hatırlanacağı üzere Giresun kentinin fizikî özelliklerinden söz ederken, kentin hem yer altı hem de yerüstü su kaynakları bakımından zengin olduğunu belirtmiştik. Dolayısıyla günümüzde Giresun kentinin içme suyu sorunu bulunmamaktadır.

Giresun'un su şebekesi 1976'da İller Bankası tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu projeye ilave yerler yapılarak günümüze kadar gelmiştir. 250 kilometre uzunluğunki bu şebekenin tonajları 250 - 500 - 1000 ve 5000 ton arasında değişen 15 adet betonarme deposu bulunmaktadır. Aksu vadisi ve Batlama deresinden bu depolara kuyulardan pompa ile basılan su, kente dağıtılmaktadır. Bu kuyuların derinliği 30 metredir.

Kaynak suyu ise Kaba köydeki Gürleğen sudan gelmektedir. Buradaki kuyudan su cazibeli akım şeklinde kente iletilmektedir. Aynı zamanda Ülper köyünde 6 adet derin kuyu açılmış, ancak faaliyete geçirilememiştir. Kentteki mevcut su abonesi sayısı 27 040 karadır.

Kanalizasyon: Giresun'un 1980'lerin başına kadar düzenli bir kanalizasyon şebekesi yoktu. Kentin eski kesimlerinde bu ihtiyaç eskiden kalma galeriler ve yerel kanalizasyonlarla karşılanmaktaydı.

Eğimin az olduğu kesimlerde ise fosseptik sistem uygulanmaktaydı. Kentin yeni kanalizasyon projesi 1977 yılında İller Bankası'nca hazırlanmıştır. 1978'de ihalesi yapılarak inşaatına başlanan bu projenin iki deşarj noktalı Aksu Emniyet Sarayı önü 1986'da, Aksu'daki ikinci deşarj sistemi ise 1994'de bitirilmiştir. Emniyetin önündeki deniz deşarjının yarısı yapılmış, yarısı da fazla maliyetli bir yatırım olduğu için yapılmamıştır.

1800 kilometre uzunluğunda şebekenin beslediği atıklar, 33 metre derinliğindeki havuzlarda çökeltilerek denize aktarılmaktadır. Sistem dip deniz deşarjı ile son bulmaktadır.

Günümüzde Giresun kenti kanalizasyon sistemi iyi sayılabilecek bir durumdadır. Ancak Kale Mahallesi ve Zeytinlik gibi semtlerde kanalizasyon sistemi eski olduğundan dolayı çeşitli sorunlarla karşılaşılmaktadır. Dolayısıyla bu gibi mahalleler ve semtlerdeki kanalizasyon sisteminin yenilenmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan kentin Teyyaredüzü gibi düz veya düze yakın kesimlerinde, şiddetli yağışların görüldüğü zamanlarda cadde ve sokaklar üzerinde göllenme meydana gelmekte, yine aynı nedenlerden dolayı fosseptik taşmalar olmaktadır.

Elektrik: Giresun önceleri, Doğankent (Harşit) Hidroelektrik Santrali'nin bağlı olduğu enterkonekte şebekeden enerji sağlamaktaydı. Şu anda Doğankent'in gücü yetersiz durumda olup sadece bu yerleşmeye hizmet etmektedir. Bu nedenle, kent günümüzde Çarşamba'nın bağlı olduğu enterkonekte şebekeden enerji sağlamaktadır. Enerji gelişi 154 kv. olup, dağıtım 31.5 kv.'tır. Bu gerilim 25 MVA gücündeki salt merkezlerden sağlamaktadır.

Giresun'da mevcut elektrik şebekesi ihtiyaca cevap verememekte, fazla yüklenme nedeni ile sık sık arıza yapmaktadır. Kentte, eski olan şebekenin yenilenmesi İller Bankası tarafından ihale edilmiş ve çalışmaları başlamıştır. Bu yeni proje ile kent şebekesinin tamamı yenilenecektir.

Diğer taraftan projelendirme sahası içerisine yeni yerleşim birimlerinin katılması, nüfusun artışı, toplu yüklerin devreye girmesi ve elektrik tüketim değerlerinin günün gelişmelerine bağlı olarak değişmesi nedeni ile yük artışı meydana gelmiştir. Dolayısıyla halen 162 adet trafoyla beslenen şebeke, proje tamamlandıktan sonra trafo sayısının 240'ı bulması beklenmektedir. Kent elektriği 3.5 kv./63 kv. ile Seka – Aksu

trafo merkezlerinden beslenmektedir. Abone sayısı ise merkez köyler ile birlikte 43 608'dür.

Haberleşme ve iletişim: Giresun bugün modern haberleşmenin tüm olanaklarından yararlanabilmektedir. Kentte yeni sayılabilecek bir P.T.T. binası vardır. Burada yaklaşık 107 personel çalışmaktadır. Bunun dışında bazı mahallelerde de P.T.T. şubesi bulunmaktadır. Ancak kentte kapasitesi az olan telefon santrali yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla şebeke kapasitesinin arttırılması gerekmektedir.

Diğer taraftan kentte T.R.T. dışında yayın yapan birçok özel radyo ve televizyon kanalı bulunmaktadır. Aynı zamanda İstanbul ile Ankara gibi merkezlerde çıkan gazeteler günlük olarak kente gelmekte, ve okunabilmektedir. Kentte çıkan günlük gazeteler ise yerel haber için yardımcı olmaktadır.

Temizlik Hizmetleri: Giresun kentinde bugüne kadar çöp sorunu sistemli olarak ele alınmamıştır. Dolayısıyla bu konu ile ilgili bir takım sorunlar bulunmaktadır.

Çöp sorunu, çöplerin toplanması ve imhası şeklinde iki başlıkta incelenebilir. Gerçi çöplerin toplanmasında herhangi bir sorun bulunmamaktadır. Çünkü çöpler, her semte saate bağlı olarak mevcut vasıtalarla, ayrıca dar sokaklar için yeni alınan küçük araçlarla toplanmaktadır.

Bununla birlikte çöplerin imha edilmesinde sorun yaşanmaktadır. Nitekim çöpün imha edilmesi çok pahalı olmakta ve ayrıca belli bir depolama alanı da bulunmamaktadır. Ancak Giresun Belediyesi çöp sorununun çözümü için iki Alman firmasına etütler yaptırmış ve birbirine finans desteği veren üç konuyu birlikte çözebilecek şekilde bir proje üzerinde çalışılmaktadır. Çöpün ilk etapta dolgu olarak kullanılması ve daha sonra da imha edilmesi düşünülmektedir. Ayrıca cadde ve sokakların P.T.T., su, elektrik ve benzeri tesislerin onarımı nedeni ile kirlenmesinin önlenmesi ve çeşitli nedenlerle açılan çukurların ulaşımı engelleyici durumdan kurtarılması için gerekli önlemler alınmaktadır. Aynı zamanda caddeler üzerindeki uygun yerlere, çöp kapları yapılmıştır.

4.3. Şehrin Fizyonomisi

4.3.1. Konut Yapı Malzemesi

Geleneksel Giresun evlerinde, konut yapı malzemesi olarak ahşap ve taş yoğun olarak kullanılmıştır. Bugün hâlâ tamamen veya kısmen ahşaptan yapılmış evlere, kentin eski yerleşim alanı olan Kale, Çınarlar ve Hacı Hüseyin gibi mahallelerde rastlamak mümkündür. Ahşap ile birlikte en fazla kullanılan yapı gereci ise çevrede bol olarak bulunan andezit ve bazalt gibi volkanik kökenli taşlardı. Alçı, eski evlerin tepe pencerelerinde, ocaklarında, dolap gibi kısımlarında kullanılmıştır. Örtü gereci olarak da alaturka kiremit kullanılmıştır.

Ancak bugün kentte yapı malzemesi olarak çevredeki volkanik kökenli taşlardan yararlanılmakla birlikte, artık tamamen modern yapı gereçleri kullanılmaktadır. Nitekim kentin ihtiyacı olan kireçtaşı, kiremit, oluklu saç, tuğla ve çimento malzemesi hemen tamamen dışarıdan getirilirken, kum ve çakıl civardaki derelerden ve deniz kıyısından sağlamaktadır.

4.3.2. Konut Tipleri

Genel olarak bölgedeki hemen tüm kent yerleşmelerinde olduğu gibi Giresun kentinde de geleneksel konut gruplarının küçük derelerle yarılmış yamaçlarda, özellikle çok yönde bakış kazanan sırt kesimlerinde yer aldığı izlenir.

Bilindiği üzere Doğu Karadeniz geleneksel konut mimarisi ayrıklık niteliği ile bilinir. Kırsal alanda yaygın olan ayrıklık özelliği, kent merkezleri konut alanları içinde söz konusudur. Konut elemanlarının biçimlerine, çevre ilişkilerine ve yapı malzemesine etken olan en önemli faktörün iklim olduğu söylenebilir. Kıyı kesimi küçük veya büyük kentlerinde kırsal alanda olduğu gibi yine çoğunlukla sağır yönüyle yamaca yaslanan, üç cephesi ile çevreye açılan, güneşe yönelik konut kümeleri, geleneksel mahalleleri oluştururlar[5].

Giresun'da konutlar, eski ve yeni oluşlarına, inşaatta kullanılan malzemeye, kat sayısına göre belirli ölçüler içerisinde gruplandırılabilir. Hatırlanacağı üzere kentin önemli bir bölümü "sit koruma alanı"olarak ayrılmıştır. Sit alanındaki eski tescilli konutlar çok önemli tarihsel değer taşımasalar da yöresel mimari özellikleri yansıtmaları

[5] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 124.

bakımından ve Çınarlar, Hacı Hüseyin mahallerinde bir arada ve topluca bulunmaları, yer yer sokak dokusu oluşturmaları nedeni ile çevresel bir değer taşımaktadır.

Yörede geleneksel konut mimarisi ana nitelikleri ile şöyle anlatılabilir; çok katlı (2-3 katlı), çok pencereli, ayrık düzen ve çok yönde açık, ortalama 10x10 m boyutunda, kare tabanlı, bodrum katı çoğunlukla ahır olarak kullanılan ve bahçesinde sınırlı boyutta sebze ve meyve yetiştirilen, taş beden duvar üzerine ahşap-karkas-bağdadî üzeri sıva kaplı, ahşap çatılı ve kiremit örtülü evlerdir[6] (Fotoğraf 4.1, 4.2).

Fotoğraf 4.1. Kentteki Eski Konutlar Bahçe İçerisinde 2 veya 3 Katlı Evler Şeklindedir.

Giresun'da tescil edilen 87 adet sivil mimarlık örneği yapının 42'si sit alanı içerisinde toplu olarak, 45'i sit alanı dışında dağınık olarak bulunmaktadır. Ayrıca sit alanı içinde tescil edilmemiş yöresel mimariyi yansıtan iyi durumda 21 eski konut daha bulunmaktadır. Bütün bu konutların yapısal ortak özellikleri vardır. Bu özellikleri aşağıdaki başlıklar altında inceleyebiliriz.

Yöresel eski konutların çoğunda, zemin kat hizmet alanları olarak kullanılmaktır. Bu kat yer yer yarım, yer yer de tam kat biçimindedir. Tüm ahşap ve taş konutlarda temeller ve zemin katlar sıralı taş örgü ile yapılmıştır. Zemin katın duvarları

genellikle çok kalın (80-90 cm.) ve sıvasız, olduğu gibi bırakılmıştır. Bazı zemin duvarların köşeleri sıralı taşla örülmüş ve bu tür duvarlar sıvanmıştır.

Fotoğraf 4.2. Sit Alanı İçerisindeki Eski Konutlardan Bir Görünüm.

Zemin katta kullanılan moloz ve sıralı taş örgü duvarların aynı malzeme ve örgü biçimi ile üst katlarda da devam ettiği kagir yapılara sit alanı dışında daha çok rastlanmaktadır. Konut olarak kullanılan yapılarda, bodrum katın üzerindeki normal katlarda taş duvarlar sıvanmıştır.

Giresun sit alanında bulunan eski konutların çoğunda ahşap iskelet kullanılmıştır. Üst kat duvarları genellikle aynı düzlemdedir. Bu kattaki duvarları oluşturan dikmeler ahşap döşeme ve hatıllar üzerine yerleştirilmiştir. Asıl dikmeler, köşelere ve pencere kenarlarına gelmek üzere 1.5 metre ara ile konmuştur. İskeletin ikinci temel elemanı olarak payandalar (yatay kirişler) kullanılmıştır. Bu payandalar 30-45 derece eğimlidir[7].

Giresun'da ahşap iskeletin üzeri mutlaka kaplandığından, dolgu malzemesi için en çok taş kullanılmıştır. Ancak duvarların iç ve dış yüzeylerindeki bozulmaları önlemek amacıyla çamur harç ya da alçı harç ile sağlamlaştırılmıştır.

---

[6] Kaptan, H., 1978, a.g.tez, s. 125.
[7] Giresun Belediyesi, 1988, a.g.p.r., s. 32

İskelet sisteminin sağlamlaştırılması için doldurulması ile birlikte kaplanması da gerekmektedir. Ancak bağdadî kaplama sisteminde iskeletin arasının doldurulması gerekmez. Ahşap iskeletin doldurulduktan sonra her iki taraftan sık çıtalarla kaplanıp sıvanması yöntemi (bağdadî sistem) Giresun'da çok az yapıda kullanılmıştır. Kentte az kullanılan diğer bir sistem ahşap iskelet ve dolgunun genellikle yatay tahta ile kaplandığı örneklerdir. Bazı durumlarda tahta kaplama boyanmakta, bazı durumlarda ise boyanmadan olduğu gibi bırakılmaktadır.

Giresun'da ahşap iskeletli yapıların çoğu doldurulduktan sonra sıvanmaktadır. Dış sıva özellikle çamur ve alçı ile yapılmaktadır. Taş ve ahşap iskeletli yapıların tümünde üst kat ve iç duvarlar bağdadî sistemle kaplanmış ve sıvanmıştır. Bazı durumlarda bir yapıda hem sıralı taş duvarlar, hem de ahşap iskelet sistemi kullanılmıştır[8]. Bu uygulamanın yapının güneş alması ve yönü ile ilgili olabileceği düşünülmektedir.

Giresun'da tüm eski yapılar kırma çatılıdır. Çatı genellikle alaturka kiremitle kaplıdır. Çatı katı yoktur. Ahşap iskeletli yapılarda saçaklar geniş ve düz ahşap kaplamadır. Yer yer süslemelere rastlanmıştır. Taş yapılarda saçaklar dar ve profillidir. Bazı taş yapılarda ön cephede üçgen alınlıklı çatı tipi kullanılmaktadır[9].

Giresun'da eski konutlardaki cephe özelliklerine baktığımızda, çoğunun çıkmasız yapılar olduğu görülür. Fakat yapıların çoğunda, üst kat ön cephede balkon vardır. Balkonların bazıları demir payandalar üzerinde durmaktadır ve demir korkulukludur. Bu konutlarda görülen asıl balkon türü ise balkonu destekleyen düz, profilli ya da yuvarlak ahşap veya taş sütunlardır. Yapıya ana giriş teras üzerinden ve balkon altındaki kapıdan sağlanır. Bahçeye inen merdivenler çoğunlukla terasın ön yüzünde, bazı durumlarda tek bir yanda ya da her iki yanda bulunmaktadır. Aynı zamanda merdivenin altında bodrum ve sarnıçlar yer alır[10].

Giresun'da bahçe içindeki konutların ön yüzlerinde görülen merdivenli teraslar ve bu terasların üzerindeki sütunlar üzerinde taşınan demir korkuluklu balkonlar, yapılara özgün nitelik veren en önemli cephe özelliğidir.

---

[8] Giresun Belediyesi, 1988, a.g.p.r., s. 32-33.
[9] Sümer, M.R.1991, *Doğu Karadeniz'de Kırsal Kesim Geleneksel Ev Planı Tiplerinin Yöresel Dağılımı*, Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri, Ankara, s. 176-177.
[10] Giresun Belediyesi, 1988, a.g.p., s. 33.

Geleneksel mimariyi yansıtan bu konutlarda, zemin kat taş duvarlarda genellikle pencere yoktur. Bazı durumlarda içeriye ışık vermek amacıyla küçük taş lentolu pencereler açılmıştır. Üst katlarda genellikle simetrik olarak birli, ikili, üçlü sıralar biçiminde görülen pencereler dikey dikdörtgendir. Pencere çevreleri, genellikle cephede belirgin bir görünüş oluşturur. Aynı zamanda pencerelerde ahşap ve demir panjura da sık rastlanılmaktadır.

Giresun'da sivil mimarlık örneği bu konutlarda çok belirgin bir iç plan özelliğine rastlanılmamaktadır. Buna karşın evlerin eğimli bir alanda bulunmaları ve genellikle deniz ve bahçe yönüne cephe vermeleri nedeniyle, planın temel elemanı olan odaların konumlandırıldığı yerlere göre iç ve dış sofalı olarak adlandırabileceğimiz bazı tipler gelişmiştir[11-12].

Konutlar genellikle zemin üstü iki katlıdır. Zemin kat depo, sarnıç ve benzeri kullanımlar için; birinci kat giriş, mutfak, kiler, ve oturma; üst kat misafir ve yatak odalarına ayrılmıştır. Planı oluşturan başlıca elemanlar; odalar, sofalar ve müştemilât (herhangi bir yapıya göre ayrı bir işlevi bulunan bölüm veya yapı, eklentiler)[13] ile geçit ve merdivenlerdir.

Dış sofalı plan tipi genellikle daha basit yapılarda ve çoğunlukla giriş katlarında uygulanmaktadır. Bu tipte bir sıra oda, bir sofaya açılmıştır. Sofanın bir cephesi sağırdır. Parsellerin küçüklüğü sonucu, genelde en çok iki oda vardır. Sofanın bir kenarında dar bir ahşap merdiven ile üst kata çıkılır. Zemin sofanın bir bölümü WC-mutfak olarak ayrılarak bazı mekanlar elde edilmiştir.

Bir yüzlü iç sofalı planda konut en az iki ya da yöne cephe vermektedir. Sofa içeridedir ve esas cephenin ortasındadır. İç sofalı evlerin sofa çevrelerinden birinin sağır olması (ki bu herhangi bir kullanım ya da topoğrafya zorunluluğu nedeniyle oluşur) bir yüzlü iç sofalı planı ortaya çıkartmıştır. Sağır duvarın önüne merdiven veya bir oda gelebilir. Bu planda genellikle alt katta (zemin) uygulanır; plan üst katlarda biraz daha bozularak uygulanmıştır[14].

---

[11] Giresun Belediyesi, 1988, s. 34-35.
[12] Karpuz, H., *Trabzon Evlerinin Mimari Özellikleri*. Türk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri, Ankara, s. 118-119.
[13] Türk Dil Kurumu, 1988, Türkçe Sözlük-(K-Z, Yeni Baskı). Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara, s. 1061.
[14] Giresun Belediyesi, 1988, a.g.p.r., s.35-36.

İki yüzlü dış sofalı planda ise sofanın her iki yüzünün de açık ve pencereli olması yani *karnıyarık plan tipi* olanaklı yerlerde uygulanmıştır. Merdiven oda sıraları arasındadır. Bu merdiven sofadan bir kapı ile ayrılır. Sofanın bir ucuna getirilen geniş merdivenler yüksek pencerelerle aydınlatılmıştır (Şekil 4.1).

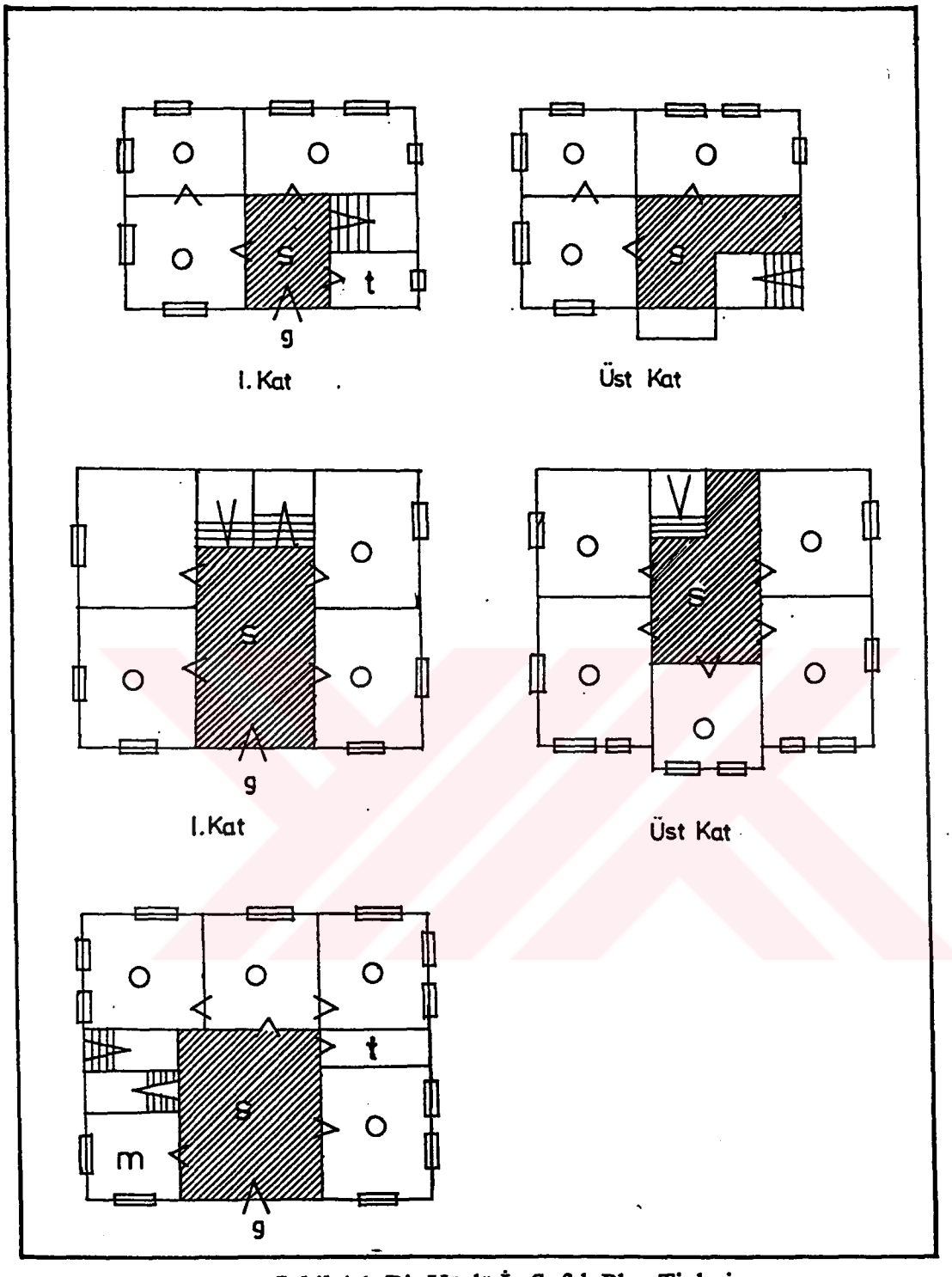
Kentteki bu eski konutlar günümüzde değişme ve bozulmaya başlamışlardır. Bilindiği üzere eski ahşap ve taş yapılar sürekli bakılmadıkları ve kullanılmadıkları zaman hızla bozulmakta ve haraplaşmaktadır. Nitekim kentteki eski yapıların çoğu yenilenme amacıyla uzun süre boş bırakılmış ve harabe haline getirilmiştir (Fotoğraf 4.3).

Ahşap yapılardaki doku ve bağdadî duvarlar çok sağlam bir yapılanma biçimi değildir. Özellikle kaplama ve sıvaların yenilenmesi ve bakımı yapılmadığından, doğal olarak nemli ve yağışlı bir iklimde bozulmalar görülmektedir. Yapılarda görülen diğer bir bozulma da çatılarda olmaktadır. Ancak en önemli değişmeler ise çoğunlukla pencere ölçülerinin değiştirilmesi, yapıda eklentiler (merdiven, balkon vb.) yapılması biçiminde kendini göstermektedir.

Yapıların dışında görülen bozulma ve değişmeler iç yapıda da görülmektedir. Konut sıkıntısı nedeniyle konutlar bölünerek, her kat ayrı ailelerce kullanmaktadır. Bu sosyal değişme evlerin plan özelliklerini yok ettiği gibi bazı eklemelerle özgün yapı öğeleri de bozulmaktadır.

Kentteki bu eski konutlar zamanla yerlerini modern konutlara bırakmaya başlamıştır. 1950'lerden sonra kentte değişme sosyal yapının dışında, gerek kent merkezinde gerekse gelişen konut alanlarında, geleneksel kent yapısına oranla çok değişik bir mekansal gelişim izlenir. Yapılaşmada hakim fonksiyon, zemin ticaret, üst katlarda konut biçiminde ortaya çıkar. Bu yapılardan oluşan kent kesimi, sınıf açısından bakıldığında, kent tüccar ve eşrafının yani yüksek gelir gurubunun yeni yerleşme alanı olarak anlatılabilir[15]. Sık sık ifade ettiğimiz gibi kent merkezi ile deniz arasında yol boyu uzayıp giden bu çizgisel yapılaşmada kamu kuruluşları da özel kesim kadar etkin olmuştur.

[15] Kaptan, H., 1978, a.g.tez.,s.126.

Şekil 4.1. Bir Yüzlü İç Sofalı Plan Tipleri.

Fotoğraf 4.3. Yöresel Mimariyi Yansıtan ve Gnümüzde Önemli Ölçüde Bozulmuş Olan Ahşap Konutlara Bir Örnek (Gazi Caddesi).

Bununla birlikte, özellikle 1950' lerden buyana kırsal kesimden gelen köylü, kentlerde başka bir mekânsal düzeni de beraberinde getirmişlerdir. Çoğunlukla geometrik merkez kesimi ile geleneksel yamaç yerleşmeleri arasında yer alan, kent merkezini kuşatan ve kırsal kesimin kente giriş yolu üzerinde yoğunlaşan bu tür yapılaşmanın özellikleri şu şekilde belirtilmektedir:

- Çok küçük boyutlu parseller ve bu parsellerin bütünlediği küçük boyutlu iskan adaları,

- Küçük boyutlu parselin saçak payı mesafelerine kadar kullanılan hemen hemen tamamına yaklaşan yüksek taban alanı katsayısı,

- Çoğunlukla 10 x 10 m. boyutunda bir merdiven sistemi ve tek daire üzerine kurulmuş, bazen beş kata kadar varan betonarme – yığma karışımı yapılaşma,

- Zemin katta depolama – ticaret veya küçük sanatlar fonksiyonu,

- Üst katlarda çoğunlukla ortak bir aralığa açılan dört odalı konut tipi,

- Tarımsal gelirin veya gurbetteki parasal kaynağın yıllık hacmine göre uzun zaman aşamasında tamamlanan inşaat sistemi[16].

Kırdan kente gelen köylü, ana hatları, yöresel mimarinin yozlaşması diye tanımlanan bu tür bir yerleşme düzenini oluşturmaktadır[17].

Gerçekten bugün Giresun kentinde, toplu konut yapılan yerler hariç hemen bu tip bir yapılaşmanın hakim olduğunu söylemek kanaatimizce yanlış olmaz.

Bu yapılaşmanın yanı sıra kentte son yıllarda sahil boyunca birçok villa tipi konutlar ve 8- 10 katlı apartmanlar, geniş balkonlu, geniş pencereli, güzel görünümlü bahçeleri ile dış konforu kadar iç konforları ile de günümüzdeki modern evlerin özelliklerine sahiptir.

[16] Kaptan, H., 1978, a.g.tez., s. 127.
[17] Kaptan, H., 1978, a.g.tez., s. 127.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

SONUÇ ve ÖNERİLER

Giresun ülkemizin Karadeniz bölgesinin Doğu Karadeniz bölümü kıyılarında yer alan bir kent yerleşmesidir.

Kent, kenar dağların güneyini denize bağlayan en kısa, en iyi yollardan biri olan ve tarihî çağlarda iç kesimlerin kıyı ile bağlantı kurduğu önemli kervan yollarından biri durumundaki Giresun – Şebinkarahisar yolunun bitiminin batı tarafında kurulmuştur. Kent kuzeye denize doğru ilerlemiş, 140- 150 m. yükseltide eski bazalt lavlarından oluşmuş küçük bir yarımadanın çevresinde, özellikle berzah (boyun) kesiminde yerleşmiştir. Kentin tarihî nüvesi, halen üzerinde sur kalıntıları, kuyular ve hıristiyanlık dininin yayılma döneminde kilise olarak kullanıldığı sanılan bir mağaranın yarımada kesimidir. Kale yapımına elverişli bir tepe ile çevresinde liman kurmaya elverişli iki koyun varlığı , buranın ; yerleşme tarihî boyunca her zaman önemini korumasına neden olmuştur.

Araştırma sahasının da içerisinde yer aldığı Doğu Karadeniz Bölümü topoğrafik özellikler yönünden ülkemizin en yüksek ve en engebeli bölgelerinden biridir. Bölge kıyıları, Marmara denizi ve Ege denizi kıyılarından farklı olarak, ülkenin iç kısımlarından, kıyıya paralel olarak uzanan yüksek bir takım sıradağlarla ayrılmış durumdadır. Bu dağlar bir bütün olarak Kuzey Anadolu dağları olarak adlandırılır. Yer yer kıyıya kadar inen veya sahilin hemen gerisinde yükselen bu dağlar, Karadeniz'in kıyı kuşağı ile İç ve Doğu Anadolu arasındaki ulaşımı güçleştirir ve iktisadî büyük engeller teşkil eder.

Giresun kenti başlangıçta, Aksu ve Batlama vadileri arasında denize doğru sokulan bir yarımada üzerinde kurulmuş olup, zamanla yerleşmeye elverişlilik gösteren doğu ve batı yönüne genişlemiştir. Doğuda Aksu deresi ile batıda küçük Güre deresi arasında hatta buraları da geçerek yayılan ve güneyde bazı kesimlerde 500 m.'ye yükselen belediye alanında dahi, yeryüzü şekilleri büyük bir çeşitlilik göstermektedir. Yarımadanın burnunda yer alan Giresun kalesi, bir blok halinde birden bire yükselir. En yüksek noktasıyla deniz arasındaki uzaklık yaklaşık 375 m.'dir ve yükseltisi 150 m. kadardır. Giresun kalesinden sonra ikinci en önemli tepe Gedikkaya'dır. Yükseltisi 200.'nin üzerinde olup, genel yapı bakımından Giresun kalesine benzemektedir. Bu iki tepe dışında kent alanında birçok tepe ve tepecik vardır. Bu yükseltiler genellikle dik

eğimli yamaçlarla çevrelerine açılmakta ve yamaç tabanlarında küçüklü büyüklü vadiler oluşturmaktadır. Genel yapı olarak güneyden kuzeye doğru, basamak basamak denize inmektedir.

Jeolojik yapı bakımından il alanında gözlenen genel yapı kent alanında da izlenmektedir. Nitekim kent alanının büyük bir bölümünde zemin yapısı Üst Kretase yaşlı spilit bazalt, aglomera, ve tüflerden meydana gelmiştir. Giresun kalesi, Gedikkaya ve kıyıya yakın yamaçlarda altta bazalt ve aglomera üstte tüfler yaygınlık kazanmaktadır. Tüfler arasında killi ve marnlı ara katmanlara rastlanmaktadır. Tüf yapının üzerinde yer yer kalınlığı değişen bir toprak tabakası vardır. Kent alanının doğu bölümünde Aksu vadisi tabanı, batı bölümünde Küçük Güre vadisinden Giresun kalesi eteklerine kadar olan kıyı kuşağı, dördüncü zaman yaşlı alüvyonlarla kaplıdır. Çakıl, kum, kil ve benzeri kütle parçacıklarının akarsular ya da deniz tarafından taşınıp çökelmesiyle oluşan alüvyonlar, kıyı düzlüklerinin ve vadi tabanlarının zeminini meydana getirmektedir.

Bilindiği üzere Giresun kenti Türkiye ikilim bölgelerinden, Karadeniz iklim bölgesine dahildir. Bu bölgenin ikilimi, çok yağış miktarı, nispeten yüksek yaz sıcaklıkları ve kışları ılık bir ikilimle karakterize edilmektedir. Yağışlar mevsimlere nispeten düzenli dağılmıştır. Bu yağış rejimi, konum , reliyef ve bakı gibi şartlara bağlı olarak dar bir kıyı şeridinde görülür. Güney rüzgârlarının büyük bir frekansla estiği, yağış ihtimalini azaltan fönlü hava tiplerinin en aktif olduğu ve deniz ile kara arasında sıcaklık farklarının azaldığı ilkbahar yağışın en az görüldüğü mevsimdir. Kent yılda ortalama 1324,6 mm. yağış almaktadır. Yıllık sıcaklık ortalaması ise 14.2 $C^{o'}$ dır. Ortalama rüzgâr hızının 1.2 m/sn. olduğu kentte egemen rüzgâr 1628 toplam esme sayısı ile güneydoğudur (Keşişleme). Bunu güney ve kuzeydoğu rüzgârları izlemektedir. Kentte en hızlı rüzgâr yönü, saniyede 43.4 m. hızla güneydir.

Giresun'da coğrafî yapısı nedeni ile sahile dik inen yamaçlar ve vadiler arasında, iç kısımlardaki dağlık bölgelerden denize ulaşan irili ufaklı bir çok akarsu bulunmaktadır. Bunlardan yaz-kış devamlı akışa sahip olanlar Aksu, Boğacık, Batlama, Küçük Güre ve Büyük Güre dereleridir. Diğerleri yağışlı zamanlarda mevsimlik olarak akmaktadır.

Giresun'da ilk yerleşmelerin İÖ. VIII.yy'da başladığı bilinmektedir. Kente ilk yerleşenler Miletoslular'dır. İÖ. IV.yy'da ise Amasya'da kurulan Pontus devletinin Giresun'u (Kerasus) ele geçirdiği görülmektedir. Giresun kentini simgeleyen ve yerleşmenin çekirdeği durumunda olan kale de bu dönemden kalmadır. Pontus kralı I. Farnakas'ın yaptırdığı sanılan kale, günümüze değin ayakta kalmıştır.

Daha sonraları Giresun bölgesini ele geçiren Romalılar yerleşmiştir. Roma'nın 395'te ikiye ayrılması ile kent, Doğu Roma egemenliğinde kalmıştır. Giresun ve yöresi daha sonra,1204'te "Kommenoslar" ca kurulan Trabzon Rum imparatorluğu'na bağlanmıştır. 1381'de Hacı Emir Bey'in büyük oğlu Süleyman Bey'ce alınan Giresun, ilk kez müslümanların eline geçmiş oldu. 1461'de de Fatih Sultan Mehmet, Giresun'u Trabzon ile birlikte Osmanlı Devleti'ne kattı.

Giresun XIX.yy'ın ortalarına kadar Trabzon'a bağlı bir kaza iken Tanzimat'la birlikte Şebinkarahisar'a bağlandı. Daha sonra tekrar Trabzon'a bağlanarak bir kaza merkezi olan kent 1920'de *Mutasarrıflık*'a dönüşmüştür. Giresun, 1923 'te Cumhuriyetin ilenı ile birlikte il oldu.

Kentin ilk gelişimi kale ve çevresinde olmuştur. Kale eteklerindeki Kale, Sultan Selim, Kapu ve Hacı Hüseyin mahalleleri geleneksel dokusunu ve niteliğini günümüzde de korumaktadır.

Giresun'da sivil mimarlık örneği eski yapıların yavaş yavaş yok olması üzerine eski kenti korumak için Kültür Bakanlığı'nca bazı önlemler alınmıştır. 1979'da başlayan çalışmalar, 1981 başlarında sonuçlanmıştır. Koruma altına alınan bu eski mahallelerden Kale Mahallesi *1. derecede doğal ve arkeolojik sit alanı* ilen edilmiştir. Sultan Selim, Kapu , Hacı Hüseyin, Şeyh Keramettin, Hacı Miktat ve Gemilercekeği mahalleleri ise *İmar planı ve Sit Yönetmeliği'nin bir bütün olarak uygulanacağı 3. derecede sit alanı*dır. Kentin gelişimi 1950'ye kadar bu sınırlar içinde kalmıştı.

Giresun kentinin 1950'den sonraki gelişmesini belirleyen etmenlerden birisi limanın yapılmasıdır. Liman 1959 yılında işletmeye açılmıştır. Eskiden gemi çekekleri kentin doğusunda yer alırken, yeni liman kentin batısına yapılmıştır. Liman özelikle fındık ve maden dış satımında ve sanayi hammaddeleri getirmede kullanılmaktadır. Ayrıca limandan, balıkçı tekneleri için de çekek yeri olarak faydalanılmaktadır.

Giresun 1960'lı yılların başına kadar, eski yerleşim alanında idarî ve ticarî binaların oluşturduğu tek merkez çevresinde gelişen bir kent yapısındaydı. Bu geleneksel yapının kırılması Giresun limanı ve sahil yolunun açılmasıyla mümkün olmuştur. Kent alanı, kıyı kuşağında ortaya çıkan etki alanlarına doğru genişlemiş ve çok katlı bir yapılaşma ortaya çıkmıştır. Sonraki yıllarda Aksu vadisinde Seka - Kağıt Fabrikası kurulmuş, önemli işçi ve personel kapasitesi ile çevresinde bir etki alanı oluşturmuştur. Yine 1981'de faaliyete geçen Fiskobirlik Entegre Tesisleri'nin hizmete açılması ile çevresinde etki alanı oluşturmuştur. Entegrenin yanında küçük sanatlar ünitesinin oluşması ile buranın etki alanı daha da artmıştır.

Kentin bugünkü merkezine göre biri batıda, diğeri doğuda olmak üzere iki ucunda oluşan bu etki alanları, Giresun'un sahil boyunca lineer bir yerleşme ve gelişme biçimine zorlamaktadır. Bu zorlama sahildeki dar alanlı düzlüklerden sonra arazinin birden çok eğimli bir şekilde yükselmesi ile de desteklenmiştir. Yerleşmeye elverişli olmayan arazi ve denize dik inen derelerin derin vadilerinin oluşturduğu bu eşiklerin yanı sıra merkezler arasında daha önce oluşan konut dışı kullanım alanları bu lineer (çizgisel) yerleşmeler arasında kopukluklara neden olmaktadır.

Fiskobirlik tesisleri Teyyaredüzü Mahallesi'nde, Seka Kağıt Fabrikası ise Aksu Mahallesi'nde lokal etki alanları oluşturmuştur. Bunların arasında Entegre tesislerinin yanında küçük sanatlar grubu, Sunta Fabrikası, Gemiler Çekeği'nde sanayi sitesi, stadyum ve Çıtlakkale'de yapımı devam etmekte olan hükümet konağı ile buradaki resmi kuruluşlar kentin gelişimini etkilemektedir. Ayrıca kentin doğusunda oluşturulan organize sanayi ve batısında kurulma aşamasında olan üniversite kentin gelişimini etkileyecek niteliktedir.

Giresun'un 1890-1900' lü yıllardan itibaren nüfusunun 10000 geçtiği ve bir kent yerleşme özelliği kazandığı bilinmektedir. Giresun kent nüfusu 1927'den 1940 yılına kadar düzenli sayılabilecek bir artış göstermiştir. 1940-1950 döneminde, II. Dünya savaşı ve kıtlığa bağlı olarak nüfusun artışında bir durağanlık hatta bir gerileme söz konusu olmuştur. 1950-1970 dönemi kent nüfusunun daha istikrarlı artış gösterdiği yıllar olmuştur. Ancak, daha önce savaş ve kıtlık yüzünden başlayan kent dışına göç, bu kez iyi olanaklar bulmak amacıyla sürmüş ve kentleşme hızında istenilen düzeye bir türlü çıkılamamış ve genelde ülke ortalaması civarında seyretmiştir. 1950'de 12 507

olan Giresun kent nüfusu, 1970' te 32 522'ye yükselmiştir ve yaklaşık % 160 oranında bir büyüme göstermiştir. 1970'li ve 1980'li yıllarda kentte dışarıya göçün daha da şiddetlenmesi sonucu nüfus artış hızı giderek düşmeye başlamıştır. 1970'te 32 522 olan kent nüfusu, 1985'te 55 887' ye çıkmış ve yaklaşık %72 oranında bir büyüme olmuştur. Kent nüfusu 1990' da 67 604 ve 1997'de yapılan son nüfus sayımına göre ise 74 868 olmuştur. Günümüzde (2000 yılı) değişik kaynaklarda bu değerin de oldukça üzerine çıkmıştır.

Giresun kent nüfusunun önemli bir kısmı (yaklaşık 55 000 kişi) merkez mahalleler, diğer bir değişle Giresun yarımadası ve onun berzah (boyun) kesiminde kurulmuş ve sayıları 12 kadar olan kentin en eski mahallelerinde toplanmıştır. Ancak bu mahalleler günümüzde fizikî açıdan olduğu gibi nüfus açısından da gelişimini tamamlamış durumdadırlar. Bunun yanında, kent nüfusunun, doğuda Aksu ve batıda ise Güre mahallelerine kadar çeşitli doğal ve beşerî nedenlerle yer yer kesintilere uğramakla birlikte dar bir kıyı şeridi boyunca da yoğunluk kazandığı dikkati çeker. Bu dar kıyı şeridinin hemen ardında dağlık alanların başlaması ve buralarda eğim değerlerinin de artmasına bağlı olarak yerleşmeye elverişli olmaması, kentin bu kesimlerinde nüfus yoğunluğunun oldukça düşük olması sonucu ortaya çıkmaktadır. Fakat içeriye doğru sokulan vadi boylarında, yerleşmeye uygun yerlerin nispeten sık nüfuslu olduğu görülür.

Giresun ili sınırları içerisinde, 1997 genel nüfus sayımı sonuçlarına göre merkez ilçe ile birlikte 16 ilçe yönetim birimi, üç bucak, 548 köy ve 153 mahalle bulunmaktaydı. Giresun bu idarî sınırlar içerisinde 6938 km^2 lik yüzölçüme sahip olup ülke topraklarının % 08.5'ini kaplamaktadır. Giresun'un idarî sınırları içerisinde 1997 yılı itibari ile 471 875 kişi yaşamaktaydı.

Giresun'da ekonomik ve sosyal yaşamı büyük ölçüde fındık tarımı yönlendirmektedir. Fındık alanları dışında kalan kısıtlı ve yetersiz tarım toprakları;çok sayıda çiftçi ailesi arasında paylaşılmış durumdadır. Bu nedenle, kent çevresindeki tarım yapılan arazilerde, küçük ve parçalı işletmeler çoğunluktadır. Büyük toprak sahibi ise hemen hemen hiç yoktur.

Giresun kenti, 1927'den bu yana aktif nüfus içerisinde hizmetler sektöründe çalışanların daima çoğunlukta olduğu, hatta günümüzde % 85'lere kadar ulaştığı bir

genel hizmetler kenti dir. Bunun yanında, özellikle tarıma dayalı sanayinin nisbeten geliştiği, tarım sektöründe çalışanların yıllara göre sürekli olarak düştüğü, ancak kentteki ekonomik yaşama büyük ölçüde yön vermesi bakımından çok önemli olduğu bir kent yerleşmesidir.

Nitekim kentin ticarî faaliyetlerinde en önemli yeri fındık almaktadır. Ticaretin bu geleneksel yapısına son yıllarda başta orman ürünleri olmak üzere kimi sanayi kuruluşlarının ticarî ürünleri de girmiştir. Bunun sonucunda, kentteki iş yerleri sayısı günden güne artmaktadır. Fındık alım satımı dışında toptan ticaret kentte fazla bir gelişme gösterememiştir. Günümüzde Giresun'da iş yerleri genellikle Trabzon yolu olan Gazi Caddesi boyunca yoğunlaşmış, daha sonra Gazi Caddesi'ne bağlı caddelerde ve yeni acılan İnönü Bulvarı etrafında gelişmiştir. Ayrıca batıda Çıtlakkale ve Teyyardüzü mahalleleri ile doğuda Gemilercekeği ve Aksu mahallelerinde ikinci derece ticaret merkezleri oluşmuştur.

Ticarî iş yerleri tam olmasa da bir ölçüde gruplaşmış durumdadır. Genelde kent ticareti fındık ve bazı sanayi ürünleri dışında yöre ihtiyacını karşılamaya yöneliktir. Tek katlı eski iş yerlerinin yerine günümüzde artık pasajlar ve işhanları almaya başlamıştır.

Kentteki sanayi ise tarımsal ürünlerin, özellikle de fındığın ve orman ürünlerinin işlenmesine dayanır. Diğer sanayi faaliyetlerinde pek gelişme sağlanamamıştır. Bunun da en önemli nedeni kente özgü hammaddeler dışında hammadde bulmanın güçlükleri gelmektedir. Bunun dışında arazinin aşırı derecede engebeli oluşu nedeni ile fabrika alanları için uygun yer bulunmayışı sanayinin gelişmesini kısıtlayan diğer bir faktördür. Giresun'da gerçek anlamda sanayileşme hareketi 1970'li yıllardan itibaren başlamış olup, kentteki en önemli sanayi kuruluşları bu tarihten itibaren kurulmuştur. Nitekim kamu kuruluşlarının en büyüğü olan ve 1970 işletmeye açılan Seka- Aksu Kağıt Fabrikası'nın kurulmasından sonra imalat sanayinde başlayan gelişme süreci,1970'lerde ardı ardına kurulan yeni tesislerle sürmüştür. Büyük çoğunluğu kamu kuruluşları ve kooperatif işletmelerince kurulan bu tesisler sırasıyla Süt Endüstrisi Kurumu'na ait Peynir ve Tereyağı Fabrikası, Adel Kalemlik Lata Fabrikası, Köy-Koop'a ait Yonga Levha Fabrikası ve Fiskobirlik Entegre Fındık İşletme Tesisleri'dir. Günümüzde kentte 10 ve daha fazla işçi çalıştıran 30 adet sanayi kuruluşu vardır. 440 aşkın ise 10'dan daha az iş gücü çalıştıran küçük sanayi kuruluşu bulunmaktadır. Giresun kentinde sanayi

kuruluşları ürettikleri mamul ve yarı mamul maddeleri yerel ve bölgesel pazarlarla birlikte önemli ölçüde uluslararası pazarlara da sunmaktadır. Özellikle fındık işletmeye yönelik sanayi tesisleri hemen tamamen ihracata yönelik üretim yapar.

Kentte küçük sanayi, birinci ve ikinci derecede ticaret merkezlerinde dağınık ya da toplu durumda bulunmaktadır. Büyük sanayi tesisleri ise genellikle kentin doğu ve batı uçları ile vadi tabanlarında toplanmıştır.

Kentte ulaşım karayolu ve deniz yolu ile yapılmaktadır. Demiryolu ve havayolu ulaşımında ise yakın merkezlerden yararlanılmaktadır. Ulaşımın ana yükü karayolları üzerindedir. Kıyıya paralel olarak uzanan karayolu, bütün Doğu Karadeniz illerinden geçer. Mal akımı açısından bu yolun en çok kullanılan bölümü, Rize – Samsun arasıdır. Giresun da bu eksen üzerinde kalmaktadır. Kent, iç kesimlerle olan bağlantısını ise Tirebolu – Torul ve Giresun – Dereli – Şebinkarahisar yolları ile sağlamaktadır. Bunlar ikinci derecede önemli yollardır.

Kent içi en önemli ulaşım ekseni ise sahili takip eden Atatürk Bulvarı'dır. İkinci en önemli eksen, belediyeden başlayarak Tepebaşı'na doğru uzanan Gazi Caddesi'dir. Diğer önemli ulaşım eksenleri ise belediyeden itibaren kıyı yoluna paralel olarak uzanan Cemal Gürsel Caddesi ile yeni açılan İnönü Bulvarı'dır.

Giresun'un etki bölgesine baktığımızda, idarî yönden kentin fonksiyon sahası ile ekonomik, kültürel, sosyal ve diğer fonksiyonlarının aynı alana hitap etmediği görülmüştür. Bölge Planlaması Dairesi'nce yapılmış olan çalışmalarda, Samsun bölgenin tek metropol merkezidir. Dolayısıyla Samsun 5. kademede merkez olarak kabul edildiğinde, Trabzon bölgenin gelişme merkezi olarak 4. kademe merkez sayılmaktadır. Bu kentsel kademelenmede Giresun, Amasya, Ordu, Rize , Artvin ve Sinop il merkezleri 3. kademede merkezdir.

Giresun'un fonksiyonel etki alanı ise ulaşım ve daha başka faktörlerle bağlantılı olarak Şebinkarahisar – Alucra yolunu takiben giderek azalarak güneydoğuya sarkarken, kıyı bandında ise Bulancak – Keşap arasında kalmaktadır. Bunun dışında Giresun'un doğusunda yer alan Espiye, Tirebolu, Görele ve Eynesil gibi ilçeleri Trabzon'un; batıda yer alan Bulancak ve Piraziz ilçeleri ise Samsun'un etki alanına girmektedir.

Karayolunda yapılan son yenileme ve düzenlemelerle meydana gelen ulaşım kolaylığı, Trabzon'un etki alanını Giresun'a kadar uzatmıştır. Bu nedenle kent, Samsun ve Trabzon kentsel etki alanlarının çakıştığı noktada ve bu etki alanlarının içinde kalmaktadır.

Günümüzde 80 000'i aşan nüfusu ile büyük bir kent olma yolunda olan Giresun, bu ketleşmeden kaynaklanan birtakım sorunlarla karşı karşıyadır. Gerek doğal ve beşerî çevre özelliklerinden, gerekse planlamadan kaynaklanan bu sorunlar ve uygulanabilecek çözüm yöntemleri, hem coğrafya biliminden hem de kent ile ilgili olan diğer bilim dallarından yararlanılarak aşağıdaki şekilde açıklanmaya çalışılmıştır.

1- Giresun kenti ve çevresi oldukça eğimli bir arazi parçası üzerinde yer almaktadır. Teyyaredüzü, Çıtlakkale ve Aksu gibi mahallelerin bir bölümü hariç eğim değerleri %20'nin üzerinde olup yer yer ve önemli bir kesimde %50'nin üzerine çıkmaktadır. Bu durum; güneşlenme ve rüzgâr dolaşımı, binaların birbirini görüş alanına engel olmaması, taşkın olayının görülmemesi, hava kirliliğinin pek etkili olmaması, kanalizasyon şebekesinin etkin bir mekanik aktarma gücü kazanması gibi kente nispeten birçok yararlar getirmiştir. Bunun yanında kentte, mekanın morfolojisinden kaynaklanmış olan bazı sorunları da beraberinde getirmiştir. Nitekim bunlardan en önemlisi mekanla ilgili olan ulaşım olanaklarını güçleştirmiştir. İç dokunun bağlantısını sağlamak için, adeta kent içi asansörler olarak nitelendirilen merdivenli sokak sistemi oluşturulmuştur. Bu gibi sistemler, hem insanın hareket kabiliyetini kısıtlamış; hem de motorlu taşıtlar trafik akışını sınırlandırmış ve bazı hallerde tamamen ortadan kaldırmıştır. Çöp toplama ve itfaiye hizmetleri ise büyük ölçüde güçleşmiştir. Özellikle bugün Giresun'un merkez mahallelerinde cadde ve sokakların çok dar, çıkmaz ve girift olması bu durumun sıklıkla görülmesine neden olur.

Kent yerleşim alanında killi- marnlı bir yapı gösteren zeminler topoğrafik bakımdan yerleşmeye pek uygun bulunmamaktadır. Ayrıca kalın bir toprak örtüsü ile kaplı bu yamaçlarda heyelan tehlikesi mevcuttur. Dolayısıyla bu gibi alanlarda yol sistemi eş yükselti eğrilerine paralel geçirilmeli ve bina adaları, eni oldukça dar ve uzun dikdörtgen şeklinde düşünülmeli; ağır ve çok katlı bina yapımından kaçınılmalıdır. Aynı zamanda binaların heyelana karşı istinat duvarları ile takviye edilmesi gerekmektedir. Kaldı ki son dönemlerdeki planlarda doğal eşikler aşırı derecede zorlanmış, çok eğimli

ve heyelan tehlikesi olabilecek alanlar yerleşmeye açılmış, üstelik yukarıda belirttiğimiz önlemlerin birçoğu da alınmamıştır.

Bunun yanı sıra kentte yerleşme, denize yönelen geleneksel bir düzen içinde olduğundan; az güneşlenme ve soğuk kuzey rüzgârlarının olumsuz tesirleri altındadır. Bu sakıncayı kısmen önleyebilmek için; pencerelerin nispeten küçük yapılması, pencere ve duvarların soğuğa karşı yeterince *izole edilmesi* gerekir. Giresun'da hem güneşlenme, hem de denizi görme bakımından Hacı Hüseyin Mahallesi ve çevresi daha elverişlidir. Kentin yeni gelişme alanları seçiminde bu durum göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim devlet hastahanesinin doğusunda kalan ve halen fındık bahçesinin yer aldığı alanlar, hem güneşlenme hem de denize cepheli olduğundan yerleşme için uygun yerlerdir.

Diğer taraftan arazinin bu topoğrafik durumu nedeni ile yerleşilebilir arazinin çok kıt ve çok pahalı olması özellikle kentin merkezi kesiminde çok plansız ve sık yerleşme dokusunun oluşmasına neden olmuştur. Yine bu nedenden dolayı kent merkezi ve yakın çevredeki mahallelerdeki yapılaşma nizamları bitişiğe çevrildiğinde Doğu Karadeniz yerleşmelerinde önemli olan manzara – güneşlenme kriteri gözardı edilerek rutubetli ve sağlıksız binalar- mekanlar oluşmuştur. Buna karşın kentin yeni gelişmekte olan Teyyaredüzü gibi mahallelerinde arazinin de uygun olmasına bağlı olarak nispeten geniş cadde sokak sisteminin hakim olduğu bir yerleşme düzeni görmek mümkündür.

2- Her ne kadar Giresun IV. derecede deprem kuşağında yer almış olsa da 1939 Erzincan depreminde kentte oldukça büyük hasar meydana geldiği ve özellikle de batıdaki kumsal ile kalın bir toprakla örtülü yamaç kısmında deprem hasarının büyük olduğu bilinmektedir. Bu nedenle kentte alüvyon zeminlerle kaplı alanlarda yapılan binalarda depreme karşı mühendislik tedbirlerinin uygulanması gerekmektedir.

3- Giresun'un coğrafi yapısı nedeni ile sahile dik inen yamaçlar ve vadiler arasında, iç kısımlardaki dağlık bölgelerde denize ulaşan irili ufaklı bir çok akarsu bulunmaktadır. Özellikle yağışların yoğun olarak görüldüğü sonbahar ve kış mevsiminde bu derelerin sel karakterli bir görünüm kazanması, çevrelerindeki yerleşim alanları için büyük bir tehdit oluşturmaktadır. Özellikle Hacı Siyam, Çıtlakkale ve Teyyaredüzü gibi eğim değerlerinin çok az olduğu mahallelerde konutların zemin katlarını su basmaktadır. Bu derelerin göllenme ve taşkın sahalarında gerekli önlemlerin

alınması gerekmektedir. Göllenme sahalarının, kentte yerleşme alanları kısıtlı olduğundan yerleşme dışı bırakılmasına gerek yoktur, ancak buralarda yapılacak olan binalar su korumalı ve bodrumsuz inşa edilmemelidir.

4- İklim elamanlarından rüzgârın kentin ve limanın üzerinde oldukça büyük etkileri vardır. Nitekim Giresun Limanı karayel, yıldız ve poyraz gibi rüzgâr ve fırtınaların meydana getirdiği dalgaların etkisi altındadır. Limanın dalgakıranları, liman içindeki soluganlardan (dalgalardan) korumaya yeterli olmadıklarından, rıhtımlara yanaşmış veya liman içinde demirlemiş gemilerin emniyetli barınması ve iş görmeleri bazen mümkün olmamaktadır. Zaten liman konum olarak yanlış yere kurulmuştur. Giresun yarımadasının doğusuna kurulması gerekirken, batı tarafına kurulmuştur. Şayet doğu tarafına kurulmuş olsaydı, rüzgâr ve fırtınalara bu kadar maruz kalmayacaktı. Artık yerinin değiştirilmesi pek mümkün olmayacağına göre, bu rüzgârların meydana getirdiği solugan olayının önüne geçilmesi gerekmektedir. Bu amaçla 1994 yılında yatırım programına alınan Giresun limanı tevsiatı ile ana mendireğin 220 metre uzatılması düşünülmektedir. Böylelikle kısmen de olsa bu olumsuz hava olayının önüne geçilmiş olacaktır. Aynı zamanda rıhtımların önlerindeki sığlıkların taranması ve ilave rıhtım yapılarak limanın kapasitesinin 300 000 tondan 2 500 000 ton/ yıl yükseltilmesi planlanmıştır.

Ancak 20 Şubat 1999 tarihinde meydana gelen şiddetli rüzgâr ve fırtınaların etkisiyle oluşan tonlarca ağılığındaki büyük dalgalar 850 metre uzunluğundaki büyük mendireğin 3/2'lik kısmını tamamen yıkmıştır. Mendireğin orta kısmındaki denizle sıfırlanmış olan yıkık yerin geçici olarak acilen doldurarak dalgalara kapatılması ve tamamının da en kısa sürede yapılması limanın emniyeti ve geleceği açısından zaruri görülmektedir.

Yine bu şiddetle rüzgârların oluşturduğu dalgalar sahil karayolunu ve kıyıya yakın konut yerleşmelerini etkilediğinden, gerekli olan tedbirlerin alınması gerekmektedir. Aynı zamanda yeni yapılan binaların bu şiddetli fırtına dalgalarından etkilenmemesi için kıyıya çok yakın inşa edilmemesi gerekmektedir.

5- Giresun kentinde ekonomik ve sosyal yaşamı büyük ölçüde fındık tarımı yönlendirmektedir. Bu nedenle bu ürünün üretimi ve pazarlaması ile ilgili bir takım tedbirlerin alınması gerekmektedir.

Bunlardan birisi, belki de en önemlisi, fındık dikim alanlarının sınırlandırılması olabilir. Fındık dikim alanlarının sınırlandırılması hakkındaki 2844 sayılı kanunun uygulanması sonucunda fındık dikim alanları taban arazilerine doğru hızla yayılmış ve Türkiye fındık üretimi tüketim miktarının çok üzerine çıkmıştır. Bugün fındık üretimi fazlalığı bakımından Giresun, Sakarya ve Ordu illerinden sonra üçüncü sırada yer almaktadır.

İhracatta, klasik fındık bölgesi olan Giresun, Ordu ve Trabzon illeri sırasıyla birbirlerini izlemektedir. Ancak 1998 yılında 117 721 ton fındık üreten Sakarya ilinin hiç fındık ihracatı yapmaması, 62 300 fındık üreten Bolu ilinin ise 2 180 kg. iç fındık karşılığı 7 800 dolarlık bir ihracat dikkat çekicidir. Bunlar ve diğer illerin fındıkları Fiskobirlik depolarında bekletilmekte arz fazlası nedeniyle yağlığa ayrılmakta, ihraç fiyatını düşürmekte ve destekleme alımlarından dolayı hazineye büyük yük getirmektedir. Bu nedenle ilgili kanun uygulanarak fındıkta arz - talep dengesinin meydana getirilmesi, taban arazilerdeki fındıkların tazminatları ödenerek söktürülmesi ve üreticilerin başka ürünler yetiştirmeye teşvik edilmesi uygun olacaktır.

Kentin ekonomik hayatında değişmeyen güç kaynağı olan fındık ihracatta da ilk sırayı alır. Ancak bu ürün genellikle iç ve kabuklu fındık şeklinde ihraç edilmektedir. Bunun yerine fındık yarı mamul bir şekilde değil de ilgili sanayi kuruluşlarının kurulması ile mamul madde (kavrulmuş, beyazlatılmış, ezme fındık, fındık füre ve nugaları, krakanlar vb.) şeklinde ihracata sunulmalıdır. Gerçi son yıllarda kentte bu gibi tesislerin sayısı artmıştır. Ancak bu sayı halen yeterli bir düzeye ulaşamamıştır.

6- Giresun konumu itibariyle sosyo ekonomik gelişmişlik düzeyi açısından kendi ile benzer illerle komşudur. Bu durum, bölgesel gelişme dinamiklerini harekete geçirerek bir yayılma etkisini imkansız kılmaktadır. Ancak son zamanlarda Giresun limanı aracılığıyla BDT ve Türk Cumhuriyetleri ile olan kıyı ticaretinde bir canlılık yaşanmıştır. Bu canlılığın devam etmesi ve gelişmiş pazarlara olan uzaklığın meydana getirdiği olumsuzlukların hafifletilmesi anlamında yürütülen; Giresun limanının genişletilmesi, Samsun – Sarp karayolunun iyileştirilmesi, Tirebolu – Torul yolunun tamamlanması, Organize Sanayi Bölgesi'nin bitirilmesi, üniversitenin kurulması ve havaalanı projesinin hızlandırılması gibi sosyal ve fizikî altyapı yatırımlarının kısa

sürede hayata geçirilmesi ekonomik ve sosyal yönden kalkınmayı hızlandıracaktır. Böylelikle yöreden dışarıya olan yoğun göçün de önüne geçilebilir.

7- Tüm Karadeniz'de olduğu gibi Giresun'da da büyük sanayi tesislerinin kurulabileceği alanlar oldukça azdır. Bu nedenle küçük alan kullanımına dönük yatırımlar yapmak gerekir. Turizm bu bakımdan önem taşıyor; çünkü küçük alan kullanımına uygun bir yatırım alanı olarak turizm öne çıkabilir. Kentte sanayileşme alanı kısıtlı olduğundan en uygun çözümlerden biri yörenin tümüyle turizm sektörüne kaydırılması olabilir. Bunun da temel şartı, hiç kuşkusuz çevresindeki alanların turizme açılmış olmasıdır. Bu bakımdan Giresun kenti ve çevresindeki turizm potansiyelinin henüz çok azı değerlendirilmiştir. Giresun ili deniz ve dağ turizmine elverişli kaynaklar bakımından oldukça zengindir. Giresun ile birlikte bütün Karadeniz kıyılarında kruvaziyer denilen ve bir ölçüde denizde tatil geçirmeyi amaçlayan taşımacılık geliştirilebilir. Çünkü bu kıyılar özellikle doğal güzellikleri açısından ülkemizin en önde gelen kıyıları arasındadır. Buralara düzenlenecek yat turları doğayı seyretmek amacıyla seyahate çıkmış olan turistlerin ilgisini çekebilir. Ancak bunun için öncelikle bölge kıyılarında belirli yerlerde yat limanlarının yapılması gerekir. Nitekim bu amaçla Giresun kentinin doğu kesiminde bir yat limanı yapılması düşünülmekte olup bu duruma imar planında da yer verilmiştir.

Diğer taraftan Giresun'da kıyı turizmine ayrılacak alanlar oldukça kısıtlıdır. Kıyı kenarı ile karayolu arasında kalan dar alanlar karayolu projesinde yolun genişlemesi nedeni ile daha da azalmaktadır.

Kıyı turizmi ve eğlence – dinlenme alanları, imar planında kıyı ile karayolu arasında yer almaktadır. Kıyı ile karayolu arasında sıkışıp kalan turizm tesislerinin karayolundan kıyı ve deniz kullanımını ve görünüşünü engelleyici olmaması gereklidir. Bunun için tesislerin gerek kat adetleri, gerekse zemin kullanım alanları düşük düzeyde tutulmuş, ancak turizm işletmelerinin belli ölçülerde gerçekleşebilme olanağı da gözönünde bulundurulmuştur. Kıyıda fazla alan kaplayan veya yüksek katlı turizm tesislerine yer verilmemiştir. Yine gerek karayolu, gerekse liman dolgu alanlarında da turizm açısından konaklama dinlenme ve eğlenme tesislerine yer verilmesi, turizmde önemli bir potansiyele sahip olan Giresun'un ihtiyaç duyduğu yatak kapasitesini sağlayacaktır. Planda öngörülen bu önerilerin amacına uygun bir şekilde uygulandığı

taktirde, Giresun kentinin sahil kesiminin daha güzel bir görüntüye sahip olacağı kanaatini taşıyoruz.

Aynı zamanda il yayla turizm açısında da zengin kaynaklara sahiptir. Özellikle Kulakkaya ,Tamzara, Tamdere, Kümbet ve Bektaş gibi yaylaların iç ve dış turizme açılması kentteki turist aktivitesinin geliştirilmesi bakımından büyük önem taşımaktadır. Bütün bunlarla birlikte turizm eğitim, ticaret ve kültür fonksiyonları ile birleştirilmesi gerekmektedir.

8- Kentin en önemli sorunlarından biri konuttur. İşçi ve memurların ortak olduğu 144 konutluk bir kooperatif, günümüzde konut talebinin en önemli göstergelerindendir. Giresun'da konut sorunu, talebin fazlalığına karşın arzın az olmasından kaynaklanmaktadır. Diğer bir sorun, kooperatiflerin inşaatlarını çeşitli nedenlerden dolayı bitirememesinden oluşmaktadır. İnşaat sektörünün, arsa maliyetinden dolayı çok yüksek olduğu kentte maliyetin düşürülmesi için toplu konut kooperatifleşmesinin yanında, arsa maliyetini düşüren dar zemin alanlı ve yüksek katlı yapılaşma bir çözüm olabilmektedir. Hem kentsel dokuda zeminde ferahlık, hem de ulaşımda iyi olanaklar veren bu yapılaşma türü Giresun'da ucuz maliyetli konut arzına cevap verebilecek niteliktedir.

9- Kentte açık deniz balıkçılığının geliştirilmesi, modern balıkçılığın gerektirdiği ekonomik olanaklardan yararlanılması, pazarlama yöntemlerinin geliştirilmesi, konservecilik kuruluşları ve soğuk hava depoları gibi tesislerin kurulması halinde, Giresun limanında balıkçılık faaliyeti gelişebilir. Böylece hem yöre ekonomisine katkı sağlanmış olur, hem de kentteki ticarî aktivitede canlılık olur. Ancak Karadeniz'de gün geçtikçe balık türlerinin azaldığı ve geçimin balıkçılıkla sağlayan insanların bu sektörde geçimlerini temin etmekte zorlandıkları görülmektedir. Evsel ve endüstriyel atıkların doğrudan denize verilmesi ve trolle avlanma nedeniyle avlanan balık miktarında azalma meydana gelmiştir.

Aynı zamanda Karadeniz Bölgesi'nde devam etmekte olan kültür balıkçılığı üretimi Giresun kıyılarında da yaygınlaştırılmalıdır; devlet bizzat öncülük etmeli, kültür balıkçılığına bir sektör niteliği kazandırılmalıdır. Bu sektörün geliştirilmesi için yatırım ve uygulamadaki zorlaştırıcı yasal ve teknik engeller ortadan kaldırılmalıdır.

10- Objektif esaslara göre hazırlanan 1998 Giresun Revizyon ve İleve İmar Planı kentsel sorunların bir kısmını nispeten ortadan kaldırabilecek nitelikte olduğundan, bu planda pek değişiklik yapılmadan aslına uygun bir şekilde derhal uygulanması gerekmektedir. Çünkü ilgili bölümde de belirttiğimiz gibi mevcut imar planlarının uygulanmasında bir takım güçlükler ortaya çıkabilmektedir. Mümkün olduğunca bu güçlükler ortadan kaldırılmaya çalışılmalı ve mevcut plan aslına uygun şekilde uygulanmalıdır.

11- Ticarî fonksiyon alanlarının saha itibari ile yoğunlaştırılması bakımından kentte işhanları ve pasaj yapılması teşvik edilmelidir. Böylelikle yerleşmeye uygun arazinin oldukça az olduğu kentte bu şekilde büyük bir rahatlık sağlanabilir.

12- Uzun süredir önemli bir ihtiyaç haline gelmiş olmasına rağmen halen kentte bir meyve- sebze halinin bulunmayışı büyük bir eksikliktir. Bu nedenle kentte en yakın zamanda bir halin kurulması gerekmektedir. Çünkü kent ve çevresine sebze ve meyvelerin dağıtılması komisyoncular aracılığıyla yapıldığından hem pahalıya mal olmakta hem de bu konuda bir takım sorunlar yaşanmaktadır.

Diğer taraftan haftalık pazarların kurulmuş oldukları yerdeki alanların yetersiz olması nedeniyle, satıcılar cadde ve sokak aralarını da işgal etmektedirler. Bu durum da kentin bu kesimlerinde uygunsuz görüntüler ve trafiği aksatmak gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Mevcut pazar yerine yeni bir iş merkezinin yapılması, bu durumu daha da güçleştirmektedir. Bu nedenle açık pazar yerleri için daha uygun konumların seçilmesi gerekmektedir.

13- Kentin en önemli sorunlarında biri de, çevre kirliliğidir. Hiç kuşkusuz bu kirliliğin en fazla görüldüğü yer de Karadeniz'dir. Kuşkusuz bu sorun sadece Giresun'un değil, aynı zamanda bölgesel bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır.

Karadeniz'in yarı kapalı bir deniz olması, bölgesel koruma statüsünün olmaması onu korumasız bırakmış ve her türlü kirlenmeye açık hale gelmiştir. Bu nedenle öncelikle Karadeniz'in bölgesel koruma altına alınması için uluslararası bir statünün sağlanması gerekmektedir. Bölgede evsel ve sanayi katı ve sıvı atıklarının arıtılmaya uğratılmadan Karadeniz'e verilmesi engellenmelidir. Yöredeki sanayi kuruluşlarına ki, bu sanayi kuruluşlarının çoğu kamuya aittir, arıtma ünitesi zorunluluğu getirilmelidir. Yine bölgede yer alan belediyelerce, bölgesel çöp fabrikalarının kurulması desteklenip

teşvik edilmeli; böylelikle yerleşim yerlerindeki çöplerin Karadeniz'e atılması engellenebilir.

Yukarıda belirttiğimiz şekillerde Karadeniz'in kirletilmesine Giresun küçük bir örnek oluşturmaktadır. Nitekim kentin kanalizasyon şebekesi doğrudan denize bağlanmış olup, herhangi bir arıtma ünitesi de kurulmamıştır. Kent kanalizasyonunun denize bağlandığı yerlerde, özellikle limanın batı kesiminde lağım kokusundan kıyıda yürümek dahi mümkün olmamaktadır. Yine kentin evsel ve sanayiye ait katı ve sıvı atıkların büyük bir kısmı denize dökülmektedir. Aynı zamanda kent içerisindeki akarsular da aynı sorunla karşı karşıyadır. Bu nedenle kenti önemli ölçüde etkileyen bu kirlenmenin önlenmesi için gerekli tesislerin bir an önce kurulup faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.

14- Kentin önemli sorunlarından biri de alt yapı sorunudur. Kentin kanalizasyon-su, telefon ve elektrik şebekeleri kısa zamanda yenilenerek, ihtiyaçla orantılı bir düzeye getirilmelidir. Bu önemli alt yapı hizmetleri birlikte planlanıp inşa edilmeli; söz konusu hizmetler için zaman zaman girişilen periyodik yıkma – yapma faaliyetleri dolayısıyla belediye gereksiz yol yapımı, harcamalarına zorlanmamalıdır. Nitekim kent halkına zaman zaman rahatsızlık veren lağım patlamaları, su ve elektrik kesintilerinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

15- Kentin özellikle ana caddelerin kenarlarında kurulmuş eğitim ve sağlık kurumlarında trafik ve gürültünün ortaya çıkardığı sorunlar, planlama aşamasında hiç dikkate alınmamıştır. Hiç olmasa bundan sonra yapılacak bu gibi hizmet binalarının konumu, uygun olarak seçilmelidir.

16- Giresun, semt parkları ve mahalle çocuk oyun alanları ile sağlık, spor, eğitim ve kültürel hizmetleri kapsayan sosyal altyapı bakımından da oldukça yetersiz bir kent durumdadır. Nitekim kentte yer alan sağlık ve eğitim kurumları kent halkının ihtiyaçlarına nispeten cevap verebilecek niteliktedir. Ancak, kentin bu bakımdan hemen tüm il yönetim alanına hizmet verdiği düşünülürse, söz konusu kurumların pek yeterli olmadığı ortaya çıkar. Özellikle de sağlık hizmetleri yönünden kentteki mevcut eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir.

Her ne kadar Giresun yöre sakinleri tarafından *Yeşil Giresun* olarak adlandırılsa da bugün kent içerisinde pek yeşil alana rastlamak mümkün değildir. Aynı zamanda

Giresun semt parkları ve çocuk oyun alanları bakımından da oldukça fakirdir. Bu sorun yıllardan beri ihmal edilmiş olup kısa zamanda çözümlenmelidir. Giresun her şeyden önce bir kıyı kentidir. Ancak bugün kent halkının deniz kıyısında gezebileceği veya oturacağı herhangi bir parkın bulunmaması çok büyük bir eksikliktir. Bununla birlikte hazırlanan yeni imar planında bu konuya objektif bir takım çözümler getirilmiştir. Nitekim planda karayolu kavşak dolgu alanının uygun kesimleri ile Petrol Ofisi Tesisleri'nin batısında dolguya müsait geniş kullanımlı alanlar yeşil alan kullanımına açılmıştır. Kıyı kullanımları ile de desteklenecek bu alanların peyzaj planlarının hazırlanması gereklidir. Aksu deresinin sol ve sağ sahilinde yer alan geniş boyutlu yeşil alan kullanımları da oyun alanı, mesire alanı ve benzeri kullanımlar olarak düşünülmelidir.

Yine bu planda konut dokusu içinde aşırı eğimli veya kuru dere yataklarına rastlayan ufak ölçekli alanlar çocuk bahçesi ve oturma alanları olarak değerlendirilmiş ve konut gelişme alanlarında mahalli ölçekteki ihtiyaçlara cevap verebilecek türdeki yeşil alanlar önerilmiştir. Dolayısıyla bu objektif önerilerin bir an önce hayata geçirilmesi ve kentsel yeşil alanların artırılması gerekmektedir.

Kentin sosyal altyapı bakımından en önemli sorunlarından biri de tiyatro ve sinema binalarının eksikliğidir. Her ne kadar kentte iki sinema mevcutsa da bunlar sürekli olarak faaliyette bulunmamaktadırlar. Diğer taraftan kentte profesyonel anlamda çalışan tiyatronun olmaması nedeniyle özgün tiyatro salonu da mevcut değildir. Kent halkının önemli ihtiyaçlarından olan bu gibi eğlence yerlerinin yapılarak hizmete sokulması gerekmektedir.

17- Kentin hızla büyümesi sonucunda çevresindeki ve içerisindeki doğal ve tarihî alanlar hızla tahrip edilmekte çevreye uyumlu geleneksel mimari örnekleri yok olmaktadır. Nitekim kentin eski yerleşim alanı korumaya alınmışsa da bunda pek de başarılı olunduğu söylenemez. Kentsel sit alanlarındaki koruma amaçlı imar planı hükümlerine göre yapılan yeni binaların parsel kullanımı, inşaat malzemesi, mimari, bina boyutları ve bina cephesi olarak tarihî dokuya uyum göstermemesi bu alanların giderek tarihî özelliklerini yitirmesine neden olmaktadır.

Kentte geleneksel mimari örnekleri gittikçe bozulurken bunun yerini çok çirkin ve çarpık bir yapılaşmanın aldığı izlenmektedir. Özellikle yakın çevredeki kırsal

yerleşmelerden kentte mülk edinmek isteyen kişilerin kentteki bu çirkin yapılaşmada birinci derecede etken olduğunu söyleyebiliriz. Tarımsal gelirin veya gurbetteki parasal kaynağın yıllık hacmine göre uzun zaman aşamasında tamamlanan bu inşaat sistemi yöresel mimarinin yozlaşmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla çatısız betonarme tipsiz, projesiz gecekonduculuk şeklinde ortaya çıkan bu yapılaşma düzeni kentte düzenli yapılaşmayı bozmuş, gözü rahatsız eden nahoş görüntüler ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle özellikle kentin yeni gelişen mahallelerinde bu duruma engel olunmalı ve daha güzel görünümlü ve planlı binaların yapılması için gerekli tedbirlerin alınması gerekmektedir.

18- Kıyıya çok yakın bir yapılaşmaya izin verilmemelidir. Bu durum hem binaların emniyeti (fırtına dalgalarına karşı) hem de kıyının korunması bakımından önemlidir. Ancak kentin doğu ve batı gelişim alanlarında karayolunun kuzeyinde kumsalın hemen yanı başında yapılaşmaya izin verilmiş ve sahil beton binalarla doldurulmuştur. En azından bundan sonraki gelişim alanlarında bu durum gözönüne alınarak sahilin özel mülkiyetine geçirilerek yağmalanmamasına izin verilmemelidir.

19- Kentin en önemli sorunlarından birisi de hiç kuşkusuz ulaşımdır. Nitekim kenti ülkenin diğer kısımlarına bağlayan yolların standardı çok düşük ve kötü durumdadır. Özelikle sahil karayolunu iyileştirme çabalarının bir an önce bitirilip bu yolun faaliyete geçirilmesi gerekmektedir. Çünkü yol yapımı nedeni ile bu karayolundaki trafikte büyük aksamalar meydana gelmekte ve aynı zamanda yol yapımında çalışan araçlar büyük tehlikeler arz etmektedirler.

Hemen şunu da belirtelim ki, her ne kadarda sahil yolu Giresun ve bölge ekonomisi için büyük önem taşımaktaysa da kıyıya vermiş olduğu zarar da gözardı edilemez. Nitekim bu yol yapımı ile Karadeniz bir nevi kumsalsız deniz haline getirilmektedir. Sahil karayolunda kıyıyı daha çok tahrip etmeden bazı kesimlerde iyileştirme yapmak mümkün olabilirdi. Şöyle ki, gidiş – geliş yönlerini ayırmak üzere mevcut yol platformuna ilave edilmekte olan ikinci yol platformunu mevcut yola bitişik yapmak yerine bazı yerlerde ayırarak güneyden geçirmek gibi yeni çözümler getirilebilirdi. Böylelikle kentsel gelişim alanlarının sahil kesiminde yoğunlaşmak yerine güney kesimlere doğru yönelmesi de mümkün olabilirdi.

Diğer taraftan bu karayolundaki yük ve yolcu trafiğini hafifletmesi bakımından geçmişten buyana düşünülen, ancak bir türlü hayatiyete geçirilemeyen, Doğu Karadeniz'i Samsun'a bağlayacak olan demiryolu hattının artık yapılması gerekmektedir. Bu demiryolu hattı hem bölge hem de ülke ekonomisi açısından büyük önem arz etmektedir.

20- Her ne kadar büyük kentler kadar olamasa da Giresun'da trafik önemli bir sorundur. Kent içi ulaşım konusunda da ele alındığı gibi Giresun'daki kent içi ulaşımın ana yükünü bir kaç cadde taşımaktadır. Ancak bu caddeler kentteki araç sayısının artışına bağlı olarak artık trafik yükünü kaldıramamaktadırlar. Bu nedenle yeni alternatif kent içi yolların yapılması gerekir. Diğer taraftan kentte yeterli miktarda otopark da bulunmamaktadır. Özellikle kentin iş ve ticaret yerlerinin yoğun olduğu merkezi kesimine acilen çok katlı otoparkların yapılması gerekmektedir. Çünkü kentte cadde kenarları ve tretuvarlar otopark yeri olarak kullanılmakta, bu da kent içi trafik akımında önemli sorunlar ortaya çıkarmaktadır. Bu duruma, yeni yapılan konutların alt katlarının otopark yeri olarak planlanması da bir çözüm olabilir.

21- Kentin önemli sanayi kuruluşlarının büyük bir bölümü kent yerleşim alanı içerisinde kalmıştır. Yeni yapılan sanayi tesisleri de kentin gelişim alanlarına kurulmaktadır. Bu durumun önlenmesi için Organize Sanayi Bölgesi'nin bir an önce bitirilip faaliyete geçirilmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla Giresun ile ilgili olarak bu gibi sorunların çözümlenmesi durumunda, araştırmamızda da sık sık belirttiğimiz üzere, kent değişen dünya koşullarına uygun çağdaş bir kent görünümü kazanabilecektir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

AKÇURA, T., 1971, *Türkiye'de Şehirleşme ve Bazı Şehir Örnekleri,* Türkiye Coğrafî ve Sosyal Araştırmalar, İst. Üniv. Ed. Fak. Coğr. Enst. Ed. Fak. Matbası, s.187-220, İstanbul.

AKKAN, E., 1974, Doğu Karadeniz Bölgesi'nin Coğrafî Özellikleri, Ankara Üniversitesi Haftası Konferansları, Ankara

ALTINBİLEK, M.S., 1997, Planlama Sorunları Açısından Erzincan'ın Şehir Coğrafyası. Atatürk Üniv. Sosyal Bil. Enst. Coğrafya Anabilim Dalı (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum.

ALTINLI. E., 1946, *Ordu-Giresun Vileyetinin jeolojisi,* İst. Üni. Fen Fak. Mecmuası cilt:11, sayı:3, s. 135-145, İstanbul.

ANŞİN, A., 1981, *Doğu Karadeniz Bölgesi Sahil ve İç Kesimlerinde Yayılan Ana Vejetasyon Tipleri*, KTÜ Orman Fak. Der. , Cilt:4, s, 11-22, Trabzon.

ANTHONY BREYER-DAVİD WİNFİELD, 1985, The Byantine Monuments and Topography of the Pontus, I, Washington.

ARDEL, A., 1963, *Samsunla Hopa Arasındaki Kıyı Bölgesinde Coğrafî Müşahadeler,* İst. Üni. Coğr. Enst. Derg. Cilt:7, sayı:13, s. 31-42, İstanbul.

ARDEL, A., 1973, *Türkiye'nin Denizleri (I Karadeniz).* İstanbul Üniv. Coğr. Enst. Derg., Cilt: 13, sayı 18-19, s. 273-282, İstanbul.

ARDEL, A., 1988, Karadeniz. İslam Ansiklopedisi, Cilt: 6 M.E. Basımevi, İstanbul.

ATALAY, İ., 1989, Türkiye Coğrafyası. Ankara.

ATALAY, İ., 1994, Türkiye Vejetasyon Coğrafyası, Ege Üniv. Basımevi, İzmir.

AVCI, S., 1993, *Türkiye'de Şehir ve Şehirli Nüfusun Dağılışı,* Türk Coğrafya Derg. Sayı: 28, s. 249-271, İstanbul.

AYDIN (EMİROĞLU), F., 1999, Giresun Şehrinin İklimi. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İst. Üniv. Sos. Bil. Enst. Fizikî Coğrafya Anabilim Dalı, İstanbul.

BARDA, S., 1958, Münakele Ekonomisi, İst. Üniv. İktisat Fak. Yay. No. 654, İstanbul.

BAYKAL, F.,1989, Salihli Kent Coğrafyası, Salihli Belediyesi Kültür Yayınları, İzmir.

BEKDEMİR, Ü., 1996, Ulaşım Coğrafyası Açısından Bir Araştırma: Giresun Limanı ve Hinterlandı, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi) Atatürk Üniv. Sos. Bil. Enst. Coğrafya Eğitimi ABD, Erzurum.

BOSTAN, M. H., 1996, *XV-XIX. Yüzyıllarda Giresun Kazası'nın İdarî Taksimatı ve Nüfusu*. Giresun Tarihi Sempozyumu, Bildiriler, s. 119-137, İstanbul.

BOSTAN, M.H., 1993, *XV-XVI. Asırlarda Trabzon Sancağında Sosyal ve İktisadi Hayat*. Marmara Üniv. Türkiyat Araşt. Enst. Tarih Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul.

BULUT, İ. 1998, Şehir Coğrafyası Açısından Sorgun. Atatürk Üniv. Yay. No:877, Kazım Karabekir Eğit. Fak. Yay. No:96, Erzurum.

CUMHURİYETİN 10. YILINDA GİRESUN (1923-1933), 1933, Giresun Sanayi ve Ticaret Odası, Işık Matbaası. Giresun.

ÇADIRCI, M., 1991, Tanzimat Döneminde Anadolu Kentleri'nin Ekonomik ve Sosyal Yapıları, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yay. Ankara.

ÇAKIR, S.,- ERBAŞ, M., 1986, *Giresun'da Kentleşme ve Kentsel Yerleşmelerin Kademelenmesi*. İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğit. Fak. s. 24-44, Samsun.

ÇEZİK, A., 1982, Kent Eşiği Araştırması (Türkiye İçin Kent Tanımı) DPT Yay. No: 1838, SPB:350,s. Ankara.

D.İ.E., 1980, 1985, 1990,Nüfusun Sosyal Ekonomik Nitelikleri, Giresun, Ankara.

D.İ.E., 1997, 1990 Genel Nüfus Sayımı Daimî İkametgaha Göre İç Göçün Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Ankara.

D.İ.E., 1927,1935,1940,1945,1950,1955,1960,1965,1970,1975,1980,1985,1990,1997, Genel Nüfus Sayımı Sonuçları.

D.İ.E., 1998, Ekonomik ve Sosyal Göstergeler, Giresun, Ankara.

D.M.İ.G.M. (1984) Ortalama, Ekstrem Sıcaklık ve Yağış Değerleri Bülteni, Ankara.

DARKOT, B., 1988, İslam Ansiklopedisi, Giresun Maddesi, 4. Cilt, M.E.B., İstanbul.

DARKOT, B., *Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriteri,* İst. Üniv. Coğr. Enst. Derg. Sayı:17, s. 1, s.1-15, İstanbul.

DARKOT, B.-TUNCEL, M., 1978, Ege Bölgesi Coğrafyası, İst. Üniv. Yay. No: 2365, Coğ. Enst. Yay. No:99, İstanbul.

DİE, 1998, Genel Nüfus Tespiti ve İdarî Bölünüşe Göre Kesin Sonuçlar: Haber Bülteni.

DİZDAR, M. Y., 1987, Topraklarımız. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Etüt ve Proje Dairesi Başkanlığı, Ankara.

DOĞANAY, H., 1983, Erzurum'un Şehirsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları, Atatürk Üniv. Fen-Ede. Fak. Coğrafya Böl. (Doçentlik Tezi), Erzurum.

DOĞANAY, H., 1984, Bölge Planlamasının Coğrafî Esasları, Atatürk Üniv. Fen-Ede. Fak. Edebiyat Bölümü Ders Notları No:63, Coğrafya Bölümü Ders Notları No:8, Erzurum.

DOĞANAY, H., 1985, *Erzurum'da Sanayileşme ve Şehirsel Arazi Kullanımı,* Kentleşme Sanayileşme Etkileşimi Semp. Ankara.

DOĞANAY, H., 1986, *Erzurum Kentin'de Yeşil Alan Varlığı,* Atatürk Üniv. Fen- Ede. Fak. Arşt. Derg.,14. s.43-63, Erzurum.

DOĞANAY, H., 1986, *Erzurum Şehir Planının Eleştirisi,* Atatürk Üniv. Fen-Ed Fak. Arşt. Derg., 14, s. 177-195, Erzurum.

DOĞANAY, H., 1986, *Trabzon'da Nüfus Hareketleri ve Göçler,* Atatürk Üniv. Fen. Ede. Fak. Araştırma Dergisi, Sayı: 15, s.287-298, Erzurum.

DOĞANAY, H., 1989, *Kars'ta Şehirsel Çevre Sorunlarına Analitik Bir Yaklaşım,*4. Bilimsel ve Teknik Çevre Kongr. İzmir.

DOĞANAY, H., 1991, *Türkiye'de İç Göçler ve Başlıca Sonuçları,* Atatürk Üniv. K.K.Eğit. Fak. Derg. Sayı:2, Erzurum.

DOĞANAY, H., 1992, Coğrafya'da Metodoloji. Ata.Ünüv. K.K.Eğit.Fak.Yay.28, Erzurum.

DOĞANAY, H., 1992, Türkiye Turizm Coğrafyası, Atatürk Üniv. Kazım Karabekir Eğit. Fak. Yayını (Numarasız). Erzurum.

DOĞANAY, H., 1994, Türkiye Ekonomik Coğrafyası, Atatürk Üniv. Yay. No: 767, KKEF Yay. No:39, Ders Kitapları Serisi no:33, Erzurum.

DOĞANAY, H., 1994, Türkiye Beşeri Coğrafyası, Gazi Büro Kitapevi, Ankara.

EMECAN, M.F., 1989, *XV-XVI. Asırlarda Giresun ve Yöresine Dair Bazı Bilgiler,* Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak. Derg., S: 4, s. 1-15,Samsun.

EMECAN, M.F., 1996, *Giresun Tarihinin Bazı Meseleleri. Giresun Tarihi Sempozyumu,* Bildiriler, Giresun Belediyesi Yayınları No:1, s. 19-25, İstanbul.

EMECAN, M.F., 1996, Giresun, Diyanet İslam Ansiklopedisi, Cilt:14, İstanbul.

EMİROĞLU, M., 1975, *Türkiye'nin Coğrafi Bölgelerine Göre Şehir Yerleşmeleri ve Şehirli Nüfus,* Ank. Üniv. DTCF Coğ. Arş. Enst. Derg. Sayı:7, s.125-159, Ankara.

ERİNÇ, S., 1945 *Kuzey Anadolu Kenar Dağlarının Ordu-Giresun Kesiminde Landşaft Şeritleri,* Türk Coğrafya dergisi, S:7-8, s.120-139, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1960, Klimatoloji ve Metodları, İst. Üniv. Yay. No:2053, Coğrafya Enst. Yay. No:35, İstanbul.

ERİNÇ, S., 1961, *Doğu Karadeniz Kıyılarında Fön ve Termik Tesirleri Hakkında,* Türk Coğr. Derg. Sayı:21 s.15-23, İstanbul.

EROL, O., 1991, *Türkiye Kıyılarındaki Terkedilmiş Tarihi Limanlar ve Bir Çevre Sorunu Olarak Kıyı Çizgisi Değişimlerinin Önemi,* İstanbul Ü. Deniz Bilimleri ve Coğr. Enst. Bülteni, sayı:8, s. 1-45, İstanbul.

ERTİN, G., 1994, Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi. Anadolu Üniv. Yay. No: 773, Eskişehir.

GİRESUN BELEDİYESİ, 1985, Giresun İmar Planı Raporu, Giresun.

GİRESUN BELEDİYESİ, 1987, Giresun. Dün, Bugün, Yarın. Giresun.

GİRESUN BELEDİYESİ, 1988, Giresun Koruma Amaçlı İmar Planı, Giresun.

GİRESUN BELEDİYESİ, 1998, Giresun Revizyon ve İlave İmar Planı. Giresun.

GİRESUN GEZİ REHBERİ, 1999, Giresun Valiliği, Giresun.

GİRESUN İL TURİZM ENVANTERİ, 1999, Giresun İl Turizm Müdürlüğü, Giresun.

GİRESUN İL YILLIĞI, 1998, Kültür Ofset Limited Şirketi, Ankara.

GİRESUN İLİ ARAZİ VARLIĞI RAPORU, 1987, Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

GİRESUN SANAYİ VE TİCARET ODASI, 1997, Ekonomik Rapor, Giresun.

GİRESUN SANAYİ VE TİCARET ODASI, 1998, Yerel Ekonomik Gelişme Programı Öneri Aşamasına İlişkin Rapor, Ankara.

GİRESUN SANAYİ VE TİCARET ODASI, 1999, Ekonomik Rapor, Giresun.

GOTTMAN N, J.,1976, Şehirsel Merkeziyetin Gelişmesi. (Çev; Nazmiye Özgüç), İstanbul Üniv. Yay. No:2087, Coğrafya Enst.Yay. No:8, İstanbul.

GÖNEY, S., 1977, Şehir Coğrafyası, Yerleşme Coğrafyası, cilt:1. İst. Üniv. Ede. Fak. Yay. No:2274, Coğr. Enst. Yay. No:91, İstanbul.

GÜLER, İ., 1998, *XVII. Yüzyılda Giresun'da Bazı Sosyal ve Ekonomik Meseleler,* Giresun Kültür Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları No: 2, s. 45-59, İstanbul.

GÜNER, İ., 1997, Bodrum ve Milas Yörelerinin Coğrafî Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No: 838, KKEF. Yay. No: 77, Erzurum.

GÜNER, İ., 1997, *Iğdır'ın Kentsel Fonksiyonları ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri,* Türk Coğrafya Der. Sayı:32, s. 79-99, İstanbul.

GÜRSOY, A., 1998, *Cumhuriyetin İlk On Yılında Giresun'da Eğitim ve Kültürel Değişim,* Giresun Kültür Sempozyumu, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları no:2, s. 283-295, İstanbul.

HARİTA GENEL KOMUTANLIĞI, 1/25 000 ve 1/100 000'lik Topoğrafya Haritaları.

İMAR İSKAN BAKANLIĞI-PLANLAMA VE İMAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ BÖLGE PLANLAMA DAİRESİ, 1972, D.K.B. Bölgesel Gelişme, Şehirleşme ve Yerleşme Düzeni, Ankara.

İMAR VE İSKAN BAKANLIĞI AFET İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, 1980, Kentlerin Jeolojisi ve Deprem Durumu, Ankara.

İNANDIK, H., 1971, Deniz ve Kıyı Coğrafyası, İst. Üni. Yay. No:1289, Coğrafya Enst. Yay. No:47, İstanbul.

İSBİR, E., 1991, Şehirleşme ve Meseleleri, (2. Baskı) Gazi Büro Yayınları ,Ankara.

KAHRAMAN, O., 1999, Giresun Kazası, (1850-1900), Atatürk Üniv. Sosyal Bilimler Enst. Tarih Anabilim Dalı, (Basılmamış Doktora Tezi), Erzurum.

KAPTAN, H., 1978, Doğu Karadeniz Kırsal Alan Yerleşme Düzeni ve Tarımsal Üretim İlişkileri (Basılmamış Doçentlik Tezi), İDMMA Mimarlık Bölümü, İstanbul.

KARABORAN, H., 1989, *Şehir Coğrafyası ve Şehirsel Fonksiyonlar.* Fırat Üniv. Derg. (Sosyal Bilimler), Cilt:3, sayı:1, s.81-119, Elazığ

KARABORAN, H. H., 1990, *Merkezi Yer Olarak İslahiye ve Hassa,* Fırat Ün. Derneği. (Sosyal Bilimler), Cilt:4, s.145-159, Elazığ.

KARABORAN, H.H., 1980, *Kentlerin Tiplendirilmesi Sorunu,Bölgesel Kent,* A.Ü. D.T.C.F. Coğ. Araşt. Derg. Say. 9, No: 9, Ankara.

KARABORAN, H.H., 1989, *Elazığ'da Endüstrileşme Faaliyetleri,* F.Ü. Sosyal Bil. Derg. 3/2, s.141-197, Elazığ.

KARABULUT, Y., 1981, *Karadeniz Coğrafî Bölgesi Nüfusu (I. Şehirsel)*. Ankara Üniv. DTCF, Coğrafya Araş. Derg. Sayı: 10, s125-137, Ankara.

KARADENİZ'İN ÖZELLİKLERİNİ KORUMA KULÜBÜ DERNEĞİ, 1998, I. Karadeniz Kalk. Kurultayı Samsun.

KARADENİZ'İN SORUNLARI VE BÖLGESEL PLANLAMA, 1992, Ankara'daki Karadeniz İl Dernekleri Yay. No: 2, Ankara.

KARPUZ, H., 1991, *Trabzon Evlerinin Mimari Özellikleri,* Türk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri,s.118-130, Ankara.

KARTAL, K., 1978, Kentleşme ve İnsan, TODAIE, Ankara.

KELEŞ, R., 1973, Şehirleşme Süreci, A.Ü. S.B.F. Yay. No: 358, Ankara.

KELEŞ, R., 1978, 100 Soruda Türkiye'de Şehirleşme, Konut ve Gecekondu, İstanbul.

KELEŞ, R., 1993, Kentleşme Politikası, İmge Kitapevi Yayınları, Ankara.

KELEŞ, R., 1984, Kentleşme ve Konut Politikası, A.Ü. Siyasal Bilgiler Fak. Yayınları: 540. Ankara.

KESİCİ, Ö., 1995, *Kilis'in Şehir Coğrafyası Özelliklerine Genel Bir Bakış.* Doğu Coğr. Derg. Atatürk Üniv. K.K.E.F. S: 1, s.246-281, Erzurum.

KOCA., H, 1999, Düziçi'nin Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. KKEF Yay. No: 111, Araştırma Serisi No: 46, Erzurum.

KOCAKUŞAK, S., 1996, *Türkiye'de Kentsel Yaşamın Önemi ve Plânlamalarda Coğrafya Biliminin Yeri,* A.Ü. DTCF. Coğr. Arşt. Derg. Sayı: 12, s. 73-83, Ankara.

KOÇMAN, A., 1991, *İzmir'in Kentsel Gelişimini Etkileyen Doğal Çevre Faktörleri ve Bunlara İlişkin Sorunlar,* Coğrafya Araştırmaları Derg. Sayı:3, s. 102-115, Ankara.

KOÇMAN, A., 1993, Türkiye İklimi, Ege Üniv. Edebiyat Fak., Yay. No: 72, İzmir, s. 1-3.

KÖKSAL, A., 1988, *Karadeniz Bölgesi'nin Turizm Coğrafyası*, I. Tarih Boyunca Karadeniz Kong. Bildirileri (13-17 Ekim 1986) Ondokuz Mayıs Üniv. Eğit. Fak. s.69-77, Samsun.

KÖSE, A., 1996, Fonksiyonel Özellikler Yönünden İvrindi, Atatürk Üniv. Yay. No:831, Kazım Karabekir Eğt. Fak. Yay. No: 74, Erzurum.

NİŞANCI, A., 1988, *Karadeniz Bölgesi'nin İklim Özellikleri ve Farklı Yöreleri,* Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, 19 Mayıs Üniv. Eğit. Fak. s.223-235, Samsun.

ÖNGÖR, S., 1959, *Türkiye'de Dahili Muhaceretler Hakkında,* Türk Coğrafya Derg. Sayı: 18-19, s. 103-115, İstanbul.

ÖZÇAĞLAR, A., 1997, Türkiye'de Belediye Örgütlü Yerleşmeler (Kasabalar – Şehirler),Ekol Yayınevi, Ankara.

ÖZER, İ., 1998, *Türkiye'de Kentleşme.* Yeni Türkiye, Cumhuriyetin Özel sayı 3, Sayı: 23-24, s.2334-2345, İstanbul.

ÖZGÜÇ, N., 1992, *Şehirsel Koruma ve Coğrafya,* İstanbul Üniv. Ede. Fak. Coğrafya Derg. S. 3, s. 61-123, İstanbul.

ÖZGÜÇ, N., 1998, Turizm Coğrafyası (Özellikler, Bölgeler), Çantay Kitabevi, İstanbul.

ÖZGÜR, M.E., 1998, Türkiye Nüfus Coğrafyası, GMC Basın-Yayın Ltd. Şti. Ankara.

P., MIRAS, BİJİSKYAN., 1817-1819, Karadeniz Kıyıları Tarih ve Coğrafyası (Çeviri: Hrand D. Andreasyon) 1969, İstanbul.

PEKER, K., 1958, Fındık Ticaretimiz, 555. Yılında, İstanbul.

SARISAMAN, S., 1998, *Giresun Basınına Göre Cumhuriyetin İlk Yıllarında Giresun'da Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Hayat,* Giresun Kültür Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yay. No: 2, s.59-115, İstanbul.

SCHWARZ, G., 1961, Allgemeine Siedlungeographia, Berlin.

SELEN, S. H., 1943, *Türkiye'nin Yol Sistemi,* Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 3-4, s 352-371, Ankara.

SEZAL, İ., 1992, Şehirleşme. Ağaç Yayıncılık Ltd. Şti. İstanbul.

SÖZER, M.A.-ISIK, Ş.-MUTLUER, M, 1990, Karadeniz Bölgesi. Ege Üni. Edebiyat Fak. Ders notları, no:6 İzmir.

SURAIYA., F, 2000, Osmanlı'da Kentler ve Kentliler (Çev : N. Kalaycıoğlu) Tarih Vakfi Yurt Yayınları:5, İstanbul.

SÜLÜN, Y., 1998, *Giresun Kültüründe Çevrenin Önemi.* Giresun Kültür Sempozyumu, Bildiriler, Giresun Belediyesi Kültür Yayınları. No:2, s.277-283, İstanbul.

SÜMER, M.R.,1991, *Doğu Karadeniz'de Kırsal Kesim Geleneksel Ev Planı Tiplerinin Yöresel Dağılımı,* Türk Halk Mimarisi Sempozyumu Bildirileri, s. 175-185 Ankara.

ŞAHİN, C., 1991, Türkiye Afetler Coğrafyası, Gazi Üniv. Yay. No: 172, Gazi Eği. Fak. Yay. No: 21, Ankara.

ŞEMSETTİNTİN SAMİ,1314 (1896), Kamusül-Alam, c. V, İstanbul.

TANDOĞAN, A., 1990, *Karadeniz Bölgesi Kıyı Kesiminde Yer Alan İllerin Türkiye Nüfus Hareketleri İçerisindeki Yeri,* İkinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi Bildirileri, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğit. Fak. s. 438-468, Samsun.

TANDOĞAN, A., 1998, Demografik Temel Kavramlar ve Türkiye Nüfusu, Lega Kitapevi, Trabzon.

TANOĞLU, A., 1944, *Samsun Limanı ve Hinterlandı,* Samsun Üniversitesi Haftası, cilt:3, s. 280-292, Samsun.

TARIM ORMAN VE KÖY İŞLERİ BAKANLIĞI KÖY HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, 1987, Giresun ili Arazi Varlığı, İl Raporları 28, Ankara.

TARKAN, T., 1973, Rize-Hopa Yöresi Coğrafi Etüdü, Atatürk Üniv. Yay. No: 145, Erzurum.

TOLUN-DENKER, B., 1970, Balıkesir Ovasında Yerleşme ve İktisadi Faaliyetler, İstanbul Üniv. Edebiyat Fak. No:1530, Coğrafya Enst. Yay. No:59, İstanbul.

TOLUN-DENKER, B., 1976, Şehir içi Arazi Kullanılışı, İst. Üniv. Edebiyat Fak. No:2054, Coğr. Enst. Yay. No. 83, İstanbul.

TOLUN-DENKER, B., 1977, *Edirne Şehrinin Kullanılış Alanları,* İstanbul Üniv. Coğrafya Enstitüsü Derg. Sayı:20-21, s. 80-117, İstanbul.

TRABZON VİLAYETİ SALNAMESİ, 1808, Trabzon.

TRABZON VİLAYETİ SALNAMESİ, 1869,Trabzon.

TRABZON VİLAYETİ SALNAMESİ, 1894, Trabzon.

TRABZON VİLAYETİ SALNAMESİ, 1902, Trabzon.

TUNCEL, M., 1973, *İzmit Şehri ve Yayılış Sahası.* İ.Ü. Coğrafya Enst. Derg. Sayı: 18-19, s. 167-189, İstanbul.

TUNCEL, M., 1977, *Şehir Yerleşmelerinde Kuruluş Yerinin Fonksiyonel Sürekliliğe Etkisi Üzerine Bir Deneme : İzmit,* İ.Ü. Coğr. Enst. Derg. 22, s. 93-99, İstanbul.

TUNCEL, M., 1980, *Türkiye'de Kent Yerleşmelerinin Tarihçesine Toplu Bir Bakış,* İ.Ü. Coğr. Esnt. Derg. 23, s. 124-160, İstanbul.

TUNÇDİLEK, N., 1985, Türkiye'de Relief Şekilleri ve Arazi Kullanımı, İ.Ü. Deniz Bilimleri ve Coğr. Enst. Yay. No: 3, İst. Üniv. Yay. No: 3279. İstanbul.

TURAN, Ş., 1988, *Karadeniz Ticaretinde Anadolu Şehirlerinin Yeri,* Birinci Tarih Boyunca Karadeniz Kongresi, Bildirileri, Ondokuz Mayıs Üniv. Eğitim Fak. s.137 – 147 Samsun.

TÜMERTEKİN, E., 1965, *Türkiye'deki Şehirlerin Fonksiyonel Sınıflandırılması,* İst. Üniv. Coğr. Enst. Yay. No: 43, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1968, Türkiye'de İç Göçler, İst. Üniv. Yay. No: 1371, Coğr. Enst. Yay. No:54, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1973, Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar, İst. Üniv. Yay. No: 1840, Coğr.Enst. Yay. No:72, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1987, Ulaşım Coğrafyası, İst. Üniv. Yay. No. 2050, Coğrafya Enst. Yay. No. 85, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E., 1994, Beşerî Coğrafyaya Giriş, İ.Ü. İletişim Fak. Basımevi ve Film Merkezi, İstanbul.

TÜMERTEKİN, E.,-ÖZGÜÇ, N., 1998, Beşerî Coğrafya (İnsan, Kültür, Mekan), Çağatay Kitapevi, İstanbul.

TÜRK DİL KURUMU, 1988, Türkçe Sözlük-(K-Z, Yeni Baskı). Atatürk Kültür ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.

TÜRKİYE'NİN ÇEVRE SORUNLARI,1991, Türkiye Çevre Sorunları Vakfı Yayını, Ankara.

VİTAL CUİNET, 1892, La Turquie d'Assie I, Paris.

YAVUZ, F.- KELEŞ, R.- GERAY, C., 1978, Şehircilik Sorunlar, Uygulama ve Politika. Ankara Üniv. Siyasal Bilgiler Fak. Yay. No:415, Ankara.

YAVUZ, F.,1962, Şehircilik, A.Ü. SBF. Yay. Ankara.

YAZICI, H., 1995, *Şehir Coğrafyası Açısından Bir İnceleme: Bayburt.* Türk Coğrafya Derg. Sayı: 30,s: 189-219, İstanbul.

YENER, S., 1977, 1965-1970 Döneminde İllerarası Göçler ve Göç Edenlerin Nitelikleri, D.P.T. Yay. No: 1528, Ankara.

YURT ANSİKLOPEDİSİ, 1982, Giresun Maddesi, Cilt:5, İstanbul.

YÜCEL, T., 1960, *Türkiye'de Şehirleşme Hareketleri ve Şehirler,* Türk Coğr. Derg. Sayı:20, s. 23-36, İstanbul.

YÜCEL, T., 1961, *Türkiye'de Şehirleşme Hareketleri,* Türk Coğr. Derg. Sayı:21, s.31-45, İstanbul

ÖZGEÇMİŞ

Bekdemir, 24.06.1970 tarihinde Giresun'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Piraziz'de tamamladı. Yüksek öğrenimini, 1990'da Atatürk Ünivesitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü'nde başlayan Bekdemir, 1994 tarihinde bu fakülteden mezun oldu. Aynı yıl, bu bölümün açmış olduğu Araştırma Görevliliği sınavında başarılı oldu ve burada göreve başladı. Yüksek Lisans eğitimini 1996 yılında tamamlayan Bekdemir, aynı yıl doktora eğitimine başladı. Evli ve bir çocuk babası olan Bekdemir, hâlen Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Orta Öğretim Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Coğrafya Eğitimi Ana Bilim Dalı'ndaki görevine devam etmektedir.

T.C. YÜKSEKÖĞRETİM KURULU